

THE LATE SHETH DEVCHAND LALBHAI JAVERI.

BORN 1853 A. D. SURAT

DIED 13TH JANUARY 1906 A. D. BOMBAY

श्रेष्ठी देवचन्द लालभाई जहवेरी.

जन्म १९०९ घनमालदे
कार्मिक नुस्खे कादशा (देवडीपायलीदिने)
मयंपुरे.

नियोग १९६० ब्रह्मभादे
पारकान्तुनीययाम (मकरसप्तमिदिने)
महमयानगवांम

इदं पुस्तकं सूर्यपुरे श्रेष्ठि-देवचन्दलालभाई जै.
 अथैतनिककार्यगृह-मोतीचंद मगनभाई चोकसी नेमस
 गोपीपुरा, मुद्रणमन्दिरे बालुभाई-हीरालाल लालनद्वारा ८

अस्य पुनर्मुद्रणायाः सर्वेऽधिकारा एतद्भाण्डागारकार्यवाह-

All Rights Reserved By The Trustees of

Printed By -

Balubhai Hiralal Lalan at the 'Saraswan Mudran'ly

Published By Sheth -Devchand Lalbhai Jain
 Fund, At Sheth Devchand Lalbhai Jain Bana
 Shri Ratansagarji Jain Boarding Bilekhari C
Surat. By the Hon. Managing Trustee, Mot
 Choksi

Sheth Devchand Lalbhai Pustakoddhar Fund Series No 101

Shree Alpaparichit Saidhantik Shabda - Kosh

FIRST PART

[A To AOL]

—: Author :—

Agmoddharak Acharya Shree Anandsagarsurishwarji

: Editor —

Agmoddharak Shree Anandsagarsurishwarji 's Sishyo

Muni Kanchanvijay and Muni Kshemankarsagar

Collected:-

SHREE GUNSAGARJI

SHREE ANANDSAGARSURISHWARJI'S ANTEWASI

- Publisher :

Motichand Maganbhai Choksi

Managing Trustee For :-

Sheth DEVCHAND LALBHAJI JAIN PUSTAKODDHAR FUND

First Edition

Copies 500

Vikram Samvat 2010.

Christation Era 1954.

The Board of Trustees:

Nemchand Gulabchand Devchand Zaveri

Talakechand Motichand „

Babubhai Premchand „

Amichand Zaverchand „

Keshrichand Hirachand „

Motichand Maganbhai Choksi

Hon. Managing Trustee.

संस्थानुं ट्रस्टी मंडळः—

श्री नेमचंद गुलाबचंद देवचंद झवेरी

„ तलकचंद मोतीचंद „

„ बाबुभाई प्रेमचंद „

„ अमीचंद झवेरचंद „

„ केशरीचंद हीराचंद „

„ मोतीचंद मगनभाई चोक्सी

होन. मैनेजिंग ट्रस्टी

अल्पपरिचितसैद्धान्तिकशब्दकोषः

प्रथमो विभागः

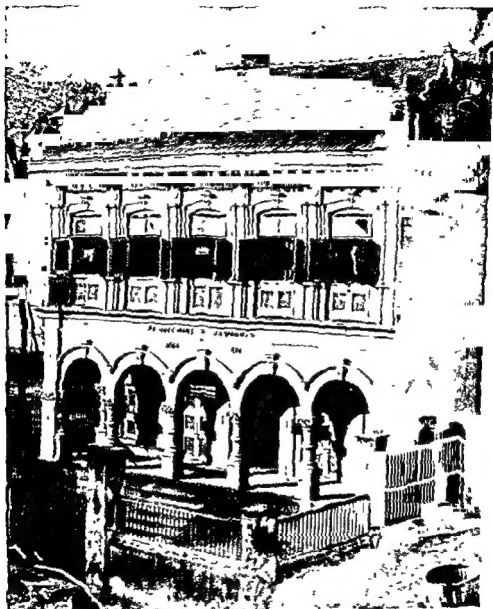

सदल्लिखिता
आत्मोद्धार आचार्य
श्रीमानन्दसामरमुनीश्वरजी

प्रकाशक —
श्री गुरुदेव श्रीमानन्दसामरमुनीश्वरजी
कलकत्ता
प्रकाशक —
श्रीमानन्दसामरमुनीश्वरजी

विषय परिचय —
हिन्दुधर्मशास्त्रात्मक आचार्य विवेचन
(१) श्री विद्यावन्धन
(२) श्री कल्याणजी विद्यावन्धन
(३) श्री विद्यावन्धन विवेचन

शेठ-देवचंद-लालभाई-जैनविद्यार्थी भुवन

जमां

शेठ देवचंद लालभाई जैन पुस्तकोध्याय फंड तरफची

पुस्तकालय अने

प्राग्विक्रमां पुस्तकांना संग्रह अने वेचणु थाय हें.

गोपीपुरा. वट्टेगानां चकला. मुरन.

પ્રકાશકીય

૬

આ અવસરિણી કાલના દુષ્ટ અરામા ચરમમાનવતિ ધ્રમજ અગત્રા મળાત્ર રવામીના શાસનમા શાસનના પુણ્ય પ્રતાપ તે ને સમયે આચાર્ય અગત્રાએ આગમ મંમેરે સાદિયો ઉદાર, પુનરુદાર કરીને આ કલિકાલમા યોમમી સદીમા જ વિચમાત્ર રાખું છે તે આગમ અંગમાગ્ય છે તેથી તેવા સાદિયને પ્રકાશન કરવા માટે અમારી આ સમ્યા સ ૧૯૬૨મા પૂ આગમોદારક ગુરુદેવધીના ઉપદેશથી રથપાઈ હતી આ સમ્યા માગ્નન અમે આજ સુધી ૧૦૦ પ્રમ્થો પ્રકાશીત કરી ચૂકયા છીએ અને અમે ૧૦૧મા પ્રમ્થાદુ તરીકે શ્રીઅમ્પગિચિત્રાવદાન્તિકશબ્દનોવા નામે આ પ્રમ્થને સર્પ પ્રગટ કરીએ છીએ

તારક આગમોદારક ગુરુદેવધીવ આ કલિકાલના વિષમ વાતાવરણમા આગમોનો યોગ સુવંધ ન થઈ જાય તે હેતુએ આગમોદયસમિતિની સ્થાપના કર્યી અને આગમચાત્રના આગત્રાં કર્યું તેથી તે સમિતિએ આગમો છપાવવાનું કાર્ય શરૂ કર્યું તેમજ આ સમ્યાવ પળ ધનુષોગદાર વગેરે આગમો છપાયા તે વગતે અને પછીથી આગમોદારક ગુરુદેવધીવ આગમોના ગુપ્ત જવા વિષયો તારવતા આગમસોયનો પણ અક વિષય તારવો હતો અને કોઈ છપાવો હતો આ વિષયો સ્પષ્ટિ આજથી પાશ્ર્વે વર્ષ પહેલા થઈ હતિ પ ના ગુરુદેવધીના મદુપદશથી નીચેના મદુગદમ્થો તરફથી નીચેની રકમો અમારી સુસ્થાને મઢી હતી ને આ પ્રમાણે

- ૧ અમદાવાદિનિવાસી શા ડાહ્યામાઈ પીતાવન્દ્યામ રૂ ૧૦૦
- ૨ સુરતનિવાસી શરેત્રી સામાગ્યદ સુરવંદ રૂ ૧૦૦
- ૩ સુરતનિવાસી શરેત્રી સારુચ્ચદ સુરવંદ રૂ ૦૦

આચાર્ય દેવનો વિહાર માઢયા, વગાઢ તરફ લ્થાયો નોવાઈ તે કાર્ય વર્ગી મુન્ન સુધી પઢી રહ્યુ હતુ તે (છપાવવાનું કાર્ય) અમે આગમોદારકગુરુદેવધીની સમિતિથી શરૂ કર્યું આ નીચલ સ ૨૦૦૬મા થયો

આથી પ ના ગુરુદેવધીની આગ્રા અનુમા પૂ મુગિમહાગવ શ્રીગુણમાગત્રી વામેર્યા શ્રીઅમ્પગિચિત્રસેદાતિકશબ્દકોષનુ પ્રમ મેટર અમે મેઢ્યુ તે ધીમરમ્થતીમુદ્રાણ્ય, સુરતમા છપાવવા માટે આચુ અને તેનુ મ્પાડન કરવા માટે મુનિમ્પરાત્ર શ્રીઅમ્પગિચિત્ર તથા શ્રીઅમ્પગિચિત્રાવદાન્તિકશબ્દકોષને વિનતિ કરી તેઓધીએ આગમોદારકગુરુદેવધીના અનન્થ પટ્ટર, વિદ્યાયાસત્રી ધુતસ્થપિર આચાર્ય મહાપાવ ધીમાણિક્યમાગત્રીમ્પરત્રી મળાગત્રો મયોગ મ્થો ત્યા સુધિ પ્રૂ ધવાવવા પૂર્વક અન તે પડોથી સ્વત્રપણે (ને મુનિવદધિ) આ મ્પાડન કાર્ય કર્યું તેથી અમો આ અઢિત્રીય આગમત્રલ્પશીમાત્રા, યાગામત્રલ્પ પાત્રલ્પ, આગમત્રોત્રિત્ર શાસનમા ક્ષણરુદ્ધક શરૂશરોમણિ આગમાચુરિનિક્ષ શિખાત્રામ્પગત્રોત્રીમાગમત્રાગત્ર ગર્ભીરાનેકપ્રમ્થપ્રણેતા અન્થસમયે વ્પાવધિ અર્ચપ્રામત્રામ્થાથી ધ્યાનમ્થપ્રગત

આગમોદ્ધારક આચાર્યવર્ચ શ્રીઆનન્દસાગરસૂરિશ્વરજી^૧ મહારાજે 'સંકલિત' કરેલો શ્રી-અલ્પપરિચિતસૈદ્ધાન્તિકશબ્દકોપનો 'સંપૂર્ણ સ્વર' સુધીનો પહેલો ભાગ સહર્ષ પ્રકાશિત કરીય છીય.

આ સંસ્થાના પ્રથમ પુસ્તકના સંપાદક^૨ તરીકે પણ આચાર્યદેવ શ્રીઆનન્દસાગરસૂરિશ્વરજી મ હતા અને યોજા સંકલ્પની શરૂઆતના પ્રથમ પુસ્તક તરીકે પણ તેઓશ્રીને સંકલ્પીત અમૂલ્ય કોપ પ્રસિદ્ધ કરીય છીય.

કોપની વિશિષ્ટતા અંગે સંપાદકિય નિવેદનમાં ઘણુ કહ્યું છે, છતાં અમારી સંસ્થાએ આના પ્રકાશનમાં વધારે રસ લીધો તેનુ મુખ્ય કારણ એ છે, કે આજ સુધી છપાયેલા પ્રાકૃતકોપોમાં અભિધાનરાજેન્દ્રકોપ, પાંચસહમહર્ણવો આદિ કેટલાક કોપો છે પણ તેમાં ન્યૂનાધિકરૂપે વિચાર કરતાં ઉપયોગિતામાં વાધ આવે છે—જેમકે અભિધાન રાજેન્દ્ર કોપ પ્રમાણમાં પટલો થયો મોટો છે કે તેમાંથી કોઈ શબ્દ શોધવા માટે વધારે પરિશ્રમ પડે અને છપાઈમાં કે સંપાદનમાં ત્રુટી રહેવાને લીધે સૂચો અને તે તે પ્રકરણો ઘણા પરિશ્રમ પછી પણ જડતાં નથી પાંચસહમહર્ણવોમાં જૈનસૈદ્ધાન્તિક શબ્દો ઉપર વધારે મૂલ્યો હોય તેમ જણાતું નથી. પણ પ્રસ્તુત ગ્રન્થમાં કોઈ પણ જૈન કે જેનેતર વિદ્વાન્ પ્રચલિત જન પારિભાસિક શબ્દોનો યથાર્થ પરિચય ટૂંકમાં અને સહેલાઈથી પ્રાપ્ત કરી શકે એવી તક છે, તથા મુનિરાજો પણ ગ્રન્થ સંપાદનના કાર્યોમાં સહાયતા લઈ શકે તેમ પણ છે.

અમે ઇચ્છીય છીય કે આના પ્રકાશનને વિદ્વજ્ઞનો યોગ્ય આદર કરશે જ.

આ કોપને અંગે સજ્ઞાઓની સમજણો તથા તે તે ગ્રન્થોનાં પાનાંઓની સૂચી પણ સંપાદક પૂ. મહારાજોએ આપી છે. તે અંગે 'સંપાદકીય' વાંચના વાંચક ધર્મને અમારી વિનંતિ છે

આ ગ્રન્થના સકલનાકાર પ પૂ. આગમોદ્ધારક ગુરુદેવશ્રીનું સ્તોત્ર સુમનોહર ગૂથી પ્રંથને અલંકૃત કરનાર સદા જ્ઞાનોદયમીવ્યાકરણ-સાહિત્ય-ન્યાયવિસારદ × × × × નો ઉપકાર માનીય છીય

અમારા પ્રકાશન કાર્યમાં જે જે મહાશયોએ અમને મદદ કરી છે તે તે મહાશયોના અમે કૃણી છીય.

વિ. સં. ૨૦૧૦
આશો સુદ ૧૫ વિજયાદશમિ
તા ૭-૨-૧૯૫૪

લિ૦ ભવદીય
મોતીચંદ મગનભાઈ ચોકસી
દિનેરે ટ્રસ્ટીઓ

૧ તેઓશ્રીનો સુરત ઉપર તો અનહદ ઉપકાર છે. તેઓશ્રીને સવત ૧૯૫૪ ના વૈશાખ સુદ ૧૦ ના સુ તમા જ 'આચાર્ય' પદથી અગ્રહ હતી. શ્રીજૈનાનન્દપુસ્તકાલય, શ્રીવૈષ્ણવજૈનતામ્રાગમમંદિર વગેરે સુરતમા જ છે. અને સ. ૨૦૦૬ ના વૈશાખ વદ ૫ મે 'સ્વર્ગવાસ' પણ સુરતમા જ થયો છે. તઓશ્રીનો અભિવરુદ્ધ પણ સુરત શહેરની મન્યરર્તી મોપીપુરાના આગમનમંદિરના સામે જૂનીઅદાલતથી ઓછાટાટી જમીનમા થયો હતો. વઢી તેમ જગ્યા ઉપર ગુરુદેશ્રીના સ્મરણ તરીકે સર્પૂં દર્શિશાસ્ત્રને જળાવનાર 'શ્રીઆગમોદ્ધારકગુરુમંદિર' વંચાવવામા આવ્યુ છે.

૨. તેઓશ્રીનુ મુખ્ય કાર્યક્ષેત્ર સુરત જ રહ્યુ હતુ. તેની પ્રતિકરત્રીકે અનેક જ્ઞાન વિજ્ઞાની સત્પાઓ સ્થગાદ હતી.

(૧) શેઠ દેવવદ લાલભાઈ જૈન પુસ્તકોદ્ધાર પદ.

(૨) શેઠ નગીનભાઈ મનુભાઈ જૈન સાહિત્યોદ્ધાર પદ.

(૩) શ્રીસ્તનાસાગરજીજૈનચીઢલગુરુ (વિશાશાલા) નાયમિ પદ

(૪) શ્રીજૈન ત્વલ્લોચ લોચ પાટશાસ્ત્ર વંગિરે અનેક સત્પાઓ તપાના ઉપદેશનુ જ પરિણામ છે.

સંપાદકીય વક્તવ્ય

卐

“ॐ” નામો ચઢવીસાપ તિથ્યચરાણ ઉસમાઈમહાવીર પઞ્જસાણાળ । નામો ગોયમાઈમહામુળીજં ।
ફકારસ અંગાદ ચારસુર્વંગા પદ્મગા દસ ચ । હેયા છ ચઝ મૂલા, નંદી અણુઓગા જામંમામિ ॥૧૧॥”

સાહિત્યમાં ઝંડા ઝતરેલા રસિકોને વિવિધ વિષયોના બોધની આગ્રહ્યકતા રહે છે. જે વિષયનો બોધ જે મનુષ્યને હોયો જોઈએ તે બોધ સિવાયનો મનુષ્ય તે વિષયને પ્રદાન કરવા જાય તો અગ્ની વાંદરાની જેમ “મને પકડયો મને પકડયો” જેવી એની દશા થાય તેથી તે વિષયના બોધ માટે તે વિષયના શબ્દના જ્ઞાનની, અર્થના જ્ઞાનની અને તેના આગ્રહના જ્ઞાનની, અર્થાત્ તે પદાર્થના શબ્દાર્થ, ભાગ્યર્થ અને પેદૃષ્યાર્થની જરૂર છે. જો તે સમગ્રના સિવાય પ્રકૃતિ કાવ્ય તો મોજાન કરવા ઘેટેલો ‘સંધવ’ મંગાવે અને ‘ઘોડો’ લાવે તેના જેવું થાય.

શબ્દના બોધને કરનારું જે સાહિત્ય હોય તેને ‘શબ્દકોષ’ આદિ શબ્દોની સંગ્રહી શકાય. પણ ‘શબ્દકોષ’ની ઉત્પત્તિ ક્યાં તો આગમોમાં આવેલા પદ્યોનો રૂપે આવી હોય ક્યાં તો નિષ્પન્નુ જેવા ‘શબ્દકોષ’ રૂપે હોય, અથવા ધીજા ઘણાં ‘શબ્દકોષ’ રૂપે હોય. આથી દરેક ભાગનાર અનેક ‘શબ્દકોષ’ યોજાયા છે અને યોજાય છે.

જૈન દર્શન માટે તો તે શબ્દોના અર્થ ટીકાકારોપ પ્રકરણના આધારે જે રીતે મજુર ક્યાં છે તે રીતે જ લેવા યોગ્ય છે. શબ્દો-યોગિક, સ્થૂઠ અને મિશ્ર યમ સાહિત્યકારોપ માન્યા છે, તે યથાર્થ છે. આથી જૈન દર્શનમાં ઝંડા ઝતરવાવાલાને પણ તે બોધની જરૂર તો છે જ, તેથી તેવા પ્રકારના ‘શબ્દકોષ’ની જરૂરિયાત માનવી જ પડે. આ ઉદ્દેશ લક્ષ્યમાં લઈએ તો જૈન દર્શનમાં આવતા શબ્દોના અર્થવાલા અનેક કોષો હોવા છતાં પણ આ નવા કોષ માટે સ્થાન છે જ.

સંકલનાકાર—ગ્રન્થકાર સ્વતંત્ર લેખિનીથી જે ગ્રન્થ કરે તેમની જ કૃતિ કહેવાય છે પરંતુ ધીજા ગ્રન્થોમાથી એકત્રિત કરેલું હોય તો આ યુધ્ધ ધીજા જ ગ્રન્થોમાલિ છે, યમ જળાગરા માટે યોતે સંકલના કરી છે યમ જળાવે છે તેથી મહત્વપૂર્ણ અનેક જૈન ગ્રન્થોના સંપાદક અને સંશોધક, તેમજ સસ્કૃત, પાઠ્ય અને મુજરાતીમાં વિવિધ વિષયોની કૃતિઓ રચનારા,^૧ આગમોદ્ધારક^૨ આચાર્ય આશાતન્દ્રસાગરસ્વીશ્વરજી મહારાજે સૈદ્ધાન્તિક શબ્દોની આ કોષમાં સંકલના કરી છે, આથી આ ગ્રન્થના ‘સંકલનાકાર’ પ. તા આગમોદ્ધારકગુરુદેવથી છે.

(૧) મળ્યાચરણ તરીકે આપેલુ સમગ્ર જવાબગી છેલ્લે એક શબ્દને છાંદીને ‘શિલ્પકર્ષિણ આગમો’ની પીઠિશ્ચાનંદુ છે. જુઓ—આગમરત્નપૂષ્પ શિલા જ ૧/૧.

(૨) જુઓ અમારી સંગ્રહન ચરેલી પુસ્તિકા—(૧) પ્રશ્નમરિ અને સવચકારિકા, પરિ ૩ થી ૮ ‘આગમોદ્ધારકની સાહિત્યસેવા’, (૨) ઉપદેશત્નાકર (આચાર્ય) પૃ ૧૬-૨૭ ‘આગમોદ્ધારકની સાહિત્યસેવા’, (૩) આચાર્યમ્સ પૃ ૨૫૨-૨૫૬ ‘આગમોદ્ધારકની સાહિત્યસેવા’, (૪) આનંદમુખાલિન્ધુ મા. ૨ પરિ ૪ ‘આગમોદ્ધારકના વ્યંગ્યાનની મૂળો તથા ‘અગમેદ્દરકરૂત ચૈત્યવદનાદિ’, (૫) અગ્રપનામાર્ગ મા. ૧ પૃ ૨૨-૨૩ ‘આગમોદ્ધારકરૂત ચૈત્યવદનાદિ’.

(૩) આ સવચકા જુઓ—‘આગમોદ્ધારકચિદ્ર’ એ નામના પ્રા. હાંગગ ૨ કાર્યવિધાનો લખુ લેવ એ લેવ ગુરૂના ‘પ્રભાકરજ્ઞના તા ૧૪-૧-૫૦ના અક્ષા છાંયો છે.

આગમોતું મુદ્રણ-વાચના—આ કલિસાલમાં વિક્રમની વીસમી સદીમાં યવો પણ એક સમય આર્યો કે જ્યાં શાસ્ત્રીય યોગ ઓછો થવા લાગ્યો અને હસ્તલિખિત ગ્રંથો વાંચવાની તેમજ વાંચવા માટે પ્રતો મેળવવાની પણ મુશ્કેલીઓ ઊભી થઈ. આથી જો લખાણ છાપેલું મળી જાય અને તેનો જો યોગ અપાય તો તે હિતાવહ નિવડે. આ હેતુથી આગમો^૪ છપાવવા અને તેની વાચનાઓ આપવી પમ પ પૂ. આગમોદ્ધારકગુરુદેવશ્રીની પ્રેરણાથી નક્કી થયું. અને સંપાદનનું કાર્ય અને વાચનાનું કાર્ય આગમજ્યોતિર્ધર, અપ્રમાદી આગમોદ્ધારકશ્રીને જ કરવાનું થયું. આથી જેમ જેમ આગમો છપાતા તેમ તેમ પાટળ^૫ આદિ સ્થલોપ ‘વાચનાઓ’ અપાઈ અને તેનો સેકડો સાહુસાધીયોપ લામ લીધો.

આગમો રૂપી સાગર અને તેમાં આવતા વિપયો પણ એ સાગરના ઉપસાગરો જેવા છે. પરંતુ તે અચાત રૂપે છૂટા છૂટા પડ્યા હોય તો ઉપસાગર રૂપે દેખાય, તેથી ને યથા પ્રવાહો ઇકત્ર કરી જુદા જુદા ઉપસાગરો વચાવવા. આ મુદ્દા પર જેમ આગમો છપાતા ગયા તેમ તેમ વર્તમાન શ્રુતના જ્ઞાતા આગમોદ્ધારકગુરુદેવશ્રીએ આગમોમાં જુદા જુદા વિપયોને જણાવનારા ત્રેપન (૫૩) અંકો પાઠ્યા અને ‘શબ્દકોપ’ માટેના શબ્દો અંગે પણ ‘ફલ’નું એક નિશાન કર્યું. એ નિશાનો યથા હતાં કે—અંકોમાં યથા શબ્દશ્રી યથા સુધીનો માગ લેવાનો છે તે જણાવવા માટે આદિમાં અને અંતમાં નિશાનની સાથે અંક મૂકવામાં આવતો હતો. જ્યારે આ કોપના શબ્દોને અંગે ફલનું નિશાન મૂકવામાં આવતું હતું તેમાં પણ સૂચી કરવામાં આવતી હતી કે—જો શબ્દ એક અક્ષરનો હોય તો એકની નીચે, બેનો હોય તો બેની વચ્ચે, યાવત્ જેટલા અક્ષરનો હોય તેના મધ્ય વિન્દુએ નિશાન મૂકવામાં આવતું હતું. આવી રીતે શબ્દોની સંકલના થઈ આ યથા વિપયો અને શબ્દો લહિયા ઢારા ઉતારાઈને ઇકત્રિત કરાવાતા હતા.

નામ—આ કોપનું નામ ‘શ્રોત્રણપરિચિતસૈદ્ધાન્તિકશબ્દકોપ’ રાખવામાં આવ્યું છે. કારણ એ છે કે—આ કોપમાં આગમોમાં વપરાયેલા તમામ શબ્દો નથી, પરંતુ જે શબ્દો પરિચય અવ

૪ આગમો છપાવવા માટે મોચળીતીર્થમાં સ ૧૯૭૧ના મહા સુદ ૧૦ ને સોમવાર ૨૫-૧-૧૯૭૫ના દિવસે શ્રીઆગમોદયસમિતિની સ્થાપના થઈ આના અંગેનું આગમોદ્ધારકજન ‘આગમસમિતિસ્થાપનાસ્તર’ નામાગ સંગ્રહિત આચારંગમૂલ (માગ ૧) (બા મ) મા છાપા છે

પત્ર	સ્થાન	વિ ન	વાવના બાપેલ પ્રત્યેના નામ
૧	પાટળ	૧૯૭૧	શ્રીદશવૈકલ્પિક, શ્રીસુત્રજ્ઞાનમૂલ, ૨૫. ૫૦ નિશાન ૧.
૨	વપટવળન	૧૯૭૦	શ્રીગિતિરિસિદ્ધા, શ્રીયોગપરિસમુચ્ચ, શ્રીઅનુયાયકમૂલ ૧/૦. શ્રીજાવકમૂલ ૧/૪, શ્રીઉત્તરાચ્યમૂલ ૧/૩.
૩	નમદાગદ	૧૯૭૩	શ્રીશિષ્યાશ્રમમૂલ ૮/૪, શ્રીસ્થાનામૂલ ૧/૦.
૪	સૂત્ર	૧૯૭૨	શ્રીશિષ્યાવશ્રમમૂલ ૧/૩, શ્રીસ્થાનામૂલ ૧/૦, શ્રીગીતાતિરમૂલ શ્રીઉત્તરાચ્યમૂલ ૨/૩, શ્રીજાચારંગમૂલ ૧/૨.
૫	સૂત્ર	૧૯૭૧	શ્રીજાચારંગમૂલ ૧/૪, જાચારંગમૂલ ૧/૦, શ્રીઅનુયોગદ્ધારમૂલ ૧/૦, શ્રીગન્ધીમૂલ ૧.
૬	પાર્શ્વનાથ	૧૯૭૪	શ્રીઆશ્રમિયુક્તિ, શ્રીગિતિરિસિદ્ધા, શ્રીઅગતર્તમૂલ ૮/૪૧ શ્રીઅગતર્તમૂલ ૩૩/૩૬.
૭	સ્તગમ (માગમ)	૧૯૭૭	શ્રીઅગતર્તમૂલ ૩૩ ૪૧, શ્રીઅગતર્તમૂલ ૩/૩૬, શ્રીઅગતર્તમૂલ

છે, તેવા ભાગમગત-સૈદ્ધાન્તિક શાસ્ત્રોનો આમાં સંગ્રહ કરવામાં આવેલો છે. આ 'ધોમ્યગરિનિત સૈદ્ધાન્તિકશાસ્ત્રો' માટે હવે પછી 'અ સે શ' પછી સંગ્રહનો ઉપયોગ કરાશે.

શબ્દ અને તેના અર્થો—અ. મે શ માં જે શબ્દો ગણાવ્યા છે તે શબ્દો અને ભાગે તો જેવા છે તેવા જ રાગવામાં આવ્યા છે. અર્થાનુ અક્ષર અને થોડા અક્ષર મિથ્યાવના થાવી કથા શાસ્ત્રો જે મૂલના છે તે અર્થમાગધીમાં છે અને દીક્ષાકારોપ દીક્ષામાં આવેલા જે શબ્દો જે ભાગમાં છે તે જ ભાગમાં મોટે ભાગે કાયમ રાખ્યા છે. પછલે જે અક્ષર અને થોડા અક્ષરમાં આવેલા સંસ્કૃત શબ્દો અર્થમાગધીમાં પણ આવ્યા છે.

શાસ્ત્રોના યદુશુન દીક્ષાકારોપ મિન્ન મિન્ન દીક્ષામાં મિન્ન મિન્ન અર્થો કર્યા છે, તેમો મિન્ન મિન્ન સ્થાનોમાંથી તે તે અર્થો લઈને તે તે દીક્ષાકારોના અર્થો કાયમ રાખ્યા છે. આ કાયમી આ અ સે શ માં છે તેના ગણના જ શાસ્ત્રો લેવામાં આવ્યા છે તેમજ યદુશુન જેવા કોઈકમાં આગમોદ્ધારવગુરુદેવધીના હાથના ઝનારેલા શાસ્ત્રો છે તેમાં દીક્ષાકારોના માધારે અર્થોનું ટુંકાવથા પણ ગણ છે.

૧ તારવેળા ૫૨ અક્ષરો નાનો—

(બાવા વાનની પુત્રનાદ)

૧ વિધવાનુક્રમ *	૧૪ ઉદાહરણ	૨૭ સગવડગણ	૪૦ વૈષ્ણવ
૨ અધિકારાનુક્રમ	૧૫ અઠકાળ	૨૮ યાદાન્તરણ	૪૧ નગા
૩ વિવેકોપગામિના વિધવા	૧૬ વ્યાયા	૨૯ પ્રજાવના	૪૨ જાગમનિ
૪ વિશિષ્ટ	૧૭ સાક્ષિભૂતવ્યા	૩૦ મુદ્ધાદકારાનિકમ	૪૩ વિધિ
૫ સાક્ષિગાનામકારાદિકમ	૧૮ ઉગાદાન પ્રસન્નન	૩૧ રક્ષામનાપાનાનિ	૪૪ મહા રક્ષાદા
૬ વારા	૧૯ આચારનામાનિ	૩૨ કારિગ્યથ	૪૫ અનુમનાનિ
૭ સ્થાનપૂર્ણાધિકાર	૨૦ પ્રાચિનમનાનિ	૩૩ શુભાપનાનિ	૪૬ અનુમનાનિ
૮ વિશ્વનામાનિ	૨૧ સમાનો મનાપાનાનિ	૩૪ વિશ્વના મમદ	૪૭ મદુરના
૯ હનિહામ	૨૨ સૂક્ષ્મવિ	૩૫ વાનુરવિ	૪૮ પ્રદક્ષિણામાનિ
૧૦ મૂલ	૨૩ રાત્રીવીમાળ	૩૬ સમાનવસ્થાનો વર્ણવ	૪૯ વિગણા
૧૧ ઉચ્ચનિક	૨૪ પ્રજાન્ન	૩૭ ગણા વારાવથ	૫૦ ગણાવથ
૧૨ પ્રવૃત્તિમાનિ	૨૫ રાજાક્ષિપમદ	૩૮ રક્ષાનો	૫૧ રક્ષાનિક
૧૩ વગરણવિચાર	૨૬ વ્યાપ્તિમાનતરણ	૩૯ સમદ્રવ્યા	૫૨ સમદ્રવ્યા

૫૨ વિશ્વોદકારાનુક્રમ નિશ્ચયમાયણાવદ્દિ ન

* નવી આદિ ૨૭ના વિધવાનુક્રમ અને મુદ્ધાદિ અઠકાદિ રંગેર હતાથી છે, તેમાં મીન પ્રજાના સ્થાન સ્થાન ગણાયા છે—

૧ નવી, ૨ અનુક્રમદ્વાર, ૩ આવશ્યક, ૪ અધિકૃતિ, ૫ દરવૈદ્યલિક, ૬ વિશ્વનુલ્લિ, ૭ રક્ષાવ્યવન, ૮ આચાર, ૯ સૂક્ષ્મદ્વાર, ૧૦ રક્ષાદ, ૧૧ સમવાવ, ૧૨ સગવડ, ૧૩ રક્ષાવ્યવેકથા, ૧૪ ઉગાદા, ૧૫ અનુક્રમદ્વાર, ૧૬ અનુક્રમોપનિષદ્વાર, ૧૭ વિશ્વનુલ્લિ, ૧૮ પ્રજાવ્યવકથા, ૧૯ અનુક્રમ, ૨૦ રાત્રીવિમાળ, ૨૧ રાત્રીવિમાળ, ૨૨ પ્રજાના, ૨૩-૨૪ સૂક્ષ્મદ્વારનુલ્લિ, ૨૫ અનુક્રમદ્વાર ૨૬ વિશ્વોદકારા અને ૨૭ પ્રદક્ષિણાદિક.

(૫૨ નવરામના ન. ૨૩, ૨૪, ૨૫ અને ૫૦ અનુક્રમસૂક્ષ્મવર્તના નામે હતાં છે)

આ અ. સૈ. શ. માં મિન્ન મિન્ન શબ્દો વ્યાકરણના પ્રયોગો રૂપે, કોઈ તેવાં નામો રૂપે, કોઈ ઇતિહાસ તરીકે, કોઈ ભૂગોળ તરીકે તથા કોઈ પર્યાયો તરીકે પણ આવ્યા છે.

કાવ્યો સરહો—શરૂઆતમાં લઢિયો પૈકેક આગમ લઈને કાપલીમાં તે શબ્દને ઝતારતો અને ટીકાકારનો થતાવેલ અર્થ લક્ષ્યમાં આવે તો તે અર્થ લખતો. આવી રીતે ઝતારેલી છૂટી કાપલીઓને પ. પૂ. આગમોદ્ધારકગુરુદેવશ્રીના વિનયગુણસંપન્ન, તીક્ષ્ણબુદ્ધિ, સ્વર્ગસ્થ મુનિરાજ શ્રીમહેન્દ્રસાગરજીપ અકારાદિ ક્રમમાં ગોઠવી કામલમાં સહેમ ચોટાહીને તૈયાર કરી તે ઉપરથી ૫ લક્ષણ લઢિયા આદિ દ્વારા લખાવીને તેમજ તેઓશ્રી ૫ (શ્રીમહેન્દ્રસાગરજીપ) પોતે પણ લખીને કાવ્યો સરહો તૈયાર કર્યો.

પ્રકાશનની તૈયારી—આ અ. સૈ. શ ને છપાવવાની પ. તા આગમોદ્ધારકગુરુદેવશ્રીની ઘણી રૂચ્છા હતી. તેથી લગભગ ત્રણ દશકા ઉપર સદ્ગુરુદેવો પાસેથી અ. સૈ. શ. ના પ્રકાશનને અંગે રૂપિયા શેઠ દેવચન્દ્ર લાલભાઈ પુસ્તકોદ્ધારકફંડને અપાડ્યા હતા. તે પછી વિ. સં. ૨૦૭૪ માં તે સંસ્થાએ આ અ. સૈ. શ. છપાવવા માટે ઠરાવ કર્યો. આથી મુદ્રણાલયપુસ્તિકા કરવાનું કાર્ય પૂ. સ્થ. મુનિશ્રી મહેન્દ્રસાગરજીના શિષ્ય મુનિશ્રીસૌમ્યસાગરજીને (તેઓશ્રીના લગુચ્છુને) સોંપાયું. તેથી તેઓ દ્વેક આગમના તે તે પત્રમાં તે તે શબ્દો મેલવતા અને તેના અર્થોને પણ મેલવતા. તેમજ જ્યાં ટીકાકારના શબ્દો લેવાના હતા ત્યાં પ. તા. આગમોદ્ધારકગુરુદેવશ્રી પાસેથી તેના મૂલ શબ્દો લેવાની લેખા અને જે શબ્દોના અર્થ ટીકાકારે ન આપ્યા હોય તેના અર્થો પણ પૂછી લેતા. આથી રીતે તેમણે લગભગ ચાર ફાર્મ સુધીનું મેટર તૈયાર કર્યું.

ઉપર જણાવેલી સંસ્થા (દે + લા) ના ટ્રસ્ટીઓએ પ. તા. આગમોદ્ધારકગુરુદેવશ્રીની જીવન પર્યંત સેવા કરનાર મુનિરાજ શ્રીગુણસાગરજી મહારાજ પાસેથી આ કોપીનું લખાણ મેલવ્યું અને છપાવવા માટે પ્રવંધ કર્યો તેમજ અમને સંપાદન માટે વિશિષ્ટ કરી. તેથી અમે આ સંપાદનનું કાર્ય શરૂ કર્યું. સાધોસાથ મેટર પણ તૈયાર કરવા માંડ્યું.

સંપાદન પદ્ધતિ—દરેકે દરેક શબ્દ તે તે આગમની સાથે મેલવ્યો અને તેમાં જણાવેલ અર્થ મેલવી લેવો. તે રીતે કાર્ય કરતાં કેટલાક આગમોના અંગે શબ્દોના પ્રશ્નો ઊભા થયા. તેમાં શ્રીધ્વજહારસૂત્રના શ્રીજા ઉદ્દેશના શબ્દો હતા પણ તે સિવાયના શ્રીજાના ઉદ્દેશના શબ્દો ન હતા. તેથી પ. તા. આગમોદ્ધારકગુરુદેવશ્રીપ વ્યવહારની આશી પ્રતમાં નિશાનો કરી આપ્યાં આથી તેની કાપલીઓ ઝતારી તેના શબ્દોનો ઉમેરો કર્યો આગલ જતાં શ્રીજા પણ આગમોના શબ્દો નથી પણ દેવાણું, તેની તપાસ કરતાં-નદી, અતગઢ. અગુતરોવવાદ્ય, ઉપાસકદસા, રાવપસેણીય, અને નિરપ્યાયલિના શબ્દો ન હતા. તેથી તેના શબ્દો પણ ઉતાર્યાં. અને તે શબ્દો ધીરે ધીરે મેલવવામાં આવ્યા. આગલ ચાલતાં નાયાધમ્મકહાના શબ્દો બિલકુલ નથી પણ માલમ પડ્યું. નાયાધમ્મકહાની પ્રત તો પ. તા. આગમોદ્ધારકગુરુદેવશ્રીની નિશાનવાળી પ્રાપ્ત ન થઈ, તેમજ જે સમયે શબ્દો નથી તેવી શંકા થઈ તે સમયે તો અમારુ પુણ્ય પણ ન હતુ કે પૂ. ગુરુદેવશ્રી ‘વિદ્યમાન’ હોય. આથી અમે અમારી મંદમતિ અનુસારે આ આગમની સટીક પ્રતમાં નિશાનો કર્યા, શબ્દો તારલ્યા અને તે તારવેલા શબ્દોને કોશમાં સ્થાન આપ્યું.

આ અ. સૈ. શ. માં અગાર અગ, વાર ઉપાંગ, ત્રણ (ચૂદ્ધતલ્પ, વ્યવહાર અને નિશીથ) ઉદ્દેશ, ચાર મૂલ, ઓષ્ઠનિર્યુક્તિ. વિશેષાવશ્યક, નંદી, અનુયોગદ્વાર, અને દશવૈકાલિકચૂર્ણિના શબ્દોનો સંગ્રહ

૭. વિસ્તારથી ચૂર્ણિ ચંદ્રે જેના પર નથી તેના જીતાર, પંચજન, દશાધુતલ્પ, અને મહાનિશીથના

શબ્દો તીરા નથી

કરવામાં આવેલ છે. તેમજ દશાશ્રુતસ્કન્ધ, દશપ્રકીર્ણક, પડમચરિય, ઉપદેશમાલા, અને તત્ત્વાર્થ-સૂત્રના કેટલાક શબ્દો પણ લેવામાં આવેલ છે.

સંજ્ઞા પત્રક—અ. સે. શ. માં જે શબ્દોનો સંગ્રહ કરવામાં આવ્યો છે અને તેમાં આગમો-શાસ્ત્રો વગેરેની જે સંજ્ઞાઓ આપવામાં આવેલી છે, તે સંજ્ઞાઓના સ્પષ્ટીકરણ માટે તેમજ લીધેલી પ્રત-ટીકા વગેરે ફોનો છે તે જણાવવા અને તેના સંપાદક તથા પ્રકાશક જણાવવા એક સંજ્ઞાપત્રક નામથી પ્રકરણ રાખ્યું છે. તેમજ યીજી યોજી પ્રતોની સાથે પણ શબ્દો મેળવવાનું શમ્ય બને તે ઉદ્દેશથી પંચાદ્વસૂચા નામથી એક પ્રકરણ આપ્યું છે.

વર્ણક્રમ—અ. સે. શ. માં અનુસ્વારને પહેલું સ્થાન આપવામાં આવ્યું છે. કારણ કે શરૂઆતમાં પ. તા. આગમોદ્ધારક ગુરુદેવશ્રીષ આ રીતે શરૂ કરવાનું જણાવ્યું હતું. આથી પ પદ્ધતિ કાયમ રાખી છે. પણ આનો હેતુ હમે જાણી શક્યા નથી, તેથી અગ્રે હેતુ આપ્યો નથી.

વિદ્વજ્ઞનો પ્રત્યે—સુહૃદ્ વિદ્વજ્ઞનો ! અમો ગૂર્જર ભાષાના સંપાદનના કાર્યમાં અનુભવ મેળવતાં સંપાદનમાં આગળ ઘડ્યા છીએ. તે રીતે સંસ્કૃત અને પ્રાકૃતના સંપાદનમાં પ્રવેશ કરતા થયા પયા સમયમાં પ. તા. ગુરુદેવશ્રીની સેવાના પ્રતાપે અમને ‘અ. સે. શ.’ સંપાદન વ્યૂં. આથી અમે તે કાર્યમાં રસ લીધો ને સંપાદન કાર્ય શરૂ કર્યું. આથી પંડિતોની અપેક્ષા કે વિદ્વાનોની અપેક્ષા અમારા આ સંપાદનના અંગે જે સૂચનાઓ કરવી ઉચિત છે તે અમે વિદ્વજ્ઞનોની સમક્ષ રજૂ કરીએ છીએ.—

- ૧ મૂળ શબ્દો વિભક્તિબાલા તેમ વિભક્તિ ઘગરના એમ ધન્ને પ્રકારના છે. તેથી તે જે લિંગનો જે શબ્દ હોય તે શબ્દ તેથી તેથી વિભક્તિથી તે તે લિંગમાં સમજી લેવો. જેમકે-અંકુર (પૂ. ૧, ૨), અંકુસયં (પૂ. ૧, ૨) इत्यादि (કોઈક શબ્દકોશમાં વિભક્તિ સહિત શબ્દો નથી તેથી પણ પ્રાચ્યે અમારા જાણવામાં છે)
૨. જો કે શબ્દો ઘડ્યા એક જાતના વિભક્તિ વિગર જગર એક વિભક્તિથી મેળા લેવા જોઈએ, પરંતુ આમાં મિશ્ર મિશ્ર લેવાયા છે. જેમકે-અંકાવહ (પૂ. ૧, ૨), અંકાવહો (પૂ. ૧, ૧) इत्यादि.
૩. વૈકલ્પિક શબ્દોના વિકલ્પને સાચવવા માટે અર્થાત્ તેવા પ્રયોગોને સાચવી રાખવા માટે આમાં મિશ્ર લેવાયા છે જેમકે-અંકુરવૈસય (પૂ. ૧, ૧), અંકાવૈસય (પૂ. ૧, ૧) इत्यादि.
૪. ટીકાકાર મહારાજે જે શબ્દોના પ્રયોગો ટીકામાં કર્યા છે તે તે શબ્દો મૂળમાં નથી તેવા શબ્દોનું પ્રાકૃત જે કૌંસમાં અપાયું છે તે પ પૂ. આગમોદ્ધારક ગુરુદેવશ્રીને પૂછીને મુનિશ્રીસૌભાગ્યસાગરજીએ આપેલું છે. ઘડી તેવા શબ્દો કોઈ વચ્ચે શરૂઆતમાં અપાયા છે. અને કોઈ વચ્ચે સંસ્કૃત-શબ્દની પછી પણ અપાયા છે. તેની ધન્ને વાનુએ યનતાંમુષી કૌંસ આપ્યો છે. જેમકે (અંકીલ)નર્તક: (પૂ. ૧, ૧), અંગાર: (દંગાલ), (પૂ. ૨, ૨) इत्यादि.
૫. શરૂઆતમાં તો શબ્દોના અર્થો અને શબ્દોના સંગ્રહની શૈલિ નિયમિત રહી નથી, પણ જેમ જેમ અનુભવ થતો ગયો અને તેના અભ્યાસમાં વધારો થતો ગયો તેમ તેમ પદ્ધતિમાં સુધારો થતો ગયો છે. છતાં એટલું કહેવાની જરૂર છે કે પહેલા ભાગ કરતાં યોજા ભાગમાં પદ્ધતિ શ્વાદિનો સુધારો મળેલા અનુભવ પ્રમાણે કરી શકીશું એવી આશા છે.
૬. (૧) અષ્ટયત, (૨) ત્રિશોષનામ, (૩) વનસ્પતિના નામના અંગે તેની સાથે અર્થના રૂપમાં સંસ્કૃતમાં અપાયું છે જેમકે (૧) અંટે-વિપાકશ્રુતાશ્રુત (પૂ. ૨, ૨), (૨) અંગારવર્ષ-અંગારવર્ષ સર્વેગોદ્ધારણે (પૂ. ૨, ૨), (૩) અંકીલ વૃક્ષવિશેષ: (પૂ. ૨, ૧) इत्यादि.
- ૭ ટીકાકારોએ શબ્દોના જે જગો પર અર્થ નથી કર્યા તેવા શબ્દો પણ અગ્રે અર્થ વગર અપાયા છે. જેમકે ઓહી (પૂ. ૨૨૧, ૨), ઉવટ્ટગા (પૂ. ૨૦૭, ૨) इत्यादि. ઘડી આ શબ્દોના અર્થો જો કદાચ મેળવી શકીશું તો પરિશિષ્ટમાં આપવા વિચાર છે.

૮. દેશી શબ્દોના અંગે 'દેશીય' અગર 'દેશી' एवं कौलमां लखायुं છે. અર્થાત્ ટીકાકારે આપેલું કાયમ રાખ્યું છે. જેમકે-ઉત્તર (દેશી)-મર્ચે (પૃ. ૧૮૭, ૧).
૯. ચૂર્ણિકાર મહારાજ ચૂર્ણિની અંદર પ્રાકૃત અને સંસ્કૃત એમ બન્ને ભાષાના પ્રયોગો કરે છે, તેથી ચૂર્ણિના શબ્દોના અર્થોમાં પ્રાકૃતના અને સંસ્કૃતના બન્નેના પ્રયોગો છે. પરંતુ વહુધા તો પ્રાકૃત જ હોય છે.
૧૦. આ 'અ. સૈ. શ. માં' પવા પળ શબ્દો છે કે જે અભિધાનરાજેન્દ્ર કે પાંચસહમહાળશોમાં ન હોય.

અ સં. શ. નું સંપાદન કાર્ય શરૂ થતાં સુરતમાં હતા ત્યાં સુધી એક વખતનું મુક જોઈ આપવા પ. તા. આગમોદ્ધારકગુરુદેવશ્રીના એકેવ પટ્ટધર, શ્રુતવારિધિ, શાસ્ત્રતત્ત્વદર્શી, ગચ્છનાયક, આચાર્યશ્રીમાણિસ્યસાગરસૂરીશ્વરજી મહારાજે કૃપા કરી હતી.

પ રીતે સંપાદનનું કાર્ય ચાલતું હતું, તેમાં પ્રથમ ભાગનું પંદર આની કામ થઈ ગયા પછી સુરતથી દક્ષિણ તરફ વિહાર થવાના કારણે અને પ્રેસ આદિના પ્રતિકૂલ સંયોગોમાં અમારી અનિચ્છા પણ નહિ જેવા કાર્યમાં ચર્ચાનાં ચર્ચાં વીતી ગયા બાદ આજે આ શ્રીઅભયપરિચિતસૈદ્ધાન્તિક-શબ્દકોષનો 'પ્રથમ ભાગ' વિદ્વાનોના કરકમલમાં ઉપસ્થિત કરી શક્યા છીય.

આ પ્રથમ ભાગમાં 'સંપૂર્ણ સ્વરો' આપવામાં આવેલા છે સ્વરોમાં તેમજ થીજા રહી ગયેલા 'શબ્દો' તથા દેશનામમાલાના શબ્દો શ્રીઅભયપરિચિતસૈદ્ધાન્તિકશબ્દકોષ પૂર્ણ થતાં 'પરિશિષ્ટ' તરીકે આપવા વિચાર છે.

પ. પૂ. આગમયાચનાદાતા, દેવસૂરતપોગચ્છસામાચારીસંરક્ષણકલિયજી, અનેક પ્રત્યોના પ્રણેતા, વાદીમાનમર્દક. ચરમશાસનપતિ મહાવીર પરમાત્માના શાસનમાં આગમમંદિરોના સંસ્થાપક, જૈનઆનન્દપુસ્તકાલયાદિ સંસ્થાના સંસ્થાપક, શૈલાનાગરેશપ્રતિવોધક, યુગપ્રધાનસદ્ગુણ, વર્તમાન શ્રુતના જ્ઞાતા, સ્વભારાધનર્થે આરાધનામાર્ગ કરનારા, મૌનપણે રહી અર્ધપદ્માસને રથગે સંચરનાર, પ. પૂ. આગમોદ્ધારક *આચાર્યવૈયથીઆનન્દસાગરસૂરીશ્વરજી મહારાજનો પુનિત સેવાના પ્રતાપે જે કેઈ સૌધ-શક્તિ મેલયેલ છે, તે આધારે અમે અમારી શુદ્ધિ કેલ્યોને પાઠજીપૂર્વક આ શ્રીઅભયપરિચિતસૈદ્ધાન્તિકશબ્દકોષનું સંપાદન કર્યું છે

મુનિરાજ શ્રીઅભયસાગરજી મહારાજે સંતોગ મલ્લતાં આમાં માર્ગ ચતાવ્યો છે. તેઓશ્રીને તેમજ પ્રો. હિરાલાલ ર. વાપરીયાને પણ હમે અન્ન મૂલતા નથી.

આમાં જે અનુબિધો જણાયી છે તેનું શુદ્ધિકરણ પણ આપ્યું છે, છતાં વિદ્વજનો પ્રતિ અમારી પ્રાર્થના છે કે શ્રુતિ દેશાય હો જણાવવા ઉદારતા દાખવે.

વીરસં. ૨૦૮૦, વિ. સં. ૨૦૧૦
 ઝ્યેષ્ઠ પુર્ણિમા
 હીંગનઘાટ
 (મધ્યપ્રદેશ)

આગમોદ્ધારકપસંપદાપ્રાપ્ત શિષ્યાણ
 કંચનવિજય
 તથા
 આગમોદ્ધારક શિષ્યત્વ
 ક્ષેત્રમાગર

संज्ञापत्रकम् ।

क्रमा- ङ्कः	संज्ञा	सूत्रनाम	सम्पादकः	प्रकाशकः
१	अनु.	महृधारगच्छीयश्रीहेमचन्द्राचार्यविरचितवृत्तियुक्तं श्रीअनुयोगसारसूत्रम् ।	आगमोद्गायकः	दे. ला. जे.
२	अनुत्त.	श्रीचान्द्रकुलीनाचार्याभयदेवसूरिसूत्रितविवरणयुतं श्रीअनुत्तरोपपातिरुद्रशाङ्गम् ।	"	आ. स.
३	अन्त.	श्रीचान्द्रकुलीनाचार्यभयदेवसूरिसूत्रितविवरणयुतं श्रीअन्तरुद्रशाङ्गम् ।	"	आ. स.
४	आउ.	श्रीआतुरप्रथाख्यानप्रकीर्णकम् (गाथा) ।	"	आ. स.
५	आचा.	निर्युक्तिकलितशीलाङ्गाचार्यविहितवृत्तियुतं श्रीआचारा- रसूत्रम् ।	"	आ. स.
६	आध.	निर्युक्तियुतभाष्यकलितश्रीभवविग्रहहरिभद्रसूरिविहित- वृत्तियुतं श्रीआधश्यकसूत्रम् ।	"	आ. स.
७	उत्त.	निर्युक्तियुतानि श्याविधेतालश्रीशान्तिसूरिसूत्रितवृत्ति- युतानि श्रीउत्तराध्ययनानि ।	"	दे. ला. जे.
८	उप मा गा.	श्रीधर्मदासगणिहृद्या श्रीउपदेशमाला (गाथा) ।	"	
९	उपा.	श्रीचान्द्रकुलीनाचार्याभयदेवसूरिसूत्रितविवरणयुतं श्रीउपासकदशाङ्गम् ।	"	आ. स.
१०	ओघ.	भाष्ययुता श्रीओघोपाचार्यसूत्रितवृत्तिविभूषिता श्रीओघनिर्युक्तिः	"	आ. स.
११	ओप	श्रीचान्द्रकुलीनाचार्याभयदेवसूरिसूत्रितविवरणयुतं श्रीओपपातिकोपाङ्गम् ।	"	आ. स.
१२	ग	श्रीगच्छाचारप्रकीर्णकम् (गाथा) ।	"	आ. स.
१३	गणि	श्रीगणिविद्याप्रकीर्णकम् (गाथा) ।	"	आ. स.
१४	चउ.	श्रीचतु शरणप्रकीर्णकम् (गाथा) ।	"	आ. स.
१५	जं प्र.	उपाध्यायश्रीशान्तचन्द्रविहितवृत्तियुतं श्रीजम्बूदीप- प्रशङ्क्युपाङ्गम् ।	"	दे. ला. जे.
१६	जीवा	श्रीमलगिर्याचार्यसूत्रितविवरणयुतं श्रीजीवाजीवा- मिगमोपाङ्गम् ।	"	दे. ला. जे.
१७	ज्ञाता.	श्रीचान्द्रकुलीनाचार्याभयदेवसूरिसूत्रितविवरणयुतं श्रीज्ञाताधर्मकथाङ्गम् ।	"	आ. स.
१८	ठाणा.	श्रीचान्द्रकुलीनाभयदेवसूरिसूत्रितविवरणयुतं श्रीस्थानाङ्गसूत्रम् ।	"	आ. स.
१९	तं.	श्रीतन्दुलवैचारिकप्रकीर्णकम् (गाथा) ।	"	आ. स.

१ दे. ला. जे. = श्रीदेवचन्द्राचार्यभयदेवसूरिसूत्रितविवरणयुतं ।

२ आ. स. = श्रीआगमोद्गायकः ।

२०	तत्त्वा.	भाष्योपेतं श्रीतत्त्वार्थसूत्रम् (अध्यायः, सूत्रम्)।	आगमोद्धारकः	क. के.
२१	दश.	निर्युक्तिभाष्योपेतं श्रीमच्चविरहहरिमद्रसूरिविरचित- विवरणयुतं श्रीदशवैकालिकसूत्रम्।	"	दे. ल. जे.
२२	दशचू.	श्रीदशवैकालिकचूणिः ।	हस्तपोथी	जे. पु. नं. १६७३
२३	दशाध.	श्रीदशाध्वनस्कन्धः	"	
२४	देव.	श्रीदेवेन्द्रस्तवप्रकीर्णकम्।	आगमोद्धारकः	आ. स.
२५	नंदा.	श्रीमलगिरिचार्यविहितवृत्तियुतं श्रीनन्दीसूत्रम्।	"	आ. स.
२६	निरय.	श्रीचन्द्रसूरिविरचितवृत्तियुतं श्रीनिरयावलिकाप्रचक्रम्।	श्रीदानविजयगणी	वीर. ^५
२७	नि. चू. प्र.	भाष्यचूण्युपेतस्य श्रीनिशीथसूत्रस्य प्रथमो विभागः	हस्तपोथी	जे. पु. नं. ४८३
२८	नि. चू. द्वि.	" " द्वितीयो "	"	जे. पु. नं. ४८४
२९	नि. चू. तृ.	" " तृतीयो "	"	ज. पु. नं. ४८५
३०	पड.	श्रीयिमलाचार्यविरचितं 'पडमचरियं' (उल्लासः)	मो. हर्मन जेकोबी	जे. घ.
३१	पिण्ड पिण्ड }	भाष्यश्रीमलप्रगिर्याचार्यविहितवृत्तियुता पिण्डनिर्युक्तिः	आगमोद्धारकः	दे. ला. जे.
३२	प्रज्ञा.	श्रीमलप्रगिरिसूरिविहितविवरणयुतं श्रीप्रज्ञापनोपाङ्गम्।	"	आ. स.
३३	प्रज्ञ.	श्रीचान्द्रकुलीनाचार्यभयदेवसूरिसूत्रितविवरणयुतं श्रीप्रमथ्याकरणोपाङ्गम्।	"	आ. स.
३४	पू. प्र.	निर्युक्तिभाष्यटीकोपेतस्य श्रीबृहत्कण्वसूत्रस्य प्रथमो विभागः	हस्तपोथी	जे. पु. नं. ३०३ जे. पु. नं. ३०४
३५	पू. द्वि.	" " " तृतीयो "	"	ज. पु. नं. ३०५
३६	पू. तृ.	" " " तृतीयो "	"	
३७	भक्त.	श्रीभक्तपरीक्षाप्रकीर्णकम् (गाथा)।	आगमोद्धारकः	आ. स.
३८	भग.	श्रीचान्द्रकुलीनाचार्यभयदेवसूरिसूत्रितविवरणयुतं श्रीभगवत्सूत्रम् (श्रीव्याख्याप्रहन्तिः)।	"	आ. स.
३९	मर. मरण. }	श्रीमरणसमाधिप्रकीर्णकम् (गाथा)।	"	आ. स.
४०	महा. महाप्र.	श्रीमहाप्रत्यारयानप्रकीर्णकम् (गाथा)।	"	आ. स.

३ क. के. = श्रीदेवदेवजीकेशरीमन्त्री, रत्नाम

४ जे. पु. नं. = श्रीदेवानन्दपुस्तकालय, मुरा, हस्तपोथी नम्बर

५ वीर. = श्रीवीरममात्र, अमदावाद.

६ सूत्र, निर्युक्ति अने भाष्यगाथानां मात्र प्रतीक छे.

७ जे. ॥ = श्रीजिनप्रयोगारक गभा, अवनगर.

४१	राज.	श्रीमलयगिर्याचार्यसूत्रितविवरणयुतं श्रीराजप्रश्नीयोपाङ्गम	आगमोद्धारकः	आ. स.
४२	विपा.	श्रीचान्द्रकुलोनाचार्यामयदेवसूरिसूत्रितविवरणयुतं श्रीविपाकथिताङ्गम ।	"	आ. स.
४३	विशे.	महृगारिश्रीहेमचन्द्रसूरिविरचितवृद्धसिथुतं श्रीविशेषावश्यकमाप्यम् ।	पं हरमोचनदासः	१य जं.
४४	व्य. प्र.	निर्युक्तिभाष्यटीकोपेतस्य श्रीव्यवहारसूत्रस्य प्रथमो विभागः	हस्तपोषी	जि. पु. नं. ४८७
४५	द्व. द्वि.	" " " द्वितीयो "	"	जि. पु. नं. २६६
४६	सं.	श्रीसंस्तारकप्रकीर्णकम् (गाथा) ।	आगमोद्धारकः	आ. स.
४७	सम.	श्रीचान्द्रकुलोनाचार्यामयदेवसूरिसूत्रितविवरणयुतं श्रीसमवायाङ्गम ।	"	आ. स.
४८	सूत्र.	निर्युक्तिभाष्यशीलाङ्गाचार्यविरचितविवरणयु श्रीसूत्रकृताङ्गम ।	"	आ. स.
४९	स्य	श्रीमलयगिरिसूरिविहितविवरणयुतं श्रीसूर्यप्रज्ञप्त्युपाङ्गम ।	"	आ. स.

१ य. जै. = श्रीयशोविजयजीजनप्रत्यमाला.

* सूत्रादिनां मात्र प्रतिक ज छे.

पत्राङ्क सूचा

श्रीभाषाराङ्गम् प्रथम धुतरुध अध्यायानि आपन्		अध्ययनानि आपन्		अध्ययनानि आपन्		शतकानि आपन्		श्रीशतावर्मकथाङ्गम् प्रथम धुतरुध अध्यायानि आपन्	
१	८१	४	१२१	७	४१५	१६	४१९	१	७७
२	१४८	५	१४१	८	४४३	१७	४३१	२	९०
३	१७४	६	१५३	९	४५९	१८	४६०	३	९६
४	१९५	७	१६५	१०	४२८	१९	४७३	४	९९
५	२३१	८	१७५	श्रीसमवायाङ्गम्		२०	८००	५	११३
६	२५८	९	१८६	आविषय आपन्		२१	८००	६	११४
८	२९६	१०	१९५	सागोवस- कोडाकोटी १०५		२२	८०४	७	१२०
९	३१७	११	२०७	गणितिक १३३		२३	८०५	८	१५५
द्वितीय धुतरुध चूला-१		१२	२२९	अवसरपिणि १५२		२४	८५१	९	१६९
		१३	२४०	निगमनम् १६०		२५	९२८	१०	१७०
		१४	२५२	श्रीभगवतीजी		२६	९५७	११	१७३
१	३५८	१५	२५०	शतकानि आपन्		२७	९३८	१२	१७७
२	३७४	१६	२६६	१	१०८	२८	९३९	१३	१८०
३	३८४	द्वितीय धुतरुध		२	१०९	२९	९४१	१४	१९२
४	३९१	१	३०३	३	१०९	३०	९४६	१५	१९५
५	३९८	२	३४२	४	२०२	३१	९५०	१६	२३६
६	४०१	३	३६०	५	२०६	३२	९५३	१७	२३४
७	४०६	४	३७०	६	२४९	३३	९६४	१८	२४२
चूला-२	४२७	५	३८५	७	२८६	३४	९७०	१९	२४७
१	४२९	६	४०५	८	३२७	३५	९७१	द्वितीय धुतरुध	
४	४३२	७	४२७	९	४२८	३६	९७१	१-१०	२५४
श्रीसूत्ररताङ्गम्		श्रीस्थानङ्गम्		१०	४९०	३७	९७१	श्रीउपशरदशाङ्गम्	
प्रथम धुतरुध		१	३८	११	५०८	३८	९७१	१-१०	
अध्ययनानि आपन्		२	१०१	१२	५०७	३९	९७१	श्रीअन्तरदशाङ्गम्	
१	५३	३	१७९	१३	५९०	४०	९७०	१-१०	
२	७७	४	२०७	१४	६२९	४१	९८१	श्रीअन्तरदशाङ्गम्	
३	१०१	५	३८०	१५	६८८			१-८	

अनुत्तरोपपातिक दशाङ्गम्		श्रीराजप्रश्रीयं		पदानि		पदानि		श्रीजम्बूद्वीपप्रमन्त्रि	
वर्ग	आपत्र	आविषय	आपत्र					कारका	आपत्र
१-३	८	सूर्याभ	१७	४	१७८	३७	८३५	१	८८
		यानविमानादि	४४	५	२०३	३३	५४७	२	१७८
श्रीप्रधन्याकरणाङ्गम्		जुगकारणदन्त	५९	६	२१८	३४	५५७	३	३८०
अध्ययनाति	आपत्र	स्नानपूजादि	११३	७	२२०	३५	५५८	४	३८७
१	२५	मोक्षरण	१५०	८	२२३	३६	६११	५	४२४
२	४१			९	२२७			६	४३७
३	६४			१०	२४५			७	५६९
४	९०			११	२६८	श्रीसूर्यप्रमन्त्रि			
५	९८			१२	२८३	१	६४		
६	११३			१३	२८८	२	६७	श्रीनिरयानलिका	
७	१२१			१४	२९२	३	६६	वर्ग	आपत्र
८	१२९		श्रीजीयाजीयाभिगमं	१५	३१६	४	७१	१	१८
९	१४१	प्रतिपत्तय	आपत्र	१६	३२५	५	७८	२	२०
१०	१६१	१	५१	१७	३७३	६	८७	३	३६
		२	८८	१८	३९४	७	८३	४	३८
श्रीविपाकशुलाङ्गम्		३	४०७	१९	३९५	८	९१	५	४३
प्रथम धृतस्व		४	४०९	२०	४०७	९	९९		
१	{ ३३३ ४४	५	४२६	२१	४३४	१०	१९६		
२-१०	८८	६	४२८	२२	४५२	११	२०१		
द्वितीय धृतस्व		७	४३१	२३	४९१	१२	२३३		
१-१०	९६	८	४३२	२४	४९३	१३	२४३		
		९	४६७	२५	४९४	१४	२४४		
श्रीशौपपातिकसूत्रम्				२६	४९६	१५	२५५		
आविषय	आपत्र	श्रीप्रज्ञापनोपाङ्गम्		२७	४९७	१६	२५६		
राजघाण्य दि	२४	पदानि	आपत्र	२८	५२४	१७	२५७		
साधुगुणा	४८	१	७०	२९	५७७	१८	२६७		
पद्मनिर्गम	७७	२	११७	३०	५३१	१९	२८४		
सिद्धवर्णन	११९	३	१६७	३१	५३४	२०	२९७		

श्रीनिशीथसूत्रम् हस्तपोथी लीथोप्रिन्ट					श्रीवृहत्कल्पसूत्रम् हस्तपोथी				श्रीव्यवहारसूत्रम् हस्तपोथी मुद्रितः			
भागः उद्देशकः		भागः आपत्रं		भागः आपत्रं	भागः उद्देशकः		भागः आपत्रं		भागः उद्देशकः		भागः आपत्रं	
१	१	१२९	१	२०२	१	१	७७	५००	१	१	१७४	१ १-६१
	२	१८२	२	३०८			१६६	१०००			०	१-९९
	३	१९४		३३४			२३५	१५००			०	१-३७०
	४	२२२		३०४			३१७	२१३०	२	२१९	२	१-८७
	५	२४७		४४५	२		१११	३०००	३	२५८	३	१-७३
	६	२५३	३	४६३			१५५	३२९२	२	४	११०	४ १-१०४
	७	२५७		४७८		२	२०३	४६४	५	१३५	५	१-३९
	८	२७०		५०५		३	२९३	७२८	६	१९९	६	१-७१
	९	२७७		५३३	३		६४	११९२	७	२८३	७	१-९५
	१०	३६१		६६५		४	१६८	८०५	८	३३६	८	१-६०
२	११	५८	४	७७३		५	२१२	२७५	९	३५५	९	१-३३
	१२	८२		८३२		६	२६७	४३०	१०	४५८	१०	१-११४
	१३	१०३		८७५	—: मुद्रितः —							
	१४	१२३		९१६								
	१५	२७३	५	१००८	१	१	२५४	८०५				
३	१६	५६		११४१	२		६१०	२१२४				
	१७	६९		११६०	३		९९१	३२८९				
	१८	६५	६	११६७	४	२	१०२२	३६७२				
	१९	८८		१२१२	५	३	१३०६	४८७६				
	२०	१७२		१३३८	५	४	१५०२	५६८१				
				+२		५	१५९९	६०५९				
				+३५	६	६	१७१२	६४९०				

धीमायदयकम्		श्रीदशमस्तोत्रम्				धीउत्तमस्तोत्रम्			
आदिपत्र	आदिपत्र	आदिपत्र	आदिपत्र	आदिपत्र	आदिपत्र	आदिपत्र	आदिपत्र	आदिपत्र	आदिपत्र
विष्णु	५०	१	६१	३२	३०	१	१२	१०	६६
प्रथमपत्रिका	१३६	२	१०	६१	६२	२	११०	३०	६६
द्वितीयपत्रिका	१६६	३	११०	६३	११३	३	१६०	३१	६६
तृतीयपत्रिका	२०६	४	१६०	६३	१०६	४	२०६	३२	६६
चतुर्थपत्रिका	२३०	५	१००	६२	२०६	५	२०६	३३	६६
पञ्चमपत्रिका	४०२	६	२०६	१०१	२३६	६	२०६	३४	६६
१ मासाधिकनित्यम्	४०२	७	२०३	११०	२६०	७	२०६	३५	६६
२ मासाधिकनित्यम्	५१०	८	२३६	१२६	२९६	८	२०६	३६	६६
३ मासाधिकनित्यम्	५६०	९	२०६	१६३	३२०	९	२०६	३७	६६
४ मासाधिकनित्यम्	७६३	१०	२६६	१०३	३६६	१०	२०६	३८	६६
५ मासाधिकनित्यम्	८०१	११	२००	१६०	३६६	११	२०३	३९	६६
६ मासाधिकनित्यम्	८६६	१२	२६६	१६६	३८०	१२	२०३	४०	६६
धीविशेषादयकम्		धीगणितनित्यम्				धीमनुयोगद्वाराणि			
पृष्ठ आदिपत्र	आदिपत्र	आदिपत्र		आदिपत्र		आदिपत्र		आदिपत्र	
आभिमन्त्रिकादिपत्र	२०६	विष्णुनित्यम्		२६		१०		११०	
वेदकान्त	२०६	उत्तमपत्रिका		११०		१५		११०	
उत्तमपत्रिकादिपत्र	१६३	उत्तमपत्रिका		१६६		१०		११०	
तृतीयपत्रिका	६३६	प्रथमपत्रिका		१०६		१०		११०	
चतुर्थपत्रिका	१०६६	धीनिर्देशकम्				धीमनुयोगद्वाराणि			
पञ्चमपत्रिका	११६०	आदिपत्र		आदिपत्र		आदिपत्र		आदिपत्र	
विष्णुनित्यम्	१२३०	पत्रिका		६६		आदिपत्र		आदिपत्र	
प्रथमपत्रिका	१३६०	आदिपत्र		१०६		आदिपत्र		आदिपत्र	
धीमोचननित्यम्		आदिपत्र		१०६		आदिपत्र		आदिपत्र	
आदिपत्र	आदिपत्र	आदिपत्र		१०६		आदिपत्र		आदिपत्र	
प्रतिवेगनादि	१३०	आदिपत्र		१०६		आदिपत्र		आदिपत्र	
विष्णुनित्यम्	२००	आदिपत्र		१०६		आदिपत्र		आदिपत्र	
विष्णुनित्यम्	२३०	आदिपत्र		२०६		आदिपत्र		आदिपत्र	

शुद्धि पत्रकम्

पृष्ठ	विभाग	पंक्ति	अशुद्धम्	शुद्धम्	पृष्ठ	विभाग	पंक्ति	अशुद्धम्	शुद्धम्
५	१	९	विपत्रु०	विपत्रु०	८७	३	२९	द्राय	द्राय
५	१	३४	दसाक्ष्य०	दसाक्ष्य०	८९	१	१	अर्त्ता०	अर्त्ता० प्रसारार्थका
७	१	७	अन्त०	अन्त०					वराणां वा आत्मान
१५	३	३५	शरदो-व०	शरदो-व०					परस्पर बोधकाराय
१८	१	३							हिमाक्षयदण्ड ,
१८	१	१८	०त्	०त्तु	९६	१	२८	०दिवा०	०दिवा०
२०	३	७	०नक्षत्र०	०नक्षत्रगान०	११५	१	५	आवाय	आवाय
२१	१	१६	०पुत्रदिप्यु०	०पुत्रदिप्यु०	११९	३	३	०पुष्पमा०	०पुष्पमा०
२१	१	३३	०सा	०सा वा	१२१	३	१३	समा०	समा०
२४	१	९	क्षिप्यते	क्षिप्यन्ते	१२८	१	१२	निगुत्ता०	सुप्रव्याख्यान निगु
२५	३	१७	०त्	०द् भजीवप्राद्विपी					त्यया० हवि-
३७	१	९	आचराम्	न नी -रागद्वैतवक्					प्रदानम्
				एवमित्यस्य सामा	१३६	१	२६	०हेत्व	०हेत्वा
				विष्कृतं चम भावो	१३९	१	३	०इति	०इति आदान
				वा आर्जव मर	१३९	१	९	०नति	०नति आदान
				द्वयस्य तस्य स्था	१४०	१	३१	०देवता०	०देवता०
				नाभि-भेदा आन	१४२	१	८	०मदा	०मदा
				संस्थानाभि	१६३	१	१	०तीर्थ०	०तीर्थ०
३६	२	२५	प्राप्ता	प्राप्ता	१७१	३	२४	उरु०	उरु०
३९	१	१७	धर०	धर०	१७२	३	७	उरि०	उरि०
४१	१	१९	अभिप्रेतव	अभिप्रेतव	१८९	१	१५	पनाश	पनाश
४३	३	५	०न०	०न०	२०४	३	२२	०वाप	०वाप
५३	१	३३	०मातो	०मातो	२०९	१	२६	०विप०	०विप०
५६	१-	३५, ३	अष्टम्यप्राद्विपी	अष्टम्यप्राद्विपी	२११	१	२५	मादवा०	मादवा०
५८	१	६	आना०	आना०	२७७	१	२९	अपरा	अपरा
६१	१	१९	द्रावे	द्रावे	२७७	१	११	०वचि	०वचि
६३	१	३०	आमि	आमि	२८८	३	३५	माद०	माद०
६५	२	५	०धाम	०धाम	२९०	१	३३	आता०	आता०
६५	२	२३	०नि-नि०	०नि-नि०	३३१	३	२८	०वरा	०वरा
७२	१	२७	०वर्षा	०वर्षा	३३२	३	१०	अमर्षा	अमर्षा
७८	१	२	०गवे	०गवे	३३३	३	२७	अमर्षा	अमर्षा

चित्रहारवन्ध :

[छन्द - शार्दूलविकीर्तित]

शश्वन्तान्तिप्रयान महामतिमत कान्यकुरान कर्मठान,
भव्यापत्तिभरापहान जलजयजन्तुभ्य आनन्ददान ।

दान्तान नीमितमा धिभावितविधीन व्याख्यानमज्यामनान्,
प्रांडान् सत्यमग्नान सदा ननिधिया ऽऽनन्दाधिपरीश्वरान् ॥ १२८ ॥

समर्पण

आगमोद्धार आचार्य

श्री आनन्दसागरसूरीश्वरजी महाराजना

चरणमलसा समर्पण

जेओए अमारा

शहेर सूर्यपुर अने संस्थाना

सर्वोदय माटे अहोनीश अमोघउपदेशोद्वारा
कृपा वरसावी उत्कर्ष सधाव्यो छे. अमारी संस्थाना
बीजा सेंकडानु प्रथम पुष्प प्रतिक पण तेओने ज
समर्पण करवामां अमो अमारी कर्तव्यता
अनुभवीशुं. आ ग्रन्थ तेओश्रीना आगमोद्धारना
दोहन रूपे जीवनकार्य
गणाशे

— प्रकाशको

મંત્રલનાકાર

આગમદ્વારક શા આનન્દસાગરમંત્રીચરણ

॥ गीतार्थसूत्रे नमः ॥

५ श्रीआगमोद्धारक-स्तवः ५

[अनुष्टुप्छन्दः]

श्रीमत्पार्थ १ सदापार्थ, नत्वा प्यात्वा च सद्गुणम् ।

प्रकुर्वे भक्तिप्रप्तोऽहमागमोद्धारकस्तवम् ॥ १ ॥

[उषमानिष्ठन्दः]

सद्भिः प्रशस्येन सुधर्मसाजा, जैनागमज्योतिसमर्थनं सत् ।

कृतं २ सदासाधुभुतेन येन, जीयात्स 'मानन्दसूरीभ्वरेन्दु' ॥ २ ॥

[वसन्ततिष्ठकाछन्दः]

दीलाणराजमनसि श्रुतधर्मतुष्ट्या,

१ हिसानिषेधविधिना कृतधर्मपुष्टिम् ।

गीतार्थहेमनिकरं श्रुतसारमुष्टि-

'मानन्दसारगुरुं' श्रुत मुक्तरुष्टिम् ॥ ३ ॥

[मन्दाक्रान्ताछन्दः]

स्वस्तिङ्गाराद्विबुधमद्विताभ्यात्मतत्त्वान्मकृते,

१ धर्मार्थधीन्द्रियसुखदरे 'भारते' भारतेऽस्मि ।

५ जैनेन्द्राज्ञाऽग्रहणविधया राजमानो वदान्य,

श्रीषीमाज्य प्रथितमद्विद्वा 'गूर्जरया'क्यदेवा ॥ ४ ॥

तन्मयापाऽचेऽपरितधनद्रेष्टिधमिष्टकीर्णं,

शोभाभासे सुगुणबहुले मण्डले खेटकारये ।

८ धर्मज्ञप्ती सुविशदमतेर्लघ्वतन्त्रप्रतिष्ठं,

सर्वोत्कृष्टं 'कपडवणजं' राजते पूर्गरिष्टम् ॥ ५ ॥

गयोत्तुङ्गं नवजिनगृहं 'पाश्वनाथादि'मुप्यं,

यद्वास्त्वयाः बहुभवभयाः टीक्षिताः नैकमन्याः

पट्टावस्था ९ 'अभयमुनिप'-सर्गभूमि-सुगीता,

'चाण्डिया'रूपं 'कपड'सहितं तन्नु वण्यंत केन ? ॥ ६ ॥

१ मध्यमादलोपिसमासोऽत्र हेतुः । २ सप्तमस्य न् आराद्धं धृतं येनेति निश्चः । ३ अस्मरिपट्टाधिपकोऽयं शब्दः ।

४ सारमयार्थः सोऽयं शब्दः । ५ कोषवानी शब्दोऽयम् । ६ धर्मस्थायी श्री. इन्द्रियाणि सुखमयस्य यस्य (देहस्य) इति

विप्रोऽयं शब्दः । ७ जैनेन्द्राज्ञाया अग्रहणतत्त्वप्रकरणेन्यर्थः । ८ धर्मबोधोः । ९ नवाष्टीति कार्त्तिकीअभयदेवमूर्तीभूतस्येन्यर्थः ।

तस्योत्तंसे कलिमलहरे वर्य'दालालपाटे,'

'मीडाभ्रातु' भवभयमथोपाश्रयस्योपरुण्डम् ।

एयातं रम्यं जनिततिह्वरं 'वासुपूज्य'स्य चेत्यं,

तत्सन्निध्ये विहितकुशल 'भाइचन्दो'हवात्सीत् ॥ ७ ॥

तस्यासीद्रे सुकृतरुचिरा सुहृ'मन्त्रा'रयपत्नी,

शीलोदात्ता सुगुणसदना धर्मतत्त्वे प्रवीणा ।

धर्माधारं समनुभवतो १ पुण्यसातं तयोयं,

'ताराचन्द्रा'नुज'मगनलाला'ल्यपुत्रो यभूय ॥ ८ ॥

० य पूर्वाराधितसुचरणज्ञानधैर्यसारात्,

१ सारूप्याप्तेवरं'धनगिरेः' कालयैषम्यवारी ।

शास्त्राभ्यासाद् तनुमवरतिस्त्वाधुमाऽस्पृहाञ्जु-

'घञ्जस्यामे'जनक इव यो जानरागावमान ॥ ९ ॥

यद्वद् भोगान् किल'धनगिरि'मन्यमानो १ विजानात्,

० धानदानार्थं सुबहु यत्तत् शुद्धबुद्धिः समावृत् ।

दीक्षां लास्ये सपदि सुतप्तं कार्यमालोच्य वार्य-

मेतच्छ्रुत्वा चकितमनसः श्रेष्ठिनी मौनमासुः ॥ १० ॥

तद्वद्गाढ शमितमनसा 'मग्नलाले'न कन्या-

८ दानाह्वयेष्टवभवतलया श्रेष्ठिनोऽकारि मोघा ।

किन्तुम्यादेस्समधिकमुदः मानस तोषयन् धं,

औपायंस्नाति'नि'यमुना'स्यां १० कणेहत्य कन्याम् ॥ ११ ॥

मोहाहेते जगति सुतरामुभमनीभूय सम्पदः

ममारीयां वृत्तिदालतां व्यस्य विध्याभय सवां १ ।

कालच्छिद्राधिगतिमुदित मविज्ञानोऽप्रदीप्तः

सार्धं दीक्षां सुमुनिमित्रे भावशुद्धिप्रकर्षात् ॥ १२ ॥

किन्त्वज्ञानाहितमतिभराः 'मग्नलाल'स्य स्वीयाः,

दीक्षाच्यावां प्रचुरविधयाऽकार्पुर्जस्विवेष्टाम् ।

अज्ञाचातैरचलप्रतिमं नैकविघ्नैश्च मत्वा,

राजद्वारेऽसदभियुजनात् कार्यसिद्धिं प्रचक्रुः ॥ १३ ॥

एवं दैयाद् त्वयमभयके चारके ऽवदन्त्यात्,

भोगान् भव्यान् प्रचलविधिना भुञ्जमानादकामम् ।

लेभे पत्युः सुभग'यमुना'देस्तथा पुत्ररत्नं,

शुक्तिमुक्तां लभति हि यथा स्यातिजाद् वारिवर्पात् ॥ १४ ॥

१ ३ १ १

ऊर्ध्वप्रिहसप्रहसशधराब्दे सदापादभासे,

४ दशावशाहे ५ विदितमहसः धुर्यस्वप्नात्सुतस्य ।

६ सञ्चन्द्रार्कशशृगुसहिते कर्कलग्ने सुखये,

जातास्वाधु मुदितपितरो 'हेमचन्द्रे'ति सभाम् ॥ १५ ॥

यो य थास्ये धृतिमतियुत ७ मार्गदीपस्य भङ्गे

नाभिव्येजे पुलिससधिषे छत्रतां सत्यनिष्ठ ।

धर्माभ्यासं व्यवहृतिफलं द्वाग् समग्रस्य विनं,

वाचां पत्युः सुमतिलघुता स्वीयबुद्ध्या हि व्येजे ॥ १६ ॥

ऊनाचारे स्वधितुरनिशे प्रेरणाहृन्धनिष्ठ-

स्तस्यब्रानाद् विमलमनसा भोगवैगुण्यमानी ।

आत्मोन्नत्यै प्रगुणमतिक मोहभूर्प जिगीषु

सञ्चारिप्रग्रहणपरतां व्येज उदाहकाले ॥ १७ ॥

६ पुण्यवर्षाणा जन्मकुण्डलिकेयम् ।

१ व्यथहारे ह्यनस्पदभावाय 'धमात्र-सोफान'शब्देन न्यय्यत । २ लघनविधान-

(कायदो)स्यासदालम्भनेनासदारोपहेतुकाधिरण (दारो-केस)प्रयोगेनेत्यर्थ । ३

चद्रसदृशादिति भार । ४ अमावास्यायामित्यर्थ । ५ वृषभरवजादिति भाव ।

७ 'मुनिसिप लिटीकानस' इत्येवमन्त्रोऽयमस्ति ।

५	च	३
६	शु ४ बु	२
६	सु	
७ शु-		१
८ म	१० श	११
९		

आगमोद्धारकरीणा जन्मकुण्डली

किन्तु प्रेम्णा परवशविधां १ कण्ठनां विघ्नरूपा

२ सन्निवन्धाचरणमलनाच्छन्दस्तिनग्धमातुः ।

मन्यानो वै परिणयविधि ३ चारकापत्तिरूपां,

'माणिका'स्थां कुलजसुकनी ४ पर्यगैर्पद्धिचेता ॥ १८ ॥

मोहान्ध्यादये जगति वियमं ५ प्रस्तरूपोऽपि दुःखा-

म्युत्तापाद्येः ६ प्रकृतिमजहन् 'हेमचच्चन्द्र'शुद्धः ।

त्येष्टध्रातुः सुमुनिमयनाच्चेरेणाद् भूरि ७ वपुः,

छित्त्वा मोहं समयमिपतः प्रापज'हेमचन्द्रः' ॥ १९ ॥

८ किन्तुमुहच्छब्दगुरजननिस्वीयकैर्ध्यान्यवृत्तै-

न्यायामारे १० परिणयविधेः स्थाजतो ११ रावितं वै ।

न्यायाध्यक्षं चकितमममं धैर्यसारैस्सदुक्तैः,

वृत्त्याऽप्याप्तद् दिगुणध्वन्यान्कर्मणा च्यायितोऽसौ ॥ २० ॥

१२ नन्द्याद्वादिप्रकृतिजहनात्कर्मणोऽवृत्तशक्ते-

र्मोद्वात्क्रान्तोऽपि १४ जनरुसुचोद्यात् त्रियो भूषणार्थम् ।

१५ आहम्मये पुरि शुभविजैर्जमुपो जगुरासात्,

दीक्षोक्तोऽग्राज्जनकमहगो 'निम्बपुर्णो' 'सुराष्ट्रे' ॥ २१ ॥

'शन्देराच्यै' न कुप्रततिमिगेऽजासकान दिव्यधाम्नः,

निम्रयेतिथृतिनिधिधिधी माघशुभेपुण्ड्रे ।

प्रमत्त्या'नन्दयुतजलि' हेमचन्द्रो' यमूष,

तुष्टो वपुः निजसुतहितछेष्टेष्टिनिप्रमेधात् ॥ २२ ॥

१ विनम्रतादयदाप्रदित्यर्थः । २ परिश्रमशान्त्याभ्युदयवर्धनं, अर्थाद्विद्वत्ता, अद्विष्टेण श्रेयसः । ३ कतरागमनस्या-
मिन्वर्धः । ४ विमनसः इत्यर्थः । ५ प्रायश्चित्तोऽर्थाः भावः । ६ अजगत्प्रविश्यान्निम्नात्काष्ठस्यानेष्टमादि-
भित्तिवैः । ७ निम्बपुष्पः । ८ अत्रेव मोहार्थः इत्यर्थः । ९ अत्रेव मोहार्थः इति अत्रेव मोहार्थः । १० अत्रेव मोहार्थः इति अत्रेव मोहार्थः । ११ अत्रेव मोहार्थः इति अत्रेव मोहार्थः । १२ अत्रेव मोहार्थः इति अत्रेव मोहार्थः । १३ अत्रेव मोहार्थः इति अत्रेव मोहार्थः । १४ अत्रेव मोहार्थः इति अत्रेव मोहार्थः । १५ अत्रेव मोहार्थः इति अत्रेव मोहार्थः । १६ अत्रेव मोहार्थः इति अत्रेव मोहार्थः । १७ अत्रेव मोहार्थः इति अत्रेव मोहार्थः । १८ अत्रेव मोहार्थः इति अत्रेव मोहार्थः । १९ अत्रेव मोहार्थः इति अत्रेव मोहार्थः । २० अत्रेव मोहार्थः इति अत्रेव मोहार्थः । २१ अत्रेव मोहार्थः इति अत्रेव मोहार्थः । २२ अत्रेव मोहार्थः इति अत्रेव मोहार्थः ।

वर्षान्ते 'चाग्नर' जननां बोधयित्वा^१ यतस्तत्र,

'छाणीग्रामे'^२ ऽवसद्यिमितं कृष्टिकालं सुधीर ।

मूत्तिन्हावाजिनमतस्मिन् दुण्डकान् जोषमाऽऽस्य,

'कल्लोलाख्ये'पुरि विहरता येन दीप्तं मुचा^३ ॥ २२ ॥

शाख्यशालयाचकितसुबुध^४ 'मृतम्भने' यो हाकार्यो-

ञ्चातुर्मासं^५ वसुमितमथो कृतधर्मप्रचार^६ ।

प्रजोत्कर्षाजिनमतहितात् पार्श्वचन्द्रान्यतीर्षान्,

कृत्वा चादे^७ प्रतिहतधियो भासिता जैनदृष्टि ॥ २० ॥

वर्षान्ते षड्विंशत्युत्तमयिकं सङ्गमादाय भनपं,

यात्रां कृत्वा विनलमिरिसत्तीर्थराजस्य सङ्गम् ।

भन्योद्बोध सुविधि^८ विचरन् वर्षं साणं^९ ('पुर्या'),

चातुर्मासं नवममवसच्छाखान्तत्वप्रकाशो ॥ २१ ॥

चातुर्मासत्रय^{१०} महमदायाद्^{११} माधित्यं लब्ध्वा,

शान्दे^{१२} न्याये स्मरिपटुता येन विहरसुमान्या ।

कृत्वा रम्यां सुविधिं^{१३} तभसां नोदिकां तीर्थयात्रां,

दुष्कालात्तो सद्गतिनिधिं^{१४} कारिता 'पट्टणे' ये ॥ २२ ॥

नागाक्षान्दुन्दुमितशरदो माघराकाद्विष्वग्मे^{१५},

प्रायच्छङ्गमज्जरणल्लोडाय दीक्षां सुशिक्षाम् ।

आयं शिष्यं^{१६} विजयसहितं सागरान्नं विधाय,

वर्षं^{१७} ग्रहेषुनिधिकुम्भया^{१८} 'भानपुर्या' मनात्सीत् ॥ २३ ॥

१ गतमम् । २ मूत्तिन्हावाजिन । ३ अष्टमम् । ४ एष हि शास्त्रे आयाया 'छाणीग्रामो सुव' इत्युच्यते । = व्याकरणे द्रव्यम् । ५ पातनाकित्वम् । ६ 'सहस्रकस्मि पट्ट' इति भावः । ७ पूर्वेदेसीयाणहिरपुराण्य पणं इति भावः । ८ (पेटलादान्तम्) य मयत्तमिते रण्डादामादयसीदामादिकम् भव्यदेः पणः । ९ भासितगरे इत्यर्थः ।

शास्त्रोपयं हितमुपदिशन् भूरिभव्यप्रबोधं,

वर्षाकालं मनुमितमथो 'राजपुर्या'मुवाच ।

मया श्री'नेमिमुनिपति'नोदूह मिद्वान्तयोगान्,

'पन्थासारयं' पदमलमत ज्येष्ठशुक्ले दशम्याम् ॥ ३४ ॥

वर्षा नीत्वा 'कपडवणजे' धर्मकृत्यैस्तुरग्यै-

यात'स्तोराष्ट्र'मथ विचरन् देशनादानदधः ।

कृत्येतस्नाग्णयरगिरेस्पर्शनां धर्मवाचा,

प्रीतैः 'पेथापुर'परिपदो योजकेस्तत्कृतोऽभूत् ॥ ३५ ॥

मज्जद्भव्यान् भवजलनिधौ रञ्जिता जैनवाग्भि-

र्विणं नीत्वाऽऽगमविधियुते 'भावराजाग्यपुर्या' ।

'सूर्यद्रुहे' विविधसुमहैस्तत्कृतस्तूरतीये-

आतुमांसी 'सुरतनगरे' यापयास रम्याम् ॥ ३६ ॥

चेत्यान् सत्रांन् नविधि 'सुरते'श्चादसद्वृत्त नत्वा,

गत्वा 'मुग्धापुरि' भविजनैः प्रार्थित, 'लालयामे' ।

गौराङ्गाणां 'समितशिखरे' हृष्यसन्निर्मिमीषां,

धैर्यात् सत्ताभियमगणयन् ध्वनवान् यः शृण्वेन ॥ ३७ ॥

'दे'ला. आतु'निधिमपि वरं स्थापयिष्योपदेशा-

दारेभे सङ्घिष्यविवितग्रन्थरत्नप्रकाशम् ।

मङ्गं नीत्वा'ऽभयविषु'मुप 'चान्तरीआरतीये',

यात्रां चक्रे रत्नरिनिग्तैः आद्वयैस्समेतः ॥ ३८ ॥

आष्टीं नग्नैस्सुवहु विहितं तथ पूजाप्रसङ्गे,

मिश्रयाभ्याख्यातमपि च ततो न्यायमेहे प्रयुक्तम् ।

जित्याऽकार्षुः जगिति सुखस्तत्यतत्त्वप्रयोगा-

दाङ्गलन्यायाधिपतिहृदये जैनधर्मप्रकाशम् ॥ ३९ ॥

१ चतुर्दशममित्यर्थः । २ राजनगरे-अहमदतादपुरे । ३ तारुणीर्येत्यर्थः । ४ पेथापुरीयप्राप्तिरूपरिपदि शुद्धवर्य
जानमल्लतेस्मृचकोऽयपादः । ५ चतुर्मासद्वयमित्यर्थः । ६ भावनगरे-राजनगरे । ७ अभयवंदनाचेरिणस्मरणतिपदेन
निगोत्रिनमित्यर्थः । ८ 'छरी पालता सप' इतिभा. । ९ दिग्भवरित्यर्थः ।

५ ६ ९ १ १
 वाणार्थेन्दुमितसमसि प्रावृषं 'येवलायां,'
 स्थित्वोद्वाह्य प्रथममुपधानव्रतं श्रावकाणाम् ।
 'सूर्यद्वे' जलदसमयो यापितौ धर्मकृत्यै-
 दीक्षित्वैतर्हितनगणं 'भाणिर्कं' चान्यभय्यान् ॥ ४० ॥

धर्मकान्तिच्छलमुपदधन लालनारयो हि विठन-
 मयस्सिद्धाचल'भुवि तदाऽपूजयत्यं शिवागैः ।
 पात्रण्डं तत् भृशमपगतं कर्तृकामैर्गणीन्द्रे-
 मन्दधीः कान्तिविजयजुदैस्सहृवाक्षः कृतस्सः ॥ ४१ ॥

५ ६
 स्थित्वा वर्षे विषयजिनमो 'स्तम्भतीर्थे' च 'छाण्यां,'
 ज्येष्ठभ्रात्रे 'विजयमणये' वर्षपण्यासभूषाम् ।
 दत्त्वा तीर्थेणि सविधि नमन 'पत्तनं चाणहिलं,'
 मय्यधो दून् जिनमतमुधां पाययन्नाप रम्यम् ॥ ४२ ॥

५
 तत्रायाप्य श्रुतवरमुदाप्यायिनीं भव्यवर्षा,
 ६ ९ १० ११
 सहस्थिन्यां तपसि धयले दिकिथी मङ्गितीर्थे ।
 अज्ञानान्धं तममथनायागमोद्धारकश्रीं.
 श्रीउथां संस्थाप्य समिनिमथो हर्षयामास भय्यान् ॥ ४३ ॥

आश्रप्ते यस्त्वगुरु'जयवीरा'मिधैरागमाना-
 मुद्धारार्थं चरमसमये' पालितुं तद् यथेष्टम् ।
 यदायासेन च गणिवग्स्ताधुसहोपकृत्यै,
 प्रारमे मुद्रणमय महन् स्वाधयेणागमानाम् ॥ ४४ ॥

१ वर्षे । २ कर्ममानदालीनगण्डाधिपतिमिति भावः । ३ शिवतीर्थेवसीप्रभृतिभिः । ४ प्रवर्त्तमानान्ति-
 विजयमहाराजमुख्यै हरिभिरित्यप्याहार्यम् । ५ चतुर्मासद्वयम् । ६ प्रशोविशति-चतुर्भित्तितमन्त्रि-यर्थः । ७ धृतज्ञानस्य
 वरमुद-रूपं प्याप्यायिनी-योषिद्या । ८ चतुर्विधमप्यस्योपस्थितिर्बृहद्विद १६म् । ९ वैशाखमासे । १० दशम्याम् ।
 ११ भोयणीतीर्थे । १२ आगमोदयममितिसूत्रकोऽयं वादः ।

वर्षायां 'पाटण'मुपगतैर्वाचनाऽद्या हकारि,
 निर्ग्रन्थानां चरमतिमतामामाभ्यासवृद्धयै ।
 तस्यां श्री'सूयगडदशवैकालपट'त्रिशिकादी'न,
 व्याख्यायाऽपुः 'कपडवणजे' वाचनायै गणीशः ॥ ४५ ॥

तत्र व्याख्याय पटु 'ललितावदयकादी'न सुयत्नं
 जग्मुर्वर्षार्थे^१ 'महमदपुर्या' स्वधर्मांमिवृद्धयै ।
 तत्र^२ 'स्थानाङ्ग'मथ सविशेषाकरं वाचयित्वा,
 वर्षोमस्यात् 'सुरनगरे' भासयन् जैनधर्मम् ॥ ४६ ॥

तत्राकार्पुर्णशरमिते वाचने^४ 'चालुयोग-
 श्रीमन्चाचारमुखमहर्षिपद्याकाद्या'गमानाम ।
 पर्वकारात्^५ सुयतिसमजे कालदोषात्प्रदीर्णं,
 सच्छास्त्राणां विततपठनं संततं वृद्धिमाप ॥ ४७ ॥

'आनन्दाधेः' प्रवरगणिनस्तत्पनिष्ठागरिणी,
 भक्त्युत्साहौ धृतजिनमतस्फीतिकायपु वृष्टा ।
 वर्षे^{(४)(७)(९)(१)}ऽयाभिप्रहतनुमते राघशुक्ले दशम्या-
 माव र्यत्वं 'कमलविजया'स्सूरयः 'सूते'ऽहुः ॥ ४८ ॥

स्वर्णे प्राणिकयमिष खचितं योग्यसाः च सूरे-
 र्धक्ष्य प्रीतस्सुमहमकरोत्^६ 'सूर्यपुर्या'स्सुसह ।
 न्यायागारेः^७ ललनविषयानिष्टवादं विजित्य,
 धर्मभ्राजी मुनिपतिरथो 'मोहमय्या' समेतः ॥ ४९ ॥

१ ललिताविस्तरा-भावदयकसूत्र-अनुयोगद्वारसूत्र-योगदृष्टिसमुच्चय-उत्तराध्ययनसूत्र-मुन्यानिर्णयः । २ अमदावादनगरे ।
 ३ विशेषावदयकमाप-सहितमित्यर्थः । ४ चतुर्थो-पचमो चेति भावः । ५ ललितविस्तरा-योगदृष्टि-अनुयोग-१-भाव-
 दयक-१-उत्तराध्ययन-१-विशेषावदयक-१-स्थानां-१-सूत्राणामित्यर्थः । ६ साधुसह इति भावः । ७ वैशाखशुक्ले । ८ लालन-
 शिवजीप्रकरणे न्यायागारेऽपि विजित्येत्यर्थः ।

(२८) १

लब्धद्वैप्रावृषि वृषमहिम्नोऽर्जको नैककार्यै-

तुर्मिक्षार्तीयनिधिकरणेऽप्रेरयद् दानशीण्डान् ।

'कीकाभ्रातु' भवनमुपितस्सुरिराह 'भायखलु'

स्वागन्धान्त्ये विहितचिनयः प्रार्थितो लालनेन ॥ ५० ॥

(५) (७) (९) (१)

चातुर्मासे शरमुनिनवेन्दी श्रुतप्रोक्तरीत्या,

देवस्वोत्सर्पणविषद्वे वाद्गलमान् विजेतुः ।

सुरेस्सङ्घर्षितनिखिलसद्ग्रन्थरत्नानि सङ्गो

'जैतानन्दश्रुतवरगृहे'ऽस्थापय'सुरतीयः' ॥ ५१ ॥

'सिद्धाद्रेर्जघणनवलचन्द्रो'हि यत्प्रेरणातो,

याशसङ्गं विविधसुमदैः पादचारं निताय ।

कृत्वा यात्रां सह सुभविर्कस्सुरिवर्यक्षकार,

'पालीताणे' शुद्धमुखमितां वाचनां साधुसङ्गे ॥ ५२ ॥

'पिण्ड-ब्रह्मापन-भगवतीनोघनिर्धुक्तिका'ञ्च,

'व्याख्यायो ह्य ध्रुवमुपधानव्रतं भाविकानाम् ।

विहसि'मालववसिमतां मानयित्वा च सुरि-

दिशष्यै साकं किल 'रतिललामाख्यपुर्या' समेत ॥ ५३ ॥

धर्मोन्नतया 'ग्रामसहितां केशरीमल्लनाम्नी,

संस्थां' तत्राखिलजिनमतोद्भासिकां स्थापयित्वा ।

'ध्यास्याप्रज्ञितिसमवयसूत्रादिप्रज्ञापना'नां,

चक्रे व्याख्यां कुलमिरिमितां वाचनां कलकामः ॥ ५४ ॥

'शैलाणारथं' पुरप्रथ यतीन्द्रो हि सद्वाप्रहेण,

चातुर्मासार्थमुपगमितो धर्ममुद्भान् प्रयोद्धम् ।

मत्वा धन्यं नृपतिरपि गृच्छास्त्रवाचो निशम्या-

मार्युद्दशो दयितद्वयस्वीपरान्ये चकार ॥ ५५ ॥

१ धर्मप्रभावनाया इत्यर्थः । २ उत्सर्पण(शरी)प्रवाशाश्रीकताया देवद्वयस्य च नवविचक्रमेतत्तदम् । ३ श्रीजैतानन्द-
पुस्तकालये इत्यर्थः । ४ पट्टीमित्यर्थः । ५ रत्नोन्नतगारे इत्यर्थः । ६ शिवशब्दो हि विप्रापरपर्ययोऽतोऽत्र निर्विप्रतया
जिनमतस्योद्भासकारिणीमित्यर्थः शेषः । ७ छन्दोगममिता विदितः श्रीधर्मनायाद्वैतसूत्रम् एतत्तत्तदप्रयोगः मर्पणीयः
धीर्मानः विद्वद्भिः । ८ सामीप्यम् ।

पूर्णं^१ शैलाननूपविपये^२ ह्यष्टमीरुद्रदर्श-
 ऽऽख्याताह.पर्युपणदिवसे मारीचारं न्यपेक्षीन् ।
 प्राच्यं वृत्तं ह्यकबरचित्रोद्भू. स्मृतिं 'हीरसूरे'-
 रानीयायाद्विविधनिगमान् पावयन्^३ 'रत्नपुर्याम' ॥ ५६ ॥

प्रेममत्स्या धृतवरतपस्सम्यगुद्वाह्य चान्यैः-
 दुण्यै. कृत्यैर्जलदसभये आजयित्वा सुधर्मम् ।
 'माण्डूतीर्थ'प्रचलितविधौ^४ वाधकं^५ 'धारसूपं,'
 हस्तदेशोन्निरसविधयेऽबोधयत्तत्र गत्वा ॥ ५७ ॥

'माण्डू-मोपायर'लसितसञ्चेत्ययोस्त्वोपदेशा-
 ज्जीर्णोद्धारं प्रवरभवित्रै^६ कारयित्वा यतीन्द्र. ।
 बोधं^७ पञ्चेडपुरपतये^८ 'सेमलीठफुराय,'
 प्रादास्ताभ्यां निजभुवि ततो मारयो वारिता ये ॥ ५८ ॥

वर्षाकाले जिनमतविभां वर्द्धयन्^९ 'रत्नपुर्यां,'
 शाल्वेयदि यतिपवित्रयं त्रिस्तुतीयं व्यजेयीत् ।
 सहस्राभ्यर्धनमथनिशम्योपधानं सुवाह्य,
 'सम्मेताद्रिब्रजितुमभियङ्कं' प्रतस्थे मुनीन्द्रः ॥ ५९ ॥

मध्ये मार्गं निजप्रतिभया धर्मभासं धितन्वन्,
 लोकं नानाविधमुपदिशान् 'कालिकाता'भयासीत् ।
 (४) (३)
 चातुर्मासे युगगुणमिते तत्र चेत्यादिधर्म्य-

स्थानस्थित्यै यदुत्तरनिधिः कारितो देशनातः ॥ ६० ॥

१ अष्टम्यामेकादश्याममावास्याया पर्युपणसु चेत्यर्थः । २ रतलामनगरे । ३ भाद्रवगद्यार्थपरकमिदं पदम् । ४ धारसंस्थाना-
 पीशमिति भावः । ५ उत्कण्ठेण निरसनार्थमित्यर्थः । ६ हिंसाः । ७ श्रीयनीन्द्रविजयाहमितिभावः ।

(०) (२)

तीर्थेशानां खयमलमितानां मुनिर्वाणभूमे-

'स्सम्मेतद्दे': प्रयितयशसः पुण्ययात्रामकार्षीत् ।

राहो 'दुद्धेडियविज्जसिंह'स्य भक्त्या विहृत्य,

वर्षाहितोस्सुमुनिपत्तयोऽज्जीमगजे' न्यवात्सु ॥ ६१ ॥

चावूलोकं विषयजसुखास्वादलीने विबोधय,

सवेगापूरितसुवचनेधर्ममागं न्ययुक्त ।

दीक्षाग्रहणतविधियुतानुत्सवान् कारयित्वा,

पाव पावं विविधनिगमान् 'सादही'ग्राममापु. ॥ ६२ ॥

पावं पावं जितमतसुर्धर्मव्यलोकं यतीन्द्रः,

ग्रावाटानां मरुजसहजं वैमनस्यं चिरत्नम् ।

कृत्या दूरे श्रुततपविधिं सोत्सवं कारयित्वा,

षोड्ध धम शिथिलकृतिकान् 'मेदपाटं' विज्जे ॥ ६३ ॥

नीत्वा वर्षा'मुद्घनगरे' सम्मितां धातुस्थै-

जंग्मुस्सहेन सह गुरयः 'किशरीया'व्यतीर्यम् ।

तत्रोद्घण्ड्यं क्षपणकृतं स्वीयवुद्ध्या व्यपास्या-

ध्वारोप्योच्चैस्सितपटयशोऽवधेयन सद्भजं वै ॥ ६४ ॥

नगनाटीयैः प्रतिहतमयो धर्मतेजो विषद्वर्षः,

न्यागमारोऽधिगतविजया आययुर्गुरुरान् ।

चातुमांसं सुमुनिसहिता इम्मदायादपुर्णैः,

तस्थुर्भध्यान् विविधममलं जैनतरं दिशन्तः ॥ ६५ ॥

'माकुध्रातु'विनतिवशमा 'आग्निर्धो' सेद्धचर्री-

मोली' दिव्यां नवपदमहो घोषिकां कारयन्त ।

संस्थां संस्थाय च नवपदाराधिकां स्थोपदेशा-

पंग्मेन्मोमायटिचिनयत्तद्वयुरास्तिवयत्तत्त्वम् ॥ ६६ ॥

१ उदयपुरे । २ दिग्विहितम् । ३ धर्मन्यायभारतकसमाजस्थानम् । सूत्रक शेष पादः । ४ विद्याशाला (श्रीश्रीशाला नीपट) मध्ये आग्नि-नामिक चर्चा लोकोत्तरस्य गृहस्थाश्रमाणां श्वश्रोत्र्य पादः ।

नद्याप्यानात् शुभितमनिकान् शिक्षितान् शास्त्रपाठे

स्सन्तोष्यार्थं धनयितृगणोचित्यनरं विरोष्य ।

यानां 'श्रीदेशविरतिसमाज' ततस्स्यापयित्वा,

^३ 'श्रीभोयण्यामतिशुभमरेराद्यतन्मेलयाय ॥ ६७ ॥

(१) (३)

यथायाम निविगुणमितं यापितुं 'जामपुषां'

यान्तो माणः ^४ उहमदनगरे' तीर्थसिद्धाचलस्य' ।

रक्षाहेतोस्त्वेति निधये प्रेरयित्वा सुभयान्,

लक्षाधिकस्य द्रविणचयनं कारयामासुराणु ॥ ६८ ॥

स्थाने स्थाने जिनमतमद् यद्व्यन्तो गणोन्ना-

स्थित्या यथा 'नयलनगर' चान्याग्निस्त्वरीये ।

^५ सत्रचामाग्लगृहमथ चास्यापयन् छात्रगोह

क्षान्ता पूज्ये धृतिमनियलात् चालरीक्षाविरुद्धा ॥ ६९ ॥

पञ्चादेना स्मुरतनगरे जैनमाहित्यगृदि

^{११} मत्तोशार्थं धनिकं नगिनं मनुपुत्रं व्यरोधन ।

'मुर्शीक्षारादपविजयसिंह'स्त्वमेतोऽत्र सुरे-

भन्ति यन्त्रीकरणपटुको याजतो दर्शनाय ॥ ७० ॥

^{१२} आमीन्दी 'देशविरतिसमाजस्य' पर्यस्तुरभ्या,

दत्ता तस्या अभिरुहितदा देशना मारगमां ।

^{१३} ररताम्भोये 'पठनसदनस्थायि कोश विनन्द्य,

हृत्वा 'तत्प्रसारणकरी बोधमालाव्यमस्या ॥ ७१ ॥

१ नमस्त्रिधाप्रमावेताम् नवगुणोक्तिष्व । २ धनस्य चयनं वा यत्र यत्र वचनमिदं, एतदि तस्मिन् मनस्य मनः प्रबलं नस्तीति भौतिकवादसमर्थकत्वं लीलापक्षेण ह्यहस्तेल-वाग्निगदीनां वितादित्करणत्वमस्य सूत्रं पदमस्ति । ३ आदेशविरतिसमाजस्य प्रथमाविवशनादित्यर्थः । ४ जमनगरे । ५ एतन्मथ निरूप्यक्षान्ता वारिक दत्ता तीर्थमाहित्यगृदि स्थितुं याय आनिदाबलमागपङ्कपणपत्रैरेतन्नोक्तं प्रदर्शितमिति । ६ जाननगरमिति । ७ सत्र=मोक्षनशाया, नावास्त्वपुत्र=आविजयसिंह । ८ मत्तोशार्थं धनिकं नगिनं मनुपुत्रं व्यरोधन इत्यर्थः । ९ जैनमाहि 'द्वारक-पटुमाय । १० नगिनमाह मनुपुत्रं व्यरोधनमिति । ११ अभिरुधनमिति । १२ आत्मप्रसारणकरी गस्याधिक-मिति भावः ।

प्रवाभ्यानेकमविकजनान् पावयन्त स्सुराप्सून्^१,

प्रावृट्कालं शुभकृतिभरैस्स्तम्मतीर्थे^२ व्यतीयुः ।

संस्थाप्याहम्मदपुरमितास्तत्रसंस्थाय वर्षां,

श्रुत्वोद्यच्छन्^३ वटपुरनृपाणां सुदीक्षाविरुद्धाय ॥ ७२ ॥

सूरेऽशास्त्राभ्यसनमुदिता जङ्गमज्ञानशाले-

त्येवं चाशंसदतिविदुषो^४ जार्मनी काउशाल्या^५ ।

(१) (४) नेत्राभ्युपनिषिद्धमिति जलमुष्णाललाभस्पृहावन-

मुम्बापुर्यां गतमविजनप्रार्थनातो बिजड़े ॥ ७३ ॥

शास्त्रव्याख्याप्रथितयशसो 'लालबाबो' हि सूरे

दीक्षापुष्टिं प्रयचनविधेः क्षुब्धयूनां प्रचारैः ।

व्यामूढाया ऋजुजनततेमोहहृत्यै^६ समित्या,

पत्रं संस्थाप्रथनजनितं चालितं 'सिद्धचक्रम्' ॥ ७४ ॥

'माणिक्यभोनिधि'सदुपदेशात्प्रकृतोपधाने,

मालारोपोत्सवमुपगता^७ 'घट्टकाहे पुरे' वै ।

ऽशास्त्रानैस्सैस्समयसहितैस्संयमायोग्यसूचि-

नाट्यं रुद्धा युषजनमतं भासितं शीघ्रं हि ॥ ७५ ॥

पश्चाद्याता^८ 'स्सुरतनगरं' शिष्यवृन्दैस्समेता-

स्संवत्सरांस्तिथिगतविसंवाद्मुन्मुद्य शास्त्रैः ।

भाष्युत्सृष्टाध्वगविपमता याज्ञसा व्यञ्जिता सा,

किन्नोऽद्यापि प्रकटविदिता वर्त्तते पर्वतिथ्याः ? ॥ ७६ ॥

१ बहोदराग्यरीक्षाप्रतिबन्धककायदायेपरकमेतत्पदम् । २ बाबुमांसवाची अयं शब्दः । ३ श्रीसिद्धचक्रादित्यप्रवाक-
समितेः स्थापने सिद्धचक्राख्यपाक्षिकप्रारंभित्यर्थः । ४ घाटकोपरे इत्यर्थः । ५ दीक्षायाः अयोग्यताप्रदर्शकं युवकसंघप्रेरितं
नाटकमित्यर्थः ।

नानाप्रश्नोत्थितमतिगताभ्रान्तिशान्त्यं सुपुं^१त्,

सहायासात् सितपटमतालम्विनां सद्यतीनाम् ।

• (१)(१)(१) २
‘आकाशाद्वाङ्मयशिसद्विते यत्सरे राजपुर्वा’,

जाता यस्यां यतिपतिवरास्सम्पन्नामन्त्रिता ये ॥ ७७ ॥

शङ्कापङ्कं भविकमनसो क्षालितुं दत्तचित्ताः,

गत्या तत्र स्वकमतिभराच्छात्रपाठैश्च सर्वान् ।

सन्तोष्येता भविकविनयाग्नौरद्वैत्सारुमेया-

सेक्तुं सांसारिकजनगणं सूरयो ‘मिहसाणाम्’ ॥ ७८ ॥

मध्ये वर्षे सुबहु विदितदशासनोपायिकार्यै-

रत्नःक्षेत्रे सुभविकनृणां धर्मपीयुषसेकः ।

यूरोपीयः क्षुतिपटपुटं^४ प्राञ्जलः^५ सूरिशंसां,

पीत्याऽऽनेतो हामृतवचनैर्यतिदृक् शशंस ॥ ७९ ॥

काले काले पुनरपि पुनः सूरयः पालितेभ्यः,

शिक्षा-दीक्षा-वितरणमपि प्रायशो योग्यमेव ।

तस्मात् पादार्पणकरुणया पावयन्त्येषमोऽस्मा-

नेयंसहाद्वरभरभृतः संययुः^६ पालिताणाम् ॥ ८० ॥

चातुर्मासे गतवति यथा भ्राजते शारदी श्रीः,

पद्मन्याजेस्सरसि सरसा सन्ततं तद्वदेव ।

सञ्ज्ञानधीरपि गुरुवराणां च सन्तन्वमाना,

नानारूपैर्नवनवमदैर्धर्मकृत्यैश्च रेजे ॥ ८१ ॥

१ संमेलनमित्यर्थः । २ राजनगरे-अहमदाबादे । ३ चातुर्मासमध्ये इत्यर्थः । ४ शास्त्रप्रभावककारिरेति भावः ।
५ अन्तःकरणरक्षाक्षेत्रे इति भावः । ६ आता नदि ।

(८) (४)

यद्यं यत्प्रविधिमितमथ ये कृष्टिवासं जनानां,
पुण्याद्वयानामतिविनयतः^१सिद्धक्षेत्रे हि कृत्वा ।

‘स्वात्तारम्भं चरमजिनपस्याह्वया ह्यागमानां,
रक्षागेहस्य च’ सुभविकै कार्यामासुरत्र ॥ ८७ ॥

अन्यत्तत्र श्रमणनिकरप्रत्यसंप्रादि सङ्गं,
संस्थाप्यारं शुभं महमद्वयाह्वया^२ यतीन्द्रा ।

भक्त‘श्रीमोहन’ इति महच्छ्रेष्ठिना सद्मतानां,
रम्ये ह्युद्यापनविधिमखेऽभ्यर्थ्यमाना- प्रजम्भु ॥ ८८ ॥

सिद्धं शास्त्रैरुपकृतिर्करं लक्ष्यो कल्पयैस्तं,
सम्पाद्योद्यापनविधिमलं ‘ज्ञाम्पडापोल’ मध्ये ।
(५)(५) १४१)^३
तत्रावात्सु शरनवनवेकाश्रितेऽब्देऽब्दकाले,
चान्या^४ वीथ्यां सुगुरुचरणा ‘नागजिद् भूचरणां’ ॥ ८९ ॥

पञ्चादेता क्षरणसमयं यापयित्वाऽऽगमाना-
माभारस्य प्रचलितविधिं वीक्षितुं ‘पालीताणाम्’ ।
साङ्गोपाङ्गं त्रुटिविरहितं सत्यमारब्धकृत्य,
त्यक्तव्यं सर्वस्वमपि सततं साधयन्त्येष सप्त ॥ ९० ॥

कृत्वा लोकोत्तरसुचरितं ये तरन्तीह लोकं,
धन्यास्ते वै सफलजनना भूमरा सन्ति चान्ये ।
सत्यामेतां भण्णितीमथ ते कर्तुंकामा यतीन्द्रा-
स्त्राप्रतिष्ठन् धरसलिलदाऽऽसेककालत्रयीं ते ॥ ९१ ॥

१ श्रीवर्धमानजैनागमभट्टिररक्ष स्वातमुहूर्तमिति भावः । २ धमणसवपुस्तकालयाध्ययानालयस्यापनामित्यर्थः । ३ श्रेष्ठिवर्य-
श्रीमोहनलाल छोटालाल इति भावः । ४ रुष्टिकाले । ५ पोल्वाची अथ शब्दो ज्ञेयः । ६ चातुर्मासमिति भावः ।
७ शिलोत्तीर्णागमभट्टिरस्येत्यर्थः । ८ चातुर्मासत्रयमित्यर्थः ।

दीर्घायासैर्गणधरवरप्रोक्तजेनागमानां,

पाठं शुद्धं ह्यपदुदरं शिल्पविद्याप्रवीणैः ।

कारं कारं किमु न कलितं सुरिभिः कर्म चित्रं,

यस्माज्जातो ह्युपलनिकरोऽप्यागमज्ञः (आह) परे के ? ॥ ९२ ॥

रम्योपाध्यायकपदमदुः श्रीक्षमासागरेभ्यः,

श्रीमच्चन्द्रेभ्य उचितपदं चारु पन्थासकाहम् ।

यैषं चाग्रे गणधरगृहं सिद्धचक्राहपूर्व^१,

संस्थाप्यैव जिनमतविभाभासकं सत्समाजम् ॥ ९३ ॥

(१)(१)(१) १)

अङ्गाङ्गाङ्गाज्जमितशरदि ह्यागमानां गृहस्य,

सत्तमं पूर्त्तावमिनवप्रतिष्ठाविधिं माघमासे ।

पञ्चम्यामञ्जनशुभशलाकोत्सवेनापि सत्रां,

सन्मूर्त्तिनां धृतविधियुतं कारयामासुरत्र ॥ ९४ ॥

सम्पादयेत् 'कपडवणजधेष्टिचीमशलाह-

डाह्याभाईत्यभिधपरमधावरूपप्रार्थनातः ।

निध्यायां सुरियरसुगुतोद्भाय संयोजिताया

पताञ्जैश्या नवपद्मसमाराधनायाः सुसिद्धये' ॥ ९५ ॥

चातुर्मासं भविकदितरुषापि तथैव हन्वा,

श्रीसहस्रानुनयसदितप्रार्थना'न्मोहमप्याः' ।

घर्मोद्भासं पिहितममलं कुपेतां भक्तगृन्द-

स्थाने स्थाने मुदितमनसा स्यागतं सुगु चके ॥ ९६ ॥

शामं शामं चिरसमयज्ञं सद्दिदृक्षा पिपासां,
 व्याप्यानैः स्वैरपि च जनता अभ्यगिञ्चन् प्रकामम् ।
 सम्प्राप्ता. 'श्रीसुरतनगरं' यत्र चाभूतपूर्व,
 भयं भव्यं कृतमतितामं स्वागतं भासमानम् ॥ ९७ ॥

अर्धमोशादपि ^१चलसमारोह आसीद् दधीयान,
 यस्मिन् ^२केतुप्रथरलसितप्राग्दस्ताश्च केचित् ।
^३सुमेष्टास्संवरगुणमिता. ^(५७)षेण्डबापीयसङ्गा. (I)
 वादं वादं शुभततधनानन्दयाचान विरेहः ॥ ९८ ॥

लक्षाधिकया नगरजनता राजमार्गेऽभिस्फुरि,
 शीर्षाण्युच्चैर्गुणरतिभरान्प्रयन्ती बभूव ।
 मार्गे मार्गे वसन-कुसुम-स्वर्ण रुप्यादिपारै,
 धालं धाराण्यति विरचितान्वार्य सद्भक्तिभावे ॥ ९९ ॥

गिघ्रीमुक्ताप्रभृतिसमुद्घैश्च रत्नैर्गङ्गली,
 षड्वज्रातङ्गुचिगुणलसद् रागदादगद् यतीशे ।
 स्वर्णैः सौवैर्वसुमभरैस्सन्त्यमुक्तासुलजैः
 प्रोद्यद्गङ्गा विविधसुमहैस्सकृत् 'स्मरतीये' ॥ १०० ॥

^(७) ^(५)साम्येलानांभयशरमितानां मुदापादिदिति,
 स्मरेर्नानासुगुणमहिमाख्यायकास्तापुवादाः ।
 रीत्या चैव प्रचुरनिरावर्णितुञ्चाप्यक्या,
 ग्रन्थाज्ज्ञेया प्रविशानक्या 'सागरस्वागता'-रयात् ॥ १०१ ॥

वज्रसारीयाकुलजसुजनैः क्षत्रियैः ^४भीलपैव,
 एकादि विंशतिमियसद्वराधिकं राज्ययित्वा ।
 सूरे पादार्पणमुदितया कारयित्वा सुभक्त्या,
 पायं पायं जिनमतसुधां सृष्टिस्त्राज्जहर्षुः ॥ १०२ ॥

१ स्वागतयात्रा (सामैयु) २ शङ्ख-निशानधारिण । ३ उत्तमाः । ४ धेष्टकुसुममूहैः । ५ वसुमुक्ताफलानां वर्णानैरितिभावः ।
 ६ व्यवहारे हि एतज्जन्दाय. "सादन बाँडो" इतिप्रदेन कथ्यते । ७ अन्यान्त्यतिरिति ।

सत्रा सहेन च विधियुता ^१चैत्ययात्रा सुरम्या-
 ऽकार्यास्ते यद् समविवरणं मुद्रितं ^२पुस्तके वै ।
 सोत्साह विशतिमणमिताम् मोदकान् संवित्तीर्थ,
 घन्या जाता 'सुरत'-जनता देशनादर्शनाभ्याम् ॥ १०३ ॥

चानुभासं तदनु विहितं ^३'मोदमग्न्या' प्रशस्तं,
 यस्मिन् धर्मोन्नतिततिष्ठती- कारयित्वा सुब्रह्म-
 भूयोऽप्येतास्सुरतनगरं श्रावकाम्यर्थेनात
 स्तत्राभूषणं रचिरचरमाः वृष्टिवासाश्च पञ्च ॥ १०४ ॥

इया-काशाभ्रद्विमितशरदो ^४माघमे मासि शुद्धे,
 ऐकादस्या शुभशनिदिने ^५श्रावकेभ्यः सुशस्ता ।
 संस्थाऽस्थापि प्रयतमनसा ताम्रपत्रागमानां,
 मय्यादर्शस्थितिकरमहन्मन्दिस्स्थापनाये ॥ १०५ ॥

यै चाग्रेऽहमद्वरपू ध्रेष्टिनो माकुनाम्भ
 हस्ताभ्यामागमवरगृहस्यादिमं रातकर्म ।
 तस्कार्यारं तदनु च शिलारोपण बाजोलाले-
 त्यारयद्रेष्टिप्रवरकते कारित मोक्षपूर्वम् ॥ १०६ ॥

यै रद्रा क्ष ख ख-मियुने ह्याभिने शुरुपक्षं,
 आशतिथ्या मुजिनप्रतिमा पालिताणात इदा ।
 सद्दिशत्युत्तरशतमिता आगमागारहेतो-
 रानाध्याकारि च सुविधिना तत्र भन्यप्रवेश ॥ १०७ ॥

'तुयोर्दद-इयध नयन-मिते हायने माघशुक्ले,
 शुके श्रेष्ठे क्षणतिथियुते सन्मुहूर्ते समासाध ।
 सन्मूर्त्तिनामपरिगणितोत्साहयुक्तेर्जनीयं
 रम्ये तस्मिन् श्रुतवरगृहे कारिता सुप्रतिष्ठा ॥ १०८ ॥

१ चैत्यरिपाटीत्यर्थः । २ 'सुरत' स्वगत' इत्याह इति शेषः । ३ सुभासनेन । ४ धर्मस्योन्नतिस्तार-
 काग्निकार्याणीत्यर्थः । ५ वैशाखे इत्यर्थः । ६ श्रावकद्वारेत्यर्थः । ७ १००३ वर्षे इत्यर्थः । ८ समदावादनगराति-
 इत्यर्थः । ९ मोक्षमार्गमिधया प्रसिद्धस्य माणिक्याल-मनमुद्यत्वालायश्रेष्ठिन इत्यर्थः । १० मुण्डपुरीयस्यातव्यागारि-
 धीवादीनां च त्रमुञ्जद्वारेष्ठिकत इत्यर्थः । ११ दशमीदिने । १२ १२० सप्तम्या । १३ शणशदस्य । कात्यायनविम-
 शेष, कालस्य च भूतवतमानमानिष्येण त्रिविध्यस्य विदितत्वात् तृतीयाध्यामियर्थो बोध्यः ।

संवत्सरास्तिथिवरसमाराधनायाः प्रसङ्गे-

ऽस्मिन्नेवान्दे समुद्रितविसंवादन्यासकार्ये।

नैकैर्धर्मैः प्रचलितविधेयं श्रुतप्रोक्तं वै;

संसाध्यान्यानपि जिनपथः पोषणोत्कान् प्रचक्षुः ॥ १०९ ॥

काले गच्छत्यविरतमितो ह्यग्निमे पोषमासे,

कृष्णे पक्षे शरतिथिगतेऽचिन्तितो वायुरोगः।

वृद्धिं यातो बहुतरचिकित्साविधिभिः सुयत्नात्,

सऽज्ञाः जातास्समुपचरिताः किन्तु शान्तो न जातः ॥ ११० ॥

सैवाऽपूर्वा स्थितिरथ तदाऽऽसीन्नवाल्याप्यशान्ति-

श्रेतोऽप्राप्तीज्जिनपतिपदेऽभूदपूर्वाऽनुरागः।

स्थित्यां तस्यामपि नवनयन्लोकनिर्माणकार्यं,

ज्ञानध्यानादिकमपि मनाद् नावरुदं कदाचित् ॥ १११ ॥

१ ० ० २ २
पङ्क-खा-काश द्वि-मितपरवाणौ पुनर्वायुवेगो

वारंवारं प्रयत्नभक्ता पीडयामास देहम्।

मध्ये यस्य स्थितिपरवशाच्छीनमस्कारमन्त्र-

स्यायातोऽभूददह ! सततं श्रावणस्य प्रसङ्गः ॥ ११२ ॥

आदेः स्वभ्यस्तमथ च तथा देहास्थन्यादि सम्यग्

दाह्यं येनेतरजनगणासहारोगेऽपि शान्त्या।

ये स्तम्भाद्याधयविरहिताश्चारु पद्मासनेन,

स्येष्टस्मृत्यामथ निजमनो योजयामासुरारात् ॥ ११३ ॥

एध्वाऽऽश्रये भृशमुपगता डॅन्टरा अप्यथोचन्,

धन्या एते यदिह विषमस्येऽपि रोगे सुशान्ताः।

अन्यः कश्चिद् यदि गदहतोऽस्यां स्थितो स्यात्तदा तु,

स्वान्तर्भूतः स खलु सहस्रान्यां दशमेव यायात् ॥ ११४ ॥

एवं रुग्णां स्थितिमथ निजां वीक्ष्य विज्ञाय चास्या-

१
ऽनित्यत्वं वै सपदि वपुषो माधवे शुक्लपट्टयाम् ।
सर्वाणाह्वय च निजशरीरं ततो व्युत्सृजन्तो-
ऽस्मार्पुर्मक्त्या जिनपतिवरान् ह्यर्धपद्मासनस्था ॥ ११५ ॥

पकादद्यां निशि कविदिनेऽप्येकवारं त्वतीव-
वेगादाक्रान्तिरभवद्वा ! येन सर्वेऽप्यचेष्टा ।
सन्त्यक्ताशाः जिनवरवच. २
सत्पुण्यानामतियलतया किन्त्विजं दुर्दिनं तत् ॥ ११६ ॥

३
वैशाखस्यासितदलगते पञ्चमेऽह्न्यस्तकाले,
सूर्यस्याभूत् त्रिदशनिलये श्रीगुरुणां प्रयाणम् ।
हन्ताकस्माद् सुरतजनताऽचिन्त्यदम्भोलिपाताद्,
भीता व्यग्रा प्रकृतिविभुरा कृत्यशून्या बभूव ॥ ११७ ॥

सङ्केतोच्चैस्तरशिखरिता चारु दोला झकारि,
प्रासादस्यानुकरणकरी सत्कलाभिश्च युक्ता ।
४
विगुत्पन्नैरधिगतसमाचारवन्तश्च भक्ता

५
प्रामादप्रामादरमुपगता अन्त्ययानार्थमाशु ॥ ११८ ॥

दोलोत्थानाय च कृतसहस्राविमुद्रापणा वै,
भक्ताः स्वीयं मनुजजननं सार्धस्तीचतुरेव ।
अन्ये प्रादुर्द्रविणनिचयं बह्विसंस्कारकायै,
भग्न्या यात्रा निविलनगरे भ्रामिता भक्तिभारै ॥ ११९ ॥
पश्चाद्गोपीपुरपरिसरे स्नागमौकःसमीप,
संस्थित्यां चापरिमितजनानां गुरुणां सुभज्यम् ।
नानाकाष्ठैर्मलयगिरिजैर्दाहसंस्कारकृत्यं,
नाभूत् पूर्वं न च परमितो भावि तादृग् बभूव ॥ १२० ॥

१ वैशाख मासे । २ विष्णु इल = गतम् इति पदच्छेदोऽयं बोध्यः । ३ गूजरदेशीयपद्मवेद क्षेत्र, पूर्णमा-तमाम
(शाश्वती) पदस्या तु ज्येष्ठत्येति बोध्यम् । ४ ता-देतिप्रामाण्यानुनिक्कसीप्रगवेसावहपरित्यक्तम् । ५ आरम=सीप्रद ।
६ गुदरागममदिरामम् ।

शिष्याः पादोत्तरशतमिताः ^{१२५}अष्टत्रिंशत् ^{३८}सुमंस्थाः,
ज्ञानागारा ^{१२}मुनिमित्तमताः सन्ति यत्कीर्त्तिदीपाः।

येश्चाकारि धृतहितकरीर्चनाः सप्त यासु,
ग्रन्थाः ^१लक्षद्वयधिकगणितश्लोकमात्रा हवन्ति ॥ १२१ ॥

सप्तत्रिंशत्सुरपनयनाङ्गाधिकाना नवीन-
श्लोकानां ते भुवि रचयितारः कथं स्युर्न नम्या ।

ऊनाशीत्युत्तरगतशतग्रन्थसम्पादकास्ते,
घन्याः ^{५०}पञ्चाशदधिकशुभग्रन्थसङ्ग्राहकाश्च ॥ १२२ ॥

व्याप्यानानामपि कतिपये ग्रन्थधराः प्रसिद्धाः,
येषां नन्ति प्रथितविभवा ^३भूमिका प्राथमिभ्यः।
हयनाशीतिप्रमितरुचिरग्रन्थरत्नेषु ^{७८}येषां,
मार्गं लोकान् जनहितकरं बोधयन्त्यो लसन्ति ॥ १२३ ॥

आदित्याङ्गा ^{१२}सुनतमुपधानयताः कारिता ये,
शोवं शोधं सकलमुजिनोक्तागमानां सुपाठान्।
सहोक्तानामुपठतिदितं मन्त्रं मुद्रापयित्वा,
नैकान् योगदानभ्यसकृतिनोऽधीतयेऽयूयुञ्ज ॥ १२४ ॥

एवं नानाप्रतजपतपोध्यानदीक्षाप्रतिष्ठा-
यात्रास्नात्रादिकबहुविधोद्यापनैश्चोपधानैः।
मध्यान् जीवान् जिनपददिते रम्यमार्गे नियुज्य,
त्यरम्या देहं सुरपतिगृहं संययुः सूरिवर्याः ॥ १२५ ॥

येषां क्रीतिं विमलविमलामश्मताम्रागमाना-

भामारस्था दिशि दिशि दिशन्त्य पताका नितान्तम्

यावच्चन्द्रारणकिरणवन्तौ दिवि द्योतमानौ,

गायं गायं तदवधिं मुदा रञ्जयिष्यन्ति लोकम् ॥ १२६ ॥

॥ अन्त्यमंगलम् ॥

(शिपरिणी)

सुतं यैलोकानामुपगृहीतं वाचनिकया,

श्रुतानामभ्यासस्तुटिविरहितः सम्प्रचलितः ।

सुपूज्योस्तान् 'श्रीसामर' इति शुभाख्याप्रथितकान्,

नमामः सूरिन्द्रान् श्रुतवरसमुद्धारनिरतान् ॥ १२७ ॥

चित्र-द्वार-बन्ध *

(शार्ङ्गलविक्रीडितम्)

शश्वच्छान्तिमयान् महामतिमतः कल्पङ्कारान् कर्मठान्,
भगवापसिभरापहान् जलजवज्जन्तुभ्य आनन्ददान् ।

दान्तान् नोमितमा विभाजितविधीन् त्याग्यानसन्धासनान्
प्रौढान् सत्यसरान् सदा नतधियाऽऽनन्दाब्धिसूरीश्वरान् ॥ १२८ ॥

(काधराछन्दः)

धन्या भान्या वदान्या शुणिगणगणनास्यप्रगण्या महान्तो,

गिद्धगोष्ठीगरिष्ठा जिनपतिचरणेन्दीवरेन्दिन्द्राश्च ।

वादीन्द्रा देशकेन्द्रा अविकलनिगमज्ञाततत्त्वा महिष्ठा,
'आचार्यान्न्दवर्या' प्रथितगुणगणा 'सामरान्ता' जयन्ति ॥ १२९ ॥

॥ आगमपर्यालोचनप्राण आगमोपजीवी च श्रमण
धामण्यसारमगन्तोति लभते च निर्वृतिम् ॥

॥ जीयासुरागमोद्धारकाः सद्गुरुवः ।

१ यावच्चन्द्राकर्मित्वम् । २ कल्पसन्तो द्वि कल्याणापरपर्यायभद्रावाकस्तत भद्रहरान्तिकर्षोऽत्र सत्य । ३ क्रिया-
पुशठान् । ४ व्याख्यानग्व्यप्रतिष्ठातित्वम् । ५ तीक्ष्णचरणकमग्नप्ररा हवय । ६ शास्त्रावरणार्थोऽयम् । ७ पूज्या ।

* नय द्वि श्लोक आपुनिकमूलपरिभाषया नेकलेखे-शाय स्वर्णमयस्तनदादारेण सदाजिताऽऽदिन-अत्र प्रतिष्ठित-
रप्यस्मिन्नेव शेषे मुद्रिताऽऽप्त्यन्त्यम् ।

॥ ॐ अहम् ॥

णमोऽस्तु नं समणस्स भगवमो महावीरस्स ।

शेठ देवचन्द्रलालभाई-जैन-पुस्तकोद्धार-ग्रन्थाङ्क-१०१

आगमोद्धारक-आचार्यश्रीआनन्दसागरसूरिसङ्कलितः-

अल्पपरिचितसैद्धांतिकशब्दकोषः

अकारः

अक-लाञ्छनम् । जीवा० वृष्ट २७० । अङ्क, उत्पत्ति । ओष० १४३ । रत्नविशेष । ज० प्र० २३ ।
 अकफरेलुग-शाकविशेष । आच० ३४८ ।
 अकण-अङ्ग, तत्ताय शालाकारिना चिह्नकरणम् । प्रथ० २२ ।
 लाञ्छनम् शृङ्गालचरणादिभि । आच० ५८८ ।
 अकधाती-अकधातु, पात्रीदोषे । नि० चू० द्वि० १३आ ।
 (अकपतिता)-दासी । उत्त० २६२ ।
 अकमुहसठिया-अङ्गमुलसंस्थिता, पद्मान्नोपमिनोत्सगमुप
 वत् अर्धवलयकार । सूर्य० ७१ ।
 अकलिषी-लिपिविशेष । प्रज्ञा० ५६ ।
 अकयडेलसप-ईशानकल्पपूर्वदिगावतमक । भग० २०३ ।
 अकयिधा-(अकविजा) गणितम् । ज० प्र० १३६ ।
 अकहरो-अङ्कधर चन्द्रमा । जीवा० २७० ।
 अकायह-अङ्गावती, दक्षस्वारपर्वत । ज० प्र० ३५७ ।
 अकायह-अङ्गावती रम्यविजये रात्रिधानी नाम । ज० प्र०
 ३१२ । शीतोदादक्षिणवृत्ते दक्षस्वार । ठाणा० ८० ।
 दक्षिणवती दक्षस्वार । ठाणा० ३२६ ।
 अकायह-ओ-महाविशेदे विजयराजधानी । ठाणा० ८० ।
 अकायहडिसप-अङ्गावतमक, ईशान्य पूर्वस्यामवतमक ।
 जीवा० ३९१ ।
 अकितो-अङ्गित, चिह्नित । आच० ८२२ ।
 (अकिल)-नगर । औप० ३ ।
 (अकुट्टिओ)-लुटिक, नागदन्त, । ज० प्र० ५० ।
 जीवा० २०५ ।

अकुर-अङ्कुर, प्रवाल । ज० प्र० ३०१ ।
 अंकुर-अङ्कुर, शाखादिष्विष्यति । भग० ३०१ । ज०
 प्र० १६८ ।
 अकुल-अङ्कुर । वक्षविशेष । प्रज्ञा० ३१ ।
 अबुस-महाशुके विमानविशेष । सम० ३२ । अङ्ग,
 येन रजोहरणमङ्कुरवरद्वयेन एहीरात् वृत्ते तत् ।
 कृत्तिकर्मणि पद्यदोष । आच० ५४३ ।
 अंकुस-अङ्गुरा सुगि । प्रथ० ३३ ।
 अकुसपलव-महाशुके विमानविशेष । सम० ३२ ।
 अकुसय-अङ्गुराकम्, तत्पलवमहणार्थमङ्गुराहति । भग०
 ११३ ।
 अकुसये-अङ्गुरा, देशार्चनायुक्तपत्रकार्पणार्थम् । औप०
 ९५ ।
 अकुसो-अङ्गुरा । अङ्गुराकारी मुक्तादामावम्बनाभ्रभूत
 । जीवा० २१० ।
 अंको-अरवाण्ड खरकाडे चतुर्दश काण्डम् । जीवा० ८९ ।
 अं, । प्रज्ञा० २७ । उत्पत्ति । ज० प्र० ३८ । मणिमेद
 उत्त० ६८९ । श्वेतरत्नविशेष । प्रज्ञा० ३६१ । रत्नविशेष
 । जीवा० ३३ ।
 अंकेलुण-अङ्गुरा, तर्जनकविशेष । ज० प्र० २३९ ।
 अंको-अङ्क, पृथिवीमेद । आच० ७९ । रत्नविशेष । भग०
 ४७९ । एकोरमेतुन । नि० चू० प्र० २५५आ । कृत्तिकर्म,
 शस्त्राग्निविशेष । प्रथ० ३३ । रत्नविशेष । जीवा० १८०,
 १९१ । पद्मान्नोपमिष्येयी-मङ्कुरा आनन्दकम् । सूर्य० ७१
 । ज० प्र० ३५४ ।
 अंकोल-गुणविशेष । प्रज्ञा० ३२ ।

अंकोल-वृत्तविशेषः । भग० ८०३ ।

अंकोलार्ण-गुल्मविशेषः । भग० ८०३ ।

अंग-अन्नम्, अन्नविषयम् । आब० ६६० । कारणमवयवः । ठाणा० ३ । कारणम् । प्रश्न० १०३ । शरीरावयवप्रमाण-
स्पन्दितादिविकारकलोद्भावनं शास्त्रम् । सम० ४९ ।
समं चतुः । जीवा० २७० । कारणम् । अ० प्र० ९९ ।
अज्यते व्यक्तीकृत्यतेऽस्मिन्नित्यत्रम् । आचा० ५ । मेदः
कारणं वा । दश० ९० । शिरःप्रभृति । दश० २३७ ।
आर्ग-अक्षिबाहुस्फुरणादिकम् । सूत्र० ३१८ । शिरःस्फुरणादि
। ठाणा० ४२७ ।

अंग-अङ्गानि । शिक्षादीनि षट्पञ्चानि । भग० ११४ ।

अंगभो-अङ्गः, भद्रप्रकृतिरुः । आब० ७०४ ।

अंगचुलिया-अंगचुलिका, अंगानामुपासकदशाप्रभृतीनां
पंचानां चुलिका-तिरयावल्बिका । व्य० द्वि० ४५४आ ।

अंगर्ण-मंडवधार्ण । नि० चू० प्र० ११२अ । अजिरम् ।
प्रश्न० १३८ । अङ्ग-यस्थदिलभूमिस्थानम् । औष० २०० ।

अंगणेत्रिका-हस्तमालक आमरणविशेषः । औष० ५५ ।

अंगद-बाहुशीर्षाभरणविशेषः । जीवा० १६२ । वैशूरम्
। ज० प्र० १०६ ।

अंगद-कैयूरः । ठाणा० ४२१ । अङ्गनिवा । उत० ७८ ।

अंगनाम-शिरःशिरःशृष्टबाहूदरपादनामानि । तत्त्वा० ८ ।

अंगपट्टहारिणि-अन्तःपुरप्रतिहारिणी । आब० ७०० ।

अंगपविष्ट-गणधरकृतं मातृकापदप्रयप्रभवं वा ध्रुवधृतं वा
। ठाणा० ४९ । अङ्गप्रविष्टम् । ठाणा० २०० ।

अंगप्रविष्ट-गणधरदधमाचार्यादि । तत्त्वा० १-२४ ।
अंगघाहिरे-अङ्गबाधम्, स्फिरकृतं मातृकापदप्रयव्यतिरिक्त-
व्यङ्ग्यगणधरदधमाधुवधृतं वा उत्तराध्वयमादि । ठाणा० ५१ ।

अंगमर्गो-अन्नमङ्गम्, गात्रम् । औष० ११ ।

अंगमर्गो-अन्नमङ्गम्, अङ्गप्रत्यङ्गम् । जीवा० २७७ ।

अंगमर्दिर्मि-धूपावैसाभिधानम् । भग० ६७५ ।

अंगमदियाभो-अंगसत्यमर्दनकारिकाः । भग० ५४८ ।

अंगय-अन्नदं, बाह्याभरणविशेषः । जीवा० २५३ । प्रश्न०
७१ । बाहुशीर्षाभरणविशेषरूपम् । प्रश्ना० ८८ ।

अंगय-अङ्गे, मृदादी । ज० प्र० २६५ । अन्नदम्, बाह्या-
भरणविशेषः । भग० १३२ ।

अंगरिस्ती-अङ्गयि, आङ्गैश्वर्यहरणे अन्नदं-वैश्वकार्यज्ये-

ष्टशिष्यः । आब० ७०४ । येनोपशमे सत्यवार्ता सामायिकम्
। आब० ३४७ ।

अंगलोअ-अङ्गलोकं, म्लेच्छजातीयजनप्रयुत्थानम् । अ०
प्र० २२० ।

अंगवंशो-अङ्गवंशः, अङ्गराजसन्तानस्य सम्बन्धिनः सप्त-
सप्ततिराजानः प्रवजिताः । सम० ८५ ।

अंगविहार-अङ्गविकारः, शिरःस्फुरणादिस्तच्छुभाशुभसूचकं
शास्त्रमपि । उ० ४१७ ।

अंगयिज्ज-अङ्गविद्याम्, शिरःप्रमृत्त्यङ्गस्फुरणतः शुभाशुभ-
धृत्तिकां विद्याम् । उत० ३९५ ।

अंगविज्ञा-अङ्गविद्या, अङ्ग-पात्रं विद्या-प्रासादपातनात्मिका
(सत्कारपुरस्कारपरिग्रहे दृष्टतपदम्) । उत० ११५ ।

अंगहारिका-वृत्पक्लाद्वितीयमेदः । सम० ८४ ।

अंगा-अगा, जनपदविशेषः । प्रश्ना० ५५ ।

अंगाई-अगनि, शिरःप्रभृतीनि । प्रश्ना० ४६९ । एकादशार्गानि
प्रश्ना० ५६ । अवयवाः । ठाणा० १७० । शिरःप्रभृतीनि,
। उत० ४२८ ।

अंगार्णो-देशविशेषः । भग० ६८० ।

अंगादार्णो-मेढ्रम् । नि० चू० प्र० ११६अ ।

अंगादार्णो-मेढ्रम् । नि० चू० द्वि० ३०आ ।

अंगारः-(इंगाल), विगतधूमज्वालेऽभिः । भग० ११९ ।

विगतधूमज्वालो दहमानेधमात्मकः । उत० ६९४ ।
कृष्णवर्णवस्तु । आचा० २९ ।

अंगारभो-अंगारकः, महाप्रहः । जीवा० ३३६, ३३७ ।

अंगारकारिका-(इंगालकारिका), अग्निशक्तिरिति । भग०
६९७ ।

अंगारदोषः-(इंगालदोषः), आहाररामादुग्मादुग्मिज्जानस्य
चारित्र्यांगारत्वापादनाद् । आचा० २५१ ।

अंगारमर्दकः-(अंगारमर्द) द्रव्यप्रयोजितः । दश० ११५ ।
उत० ५६६ । विशेषे १०६४ ।

अंगारय-अंगारकः, मंगलः । औष० ५५२ ।

अंगारय-अंगारवती, सुवेगोदाहरणे शिबुमारपुरपति-
पुत्र्युमारद्वितीया आत्मिका । आब० ७०९ ।

अंगारय-ए०-अंगारवती प्र० । आब० ६७ ।

अंगारशक्तिरिति-(इंगालकारिका) । आचा० २०९ ।

अंगारो-(इंगाल), द्युपतरात्मिकाः । ठाणा० ४२० ।

अंगारियं-अंगारकित, नियमाभूतम् । आचा० ३४९ ।
 अंगिरसा-गौतमगोत्रोत्तरमेद । ठाण० ३९० ।
 अंगुष्ठे-अंगुष्ठम् । आव० ८४५ ।
 अंगुष्ठपसिणा-विशेषविशेष । नि० चू० प्र० १७७अ ।
 अंगुष्ठि-छालम् । नि० चू० प्र० १९१आ ।
 अंगुष्टी-अंगुष्टी, शिरोऽवगुष्ठनम् । आव० ९५ ।
 अंगुलपुष्टिया-अंगुलपुष्टयम् । जीवा० ३९ ।
 अंगुलभावो-अंगुलभाव, शुभाशुभपदार्थ । विशेषे ८७६ ।
 अंगुलि-अंगुलि, करशेखा । आचा० ३८ ।
 अंगुलिको-वर्मनयोपकरणम् । नि० चू० प्र० १३७अ ।
 नखभेगादिरकलङ्गा । नि० चू० द्वि० १८अ । अंगुलिशोष, धृक्क्रमयो दाहमयो वंशमयो वा येनाङ्गुलिसलमेव तन्नी आह्वयते स । जीवा० १९५ । अंगुलिकोशक, राक्षसदण्डन्तादिमय । जं० प्र० ४० ।
 अंगुलिजं-अंगुलीयकम्, अगुल्याभरणविशेष । औप० ५५ ।
 अंगुलिजग-अंगुलीयकम्, मुद्रिका । जं० प्र० १०६ ।
 अंगुलिजद-अंगुलीयकम् । आव० १७० ।
 अंगुलिधनुहभो-अंगुलधनु । आव० ४८४ ।
 अंगुलिभमुहा-कार्योत्तरविशेष । आव० ७९८ ।
 अंगुलिस्तथय-शककोशविशेष । नि० चू० द्वि० १८अ ।
 अंगुलीयक-अंगुलीयक, भूषणविधिविशेष । जीवा० २६९ ।
 अंगुले-प्रमाणमेद । भग० २७५ । अंगुष्ठ-प्रश्नमेद । ठाण० ३०१ । अंगुष्ठप्रश्न, शुभाशुभसूचक प्रश्न । उत० ४४६ ।
 अंगोवंगार-अंगोपांगानि । प्रज्ञा० ४६९ ।
 अंगोहलि-अंगरक्षणम्, देशस्नानम् । आव० ४१७ ।
 व्य० द्वि० ४०५अ ।
 अंचह-अचति, उत्पाद्यति । जं० प्र० ४२१ । जीवा० ९५५ ।
 अचिर्भ-अचित, नृत्तविशेष । जं० प्र० ४१२ ।
 अचिर्भ-अचित-उत्पत्तिपत्ता पार्थित कगति । ठाण० ५२२ ।
 अचिभो-अचित, व्याप्त । आव० १६७ । अचितनामा पर्वविशतितमो नाट्यविधि । जीवा० २४७ ।
 अचितरिभित-अचितरिभितनामा सप्तविशतितमो नाट्यविधि । जीवा० २४७ ।
 अचिताचि-ममागम । भग० ६८३ ।
 अञ्जिते-सदृशते । भग० ६८३ ।

अञ्जियं-दुर्मिथ । नि० चू० प्र० १४८आ । दाप्रमयी । नि० चू० प्र० १८३आ । नाट्यमेद । नि० चू० वृ० १अ ।
 अञ्जित, नाट्यम् । जं० प्र० ४१७ । आव० ३९९ ।
 अञ्जेह-आनुययति । औप० २५ ।
 अञ्जति-आकर्षित । रिशे० ३८३ । आव० ४८ ।
 अञ्जण-पण्डपक्षिणं । नि० चू० प्र० १९१आ । अगुल्या लिप्त्य रणितस्य । औप० १४४ । आरूप-गमारणम् । औप० १४४ ।
 अञ्जमाणानं-आकर्षिताम् । आव० ४८ ।
 अञ्जयिद्यं-आरूपविकर्णम् । आव० ८३० ।
 अञ्जिऊण-आह्वय । आव० ४२७ ।
 अञ्जिता-अपक्षितता माया । व्य० द्वि० ८४आ ।
 अञ्जिय-आह्वयते, प्रगल्भ्यते । वृ० प्र० ८१अ ।
 अञ्जियनयना-आह्वयते । प्रश्न० २१ । (जिम्निन्द्रिय-धिय) आञ्जितम्-आह्वयम् (आह्वयजिह्विना) । प्रश्न० ६० ।
 अञ्जिया-आवृण । आव० २०७ ।
 अञ्जण-आगतक-वे विमानविशेष । मम० ३५ । सौवीरा-जनादि । वृ० द्वि० ९२अ । सौवीर्य रसंजनं वा । नि० चू० प्र० २९८आ । अञ्जनम्, सौवीरादि । आव० ५३० ।
 अञ्जण-अञ्जन, तत्ताप शलाकया नैनयो स्रक्षणम् वा देहस्य क्षारतैलादिना । मम० १०६ । अञ्जनं, सौवीराजनादि । प्रज्ञा० २७ । सौवीरायनम् । जं० प्र० ६० । अञ्जना, अञ्जनरसमयस्याम् । जं० प्र० १६३ ।
 अञ्जण-वर्णविशेष । प्रज्ञा० ३० ।
 अञ्जण-अञ्जनक, वनस्पतिविशेष । औप० १० ।
 अञ्जणकेसिया-अञ्जनकेसिका, वनस्पतिविशेष । जं० प्र० ३३ ।
 अञ्जणकेसियाकुसुभ-अञ्जनकेसिकाकुसुमम्, वनस्पतिविशेषपुष्पम् । प्रज्ञा० ३६१ ।
 अञ्जण-अञ्जनक, पर्वतविशेष । आव० ८२७ ।
 अञ्जणपद्वय-अञ्जनपर्वत । आव० ३८९ । सम० ९० ।
 अञ्जणगा-अञ्जनका, नन्दीधरज्वालमध्यवर्तिन पर्वता । प्रज्ञा० ९६ । ठाण० ४८० ।
 अञ्जणगिरि-अञ्जनगिरि । जं० प्र० १९६ ।
 अञ्जणपद्वय-अञ्जनपर्वत, नन्दीधरज्वाल पर्वतविशेष । जीवा० ३७८ ।

अंजणपुल्ल-अंजनपुल्लकण्डम्, एकादशे, अंजनपुल्लकानां विविधो भूभागः । जीवा० ८९ ।

अंजणपुल्ल-अंजनप्रभा, पुष्करिणीनाम् । जं० प्र० ३६० ।

अंजणमयो-अंजनमयः, अंजनरक्षात्मकः । जीवा० ३५८ ।

अंजणसमुत्थ-अंजनसमुत्थकम् । जीवा० २३४ ।

(अंजणसिद्ध)-अंजनसिद्धः । दम० १२८ ।

अंजणा-पर्वतविशेषः । ठाणा० ८० । अंजना, पुष्करिणीनाम् । जं० प्र० ३३५ । जं० प्र० ३६० ।

अंजणागिरि-अंजनागिरिः, दिग्दक्षिणकूटनाम् । जं० प्र० ३६० ।

अंजणि-अंजनिका, कज्जलाधारभूता नलिका । सूत्र० ११७ ।

अंजणे-अंजनमंदलोकपालः । ठाणा० १९८ । सीता-

दक्षिणवर्ती तृतीयवक्षस्कारः । ठाणा० ३२६ । अंजनः,

वैकुण्ठमिषाणवायुकुमारराजस्य लोकपालः, वरुणस्य पुत्रस्या-

नीयो देवः । भग० ३९८ । राक्षसप्रलापिते कृष्णपुद्गलविशेषाः ।

सूर्ये १८७ । अंजनकण्डं दक्षमे, अंजनानां विविधो

भूभागः । जीवा० ८९ । कर्मजीवमालिन्ये हेतुत्वात् । जं०

प्र० १४८ । अंजनो वक्षस्कारः । जं० प्र० ३५२ । सीवीरा-

ज्जनं रत्नविशेषो वा । प्रभा० ३६१ । रमाञ्जनादि ।

दश० १७० ।

अंजुगेह-अंजनं, सीवीराज्जनं रत्नविशेषो वा । जं० प्र० ३२ ।

अंजनं, कुण्डलविशेषः । ठाणा० २३२ । अंजनं सीवीराज-

नादि । जीवा० २३ । कज्जलम् । उत० ६५२ । समीरकम्

उत० ६८९ । रजोमेदः । आचा० ३४२ ।

अंजणगणपक्ष्य-अंजनकपर्वतः । सम० ९० ।

अंजलि-अंजलिः, हस्तान्वासविशेषः । सूर्ये ६ । भग० १४ ।

अंजलि, मुकुटितकमलाकारकरद्वयकम् । जं० प्र० १८७ ।

अंजली-अंजलिः, हस्तस्तेहो । द० चू० १२९ । नि० चू०

प्र० ७३ । अंजलिः, द्वयोर्हस्तयोरन्योऽन्यान्निर्वाणुलिकयो-

समुत्पन्नपतया यदेकत्रमीकृतं सा । जीवा० २४३ । संयुतह-

स्तमुदाविशेषः । जं० प्र० १७ । प्रगतिद्वयम् । नि० चू०

दि० १२०आ ।

अंजु-अंजुः, अंजुः-संभ्रमस्यानुष्ठानात् । आचा० ३०३ ।

मायाप्रसरहितत्वावचकः । सूत्र० १७७ ।

अंजुया-आन्तिजिनप्रवर्तिनीनाम् । रम० १५२ । अंजुमा,

दक्षमेवेन्द्रस्याग्रमहिषी । जीवा० ३६५ ।

अंजुल-वनस्पतिविशेषः । भग० ८०२ ।

अंजु-प्रगुणोऽव्यभिचारी । सूत्र० ५१ । अंजु, व्यक्तम्, प्रगुणं

न्यायिनं खरसप्रवृत्तं वा । सूत्र० २९६ । अंजुः, व्यक्तः,

निर्दोषत्वात्प्रवृत्तः, (अनुवर्त) वरैकान्तपरित्यागद्वन्द्वितः ।

सूत्र० ३९३ । अंजुः, मार्धवाहसुता । विपा० ३५ । अंजुः,

धनदेवमार्धवाहसुता । विपा० ४८ । शकस्याग्रमहिषीनाम् ।

जं० प्र० १५९ । भग० ५०५ ।

अंजुप-शकाग्रमहिषीराजप्रीति । ठाणा० २३१ ।

अंज-अंजुः, काष्ठनिधितो जीवविशेषः । आचा० ५५ ।

अंज-अंजुः, हमादिः ममायमित्युद्देशेन वा प्रतिशब्धः,

अण्डज-पट्टसूत्रजम् । ठाणा० ४६५ । हमादिः मयूराण्डकादिः

वा अण्डजः, पक्षी कोशिकारकीण्डकप्रभवं पक्षं वा ।

औप० ३६ ।

अंज-अण्डकः, जन्तुयोनिविशेषः । प्रभा० ३३ ।

अंज-अण्डकम्, आहारः । भग० २९२ । मुखं । ज्य० दि०

३३३आ । अण्डजाः, अण्डाज्जाताः । ठाणा० ११४ ।

अंज-अण्डजः, हमादिः । भग० ३०२ । अण्डजाः, पक्षि-

गृहकोशिकादयः । दश० १४१ ।

अंज-अण्डज-अण्डसूत्रम्, मक्षिकाकीटिकागृहकोशिकाराश्या-

वृकलाशयणम् । दश० २३० । अण्डसूत्रम्, मक्षिका-

कीटिकागृहकोशिकाराश्यावृकलाशयणकमिति । ठाणा०

४३० ।

अंजु-अण्डुः, अण्डुकं बाष्पमयं लोहमयं वा हस्तयोः पादयोर्वा ।

औप० ८७ ।

अंज-विषाकथुतायुधतर्कपुत्रीवाच्यवनम् । ठाणा० ५०७ ।

ज्ञातायां तृतीयाच्यवनम् । आव० ६५३ । सम० ३६ ।

अण्डम्, पक्षिणो तृतीयं हातम् । उत० ६१४ ।

अन्तःकरणम्-मनः । आव० ५६५ ।

अन्तःशाल्यः-(अंतोशल्यः), अन्तः-मये मनस्यर्थः, शाल्य-

मिव शल्यमपराधपदं यस्य सो अन्तःशाल्यो-लज्जाभि-

मानादिभिरनालोचितानिवारः । सम० ३४ ।

अन्त-अन्तः अन्ते मय्यवचनः । विशेषे १९७ । परिकीर्णम्,

। वृ० दि० १७५आ । वक्षस्य पद्मागतम् । वृ० दि०

२३५आ । अन्तम्, अन्ते भवम्, जघनप्राणम् । औप०

४० । अन्तम्-सुखम् । प्रभा० ८ । उन्मापादिनम् ।

वृ० प्र० २२०आ ।

(अंतचरे)-आन्तम्-अन्ते भवे-आन्तम्-मुचावशेषं वज्रादि

(तथरति) । ठाणा० २०८ ।

अन्तयो-अचल्यो । भग० ४७७ । भूभाग । भग० १२२ ।
अपराजम् । पञ्च० ३९७ । भूमिभाग । भग० ३२३ ।
ठाणा० १३९ । ममीपम् । जं० प्र० ४५५ । घट्टणवादि ।
प्रभ० १०६ । ममीप । ठाणा० ११७ । अधिकरणप्रधान-
मध्ययम् । उक्त० २६१ । (अन्तरे)-आन्तम्, अन्ते भवे
आन्तम्, भुक्तायशेषवादि (तस्मरति) । ठाणा० २९८ ।
अन्तर्त-पर्युपिते षष्ठ्यणवादि । औप० १८८ ।

अन्त-अन्त, निधय । भग० २९० । परिच्छेद । ठाणा० १७४ ।
अन्तर्-अन्तक, विपल्लवाया पर्यन्तवती । मूय० २५९ ।
अन्तकम्, पर्यन्तम् । उक्त० ६२८ ।
अन्तकडे-अन्तहृत् । भग० १११ । अन्तो भवस्य हृतो येन
स अन्तहृत् । ठाणा० ३६ ।

अन्तकर्म-अन्तकर्म, अन्तचलकर्म वा न लक्षणम् । औप०
५५ । अन्तकर्मोभि, अन्तचलयोर्वा न लक्षणानि । जं० प्र०
२७५ । अन्तकर्म, अन्तचलयोर्वा न लक्षणम् । जीवा० २५३ ।

अन्तकर्म-अन्तकर्मा, प्राक्त । औप० ११ ।
अन्तकरे-अन्तकर, भवच्छेदकर । भग० २१९ ।
अन्तकरो-अन्तकर, प्रशान्तभावकरविशेष, कर्मण समारम्भ
वा अन्तकर । आच० ४९९ ।

अन्तकिरिभा-अन्तक्रिया, निर्वाणलक्षणा । आच० १३५ ।
अन्तकिरिय-अन्तक्रिया, अन्तक्रिया, अन्तक्रिया च सा पर्यन्त-
गतनी क्रिया चान्तक्रिया । अन्तक्रिया वा कर्मान्तस्य
क्रिया अन्तक्रिया । हस्तकर्मलक्षणार्थं मोक्षप्राप्तिम् ।
भग० ४९१ ।

अन्तकिरिया-अन्तक्रिया, अन्त-कर्मणामवगमनं नम्य
क्रिया-करणम्, कर्मान्तकरण मोक्ष इति । प्रज्ञा० ३९६ ।
निर्वाणम् । भग० ९१ । प्रज्ञापनाया विनिर्वाणमे पदम् । प्रज्ञा-
६ । मोक्ष । मम० ११८ । अवस्थान्तकरणम् ।
ठाणा० १८० ।

अन्तकुलाणि-अन्तकुलानि-वर्गलक्षणकारिणाम् । ठाणा-
४२० ।

अन्तफल्परिया-लिपिविशेष । प्रज्ञा० ५६ ।

अन्तगड्डसा-अन्तबुद्ध्या, अन्तो-भवान्त वृत्तो विहितो
यैस्तन्तवता, तद्वक्तव्यताप्रतिबद्धा दृशा-दृशायथ्यनरूपा
मध्यपद्वत्य इति । अन्त- १ ।

अन्तगड्डो-अन्तहृत्, ज्ञानावरणीयादिभिरन्तहृत् । अन्त-
१६३ । तेनैव भवेति । आच० ११७ । अन्तहृत्-
तीर्थस्त्रादय । मम० १२१ ।

अन्तगतायधि-(आगतवाही)-आगतगता, गरीगन्त-
नन्, अवधिज्ञानमग्नय (गुर दृष्टांश्च) । प्रज्ञा० ५२३ ।

अन्तगो-अन्तक, विनाशकारी, आमनि वा गन्तव्यं,
आन्तर-आमयो वा । मूय० १७८ । अन्तग, अन्त-
गन्तव्यं, दुष्परिचयः । मूय० १७८ ।

अन्तगारी-अन्तगारी, पार्थसारिणि । ठाणा० ३४९ ।
अन्तगरी-गर्वेहि अभिगवश्ज्ञान अमज्जमगामी भवेत्ता ।
दम० चू० १६३ ।

अन्तगरीपकम्-प्रागुत्पत्त्यपि ममगव । विज्ञे० ३३० ।
अन्तज्ञाणं-अन्तय । नि० चू० प्र० ७६ अ ।

अन्तज्ञाणपिज्ञे-अप्यन्त अन्तरादि कृतेण जो पिज्ञे नेहदि
नो अन्तज्ञाणपिज्ञे भण्यति । नि० चू० द्वि० १०३ अ ।

अन्तरं-उपवायो । नि० चू० प्र० १७४ अ । अन्तरं प्राप्ति ।
विज्ञे० २४७ । मन्तं । नि० चू० मू० ११० अ । मसुडमगम् ।

उक्त० ७८० । उक्तम् । आच० ४४२ । विज्ञे० । उक्त०
२१७ । अवगम । आच० १०७ । अवकाश । प्रज्ञा०
६९ । मय । जीवा० ४६ । अन्तरम्-कन्दराण्यम्,
वनान्तरम् वा आधयकम् । प्रज्ञा० ६९ । अन्तराण्यम् ।
आच० ३३ । विशेषा रूपनिर्माणार्थम् । ठाणा०
२०३ । पूर्वयोगापरवत्वादानकाले-प्रतिमाविज्ञे । नि०
चू० द्वि० १६३ अ । पार्थक्यम् । जं० प्र० ३८७ ।

दृष्टव्यम् । जीवा० १३३ । अन्तरायम् । औप०
१७६ । उपवास । आच० २०३ । रात्रिमनभ्यान्तरम् ।
विषा० ५३ । अवगम । विषा० ७३ । अपान्त-
राण्यम् । मूय० ४९ । अवगम । प्रभ० ४३ ।
प्रागर्थात्मपरिचयः । प्रभ० ५२ । पृष्ठेदरयोरन्तरार्धं
पार्थ इति । जीवा० २०३ । विचारं । मूय० प्र० १२८ अ ।

अन्तरजिया-अन्तर्गता, नगरी यत्र वैरागिकदृष्टिरप्यत्र,
कलशोराज्यम् । उक्त० १६८ । पुरी यत्र वैरागिकनिद्रा
दृष्टिरप्यत्र । आच० ३१८ । नगरी । विज्ञे० ९८१ ।

अन्तरंत-अन्तरतो नाम अमश मूषा । मूय० द्वि० १० अ ।
अन्तरंतगो-गिलागो । नि० चू० प्र० १०८ अ ।

अंतर-वक्षेपणभेदः । आचा० २७७ । अन्तरसन्धौ मध्य-
मासी । प्रज्ञा० ५० । अन्तरे, पृष्टोदरयोः अन्तराले, (पाश्चै० ।
ज० प्र० ११७ । अन्तराणि-पार्श्वदेशः । प्रश्न० ८३ ।

अंतरकन्दे-अन्तरकन्दः । जलजवनस्पतिविशेषकन्दः । प्रज्ञा०
३७ ।

अंतरकरणं-औरगणिककालः । प्रज्ञा० ३८७ ।

अन्तरगाय-अन्तरगतः, संस्पृष्टी । सूर्य० ७९ ।

अन्तरगामग्नि-अपमन्तरात् एव यो गामस्तास्मिन् ।
ओष० ७७ ।

अन्तरगिरिपरिरभो-अन्तर्गिरिपरिरयः, गिरेरन्तः परिरक्षेपः ।
जीवा० ३४३ ।

अन्तरजातम्-भावभावाजातः तृतीयो भेदः । अन्तरे
भावाद्वयमिधर्मः । आचा० ३८५ ।

अन्तरस्तेणो-गामदेसन्तरेषु हरती । नि० चू० द्वि० ३८ आ ।

अन्तरद्वीप-अन्तरद्वीपः । भग० ४२५ ।

अन्तरद्वीपगा-अन्तरद्वीपगा, अन्तरे लवणसमुद्रस्य मध्ये
द्वीपा अन्तरद्वीपाः, समुद्रगता अन्तरद्वीपगाः । प्रज्ञा० ५० ।

अन्तरद्वीपगो-अन्तरद्वीपः, लवणसमुद्रमध्ये अन्तरेऽन्तरे
द्वीपः । जीवा० १४४ ।

अन्तरद्वीपिगा-आन्तरद्वीपजाः । ठाणा ११५ ।

अन्तरद्वीप-अन्तरद्वीपम्, श्रेयाः । आच० ८२७ ।

अन्तरद्वीप-अन्तरकालेऽर्धसहस्रिणि देहे । आचा० २९१ ।

अन्तरद्वीपजा-अन्तरम्, इह समुद्रमध्ये तस्मिन्
द्वीपास्तेषु । खण० ७०० । अन्तरद्वीपजाः, सम० १३५ ।

अन्तरद्वीपा, अन्तरम् । इह समुद्रमध्ये तस्मिन् द्वीपाः ।
उत्त० ७०० ।

अन्तरपल्ली-अन्तरपल्लिकाष्टुपमग्रामयोः अन्तरालम् । भृ० प्र०
३०५ ।

अन्तरपल्ली-बहि सजिवेशः । नि० चू० प्र० ३३६ अ । मूल-
ग्रामार्धतृतीयगन्त्युत्तान्तर्गतो ग्रामः । वृ० वृ० १२१ आ ।
तस्माद्ग्रामास्परतो योऽन्व आसन्नग्रामः । ओष० १०४ ।

अन्तरमासिह-अन्तरमासिह, अन्तरमासाबाह्यं, गुरुचक्रा-
पान्तराल एव स्यामिमत्तमायकः । उत्त० ५५२ ।

अन्तरमासा-अन्तरभाषा, आचार्यस्य भाषमाणस्यान्ते
यद्भाषते सा । आच० ७९९ ।

अन्तरवीहिर्ज-अन्तरवीणी, अवान्तरमार्गः । ज० प्र० १८८ ।

अन्तरा-अच्छीतवीणा । जीव० १९९ ।

अन्तरास्यदोसो-अन्तरास्यदोषः, अन्तर्भेदो दोषः ।
आच० ८३८ ।

अन्तराय-अन्तरायः, शक्त्यभावः । सूत्र० १८४ । अन्तरा-
यिकः (मध्यमव) । आचा० ३४० ।

अन्तराणि-उत्तरार्धपक्षमिममविशेषरूपाणि निवामभूतानि
वा गिरिकन्दरगिरिवारदीनि । उत्त० ७०१ ।

अन्तराणहे-अन्तराण्माः, अन्तराण्मार्गः । भग० ११६ ।

अन्तराय-अन्तरायः, अष्टद्व्यङ्ग्याध्यायिनिः । आच०
५८० ।

अन्तरालं-अन्तरालं, अन्तरम् । उत्त० ३८१ । आच० ३३ ।

अन्तरायण-अन्तरायणं । उत्त० २२९ । आचणान्तरम् ।
उत्त० २०९ । राजमार्गमध्यभागवर्तिहृद्म् । सिपा० ५८ ।

अन्तरावास-पृष्टेरवसरः, वर्षासिद्धयः । भग० ६६ ।

अन्तरिण-लघ्वन्तररूपाः । ज० प्र० ४५ ।

अन्तरिओ-अन्तरितः । आच० ४२९ ।

अन्तरिका-अन्तरस्य-विच्छेदस्य करणमन्तरिका । ज० प्र०
१५० ।

अन्तरिफसं-अन्तरिहं, आकाशप्रभवमहद्युदभेदादिभावफल-
निवेदकशालम् । सम० ४९ ।

अन्तरिफसो-मेहो । दश० चू० ११४ ।

अन्तरिच्छा-अन्तरेच्छा, अन्तरा-मध्ये इच्छा-अमिमत्त-
वस्तुभिन्नाः । उत्त० ४७४ ।

अन्तरिजं-अन्तरिजं नाम पात्रणं अथवा जं सिलान्
हेन्दुल्लवातं । नि० चू० द्वि० १६३ आ ।

अन्तरिया-अन्तरिया । सूर्य० १४१ । लघ्वन्तररूपा ।

जीवा० ३०४ । विच्छेदकरणम् । भग० २२० ।

अन्तरीयं-परिधानं । वृ० प्र० ९८ अ ।

अन्तरुच्छुर्थ-दुल्लभमध्यम् । आचा० ३५४ ।

अन्तरे-पाषः । ओष० ६६ । मध्ये परपरविभागः । ठाणा-
२९७ । अन्तरे, अन्तराले । उत्त० ३८१ । अन्तरे, अवसरः ।

भग० ३८१ ।

अन्तरो-अन्तरः, अवसरः । आच० ४२१ ।

अन्तरोद्गमणं-अन्तरोद्गमणम्, उत्तान्तर्गतिसंश्लेषशक्ति-
पाणम् । ज० प्र० ३७७ ।

अंतमुहूर्तम्-सुहृत्स्वान्तरं, सुहृत्तमपि न्यूनम् । उता०
६९७ । मित्रमुहूर्तम् । जीवा० १३० ।

अंतर्हित- (अंतर्दिशे) अदृश्य । ठाणा० ५१३ ।
अंतर्लिप्य-अन्तरिक्ष, ग्रहमेवादिविषयम् । आव० ६६० ।
अंतर्लिप्य-अन्तरिक्षम्, नभ । दृश० २२३ । अमोषादिकम् ।
सू० ३१८ ।

अंतर्लिप्य-अन्तरिक्षम्-गोपबेनगरादि । ठाणा० ४२७ ।
अंतर्पाले-अन्तर्पाल, अन्त-त्वदादेवदेशसम्बन्धिनं पाल-
यति-रक्षयति उपद्रवादिभ्य इति । जं० प्र० ७०३ ।

अंतर्सो-अन्तश्च, निरक्षयत । सू० १७१ ।

अंताः-अवयवा । उता० ४५९ । उता० ५८५ ।

अंता-अंते ठिता, ण अता अणता । नि० चू० प्र० २५५ आ ।

अंताक्षरिका- (अक्षरिकाया) श्रीकाविशेष । उता० ४७ ।

अंतिप-अन्तिके, समीपे । भग० ९० । उता० २७७ ।

अतिमधन-अतिमे-अस्थाने परिमाणं । व्य० प्र० ७६ ।

अतिमराइयसि-रात्रेरक्षाले । ठाणा० ५०२ । भग० ७११ ।

अतिमसरीर-अतिमसरीरम्, चरमसरीरम् । भग० २१९ ।

अतिथं-समीपम् । भग० ६५९ । अत्यन्तमरणं, मरणस्य
सूतीयो भेद । उता० २३० । अन्तिकं, नामीप्यम् ।
आव० २६७ ।

अतिथ-अन्तिकम्, आमनम् । भग० २१७ । अत्यन्तमरणम् ।
उता० २३० ।

अतिथ्या-आन्तिकी समीपाभ्युपगता । उता० १५ ।

अत्ते-अन्त, पर्यन्त, अतिदूर का । सू० २०४ । अन्ते,
अग्रे । उता० ६०१ । परिसमाप्ति । दृ० हिं० १९९ आ ।

अत्तेउदे- (आत गुरीति), आतुरस्य नाम गृहीत्वा आत्मनोऽयं
प्रमार्जयति-आतुरस्य प्रणो जायते । व्य० हिं० १३३ आ ।

अतेण-मागण । नि० चू० प्र० ६ आ ।

अतेर्ण-आन्तेण । ठाणा० ५०२ ।

अतेवासि-अर्जुज्जुका । नि० चू० प्र० २५० अ ।

अतेवामी-शियम् । जं० प्र० १५ । भग० ११ ।

अतेहि-अस्मत्तया सर्वेषामन्यन्तवर्तिमिवैवञ्चणमिदिम् ।
भग० ४८४ । रागद्वेषौ । आचा० १५८ । आचा० १६६ ।

अंतो-अन्तो, विभाग । भग० ३९३ । विभाग । ठाणा०
३८० । अन्त, परिच्छेद । प्रभा० ५३० । मार्ग । आव०

४०२ । अन्त नियेसनस्या आ० ७४५ । अन्तो, रोग, भन्त,
विनाश । विभे० १३०७ । अन्न, मध्यभागे । जीवा० २०१ ।
मार्ग । आव० ६८६ । विभाग । जं० प्र० ४५९ । भिन्नम् ।
आव० ५८४ । मार्ग । आव० ४८५ । आ० १८९ । मन्त्रे ।
प्रभा० ४७ । इन्द्रियाननुत्तल आश्रय । प्रभा० १३८ ।
मन्थकरणम् । आव० ५८३ । वतुर्दशमेतान्तरमन्थ ।
उता० २६१ ।

अंतोजलगयपञ्चय-अलान्तर्गतपञ्च । उता० २६४ ।

अंतोधूम-अध्वन्तरधूमम् । आव० ६६० ।

अंतोनार्य-अन्तोनाद, हृदये गतु समारम्भ । आव० ६६१ ।

अंतोनिर्घसणी-निर्घस्युपकरणविशेष । ओप० ३०९ ।

अंतोमुहुत्त-अन्तर्मुहूर्तम्, भिन्नमुहूर्तम् । भग० २९ ।
उता० ६९७ ।

अंतोघणीते-आहरणतरोपविशेष । ठाणा० २५३ ।

अंतोवाहिणी-अन्तर्वाहिनी नदी । जं० ३० ३५७ ।
ठाणा ८० ।

अंतोवेद्या-प्रतिष्ठापनविशेष । नि० चू० प्र० १८९ अ ।

अंतोसेनुकावद्धा-गोयरसिद्धिमाणा कमेग ति, तस्य गोप-
रातिमे अभिगमहृदितेनो जागियध्या । नि० चू० तृ० १२ अ ।

अंतोसल्ल-अन्त शाल्यमरणम् । मरणस्य पृथो भेद ।
उता० २३० ।

अंतोसल्लमरणे-अन्त शाल्यमरणम्, अन्त शाल्यस्य द्रव्य-
तोऽनुदूततोमरादे, भावत गान्धिचारम्य यन्मरणे तत् ।
भग० १२० । सम० ३३ ।

अंतोहितो-गृहादेवध्याद्विहिनयन्त । ठाणा० ३७३ ।

अत्य-आतुपूर्व्यन्यपक्वता । सू० १० । विभेदम् ।
ठाणा० ३९१ ।

अंदुकम्-हस्तिवन्धनविशेष । उता० ४११ ।

अंदिरे-गुच्छविशेष । प्रभा० ३० ।

अंदोलगा-पक्ष्यन्दोलकाश्च तत्र यत्राणय २ मनुष्या
आत्मानमन्दोलयन्ति । जं० प्र० ४४ ।

अंदोलगो-आन्दोलक यत्राय गतुष्या आमानमन्दो-
ल्यति ॥ जीवा० २०० ।

अंध-अन्य, अज्ञान । भग० ३९२ ।

अंधकण्टकीयम्-अतर्किनसम्भवो न्यायविशेष । आचा०
१८ ।

अंधकारे-अन्धकारम्, तमोरूपम् । भग० २७० ।

अंधकारेति-तमस्कायनाम् । टाणा० २१७ ।

अंधगवण्डणो-अंधिपा-वृक्षास्तेषां बह्व्यस्तदाश्रयत्वेत्ये-
ति पत्रहयो वादुरतेगर्काविक्रः । भग० ७४६ ।

अंधगवण्डी-अन्धकण्ठिः, द्वारवत्यां राजा यादवविशेषः ।

अन्तः २ । दश० ९७ ।

अंधतमसं-अन्यतमसम् । आव० ३६६ ।

अंधपुरं-नगरविशेषः । वृ० तु० १०८ आ० । नि० चू०
दि० ४२ आ ।

अंधप्रदीप्तपलायनम्-(अंधपलितपलायने) । दश० १५८ ।

अंधमूढि-अविमर्शकारिता । आचा० ६९ ।

अंधयं-अन्धकम्, नयनयोरहित एवाभिषेचः, कुसिताग्नम् ।
विपा० ३६ ।

अंधलीभूय-अन्धीभूतः । आव० ६८८ ।

अंधिय-चतुर्दिग्दिव्यविशेषः । प्रज्ञा० ४२ ।

अंधिया-चतुर्दिग्दिव्यमीशमेदः । उक्त० ६९६ । चतुर्दिग्दिव-
जन्तुविशेषः । जीवा० ३२ ।

अंधिहृत्तो-अन्धितः, जालान्धः । प्रज्ञा० १६२ ।

अंधीयताम्-अन्धीमयतु । दश० १०६ ।

अंधो-अन्धः, चिलातदेशनिवासी म्लेच्छविशेषः । प्रज्ञा० १४ ।

अंधोपलः-(अंधोवल), अन्धपापाणः । दश० ४० ।

अंधोपलादिः-छायाहितपापाणः । विशेषे ११८ ।

अंध- (अंध), अंध्रप्रदेशतोद्भवा म्लेच्छप्राजा, आर्यभाषामजा-
नाना । ध्य० दि० २८ आ ।

अंधी-(अंधी), अन्ध्रदेशीया स्त्री, लट्टहरूया । आव० ५८१ ।

अंध-अन्धवचनयोगाद् परपुत्रयनध्वनहारः । ध्य० प्र. २५६ ।

अंध-आम्र । प्रज्ञा० ३१ ।

अंध-आम्रम् । प्रज्ञा० ३२८ । फलविशेषः । प्रज्ञा० ३६४ ।
पौंग ऊर्ध्व अंध भगति । नि० चू० दि० १२४ आ ।

अंधप-अमरदेशविशेषः । वृ० प्र० १४३ आ ।

अंधकंजिय-मुग्धपिकाशिवम् । औप० १९० ।

अंधकुञ्ज-पादतलमध्यम् । वृ० दि० २२३ आ ।

अंधकृणप-आम्रपिपसम् । भग० ६८१ ।

अंधकृणगादरपाय-आम्रपयस्त्रयः । भग० ६८४ ।

अंधकृणलम्-अम्रलम् । आव० ३५१ ।

अंधकुञ्ज-आम्रकुञ्जः, आम्रफलवत् कुञ्जो वक्रः । भग०

६० । पादतलमध्यम् । वृ० दि० २२३ आ । तं०

अंधगपापाणं-पाणकविशेषः । आचा० ३४७ ।

अंधगपिडी-आम्रपिपी । आव० ६९७ ।

अंधचोयप-आम्रत्वक् । भग० ६८१ ।

अंधचोयगं- " आम्रछन्डी । आचा० ४०५ ।

अंधजुञ्जं-पादतलमध्यम् । नि० चू० प्र० १३७ अ ।

अंधट्ट-अम्बट्टः, ब्रह्मपुर्येष वैद्यविद्यां जातो वृषः ।
आचा० ८ ।

अंधट्टो-अम्बट्टः, ब्राह्मणेन वैद्ययां जातः । उक्त० १८२ ।

अंधट्टे-अम्बट्टः, ब्राह्मणपरिमाजकमेदः । औप० ९१ ।

(अम्रट्टः) परिमाजकविद्यापरधमणोपासकः । टाणा० ४५७ ।
अम्बट्टः । सम० १५४ ।

अंधट्टो-अम्बट्टः, अम्रट्टादिरोदाहरणे लौकिकप्रति ।
दश० १०२ । सुलभाविद्यापरीक्षकपरिमाजकः । ध्य०

प्र० १८ आ । म्लेच्छविशेषः । प्रज्ञा० ५५ । अम्बट्टप-
माजकः । प्रज्ञा० ६१ ।

अंधपलंयं-फलविशेषः । आचा० ३४८ ।

अंधपेसी-आम्रपाली । आचा० ४०५ ।

अंधपहारो-प्रहारान् । उक्त० १९३ ।

अंधमिसर्य-आम्रादयम् । आचा० ४०५ ।

अंधय-आम्रः । आव० ४१७ ।

अंधयदस्थे-अष्टादशजिनचैत्यस्थः । सम० १५२ ।

अम्यरतलम्-(गमनयत्) । सूत्र० २६४ ।

अम्यरतलं-अम्यरतलं, स्वच्छतयाऽऽकाशव्यवस्थम् । जै०
प्र० ४०६ । स्वच्छतयाऽऽकाशव्यवस्थम् । भग० १७४ ।

अंधरसे-अम्बा-पूर्वाष्टपुत्र्या जलं तद्वृषो रमो यस्मात् तमि-
रुक्तिलोऽम्बरम् । भग० ७७६ ।

अंधरिसि-अमरीयः, द्वितीयः परमाधार्मिकः । भग० १९८ ।

अंधरिसि-नारकात् कल्पनिवाहिः राक्षसः कल्पविद्या
आप्तप्राप्तयोग्यान् वनेति । सम० २८ । अम्यरिसि, द्वितीयः

परमाधार्मिकः । सूत्र० १२८ । यद्वदन्तु परमाधार्मिके
द्वितीयः । उक्त० ६१४ । नरकं द्वितीयः परमाधार्मिकः ।

आव० ६०० । विनयस्यैव उक्तविशेषः । आचा० ४०८ ।

अंगरिसे-अम्बरीय, कोयक । जीवां १०८ । अम्बरीयम्-
आयुम् । प्रमां, १७ । अम्बरीया-आयुः आरम्भानि ।
टाणां ४१९ ।

अंथले-अम्बरीय । वृ० डि० २८३ अ ।

अंथलास्त्यक्ष-आमशास्त्यक्ष, आमलकान्यामगो वनवि-
शेष । उत १०९ । अंथविशेष । आ० ७०७ ।
आमलास्त्यक्षम् । आ० ३१४ ।

अंथा-विषादिवेष । आ० ४११ । जलम् । मगं ७७६ ।

अंथाङ्ग-अम्बालङ्ग, पत्रविशेष । अनुत ६ । अंथाङ्ग-
पत्रविशेष, अर्धगन्धिमा । प्रमां ३२८ ।

अंथाङ्ग-बहुशीतको वृक्ष । मगं ८०३ । अंथाङ्ग-
बहुशीतविशेष । प्रमां ३० । आमलङ्ग-वापोनयेवारवि ।
प्रमां ३६४ ।

अंथाङ्गपल्लव-पल्लविशेष । आ० ३४८ ।

अंथाङ्गपाणाम-पानविशेष । आ० ३४७ ।

अंथाङ्गो-तिरस्कृत । वृ० प्र० ३०३ । तिरस्कृत ।
आ० ९१ । तर्जित । आ० १८७ । उपलब्ध ।
आ० ३९८ ।

अंथाङ्गि-निर्मलित । आ० ३०६ ।

अंथाङ्गि-तिरस्कृत । आ० ३०७ ।

अंथाङ्ग-तिरस्कृत । उत १४७ । उपलब्ध । आ०
२२३ । नि० वृ० प्र० २११ अ ।

अंथाङ्ग-गंधास, आमा । वृ० प्र० १४३ अ ।

अंथाङ्ग-अम्बरीय, अम्बरीयविशेष । आ० ६११ ।

अंथाङ्ग-बलीविशेष । प्रमां ३२ ।

अंथियपहातो-प्रहारवि । आ० ६६६ ।

अंथिया-प्राता मयेपितलका वा । वृ० डि० ८०३ ।

अंथिल-अम्बलम् । आ० २०० । अम्बलम्, लकारना-
लादि । दश १८० । आचारम्-अम्बरानम् ।
आ० ३४६ ।

अंथिल-परिवहनरति । मगं ८०२ । अम्बोस्मिक्का
याधित । १० प्र० १७४ । स्मिन्विशेष । प्रमां ३३ ।
रम्बा । वृ० प्र० २९३ ।

अंथिलज्याम्-अम्बलज्याम् । आ० ९१ ।

अंथिल-आमलङ्ग । ओप २१७ ।

अंथिलि-आम्बलज्याम्, विमलिताराम । आ० ६२४ ।
रम्बा । वृ० प्र० २८३ ।

अंथिलिरीय-अम्बलरीयम् । विमलिताराम । आ०
६२४ ।

अंथिलोद-आम्बलोदम्, अम्बलरीयम्, अम्बलरीयम्,
जीवां २० । आम्बलोदम्, अम्बलरीयम्, अम्बलरीयम्,
वाञ्छित । प्रमां २८ ।

अंथिलोद-आम्बलरीयम् । आ० ६४८ ।

अंथिल-आम्बल । नि० वृ० प्र० ३०६ अ । प्रमलरामा
धामि । मगं २८ । अम्बल, नरसं प्रमल रामाया
मि । आ० ६५० । अम्बलराम रामाधामि प्रमल ।
उत ६१४ । अम्बल, प्रमल रामाधामि । मगं १७४ ।

अंथिली- (रम्बा) । आ० ९१ ।

अंथिल-आम्बल, आम्बलरीयम् । ओप २२३ ।

अंथिल-प्राता । नि० वृ० डि० १० अ ।

अंथिल-प्राता । नि० वृ० प्र० २०३ अ ।

अंथिल-प्राता । नि० वृ० प्र० २११ अ ।

अंथिल-अम्बल, पर्याप्तमोपविशम् आम्बलरीयम्, आम्बलरीयम्
लगायेपितलका वा । मगं २२३ । अम्बलरीयम्, आम्बलरीयम्
आम्बलरीयम्, आम्बलरीयम्, आम्बलरीयम् । मगं ११ । अम्बलरीयम्-
कोणु । उत ११९ । अंथिल, अम्बलरीयम् ।
उत ५८९ ।

अंथिल-अम्बल । मगं २२३ ।

अंथिल-अम्बल, अम्बलरीयम्, अम्बलरीयम्, अम्बलरीयम् ।
अम्बलरीयम्, अम्बलरीयम्, अम्बलरीयम् । उत १८८ । अंथिल-
दृग्भागात् अम्बलरीयम् अम्बलरीयम् । उत १८९ ।

अंथिली-रम्बा । टाणा २१६ ।

अंथिल-अम्बलरीयम् । वृ० डि० १९९ अ । अम्बलरीयम्-
अम्बलरीयम् । नि० वृ० डि० ७०३ अ । अंथिल-अम्बलरीयम्
अम्बलरीयम्, अम्बलरीयम्, अम्बलरीयम् । मगं १८१ अ ।
अंथिलरीय-अम्बलरीयम् । दश ३७३ ।

अंथिल-अम्बल, अम्बलरीयम्, अम्बलरीयम्, अम्बलरीयम् ।
अंथिल ४२ । प्रमां ४१० । (अंथिल) अम्बलरीयम् ।
नि० वृ० प्र० १८९ अ ।

अंशुप-अक्षपट्टः । वृ० दि० २०१ आ ।

अंशुर्य-वस्त्रम् । नि० वृ० प्र० २५४ आ । दुबल-
विशेषरूपम् । जीवा० २६९ ।

अंशुय-अक्षपट्टः । टाण० ३३८ ।

अंशुयाणि-अंशुकाणि, वस्त्राणि । आचा० ३९३ ।

अंशो-अंशः, मेदः । विशे० २५१ । अक्षिः, चतुर्दिग्वि-
भागोपलक्षितः । सूर्य० ४ । अक्षिः, पर्यङ्गसन्तोषमिष्टस्य
जातुनोरन्तरं १, आसमस्य सलाटोपरिभागस्य चान्तरम् २,
दक्षिणस्कन्धस्य वामजातुनधान्तरम् ३, वामस्कन्धस्य
दक्षिणजातुनधान्तरं ४ । सूर्य० ४ । अंश-मेदः ।
प्रज्ञा० ६०१ । अंशः-भागः । उक्त० १८८ । भागः ।
आचा० १७७ ।

अहं-अमुना । वृ० दि० २१३ अ ।

अहंताणं-अतियतां-आगच्छतां । व्य० दि० ३६६ आ ।

अहंति-प्रविशन्ति । ओष० ६७ । आगच्छन्ति । प्रप्र० १२० ।

अहंतु-प्रविशन्तु । ओष० ७९ ।

अहंते-प्रविशति । वृ० दि० ६०अ ।

अहंतो-आगच्छन् । भाष० २६५ ।

अह-अवि, आमन्त्रणे । उक्त० ३५४ ।

अहअष्ट-अतिगत्य, अत्येवातिक्रम्य । आचा० २४१ ।
अविगणन्य । आचा० ३०३ ।

अहमारो-अतिचारः, पापम् । भाष० ७७८ । अतिक्रमः ।
भाव० ५७५ । स्फुरलता । ओष० ३८ ।

अहकाय-अतिकायः, दक्षिणिकाये सप्तमो ध्यन्तरेन्द्रः ।
भग० १५८ ।

अहकाय-अतिकायः, महोरगेन्द्रः । जीवा० १७४ ।

अहकुं-हियं-अतिवापितम् । भाष० ५७४ ।

अहकोदग्गदधत्थं-अतिक्रोपमहहरतम्, अतीवोन्मत्त-
रोषमहामिभूतम् । भाष० ५८८ ।

अहंरतं-अतिक्रान्तम्, अतिक्रान्तचरणम् । भाष० ८४० ।

अहंरत-अतिक्रान्तम्, अतिक्रान्तकरणादतिक्रान्तम् । भग०
२१९ ।

अहंरता-अतिक्रान्ता, जाता । उक्त० ३१५ । अनीनाः ।
आचा० १७८ ।

अहंरतो-अतिक्रान्तः, पर्यन्तवर्ती । प्रज्ञा० ९१ ।

अहकमओ-अतिक्रमः, अनानुपूर्वी भवनम् । विशे० १७४ ।

अहकमे-अतिक्रमेत्, प्रविशेत् । उक्त० ६० ।

अहकमो-अतिक्रमः, आधाकर्मनिमन्त्रणे प्रतिशृण्वति साधु-
किञ्चलज्ञानरूपः दोषविशेषः, यावदुपयोगकरणम् । भाष०
५७६ । अतिलङ्घनम् । भाष० ८२३ । पीडात्मको महा-
प्रवातिक्रमो वा मनोऽववृष्टयथा परतिस्कारं वा ।
सूत्र० १७३ ।

अहगच्छिहिति-अतिगमिष्यति । भाष० ३६९ ।

अहगतो-पविष्टो । नि० वृ० तु० १३ आ । अतिगतः ।
भाव० ३४९ ।

अहगमणं-अतिगमनम्, अतिगमनकथा, राश आगमन-
सम्बन्धी विचारः, राजकथाया द्वितीयमेदः । भाष० ५८१ ।
उत्तरायणम् । भग० १४७ ।

अहगया-अतियता । ओष० १५८ ।

अहगुविलगच्छरा-अतिगुविलगच्छरा । भाष० ३८४ ।

अहचारो-अतिचारः, स्फुरलता । ओष० ३८ । मिथ्यात्व-
मोहनीयकर्मोद्घातमनोऽशुभः परिणामविशेषः । भाष०
८१३ । अतिचरणानि-चारित्रविराधनाविशेषाः । विशे० ५५० ।

अहचिरायिओ-अतिचिरायितः । भाष० ५१२ ।

अहच्छ-अतीच्छ, अदाने सत्यतिगच्छेति वचनम् ।
भाव० ४७८ ।

अहच्छओ-अतिवामन्, भिन्दानः । वृ० प्र० १७ आ ।
अहर्ण्य-आकीर्णम्, मन्वलो गो आपरदः । नि० वृ० प्र०
२७४ अ ।

अहणा-गोरमिगारिणो । नि० वृ० प्र० २५५ अ ।

अहनिद्धं-अतिलिङ्गम्, हविः प्रचुरम् । भाष० ५६८ ।

अहंरुद्धकंवलसिल्ल-अतिपाण्डुवस्त्रलसिला । भाष० १२४ ।

अहपडागा-अतिपतागा, एका पताकामतिप्रम्य या
पताका सा । भाष० ५ । पताकोपरिचरिनी । भग० ४७६ ।

अह(णु)परिचट्टिआ-अति(दु)परिचर्य, पात्रमग्नौ परि-
धाम्य । प्रज्ञा० ६०० ।

अहपहाय-अतिप्रभाते । भाष० ९४१ ।

अहपर्य-अतिप्रभाते । ओष० ९८ ।

अहपले-मागमिन्स्य पयसो हरिः । भग० १५४ । अतिवत -
अरतमोहाने मूर्खदः । टाण० ४३० ।

अहमदा-अतिभद्रा, प्रभागमाता । आ० २५५ ।

अहमारे-अतिभार, प्रभूतपूषण्यदि-रक्त्वापृष्ठपादिना-रोपणम् । आ० ८१८ ।

अहभूमि-अतिभूमि, गृहस्थैरनुज्ञाता यत्रान्ये भिक्षाचरा न यान्ति । दश० १६८ ।

अहमत्तं-अतिमात्र, अतिरिक्तम्, अतिवान्तमयदिम् । उ० ४२९ ।

अहमत्ते-अतिमात्रे, गृहप्रमाणे । ओ० १७० ।

अहमुत्तम-दुष्परिदेय । नि० सू० प्र० ११८ आ ।

अहमुत्तमचंदसंठाणसंतिते-अतिमुक्तचन्द्रमर्यादा-परिषत्तम्, प्रागेतिश्वरसंस्थानम् । प्रज्ञा० २९३ ।

अहमुत्तगणा-यन्त्रविशेष । प्रज्ञा० ३२ ।

अहमुत्तय-लताविशेष । प्रज्ञा० ३८२ ।

अहमुत्ते-अतिमुक्त, महावीरस्यामिन कुमारधमण शिष्य । भग० २१९ । अन्तष्टद्वानां पृष्ठमस्त्यप्यवदशाध्ययनम् । अन्त० १८ ।

अहयंचिय-अतिप्रम्य । ठाणा० ३०० ।

अहयारो-अतिचार, गृहीते आगारकर्मणि दोषविशेष, यावद्गतिं गत्येवार्थप्रतिप्रमणापुत्रकालं लम्बनेनेपे । आ० ५७६ । अनिचरो-चारिप्रत्यन्ताविशेष । आ० ७८ । अपराधम् । उ० २३३ ।

अहर-अचिरा, क्षान्तिमाता । आ० १९१ ।

अहरत्त-अतिरात्र, अपिदिनि, दिनशुद्धि । ठाणा० ३५० ।

अहरत्तकयलसिलाभो-मेघमस्तकशिला । ठाणा० ८० ।

अहरा-अचिरा, क्षान्तिजिनमाता । आ० १९० । तम० १५२ । तम० १५१ ।

अहरितसिद्धाससिपि-अतिरिक्तश्याममिक, चतुर्थम-तमापिस्थानम् । आ० ६५३ ।

अहरेगो-अतिरेक, अतिशयिता । जीवा० २७४ । अनि-शय । जीवा० २६७ ।

अहयत्तिर्य-पातकादिपातिकां, निर्दोषाम् । आ० ३५५ ।

अहयारज-अतिगतयेर, म्ययेन । आ० १२८ ।

अहयार्थमि-अतिपाते । ठाणा० ३२९ ।

अहयार्य-द्वादशशतके प्राणिपानादिपरिषय पञ्चमोद्देशक ।

भग० ७०२ । अतिगत, दिगारिदेय । ओ० १९ । यथ । भग० ७८९ ।

अहयारदेग-अत्रापात्क, कारकविशेष । सू० सू० १०४ ।

अहयैर्य-अतिरेक, द्वादशापादिदिगारिदेय । उ० ११० ।

अतिरेग-अन्यमयार्थाद्यादिनी मयार्ता मयार्ता । उ० ११० ।

अहसंधणपरो-अतिगन्धानपरे, परगन्धानपरा । अ० ५८९ ।

अहसंधणमो-अतिगन्धानपरा, गार्थम् । सू० ११९ ।

अहसय-अतिशय, आमर्त्यग्यादि । तम० १०४ । अ० रिदेय । सू० प्र० १९३ आ ।

अहसुद्रुम-अतिगुह्यम् । आ० ५३६ ।

अहसेस-अतिशय, अतिशयने, अत्रादिप्रत्ययं ज्ञानं । ओ० १४ । अतिशयी-अत्रादिप्रत्ययं ज्ञानं । दश० १०३ । सुप्रार्थमाचार्यादिद्यायोग्यप्रतिशय । सू० प्र० २०३ आ ।

अहसेसी-अतिशयिनी, गिदधमपुराद्वयार्थ । सू० प्र० २४६ आ ।

अहसेसो-अतिशय, अतिशयी । जीवा० २७४ । निपाति-मयार्थादिपुत्रं ज्ञानं अतिशयने-मयार्थादिपुत्रं ज्ञानं । दश० १०३ ।

अहह-अनीति, आगच्छति, प्रविशति । आ० २३२ ।

अहहेमा-अतिरेक-चतुर्दशरात्रिनाम । जी० प्र० ४९१ ।

अहया-अनीति, अतिशयिता । आ० १३८ ।

अहह-अतिशयी । आ० १७३ ।

अउअगाति-अनुनासिक, श्रव्यादि । ठाणा० ८९ । सू० ९१ । भग० ८८८ ।

अउआति-अनुनासिक श्रव्यादि । ठाणा० ८९ । सू० ९१ । भग० ८८८ । भग० २९० । भग० २७५ ।

अउज्ज-अयोध्या, अवनिभवनीयम् । जी० प्र० २१२ ।

अउज्जा-अयोध्या, पर्योद्धमकादि । प्रज्ञा० ८६ ।

अउज्जाभो-नगरविशेष । ठाणा० ८० ।

अप-अज, वर । प्रज्ञा० २७२ । उ० २७५ ।

यमोज्जा-अयोध्या, राजधानी । जी० प्र० २७७ । अत्रि-तस्य प्रथमप्राणव्ययम्, आ० १४६ ।

अओमुहटीवे-अतरद्वापविशेष । ठाणा० २२६ ।
 अओमुहो-अयोमुख, अन्तरद्वापविशेष । जीवा० १४४ ।
 अकंठम्-अकण्ठक, कण्ठकरहित । जीवा० १८८ ।
 अकंठगमणार्ह-अकण्ठगमनादि, कण्ठेन अचक्वले नोप
 क्रामति । ओप० ८० ।
 अकण्ठयते-अकण्ठयक, न कण्ठयत इति । ठाणा० २९९ ।
 अकंते-सरोपभगितम् । नि० चू प्र० २७८ अ ।
 अकंतता-अकान्तता, अवसर्गयता । भग० २३ ।
 अमुन्दरता । भग० २५३ । अकान्तता । प्रज्ञा० ५०४ ।
 अकंतदुक्खी-अनभिप्रेताज्ञातापेदनीया । आचा० ४३० ।
 अकंता-अकान्ता, अकमनीया । भग० ७२ ।
 अकंपिष-अकम्पित, अप्रमगणधर । आव० २४० ।
 अकण्ठस-अकण्ठसम्, सुखम् । भग० ३०५ ।
 अकञ्ज-अचार्यम्-मैयुनासेवालभगम् । व्य० प्र० २०५ आ ।
 अकडजोगी-यतनया योगमदृष्टवान् । व्य० प्र० २५१ ।
 अकडसामायारी-सामायारि जो न वरीते सो अवट
 सामायारी । नि० चू० नृ० ८१७ अ ।
 अकण्ठा-अकर्णनामा अतरद्वापा । प्रज्ञा० ५० ।
 अकण्णी-अकण, अतरद्वापविशेष । जीवा० १४४ ।
 अकति-अगह्यता अनन्ता वा । ठाणा० १०५ ।
 अकतिसञ्ज्ञिता-अगह्यता, अकण्ठमये उपपत्ता मत्
 रतथैव गतिरास्ते । ठाणा० १०७ ।
 अकतिमंचया-कतिपयिता न वे । भग० ७९६ ।
 अकण्ठदीपे-अकण्ठदीप, अतरद्वापविशेष । ठाणा० २२६ ।
 अकण्ठ-अकण्ठ, शिष्यकलापनाकपाणि । द्वा० १९६ ।
 अकण्ठप-अकण्ठपे वलीपात्रक । व्य० द्वि० १३ अ ।
 अकण्ठपट्टणा-अओमार्गीपट्टवनेम् । नि० चू० प्र०
 २४२ अ ।
 अकण्ठपारमणा-अकण्ठपारमणम । मरण० ।
 अकण्ठ-गमादिशर्मम, अविश्वकण्ठयुवामिधर्मो वा ।
 १० गू० १२५ अ ।
 अकण्ठो-अकण्ठ, अक० ७७८ । अकण्ठम् । आव० ७६१ ।
 अकण्ठपुत्रा-अकण्ठपुत्र । अ० ५० ४८ ।
 अकण्ठो-अकण्ठ । अक० ८१५ ।

अकम्मसो-अकर्मास, अशा-कर्मणोऽवयवास्तेऽपमता
 यत्ता स । उत० २५७ ।
 अकम्म-आकम्म, बलाकारेण । आव० ६६२ ।
 अकम्मग-अकर्मक, अविद्यमानदुषष्टित । सम० ५२ ।
 अकम्मभूमगा-अकर्मभूमका, अकर्म-यथोक्तकर्मविकला
 भूमियेया ते अकर्मभूमा, ते णव अकर्मभूमका । प्रज्ञा०
 ५० । सम० १३५ ।
 अकम्मभूमी-अकर्मभूमि, द्रैमवतादिवभोगभूमि । प्रज्ञा०
 ९६ । ठाणा० ११५ ।
 अकम्मय-अकर्मक, अप्रमादम् । सूत्र० १६९ । उत० ७०० ।
 अकम्मयारो-अकर्मकारी, स्वभूमिकानुचितकर्मकारी । प्रज्ञा०
 ३६ ।
 अकम्मा-अकर्मा, न विष्टे कर्माऽस्त्यति, कीर्मा-तराय
 क्षयजनितं जीवन्म सहजं कीर्यम् । सूत्र० १६८ ।
 अकम्हा-अकर्मात्, वाचानिमानवेषम् । आव० ६४६ ।
 अकम्हा विद्या, अकम्हाय करणम्, क्रियायाधनुषो मेद ।
 आव० ६४८ ।
 अकम्हाद्वे-अकर्माद्वे । गम० २५ ।
 अकम्हाभये-अकम्हाद्रयम्, वाचानिमानवेष यदापिदेव ।
 वस्थितस्य रापादी यद्रयम् । आप० ६४६ । गम०
 १३ । ठाणा० ३८९ ।
 अकयकरणो-अकयकरण, अनभ्यग्राह्य । आप०
 ७०२ । अकयकरण । आव० ३४४ ।
 अकयकिरिप-अकययोगोदहन । नि० चू० प्र० २०९ अ ।
 अकयपण्णोपसंयतो-अकयपण्णोपसंयत । आव० ३९७ ।
 अकयपण्णुया-अकयपण्णु । आउ० ।
 अकयपण्णे-अकयपण्ण । उत० ३२० ।
 अकयपण्णे-अकयपण्ण अविश्रितोपसंयतोपसंयतित्त
 नुताया । प्रज्ञा० ७८ ।
 अकयमुहो-अकयसागर्गकायम् । ५० गू० १५ अ ।
 अकयपणो-अकयपण्ण । नि० चू० द्वि० ८० अ ।
 अकयपणम-अकयपण्णम् । अ० १२४ ।
 अकयपण्णो-अकयपण्णम्, अकयपण्णम् । अ० १२४ ।

अकरंदुयं-अविद्यमानपृष्ठिपार्श्वस्थिरम् । प्रथ० ८१ ।
 अकरंदुय-अकरण्डक, अनुपलब्धपृष्ठस्थिरम् । प्रथ० ८४ ।
 अकरणं-मैथुनम् । व्य० प्र० २५१ अ ।
 अकरण-अलेख्यस्य नेवलिन कृत्स्नयोर्जवद्वययोरर्थयो केवलं
 ज्ञानं दर्शनं चोपयुक्तानस्य योऽसावपरिस्पन्दोऽप्रतिषेधो
 धीर्मविशेषः । टाण० १०६ । भग० ५७ ।
 अकरणतयैव-अक्रियैव मयमातृगानमन्तरेण । आचा०
 १४९ ।
 अकरणपाद्-अकरणेन, अपूर्वातुपार्जनेन । उक्त० ५८७ ।
 अकरणपाद-अद्यापारतया । आना० ३०५ ।
 अकरणजिह्व-अकृत्यम्, अक्षयम् मन्दधर्माणः । आय०
 ५३६ ।
 अकरणजिह्वो-अकरणीय । आव० ७७८ ।
 अकरितो-अकृत्यम् । आव० ५०९ ।
 अकलिङ्गता-अज्ञायमाना । ओष० १६० ।
 अकलुप्ते-अकल्प, द्वैपवर्जिते । अन्त० २२ ।
 अकलेयरसेणि-अकटैवरधेनि, कटैवर-क्षीरे अविद्यमानं
 कटैवरमेवामकटैवरा सिद्धास्तेषां धेगिरिव धेनि क्षपकधेगि-
 रिति । उक्त० ३४१ ।
 अकल्पम् (अकर्ण)-अममर्थः । आचा० १०६ ।
 अकविल-अकपिशा, दयामा । ज० प्र० ११५ ।
 अकसिणपञ्चस्रो-अकृत्स्नप्रवर्तकः । आव० ४९३ ।
 अकसिण्वा-आचाटप्रकल्पस्य अणविरातिरसो मेदः । सम०
 ४७ । अकृत्स्न-यत्र किञ्चिद् शोध्यते । व्य० प्र० १२४ आ ।
 अकसिणो-अकृत्स्न । विशेषः ४२४ ।
 अकस्मान्-(आकस्मिक) निवृत्तिक । आचा० २६६ ।
 अकस्मात्-कस्मादिति हेतुर्न कस्माद् अकस्मान् । आचा०
 २६७ ।
 अकस्माद्दण्ड-अनभितन्धिना दण्डः । प्रथ० १४३ ।
 अकस्माद्भयम्-बाधनिमित्तानपेक्षम् । प्रथ० १४३ ।
 बाधनिमित्तान्तरेणाहेतुकं भयम् । आच० ४७२ ।
 अकहा-अकथा मिध्यात्वमोहवीर्यं कर्म वेदयन् विषादेन यं
 कश्चिदज्ञानी कथं कथयति सा । दश० ११५ ।
 अकांडे-अकाले । वृ० प्र० १५५ अ ।
 अकाऊण-अकृत्वा, अमणित्वा । ओष० १५५ ।
 अकाम-अकाम, मोक्ष । उक्त० ४१४ । अकाम, उ

रोषशीलता । दश० १७७ । निरभिप्रायः । भग० ३६ ।
 निर्वरायनमिलायी । भग० ३६ ।
 अकामकामे-अकामकाम, कामान्-इच्छाकाममदनकाम-
 मेदान् कामयते-प्रार्थयते य ग कामकामो न तथा
 अकामकाम, अकामो-मोक्षस्तत्र एकत्रमित्रापरिहर्तेन
 कामयते य न तथा । उक्त० ४१४ ।
 अकामणिज्जराप-अकामनिर्जरा । आय० ९७ ।
 अकामतण्डहा-अकामतृणा । औष० ८६ ।
 अकामनिकरणं-अकामनिकरणम्, अकामो वेदानुभावेऽ
 निच्छाऽमनस्कत्वान् न एव निकरणं-कारणं यत्र तत्काम
 निकरणं-अज्ञानप्रययं, अनिच्छाप्रययम् । भग० ३१२ ।
 अकामनिर्जरा-पराधीनतयाऽनुतोषाचातुशलक्षितराहारा
 रितिरौषधः । तरवा० ६-२० ।
 अकाममरणम्-बालमरणाद्यममरणम् । उक्त० २४१ ।
 अकाममरणं-उत्तराध्ययनेषु पञ्चमाध्ययनम् । उक्त० ९ ।
 अकाममरणिज्जं-उत्तराध्ययनेषु पञ्चमाध्ययनम् । सम० ६४ ।
 अकारण-अकारक, अरोचक । विषा० ४० ।
 अकारकम्-अपच्यम् । ओष० १३९ । ओष० १८३ ।
 क्षीतलम् । ओष० १७६ ।
 अकारिज्जणो-अकारिजनः । आव० १७६ ।
 अकारिणो-अकारिण आमोषाधिविधायिनः । उक्त० ३१३ ।
 अकाल-अवर्षा । टाण० ३९९ ।
 अकालपट्टिपोषी-रातो चैव पट्टिपुञ्जनि । नि० घृ०
 सू० ४३ अ । एषो न कश्चिदप्येनकाऽ । आचा० ३७७ ।
 अकालपरिमोही-रातो मन्वादरेण भुञ्जति । नि० घृ०
 सू० ४३ अ । एषो न कश्चिदमोजनकालः । आचा० ३७७ ।
 अकालपरिहीण-अविलम्बेन । भग० ७३६ । निर्विलम्बम् ।
 ज० प्र० ३९७ ।
 अकालसञ्ज्ञायकारण-अकालस्वाध्यायकारकः । सम० ३७ ।
 अकालसञ्ज्ञायकारी-अकालस्वाध्यायकारी, य कालिक
 धृतमुद्राटपोक्या पठति, चतुर्दशमसमाधिस्थानम् । आव०
 ६५४ । अकालस्वाध्यायकरणम्, पञ्चदशमसमाधिस्थानम् ।
 प्रथ० १४४ ।
 अकालिचरिया-अकालचर्या, रात्रौ पथि गमनम् । व्य०
 प्र० १९ अ ।

अकालियं-आकालिकं, यथास्थित्युत्तरमादवगिष । उता० ६३० ।

अकाले-अकाल, मध्याह्नि । विपा० ६९ ।

अकाल-अममनाक्षरम् । प्रथ० १२० ।

अकिञ्चणे-अकिञ्चन, न विद्यते किमप्यत्येत्यकिञ्चन, निष्परिग्रह । आचा० ४०३ । अकिञ्चन-निष्परिग्रहत्वम् । उता० ५९० ।

अकिञ्च-अकृत्यम्, अकरणीयम्, प्राणवपस्य पथमपर्याय । प्रथ० ५ । मेहुण । नि० चू० प्र० ७९ आ । अनिर्वर्तनीयम् । भग० १०४ ।

अकिञ्चे-अकृष्ट, अक्षिप्त वा, अधिस्तित, अबाधितो निर्वैयलमिति वा । भग० १८० ।

अकिञ्चिम-अकृत्रिम, कमाह्वानस्वानिसम्भूताद्युत्तसम्भूते, स्वयमेव । प्र० प्र० ७० ।

अकिञ्ची-अवर्णवाद्यमायणम् । वृ० वृ० ९९ अ ।

अकिरियं-अभिया, नास्तिबाध । आच० ७६२ ।

अकिरिमप्रादी-अभियावादी, क्रिया-जीवादिपदार्थो नास्तीत्यादिका वदिते काल यस्य स । सूत्र० २०८ ।

अकिरिया-अक्रिया । आच० ३६८ । योगनिरोध । भग० १४१ । अक्रिया । आच० ४१२ । अवर्ण । आव० ४२९ । आव० ४१२ ।

अकिरिया-बुद्ध्या मिथ्यावास्तुपहतस्यामोक्षसाधकमनुशा नम् । ठाणा० १५३ । योगनिरोध । ठाणा० १५७ । योगनिरोधलक्षणा नास्तिकत्वं वा । सम० ५ । अविद्यमानस्य, ब्रह्मपरमक्रियायः शुद्ध्यान्वयवतुर्भेद । उता० ५८६ ।

अकिरियाओ-अकल्पपञ्चिषेण । नि० चू० वृ० २०अ ।

अकिरियावाह-क्रियामाववादिन, आत्माभाववादिन, चित्तशुद्धिवादिन । भग० ९४४ ।

अकिरियावाती-एकात्मकवाद्यादयोऽप्यौ । ठाणा० ४२५ । नास्तिका । ठाणा० २६८ ।

अकीयकड-अतीतकृत, न गीयते-न न्येयं साधकं कृत । प्रथ० १०८ ।

अकिञ्ची-अकीर्ति, एकदिग्भासिप्रसिद्धि । ठाणा० ४१८ । भग० ४९० ।

अकुञ्जले-अकुञ्जल, कुङ्कुमादिष्वकौतुकचार । उता० ६५१ ।

अकुञ्जमय-अकुञ्जमय, सयम, अप्पायलोरो वा । आचा० ४४ ।

अकुञ्जुय-अकुञ्जुय, अशिष्टेणारहित । उता० १०९ । अकुञ्जुय, कुङ्कुमादिबिराधनाभवात्कर्मवन्धरेतत्वेन वृत्तित हलपादादिभिरस्पन्दमान । उता० १०९ । अकौञ्जुय-मुखविकारादिरहित । आचा० ३१५ ।

अकुञ्जुय-अकुञ्जुय, अस्पन्दमानम् । उता० ५८ । अकुञ्जुय-कुञ्जितं वृत्ति-पीडितं सञ्जातन्दि कुञ्जो न तथेत्युक्तम् । उता० ४८६ ।

अकुञ्जो-निधल । नि० चू० प्र० १६७ अ ।

अकुञ्जले-अहि । दश० चू० १५१ ।

अकुञ्जो (अकुञ्जु) । जाजातोतिवर्णण । नि० चू० प्र० २९६ अ ।

अकुञ्जल-अकुञ्जल, अनिपुण स्थूलमतिधरकादि । दश० ६४ ।

अकुञ्जलो-अप्रधान बन्धाव सत्ताराय । नि० चू० प्र० २५ आ ।

अकुञ्जल-कुञ्ज-ददशालाव त न करेति वाह्यादि वा । दश० चू० १४० ।

अकुञ्जो-रात्रस्तोत्रपाठका । नि० चू० प्र० २७७ अ ।

अकुञ्जिजो-अकण्यो अदृशजिजोषि धृत भवति । नि० चू० दि० १३२ अ ।

अकुञ्जापत-विकारीभवत् । औप० २० ।

अकुञ्जे-अकोधन अपराधिन्यनपराधिनि वा न वधन्ति कुप्यति । उता० ३४१ ।

अकुञ्जे-अकोध, स्वल्पकोपेण । जै० प्र० १४८ ।

अकुञ्जे-अकाले (आठ०)

अकुञ्जा-आमान्ता । आव० ५०४ । अवष्टब्धा । आचा० २५७ ।

अकुञ्जितो-अठ्ठाष्ट वला हन्तो । नि० चू० दि० ३८ आ ।

अकुञ्जित-न कुतोऽपि विन्यति ये स्तेना । वृ० दि० ११८ अ ।

अकंते-अचित्तस्य प्रथमो भेदः । शोध० १३३ । आक्रान्ते-
पादादिना भूतत्वादौ यो भवति सः । ठाणा० ३३६ ।

अकंतो-आक्रान्तः । आव० २२७ ।

अकंदरणं-आकन्दनम्, महता शब्देन विरचणम् । आय०
५८७ ।

अकन्-(अर्कतुलम्) । नि० चू० द्वि० ६१ अ ।

अकर्वोदी-वल्लीविशेषः । प्रज्ञा० ३३ ।

अकर्वोदीर्णं-वल्लीविशेषः । भग० ८०३ ।

अकर्म-आकर्मः, तदुच्छेद इतियावत् । आव० ६० ।

अकर्मणं-आकर्मणम् । विशेषे ४८६ । आकर्मणं-पादेन
पीडनं । आव० ५७३ ।

अकर्मह-आकर्मति, अवष्टब्धनाति । उक्त० १३४ ।

अकर्मिष्ठा-ह्रस्वा । भग० ६३७ । आकर्म्य-मिश्रीकृत्य ।
ओष० १९५ ।

अकिट्टा-अकिट्टा, स्वशरीरोत्प्रेक्षवर्जिता । जं० प्र०
१२६ ।

अकिट्टो-अकिट्टः, स्वशरीरोत्प्रेक्षरहितः । जीवा० २८४ ।

अकोडियाओ-प्रवेशिताः । बृ० प्र० ३० आ ।

अकोस-आकोशः, अनिष्टवचनम्, द्वादशः परीपहः ।
आव० ६५६ । यकारादिभिः । दश० २६७ । दुर्वचन-
परीपहः । सम० ४१ ।

अकोसेज्ज-आकोशेज्ज, तिरस्त्रयत् । उक्त० १११ ।

अकोसो-आकोशः, अनन्वभाषणम् । उक्त० ६२ ।
आकोशनं, असंयभाषात्मकं । उक्त० ८३ । भिरस्त्रेयादि
वचनम् । प्रश्न० १५० ।

अकखं-अक्षम्, यन्दनकम् । जप० ७६४ । अक्षरकम् ।
आव० ३४४ । बराट्पाः । आव० ८८ । आत्मा । ठाणा०
४९ । इन्द्रियम् । प्रज्ञा० ८८ । अशीते नवनीतादिगमिल्य-
क्षो-पूः । उक्त० २४७ ।

अकख-अक्षः, अक्षोपाप्रदानवचने साधोऽपमानम् । दश०
१८ । जीवः इन्द्रियं वा । भग० २२२ । संज्ञाविषययोगे
अणतरं इन्द्रियार्थं वा । नि० चू० प्र० २५५-अ । अक्षे-
चक्रनामिष्यकाष्टम् । जं० प्र० १७१ ।

अकखए-अक्षयम्, अविनाशी । भग० ११९ । सदामायेन,
अवयविद्रव्यापेक्षया अक्षतो वा परिपूर्णत्वात् । ठाणा० ३३३ ।

अकखओदए-अक्षयोदकः, अक्षयसम्यग्ज्ञानोदकः ।

असतोदयः, अक्षत उदयः शत्रुर्भावो वा । उक्त० ३५३ ।

अक्षणिक-(अक्षणिप), ध्यमः । ओष० १७५ ।

अक्षणिगो-अक्षणिकः, निर्व्यापारः । दश० चू० ५८ ।

अक्षति-आख्याति (गणि०) .

अक्षपडियं-अक्षपतितः, अक्षपातनिका । आव० ४५३ ।

अक्षपाडयो-अक्षपाटकः । जीवा० २५७ । चतुरक्षाकारः
पाटकः । जीवा० २९८ ।

अक्षपाद-हेतुसत्वं । नि० चू० तृ० ३० आ ।

अक्षमाते-अक्षमाय-अयुक्तवाय । ठाणा० १४९ । अनु-
चितरवाय अममर्थत्वाय वा । ठाणा० २९२ । अममतरवाय
अक्षान्त्ये वा । ठाणा० ३५८ ।

अक्षयं-अक्षयम्, साधपर्यवसितस्थितिकत्वात् ततो नाश-
रहितः, महावीरः । भग० ७ । विनाशकारणामावात् ।
जीवा० २५६ । अक्षयाः, अवयविद्रव्यस्यापरिहायेः । जं०
प्र० ३५७ । अपुनराद्युक्तिकः । सम० १२० ।

अनाथं-साधपर्यवसितस्थितिकत्वात्, अक्षतं वा परिपूर्ण-
त्वात् । सम० ५ ।

अक्षयणिहि-अक्षयनिधिः, देवभाण्डागारम् । विपा० ७७ ।

अक्षयणिही-अक्षयनिधिः । आव० ३६० ।

अक्षया-अक्षया, अक्षयत्वात् । जीवा० ९९ । न विद्यते
क्षयो यथोक्तस्वरूपाकारपरिप्रेक्षो यस्याः सा । जं० प्र० २७ ।

अक्षयायारचरितो-अक्षताचारचारित्री, अक्षताचार
एव चारित्रं तद्वान् । आव० ७६३ ।

अक्षरं-अक्षरम्, निरक्तिविधिनार्थकारलोपाक्षरम्, अथवा
क्षीयत इति क्षरे न क्षरमक्षरम्, अन्यान्यवर्णसंयोगेऽ-
नन्तानर्थान् प्रतिपादयति, न च स्वयं क्षीयते येन
तेनाक्षरमिति भावः । विशेषे २५५ । अविशुद्धन्याभि-
प्रायेण सर्वमपि ज्ञानमक्षरम्, तथा सर्वेऽपि भावा अक्ष-
रास्त्वयापि रुद्धिवाद्वा एवेहाक्षरं भण्यते । विशेषे २५४ ।
‘अक्षरं सो य चेयणमात्रो’ अक्षरं, क्षर-संघटने, न
क्षरति न चलति-अनुपयोगेऽपि न प्रच्यवत इत्यक्षरम् ।
विशेषे २५३ । अक्षरम् । आव० ७९३ ।

अक्षर-अक्षरम्, न क्षरति न विनश्यति । विशेषे
११६ । अक्षराणां ‘स्व’ शब्दो-पतापयोः अक्षराणां
व्यञ्जनानां स्वरूपेण स्वशब्देन स्वरा अक्षरादयः प्रोच्यन्ते,

अथवा अक्षरस्य चैतन्यस्य स्वरणात् संशयनात्स्वराः ।
विश्वे २५५ । न शरतीत्यक्षरं, तत्र ज्ञानं चेतनेत्यर्थः ।
आव० २४ ।

अक्षरडियसि-अक्षरवितम् । टाण० ३८६ ।

अक्षरपुट्टिया-लिपिविशेषः । प्रज्ञा० ५६ ।

अक्षरसंनिवाति-अक्षरसंनिवातः, अकारादिसंयोगः ।
टाण० १७५ ।

अक्षरसमं-तत्र दीर्घं अक्षरे दीर्घः स्वरः क्रियते, द्रुत्वे
द्रुत्वं, फुले फुलतः, साधुवासिके साधुवासिकः तदक्षरसमम् ।
टाण० ३९६ ।

अक्षररणि-लिपिज्ञानम् । वृ० दि० १६३ अ ।

अक्षरबाड-अक्षपादः । विश्वे ६४९ । विश्वे ६४८ ।

अक्षरसोय-अक्षधोतः, चक्रपुरः प्रवेशरन्ध्रम् । भग०
१०५ ।

अक्षरा-अक्षः, बन्धनकाः । नि० पू० प्र० १०६ अ ।

अनुयोगे भग्नचरणोपकरणम् । वृ० दि० २५३ अ ।
आख्या, शब्दप्रकाः । प्रज्ञा० ६०० ।

अक्षराहं-अक्षणि, इन्द्रियाणि । प्रज्ञा० ६०० ।

अक्षराह-आख्याति प्रथमतो धाव्यमात्रवचनेन । ज० प्र०
५४० ।

अक्षराहडयपंखाहया-आख्यायिवोपाख्यायिक । तम०
११९ ।

अक्षराह्यं-आख्यातिकम्, नामिवादिपंचसु पदेषु चतुर्थं ।
आव० ३७९ ।

अक्षराहयाणिस्त्रिमा-आख्यायिकानि.युता, वत्कपाल-
संभाष्याभिधानम् । प्रज्ञा० ३५६ ।

अक्षराहया-आख्यायिका । तम० ११९ ।

अक्षराहो-आख्यायिक, कथनकर । तम० ११९ ।

अक्षराह-स्तेयविशेषः । प्रज्ञा० ५५ ।

अक्षराहप-अक्षराहपः, महमुदस्थानम् । पिंड० १२९ ।

अक्षराहगा-आक्षत्रका, प्रेक्षाकारिजनसत्त्वभूताः । टाण०
१३० ।

अक्षराहगे-आक्षत्रकः, प्रेक्षास्थाने आगमनिक्षेपलक्षणः ।
भग० २७९ ।

अक्षराहगे-चक्रारः । टाण० १४५ ।

अक्षराणं-आख्यानं, स्वामिमुखेन वाऽऽदरेण वा । विश्वे०
१३१८ । समवसरणस्य । आव० २६८ ।

अक्षराणय-आख्यानकम् । नि० पू० दि० ७१ अ ।

अक्षराणयं-आख्यानकं । नि० पू० प्र० ३४६ अ ।

अक्षरातित-आख्यायिकानिधितं तत्प्रतिषेद्धोऽसत्प्रलयः ।
टाण० ४८९ ।

अक्षराये-आख्यातं, सकलजन्तुभाषाभिध्यापया कथितम् ।
वृत्त० ८० ।

अक्षराय-आख्यातम्, केवलज्ञानेनोपलभ्यावेदितम् । दश०
१३६ ।

अक्षरायगे-आध्यायकः, यः शुभाशुभमाख्याति सः ।
औदा० २८१ ।

अक्षरायपयं-आख्यातपदम्, साध्यायिकपदम् । प्रभ०
११७ ।

अक्षरासुर्यं-आध्यायतम्, आख्यानकप्रतिबद्धतम् ।
प्रभ० १०८ ।

अक्षरसंति-आख्यासन्ति । नि० पू० प्र० ३५० अ ।

अक्षरत्त-आक्षिप्तम्, आवाहितम् । वृत्त० ११४ ।

अक्षरत्तनियंस्त्रिमा-आक्षिप्तनिवसना, आक्षिप्तनियानवसि ।
प्रभ० ५६ ।

अक्षरत्ते-ठिता । नि० पू० प्र० १८६ अ ।

अक्षरतो-आक्षिप्तः । आव० १७५ ।

अक्षरवर्ण-आक्षेपणम्, विनाशमत्तापादनम् । प्रभ० ४३ ।

अक्षरीण-अक्षीण, अक्षीणायुष्मन्मायुकम् । भग० ३७९ ।

अक्षरीणक्षीण-अक्षीणक्षीणः, अक्षीणकलहः । आव० ६९१ ।

अक्षरीणमहाराणसितो-अक्षीणमहाराणिकः । वृत्त० १३९ ।

अक्षरीणमहाराणसि-अक्षीणमहाराणिकम् । आव० २९१ ।

टाण० ३३२ ।

अक्षरीणमहाराणी-अक्षीणमहाराणी, अक्षुण्णितमिक्षात-
भोजनवान् । औप० २८ ।

अक्षरुडि-आक्षरितः, सारितः । आव० ५५५ ।

अक्षरुडि-चरितं मुंचति । नि० पू० दि० १२४ अ ।

अक्षरुडि-आक्षुणि, निरुतितः । वृ० दि० ६९ अ ।

अक्षरुडि-अक्षरितः । वृ० दि० ७८ अ ।

अक्षरे-अक्षः, साक्षरपक्षविशेषः । भग० २७७ । भग०
९८ । आक्षरा-प्रतिदि । ज० प्र० ६२ ।

अथखेद इ-पण्यवतिरहमुत्तानि एवोऽक्ष । ज० प्र० १४ ।
अथखेय-आक्षेप, प्रश्न । अग० ११४ । आव० १७ ।
उत्त० ५२४ ।

अथखेयणि-आक्षेपणी, धर्मकथाया प्रथमो भेद, आक्षि-
प्यन्ते मोहात्तत्त्वं प्रत्यनया भव्यप्राणिन इति । दश० ११० ।
धर्मकथामेद । आचा० १४५ ।

अथखेयणी-आक्षिप्यते-मोहात् तत्त्वं प्रत्याह्व्यते श्रोताऽ-
नयेत्याक्षेपणी । ठाणा० २१० । आक्षिप्यते-मोहात्तत्त्वं
प्रत्याह्व्यते श्रोता यन्नामिरिति । औप० ४६ ।

अथखेयी-आक्षेपी, आक्षिपति वक्षीकरणादिना य स ततो
मुष्णाति स । प्रश्न० ४६ ।

अथखेयो-आक्षेप, आक्षेपणम्, आसङ्ग । आव० ३७७ ।
पूर्वपक्ष । वृ० तृ० १२५ अ । परद्रव्यस्य, अधर्मद्वारस्वीकृत-
विवाहितमं नाम । प्रश्न० ४३ ।

अथखो-अक्ष, द्युतपामव । आव० ५०२ । एकविंशेय,
अनुप० ६ ।

अथखोडगा-क्रियाविशेष । नि० वृ० प्र० १८२ अ ।

अथखोडगपरिहरणा-आस्तोत्रमङ्गपरिहरणा, आस्तो-
त्रानां यो भङ्गस्तस्य प्रतिरेखनादिभिर्विधिराधनापरि-
हरणा । आव० ५५२ ।

अथखोडग-अक्षोडकम्, अक्षोडकक्षकम् । प्रश्ना० ३६४ ।

अथखोमे-अक्षोम, अन्तकृद्वाणा प्रथमवर्गस्याष्टमा-
ध्ययनम् । अन्त० १ । अन्तकृद्वाणा द्वितीयवर्गस्य
प्रथमाध्ययनम् । अन्त० ३ ।

अथखोल्ल-फलविशेष । प्रश्ना० ३२८ ।

अथखोद्यर्ग-यर्कोजर्ग । शबि० ।

अथखोद्यंजण-अक्षोपाङ्गम्, तत्पदधूर्तक्षणम् । अग० २९४ ।

अथियायादिन-त्रिया-अस्तीतिरूपा तत्त्वपदार्थगार्भ्या-
पिनी मैत्रायणावस्तुविषयतया बुद्धिमता, अक्रिया नञ्
बुद्धार्थवतातामक्रियां चदन्तीत्येवंसीत्य अक्रियायादिन,
यथावस्थितं हि वस्तुनेकान्तात्मकं तन्नास्त्येकान्तात्मकमेव
चास्तीति प्रतिपत्तिमन्त इत्यर्थः । ठाणा० ४२५ ।

(अथिरियावार्ह)-नियतकृष्णप्राञ्जिका । दशाधु० १६ ।

अक्ष-विगीतक । प्रश्न० ३१ ।

अक्षर-पोलना स्वरविशेष । मीमा० १९५ ।

अक्षरकुटी-अक्षरगुटेन । विशे० ८३७ ।

अक्षरकोविदपरिपद्-(विदपरिपद्) । भावा० १४६ ।

अक्षरश्रुतम्-शब्द इन्द्रियमनोनिमित्तं धृतप्रत्यानुगारि तदा-
वरणक्षयोपद्रवो वा । आव० ३४ ।

अक्षि-नेत्रम् । आचा० ३७ ।

अक्षीणमहानसीलस्थि-येनाऽऽनीन मेध बहुनिरत्य-
न्यैर्गुरुं न क्षीयते किन्तु स्वयमेव भुङ्क्ते निशं शानि ।
विशे० ३८५ ।

अक्षोपाङ्गन्याय-(अक्षपूर्वजण)-चमोप्रनं । दश० १८० ।

अक्षेष्ट-अगण्य, सम्पूर्णवयव । आव० २३९ । अगण्यम्-
असूचितम् । दश० १९५ ।

अक्षमे-अक्षमा, परकृतापराधस्यामदनं । मग० ५७२ ।

अक्षिर्ल-इन्द्रवीलादियुतं प्राणादि । वृ० तृ० ३६ अ ।

अक्षुण्णा-अमर्हिता । नि० वृ० प्र० ३३५ अ ।

अक्षेष्ट-अं छिण्मद्व । नि० वृ० प्र० ३४१ आ । मवि-
त्तपुण्यादिमद्वर्यण्डितम् । वृ० द्वि० १४० आ ।

अक्षयिमा-कयलभा मरहृद्वितये पलाग कयलकपमाणाओ
येनीओ एस्मि दालि बहुक्षोभो भवन्ति ताणि पलागि मङ्ग-
लकीरुपाणि । नि० वृ० तृ० ३९ अ ।

अक्षंधण-अगन्धन, मानी तर्प । दश० ३७ ।

अक्षंधणा-अगन्धवा, तर्पजतिविशेष । उत्त० ४९५ ।

अक्षंधि-दुर्गति । वृ० तृ० ९९ अ ।

अक्षचरमे-अवतिचरम, न गतिचरम । प्रश्ना० २४५ ।

अक्षड-वृष । वृ० प्र० १०९ आ । अवट तडा ।
आव० ६९१ । आव० ७०४ । वृष । अग० २३८ । ज०
प्र० १२३ ।

अक्षडदसो-अगडदत्त, अमोपरपरिपुत्र । उत्त०
२१३ । रक्षविशेष । द्य० द्वि० १७० आ ।

अक्षडमहेक्षु-वृषमहेक्षु । आषा० ३२८ ।

अक्षडाति-अवग-वृषा । ठाणा० ८६ ।

अक्षडेक्षु-अवटेक्षु, वृषेक्षु । प्रश्ना० ७२ ।

अक्षडो-वृष । नि० वृ० प्र० ४३ अ । अवट, वृष ।
प्रश्ना० २६७ ।

अगणि-अग्नि, इन्द्रनस्य प्लोषक्रियाविरिष्टरपस्तथा विद्यु-
उल्कावनिमहर्षसमुत्पित सूर्यमभिधृतादिहृष । भावा०
४९ । आव० ६२१ । अव पिण्डादुत्पत्त । दश० २२८ ।
दश० १५४ । अग्निभवात्-प्रदीपनमयान् । औप० ११८ ।

अगणिज्ज्ञामिय-अभिप्यामितम्, बहिना ध्यामिते, दधामि-
कृतम् । भग० २१३ ।

अगणि-झूसिप-सेवितः, क्षपितः । भग० ६८३ ।

अगणिझूसिय-अमिता शोषितः, पूर्ववभावक्षपणात्,
अमिता सेविते वा । भग० २१३ ।

अगणिपरिणामिय-अभिपरिणामितम्, मञ्जातामिपरिण-
मम् । भग० २१३ ।

अगणी-अभिः । ओष० १५६ । चतुर्दशशतके पञ्चमोद्देशकः ।
भग० ६३० ।

अगतं-नकुलाजादि । नि० चू० प्र० ७६ अ ।

अगतो-अगदः, औपयिः । आव० ८२५ ।

अगतिशो-गृहविशेषः । अनुत्त० ५ ।

अगतिशुम्मा-अगस्त्यशुल्काः । जं० प्र० १८ ।

अगत्थी-अगस्तिः, प्रहविशेषः । जं० प्र० ५३५ । ठाणा० ७५ ।

अगदो-अगेगदव्वेहि । नि० चू० द्वि० १८ आ ।

अगमा-गृहः । इ० द्वि० १८३ आ । नि० चू० प्र० १५२
आ, १८३ अ ।

अगमेत्-शाखा, आशाप्येदात्मानमनासेवनयेति । आचा०
२१९ ।

अगम्मगामी-अगम्यगामी, अगम्यापमिगन्ता । प्रश्न० ३६ ।

अगर-अगुरुः-दाहविशेषः । प्रश्न० १६२ ।

अगरला-गुविमकाक्षरता । औष० ७८ ।

अगरिहिमं-अगर्हणीयम्, सामायिकनवमपर्वयः । आव०
४७४ ।

अगलदत्तो-अगददत्तः । उत्त० २१५ ।

अगहणे-अग्रहणं-अकर्णे । ओष० १४९ ।

अगा-गृहः । नि० चू० तृ० १४० अ ।

अगामितं-अगामिकं, अकामिक-अनमिलपणीय । ठाणा०
३१४ ।

अगामियं-अगामिकां, अकामिकां वा-अनमिलापविषय-
भूताम् । भग० ६७२ ।

अगारं-अगैः कृतं गृहम् । नि० चू० तृ० १४० अ । नेहम् ।
प्रश्न० ८ । गृहम् । आव० ३२९ । अगारः, गृहस्थः । आव०
३२९ ।

अगार-अगारम्, गृहम् । दश० ६२ ।

अगारं-द्वि-अगारस्थितभाषा-गृहस्थभाषा । व्य० प्र०
५४ आ ।

अगारधम्मं-अगारधर्मम्, गृहाचारं गार्हस्थ्यम् । उत्त० ५७८ ।

अगारबंधणं-गृहपात्रं पुत्रकलत्रधनधान्यादिहपम् । आचा०
४२९ ।

अगारस्थेभ्यः-(गारत्थेहि) अनुमतिवर्जपर्वोत्तमदेशविरति-
प्राप्तेभ्यः । उत्त० २५० ।

अगार-अगाराः, गृहिणः । ठाणा० ५३ ।

अगाराओ-गृहवासात् । जं० प्र० १४५ ।

अगारिसामादयद्वाहं-अगारिणो-गृहिणः सामायिकं-मम्य-
त्वधृतदेशविरतिरूपं तस्याङ्गानि-नि शङ्कताकालाध्ययनागु-
प्रतादिस्थापि अगारिसामायिकाङ्गानि । उत्त० २५१ ।

अगारी-अगारी, क्षत्रियादिकः । सूत्र० १४३ । गृही, अर्ह-
वतः । ठाणा० १८१ । जं० प्र० १४५ ।

अगारो-अगारः, गृहस्थस्वस्वदेमगारिकं, देशचारिसामा-
यिकं देशविरतिसामायिकम् । विशेष० १०६३ ।

अगालिणो-अगारिणः । इ० द्वि० २८२ अ ।

अगाहा-अगाधा, अपरिमितजला । आव० ८१९ । प्रायोगे-
सीरम् । दश० २०० ।

अगिण्हयव्यं-अग्रहीतव्यम्, अनुपादेयं, हेयम् । दश०
८० ।

अगिला-अगलिनिः । नि० चू० प्र० १७ आ । अरलानः-
उचितकर्तव्यसहिष्णुः । आचा० २८१ ।

अगिलाए-अरलान्या, अलिखतया बहुमाननेत्यर्थः । ठाणा०
२९९ । विशेष० ८७५ ।

अगिलायड-अरलान्येव, क्षरीरभ्रममविचिन्त्येव । उत्त०
५३६ ।

अगीयत्थं-अपरीक्षामग, अतिपरिणामगाय । नि० चू० प्र०
४५ आ ।

अगीयत्थस्स-अगीतार्थत्वम् । आव० ५२ ।

अगीयत्थो-जेण आवश्यकरीयाण्यप्यथो ण सुतो । नि० चू०
तृ० २५ अ ।

अगुण-अगुणः, अविश्रमानगुणः । दश० २६३ ।

अगुणगुणे-वक्ता । आचा० ८६ ।

अगुणरिणं-अगुणा एव अर्गतगुणाणं अर्णति वा रिणति
वा एगद्वा तं च । दश० चू० ८९ ।

अगुणा-अगुणाः, मिथ्यात्वादयो दोषाः । उक्त० ४३१ ।
अगुत्ती-अगुत्तिः, इच्छाया अगोचनम् । परिमहस्य त्रयो-
विंशतितमं नाम । प्रश्न० १२ ।

अगुरु-अगुरुः, सुगन्धिद्रव्यः । आव० १०१ । काष्ठविशेषः ।
जीवा० १३६ ।

अगुरुलह-अगुरुलघुकम्, अत्यन्तसूक्ष्मं भाषामन-
कर्मद्रव्यादि । ठाणा० ४७५ ।

अगुरुलघु-यदुदयात् प्राणिनां शरीराणि न शुशुभि नपि
लघूनि तत् । प्रश्ना० ४७३ । सूक्ष्मपुद्गलद्रव्याणि । जं० प्र०
१३० ।

अगुरुलघुकासपरिणामे-स्पर्शविशेषः । सम० ४१ ।

अगोहि-अगोहिः-भोजनादपि परिभोगकाले अनासक्तिः । भग०
९७ ।

अगो-अगः, विपाककालेऽपि जीवविपाकितया शरीरपुद्गल-
द्विषु बहिःप्रवृत्तिरहितः, अनन्तानुबन्ध्यादिः । उक्त० १११ ।

अगाधे-(गाधे), पदप्रचारात्लङ्घनीये । विशेषे ५७६ ।

अगम-अग्रम्, अपरिमुक्तम् । जीवा० २५४ । अग्रम्, प्रधा-
नम् । प्रश्न० १३६ । अन्तः । भग० ३५ । मूर्धा । प्रश्ना०
१०८ । परिणामः । सूर्य० २८० । आलम्बनम्, आश० ।
२६५ । परिमाणम् । भग० ३५ । संयमतपसी मोक्षो वा ।
आचा० १६० । भवोपमाहिकर्मचतुष्टयं । आचा० १६० ।
प्रमाणम् । ठाणा० ४६२ । कोटिः । उक्त० २८३ । अग्रं, वरं
प्रधानं अथवा जै पञ्चमम् । नि० चू० प्र० १४२ अ ।

अगम-निर्वाणस्थानम् । आव० १४८ । द्रव्यावगाहनाद्यग्रेषु ।
आचा० ३१८ ।

अगमकूर्मडी-अग्रकूर्मण्डी, ओदनस्योपरिभागः । आव०
५७५ ।

अगमकोटीर्ण-अग्रकोटयः, प्रकृष्टा विभागाः । जं० प्र० ९५ ।

अगमजायाणि-अग्रजानानि, वनस्पतिविशेषः । आचा०
३४९ ।

अगमजिह्वा-अग्रजिह्वा, जिह्वाधे । ठाणा० ३९५ ।

अगमायसगोले-अग्रतापसगोत्रम् । सूर्य० १५० ।

अगमपल्लय-आभातकफलं । चू० प्र० १४३ आ । तल्यादि-
मलेया । नि० चू० द्वि० १२४ आ ।

अगमपिंडो-जइ दिने २ दाहिमि, अगमपिंडो अगमपिंडो ।
नि० चू० द्वि० १० आ । अग्रपिण्डम्-निर्मलस्य ज्ञान्यो-
दनदेराहारस्य देवतायर्थं स्त्रोक्तस्त्रोकोदार । आचा० ३३६ ।
काकपिण्ड्यां । आचा० ३४० । शाल्योदनानिः प्रथममुद्धृत्य
मिक्षार्थं व्यवस्थाप्यते । आचा० ३२६ । अग्रपुत्रे परिवेषये
आदावेव यो यच्छते । ठाणा० ५१५ ।

अगमवीथ-अग्रवीथः, अग्रे वीथं वेपामुत्पद्यते ते तलताली-
सहकारादयः शाल्यादयो वा, अग्रपुत्रोत्पत्तौ कारणतां
प्रतिपद्यन्ते वेपान् कोरण्टादीनां ते वा । सूत्र० ३५० ।

अगमवीथ-अग्रवीथः, कोरण्टादयः । दशा० १३९ । आचा०
५८ । श्रीशायः । ठाणा १८६ । जपाकुसुमादि । आचा०
३४९ ।

अगमभावे-अग्रभावम्, पलिष्ठा भोगम् । जं० प्र० ५०० ।

अगमहिस्ती-अग्रमहिषी, पद्मराज्ञी । जीवा० १६२ । ठाणा०
११७ ।

अगमरसो-अग्र्यः रसश्च, प्रधानो मधुरादिकश्च, अग्र्यो
रसः शुभारादिकः । उक्त० ४०५ ।

अगमल-अर्गलम्, शेषपुरकपादादिसम्बन्धि । दशा० १८४ ।

अगमल-अर्गलः, पञ्चसूतितमग्रहनाम । जं० प्र० ५३५ ।

अगमलपासाया-अर्गलाप्रासादाः, यशार्गला नियम्यन्ते ।
जं० प्र० ४८ । जीवा० २०४ ।

अगमला-गोवादादीहारेषु भवति । दशा० चू० ८५ । अर्गला,
प्रतीता । जीवा० २०४ । जीवा० ३५९ । अधिकः । उक्त०
७, ६६० ।

अगमलापासाय-अर्गलाप्रासादः, प्रासादे यशार्गला प्रविशति
तः । जीवा० ३५९ ।

अगमवपूरयो-परिधानविशेषः । चू० तृ० १०३ अ ।

अगमविह्व-अग्रविह्वम्, शास्त्रामध्यभागान्ये, विस्ताराग्रं
वा । प्रश्न० ९२ ।

अग्रशिरः-(अगमिरः), उष्णीषलक्षणम् । जं० प्र० ११३ ।

अगमसिर्ग-अग्रशृङ्गम् । आव० १७४ ।

अगमहर्ष-अनादरः । अश्व० ६४ । चू० प्र० २४५ अ ।

अगमहृत्पा-अग्रहृत्पा, बाह्येष्टमभूताः शय्याः । अनुक्त० ६ ।
अग्रहृत्ती, सुजी । प्रश्ना० ९१ ।

अगमहृत्पयो-अग्रहृत्पाः, बाह्यभागवती हृत्पाः । जीवा० २७५ ।

अगमाई-अग्र्याणि, मयस्कानि । जं० प्र० २१८ ।

अग्गासणे कूरं-अपासनम्, प्रतिग्रहं सदक्षिणं भोजनम् ।

। आव० ६७९ ।

अग्गाहारो-अपासनम् । आव० ३०० ।

अग्गितेण-अभ्यन्तेन, अभिमाणेन । आव० ७१ ।

अग्गि-तीर्थकरविशेषादिविका । सम० १५१ ।

अग्गिउत्तं-ऐरवतावसर्पिणीतीर्थकरः । सम० १५३ ।

अग्गिओ-अभिकः, उत्तन्मईशजो दारकः । आव० ३९९ ।

अग्गिकुमार-अभिदुमारः, सोमस्याभोपपातवचननिर्देश-
वर्तिनो देवाः । भग० १९५ । अवनपतिवेदविशेषः । प्रज्ञा
६९ ।

अग्गिकुमारीओ-अभिदुमार्यः, सोमस्याभोपपातवचननिर्देश-
वर्तिन्यो देव्यः । भग० १९५ ।

अग्गिघट्ट-अभिग्रहम् । आव० २९५ ।

अग्गिआ-कौशिकगोत्रेन्दः । ठाण० ३९० । सुप्रतिग्रह-
विमानवासी अष्टमो लोकान्तिकदेवः । भग० २७१ ।
ठाण० ४३२ ।

अग्गिआओ-कृष्णराज्यवकाशान्तरे लोकान्तिकविमानम् ।
ठाण० ४३२ । सम० १४ ।

अग्गिओ-अग्निः, मरुत् । आव० १३५ ।

अग्गिओओ-अभिद्योतः, पुष्पभिन्नजीवः । आव० १७१ ।

अग्गित्तोगी-अभिकरोगी । आव० २७४ ।

अग्गिभीरु-अग्निभीरुः, प्रयोतस्य रथः, द्वितीयं रत्नम् ।
आव० ६७३ ।

अग्गिभूई-अग्निभूतिः, अभिद्योतजीवः । आव० १७२ ।
द्वितीयगणधरः । आव० २४० । श्रीवीरस्य द्वितीयगणधरः ।
भग० १५३ । सम० ८४ ।

अग्गिमाणव-अभिमानवः, उत्तरनिकाये पञ्चम इन्द्रः ।
भग० १५७ ।

अग्गिमाणवे-अभिमाणवः, उत्तरदिग्वातिनामभिदुमारणा-
मपिपतिः । प्रज्ञा० ९४ । ठाण० ८४ । जीवा० १७० ।

अग्गिमेह-अभिमेपाः, अभिवद्वाहकारिजला मेपाः । भग०
३०६ ।

अग्गिमो-प्रथमः । ओष० ३३ ।

अग्गिय-प्याप्तिविशेषः । नि० पृ० द्वि० ६० अ ।

अग्गियप्-अग्निः, तितिक्षोदाहरणे प्रथमो दासचेतः । आव०
७०२ । अभिकः, भस्मकामिधानो वायुविकारः । विपा०
४२ ।

अग्गियओ-अग्निः, दासचेतः । आव० ३४३ ।

अग्गियतो-अभिकः, इन्द्रदत्तराजस्य दासचेतः । उत्त० १४८ ।

अग्गिल्लप्-ग्रहविशेषः । ठाण० ७२ ।

अग्गिवेससगोते-श्रुतिकानधननाम । सूर्य० १५० ।

अग्गिवेसाणं-अभिविद्यसापत्यं वृद्धं अभिविद्यो 'गर्गोदर्य'-
मिति यम् प्रत्ययः तस्याप्यपत्यमभिवेदनाग्रमः । मंदी० ४८ ।
अग्गिवेसायणे-गोशालनिशाचरः । भग० ६५९ ।

अग्गिवेसे-अभिवेदयः, शास्त्रीयचतुर्दशदिवसनाम । सूर्य०
१४७ । द्वाविंशतिमुद्गतनाम । सूर्य० १४६ । जं० प्र० ४११ ।
अभिवेदम-शास्त्रीयचतुर्दशदिवसनाम । जं० प्र० ४९० । अभि-
वेदयं-कृतिकागोत्रम् । जं० प्र० ५०० ।

अग्गिसिहा-अभिविद्यम्, वनविशेषः । दश० १०३ ।

अग्गिसिहे-अग्निर्हिहः, दत्तवासुदेवपिता । आव० १६३ ।

अग्गिसिहो-विष्णुविशेषपिता । सम० १५२ ।

अग्गिसिहे-अग्निर्हिहः, दक्षिणदिग्वातिनामविदुमारणा-
मपिपतिः । जीवा० १७० । ठाण० ८४ । प्रज्ञा० ९४ ।
पञ्चमो दक्षिणविकायेन्द्रः । भग० १५७ ।

अग्गिसेणं-ऐरवतावसर्पिणीतीर्थकरः । सम० १५३ ।

अग्गिहोत्त-अग्निहोत्रः, अग्निकारिका । उत्त० ५२५ ।

अग्गिहोत्तसाला-अग्निहोत्रसाला । आव० २२५ ।

अग्गी-अग्निः, ग्रहविशेषः । जं० प्र० ५३५ । बह्विः ।
आवा० ३३ । अथ० २७३ ।

अग्गीसेणं-ऐरवतावसर्पिणीतीर्थकरः । सम० १५३ ।

अग्गुज्झाणं-अभेयानम्, अन्त्युपानम् । आव० १९० ।

अग्गे-दक्षिणार्पयन्ते । ओष० २१४ ।

अग्गेई-आग्नेयी, पूर्वदक्षिणमध्यवर्तिदिक् । आव० २१५ ।

अग्गेज्ज-आग्नेयः, मण्डलकोणः । सूर्य० २२ ।

अग्गेणियं-द्वितीयपूर्वम् । सम० २६ ।

अग्गेणीयं-अप्रावणीयम्, द्वितीयपूर्वनाम । ठाण० १९९ ।

अग्गेया-वत्समोयान्तर्गतं योजनम् । ठाण० ३९० ।

अग्गेयी-अग्निकोणाः । भग० ४९३ । ठाण० १३३ ।

अग्गेयययंकरेति । नि० पृ० द्वि० ३५ अ ।

अगोदयं-अगोदकम्, देशोनयोजनार्थजलादुपरि पर्दमान जलम् । जीवा० ३०९ । षोडशमहस्रोत्क्रिताया वेलाया यदुपरि गव्यूतद्वयमाने त्रिद्विहानिस्वभावे तदगोदकम् । सम० ७५ ।

अग्न्ये-अर्घ्यम् । आव० ३०० । महार्घ्यम् । आव० ८२७ । आव० २९५ । अर्घ्यम्-गृह्यम् । आव० ८२६ ।

अग्न्येति-अर्घ्येति, महार्घ्येति । आव० ८२९ ।

अग्न्यविष्ट-अर्घ्यितम्, हृतमूल्यम् । दश० ६१ ।

अग्न्याह्वन-गुणाविशेष । प्रज्ञा० ३२ ।

अग्न्याया-आप्राता, आहूता । विशे० ९६० ।

अग्निघर्ष-घुमोले । नि० वृ० प्र० १३९ अ ।

अग्नेष्ट-अर्हति । उक्त० १४२ ।

अग्नेऊर्ण-अर्पिका । आव० २६१ ।

अग्नौ-आर्पे, मत्स्यकच्छपविशेष । जीवा० ३२१ ।

अग्निमानघ-भवनपत्नीन्द्रविशेष । ठाणा० २०५ ।

अग्निशर्मो-यो मिथ्याहृष्टपदिष्टपुतपमाऽपि अनन्त काल सत्तरे पर्याप्तम् । सूत्र० ५७ ।

अग्निशिख-भवनपत्नीन्द्रविशेष । ठाणा० २०५ ।

अग्निष्टोम-यागविशेष । दश० २७६ ।

अग्रधुतस्कन्ध-द्वितीयधुतस्कन्ध । आचा० ३१८ ।

अग्राह्य-अग्रमेय । जीवा० १८७ ।

अघा गतां हृदो । वृ० प्र० १०९ आ ।

अघोर-मन्त्रविशेष । उक्त० २६७ ।

अङ्गुसल-अङ्गुशयुक् । (मर०)

अङ्गुमंगो-अंगोपांगानि । (मर०)

अचंड-अचण्ड, सौम्य । उक्त० ४७ ।

अचंडो-अचण्ड, कारणविकलनोपविकल । प्रश्न० ७४ ।

अचक्रिय-अचरिता, अप्राप्तिता । उक्त० ३५३ ।

अचक्षुर्दृष्टाण अचक्षुर्दर्शनम्, चक्षुर्वैज्ञेयेन्द्रियमनोभि दर्शनम् । जीवा० १८ ।

अचक्षुस्ते-अचाक्षुपम्, चक्षुर्निद्राप्राप्यम् । दश० २०२ ।

अचक्षुस्ते-अनिष्टम् । वृ० वृ० ४१ अ ।

अचक्षुषा-चक्षुर्वैज्ञेयचक्षुष्येन मनसा । ठाणा० ४४८ ।

अचरम-अचरम, यत्न चरमो भवो न भविष्यति सोऽचरम । भग० २५९ ।

अचरमसमयनियंठो-अचरमसमयनियम्य, अचरमा-आदिमप्यास्तेषु यो वर्तमान य । उक्त० २५७ ।

अचरिमं-अचरमम् । प्रज्ञा० २३४ । अप्रान्तं, मध्यराति । प्रज्ञा० २२८ ।

अचरिमंतपपत्त-अचरमान्तप्रदेन । भग० ३९६ ।

अचरिमो-अचरम, अभव्य मिदम् । प्रज्ञा० १४३ । जीवा० ४४४ ।

अचल-अचलो) कलाशिक्षायामुदाहरणगत पुष्प । दश० १०९ ।

अचलेन्द्र-मेह । आव० ४७ ।

अचले-अचल, अन्तर्हरणानां द्वितीयवर्गस्य ध्वजमाययनम् । अन्त० ३ ।

अचलचल्यं-चलचलेनिकन्दरहितम् । प्रश्न० ११३ । अचलचलम् । अनुकरणलभ्योऽयम् । भग० २९४ । मन्कमित्र चर्ययत् न चलचलवेष्ट । ओष० १८७ ।

अचलवलं-अचलम्, यानमवाप्यन्तरहितम् । भग० १४० ।

अचललो-अचल, कार्यादिचाप्यन्तरहितम् । प्रश्न० ७४ । नाऽऽरब्धकार्यं प्रत्यक्षर, अथवा अचललो-गतिमान-भाषानामभेदत चतुर्थी । उक्त० ३४६ ।

अचिअत्ते-अप्रीतिरम् । दश० २२१ ।

अचिअत्तकुलं-अप्रीतिकुलम्, यत्र प्रविशन्ति मायुभिर-प्रीतिरूपयत्ते तत्कुलम् । दश० १६६ ।

अचिअत्ति-य मायुभिरागच्छद्भिर्दुःखेनास्ते । ओष० ९३ ।

अचिणिप्तु-अचित्य, आमप्रदेशे सहोपचित्यम् । प्रश्न० ९८ ।

अचित्ते-आयु धयेयाचित न परसयतार्थम् । वृ० द्वि० १०६ अ । अचित्तम्, दम्पदेशादि । दश० १७८ ।

अचित्तद्रव्यपरिघ्न-अचित्तद्रव्यपरिघ्नः, जीमेषादि । आचा० ३५ ।

अचित्त-अचित्तमहास्कन्ध । आव० ३५ ।

अचित्तस्कन्ध-द्विप्रदेशिनादिस्कन्ध । विज्ञे० ४२४ ।

अचियत्ते-अचियत्त, स्वचेतसि करोति वाचा न किमपि व्रते एष देशोभाषया । वृ० प्र० २४६ अ ।

अचियत्ते-अदानशील । ओष० १५६ । अप्रीति । ओष० १६९ । अप्रीतिकम् । आव० १९१ । आव० ११८ ।

अचियत्ता-न रोचते । ओष० १९४ ।

अच्युत्ते-अच्युतः, अनभिमतः । सूत्र० ३३७ । अश्री-
तिकरः । उक्त० ३४६ । अश्रीतिकानि-नास्ति श्रीतिः साधुषु
यहसुपयतेषु येषां तानि । वृ० प्र० २३५ अ ।

अच्युत्तो-साधुः प्रत्यश्रीतिमान् । प्रथ० १२४ । अश्री-
त्युत्पादकः । प्रथ० ६४ ।

अच्युत्तोऽगहो-अश्रीतिकावग्रहः । आव० ३०४ । आय०
१८९ ।

अचिरं-स्थानम्, स्थण्डिलम् । आचा० २९४ ।

अचिरकालकर्म-अचिरकालकृतम्, द्विमासिकं ऋतौ यद-
ग्न्यादिना प्राशुकोकृतम् । औष० १२३ ।

अचिरवत्तवीवाह-अचिरवत्तवीवाहः । सूर्य० २९२ ।

अनुष्ठा-नुष्ठीए समीपे । नि० चू० प्र० ३२८ अ ।

अचेल-अचेल, अल्पचेलो जिनकरिपको वा । आचा०
२४२ । अपगतचेलोऽल्पचेलो वा अचलनस्वरूपो वा ।

आचा० २४५ । यः साधुर्नाय चेलं-वत्तमस्तीति अचेलः,
अल्पचेल इत्यर्थः । आचा० २४४ । नाय चेलं-वत्त-
मित्यचेलः । आचा० २४४ । पृष्ठः परीपृष्ठः । आय० ६५६ ।

अचेलकः-अवमानि, असाराणि लघुवशीर्णैर्वादिना चेलानि-
वक्ष्यामस्येति । उक्त० ३५९ । अविद्यमानचेलकः कुतित-
चेलको वा । उक्त० ५०० ।

अचोक्ष्वं-अचोक्षम्, अपवित्रम् । जीवा० २८२ ।

अचोक्षाः-पिशाचमेतद्विशेषः । प्रज्ञ० ७० ।

अच्युतःथापरा-अच्युतस्थापरा, अनादिबनस्पतिकाया-
दुष्टपरा । आय० ४६५ ।

अच्युतिओ-आत्यन्तिकः, सर्वकालावधी । सूत्र० ३९५ ।

अच्युतिया-तेन गृह तर्पणादितुकायाः । वृ० तृ० १३२ अ ।

अच्युतो-अच्युतः, पीडितः । दृष्ट० ४४ ।

अच्युतिञ्ज-अच्युतीयम् । सूर्य० २६७ । चन्दनवन्धादिभिः ।
औष० ५ ।

अच्युतिज्जामो-चन्दनादिना । भग० ५०५ ।

अच्युतिय-अर्चनिका । आय० ३५० ।

अच्युतियथायहा-अर्चनिकाव्यापृता । आय० ८६३ ।

अच्युतो-विपुद्रोषि न पुष्टं न समर्पितं समरतो वा जगत्स्य

न विपुद्रोषति नो अच्युतो । नि० चू० द्वि० ८६ अ । अन्त-

र्माभ्यासोऽस्यानः । उक्त० ६२१ । अनदिः । उक्त० ६२१ ।

अतिशान्तपर्यन्तम् । उक्त० ६३९ ।

अच्छलीणो-आसृणं । नि० चू० प्र० १७५ अ ।

अच्छल्लूढो-अतीव प्रज्वलिते । नि० चू० प्र० १७५ अ ।

अच्छसणे-अत्यशनः, शास्त्रीयद्वादशदिवसनाम । जं० प्र०
४९० ।

अच्छा-प्रतिमा । वृ० तृ० २६आ । नि० चू० प्र०
११७ अ । अर्चा, मनुष्यतनुर्भाविनी । औष० ८१ ।
तनुः, शरीरं, पद्मादिका स्त्रिया वा । सूत्र० २३८ । लेद्या
चित्तवृत्तिः । सूत्र० २३४ ।

अच्छासण्याय-अत्यन्तं सततमासनं-उपवेशनं यस्य सोऽ-
स्यासनस्तद्वावस्तता तवा । ठाणा० ४४६ ।

अच्छासणे-अत्यशनः, शास्त्रीयद्वादशदिवसनाम । सूर्य० १४७ ।

अच्छासात्तप-अत्याशातयितुम्, छायाया प्रशयितुम् ।
भग० १७५ ।

अच्छासायणा-अत्याशातना, किमेभिः कलहशास्त्रेति ।
आव० ५८० ।

अच्छि-ब्रह्मलोककरे विमानविशेषः । तम० १४ ।

अच्छि-अर्चि, छिन्नज्वालम् । दृष्ट० २२८ । मूलार्चि-
च्छिन्ना ज्वाला । दृष्ट० १५४ । अनलविच्छिन्ना ज्वाला ।
जीवा० १०७ ।

अच्छिक्तं-अर्चि-कान्तम्, विमानविशेषः । जीवा० १३८ ।

अच्छिक्कूडं-अर्चि-कूटम्, विमानविशेषः । जीवा० १३८ ।

अच्छिज्ज्वर्यं-अर्चि-ज्वर्यम्, विमानविशेषः । जीवा० १३८ ।

अच्छिप्पभं-अर्चि-प्रभम्, विमानविशेषः । जीवा० १३८ ।

अच्छिमालि-कृष्णराज्यवकाशान्तरे लोकान्तिकविमानः ।
तम० १४ । भग० २७१ ।

अच्छिमाली-अर्चिमालि, अर्चिर्मांसा । प्रता० १०१ । अ-

र्चिर्मांसी, चन्द्रस्य सृतीयाग्रमहिषी । जं० प्र० ५३१ । दक्षिण-

महिषीरात्रभाषी । ठाणा० २३१ । सूर्यस्य सृतीयाग्रमहिषी ।

ठाणा० २०४, भग० ५०५ । चन्द्रस्याग्रमहिषी । ठाणा०

२०४, भग० ५०५ । दक्षिणपूर्वतिशरपर्वतस्थापरस्य

दक्षिणैवेन्द्रस्य दक्ष्या अग्रमहिष्या राजभाषी । जीवा० ३६५ ।

अर्चिर्वि-विरणारणेशं माल्यं, गाडम्यासीति विरणमाला-

परिवृत इति । जीवा० ३८० । चन्द्रस्य सूर्यस्य च उदो-

निवेन्द्रस्य सृतीयाग्रमहिषी । जीवा० ३८४ । कृष्णराज्यव-

काशान्तरे लोकान्तिकविमानः । ठाणा० ४३३ । द्वितीयं

लोकान्तिकविमानम् । भग० २७१ ।

अचिरावत्तं-अचिरावत्तम्, विमानविशेष । जीवा० १३८ ।

अचिरुत्तरावडिंसप-अचिरुत्तरावत्तंसकम्, विमान-
विशेष । जीवा० १३८ ।

अचिलेस्सं-अचिलेन्दयम्, विमानविशेषः । जीवा० १३८ ।

अचिचवधं-अचिचवधम्, विमानविशेष । जीवा० १३८ ।

अचिचसिगारं-अचिचसिगारम्, विमानविशेष । जीवा०
१३८ ।

अचिचसिङ्ग-अचिचसिङ्गम्, विमानविशेष । जीवा०
१३८ ।

अचची-अचि, अनलाप्रतिबद्धा उज्वाला । प्रज्ञा० २९,
जीवा० २९ । प्रथम लोकास्तिकविमानम् । भग० २७१ ।
कृष्णराज्यकाशान्तरे लोकान्तिकविमान । ठाणा०
४३२ । अचि, शरीरस्थरत्नादितेनोज्वाला । औप० ५०,
भग० १३२ । विमानविशेष । जीवा० १३८ । स्वशरीर-
गतरत्नादितेनोज्वाला । जीवा० १६२ । अचि, लेखा ।
सूत्र० १९० । दाक्षपतिबद्धो उज्वालाविशेषोऽचि । आचा०
४५ ।

अचचीकरणं-गुणवर्णण । नि० सू० प्र० १९५ आ ।

अचचीसहस्रमालिणीयं - चन्द्रप्रभासिधिराविशेषणम् ।
आचा० ४९३ ।

अच्युधो-अच्युत, देवलोचविशेष । आच० ११७ ।

अच्युत्तचडिंसगं-अच्युतकल्पगतविमानविशेष । सम०
४१ ।

अच्युदयं-अच्युदकम्, महात्त यर्थ । औप० ३१ ।

अच्युपयडिंसप-अच्युतावत्तंसक, अच्युतदेवलोचस्य मध्ये-
ऽवत्तंसक । जीवा० ३९३ ।

अच्युया-अच्युता, कणोपयवर्धमानिकभेदविशेषा । प्रज्ञा०
६९ । अच्युत-आयात । औप० ५० ।

अच्युत्वाया-परिधान्ता । सू० द्वि० २११ आ ।

अच्येह-अत्येति, अतिगामति । आचा० १४४ ।

अच्छं-कक्षम् । आचा० ३३८ । अतिस्वच्छम् । जीवा०
१६० । स्फटिकच्छद्मम् । जीवा० १२३ । आकाशस्फटिक-
वदतिस्वच्छम् । प्रज्ञा० ८७ ।

अच्छन्द-अच्छन्द, अश्वस । दश० ९१ ।

अच्छन्दो-गथाछन्द, पाण्डस्य । आच० १९३ ।

अच्छ-कक्ष, प्रसिद्ध । भग० १९०, नि० सू० प्र०
१३८ आ । कक्ष । भग० ३०१ । कक्षा, मच्छमा ।
ज० प्र० १२४ ।

अच्छउ-तिष्ठतु । दश० ३७ ।

अच्छणं-अवस्थानम् । सू० प्र० २३६ अ । गभिर्धो आग-
नम् । आच० ५२४ ।

अच्छण-उपविद्यावस्थानम् । सू० प्र० ११० अ ।

अच्छणय-यत्र स्वाभ्यायं कुर्वन्निरास्यते । औप० ९४ ।

अच्छणघरं-अवस्थानगृहकम्, यत्र यदा तदा वाऽऽगच्छ-
वहव सुपातिकाऽवतिष्ठन्ते । जीवा० २०० ।

अच्छणघरगा-अवस्थानगृहकाणि । ज० प्र० ४५ ।

अच्छणओप-अक्षणीय, अहिमाक्यापार । दश० २२८ ।

अच्छणिउपूरे-सख्याविशेष । भग० ८८८ ।

अच्छणिउराति-सख्याविशेष । ठाणा० ८६ ।

अच्छणिउरे-सख्याविशेष । भग० २१० । भग० ७७५ ।

अच्छणिकुरंगाति-सख्याविशेष । ठाणा० ८६ ।

अच्छणे-आसने, प्रकमादाचार्यान्तरादिमसिधौ अवस्थाने ।
उत्त० ५५५ ।

अच्छणपसिच्छणो-आच्छादितप्रयाच्छादित । जीवा०
१४५ ।

अच्छते-तिष्ठति । आच० ८३० ।

अच्छमह-कक्ष । नि० सू० द्वि० ५८ अ । वनजीवा ।
(मर०)

अच्छमहो-कक्ष । नि० सू० द्वि० १२९ अ ।

अच्छरं-आहारकम्, आच्छादनम् । जीवा० २१० ।

अच्छरसा-अच्छरसा, अतिनिर्मला । ज० प्र० १९२ ।

अच्छरा-अप्सरा, चण्डिका । सूत्र० ३२५ । शकस्याप्रमहि-
धीनाम् । भग० ५०५ ।

अच्छराणिवातो-अप्सरानिपात, चण्डिका । प्रज्ञा० ६०० ।

अच्छराते-नामस्याप्रमहित्या राजधानीविशेष । ठाणा०
३३१ ।

अच्छरानियाय-अप्सरानिपात, तिघश्चण्डिका । औप०
१०९ । चण्डिका । भग० २६९ । जीवा० १०९ ।

अच्छरीयं-आश्रयम् । आच० ३९५ ।

अच्छवि-अक्षपि, अशरीर, अव्ययक । भग० ८९३ ।

अच्छवी-अच्छवि, अव्ययक । उत्त० २५७, ठाणा० ३३६ ।

अच्छह-तिष्ठत। ओष० १५८।

अच्छा-अच्छाः, आकाशस्फटिकवत्। ठाणा० २३१।

अच्छा-अच्छापुरी, वरणजनपदे आर्यक्षेत्रम्। प्रज्ञा० ५५।

सनत्पदविशेषः। प्रज्ञा० ४५। आकाशस्फटिकवदति-
स्वच्छा। जं० प्र० २०।

अच्छादेह-आच्छादयति। आव० ४३४।

अच्छारियभस्त्रं-लावकभकम्। आव० २०७।

अच्छारिया-लावकम्। आव० २०७। मूल्यप्रदानेन वालि-
लवनाय कर्मकराः, अत्तारिका-क्षेत्रे क्षिप्येते ते। व्य० द्वि०
१६९ आ।

अच्छाखिज्ज-स्थाप्यते। आव० ६३३।

अच्छाविसो-स्थापितः। आव० ३५२।

अच्छावेह-स्थापयति। आव० ६३१।

अच्छि-(रोडए), चतुरिन्द्रियजीवभेदः। उता० ६९६।

अच्छि-अक्षी। आव० १९२। धीमप्रदेशस्थानानि यस्याः
सा निविता। ओष० २१८।

अच्छिउं-स्थानुम्। उता० १५३।

अच्छिक्को-अस्पृष्टः। व्य० प्र० १८६ आ।

अच्छिचमढणं-चक्षुषोमालनम्। वृ० द्वि० २०७ आ।

अच्छिउजं-आच्छेद्यम्। आवा० ३२९।

अच्छिहोक्कणियं-अक्षिछादनम्। आव० ५६१।

अच्छिण्डिउपूरने-संख्याविशेषः। भग० ८८८।

अच्छिण्णे-अच्छिन्नः, अव्यवहितः, मान्यैः शब्दान्तरैर्वर्तादि-
कैर्वाऽप्रतिवृत्तशक्तिः। प्रज्ञा० २९९।

अच्छिह-अच्छिद्रम्, अविरलम्, निर्दूषणं वा। भग०
१३६।

अच्छिहजालो-अच्छिद्रजालः, अक्षुष्यन्तरालसमूहरहितः।
जीवा० २७२।

अच्छिह-गोशालकदिशावरः। भग० ६५९।

अच्छिद्रपाणि-प्रतिमापन्नो जिनकल्पिके वा। आवा०
२७४।

अच्छिद्र-अच्छिन्नः, अपृथग्भूतः। ठाणा० ४७२।

अच्छिपत्ताहं-अक्षिपत्राणि, नेत्ररोमाणि। जं० प्र० ८१।
जीवा० २३४।

अच्छिफुल्लयं-अक्षिपुष्पिका। नि० चू० प्र० ७ अ।

अच्छियं-श्लक्ष्णविशेषकम्। आवा० ३४९।

अच्छियाहो-स्थितवान्। आव० ६८३।

अच्छिरे-चतुरिन्द्रियजीवभेदः। उता० ६९६।

अच्छिरोडा-चतुरिन्द्रियजन्तुविशेषः। जीवा० ३२। चतुरि-
न्द्रियविशेषः। प्रज्ञा० ४२।

अच्छिवेयणा-अक्षिवेदना, नेत्रपीडा। भग० १९७।

अच्छिवेहप-चतुरिन्द्रियजीवभेदः। उता० ६९६।

अच्छिवेहा-चतुरिन्द्रियविशेषः। प्रज्ञा० ४२।

अच्छिवेहो-अक्षिवेषः, चतुरिन्द्रियजन्तुविशेषः। जीवा० ३२।

अच्छुत्ता-उद्धृत्य। नि० चू० द्वि० १४ आ।

अच्छुरंति-आस्तुगन्ति। ओष० ८३।

अच्छुरलमे-प्रचुरलमे। नि० चू० द्वि० १४ आ।

अच्छुदं-अक्षिप्तम्। ओष० १६५।

अच्छे-अच्छः, सुनिर्मलः, जाम्बूनद्वारनवहुलकात् मेरुनाम्।

जं० प्र० ३७५। ऋक्षः-अच्छभातः। प्रज्ञा० २५३।

अच्छेओ-अच्छेकः, अविकलः। आव० ५५७।

अच्छेज्ज-आसीत। भग० २९०। आच्छेद्य-यष्टदावलक्षो-
प्रश्न० १४४।

अच्छेउजे-आच्छेद्य-बलाद् भूर्यादिसत्कनाच्छिद्य यस्त्वामी
साधये ददाति। ठाणा० ४६०।

अच्छेउजेह-भोजनविशेषः। भग० ४६६।

अच्छेणो-आच्छेद्यं, यदाच्छिद्य भूर्यादिभ्यः स्वामी ददाति।
प्रश्न० १५५।

अच्छेरं-आधर्यम्। जीवा० २७७।

अच्छेरया-आधर्याणि, अक्षुतानिश्च। ठाणा० ५२३।

अच्छेरियं-आधर्यम्, आधर्यवस्तु। दश० ५५।

अच्छो-अच्छः, स्वच्छः। सूर्य० ७८। ऋक्षः। जीवा०
३८। नाहरविशेषः। प्रश्न० ७।

अच्छोड-आच्छेदनम्। ओष० १३३।

अच्छिन्नेयनयाहं-अच्छिन्नच्छेदनयिका-सूत्रविशेषः। सम०
१२८।

अजगर-अजगरः, शयुषयायः, उरःपरिमर्पविशेषः। प्रश्न०
७। सम० १३५।

अजज्जो-अजज्जः, जेतुमक्षयः। उता० १६९।

अजताभासविचञ्जी-अजताभासाविचञ्जी, दुष्टवाक्परि-
हर्ता। आव० ७७५।

अजयं-अयतम्, अनुपदेशेन । दश० १५६ । अनुवासेण ।
 दश० नृ० ७० ।
 अजय-अयतः, अयनपरः । ओष० ३० । तत्तत्पापरचाने-
 भ्योऽनुपरतः । उक्त० १९४ ।
 अजरणं-अजीर्णम् । आव० १३१ ।
 अजवणिज्जोदण-अयापनीयोदकाः, अयापनीयं-न यापना-
 प्रयोजनमुदकं येषां सै । भग० ३०६ ।
 अजस्रो-छायाघातः । वृ० नृ० १९ अ ।
 अजहणमणुकोसे-अजघ्नोत्कृष्टः, अजघ्नोत्कृष्टस्थितिः ।
 आप० ३३५ ।
 अजाकृपाणीयम्-अवितर्कितमम्मन्त्रे न्यायविशेषः । आचा०
 १८१ ।
 अजाणतिपा-अजालती पर्यन्तं जे होइ पण्यमुद्ध । वृ० प्र०
 ५८ अ ।
 अजाणू-अहस्य अज्ञानाद् वा व्यावृत्तिः । ठाणा० १७४ ।
 अजाता-उत्तरगुणैश्चाधकमणिभिर्निमुद्ध । ओष० १९३ ।
 अजायकपिओ-अजातकम्पिको, अगीतार्थः । वृ० प्र०
 ११३ आ ।
 अजाया-अजाता, याऽतिरिक्तनिरवधारपरित्यागविषया ।
 आप० ६४१ ।
 अजिओ-अजितः, परीरहोपमर्गादिभिर्न जितः, द्वितीयजिनः,
 यस्मिन् गर्मे मति माता राक्काइजिनाऽतः । आव० ५०२ ।
 अजिर्ण-अजिनं, चर्म । सूत्र० ३०७, आचा० ७१ ।
 अजिण्णओ-अजीर्णम् । आव० ३५२ ।
 अजिम्ह-अमन्दम् । प्रश्न० ८४ ।
 अजिम्ह-अमन्दे, भद्रभावतया निर्विकारचक्षुः । ज० प्र०
 ११५ ।
 अजियसंतिथयं-अजितशान्तिस्तव । आव० ६३८ ।
 अजियसेणं-ऐरवतावसर्पिणीतीक्ष्णकरः । सम० १५३ ।
 अजियसेणे-अजितसेनः, अज्ञातोदाहरणे कौसाम्बीराजा ।
 आव० ६९९ । अतीतोत्तरादिणीकुलकरः । सम० १५० ।
 अलोभोदाहरणे धावस्तयामाचार्यः । आव० ७०१ ।
 वसतपुरे नृपः सङ्गप्रमादिसैनिकसिद्धकः । प्रज्ञा० ४४१ ।
 अजिदं-अपराजिता (आशा) । आप० ५९६ ।
 अजिया-अभिनन्दनजिनप्रवर्तिनीनाम । सम० १५२ ।
 अजिरं-अजगम् । प्रश्न० १३८ ।

अजीरं-अजरणम् । ओष० ६३ ।
 अजीरगं-अजीर्णवम् । आव० ६५५ ।
 अजीरय-अजीर्णम् । भग० १९७ ।
 अजीर्णम्-रोगविशेषः । जीवा० २८४ ।
 अजीवा-अजीवाः, जीवविषयीतरवस्थाः । प्रज्ञा० ७ ।
 अजीवअपञ्चयस्वाणकिरिया - यदजीवेषु-मयादिष्व-
 प्रत्याख्यानात् बर्मेवन्धनं, मा अजीवाप्रत्याख्यानक्रिया ।
 ठाणा० ४११ ।
 अजीवकरणं-अजीवभावकरणं, परप्रयोगमन्तरेणाद्भिर्ना-
 नावर्णान्तरमयम् । आव० ४६४ ।
 अजीवकिरिया-अजीवक्रिया, अजीवस्य-पुद्गलमुदायस्य
 यत्कर्मतया परिणमनं सा अजीवक्रिया । ठाणा० ४० ।
 अजीवणेसन्धिया-अजीवनैद्युष्टिरी, यत्तु कापटादिनां धनुरा-
 दिभिः निवर्तनम् । ठाणा० ४३ ।
 अजीवपाउसिया-अजीवप्राद्वेषिणी, अजीवस्योपरि प्रद्वेषाया
 क्रिया प्रद्वेषकरणमेव वा । भग० १८२ । अजीवे-पापाणादी
 स्मलितस्य प्रद्वेषात् । ठाणा० ४११ ।
 अजीवप्रायोगिअं-अजीवप्रायोगिकम्, अजीवप्रयोगेन नि-
 वर्तनं, जीवप्रायोगिकद्वितीयभेदः । आव० ४५७ ।
 अजीवपारिगहिया-अजीवपारिग्रही, पारिग्रहीक्रियाया
 द्वितीयो भेदः । आव० ६१२ ।
 अजीवमिस्सिया-अजीवमिथिता, प्रभूतेषु मृतेषु स्मोकेषु
 जीवेषु एकत्र राशोद्भूतेषु-अदो महानयं मृतौ जीवराशिरिति
 भाषा । प्रज्ञा० २५६ ।
 अजीयमीसय-अजीवानाधित्य मिथमजीवमिथं । ठाणा० ।
 ४९० ।
 अजीवमीसग-अजीवमिथा, सत्याप्याभावाभेदः । दश०
 २०९ ।
 अजीववेयारणिया - पुरुषादिवप्रतारणयुद्धैव वाऽजीव
 भण्येत्यादृशमेतदिति । ठाणा० ४३ ।
 अजीवसामंतोयणिघाहया - अजीवसामन्तोयणिघातिकी,
 सामन्तोयणिघाति-प्रक्रियाया द्वितीयो भेदः । आव० ६१३ ।
 अजीवसाहन्धिया-यच्च स्रहस्तगृहीतेनैवाजीवेन-स्रहदिना
 जीवं मारयति सा अजीवसाहस्तिकी । ठाणा० ४२ ।
 अजीवारभिया - जीवकडेवरणि पिटादिमवनीवाकृतीध-
 ववादीन् वा आरभमाणस्य वा अजीवारभिकी । ठाणा० ४११ ।

अनुतं-अनुतम्, चतुरशीतिर्युताङ्गसप्तसहस्राणि । जीवा० ३४५ ।

अनुतंगं - अदुताङ्गम्, चतुरशीतिरर्थनिकुरसप्तसहस्राणि । जीवा० ३४५ ।

अनुत्तं-अनुत्तम्, अनुपपत्तिक्षमम्, सूत्रदोषविशेषः । आव० ३७५ ।

अनुत्तो-अनुपयुक्तः । वृ० तु० ६ आ ।

अनुरणया-शरीरापचयकारिणोक्तानुपादनेन । भग० ३०५ ।

अजो-अजं, छगलको द्विचरधनुष्यदः । जीवा० ३८ ।

अजोगर्व-अयोगवम्, वैदयाश्रद्धाभ्यां जातो वर्णः । आचा० ८ ।

अजोगी-अयोगी, निरुद्धयोगः, क्षैत्रेद्यां गतो ह्युपधाक्षरो-
द्विरणमात्रकाष्ठं यावत्, भूतप्रामस्य चतुर्दशं गुणस्थानम् ।

आव० ६५० ।

अयोनिभूतम्-(अजोति-गण), विष्णुस्मयौनि, श्रोत्रोत्पन्नम् ।
दवा० १४० ।

अजोसिया-अजुष्टा, असेविता, धर्मं वा अवभायलक्षणम-
तीता । सूत्र० ५० ।

अज्ञहिज्जो-अवद्वह । आव० ७१५ ।

अज्ञ-अय, आरब्धः, आर्यः । उक्त० ३६३ । आर्यः-
आराग्यवर्धेयधर्मैभ्यो यातः-प्राप्तो युवैरित्यार्यः । प्रज्ञा० ५ ।
आवाराधनयोगादारायातः सर्वहेयधर्मैभ्य इत्यार्यः । दश०
३८४ । आर्यो-प्रज्ञान्तरुपा चण्डिका । भग० १६४ ।
अय-मान्यतम् । ज० प्र० ३४६, आचा० १५८ । आर्यः-
(गौतमः) । आचा० १५८ । पापकर्मवहिर्भूतत्वेनाय-
(कोनादिभेदेन नवधा) । ठाणा० २०८ ।

अज्ञप-हरितमिश्रः । प्रज्ञा० ३३ ।

अज्ञकण्ठा-आर्यकण्ठाः, आचार्याः । उक्त० १७८ ।

अज्ञकण्ठो-आर्यकण्ठाः, आचार्य । आव० ३२३ ।

अज्ञकालका-नाम आयसिग । वृ० प्र० ३९ अ ।

अज्ञकालगायसिग-चतुषीप्रवर्तको युगप्रधानः । नि० वृ०
प्र० ३३९ आ ।

अज्ञकालगो-आर्यकालः । आव० ३६९ ।

अज्ञकालय-प्रज्ञाद्वयः । (मर०)

अज्ञकालडो-विशगिद्ध आचार्यः । नि० वृ० प्र० ३-४ अ,

नि० वृ० प्र० २७६ अ, नि० वृ० प्र० १६ अ ।

आर्यगुप्तः, विशनिद्ध आचार्यविशेषः । आव० ४११ ।

अज्ञगो-आर्यकः, वनस्पतिविशेषः लीके आजओ । ज०
प्र० ४२४ । प्रत्येकवनस्पतिविशेषः । नि० वृ० दि० ६० अ ।

अज्ञगोविन्दो-आर्यगोविन्दः, मिथ्योपस्थितायामुदाहरणम् ।
आव० ८६१ ।

अज्ञचन्दना-आर्यचन्दना, आर्याविशेषः, मस्याः पार्श्वे
मृगावत्याः केवलैरपत्तिः । आव० ४८५, नि० वृ० तु०
१३४ आ ।

अज्ञचाप-आर्यतया, पापकर्मवहिर्भूतया अद्यतया वा
अनुनातनतया वर्तमानकालतया । भग० ६५६ ।

अज्ञपयं-आर्यपदम्, शुद्धपदम् । दश० २६९ ।

अज्ञप्यभिर्-अयप्रमृति, सम्यक्प्रतिपत्तिकालादारभ्याय
यावत् । आव० ८११ ।

अज्ञमवे-आर्यभावः, धाविकादिजानादियुक्तः । ठाणा०
२०९ ।

अज्ञमंशू-आर्यमंशू, श्रद्धिरमंसातगौरवद्वयान्ते मधुराया-
माचार्यः । आव० ५७९ । अवसाधमाचार्यः । नि० वृ०
प्र० ३५९ अ । आचार्यतिथेयकः दुर्वलाऽऽचार्यः । व्य०
दि० १७४ आ ।

अज्ञमणय-आर्यमणयः, आर्यभावो मणकमेति विमरः,
व्यमार्तेर्दसैकान्तिरस्यायेता । दश० २८४ ।

अज्ञमहागिरि-स्फुलभद्रवत्पणचारकाचार्यः । नि० वृ०
प्र० २४३ अ ।

अज्ञमहागिरी-अयसिगो । नि० वृ० तु० ४४ आ ।

अज्ञमूलं-आर्यमूलम्, मानामहपादमूलम् । आव० ६८४ ।

अज्ञय-आर्यकः, पिता । उक्त० ९८ । आव० ३०५ ।

भग० ४७० । आव० ३५७ ।

अज्ञयमंजरी-आर्यमंजरी । आव० १२५ ।

अज्ञरक्षितो-आर्यकानुसङ्गदत्तचार्यः । नि० वृ० दि०
१०९ अ ।

अज्ञरक्षितय-गोशमाहितप्रेषकाचार्यः । नि० वृ० प्र०
३३५ आ, १०३ आ । उक्तमिन्ध्यामयेन्द्रकये । (मर०) ।
'आर्यरक्षितः' विज्ञे १००० । आचार्यविशेषः । व्य० दि०
३१९ अ ।

अज्ञय-आर्यवम्, 'अभिभिहिनिपरेऽपि मायापरिणाम ।
दश० २६३ ।

अञ्जयहरसामि-आर्यक्षितविश्रायुः । नि० सू० प्र० १०१ आ ।

अञ्जयहरा-आर्यवेरा । विशे० १२८ । आर्यवज्र, वाम-
ल्योदाहरणे आर्य । दश० १०३ ।

अञ्जयहरो-आर्यवर । आच० २८५ । आर्यवज्र, युग-
प्रधान । आच० ३०२ । आर्यवेर, पितृमणिद्वारे आचार्य ।
आच० ५३६ ।

अञ्जयद्विजा-आर्यगम्, संवरमेदा । ठाणा ३०२ ।
अञ्जयवे-आर्यगम्, ऋजुता योगसत्प्रदे दशमो योग ।
आच० ६६४ ।

अञ्जयसमिओ-आर्यगमित, सुनन्दाभाता । आच० २८९ ।
आर्यगमित । उत० ३३३ ।

अञ्जयसमिया-आर्यगमिता, वज्रम्यामिनो मातुला ।
आच० ४१३ ।

अञ्जयसमुदा-आचार्यातिशेयानतिमेवि । व्य० द्वि० १४७
अ । नि० सू० प्र० १५१ अ ।

(अञ्जयसा)-अजसा, प्रगुणेन न्यायेन । विशे० ७७९ ।
अञ्जयसामस्स-आरात्मन्येवधर्मभ्यो यात-आप्तो गुणैरि-
त्यायं स चासौ इयामथ आयइयाम्, नरमे । प्रजा० ५ ।

अञ्जयसुमुदा-आर्यसुनन्दा । उत० ३२१ ।

अञ्जयसुहृत्थी-आर्यसुहृत्ती, योगसत्प्रदेऽभिधितोपधानव्यन्ते
आर्यस्थूलमद्रस लुप दिव्य । आच० ६६८ । स्थूलमद्र-
दत्तगणधारकाचाय । नि० सू० प्र० २४३ अ । आचरिओ ।
नि० सू० तु० ४४, वृ० द्वि० १५३ आ ।

अञ्जयसुहृत्ते-आर्यसुधर्मा, महावीरव्यान्तेनासौ व्याधि ।
प्रध० १ ।

अञ्जयहिक्की-अद्य (य) । आच० ६९३ ।

अञ्जा-तुलनीमसो वनस्पतिविशेष । भग० ८०३ । सुवि-
सृप्तजिनप्रवर्तिनीनाम । १५० । आर्या, सत्यवतु कल
गगादिष्ववस्थानिवद्धा माश्राउन्तोऽस्या । ज० प्र० १३८ ।

अञ्जाकक्षं-आर्यानीतम् । (गणि०)

अञ्जाघरे-आर्यागृहे । ठाणा० ३७० ।

अञ्जावेषव्या-आज्ञापयितव्या । आचा० १७८ ।

अञ्जासाढो-आर्यापाठ, स्थिराक्षरलोदाहरणे उच्चयि-
न्यामास्यापाठ । दश० १०३ । वसुभूम्यामाचार्यविशेष ।
उत० १३३ । आचार्य । आच० ३१५ ।

अञ्जिष-आर्यिषा, आर्यिषा मातु पित्र्यो माता । दश०
२१६ ।

अञ्जिषा-पितामही मातामही वा । वृ० द्वि० ५८ आ ।
माउ पिउ वा जा माता मा । दश० सू० १०० ।

अञ्जिषा-आर्यिषा । आच० ७९३ ।

अञ्जिषालामो-आर्यिकास्तभ, आर्यिकाभ्यो लाभ, । आच०
५३५ ।

अञ्जुष-अर्जुन, वृक्षविशेष । प्रजा० ३० । अर्जुनाभिगर्भ
यपाण्डुरम्बणम् । ज० प्र० २४२ । बहुवीरविशेष । भग०
८०३ । वीरविशेष । व्य० द्वि० १३० आ । वृक्षविशेष ।
प्रजा० ३३ ।

अञ्जुषण्य-अर्जुनक, राजगृहे मागकाविशेष । अन्न०
१८ ।

अञ्जुषमो-अर्जुनक, राजगृहे मालाकार । उत० ११३ ।

अञ्जुषणस्स-अर्जुनक, गोआनृषराचर्तिस्थानम् । भग०
६७४ ।

अञ्जुषमालार-अर्जुनमालाकार, आश्वीगण्ड । (मर०)

अञ्जुषसुधरणं-अर्जुनसुधर्ण, श्वेतकायनम् । श्री० ११५ ।

अञ्जुषस्स-गीतमगोत्रो गोशानृहीतरायणरी । भग०
६७३ ।

अञ्जुषणो-अर्जुन, सुषोदनगरवृषति । निपा० ८५ ।

अञ्जुस्ते-गोघालकरिशावर । भग० ६५९ ।

अञ्जे-आर्य । उत० २८९ । अद्य, आर्य, न्यायिन ।
भग० १७६ ।

अञ्जो-आर्य, पितामह, गीर्षकराणाम् प्रथम । आच० १६८ ।
आर्य । आच० ७९३ । धीवर्दमानव्यामी । ज० प्र० ५४१ ।

अञ्जोत्ति-आरापापकर्मभ्यो याता आर्यान्नामन्वर्ण हे
आर्या । ठाणा० १३५ ।

अञ्जोरह-हरितविशेष । प्रजा० ३३ ।

अञ्जस्त-अध्यामम्, वन । दश० १६ ।

अञ्जस्त्ये-अध्यामम्, सुन्दरु ग्रादि । आचा० ७६ । आच-
त्वय । जीवा० २४२ । आचमस्या मिथ्यावाक्य ।
उत० ४०२ । मन्त करणम् । आचा० २९० । अध्यामम् ।
आचा० २०८ । अध्यामक्रिया-यत्नेनाय कथयतायपरि-
भूतस्य रीमन्तस्वरूपम् । ठाणा० ३१६ । अध्याम-
परिणामः । व्य० प्र० १८१ आ । अध्यामम्-मन । ठाणा० ५ ।

अज्झत्थदंडे-अप्यात्मदण्डः, सोढावगिभवः । प्रश्न० १४३ ।
अज्झत्थनिष्पन्नं-अप्यात्मनिष्पन्नम्, अध्यवसानोद्भूतम् ।
। वरा० २२६ ।

अज्झत्थवयणं-अप्यात्मवचनम्, अभिप्रेतमर्थं गोपयितु-
कामस्य सहसा तस्यैव यणनम् । प्रश्न० ११८ । यदन्यत्वे-
तसि निपाय विप्रतारकबुद्ध्याऽन्यद् निमित्तियुरपि सहसा
यच्चेतसि तदेव भूते तत् । प्रश्न० २६७, आचा० ३८७ ।

अज्झत्थिण-अप्यात्मिकः, अभ्यर्षितः । विषा० ३८ ।
अप्यात्मिकः-आत्मनिष्ठः । भग० ४६३ । आद्यात्मिक-
क्रियात्पानविशेषः । सम० २५ ।

अज्झत्थिओ-आप्यात्मिकः, आत्मविवयः, ऋड्यविशेषः ।
जीवा० २४२ ।

अज्झत्थिदं-अप्यवसितं, सङ्कल्पम् । आब० ६६९ । अप्या-
। मिकं-अन्तःकरणिकम् । सूत्र० ३११ ।

अज्झत्थिओ-अप्यात्मस्वः । आब० ६४९ ।

अज्झत्थेव-अप्यात्मन्वेव, प्रसाचनं व्यवस्थितः । आचा०
२०८ ।

अज्झत्थो-आप्यात्मिकः, आत्मन्यप्यात्मं-तत्रभवः
दण्डविशेषः । सूत्र० ३०१ ।

अज्झत्थं-अप्यात्मं, सङ्क्रान्तादृष्टं विनामेव । प्रश्न० १३४ ।
आप्यात्मिकं, आत्मन्यप्यात्मं तत्र भवम् । आन्तरात्मि-
कमितं सात्त्विकं । सूत्र० १६७ । आत्मानमधिकृत्यात्मा-
सम्बन्धम् । प्रश्न० १२८ । मनः । सूत्र० ६५ । अधि आत्मनि
वर्तत इति अप्यात्मं-ध्यानम् । आब० ७७४ । उचितो मनः ।
उत्त० ७ । आत्मनि । उत्त० ६१८ । चेतः । आब० ५२५ ।
धर्मप्यामादिकम् । सूत्र० २६९ । मनः । आचा० २१९ ।
आत्मनि । उत्त० ४६५ । मनः । उत्त० ५९१ ।

अज्झत्थजोम-अप्यात्मयोगः । (महाप्र०)

अज्झत्थजोमसाहणुत्ते-अप्यात्मयोगप्राप्त्यनुक,
अध्यात्म-अनस्तस्य योगा-ध्यासात् धर्मचक्रानादयस्त्वयं
साधनानि एवाप्रतारोनि तिर्युक्तः । उत्त० ५९१ ।

अज्झत्थज्झाणं-अध्यात्मपदानं, अनुबोद्धं असुखकृते अनु-
गमिस्ते अनुपपम्पद्गुणदिग् न य तन्निवराहण्ययादिम्पम् ।
प्रश्न० १२८ ।

अज्झत्थप्प-अध्यात्मरतः, प्रगल्भस्थानापक । दण० २६७ ।

अज्झत्थप्पसंबुदे-अध्यात्मसंबुतः, श्रीमोगादत्तमनाः सुधार्थो-
पयुक्तनिष्कर्मनोयोगः । आचा० २९९ ।

अज्झत्थे-अध्यात्मनि, आन्तरम् । सूत्र० २३० ।

अज्झत्थयणं-अध्ययनम्, विशिष्टार्थध्वनिसन्दर्भम् । जीवा०

४ । ठाणा० ६ । पाठः । आब० ७३२, विष्टो ४५० ।

सज्झाओ । दण० चू० १२५ । स्वस्वभावे आनीमते-

अनेति आनयनं प्रस्तावादात्मनः, निरुक्तविधिना । उत्त०

६ । निरुक्तविधिनाऽर्थनिर्देशपरत्वाद्वाऽस्य अयतेतेतर्वाधि-

पूर्वस्य । उत्त० ७ । नाम । सूर्य० ९, १४६ । आब० ७१५ ।

अध्यात्मानयनारुक्तेतो विमुद्धवापादनात् । दण० १३८ ।

अनेन करणभूतेन साधुवैषम्यममोभान् प्रत्यधिकं गच्छति

यस्मादेवं तस्मादध्ययनम् । दण० १६ । अध्यात्मानयनं,

अधिगम्यन्ते परिच्छिन्ते वा अर्था अनेत्यधिगमनमेव प्राह-

तस्मात् तथानिधार्थप्रदर्शकत्वाच्चास्य वक्तव्येऽध्ययनमिति,

अधिकं नयनमधिकनयनं चाध्ययनम् । दण० १६ । अध्या-

त्मानयनं-अध्ययनभूतनाम । दण० १६ । शालिम् । दण०

२८४ ।

अज्झत्थपाछुक्कं-अध्ययनपङ्कः । विशेष० ४१५ ।

अज्झत्थ-स्तेछविशेषः । प्रश्न० ५५ ।

अज्झत्थस्वाप-अध्ययनायः, सूत्रो मनःपरिणामतमुत्प ।

आचा० ६८ । सूत्रम् आत्मनः परिणामविशेषः । आचा० ३११ ।

अज्झत्थसायं-अध्ययसानं, अन्तःकरणप्रवृत्तिः । सूत्र० ३४० ।

अनोविशेषः । औप० ९९ । जीवा० १३० । अन्तःकरण-

सम्पेक्षम् । आब० १८४ । रागस्नेहमदमोहादि अध्यय-

सानानि । आब० २७२ । अध्यवसायाः । प्रश्न० ५४३ ।

ध्वणतिविधियाप्रत्ययविशेषरूपम् । औप० ६० । मन

एकाग्रतासम्बन्धम् । आब० ५८३ । रागस्नेहमदमोहादिस्य

वशायाः । ठाणा० ४०० । विशेष० ८४२ ।

अज्झत्थसाणावरणिज्जायं-आध्यात्मप्राप्त्यनीयानि । भग०

४३२ ।

अज्झत्थसाणेहि-अध्ययवानैः, मन परिणामैः । जे० प्र०

२७९ ।

अज्झत्थसिं-अध्ययसिद्धम्, परिमोगक्रियासंग्रहनिवयम् ।

भग० ८९ । अध्ययवानैः, प्रयत्नविशेषः । भग० ८९ ।

अज्झत्थसिं-अध्ययनमितं, क्रियासंग्रहनिवयम् । औप०

६०

अज्जायस्सन्ति-अप्यवयवः । दश० ३५ ।

अज्जाइते-अपीनम् । आच० ३४० ।

अज्जाय-अप्यवयवम् । विशेष० ५०६ । अथायः । अग० ४ ।

अजुमीनां मनःपीडानां वा आयः । अग० ४ । पाठः ।

उत्त० ७११ । शान्तेऽप्यविशेषः । आय० ६८ । अप्यव-
यानि । उत्त० ७११ ।

अज्जायहो-अप्यारहः, यथाविशेषेषु यज्ञेषु यमोपादान-
निष्पादितेषु उपयुक्तिरप्यारोहतीति, यथाविज्ञानो यथा,
यथाविज्ञानात्ततः कामश्चाभिधानो वा यथा । सूत्र० ३५३ ।

अज्जायन्ति-अप्युपेति । ठाणा० ३५१ ।

अज्जियसं-उपययितव्यं । सू० सू० ७४ आ ।

अज्जिणी-अक्षिणम् । विशेष० ४५० । अक्षिणधुनयः ।

दश० १६ । यहीयमाने न क्षीयते स्मः तद् अक्षिणम् ।

ठाणा० ५ ।

अज्जुययानो-अगमगमनायने नि (आमन्त्रितः) । नि०
सू० द्वि० ७१ आ ।

अज्जुसिरे-अग्निरम्-अग्नियिला दक्षिण निर्यात् ।
औष० २१४ ।

अज्जुसिरे-नृणादिप्राज्ञे न । औष० १२३ ।

अज्जुसिरो-एहिमीरनिकाकितः प्रविशिममङ्गितो वा ।
सू० द्वि० २५२ आ ।

अज्जोमर-अध्यवहारम्, स्वार्थमूलादहणप्रयोगम् ।
दश० १७४ । नि० सू० प्र० १४० आ ।

अज्जोपरप इ-भोजनदोषः । अग० ४६६ । स्वार्थमू-
लादहणे गत्यर्थं कनयज्ञेऽगमव्यवहारः । ठाणा०
४६० ।

अज्जोयगमियाए - आयुगमिणी, प्रवर्ग्याप्रतिपत्तिनो
प्रवर्ग्यभूमिगमनरक्षणमुत्तरीयमात्राकारेण निर्णया वेदना ।
अग० ६५ ।

अज्जोययज्जन्ति-अप्युपयज्जन्ते-तदेकविंशति अज्जन्ति तद-
जन्ताय शपिष्येतेत्यवयवज्जन्ते उपपन्ना यजमानाः । ठाणा० २५२ ।

अज्जोययज्जणं-अप्युपयज्जन्, कर्त्तव्यविशेषोऽप्युपयज्जन्-
भिन्नः । ठाणा० १७४ ।

अज्जोयज्जिज्ज-अप्युपयज्जन्, अभियज्जं कुर्यात् । दश०
४५ ।

अज्जोययज्जणं - अप्युपयज्जन्, विष्णुर्मानिकशब्दकोषः ।
आतो० ७८१ ।

अज्जोययज्जणी-अप्युपयज्जन्, अप्ययः । औष० ११४ ।
अप्युपयज्जन् । आय० ३५१, १२ ।

अज्जोययज्जन्-अप्युपयज्जन्, आद्यः । दश० १५५ । अज्-
ज्जाहणविन्नामापिष्येतीत्ययज्जन् । अग० ६५० ।

अज्जोययज्जन्ते-अप्युपयज्जन्, तदेकविंशति गतः । अग०
२९३ । मूर्तिगणः । विता० ३८ ।

अज्जोययज्जो-अप्युपयज्जन् । अग० ३१५ ।

अज्जोययय-अप्युपयज्जन्, प्रवर्ग्याप्रतिपत्तिः । अग० १५३ ।

अज्जोयान-अप्युपयज्जन्-धत्ता । अग० प्र० २५२ आ ।

अज्जमपसे-अज्जमपसे, अज्जमपसेः अज्जमपसे ।

सूत्र० २१४ । वीरगाः । सूत्र० ३१५ ।

अज्जानोऽप्युपयज्जन्- (अज्जमपसे) । कृते कृते भिन्नम् ।
उत्त० ४०४ ।

अज्जानम्-अज्जमपसे, अननुमर्गं वा । दश० १७१ ।

अज्ज-अज्जम्, अज्जिद्वयवयवः । दश० सू० १४ । अज्जम्
वीरितव्येऽप्येकवयवमिति कृत्वा । अज्जमपसे गौडनाम ।

अग० ७६ । अज्जमपसे - अज्जमपसेऽप्युपयज्जन्ति
इत्ययम् । आय० ५८० ।

अज्जदहासं-अज्जदहासम् । आय० १९१ ।

अज्जदहासो-अज्जदहासः । आय० ८३० ।

अज्जमाला-अज्जमाला । अग० ५४२ । अज्जमाला ।
औष० ६५ ।

अज्जो-अज्जन्, योग्यप्रज्ञे आलोचनाद्वयान्ते उज्जिम्या
मर्त्यविशेषः । आय० ६६४ ।

अज्जो-अज्जन्, उज्जिम्यां विनश्वरराजमयः । दश० १९० ।

अज्जदुहद्वयसट्ठे-आर्त्तदुःखात्तद्वयसट्ठे । उत्त० ३२१ ।

अज्जदुहद्वो-आर्त्तदुःखविशेषः, आर्त्तदुःखात्तः । आय० ३५५ ।

अज्जदुहद्वो-आर्त्तदुःखात्तः । आय० २८८ ।

अज्जनियद्वियचित्ता-आर्त्तनिर्वर्त्तिनचित्ताः, आर्त्तं निर्वर्त्तिनं
चित्ते वेत्ते तथा, आर्त्तानां निर्वर्त्तिनं चित्ते वेत्ते । अग०
१०१ ।

अज्जमगा-अज्जमगाः । नि० सू० द्वि० ११ अ ।

अज्जमहा-अज्जमहा । उत्त० गा० ४८६ ।

अज्जमहा-आर्त्तवशात् । आय० ३८८ ।

अट्टहासं-अट्टहासम् । आवा० ६३४ ।

अट्टा-आतां, दुष्टिनः रागद्वेषोदयेन । आवा० १८३ ।

अट्टाल-प्राकारसम्बन्धिशब्दात् । आवा० ४११ ।

अट्टालकं-प्राकारकोष्ठकोपरिवर्ति आनोधनस्थानम् । उवा० ३११ ।

अट्टालक-अट्टालकः, प्राकारस्वोपरि मृत्वाधयविशेषः । जीवा० १५९ ।

अट्टालका-प्राकारस्वोपर्याधयविशेषाः । मग० १३७ ।

अट्टालक-अट्टालकः । जीवा० १६९ ।

अट्टालग-अट्टालकः, प्राकारोपरिवर्ति आधयविशेषः । प्रश्न० ८ ।

अट्टालकम्, प्राकारोपर्याधयविशेषः । मग० २३८ ।
अट्टालगा-पागास्त अन्ते अट्टालयो मगो । नि० ५० प्र० २६५ अ ।

अट्टालगो-अट्टालकः, प्राकारस्वोपरि मृत्वाधयविशेषः । जीवा० २५८ ।

अट्टालय-अट्टालकः । आवा० ६७५ ।

अट्टालय-अट्टालकाः, प्राकारस्वोपरिवर्त्याधयविशेषाः । ज० प्र० ७६, १०६ । औप ३ । प्राकारस्वोपरि मृत्वाधयविशेषाः । प्रश्ना० ८६ । प्राकारस्वोपर्याधयविशेषः । जीवा० २७९ ।

अट्टालयसंठिमो-अट्टालकसंस्थितः । जीवा० २७९ ।

अट्टे क्षाणे-क्षान्तस्य प्रथमो मेघः । मग० १२३ ।

अट्टो-आर्तः, मनसा । विष्ण० ८१ ।

अट्ट-अर्थः । आप० ७१३ ।

अट्ट-अर्थान्, वर्णादीन् । ज० प्र० ९८ । अर्थान् । उवा० ३६० ।

अट्टकरो-अर्थकरणं, अपांमिनिर्वर्तकमधिकारण्यादि येन द्रव्यादि निरुपयते । अर्थान् वा करणं, यत्र गहोऽपार्थिन्यन्ते । अर्थ एव वा तेस्तेनार्थाः क्रियन् एति । उवा० १९५ ।

अट्टवर्षममत्तसंनिपिद्धा-अष्टौवर्षममत्तसंनिपिद्धा, प्रभा विधेयः । आवा० ३४३ ।

अट्टव-अट्टकः । औप० १४४ । अट्टकम्-चतुर्विंशत्यधिकतमवर्षमात्रकप्रमाणम् । मय० ३१८ ।

अट्टगुणाप-अट्टगुणाः । आवा० ६३ ।

अट्टगुणे-अट्टगुणाः । ठाणा० ३९४ ।

अट्टजाय-अर्थकार्या अर्थिकार्या अप्यप्रयोजनं वा । वृ० १० २४२ अ ।

अट्टजुक्तं-अर्थयुक्तं-अर्थान्-यस्यत इत्यर्थेनेन युक्तमन्त्रितम् । उवा० ४६ ।

अट्टकुमियं-अट्टाष्टमिका, मिश्रप्रतिमाविशेषः । अन्त० २९ ।

अट्टकुमिया-अट्टाष्टमिकानि । मग० ७७ । अट्टाष्टमम् । ठाणा० ४४० ।

अट्टपयति-अनुभागसंक्रमस्वरूपनिर्धारणम् । ठाणा० २२३ ।

अट्टपिट्टुट्टा(निष्ठिया)-अट्टवारपिट्टप्रदाननिष्पन्ना । जीवा० ३५१ ।

अट्टपिट्टिणिष्ठिया-अट्टपिट्टिणिष्ठिता, अट्टभिः शास्त्रप्रतिषेधेः पिष्टेर्निष्ठिता । प्रश्ना० ३६४ ।

अट्टफास-अट्टस्पर्शम्, वादपरिणामम् । मग० ९६ ।

अट्टभाषया-अष्टमभाषयाजी मानविशेषः । मग० ३१३ ।

अट्टमंगलय-अष्टमजलकानि, अष्टेति संख्याशब्दः, अष्टमजलकानि चारण्यः संज्ञाशब्दः । ज० प्र० ११२ ।

अट्टममत्तं-अष्टममत्तम्, त्रिंशद्वर्षमासः । आवा० २२८ ।

ममवपरिमापयोग्यवचनं, यद्वाऽष्टममत्तमिति सामर्थ्यं नाम, तच्चेवम्-एकैकस्मिन् दिने द्विवारभोजनोचित्येन क्लृप्तप्रत्यस्य पूर्णा भक्षनावसुत्तरपारण्यदिनयोरेकैकस्य भक्तस्य च त्यागे

नाष्टम् अर्कं स्वागते यत्र । ज० प्र० १९७ । उपवास-व्रतम् संज्ञा । ज० प्र० ११८ ।

अट्टमयन्त्रिओ-अट्टमयन्त्रिका, दिनत्रयमनाहारिणः । ज० प्र० २३९ ।

अट्टमेणं-अट्टमेन, उपवासप्रयत्नशेषेन । ज० प्र० १९१ ।

अट्टय-तले । आवा० ६४३ ।

अट्टरसंनपउत्त-अष्टमी रतः, दृष्टान्तादिभिः सम्बद्ध प्रश्नयुक्तम् । ज० प्र० ३९ ।

अट्टसहआदि-अर्थगतानि याग मन्त्रि ता अपेक्षानि-वास्तानि, अपवा अर्थान्-इष्टवार्त्तानां दानानि वा-वस्तुना अपेक्षानां गन्तव्यमिति । ज० प्र० १४३, मग० ४८७ ।

अट्टमते-अट्टमते । आवा० १४७ ।

अट्टमयं-अट्टाष्टमिकं दानम् । ज० प्र० १० ।

अट्टमयन्त्रिओ-अट्टमयन्त्रिकाः । आवा० १४३ ।

अट्टसहस्रं-अष्टमहस्रम्, अष्टोत्तरं महस्रम् । जं० प्र० ४१० ।

अट्टसहस्रस्यरक्तं चणसत्तागा-अष्टौ महस्राणि-अष्टसहस्रस्यरक्ताका वरकामनगलाका-वरकामनमध्यः शब्दाका ये तु तानि । जं० प्र० ५९ ।

अट्टसिरे-अट्टशिराः, अष्टकोणः । औप० १० ।

अट्टसोयणिशब्दे-अष्टमुनर्णा मानमस्तेयष्टसोयणिकं, सुवर्णमानमिदम्-धरायारि मधुरगुणकलान्येकः दैवमवर्णः, योऽस्य दैवमवर्णः एकं धान्यमावर्तते, द्वे धान्यमावर्तते तृतीया गुणा, पञ्च गुणा एकः कर्ममावर्तः, योऽस्य कर्ममावर्तः एकः सुवर्णः । जं० प्र० २२६ ।

अट्टा-अर्थक्रिया, अर्थाय वारकणम्, क्रियायाः प्रथमो भेदः । आष० ६४८ ।

अट्टाणं-अस्थानम्, अयुक्तं, असाग्रतः वा । सूत्र० १६० । शब्दप्रतिषेधावसतिः । वृ० सू० १९७ आ ।

अट्टाणकृत्यणा-अस्थानस्थापना-पूर्ववप्रहादिके अस्थाने प्रत्युपेक्षितोपधेः स्थापनं-निक्षेपः । ठाणा० ३६२ ।

अट्टादंशे-अर्थाय-वारीरक्षजनयमदिप्रयोजनाय दण्डः-प्रत्यस्थावराहिता । सम० २५ ।

अट्टावय- (अष्टावयः) पर्वतविशेषः । आष० ८२३ ।

अट्टापदं-अर्थापदम् । आष० ३५२ ।

अट्टारस्यको-अष्टादशवहः, अष्टादशमवर्षो द्वारः । आष० ६८१ ।

अट्टारस्यजणाउलं-अष्टादशव्यज्जनाकुलम् । मृग० २९३ । ठाणा० ११७ ।

अट्टावय-अष्टावयम्, युगम्, अर्धदं वा । दण० ११३ ।

अट्टावयो-पर्वतविशेषः । आष० १४८ ।

अट्टावय-अष्टावयम् । जीवा० २७६ । अर्धपदम् । आष० ४१२ । शारिफलकयुतं तद्विषयकलम् । जं० प्र० १३७ । युतफलकम् । प्रथ० ८४ । पर्वतविशेषः । आष० १५१ । युतकोडाविशेषः । सूत्र० १८१ । युतफलकं, कैलासः पर्वतविशेषो वा । प्रथ० ७० । अष्टावयः, पर्वतविशेषः । आष० ८२७ । युतफलकम् । जं० प्र० ११४ ।

अट्टावयसेलमिहरसि-अष्टावयसेलमिहरसि । जं० प्र० १५८ ।

अट्टाहिअं-अष्टादिहाम्, अष्टानामर्ण-रित्तानां मयाहागोऽष्टादे तद्वति यस्यां मदिमायो वा अष्टादिहानाम् । जं० प्र० १६३ ।

अट्टाहिया-अष्टादिका, महामदिमादिनेयः । जीवा० ३६५ । जं० प्र० ४२३ ।

अट्टि-अग्निः, कीदृगम् । प्रथ० ८, भग० ११५ ।

अट्टिकच्छाम-ने अग्निवहुताः कच्छाग्ने अग्निवहुताः । प्रमा० ४४ ।

अट्टिकच्छमो-अग्निवहुताः, कच्छाग्नेयः । जीवा० ३६ ।

अट्टिकरकम्-मन्दुनोदकम् । दण० १७७ ।

अट्टिरिदं-अग्निगन्तं । आष० ३६९ ।

अट्टिग-अग्निवहुता-कीदृगम् । भग० ३०८ ।

अट्टिगम्मायणने-अग्निवर्मावर्तनम्, अग्निवर्मावर्तनं-द्वानि यस्याः । भग० १२५ ।

अट्टिगामे-अग्निवर्मायणम्, अग्निं च तद्वर्णम् च-अग्निना इयामतीकृतं-आधारितपर्यायानाम् । भग० २१३ ।

अट्टितरगाम-अग्निवर्मायणम्, पूर्वं वर्तमानकनामकम् । आष० १८९ ।

अट्टिमज्जणं-अग्निवर्मायणम्, कीदृगामर्तनम् । प्रथ० २० ।

अट्टिमिज-अग्निवर्मायणम्-अग्निवर्मायणविशेषः । उत० ६९० ।

अट्टिमिजा-अग्निवर्मायणम्, अग्निवर्मायणम् । सूत्र० ४०८ । भग० ५२६ ।

अट्टिय-आयिकः, अर्थेन इत्यर्थः-सोऽयं, स प्रयोजनमर्थेन अर्थः स एव प्रयोजनरूपोऽस्वास्तीति । उत० ६५ ।

अट्टियकट्टुद्वियं-अग्निवर्मायणम् । उत० ३२९ ।

अट्टियगामं-अग्निवर्मायणम्-अग्निवर्मायणम् । भग० ६६१ ।

अट्टिलगो-मुर्ति इत्या । आष० ६९० ।

अट्टिलगो-अग्नि (कीदृगम्) । नि० सू० प्र० ५६ आ ।

अट्टिसारफला-अग्निवर्मायणम्-आपादिकाः । व्य० टि० २७३ आ ।

अट्टिसेणा-वर्मायणान्नर्तनं गोष्ठम् । ठाणा० ३५० ।

अट्टि-अग्नि-मग्ना । अनु० ५ । गृह्यसूत्रम् । नि० सू० टि० १७३ अ ।

अट्टुप्पत्ती-ववहागो । नि० सू० नृ० १०१ अ ।

अट्टे-अर्थः, मावः । भग० ३४१ ।

वा मीडा कृतदृश्यस्यापि खलित्रेनाहार्यैः काष्ठकलपुस्तयुगि-
काचमदिघटितप्रजननैर्मोदिदवाच्यप्रदेशामेवमम् । आब०
८२५ । वृचकक्षोरुचदनादिमोहोदयोद्रुतस्तीनो मैथुना-
ध्यवसायाख्यः कामः । आब० ८२५ । मैथुनादावर्षकिया-
मम्प्राप्तकामस्य चतुर्दशो मेदः । दश० १९४ ।

अर्णगपडिसेवणी-मैथुने प्रधानमङ्गं मेरुं भगवत् तत्प्र-
तिषेधोऽनङ्गं तेनानङ्गमाहार्यलिखादिना अनङ्गे धा-मुग्गादौ
प्रतिषेधाऽस्ति यस्याः अनङ्गं धा-काममपरापरपुरुषसंपर्कतो-
ऽतिगयेन प्रतिषेदत इत्येवंशालाऽनङ्गप्रतिषेधिनी । ठाणा०
३१३ ।

अर्णगसेष-सुवर्णमार्गे, मदनिमर्गे मज्जनः । नि० चू०
तु० ५ अ ।

अर्णगसेणा-अनङ्गमेना, गणिकासुख्याः । अन्त० ३ ।

अर्णगसेणो-चम्पकास्तव्यः स्वर्णकृत्, कामाप्रकाणाष्टव्यः ।
वृ० द्वि० ४४ अ ।

अर्णगरति-अनङ्गकीडाः । वृ० तु० १०७ आ ।

अर्णत-अनन्तम् । विशे० ३९६ । वैषालमनाऽनन्तराधात ।
जीवा० २५६ । अनन्त, अनन्तार्थविययज्ञानस्वपरत्वा-
दन्तरहितः । भग० ३, मम० ५ । अपरिमाणम् । भग० ६६ ।
अनन्तकर्मपुत्रलनिर्मुक्तकात्तद्वन्तमिति अनन्तानां वा अर्थानां
हेतुर्गणवन्तम् । ओष० १२८ ।

अर्णतकार्य-मूलकादिकम् । प्रजा० २५९ ।

अर्णतकिरिया-अनन्तकिषा, परम्परामुक्तिफलः । उक्त०
५८३ ।

अर्णतबुक्तो-अनन्तकृत्, अनन्तवारात् । भग० १३० ।

अर्णतग-वम्पलादिवक्ष्यम् । ओष० ३४ ।

अर्णतगमेजुत्त-अनन्ता-अर्षवमिता गम्यते वम्पुत्ररूप
मेमिति गमा-वम्पुपरिच्छेदऽस्मात् नामादवम्पुर्मुक्तानि-
अम्बितान्यनन्तगमयुक्तानि । उक्त० ३४० ।

अर्णतगुणपरिहाणीय-अनन्तगुणपरिहाणि, अनन्तगु-
णानां परिहाणि । ज० प्र० १२० ।

अर्णतगुणविसिद्धतरा-अनन्तगुणवैशिष्ट्यतरा । मय्य०
२९४ ।

अर्णतघाई-अनन्तघातिन-अनन्तं ज्ञानदर्शने दन्तु शीलं येषां
ते । उक्त० ५८० ।

अर्णतजिणेण-रामद्वयेना, ज्ञानां निव्ययः । आब० ४३० ।

अर्णतजीविया-अनेतजीविका-पनकादयः । ठाणा० ११० ।

अर्णतणाणी-अनन्तनाणी, रेखाः । आब० ६६३ ।

अर्णतते-अनन्तकम्-एरुधेयिकं क्षेत्रम् । ठाणा० १४७ ।

अर्णतमिस्तिथा-अनन्तमिथिता, मूलकादिप्रमनन्तकार्य
तस्यैव सङ्गः परिपाठपुत्रग्न्येन धा वेनचिप्रत्येकवनगर्गिता
मिथमरालीक्य सर्वोऽप्येवोऽनन्तकार्यिक इति वदनी भाषा ।
प्रजा० २५९ । ठाणा० ४९० ।

अर्णतमीस्तग-अनन्तमिधा, मर्यादुपाभाषाभेदः । दश०
२०९ ।

अर्णतय-अनेतकम्-जिनम् । मम० १५३ ।

अर्णतर्-अनन्तरम्, बहिर्भूतम् । मय्य० ३४ । मम०
१२८ ।

अर्णतरगद्विया-अनन्तरप्रथिता, अनन्तरं द्वयवस्थापितं
प्रथिमि सह प्रथिता (चादिगः) । भग० २१४ ।

अर्णतरपञ्जता-अनन्तरपर्याप्तका-प्रथममयपर्याप्तका ।
ठाणा० ५१४ ।

अर्णतरपुररफडे-अनन्तरपुरस्कृतः, अनन्तरं-अव्यवध
नेन पुरस्कृत-अप्रेकृतो य सः । मय्य० ९० ।

अर्णतरस्ये-येषां पुद्गलानां बदनां गतामनन्तरं ममयो
वर्तने तेषामनन्तरस्य भग० ७९१ ।

अर्णतरहिता-अने ठिता-अना न अना-अर्णता मयिना ।
नि० चू० प्र० २५७ आ । नि० चू० द्वि० ८३ आ ।

अर्णतरहियाय-अनन्तरि(रहि)तया-अव्यवहितया ।
आबा० ३३७ ।

अर्णतरा-अनन्तरं, एष्यामीती । आब० ७६९ ।

अर्णतरिया-अनन्तरिका, अन्तरस्य विच्छेदस्य कारणम् ।
भग० २२० ।

अर्णतरौ-अनन्तर-वर्तमान समय । ठाणा० ५१४ ।

अर्णतरोगाद-अनन्तरावगाटम्, येषु प्रदेशोऽवगाटवगाट-
स्तेष्वेव खदवगाटं तदन्तरावगाटवगाटवगाटवगाट-
टम् । भग० २३ । अव्यवधानेनावगाटम् । जीवा० २० ।

अर्णतरोगाद-उत्पत्त्यनन्तरमवगाटवगाटवगाटम् । भग० ९३७ ।

अर्णतरौषयणगा-उपपत्त्यप्रथममयवर्तिनः । प्रजा०
३०४ ।

अर्णतवत्तियाणुपेहा-अनन्तवर्तितानुपेक्षा । ठाणा०
१९० । अवगन्तानम्यानन्तवर्तितानुचिन्तनम् । औ० ४५ ।

अर्णतविजय-आगामिन्या उत्तरपिण्या भरते चतुर्विंशे जिन-
नाम । सम० १५४ । हरेवते भविष्यजिनः । सम० १५४ ।

अर्णतवीरिय-अनन्तवीर्यः । आवा० ३९२ ।

अर्णतसंजय-एकेन्द्रियादिषु सम्पन्न यतः । आवा० ४२९ ।

अर्णतसंसार-अपर्यवसितसंसार असंख्याः । अन्त० ७१३ ।

अर्णतसंसारचक्षुषा-अनन्तसंसारवक्षः । उत्त० ३३० ।

अर्णतसेणे-अनन्तसेनः, अन्तकृशानां तृतीयवर्गस्य
त्रितीयाध्ययनम् । अन्त० ३ । भरतेऽतीतेरसर्पिणीकृतकरः ।
सम० १५० । ठाणा० ५१८ ।

अर्णतसो-अनन्तसः, अपिच्छेदेव । सूत्र० ३४ ।

अर्णतहिअ-अनन्तहितम्-मोक्षः । दश० २५० ।

अर्णता-तिथकरा । वृ० प्र० २२४ आ ।

अर्णताणुयंधी-अनन्तानुयन्धी, अनन्तं संसारमनुबध्नुन्ती-
त्येवंशीलः । प्रज्ञा० ४६८ । पौडशकपात्रे प्रथमो भेदः । सम०
३१ । आवा० ९१ । अनन्तं भवं अविच्छिन्नं करोति,
अनन्तो षाड्नुबन्धो यत्थ । ठाणा० ११४ ।

अर्णतिर्य-अनन्तिकम्, नजीऽप्यर्थवान्नात्यन्तमनिकम्-
दूरात्समिप्यर्थः । अन्त० २१७ । अनासम् । भग० २१७ ।

अर्णतेहि-अनादिताम् अनन्ताः । भग० ६१० ।

अर्णतो-अनन्तः अनन्तकर्मासजयात्, अनन्तानि वा
ज्ञानार्थिन्यस्येते, चतुर्दशो जिनः, रत्नसत्त्वितमनन्तं दाम-
स्वप्ने जनन्या दृष्टमतः । आवा० ५०४ । अपर्यवसितः ।
उत्त० २१३ । अनन्तानामेवैकं शरीरम् । औष० ३४ ।

अर्णथो-राजविशेषः । नि० चू० द्वि० ४२ आ ।

अर्णथिल्ल-अनाम्लम्-स्वस्वादावचलितम् । आवा० ३४६ ।

अण-अगाः, अणत्ति-अव्ययन्ति अविकरहेतुत्वेनासातवैद्य
नारकायापुष्कमिति, अनन्तानुबन्धिनः कौपादयो वा ।
आवा० ८१ । नारकायापुष्कं च शब्दजन्यकारयन्तीत्यणा,
अनाः । विशेष० ५६१ ।

अणइकमणाइ-अननियमं, भयमयोगानामनुबध्नुनम् ।
उत्त० ५४३ ।

अणइक्खा-अनाम्यता । (गणि०)

अणइयत्थि-अनित्य-यथापरिगतं वक्ष्याममभिहितं
तथाऽनित्यम् । आवा० २५६ ।

अणइयर-अनातवरं, अविरमान्नातवता प्रधानं न विद्यते-
ऽनितरं यस्मान्नत । औष० ५४ ।

अणईयपत्तो-अनीतिपत्रः, न विद्यते इति-गङ्गादिहिरूपेति
रहितपत्रः । जीवा० १८८ ।

अणकरो-अणकरः, कर्ण-पापं करोतीति, प्राणवधस्य
चतुर्विगतितमः पर्यायः । प्रश्न० ६ ।

अणको-अणकः, विज्ञातदेशवासी म्लेच्छदिशेषः । प्रश्न०
१४ ।

अणक्खित-परीक्षितः । नि० चू० द्वि० ८१ आ ।

अणगार-अनगारः, सूत्रकृताश्च पञ्चममध्ययनम् । आवा०
६५८ । साधुः । दश० ६२ । सूत्रकृताश्चैकविंशमध्ययनम् ।
उत्त० ६१६ । चतुर्दशसक्तं भवमोक्षकः । भग० ६३० ।
द्रव्यतो भावतथाविद्यमानागारः । दश० १५९ । न विद्यते-
ऽगारं गृहमेवमित्यनगारः-यतयः । आवा० ३६ । तीर्थिक-
प्रयत्नितः । आवा० ३०९ । अनगारी-यतिः । उत्त० ५७८ ।
साधुः । आवा० ३२९ ।

अणगारमग्गे-उत्तराध्ययने पञ्चागारमध्ययनम् । सम०
६४ ।

अणगारसुयं-सूत्रकृताश्चैकविंशान्तिमध्ययनम् । सम०
४२ ।

अणगारस्सभिक्ख-अनगारस्सभिक्खः, अस्वेतु भिज्जुरस्व-
भिक्खः-जात्याशनाजीवनादनास्वीकृतत्वेनानास्वीयानेव गृहि-
णोऽसादि भिक्षत इतिकुर्यात्, न च यतिरेव, ततोऽनगा-
रक्षासावस्वभिक्ख । उत्त० १११ ।

अणगारिये-अनगारिके (अनगारिते वा), अनगारेण-भाव-
मिज्जुण भवे अनुष्ठानम् । उत्त० ३३६ ।

अणगारे-अनगारः, न विद्यते अगारं-गृहं यस्यासौ माधुणी
जीवा० १४२ । आस्थितात्मा सन्धिसामप्याय । भग०
५९६ । न विद्यते अगारं-गृहं द्रव्यतो भावतत्वं यस्यासौ
सयत इति । प्रज्ञा० ३०३ । न विद्यते अगारं-गृहं यस्मै सः ।
सुयं ४ । अगाः-गृहास्तैर्निष्पन्नमगारं तत्र विद्यते त्यक्क-
दपाकः । आवा० ४७३ ।

अणगारी-अणगारः, कर्मवि कालान्तरकृमानुभवहेतु-
तया अणम्-अष्टप्रकारं कर्म तत् करोतीति, तथा तथा
गुरुवनविपरीपप्रज्ञेतिभ्यश्चिन्तोमीति । उत्त० २० ।

अणगाल्लो-दुष्कलः । वृ० तू० ०३ अ ।

अणघा-गिरोगा । नि० चू० प्र० ८० अ ।

अणघाविअ-अनायानिम । औष० १०९ ।

अणश्चाधितं-वक्ष्यमात्मा वा यत्र न नर्तितः । ठाणा० ३६१ ।

प्रत्योदनं प्रमाजने वा । उता० ५४० ।

अणश्चासादृणाविणप-आसातना तन्निषेधरूपो विनयो-
ऽनत्यासातनाविनयः । भग० १२२ ।

अणजं - अनार्यम् । अनार्यवचनत्वात् । अर्षमद्वारस्य
तृतीयं नाम । प्रथ० २६ ।

अणज्जघम्मे-अनार्यधर्मः, ब्रह्मकर्माकारि । सूत्र० १५८ ।

अणज्जभावे-अनार्यभावः । बोधादिमान् । ठाणा० २०९ ।

अणज्जे-अन्याप्यः, न न्यायोपेतः । प्रथ० ५ ।

अणज्जो-अनार्यः, स्त्रियश्चेद्विहितः । दश० २७५ । पापकर्मा ।
प्रथ० ४० ।

अणज्जाप-अकाले, अस्वाग्राधिके वा । नि० सू० प्र०
१० आ ।

अणट्ठा-अनातं - आर्तध्यानविकलः । उता० ४४८ । मकल-
लोपविगमतोऽश्वाधिता । उता० ४४९ ।

अणट्ठा-अनर्थकिया, अनर्थाय वारकणम्, क्रियाया द्वितीयो
भेदः । आष० ६४८ ।

अणट्ठाद्वे-अर्धविलक्षणे दण्डः । सम० २५ ।

अणणुगामी-अननुगामुकः-स्थितप्रतीपवत् । आष० ४२ ।

अणणं-अनन्यः-ज्ञानादिकः । आचा० १९३ ।

अणण्णकर-‘स्तु-प्रभवण’ इति वचनात् आस्तव-
आधवः कर्मोपादानं तत्करणशीलं आस्तवकरस्तन्निषेधा-
दनास्तवकर-प्राणातिशयः प्रभववर्जित इत्यर्थः । ठाणा०
४०९ ।

अणण्हय-अनाधवः । आष० २८० ।

अणण्हयस्सं-अर्धस्वरवम्-अविद्यमानकर्मवत् । उता० ५८९ ।

अणण्हयफले-अनाधवफलः, समयः । भग० १३८ ।

अणति-प्रशाययति । उता० १२८ । दण्डयति । आष०
७८८ । आत्ते-गृह्णाति । नि० सू० द्वि० ९ आ ।

अणतिक्रमणिज्ज-अनतिक्रमणीयम्, अचालनीयम् । भग०
१३५ ।

अणत्तट्ठिप-अनाहमार्थिकः, नानामार्थ एव यस्यास्यसौ पर-
मार्थकारी । प्रथ० ११३ ।

अणत्तट्ठियं-अस्तीकृतम् । आचा० ३२० ।

अणत्तट्ठिमे-अनात्मप्रज्ञा-आत्मने हिता प्रज्ञा देया नैः
आचा० २३४ ।

अणत्ते-आणपीडितः । ठाणा० १६५ ।

अणत्थको-अनर्थकः, परमार्थारथा निरर्थकः, परिग्रह-
स्याष्टाविंशतितमं नाम । प्रथ० ९३ ।

अणत्थद्वे-अनर्थदण्डः, अप्रयोजनदण्डः । आष० ८१० ।

अणत्थमियसंकप्पे - त्थानिन्मगमयभोजनसंज्ञकपान् ।
वृ० सू० १७९ अ ।

अणत्थो-अनर्थः अपावः । प्रथ० ९२ । अनर्पदेतुच्चा-
परिग्रहस्यैवविंशतितमं नाम । प्रथ० ९३ ।

अणत्तिट्ठं-अनादिष्टं-अविशेषितम् । वृ० सू० ९९ अ ।

अणत्तद्वेसी-अनन्यदत्ता-यथावस्थितपदार्थगृहा, भगवद्गुण-
देहादन्वयः न रमते । आचा० १४५ ।

अणत्तपरमं-अनन्यपरम-संयमः । आचा० १६६ ।

अणत्तारामे-अनन्यारामो-मोक्षमार्गान्वयः न रमते ।
आचा० १४५ ।

अणत्तज्जो-अज्ञानमाणो । नि० सू० प्र० ११० अ ।

अणत्तप्पि-अवात्तरस्यन्तरमेदः । जीवा० १७७ ।

अणत्तप्पमो-अनन्यप्रभ (अनन्यप्रभ) ब्रह्मगम भवि-
द्यमानो वाऽऽत्मन सम्बन्धी प्रण्यो-तिरम्यादिर्मम स ।

भावधनयुक्तः । औप० ३७ ।

अणत्तप्पज्ज-‘देही’ अनात्मवशः । वृ० द्वि० २०९ अ ।

अणत्तप्पज्जो-अनात्मवशः । वृ० वृ० २५८ अ ।

अणत्तप्पयं-अनर्पितविषयविभागम् । वृ० वृ० ११० अ ।
अविशेषितम् । उता० ४८१ ।

अणत्तप्पिडंतं-अवलम्बः । नि० सू० द्वि० २३ अ ।

अणत्तप्पलो-आणवत्, बलवानुत्तमणः । प्रथ० ३० ।

अणत्तप्पुत्तमो-अननुपगतः, धूम्रमप्यदाऽनुपगम्यतोऽनि-
वेदितगतेत्यर्थः । विशे० ६२० ।

अणत्तप्पुत्तम-‘अण-देय’ इत्येव अणनि-न ददाति य म ।
प्रथ० ४६ ।

अणत्तमिक्कं-अनमिक्कान्न, अनन्तिनित्त । आचा० १९३ ।
नामिक्कान्ना जीविनादनमिक्कान्ना गयेननयर्थः । आचा०
३२३ ।

अणत्तमिक्कान्-अणत्तमिक्कान् । वृ० प्र० १३० अ ।

अणत्तमिग्गहिभ्यो - अविद्यमानमनीन-आभिव्युत्थेन गृहीतं
महर्षे-ज्ञानसम्बन्धनमिग्गहिभ्यो - अनमिक्क । उता० ५६५ ।
अनर्पिह्मा । उता० ५६५ ।

अणभिग्वहिय - न विद्यते अभिमुखेनोपादेयतया एहीत-
ग्रहणमस्यैव नभिग्वहीत । प्रज्ञा० ६० । अनिश्चितमशिव-
दिभिर्निर्गममावात् । ठाणा० ३०९ ।

अणभिग्वहियमिच्छादंसणवत्तिता - अनभिग्वहीतमि-
च्छादसैनप्रत्ययिकी, जेहि न विवि कृतित्वियमये पठि-
वण । आव० ६१२ ।

अणभिग्वहिया - अनभिग्वहीता, अनभिग्वहा यत्र न प्रतिवि-
यताधोवधारण सा भाषा । प्रज्ञा० २५६ । असत्वमृपा
भाषामेव । दृष्ट० २१० । अर्थानभिग्रहेण बोध्यते । भग०
५०० ।

अणभिजोए - अनभियोग, इच्छा । आव० ६६८ ।

अणभिहियं - अनभिहितं, अनुपदिष्ट स्वमिद्वान्ते सूत्रोप-
विशेष । आव० ३७९ ।

अणभिज्जय - अविच्छेद, अमिच्छे । (मग्ग)

अणराए - रण्यो कालमते-गिच्छा ए वि जाव णो राया ठमि-
ज्जति । नि० बृ० तृ० ७१ अ ।

अणरायं - राजपुवराजोमयानिपेकरहित राज्यम् । वृ० द्वि०
८० अ । मते रामणे जाव मूलराया पुवराया ए एते दोवि
अणभिसिता । नि० बृ० द्वि० १० आ ।

अणलगिरि - अनलगिरी । आव० २९९ ।

अणल्ला - अपर्माता, वीक्षाफलमेवमर्षा । वृ० द्वि०
२८७ आ ।

अणल्लो - अनल, अममर्ष । आव० २५९ । वेयावच्च
प्रति पुते अत्थे अभिगमे परिहरणे । नि० बृ० द्वि०
४९ आ ।

अणल्लिअंता - अनाप्रयन्त । ओष० ९७ ।

अणयः - स्वत्वा । उज० ४२० ।

अणयं - प्रणवान् । मृग० १४६ । ज० प्र० ४९१ ।

अणयकंसवत्तिता - अनवकाङ्क्षाप्रत्ययिकी, विगतत्विया
मये पवदशी । आव० ६१३ । अनवकाङ्क्षा - स्वसरीराव-
नपेनैव सैव प्रत्ययो यस्या सा । ठाणा० ४३ । इहोक्-
वरलोपापावानपेनयेति । टा० १३१० ।

अणयगल्ल - अनवकल्प, जग्मा अनभिभूत । भग० २७६ ।
ज० प्र० १० ।

अणयज - जनवगम्, सामाधिक्यमपय्या । आव०

४७४ । सामायिकम् । आव० ३६४ । पाषाणुग्रहणम् ।
दृष्ट० ११५ ।

अणवज्जय - अणवज्जयता, पापवज्जयता । आव० ३७३ ।

अणवज्जुत्तो - तज्जय, अप्रयमभूत । आव० ७५८ ।

अणवहृष्णा - अनवस्थाप्य - आवस्थाप्यते-पारिजिते । (आण०
१६४ । कृततपसो वतारोपणम् । भग० ६२० ।

अणवहृष्पादि - कृततपसो वतारोपणम् । भग० ६२० ।

अणवहृष्या - अनवस्थाप्यता, हस्तताळोदिप्रदानयोपाहुष्यता-
परिणामत्वाद् व्रतेषु नावस्थाप्यते इति अनवस्थाप्य, तद्वाच्य ।
आव० ७६४ । ठाणा० ७०० ।

अणवट्ठिभो - अनवस्थित । वृ० प्र० १२५ । अ ।

अणवट्ठियं - अनवस्थित, मन्ततम् । जीवा० ३४५ । अणि-
वत्तप्रमाणम् । मृग० ८५ ।

अणवट्ठिया - नावस्थामात्र । ठाणा० ३७४ ।

अणवट्ठिया - अनवस्थिता - येन पुन प्रतिस्तिनेनोपापना-
या अप्ययोय सन् क्वचित्काल न व्रतेषु स्थाप्यते वाग्रक्षाया
पि विविधं तपयार्थं भवति पश्चाच्च कीर्तनपात्तहोवोपरतो
व्रतेषु स्थाप्यते । भग० प्र० १४ आ ।

अणवर्था - अनवस्था, यच्चरवैगमाचरण-गदभिल न
दीयते कियने वा सा । ओष० २७७ ।

अणवदग्गे - अनवदग्गम्, अनन्तम् । प्रश्न० ६३ । ठाणा०
१२० । औष० ४८ । अपववसानम् । सूत्र० ६५९ ।

अणवयसिय - अणवसिका, अन्तरनिकाशानामुपविर्तिनो
व्यन्तरजातिसिरोध । प्रश्न० ६९ । बाणमन्तरविशेष ।
प्रज्ञा० २५ ।

अणवयसिक्खत्ता - अवस्था पक्षाद्गमनश्लोभय । भग०
२१० ।

अणवयवगा - अनववताघ-अवयवन्तम् । ठाणा० ४८ । अनन्त
अपार, अनववताघ-अववन्त-अनामक अग्र-अन्तो यस्य
नाह । अनववताघ-अनववन्त-अपरिच्छिन्न अग्र-परिमाण
यस्य नाह । भग० ३० । काल्लोऽपरिमाणम् । दृष्ट० प्र०
२७५ अ ।

अणवयवग्ग - अनवदग्ग, अनवयवग्ग । उज० ४८५ ।

अणविकखया - अग्रपणा (मणिक)

अणसर्ग - अनघान, भोजनविशेष । औष० १७ । काशतपो
३१ । उज० ६०० ।

अणस्य-अनशनम्, आहारस्यागः । दश० २६ अंग० ९२१ ।

अणसणा-अनशनम्, व्रतविशेषः, उपवासः । भग० १२८ ।

अणसायणा-अनाघातना, अहीलना । दश० २४१ । मनो-
बाधायैरप्रतीपप्रवर्तनम् । उक्त० १७ ।

अणसिञ्जो-अनशितः, न अशितः-भिक्षाप्रदानानभिज्ञेन
लोकेनाभ्यर्हितः । आब० १४४ ।

अणहं-अनघं, अक्षतम् । सूर्य० २९२ । अणहृष्यदोऽक्षत-
पर्यायो देवस्तेनाणहं-अक्षतं । अं० प्र० २२१ ।

अणहवीया-अविणद्वीया । नि० सू० प्र० ८० अ ।

अणहारण-ऋणधारकः । विषा० ७२ ।

अणहारेण-स्वदेशजहारामावेनेति । ठाणा० ५४ ।

अणह्यपरमस्था-अनधिगतपरमार्थः । (गणि०)

अणहिकक्षा-अनधिकृता-तद्वक्षणायोगतस्तन्प्रानन्तमभिनिः
प्रज्ञा० २४८ ।

अणहियासिया-अनध्यासिनी । आब० ४२८ ।

अणहियासी-अनध्यासिकाः, सङ्गावेगोत्पीडिताः स एवा
याति सा । ओष० २०० ।

अणहे-अनघः, नास्याधमस्तीति, निरुध्वाद्युप्रायी । सूत्र०
६९१ ।

अणहो-अनघः, अक्षतशरीरः । प्रश्न० ११५ ।

अणाहृषणं-वणगपरिहाणीकृत्वेण वणं । नि० सू० द्वि०
१५७ अ ।

अणाहृषणा-अणासेविय । नि० सू० द्वि० १४४ आ ।

अणाहृषणं-अनाकीर्णं-असंकुलं । उक्त० ४२८ ।

अणाहृष्य-अणातीतं, अनादिकं, अनातिकं, ऋणातीतं अणा-
तीतं वा, अविद्यमानादिकं, अविद्यमानस्वजनं, ऋणं वाऽ-
तीतं ऋणजन्यदुःखनातिक्रान्तम्, दुःखतानिमित्ततयेन
ऋणातीतं, अणं वा अणकं-पापमतिशयेनेत-गतमणातीतम् ।
भग० ३५ । आ-ममन्तादतीत्य इतो-मनोऽनाद्यनन्ते समारे
आतीतः, न आतीत अनातीतः, अनादतो वा संगारो येन
न तथा, समारणवपारगामी । आवा० २८६ ।

अणाहृत्तो-अनुपयुक्तः । (महाप्र०)

अणाहृत्तो-विद्यादानतिक्रान्तम् । न्व० प्र० १० अ ।

अणाहृत्ते-अनाविलः, अहीनस्य चतुर्थं नाम । अन्न० २० ।

अकलुषः । प्रश्न० १११ । अकलुषः, शुद्धस्वभावः । प्रश्न०
१३६ ।

अणाहृत्ते-अनतिशयी, अनध्यायतिशयरहितः । आब०
२४० ।

अणाहृत्ते-अनादिः, नास्यादिरस्तीति संसारः । सूत्र० ३४१ ।

अणाहृत्ते-अनाहुतिः । आब० ३७३ ।

अणाहृत्ते-अनावधानता । औप० ४२ । अनुपयुक्तः ।
ठाणा० ४३ ।

अणाहृत्ते-अनाहृत्तयया-अनायुक्तवक्रादिप्रहृत्ता । ठाणा०
४३ ।

अणाहृत्ते-अनाहृत्तयया-अनायुक्तप्राप्तिप्रमार्जनता । ठाणा०
४३ ।

अणाहृत्ते-अनाहुतः-अक्षयिकता । ह० तृ० ४४ आ ।

अणाहृत्ते-अनाहुतः, क्रोधादिरहितः । दश० १६६ ।

अणाहृत्ते-अनाहुतः । आवा० ४२४ ।

अणाहृत्ते-अनाहुतः । आब० ४०४ ।

अणाहृत्ते-अनघा । आब० ३९९ ।

अणाहृत्ते-अनदिशः, न आदेशः, सामान्यम् । उक्त० ३३ ।

अणाहृत्ते-अनागतः, सिद्धिः, अदोषकर्मच्युतिरुपा लोकाप्रा-
काशदेशस्थावस्था वा । सूत्र० २२३ ।

अणाहृत्ते-अनागतम्, अनागतकरणत्वात्, पर्युपगमादावाचा-
यदिवैयर्थ्यकरणांतरायसङ्गावादादत एव तत्तत्करणम् ।
आब० ८४०, ठाणा० ४९८ ।

अणाहृत्ते-अनागतधर्मिणो-अनागतधर्मिणः-यस्मिन् मनुष्य-
लोके अनागतधर्मो धर्मो येषां ते, न पुनर्यहं प्रत्यागमनेन्यः ।
आवा० २४३ ।

अणाहृत्ते-अनागतम्-अनवसरः । आवा० १२२ ।

अणाहृत्ते-अनागतम्, एष्यत्कालम् । आब० ५०९ ।

अणाहृत्ते-अनागतम्-आयत्याम् । आब० ५०९ । अना-
गतं, अनागतकरणदानागतम् । भग० २९६ ।

अणाहृत्ते-अनिर्गन्तः-अनिवारितोऽनजलिनः । भग०
६७३ ।

अणाहृत्ते-अनाकारम्, अविद्यमानाकारम् । आब० ८४० ।
ठाणा० ४९८ । अविद्यमानाकारं-यद्विशिष्टप्रयोजनसम्भवा-
भावे कान्तरदुर्भिक्षाद्री महत्तरायाकारमनुचारयद्विविधीयते
तदनकारम् । भग० २९६ ।

अणागारपासणया—अनाकारपासया चित्त्यमानायां प्रकृष्टे
परिस्फुटरूपमीक्षणमवसेयम् । प्रज्ञा० ५३० ।

अणागारो—अनाकारः, यथोक्ताकारविकलः । जीवा० १८ ।
सामान्यप्राप्तिः । भग० ७३ ।

अणाजीवी—अनादीसी । नि० सू० प्र० १८ अ । अनावीविको-
निःस्पृहः । दश० १०६ ।

अणाडिया—अनादिति । आव० ९५ । अपराधः । सू०
प्र० ३० आ ।

अणादायमाणे—अनाद्रियमाणः—सुखदिमनादयन् । आचा०
३२९ ।

अणादिमस्स—अनादित्तमान्नः जम्बूद्वीपाधिपतेः । जे० प्र०
३३४, जीवा० ३०६ ।

अणादिउ—जम्बूद्वीपस्थे देवः । ठाणा० ६९ ।

अणादिये—अनादितम्, अनादरे सम्प्रमरहितम्, कृति-
कर्मणि प्रथमदोषः । आव० ५४३ ।

अणादिय—अनादितः, जम्बूद्वीपाधिपतिर्व्यन्तरपुरः । उपा०
३५२ । अनादताद्—अनादतरा सा अनादता, निमित्तस्य
या सो । ठाणा० ४७४ ।

अणाणास—अनानासाः—नानास्वमिता केव्हेवापाटभूता-
काणप्रदेशेव्हेके तेव्हेवेनरेडि । भग० ९६१ । नानास्वमिताः
देशमेवेनालक्षितमानावाः । प्रज्ञा० ७४ ।

अणाणाप्—अनाहया, स्वैरिण्या मुदया । आचा० ११३ ।
स्वमनीयिकाचरितोऽनाचारः । आचा० २२७ ।

अणाणुकिस्सी—ओ एवं कथयति । नि० सू० प्र० ३३३ आ ।

अणाणुगामिते—अविग्रमानस्य द्वितीयो भेदः । ठाणा ३७० ।

अणाणुगामियसारे—अननुगामिकत्वाद्—अनुगामनुष्णाय ।
ठाणा० १४९, ३५८ ।

अणाणुपुण्वी—अनानुपूर्वी, यत्र पूर्वपथादिमागो नास्ति ।
भग० ८० । अत्यगदृष्टादौ पदे आपत्ते । नि० सू०
३० ५३ अ । अनियतकमानुपूर्वी । ठाणा० ४ । यथोक्तप्र-

कारद्वयातिरिक्तवर्णम् । अनु० ७३ ।

अणाणुवर्धि—न विरतेऽनुबन्धः—यातव्यप्रश्नोत्तरादीनां यत्र
तदननुवर्धि । ठाणा० ३६१ ।

अणाविट्ठी—अनादितः, अन्तर्कृशानां नृतीयवर्गस्य त्रयो-
दशमवयवम् । भन्न० ३१ ।

अणादीओ—अणादिकः, अणं—पापं कर्म आदिः—कारणं यस्य
सः । अणादीतः, अणं—अधर्मैव न वेद्यं इत्यं तदतीते-
ऽतिदुःस्तत्वेनातिक्रान्तः । प्रज्ञा० ४ । अनादिकः, प्रवादा-
पेक्षयाऽऽदिविरहितः । प्रज्ञा० ४ ।

अणादीयं—नास्यादिरस्येयनादिकं । ठाणा० ४४ ।

अणादेज्ज—अनादेयम्—यदुदयवशादुपपन्नमपि हुवाणो नोपा-
देयवचनो भवति, नाप्युपक्रियमाणोऽपि जनस्तस्याभ्युत्थानादि-
न्माचारवि । प्रज्ञा० ४७५ ।

अणापुच्छा—अनापुच्छा । आव० १९८ ।

अणावाहं—अनावाधकर्वं—वेदनामावरवत् । उपा० ५१० ।

अणावाहि—अनावाधः—मोक्षमुलम् । ठाणा० ४८८ ।

अणाभिगता—अगहियसुताया । नि० सू० तु० १४३ अ ।

अणाभिर्दतो—असृष्टम् । नि० सू० प्र० १८७ अ ।

अणामोमं—अनाभोगम्, अतिचारविशेषः । आव० ५६४ ।

विस्तृतिः । ठाणा० ४८५ ।

अणामोगनिव्वत्तिप—अनाभोगनिवर्तितः, यदा त्वैवमेव
तथाविधमुद्भूतवशाद्गुणद्वौवविचारणाशङ्क्यं परवशीभूय कोपे
कुरते तत्र मर्क्षः । प्रज्ञा० ३९१ ।

अणाभोगवकुत्तो—अनाभोगवकुत्तः, योऽनाभोगेनाजानन्
करोति सः, वतुसस्य द्वितीयो भेदः । उपा० ३५९ ।
सहस्रकारी । ठाणा० ३३७ ।

अणाभोगवत्तिपा—अनाभोगप्रत्यमिकी, विंशतिविद्या-
मध्ये चतुर्दशी । आव० ९९२ । अनाभोगेन पात्रायाददत्तो
निक्षिपतो वा । ठाणा० ३१७ । अनाभोग—अज्ञानं प्रत्ययो-
निमित्तं यस्याः सा । ठाणा० ४३ ।

अणाभोगे—अनाभोग—अज्ञानम् । भग० ९१९ । एकान्त-
वित्तरणम् । स्व० हि० ३३२ आ ।

अणाभोगो—अनाभोगः, अलखन्तिरुत्तिः । आव० ८५० ।
नि० सू० प्र० २९ आ । अज्ञानं । नि० सू० प्र० १४७ आ ।
विस्तृतिः । आव० ८४८ ।

अणाययो—अनायकः, अन्यो ॥ विरते नायकोऽस्येति
अनायकः—स्वयम्प्रमुखवत्पर्यायः । सूत्र० ६१ । अविग्रमान-
नायको राजा । भग० ५३ ।

अणायण—अनायनम्, विद्वत्स्थानम् । दश० २०६ ।
अणानम्, वेदयागामानादि । दश० १९५ ।

अणायतर्ण-अनायतनं, साधुनामानाश्रयः । प्रप्र० १३८ ।
नि० चू० प्र० ११६ अ । श्रीपशुपण्डकसंस्कृतस्थानम् ।
ओष० १२ ।

अणाययण-पशुपतिमदृष्टं । नृ० तृ० ११५ आ ।

अणाययण - श्रीपशुपण्डकसंस्कृतग्रहपञ्च । नि० चू० तृ०
२५ आ ।

अणायरिया-अनार्या-अर्द्धपञ्चविंशजनपदनामानि । आचा०
३७७ ।

अणायवेतिथं-छायायाम् । नि० चू० द्वि० ७६ आ ।

अणाया-अनात्मा पदादिपदार्थः । सम० ५ ।

अणाचार-अनाचारः, नावद्योगः । दश० २३३ ।

अणाचारो-अनाचारः । आच० ७७८ । गिल्लिते सति आधा-
कर्मणि दोषविशेषः, नावच्छन्नोत्प्रेषोत्तरकालम् । आच०
५७६ । व्यभिचारः । आच० ५७८ । आचारस्य साधवा-
चारस्याभावः परिमौगतो ह्येतः । व्य० प्र० ९० अ ।

अणारब्ध-अनारब्धम्, अनाचीर्णम् । आचा० १४८ ।

अणारिओ-अनार्यः, स्लेच्छादिः । प्रप्र० ५ । ऋक्वर्माणः ।
आचा० १८६ ।

अणारिय-आचार्यं मुकत्वा । नृ० प्र० २४५ अ । स्लेच्छाः ।
ठाणा० ३०९ ।

अणारिया-कामकहा । नि० चू० प्र० २५८ अ । अनार्य-
क्षेत्रभाषाकर्मनिर्वाहिकृतः । सूत्र० ३९३ । उक्त० ३५८ ।
अनार्यः-न आर्यः, अमानाश्रितबादनदनुष्ठायी । सूत्र० ३३ ।

अणारोहण-अनारोहकः, योधवर्जितः । भग० ३२२ ।

अणालाव-अनालापः-वृत्तित आकाशः । ठाणा० ४०७ ।

अणालिओ-अवेष्टा । आव० ३७० ।

अणावडन्तो-अवृष्टम् । नि० चू० प्र० १८५ अ ।

अणावस-अवशम् । (सर०)

अणावाय-अनापातः । आचा० ३३५ । अनापात-आपा-
तादिरहिता उच्चारणम् । दश० २३१ । उक्त० ५१८ । विज-
नम् । आचा० ३३९ । स्थायापानरहितः । उक्त० ६०८ ।

अणावायमसंलोप-अनापातसंलोपः । ओष० १०० ।

अणाबाहो-मोक्षो । दश० चू० १३ ।

अणासग-परिता । नि० चू० प्र० ३५२ आ । अनमनः ।
नि० चू० प्र० २५८ अ ।

अणासप-अनपः, अश्वरहितः । सम० २०२ ।

अणासर्ज-अनासर्जं, यद्वद्भ्यामर्जं भावासर्जं वा न भवति ।
ओष० १२३ ।

अणासवो-अनाश्रवः, मध्यस्थो रागद्वेषरहितः । सूत्र०
२४४ । कर्मव्यनितोद्योपायत्वात्, अहितायाः पञ्चविंशतमं
नाम । प्रप्र० ९९ । अनासवा-व्रतविशेषः । आचा० १८२ ।

अणासायणाविणञ-अनामातनाविनयः, उपचारविन-
यमेतः । दश० २४९ ।

अणासेविर्य-अनास्वादितम् । आचा० ३२५ ।

अणाहृपवज्जा-उत्तराध्ययनस्य विनतितमाध्ययननाम ।
सम० ६४ ।

अणाहृप्वाभो-अनाथात्मानो । आव० ७१ ।

अणाहृत्ताला-अनापशाला-आरिष्यशाला । व्य० द्वि०
५७ आ । नि० चू० द्वि० ३८ आ ।

अणाहृत्तालालो-अनापशालालयः । आचा० ११९ ।

अणाहृत्तो-अनिष्ट शोभनमपि न रोचते परि अणाहृत्तो
भवति । नि० चू० द्वि० ५१ अ ।

अणाहृत् - अनाहृतः, अनित्यपिण्डः, अनन्याहृतो वा,
स्पर्धारहितः । भग० २९३ । भग० २९४ ।

अणिगालं-रागपरिहारेणेत्यर्थः । प्रप्र० ११२ ।

अणिगत-अनिर्गच्छन् । नि० चू० प्र० २५८ आ ।

अणिदिद्यं-अनिन्दितं-सिद्धिनिष्ठेन - स्वपरप्रमोद्यादिहेतुनाऽ
नृत्वादितम् । उक्त० ६६७ ।

अणिदिआ-अनिन्दिता, अश्रमी दिवुमाती । ज० प्र० ३८३ ।

अणिदिद्या-अनिन्दिता, अधोलोकवास्तव्या दिवुमाती ।
आव० १२१ ।

अणिदिद्या-अनिन्दियाः अपर्याप्ताः, केवलिनः, मिद्धा-
उपयोगतः । ठाणा० ३५५, ५१९ ।

अणिगणा-अनमा, अनमा नाम दुर्मणः । ज० प्र० ९९ ।
अणिनामसुख-अनिकामसौख्याः-अप्रकृत्युक्ताः । उक्त०
४०० ।

अणिगिण-अनमात्रम्, मन्वन्तं तद्वैतवादनमा इति ।
सम० १८ ।

अणिगूहो-अनिगूहन्, प्रकटयन् । आव० ५३४ ।

अणिगूह्यबलविरिष-अनिगूहितबलवीर्यः, न निगूहिते
बलवीर्ये येन गः बलं-शरीरं वीर्यं-आनन्द-शक्तिविशेषः ।
आव० २५९ ।

अणिग्गहो-अनिग्रह, अनिवेद्यो मनसो विषयेषु प्रवर्तमान-
स्य, अग्रद्वय एकादशं नाम । प्रश्न० ६६ । स्वर ।
प्रश्न० ३१ ।

अणिच्च-अनित्यम्, न नित्यमस्तिरत्वात् । प्रश्न० १६६ ।
अणिच्चमावास्-अनित्यावात् -मनुष्यादिभवस्तच्छरीरम् ।
आवा० ४९१ ।

अणिच्चानुपेक्षा-अनित्यानुपेक्षा-जीवितादेरनित्यत्वा-
नुपेक्षा । ठाणा० १९० ।

अणिच्चैरुण-अनैर्व्यतिता । आवा० १४६ ।

अणिच्छिद्यत्ता-अनीक्षितता, आप्नुमनियता । अण० २३ ।
प्राप्नुमनमिवाच्छिद्यत्तम् । अण० २५३ । प्रज्ञा० ५०४ ।

अणिच्छिद्यत्वो-अनेष्टव्य, मनागपि मनसाऽपि न प्रार्थ-
नीय । आवा० ५७३, ७७६ ।

अणिज्जिण्णा-अनिजीण, सामस्येनामप्रदेशेभ्योऽपरा-
जित । प्रज्ञा० ६०२ ।

अणिज्जुहियांसी-अनिर्जुहा-कृतविभागाणि नान्यत्र नीतां
शिरा । वृ० द्वि० १९९ आ ।

अणिज्जापत्ता-अनिर्दाप्य, बहुलस्यापार्थ । अण० ३१३ ।

अणिद्ध-अनिष्टम्, सतमनमिच्छणीयम् । आवा० ५८९ ।

अणिद्धत्ता-अनिष्टता, इष्टा-मनसा इच्छामिषयीकृता तद्वि-
परीता अनिष्टा तस्या भाव । प्रज्ञा० ५०४ । अनिष्टता,
इत्याया अविषयता । अण० २५३ ।

अणिहवर्ण-अनपलाप । नि० चू० प्र० ९ अ ।

अणितपा-वज्रदामिन । ठाणा० ५१७ ।

अणित्थि-अनित्थि-अविद्यमानवित्तत्वरूप । अण० ४६९ ।

अणित्थेत्थं-अनित्थेत्थम्, इतीदं प्रकारमापन्नमित्थं, इत्थ
तिष्ठतीति इत्थेत्थं, व इत्थेत्थ अणित्थेत्थमिति, केचित्प्रकारेण
लीकिनेनास्थितमिति । आवा० ४४५ । नेत्थ तिष्ठतीति, अवि-
यत्ताकारम् । जीवा० २५ ।

अणित्थेत्थे-अनित्थेत्थं परिमण्डलादित्थितिरिक्त्तम् । अण०
८५८, ८५९ ।

अणिदा-अनिदा-अनिर्द्वारण । अण० २६ । पित्तविक्रम
सन्धयिषयेष्विक्रमं वा । प्रज्ञा० ५५७ ।

अणिदानो-अनिदान, देवेन्द्रियार्थप्रार्थक । प्रश्न० १४७ ।

अणिदेसं-अनिर्देस । विरो० १५७ ।

अणिघत्तिर्यं-(अणिज्जितं) कम्म न कारयिज्जति । नि०
चू० द्वि० १०६ अ ।

अणिमिसच्छो-अनिमेयाश्च, निश्चलनयन । आवा० ७८४ ।

अणिमिसनयणे-अनिमित्तनयनम्, विकसितं नयनम् ।
अण० १७१ ।

अणिमिसा-अनिमेया । आवा० १२४ ।

अणिमिसे-अनिमिया, मत्स्या । दश० १०२ ।

अणिर्यं-अणिकं, अमम्-मुण्डम् । प्रश्न० ११५ । अतीकं-कट-
कम् । दश० ४३८ ।

अणियट्ठ-अनिवर्त्त, मोक्ष । आवा० ११३ ।

अणियट्ठवायरो-अनिवृत्तिवाद्, निवृत्तिवादाद्वा लोभा-
नुवेदनं यावत् भूतप्राप्तस्य नष्टं गुणस्थानम् । आवा०
६५० ।

अणिभट्टी-भरते भविष्यजित् । अण० १५४ ।

अणियण-अनप्रकारणत्वादनप्रा-विशिष्टवस्त्रदामिन, संज्ञा
शब्दो वाऽयमिति । ठाणा० ३९९ ।

अणियणो-अनम । आवा० १११ ।

अणियतो-अनियत, अनिश्चयवान्, अनवर्त्तयत । प्रश्न०
२८ ।

अणियतो-अनिवृत्त । आवा० ८२३ ।

अणियद्वरित्तणं इयमजरयपदारयवीकदर्शनम् । नि० चू०
द्वि० ७१ अ ।

अणियथा-अनिवृत्ता-अनिर्धारिता । प्रज्ञा० ३३९ ।

अणिया-अनिदा, अकारणम् । आवा० ३४ । मेधाधारणे
न्द्रियपादवदेहावुर्धनकारी । नि० चू० प्र० २५४ अ ।
अनलोगत । अण० १४६ ।

अणियाणे-प्रार्थनारहित । अण० १२३ ।

अणियादियं-अनीकाधिपत्य-सजादित्वस्यप्रधाना ऐता
वतादयं । ठाणा० ११७ ।

अणिलामयी-चातरीमणी । वृ० द्वि० २१९ अ ।

अणिलो-निर्लो जस्य नदियं । दश० चू० ९८ ।

अणियारिण-अनिवारित, निषेधकारित । विषा० ७१ ।

अणियिद्धं-कम्म न कारयिज्जति । नि० चू० द्वि० १०६ अ ।

अणित्थणं-अनित्थ । नि० चू० प्र० ४३ अ ।

अणिसिद्धं-अणिगृष्टं, बहुलापारणं न तदेव एव ददाति ।
प्रश्न० १०८ । परिहारितम् । नि० चू० प्र० १६१ आ । मृदु

कर्तव्यः । ओष० २१४ । ठाणा० ४६० । भग० ४६६ ।
नि० चू० तू० १६ अ, ४८ आ । तत्त्वामिनाऽनु-
त्सकितम् । आचा० ३२५ । दोषविशेष । आचा०
३२९ । साधारणं बहुनामेकादिना अननुज्ञातं दीयमानम् ।
ठाणा० ४६७ । दोषविशेष । प्रथ० १४४ ।

अणिसिद्धो—अनिपिद्ध, अनुपयुक्त । आच० २६७ ।
अणिसिद्धि (ग्भि) **अण्पा**—अनिधृतारमा, अनिदान । आच०
८४३ ।

अणिसिद्धय—अनिधित, द्वन्द्वभावनिधारकित प्रनिबन्ध-
विमुक्त । दश० २२३ ।

अणिसिद्धोद्योगे—अनिधितोपधान, ऐहिकामुष्मिकापेक्षा
विकल तप, योगसंग्रहे चतुर्थो योग । आच० ६६४ ।
अनिधितं तप । प्रथ० १४६ ।

अणिसिद्धतं—अनिधितम् । आच० ३५८ । मर्वाशमारहित ।
भग० ३८५ ।

अणिसिद्धय—अनिधितम्, कौतुकीदिनिरपेक्षम् । प्रथ०
१२६ ।

अणिसिद्धय—अनिधितम्, पुलादिष्वप्रतिषेद्धम् । दश०
७२ ।

अणिसिद्धयस्त—अनिधेयम्—अमोक्षाय । ठाणा० १४९ ।
अकन्याणाय, अमोक्षाय । ठाणा० २९२ । अकन्याणाय ।
ठाणा० ३५८ ।

अणिसिद्धो—अनिध-कस्यवि-सकण्ठिनाऽद्यप्यमेन रहित ।
उत्त० ६३३ ।

अणिहय—अनिहत अन्तर्हृद्धानां तृतीयवर्गस्य तृतीयम-
ध्ययनम् । अन्त० ३ ।

अणिहो—अनिभ, अमाय । दश० २६८ । अनिह, परीषहो
पसर्गैर्निहन्यत इति निह, न निह अनिह—उपसर्गैरपरा-
जित इति । सूत्र० ६९ । अस्निह—अष्टकर्मरहित,
अराग—रागद्वेपरहित, भावरिपुभिरनिहत । आचा० १९० ।
स्निघत इति स्निह, न स्निह अस्निह—सर्वत्र समत्वरहित
इति । सूत्र० ६९ । अत्रुडि १ । अत्रु १०१ ।

अणीय—अनीकम्, कैयम् । भग० ८९ ।

अणीयजसे—अनीक्यम्, नागस्य बाधापतं कुमार ।
अन्त० ४ ।

अणीयसे—अन्तर्हृद्धानां तृतीयवर्गस्य प्रथममध्ययनम् ।
अन्त० ३ ।

अणीसिद्धं—हस्तमानावप्रदास्मिदितम् । सू० दि० २३९ अ ।

अणीहारि—अनिहारी, तपोमेद । उत्त० ६०० ।

अणीहारिमे—अनिहृरणाद् गिरिकन्दरादौ अनशनम् । ठाणा०
९४ । जह बर्हि पविबद्ध । नि० चू० दि० ५८ अ ।

अणु—अनु—प्रतिदिवसम् । सूर्य० १३६, १३१ । धेवे ।
दश० चू० ८९ । स्तोकप्रदेशम् । प्रज्ञा० २६३ । पद्याद्राये
स्तोके च । सू० प्र० ३३अ, । स्तोकम् । प्रज्ञा ५०१ ।
प्रमाणतो वञ्चादि । दश० १४७ । लघु, हीन । सूर्य०
२६१ । ज० प्र० ५०० ।

अणुअतणुअ—अनुकृतनाना—अनिसूक्ष्माणाम् । जै० प्र०
२३७ ।

अणुभोग—अनुयोग, अर्थकथनम् सूत्रादनु-पश्यान्पस्य
योगोऽनुयोग सूत्राध्ययनात्पदार्थकथनम् । अगोर्वा लघी
यस सूत्रस्य महत्ताऽप्येन योगोऽनुयोग । आरा० २ ।
व्याख्यान । ओष० ७१ ।

अणुभोगत्पो—अनुयोगार्थ, व्याख्यानभूतोऽर्थ । आचा० ७ ।

अणुभोगदार—अनुयोगद्वारम्, सूत्रविशेष । आच०
७४० । अस्वाध्याये परिहर्तव्यसूत्रविशेष । नि० चू०
तू० ७१ आ० ।

अणुभोगदारे—अनुयोगद्वारम्, अनुयोगद्वारसूत्रम् । भग०
२२१ ।

अणुभोगस्त—अनुयोगस्त । वित्रे० ५९३ ।

अणुभोगो—अनुयोग, सूत्रस्याधेनानुयोजनम्, अभिधेये
व्यापार सूत्रस्य योगो वा, अनुकूलोऽनुकूलो वा योग ।
आच० ८६, ठाणा० ४८१ । निवेनाभिधेयेनाधेनानुयोजन-
सम्बन्धनम् । वित्रे० ५९३ । सूत्रपाठान्तरमनु-पधात्सू-
त्रस्याधेन सह योगो-पटना । जीवा० २ । अनुकूल—अभि-
रोधी सूत्रस्याधेन सह योगो वा । जीवा० २ । सूत्रस्याधेन
सह सम्बन्धनं, अनुकूलोऽनुकूलो वा योगो व्यापार सूत्र-
स्याधेनप्रतिशब्दस्य । अगो—रूपो पद्याजानतया वाऽनुश-
ब्दवाच्यस्य योऽभिधेयो योगो-व्यापारस्त्वसम्बन्धो वाऽनु-
योगो अनुयोगो वा । तू० प्र० ४ । दृष्टिवादचतुर्थो
मेद । भग० १२८ । निशेयो । आच० ६९४ ।
अनुधानम्, अनुकूलो वा योग । अणु-सूत्र, मन्त्र

अर्थसतो महतोऽर्थस्याणुना सूत्रेण योगो वा । ओष०
४ । विचारः । ठाणा० ४८१, ४९५ । अनुरूपोऽनुकूलो
वा योगः । सम० १३१ । आग्यनार्थः । आव० ५४ ।
सूत्रस्पर्शकनियुक्तिः सूत्रानुगमस्य । आव० ८६ । परीक्षा ।
आव० १५७ ।

अणुकंप-अनुकम्पा-उपहृम्भम् । ठाणा० १७० ।
अणुकंपओ-अनुकम्प-अनुरूपक्रियाप्रवृत्तिः । उक्त० ३५९ ।
अणुकंपा-अनुकम्पा, अनुग्रहः । दश० ६७ । भक्तिः । ओष०
१९६ । आव० ३४८ । सम्यक्त्वगुणविशेषः । आव० ५९१ ।
अनुमोक्षः । तम० १२७ । श्रीमानापविषयं दानम् । ठाणा०
४९६ ।

अणुकंपाद-अनुकम्पया-अनुग्रहेण । च्य० द्वि० १७२ आ ।
अणुकंपे-अनुकम्पते, उपकुम्पते । उक्त० ४१९ ।
अणुकम्ह-अनुकर्षयति । आव० २१८ ।
अणुकुपति-प्रछादयति, अशुक्षिप्त । नि० चू० प्र० १८० अ ।
अणुकुपितं-अश्लथम् । चू० द्वि० २५२ अ ।
अणुकूला-संजमविमकरा (राज्यार्णवदिकाः) । नि० चू०
प्र० १५४ आ ।
अणुकंतो-अनुकान्तः-अनुवीगः । आवा० ३०६ ।
अणुकर्म-अनुकर्मः । आव० ३४२ । पारम्पर्यम् । उक्त०
१४७ ।

अणुकर्मतो-अनुकर्ममाणः, प्रेयमाणः । मूत्र० १३६ ।
अणुकसाई-अनुकशायी, अनुकपायी, उत्कण्ठितः । सत्का-
रादिषु वेत इत्येव शील उत्कपायी, न तथा । यो न
सत्कारादिकमुबुधते कुप्यति, तत्तत्प्रसूतो वा नाद्विह्वलवान्
भवति न । उक्त० १२४ । अणवः-स्वल्पाः सज्जलजनामान
इतिवाच्य कपायाः-क्रीडादयो यस्य । उक्त० ४२० ।

अणुगच्छ-अनुगच्छति, आपन्नो भवति । जे० प्र० १८७ ।
अणुगच्छण-अनुगमनम्, आगच्छतः प्रयुज्यमानम् । दश०
२४१ ।
अणुगच्छमाणो-अनुगच्छन्-अवगच्छन्-मुदधमानः गन् ।
आवा० २२२ ।

अणुगम-अनुगमा, अनुगमनमनेनास्मादस्मिन्निति वा अर्ध-
वचनम् । आवा० ३ । अन्यः । द्वि० ९६४ ।
अणुगमणं-अनुगमनम्, आगच्छतः प्रयुज्यमानम् । उक्त०
१७ ।

अणुगमिओ-अनुगमितः, अनुनीतः । आव० ५५ ।
अणुगमो-अनुगमः, सूत्रार्थयोरनुरूपसंबंधकरणम् । द्वि०
४३१ । निक्षिप्तसूत्रस्यानुकूलः परिच्छेदोऽर्थव्ययनम् । जे०
प्र० ५ ।

अणुगम्य-अनुगतं, अनवच्छिन्नम् । प्रश्न० ६६ । युक्तम् ।
दश० २०४ । अमिप्रयानुवर्तिनमात्मानम् । उक्त० ३२२ ।
युक्तः । उक्त० ६३१ ।

अणुगम्य-अनुगमः, प्रामाण्यगानुवृत्तः लघुर्वा प्रामः, स्तुति
एकस्माद्वा प्रामादन्यो प्रामः । उक्त० ९९ ।

अणुगमियत्ताय-अनुगामिकता-परम्परया ह्यनुगम्यन्तु-
स्याय भविष्यति । जीवा० २४२ ।

अणुगीया-अनुगीता तीर्थकरादिभ्यः धृत्वा प्रतिपादिता ।
उक्त० ३८५ ।

अणुगह-अनुग्रहः, अनुग्रहपरिहरणा अकस्योऽभंगपरिहरणा,
(अकृष्टभुक्त्यपरिहारः) आव० ५५२ । ज्ञानागुपकारः ।
ठाणा० १५५ ।

अणुगहकस्त्रिणं-छन्दं मासाय आगेदिशामं छद्दिशसा
गता, ताहं अणो छम्माहो आवगो, ताहं वे तेण अद्धवुदं
तं उज्जोतिं जं पच्छा आवणं छम्मादितं तं वहाति,
एत्थं पेवमासा चउत्थीसं च दिवसा जेग उज्जोमिया । नि०
चू० तृ० ११५ अ ।

अणुगहदर्थ-अनुग्रहार्थ-अनुग्रहः — उपकारोऽस्मिन्पीयते,
अथशब्दः प्रयोजनवचनः । ओष० ४ ।

अणुगहपरिहारो-अनुग्रहपरिहारः-राजहृतानुग्रहयणेन ए-
वद्विष्मादिवर्षयमादया यथोक्तम् रोडादिभोजन एक द्वे त्रीणि
वर्षाणि यावन् धनति, यावन्ते वा कावे रानानुग्रहः कृत-
न्तावन्तं कालं भवति, न च द्विष्मादि प्रददानि, नापि धेदि
करोति, न चापि चारभटादीनां भोजनादि प्रदानं निषेधे, एष
सोदादिभंगो । द्य० प्र० ४५ अ । तत्तत्तयं कालं सो दग्गादिषु
परिहरिजनि तावत्तानं न कथ्येतेत्यर्थः । नि० चू० तृ० ८९ आ ।

अणुगहो-अनुग्रहः, उपकारः । ओष० ४ ।
अणुगमो-अनुग्रामः, निवर्तिनमामानन्तरो ग्रामः । औप०
२२ ।

अणुग्याई-अनुदातिर्ष-यत्र गृहमादि प्रापन्ति वधन्ति ।
प्रश्न० १४५ ।

अणुग्याडिया-अनुदादिना, अगृह । दश० ४११ ।

अणुघाता गुरवः । नि० सू० प्र० ८७ अ ।

अणुघातियं—अं गिरंतरं गृहति गुरुं । नि० सू० प्र० ३०५ वा । गुरवः । नि० सू० प्र० २५७ अ ।

अणुघात्यं—आचारप्रारूपस्य सप्तविंशतितमो मेदः । आर० ६६० ।

अणुघात्यकसिर्णं—अं कालं जहा मागुरुणादि अहवा अं गिरंतरं दार्ग एम मागुरुणादिपि गिरंतरं दिजमाणं अणुष्णत्वं भवति । नि० सू० तृ० १३५ आ ।

अणुघातयण—अणोद्घातय—अणुयनेन जन्तुमणयनुगतिर्निकं सत्तारमित्यर्थः—कर्म्यं तस्योत्—प्राप्त्येन धाननम्—अपनयनम् । आचा० १४७ ।

अणुघातयणि—गुरुणि प्रायश्चित्तानि । सू० तृ० ६७ अ ।

अणुघट्टता—अणुघट्टतः । ओष० ७८ ।

अणुघाह्य—अनुघातं, न निघते उदातो-स्तुषुकरलक्षणे यस्य तपोविशेषस्य तत् स्यादधुतदानं, तपोषा प्रतिपेवा-विशेषतोऽस्ति ते । ठाण० ३११ ।

अणुचरिया—चरिका, नगरप्राकारशोरपान्तराले । सू० तृ० ५३ अ ।

अणुचिष्णो—अनुचीर्णम्, आचरितम् । आष० २२७ । अनुष्टिप्त । ओष० १०३ ।

अणुचितर्णं—अनुचिन्तनम्, पर्वालोचनम् । आष० ५८९ ।

अणुचिर्धं—अनुचीर्णम्, सम्यक् तद्वर्णवगमासंगसक्तिग-भानिवर्तनसमभावप्राप्य । धर्ममेवनामकमसाधिक्येन परिणिमि-तम् । जीवा० ४ । अनुचीर्णं—कामसंगमागता सम्पानि-मादयः । आचा० २१७ ।

अणुचिर—अनुचित—भाषित शैशो वा । सू० द्वि० २३८ अ ।

अणुजत्तं—अनुजातम् । उत० ३०४ । अनुयात्रा, राजपा-टिका । आष० ७२० ।

अणुजत्ता—अनुयात्रा । आष० ३६५ ।

अणुजाप—अनुज्ञातः, महत् । सूर्य० २३३ ।

अणुजाणं—रथयात्रा । सू० द्वि० १५५ अ । सू० प्र० २५८ आ । व्य० द्वि० १७ आ ।

अणुजाणपेक्षओ—अनुज्ञापेक्षक । आष० ५७७ ।

अणुजाणे—अनुज्ञानम् । उत० २९३ ।

अणुजाते—विन्यसम् । ठाण० १८४ ।

अणुजायं—अनुयाते, न्यतम् । जं० प्र० २१० ।

अणुजीरति—अनुजीरति—तदुपाधिरिति प्रामेयः उ१ । जीरति । उत० ४४१ ।

अणुजोगत—तीर्थंकरादिर्भूतविश्वाम्पानप्रभो गन्दि-कात्रयोगस्य अन्तर्गतनिर्देशवानां निर्वाणमनानुत्तरिमान-वकनव्यताव्याख्यानप्रत्यक्षे द्विष्टेऽनुयोगे गतोऽनुयोग-गतः । ठाण० ४९१ ।

अणुजोगी—अनुयोगी—अनुयोगी—व्याख्यानं प्रवर्तयति । ठाण० ३७५ ।

अणुजोगी—अणोः—सयो पक्षाज्जातस्य वा अनुमानप्राप्त्यस्य सूत्रस्य योऽभिप्रेये योगो—व्यापारत्वेन सम्पद्यो वा गो-ऽनुयोगोऽनुयोगो वेति । ठाण० ३ । अनु-पक्षमात्रावभो यथेयेय । सू० प्र० ३३ अ । त्रिगारः । गम० ५० । सूत्रम्यायेन सह सम्बन्धनम्, सूत्रम्यायेनिति गदन्त्यः । ठाण० ३ ।

अणुजोगी—अनववाप्री, शिवादेरीयेशेदगम् । उत० ४९६ । धीमहावीरव्यामिनः—गुना जमन्तेर्माया, त्रियदर्शनाऽपर-नाम । उत० १०३ ।

अणुज्जह्जमाणार्ह—एकं हवरूपोऽनुज्जि अपरं च तेषां क्वचित्कामेऽनुसरोवापनेनचिदनुज्जिमागानि । उत० ५४९ ।

अणुज्जता—अनुजातविरहितः । नि० सू० प्र० २८९ आ ।

अणुज्जत—अनववाप्री, धीमहावीरव्यामिनो ज्येष्ठा भगिनी, सुदर्शनाऽपरनाम । उत० १०३ । महावीरव्यामिनः पुत्री-नाम । आचा० ४३३ ।

अणुज्जितं—वराकम् । सू० तृ० २ आ ।

अणुज्जुष—अनुजुष, कश्चित्कामेऽनुसरोवापनेनचिदनुज्जुषमागानि । उत० ६५६ ।

अणुज्जुक्तं—अनुजुक्तम्, वकम्, अपरंदारस्य तवम् नाम । प्रभ० २६ ।

अणुज्जोणे—अनुज्जोने । ठाण० ३३० ।

अणुज्जिस्तु—अनुज्जिस्तु—धावरादिषु । आचा० २५६ ।

अणुज्जिया—अनुज्जिया, निमिष्टा । आष० ७७७ ।

अणुज्जितो—अनुज्जितः । सू० तृ० ४ अ ।

अणुष्णवण—अनुज्ञापयति । ओष० १९९ ।

अणुष्णवणज्जयणा—यमयावदनुज्ञापनोपरिगुणः । नि० सू० तृ० १७ आ ।

अणुष्णवति—अनुज्ञापयति । आष० ११० ।

अणुष्णार्थं—नामिकादिनिर्गन्तव्यरानुगतम् । जं० प्र० ४० ।

अणुष्णेत्ता-अनुनीय-प्राप्य ध्यात्वा । सम० १२३ ।
 अणुतडियमेय-अनुतटिकाभेदः, अवतटभेदवद् यो भेदः ।
 भग० २२४ ।
 अणुतडियामेदे-अनुतटिकाभेदः, इक्षुत्वपादिकः । प्रज्ञा०
 २६७ ।
 अणुत्तपत्तो-सजनीयः । नि० सू० प्र० २६६ आ ।
 अणुत्तर-अनुत्तरम्, सम्पक् । दश० १५९ । अनन्यसदृशः ।
 भाव० ६० । अनुत्तर-सर्वसंयमस्थानोपरिवर्तिनः । उक्त०
 ३९३ । अनुत्तर-सर्वलोकाकाशोपरिवर्तिनीमतिप्रधानां वा ।
 उक्त० ३९३ ।
 अणुत्तर-अनुत्तरम्, वृद्धिरहितम् । आचा० १४ ।
 अणुत्तरणयासो-अनुत्तरणपाशः, आत्मनः पारतन्त्र्यहेतु-
 तया पारमत्पाशः, अनुत्तरणक्षासौ पाशश्च । उक्त० ४३ ।
 अनुत्तरणपाशः-न विपटे उत्तरण-पारममनमस्मिन् सती-
 स्यनुत्तरणः, स चासौ बासश्च-अवस्थानम् । उक्त० ४३ ।
 अणुत्तरणाणी-कैवल्यज्ञानवान् । उक्त० २७० ।
 अणुत्तरधरे-न विपटे उत्तरमन्यप्रधानमेवामिति । उक्त०
 ३५७ ।
 अणुत्तरधरो-अनुत्तरधरः, न विपटे उत्तर-अन्यप्रधानमे-
 वामित्यनुत्तराः, ते च प्रहमात्कर्षप्राप्ता ज्ञानादय एव
 गुणस्तान् धारयतीति । अनुत्तरान् गुणान् धारयतीति वा ।
 उक्त० ३५७ ।
 अणुत्तरविमाने-नैषामन्यान्पुत्राणि विमानानि सन्ति इति
 अनुत्तरविमानानि । अनु० १२ ।
 अणुत्तरे - स्थितादिभिः सकलनरकज्येष्ठेऽप्रतिष्ठान इति ।
 उक्त० ३९३ ।
 अणुत्तो-अनुत्तरः-न विपटे उत्तरा-प्रधानाः स्थितिप्र-
 भावमुखप्रतिष्ठेयादिभिरेभ्योऽप्ये देवाः । उक्त० ७०२ ।
 अणुत्तो-अनुत्तरः, कृष्णानुदेवागमनम् । भाव० १६३ ।
 अचल १ विजयमद १ बलदेवजयममनम् । भाव० १६३ ।
 अणुत्तोववाहय-अनत्तोपपातिकम् । भग० २२२ ।
 अणुत्तोववाहया-अनुत्तोपपातिकाः । प्रज्ञा० ६९ ।
 अणुदिर्भ्र- (अनुदीर्घम्) । भग० ५८ ।
 अणुदिसा-अनुदिशः, प्रतिदिशः । दश० २०१ । एकप्रदेग
 अनुत्तराः (दिशोः) । टाणा० १३३ ।
 अणुदिहो-अनुदिहः, याचनिकादिभेदवर्जितः । प्रथ० १०८ ।

अणुदरी-अनुदरी, आत्मदोषोपसंहारविषये द्वारबलामहमि-
 त्थेष्टिभार्या । भाव० ७१४ ।
 अणुद्रुअ - अनुद्रुताम्, आनुरूपेण यथामार्गैकिकविधि
 उद्भूता-वादनार्थमुत्क्षिप्ता । अं० प्र० १९४ ।
 अणुधर्मो-अनुधर्मः । सूत्र० ३९९ ।
 अणुनई-अनुनदि, नदी नदी प्रति । भाव० ४५३ ।
 अणुनवन-अनुज्ञातम् । औप० १६० ।
 अणुनाओ-अनुज्ञातः । औप० २१५ ।
 अणुनासं-सानुनासिकं नासिकाकृतस्वरम् । टाणा० ३९६ ।
 अणुत्रया-अनुत्रया-तोर्ध्वमुखा । व्य० द्वि० २३७ आ ।
 अणुश्रवणा-अनुज्ञापना, वन्दनके द्वितीयं स्थानम् । भाव०
 ५४८ ।
 अणुश्रविय - अनुज्ञापितः । आचा० ४२६ । अनुज्ञाप्य-
 याचित्वा । आचा० ३३८ ।
 अणुश्रवैमाथ - तत्त्वजननाशैस्तत्परिष्ठापनायाज्ञापयन्तः ।
 टाणा० ३५४ ।
 अणुश्रा-अनुज्ञा, अनुमोदनम् । सूत्र० ३२९ । सूत्रार्थयोरन्य-
 प्रधानम् । व्य० प्र० २६ अ । अधिकारदान । टाणा०
 १३९ ।
 अणुस्त्राय-अनुज्ञातम्, ओग्यतयैव वितीर्णम् । प्रथ० १०२ ।
 अणुपभु - जुवपाश, सेनावस्ति । नि० सू० प्र० १७४ आ ।
 सेनाधिपतिः । सू० प्र० १० आ ।
 अणुपरिवन्ति-अनुपरिवन्ति, सातयेन पर्यवन्ति । उक्त०
 २९६ ।
 अणुपरिवट्ट - अनुपरिवर्तयते, आत्मनद्यावयते । सूर्य०
 १०७ ।
 अणुपरिवट्टिय - अनुपरिवर्तय, प्रादक्षिण्येन परिभ्रम्य ।
 जीवा० ३७५, ३९९ ।
 अणुपरिहारी-जतो जतो परिहारी गच्छति ततो ततो
 अणुपिहृतो गच्छति । अणु-योर्ध्वं पडिलेहणादि साहेज्जं
 करेतीति । नि० सू० तु० १३२ आ ।
 अणुपविट्टे-अनुप्रविष्टः-तदुदयवती । टाणा० २१९ ।
 अणुपस्समो-अनुपदयनः-पर्यालोचयतः । उक्त० ३१० ।
 अणुपासं-कर्मण कारविज्जति । नि० सू० द्वि० १०६ अ ।
 अणुपालइत्ता-अनुपाल्य-सन्तमामेवम् । उक्त० ५७२ ।

अणुपालना-अनुपालना, अणु० निशुद्धि, प्रत्याप्त्यान-
शुद्ध्या पच्यमो भेद । आष० ८४७ ।

अणुपालनासुद्धे-अनुपालनाशुद्धं-सान्तापदिषु न भव
यत्प्रत्याख्यानम् । ठाण्ण० ३४९ ।

अणुपालिय-अनुपालिते, पूर्वकालस धुमि पालितगद्विष
स्त्रिनमाधुभिधानु-पधारपालितमिति । प्रश्न० १११ ।

अणुपालिया-आत्मसयमानुदलतया पालिना । ठाणा०
२४० ।

अणुपालेह-अनुपालयति । भग= १२५ ।

अणुपालेभि अनुपालियानि, पौन पुन्यकरणेन । आव०
७११ ।

अणुपिट्टि-भ नुपूःया । सम० ६८ ।

अणुपुण्यसोअनुपूर्वत, ऋमेग । उता० २१२ । आनुपूर्व्या
 ऋमेग । उता० ५१८ ।

अणुपुट्टि-अनुदूरी, मूलादिपरिपायी । ज० प्र० २१ ।
शास्त्रीयोपक्रमभेद । भाषा० ३ ।

अनुपुष्टिविहारीण - अनुपूरं बहारीणा-प्रतिपालितसीयम
यमानां शास्त्रार्थप्रवणप्रतिपादोत्तरकालमवलीदत् सवमा-
ध्ययनाभ्यापननियाणा निष्पादितसिध्द्याणामुत्सर्गण द्वादश
सर्वसमस्तेखनाक्रमसल्लिखिदेहाना । आचा० २६० ।

अणुबुद्ध्यै-आनुपूर्व्या-यथेष्टकालावश्यव्यवहारपथा चतु-
र्थपञ्चाचाङ्गदिकया । आवा० २८४ । अनुक्रमेण-परिपाठ्या
योगपथेन । आवा० २४१ ।

अणुपुद्गो-अणुपूर्व, 'पूर्वस्या पूर्वस्या अणु । जीवा०
१७० ।

अणुपेक्षा-अनुप्रेक्षा, अनु-पश्चाद्भावे प्रेक्षा येषां, स्मृति,
ध्यानाद्भ्रष्टस्य चित्तपेक्षा । आचा० ५८३ ।

अणुपेहे-अनुगुणनं करोति । ओष० ८४ ।

अणुत्प-अनर्घ्य-अनर्पणीय, अदौवनीय । ठाणा० ४६५ ।

अणुत्पत्तये- अन्तरूपतया- औचित्येन विरर्त्तेत्त्वपुण्योदया
दणुरपि या- सूक्ष्मोऽप्यत्योऽपि प्रगतो ग्रन्थो- धनादियस्य
यस्माद्वा । ठाणा० ४६५ ।

अणुपपात-अनुप्रदानु-परंपरेण प्रदानम् । व्य० प्र०
२१७ आ ।

अणुव्याप-अनुवाद पूर्वाविशेष । उक्त. १६३, विशेष.
१६१।

अणुप्रवादपुष्पं-अनुप्रवादपुष्पं । अवि० ११६ ।
अणुप्रविसे-अनुप्रविसेत्, मनसि लब्धादपदेशे भवेत् ।
उत्त० ११६ ।

अणुपसयाहं-अनुप्रस्ता-आश्रिता । आद्या० ३४८ ।

अणुपिपयं अनुमतम् । वृ० द्वि० १ भ ।

अणुपेक्षा-अविहता । उ० मा० १४० ।

अणुपेह-धर्मभ्यानस्य पञ्चाप्रेक्षणानि-पर्यालोचनाभ्यन्त
प्रेक्षा । भग० १२६ ।

अणुप्रेक्षा-मनसा । सू० द्वि० ५४ भा० अनुप्रेक्षा, अहङ्कारानां
मुहुर्मुहुः सततमनूचिन्तना । आश० ७८६ । यो मनस
परिपतयति, न जाया । वृश० ३९ । पानोपरमकालभा-
विनी क्षतिल्यबाह्यलोचनास्था । आश० ५९० । सूत्रार्था
नृस्मरण-ध्यानस्य पश्चात् पयशिवनानि, भावना । टाणा०
१९० । सूत्रवर्धेऽपि सम्भवति विस्मरणमत सोऽपि परिभा-
षणीय इत्यनुप्रेक्षण, चिन्तनिरा । टाणा० ३४९ । प्रयार्थयो
वि-सनपु । ओष० १८९ ।

अणुकासे अनुसर्ष, अनुभाव । ददा० १९८ । --

अणुफासो-अणुभग्नो । दश० सू० १६ ।

अणुग्रह अनुग्रह, निरन्तरम् । औ० १०८ । सन्तान-
भावेन प्रगति । ज० प्र० १२५ ।

अणुग्रहो- विवक्षितपरिणाम्ययच्छिजेनावस्थानम् । अग०
८०८ । सातत्येन भवन तन्मरणानाम् । उत० २३९ ।

अणुयद्-अनुयद्म्, सन्ततम् । आव० ३३८ । ठाणा०
४३६ ।

अणुरदरोत्पत्तरो-अनुपद-सन्तत, योऽर्थः ?-अभ्यन-
च्छिन्नो रोपस्य-कोषस्य प्रसरो-विस्तारोऽप्येति अनुपद-
रोपस्तरः । उक्तं ७११ ।

अणुवद्धा-सन्ततमालिङ्गिता सम० १२६ ।

अणुबल-अनुबलम् । उता० १७८ ।

अणुघमडो-अनुद्धट, अनुत्त्वग । जीवा० २४५ । उत्त० ५८७ ।

अणुमचणसपणा-अनुभवसज्ञा, आहाराद्या । आचा०
१२ ।

अनुभवो-अनुभव, स्वेन स्वेन रूपेण प्रवृत्तिना विपाकतो
वेदानुभव । विशेष १००६ ।

अणुभाग - अनुभागः, आसुर्द्व्याणामेव विपाकः । भग० २८० । अचिन्त्या शक्तिर्वैक्रियकरणद्विधा । ठाणा० ६९, १४४ ।

अणुभागकम्मे - अनुभागकर्म - कर्मप्रदेशानां संवेद्यमानता-विषयो रसस्तद्वर्णं कर्म । भग० ६५ ।

अणुभागो - अनुभागः, विशिष्टवैक्रियादिकरणविषयाऽचिन्त्या शक्तिः । जीवा० १०९ । सामर्थ्यम् । प्रज्ञा० ८८ ।

अणुभाचकम्मे - पञ्चषट्चरो वेद्यते तदनुभावतो वेद्यं कर्मानुभावकमेति । ठाणा० ६९ ।

अणुभावनामनिधत्ताउप - अनुभावनामनिधत्तायुः - अनुभावः - प्रकर्षप्राप्तो विपाकः, तत्प्रधानं नाम, यद्यस्मिन् अवे सीमविपाकं भामकर्मानुभूयते त(स)या नारकायुषि अष्टम-वर्गमन्तरस्यपञ्चोपधातानादैर्यदुःस्वरायशःकीर्यदिनामानि तदनुभावनाम तेन सह निधत्तामायुरनुभावनामनिधत्तायुः । प्रज्ञा० २१८ ।

अणुभावे - अनुभावः, विपाको रसविशेषः । भग० ३५ । सीमतमुदुःखादिः । आच० ४९६ । अनुभावः । सूर्य० २७९ । विपाक उदयो रस इत्यर्थः । ठाणा० ४१४ ।

अणुभावो - अनुभावः, माहात्म्यम् । मृग० १२६ । विपाकः । प्रज्ञा० २१८ । स्वभावः, स्वकृपम् । जै० प्र० २९९ । सीमादिनेदो रसः । मम० १० । धाणानुग्रहनामर्थ्यम् । उत० २६५ । प्रभावः । जै० प्र० २४६ । रसः, विपाकः । विशेष० ५६५ । कारणम् । जीवा० ३३९ । विपाकोदयः । जीवा० १३० । सामर्थ्यादिलक्षणः । आच० ५९६ । विपाकः । आच० ५९८ । रसः । उत० २३० ।

अणुभासद - अनुभासते । आच० ३११ ।

अणुभासणा - अनुभासण, प्रत्याख्यानशुद्धिः । आच० ८४७ ।

अणुभासमाण - अनुभासमाण । विशेष० १००५ ।

अणुमप - अनुमतम्, मानितम् । भग० १२२ । वाच्यप्या-धातस्य पञ्चादयि मतः । भग० ४६८ ।

अणुमभो - अनुमतः, अभिष्टो मोक्षाद्युत्तरा । आच० ३२९ । अभिष्टेति । वृ० प्र० २८९ आ ।

अणुमगा - सीपम् । (आज०)

अणुमत - अनुमतं, वैगुण्यदर्शनस्यापि पञ्चान्तम् । औप० ९६ ।

अणुमत्रा - अनुमतिः । वृ० वृ० १२८ अ ।

अणुमर्ष - अनुमतम्, अभिष्टयितम् । औप० ६४ । अनुमतः - गमनः । जीवा० २७६ ।

अणुमया - अनुमता, अनुज्ञाता । प्रज्ञा० २५७ । विप्रियद-
० र्शनस्य पञ्चादयि मता । विपा० ४२ ।

अणुमहत्तरो - मूलमहत्तरो अगणिहिते जो पुच्छजिज्जो-
पुरे ठायति शे । नि० वृ० प्र० १५८ आ ।

अणुमहयरो - मूलमहत्तराभावे प्रवृत्त्यः पुरःस्थानश्च । वृ०
द्वि० १९० आ ।

अणुमाणं - अनुमानम्, स्वार्थम् । आच० ४२७ । दृष्टान्तः । दृष्टा० १३०, १२६ ।

अणुमाणहत्ता - लघुतरापरराघनिवेदनेन घट्टदण्डादिव्यमाचा-
र्यस्याकल्प्य यदालोचनम् । भग० ९१९ । अनुमानं हत्त्वा ।
ठाणा० ४८४ ।

अणुमाणे - अनुमानम्, अनु-लिङ्गमहत्तमम्बन्धस्वरणादेः प-
ञ्चान्मीयतेऽनेनेखनुमानम् । भग० २२२ । अन्विनि-लिङ्ग-
दर्शनसम्यग्धानुस्मरणयोः पञ्चान्मानं - ज्ञानमनुमानम् ।
ठाणा० २५४ ।

अणुमाणेनं - अनुमान्य, सम्यक् क्षमयित्वा । द्य० प्र०
२५४ अ ।

अणुमोदये - साङ्गज्जणामेओ । नि० वृ० प्र० १०३ आ ।

अणुमुभंतो - अनुमुभन्त, अपरित्यज्जद । आच० ४०७ ।

अणुयसंतं - अनुवर्तयन् । आच० ३०५ ।

अणुया - अणुकाः । दृष्टा० १९३ ।

अणुयार्णं - रथयात्रा । वृ० वृ० ६१ आ । पटिमतिमहिमा ।
नि० वृ० प्र० २३९ आ ।

अणुयोगं - अनुयोगो, व्याख्यानं विधिप्रतिविधाभ्यामर्धप्रमण-
यम् । विशेष० २ ।

अणुरंग - गाण्ण । नि० वृ० प्र० ३२४ अ । पणिका, यान-
विशेषः । वृ० द्वि० १२५ आ ।

अणुरिगिणी - अनुरिगिनी, अनुरजयते - अनुकारं विदधानीत्येवं-
सीला । जै० प्र० ५१८ । सूर्य० १३६ ।

अणुरजो - रजिओ । नि० वृ० वृ० १० आ ।

अणुरत्ता - अनुगतः - भावतः प्रतिपन्नः । उत० ३९४ ।
अन्तरप्रतिनोयतः परस्परस्वेदवन्तौ । उत० ७२१ । अनु-
रत्ताः - मतनं प्रतिपन्नाः । उत० ७०८ ।

अणुराभो - अनुगतः । आच० ३०४ ।

अणुरागर्थ - अनुगतम्, अनुगतमागमम् । भग० ११७ ।

अणुराधा - अनुगधा, नक्षत्रविशेषः । सूर्य० ११० ।

अणुराहा-नक्षत्रविशेषः । ठाणा० ७७ ।
 अणुलिङ्ग-अनुलिम्पति । जीवा० २५४ ।
 अणुलिपणं-अनुलिम्पनं-महलिप्ताया भूमेः पुनर्लेपनम् ।
 प्रज्ञा० १२७ ।
 अणुलिहते-अनुलिम्पन्, अभिलिङ्गयत् । मूर्त्य० २६४,
 जीवा० ३७९, जे० प्र० २९७ । अनुलिम्पत्-अभिलिङ्गयत् ।
 प्रज्ञा० ९९ ।
 अणुलिहति-अनुलिपति, अभिलिङ्गयति । जीवा० २०९ ।
 अणुलेपणं-अनुलेपनम्, महलिप्तस्य पुनः पुनरुपलेपनम् ।
 प्रज्ञा० ८० ।
 अणुलोमं-अनुलोमम्, अनुवृत्तमनुगुणं वा । जीवा० ३ ।
 अनुरलकरणम् । ठाणा० ३७६ ।
 अणुलोमछाया-अनुलोमछाया, मृगच्छायाविशेषः । मूर्त्य०
 ९५ ।
 अणुलोमणा-अनुलोमना-प्रज्ञापना । वृ० वृ० १२३ आ ।
 अणुलोमयाउवेगो-अनुलोमयाउवेगो । अनुलोमः-अनु-
 वृत्तो वायुवेगः, क्षीरान्तर्वर्तिमानव्रजो यस्य नः । वायु-
 गुल्मरहितोदरमध्यप्रदेशः । जीवा० २७७ ।
 अणुलोमिभ-अनुलोमम्, मनोहारि । दश० २२३ ।
 अणुलोमिभ्यं-कटुगणरिमिदिगेमवजिज्वं त्रै भासमाणो अभा-
 सभौ लभद् । दश० वृ० ११५ ।
 अणुलुप-डीन्द्रियविशेषः । उक्त० ६९५ ।
 अणुलुप्तिभो-अभिच्यमानः । भाव० ६२१ ।
 अणुल्लावे-अनुलाप-पीन-पुन्यभाषणम् । ठाणा० ४०८ ।
 अणुपुत्तो-अनुपुत्तः, माधुं प्रवृत्तावधानः । ओष०
 २३ ।
 अणुपकयं-अनुपकृतम्, परैरवर्तितम् । भाव० ५९७ ।
 अणुपचाहृ-अनुपपातिके-उपपातस्य यत्र न भवति
 उदाहरति तस्मिन् । ओष० १०० ।
 अणुपचाहृ-आचारप्रकल्पस्य वद्विगतिभो भेदः ।
 सम० ४७ ।
 अणुपचभो-अनुपचयः, अनुवर्त्तीयमानता, अनुपादान-
 मिति । उक्त० ६ ।
 अणुपट्टंते-अनुपनिष्ठति, अरण्यमाणे अरण्यंते । ओष०
 १४५ ।
 अणुपट्टावणीया-अनुवर्त्तनीया । ओष० १२४ ।

अणुपट्टेति-करोति । मय० ३०० ।
 अणुपत्त-अनुपत्तः-भूयः प्रज्ञो वास्तव्यं प्रातः । मय० द्वि०
 ४४१ अ ।
 अणुपत्त-अनुवर्त्तते । भाव० ५६१ ।
 अणुपत्ति-अनुपत्तिः-मर्त्येषु भागेषु अप्रतिरूपता । वृ० प्र०
 ४३ अ ।
 अणुपत्तिभो-अनुवर्त्तिनः । भाव० १११ । परिगृहीतो
 महात्मेन । वद० द्वि० ४४१ आ ।
 अणुपत्तिपा-परिवेष्टिता । नि० वृ० प्र० १८४ आ ।
 अणुपत्ती-अनुपत्तिः । भाव० ५१५ ।
 अणुपत्ते-अनुवर्त्तमानः-मास्त्रनकालमयी । दश० ६३ ।
 अणुपट्टि-जै नो आपरिपरंपरागर्भं मुक्तलभ्याकरण-
 वत् । नि० वृ० द्वि० २३ आ ।
 अणुपदेसा-अनुपदेशः-गुणशब्दकः । ओष० १५१ ।
 अणुपमुञ्जो-संगकामवर्षितानिहारारः, धृतिरवृणवन्-
 लादिपतिः । वृ० वृ० ४७ अ ।
 अणुपमा-अनुपमा । जीवा० २०८ ।
 अणुपयमाणा-अनुवदत-अनु-पभाषतः । वृत्तौ वदतो-
 ज्येन वा मिथ्यारश्म्यादिना वृत्तीना इत्येवमुक्तः । भावा०
 २५१ ।
 अणुपयार्-निर्दुर । नि० वृ० प्र० २७८ अ ।
 अणुपय-अनुपगतम्, अभिरतम् । मय० १८१ ।
 अणुपयकारि-अनुपगतवायिनी-देसनः । मर्त्यो वा
 नावययोमादिरनः नोपरतोऽनुपगतः कुतश्चिद्व्यतिष्ठन् इत्यर्थः
 तस्य कायिनी । प्रज्ञा० ४३६ ।
 अणुपयकारिकायकिया-अनुपगतस्य-अभिरतस्य नावयान्
 मिथ्यारश्मेः सम्यक्प्रेक्षां कायक्रिया-उत्प्रेक्षितलगा, कर्म-
 बन्धनिबन्धनम् । ठाणा० ४३१ ।
 अणुपसंते-अनुपसाम्यः, उदयावधः । प्रज्ञा० २९१ ।
 अणुपसंयज्जमाणगती-अनुपसंयज्जमाणगती, परस्पर-
 सुपष्टम्भरहितानां पथि गमनं, विद्यायोगनेधनुषो भेदः ।
 प्रज्ञा० ३२७ ।
 अणुपसु-अनुवपु-मरागः भावकथ । भावा० २४३ ।
 अणुपा-अनुपातः, अनुनादः । प्रज्ञा० १४४ । अनुपामने-
 अनुनादः उक्त० ६३१ ।
 अणुपायगहृ-अनुपातगतिः-अनुनादगतिः । मूर्त्य० १८

अणुवालय-नोवालकधावकविशेष । अण० ३७० ।

अणुवत्सग-अनुपासक मिथ्यादृष्टि । नि० चू० द्वि० २५ अ ।

अणुयासणा-अनुवासना, अपानेन जठरे तलप्रवेशनम् । नि० ४१ ।

अणुचित्तबुद्धि-अनुचित्तबुद्धि-अनुभूताकारबुद्धि । विने० १८९८ ।

अणुचिद-अनुचिद-मिथ्या श्रयात्वा । ज० प्र० १९३ ।

अणुवीह-अनुवीहि, आनुव-यम्, मैथुनाभिलाषम् । सू० १११ । अनुचिन्त्य विचार्य सभ्यमिच्छित्वा । आचा० ३८६ । आलो० य । दश० २०१ ।

अणुवीहनिद्रामासि-अनुविचिन्त्य निद्राभाषी-विचार्य निश्चितभावक । आचा० ३९३ ।

अणुवीहमासय-अनुविचिन्त्यभावः, पर्यालोच्य भाषक, द्वितीयमतस्य द्वितीया भावना । आच० ६५८ ।

अणुवीति-चित्तेकम् । नि० चू० प्र० १०० अ ।

अणुवीति-पूर्विक इच्छा अणुचितिय । दश० चू० ११५ ।

अणुवृत्ता-अनुवृत्तिता-परं स्वस्थ क्रियमाणस्य तस्या लुप्तोदयिता, तद्भावे हणकारी । ठाणा० ३८९ ।

अणुवेलधर-लक्षणसमुद्रिकारसक । सम० ३३ ।

अणुवेलधरराया-अनुवेलधरराजा, भुजनेन्द्र । जीवा० ३९३ ।

अणुवेलधरनागरातीष-अनुवेलधरनागरा-नागराजति विशेष । ठाणा० २२८ ।

अणुवेहसलागा-दालोचनविशेष । नि० चू० द्वि० १८ अ ।

अणुवद्वे-अनुवर्तयन्, सप्तस्य एव । आच० ३९९ ।

अणुवत्तणो-अनुवर्तित । नृ० नृ० ४ अ ।

अणुवत्त-अनुवर्तम् । आच० ८३६ ।

अणुवत्ता-अनुवर्तानि-अनु-अहारातकणनस्य पश्चात्तदप्रति पत्नी यानि प्रतानि कथयन्ते तानि, अथवा सर्वविरतापि क्षया अणो लघोर्गुणिनो प्रतानि । ठाणा० १९१ ।

अणुवयप-अनुवर्तिनी, परिणामिनीबुद्धिदृष्टान्ते भार्या अण० ४३६ । अनिवर्ति-पुल्लानुषं प्रतम्-आरोप्यता अनुवय पतिमना इति यमोऽनुकृषा वा । उत० ४०६ । अणुवय-स्वययशानिपतानिपति दश० १९० ।

अणुवयाण-अनाध्या(स्या)नै-रिक्तयम् । आच० १०१ ।

अणुविमो-अनुविम-प्रज्ञानत् परीषदादिभ्योऽविभ्यत् । दश० १६३, १७९ ।

अणुसंचरे-अनुसंचरे, अभि-लक्ष्य संचरे-त्व सम्बन्ध सम्भाषन्ति यावा । उत० ४४६ ।

अणुससरइ-अनुससरति निविदिशा गमन भावदिगागमन वा स्मरति वा । आचा० २० ।

अणुसजइ-अनुसजति, सन्त नेगानुवर्तते । जीवा० २८४ ।

अणुसज्जणा-अनुसज्जना । अण० १५७ । अणुव-उद करोति । उत० ५८४ । अनुवत्तना । नृ० प्र० ६८९ अ ।

अणुसज्जमाणा अनुसजत सन्तानेनानुवर्तमाना । न० प्र० ३५५ ।

अणुसज्जिथा-अनुसज्जित-पूर्वहालत्वालान्तरमनुगत व-त । अण० २७८ ।

अणुसज्जिथा-अनुसज्जित-कालात्कालान्तरमनुगत व-त स-ततिभवेन अवर्तित इति । ज० प्र० १२८ ।

अणुसङ्ग-अनुसङ्ग उत्कलनम् । वेद्य० प्र० १९६ अ ।

अणुसङ्गि-अनुशासनम्-अनुशासति सद्गुणोत्तीर्तनिर्गोप्य हणम् । दश० ३६ । धम्मसङ्घा । नि० चू० द्वि० १०० अ ।

अणुसङ्गी-उपदेयपदाण, धुनिकरणम् । नि० चू० नृ० १३४ अ । सङ्गावपुरस्तर प्रज्ञापना । नृ० द्वि० ८७३ ।

उपदेयो । नि० चू० प्र० २०५ अ । ५१ अ । इहलो । कापावदहानम् । नृ० द्वि० १०२ अ । अनुशासनम् । ठाणा० १५० ।

अणुसम-अनुसमा-अनुष्ठा, अवैषमा । ठाणा० ४५० ।

अणुसणय-समयमाधिय । उत० २११ । अनुसमय प्रति क्षणम् । सू० ८० । अण० २० । सततम् । उत० २३६ ।

अणुसया अनुसय-पथात्वा । ज० प्र० १२३ ।

अणुसार-अनुसारवदननुसारम् । विशेष-२०५ । अनुसार यपि यदनुस्वारबहुभावे हुकाररगादिनृ तत् । आच० २५ । अलाक्षणिक सुसुमुखोच्चारणार्थ । दश० ८६ ।

अणुसासणाणि-अनुसासनानि-इत्थस्य सुव्यतामगादि भानि । सम० ११८ । क्षिणम् । उत० २६५ ।

अणुसासस्मि-अनुसारित । उत० ५५३ ।

अणुसासिज्जो अनुशास्यमान, तत्र तत्र चोपमान । दश० २५६ ।

अणुसिद्धी—अनुशासनमनुवास्ति.—सदुणोक्तीर्तनेनोपबृद्धं सा विधेयेति यमोपदिश्यते सा । ठाणा० २५३ । **अनुविष्टिः**—उपदेशप्रदानम् । व्य० प्र० ११७ अ । मिश्राम् । उत० ३२३ । धर्मकथाम् । औप० ७३ ।

अणुसूयगा—अनुसूयका—नगराभ्यन्तरे चारुसुपलभन्ते, सर्वमनुसूयकेभ्यः कथयेति । व्य० प्र० १७० अ ।

अणुसूयस्—अपरशरीराधित्ता, परनिधा । सूत्र० ३५७ । अनुसूयस्—परनिधया कृम्यादित्वम् । सूत्र० ३५७ ।

अणुसोयचारी—अनुश्रोतध्वारि—प्रतिप्रधादारभ्य भिक्षा-चारी । ठाणा० ३४२ । नचादिप्रवाहनामी । ठाणा० २७२ ।

अणुसुतास्त्रिय—अणुसूयस्त्रिय । दश० १९ ।

अणुस्त्रियस्—अनुस्त्रियस्—अनुदत्तत्वम् । उत० ५९१ ।

अणुस्तुयं—अनुधुतम्—अपधारितम् । उत० २४७ ।

अणुस्तुपस्—अनुस्त्रियस्—विषयसुखं प्रापि निःस्पृहत्वम् । उत० ५८६ ।

अणुया—अनुपः, सजलप्रदेशः । विशे० ७२७ ।

अणेकचित्ते—अनेकचित्त, अनेकानि चित्तानि कृतिवाणि-ज्यामलगादीनि यस्यासौ, सल्लवधारणे, संसारमन्त्रा-लपन्नेकचित्त एव भवति । आचा० १६३ । अनेकसमर्थानि चञ्चलतया चित्तानि—मनासि यामा सा । उत० २९७ ।

अणेकगुणा—अनेकगुणा—अनेकप्रकारा । सू० प्र० ७५ अ ।

अणेकगुणचरियं—अनाविधप्रक्षेपाचारिर्लक्षिताम् । भग० ५४४ ।

अणेकद्वयो—अनेकद्वय । विशे० ४२४ ।

अणेकगुणी—अनेकगुणी । आच० ९५ ।

अणेकगुणधुणा—बहुनि वस्त्राणि एकीकृत्य धुनाति । औप० ११० ।

अणेकगुणधुणे—अनेकवस्त्रा चासौ बहुधाप्रवातिक्रमणतो गुणप्रदेकवस्त्रप्रहणतो वा धुनना न प्रक्रमणानिमित्तं अनेकवस्त्रधुनना । उत० ५४२ ।

अणेकगुणानुत्तयं—अनेकवस्त्रानुत्तयं, अनेकवस्त्राणां—असङ्ख्येय-वस्त्राणां न्युत्तं—महृषाविशेषम् । उत० २७७ ।

अणेकगुणाती—परपरमिलक्षणा एव आवा इति वार्तिनः । ठाणा० ४२५ ।

अणेलिम्—अनीय—अनन्यमण्डम् । आचा० ४२९ ।

अणेष्याणी—आहे ताणि गुरादीनि न लज्जन्ति ताहे तस्मिन् अभावे परमं दुक्खं समुपज्जति, भोक्कामावो वा । दश० च० ८८ ।

अणेषणा—अणेषणं—भिक्षादीपविशेषः । भाव० ५७५ ।

अणेषणिज्जं—अणेषणीयम्—आधार्मिकद्विगोपदुष्टम् । आचा० ३७१ ।

अणोक्तता—अनुपकान्ता—अनिराकृता । औप० ३४ ।

अणोद्यमिन्—अभिर्माणनम् । ल० प्र० ५७ ।

अणोज्जा—अनवधा, स्वाभिमिदुहिता । भाव० ३९० ।

अणोत्तप्या—अलज्जनीयता । सू० प्र० ३०९ अ ।

अणोत्तरया—अपारा (सं०)

अणोमव्वंसी—अवमं—हीनं सिध्दादीनापिरवादि तद्विपर्य-रतमवमं तद्वद्वत् सीलमस्तेनवनवमव्वं, सम्परदीनज्ञान-चारित्र्यात् । आचा० १६४ ।

अणोमाणं—अपमानं अनादरकृतं न भवति । औप० १०३ ।

अणोपरारं—अनर्वाक्पारम्—विस्तीर्णस्वरूपम् । प्रथ० ६३ ।

अणोपरारं—अनर्वाक्पारम्—विस्तीर्णस्वरूपम् । प्रथ० ६३ ।

अणोपरारं—अनर्वाक्पारम्—विस्तीर्णस्वरूपम् । प्रथ० ६३ ।

अणोपरारं—अनर्वाक्पारम्—विस्तीर्णस्वरूपम् । प्रथ० ६३ ।

अणोपरारं—अनर्वाक्पारम्—विस्तीर्णस्वरूपम् । प्रथ० ६३ ।

अणोपरारं—अनर्वाक्पारम्—विस्तीर्णस्वरूपम् । प्रथ० ६३ ।

अणोपरारं—अनर्वाक्पारम्—विस्तीर्णस्वरूपम् । प्रथ० ६३ ।

अणोपरारं—अनर्वाक्पारम्—विस्तीर्णस्वरूपम् । प्रथ० ६३ ।

अणोपरारं—अनर्वाक्पारम्—विस्तीर्णस्वरूपम् । प्रथ० ६३ ।

अणोपरारं—अनर्वाक्पारम्—विस्तीर्णस्वरूपम् । प्रथ० ६३ ।

अणोपरारं—अनर्वाक्पारम्—विस्तीर्णस्वरूपम् । प्रथ० ६३ ।

अणोपरारं—अनर्वाक्पारम्—विस्तीर्णस्वरूपम् । प्रथ० ६३ ।

अणोपरारं—अनर्वाक्पारम्—विस्तीर्णस्वरूपम् । प्रथ० ६३ ।

अणोपरारं—अनर्वाक्पारम्—विस्तीर्णस्वरूपम् । प्रथ० ६३ ।

अणोपरारं—अनर्वाक्पारम्—विस्तीर्णस्वरूपम् । प्रथ० ६३ ।

अणोपरारं—अनर्वाक्पारम्—विस्तीर्णस्वरूपम् । प्रथ० ६३ ।

अणोपरारं—अनर्वाक्पारम्—विस्तीर्णस्वरूपम् । प्रथ० ६३ ।

अणोपरारं—अनर्वाक्पारम्—विस्तीर्णस्वरूपम् । प्रथ० ६३ ।

अणोपरारं—अनर्वाक्पारम्—विस्तीर्णस्वरूपम् । प्रथ० ६३ ।

अणोपरारं—अनर्वाक्पारम्—विस्तीर्णस्वरूपम् । प्रथ० ६३ ।

अणोपरारं—अनर्वाक्पारम्—विस्तीर्णस्वरूपम् । प्रथ० ६३ ।

अणोपरारं—अनर्वाक्पारम्—विस्तीर्णस्वरूपम् । प्रथ० ६३ ।

अणउत्थिया - तथविध्यादि धर्मणा कृतिषा गारह्या ।
नि० च० द्वि० ।

अणअभिमुहो-अन्यतोमुह । आव० ६४० ।

अणमोहुत्ते-अन्यतोभूतम् । आव० २०५ ।

अणगच्छेत्तुय-अन्यगच्छीय । आन० ३२३ ।

अणगित्ताय-अक्षतान-पुनरितमन्न भया नोक्तमभि-
त्वेन प्रतिपत्ताभिग्रह । वृ० प्र० ३१२ अ ।

अणगित्ताय-अक्षतयाय । औप० २९ । वृ० प्र०
११२ अ ।

अणगित्तिधयपवत्ताणुजो-अन्यतीर्थेभ्य-रूपितदि-
भ्य सकाशात् ग्रहत-स्पर्शकागारवस्तुतत्त्वानामनुयोगो-
विचार तत्पुस्करणायै शालसंदर्भ इत्ययं सोऽन्यतीर्थि-
कप्रवृत्तामुयोग । सप्त० ४९ ।

अणगित्तिधया - रक्षणादय । नि० च० प्र० ७६ अ ।
अन्यतीर्थिका - चरकपरिक्लजजशक्याजीवकृद्धभावकपञ्च-
तय । नि० च० प्र० १४७ अ ।

अणगन्ध-अन्यत्, परिकेनार्थे । आव० ८५० ।

अणगन्धे-अन्ये-अनुगन्ध स्वयं परमेश्वरविश्वोऽयं जग-
त् । पिष्टे० २२ ।

अणगच्छहरे-अन्यवत्तहर-अन्येभ्यो वत्त-राजादिना वितीर्थै
हरति अगन्तरात् एवास्तिष्ठति । उज्ज० २७४ । अण्वाद्
तहर-मासमगरादिषु वीर्यकृत् । उज्ज० २७४ ।

अणमणयद्वत्सा-अन्योऽन्यवदता, अन्योऽन्य यन्-
स्तुदायरचना यन् तद्वयोऽन्यमन् तदभावस्तथा आल्लिङ्गा ।
भग० २१५ ।

अणय-अनय-अगो-ग-विद्यते यन्मावयव । उज्ज०
२४१ ।

अणसंभोहय-अन्यमन्मग्निय । आव० ८४० ।

अणहस्मिणी-परतीर्थेका अगारम्या ज्वरितिरा । वृ०
तृ० ४० अ ।

अणाइहसरीर-अन्याविहसरीरम्, अन्यराधिष्ठितसरीरम् ।
आव० ६३३ ।

अण्णाइहो-अन्याविह, परायात्, यथाविष्टो या । उज्ज०
११३ । आदि० । अन्त० २० ।

अणाहो-अपराह । नि० च० तृ० १०१ अ ।

अण्णाहसि-अज्ञातेषा, अज्ञातो भातिभुतादिभि एव-
उच्यति पिण्डादीनि । उज्ज० १२४ ।

अण्णाण-अज्ञानम्, चतुर्थ उदह । आव० ८५६ ।
एकविंशतितम परीपद, कमविशकजादहानाभोद्विजेत ।
आव० ६५७ ।

अणाणदोसे-अज्ञानदोष । औप० ४४ ।

अणाणिय-अज्ञानिक, वृत्तिर्गतं ज्ञानमन्वात्सीति । आव०
८१० ।

अणाणिययाई - मन्तपष्ठिषेदा अज्ञानवादिन । भग०
१११ ।

अणाणो-अज्ञान, वृत्तिमोहित । आव० ४४६ ।

अणातचज्जा-अज्ञातचर्या । आव० ८२० ।

अणातचिंहे-अज्ञातपिण्ड, अज्ञानान्त, अज्ञातेभ्यो वा-
पूर्वापरासस्तुतेभ्यो वा पिण्डोऽज्ञानोच्छ्रयस्या लक्ष्य ।
तृ० १६५ ।

अण्णाय-अज्ञातोर्ण । वृ० द्वि० १८६ अ ।

अण्णाय-अज्ञातम्, अनुमानत अज्ञातम् । भग० १९७,
२०० ।

अण्णायया-अज्ञानया, तथनोऽप्रकाशनम् । प्रश्न० १४६ ।
अज्ञातता तपदवज्ञातता, योचमन्त्रे गन्तव्यो योग ।
आव० ६६४ ।

अण्णायदेसो-अदसिबभावो । नि० च० प्र० ७२ अ ।

अणिययुत्तो-अर्थिकापुत्र । नि० वृ० प्र० १९४ अ ।

अणियया-अर्थिका, दक्षिणमपुराया दक्षिणपुत्री । आव०
६८८ ।

अणिययापुत्ते-अर्थिकापुत्र । वृ० तृ० १३१ अ ।

अण्णोयस्तर-अयदवतता । अ० द्वि० १२४ अ ।

अण्हयति-सराति (ग०)

अण्हय-आलय, अ-आभविषिवा स्तौति-अयति कर्म
चम्भन य आभय प्राणतिपातदि । प्रश्न० ० ।

अण्हयकन-आधयक । औप० ४२ ।

अण्हयकरि-रमाभयकरि । आरा० २८८

अण्हयकरे-रमाभयकरि । आरा० ४८५ ।

अण्हण-अज्ञानम् । आव० १०८ ।

अण्हायगो-अज्ञायक । आव० ८३१ ।

अतज्जाय-अतज्जातपारिव्यापनिकी, पारिव्यापनिकया द्वितीयो
भेदः । आब० ६१९ ।

अतज्जाय-अतज्जातीयं, भिन्नजातीयम् । आब० ६२३ ।

अतज्ज-अतीर्थ, अन्यतीर्थं वा । वृ० द्वि० ३१ अ । अनि०
नि० च० तृ० १७ अ ।

अतति-सततमवयवच्छति । ठाणा० १० ।

अतन्त्रम्-धातुलक्षणहितम् । आब० १२० ।

अतर-तरीतुमवयव, विषयमणं भवं वा । उक्त० २९२ ।

अतरन्त-रत्नानाम् । वृ० प्र० २२९ आ । अतरन्त-अति-
रत्नानां । ओष० १८३ ।

अतरन्त-रत्नानां । ठाणा० १३८ ।

अतरन्ते-अतरन्-अमहः । ध्य० द्वि० ३७ अ ।

अतरन्तो-अतरन्, अशक्नुवन् । आब० ८४७ । अशक्नु-
वन्-अममयः । दश० ८९ । अशक्नुवान् । आब०
६३७ । रत्नानां । ओष० ४५ । अशक्नुवन्-अशक्नुवन्-
भ्यां पादाभ्यां न शक्नोति स्थातुं तदा । ओष० ८४ ।

गिलाणो । नि० वृ० प्र० ४३ अ, ३० आ, ३६० अ ।
रत्नानां । वृ० तृ० ५ आ, नि० च० प्र० ८४ अ ।

अतरण-अतरण, अशक्, रत्नानां । ओष० ६७, वृ० प्र०
२३४ आ ।

अतरो-रत्नानां । वृ० द्वि० २२४ अ । रत्नाकरः । वृ० प्र०
३७ अ ।

अतसी-अयमी, धान्यविशेषः । ठाणा० ४०६ । पुच्छविशेषः ।
प्रज्ञा० ३२ । धान्यविशेषः । नि० च० प्र० १४४ आ ।

अतह्वाणो-अनघाशनम् । ठाणा० ४८१ ।

अतारं-अतारम्, तत्तुममवयवम् । अण० ८० ।

अतारिमा-दुस्तरः । मृग० ८६ ।

अति-अतिशयवान् । ठाणा० ४७३ ।

अतिति-प्रविशन्ति । नि० च० प्र० २०३ अ ।

अतितिणः-अतिन्तिण, अलाभेऽपि नेपयन्किञ्चनभाषी ।
दश० २३३ । अतिन्तिण, न सत्त्विकिदुक् सप्तसुयया
भयो भयो वक्ता, प्रनिवृणः सुप्रादिना । दश० २५८ ।

अतिअत्ति-आदिशक्तिः । मार्गश्लेषः । वृ० द्वि०
१२५ अ ।

अतिउच्चाओ-अतिप्रान्तः, प्राचूर्णकादिः । ओष० १८६ ।

अतिउच्चरि-अत्युदरितः । ओष० १३८ ।

अतिकाष्-महोरगेन्द्रः । ठाणा० ८५ । अतिकायः-महो-
रगमेदविशेषः । प्रज्ञा० ७० ।

अतिक्रमा-अतिक्रमः-अतिलङ्घनं, विनाशः । आवा०
१३५ । प्रतिश्रवणतो मर्यादाया उद्वेगनम् । व्य० प्र० ९० अ ।

अतिक्रीलावायो-अतिक्रीडावायः, सुस्थितलङ्घनाधिपस्य
आमेयविहारविशेषः । जीवा० ३१५ ।

अतिक्खलुडो-अतीक्ष्णतुण्डम्-अतीक्ष्णमुखम् । आब०
७६४ ।

अतिप्रान्ता-अतीना । आर्षा० १७८ ।

अनिखद्ध-प्रभूतम् । वृ० द्वि० १८७ अ ।

अतिखद्ध-गुरोरात्मीके भोक्तव्यम्, अनिप्रचूरं भक्षयेत् ।
ओष० १८३ ।

अतिगय-अतिगतः । आब० १७३ ।

अतिगओ-अतिगतः । दश० ४१ ।

अतिगता-प्रविष्टाः । वृ० द्वि० १८४ अ ।

अतिगमणं-प्रवेष्टः । वृ० द्वि० १६३ आ । अतिगमनं, प्रवे-
ष्टानम् । वृ० प्र० २७५ आ ।

अतिगुपिल-अतिगूडम् । आब० २९६ ।

अतिगुलिका-(अगुलिया)-कुक्कुटा । वृ० तृ० १९५ अ ।

अतिगुर-सज्जतिपटिस्मृतौ । नि० च० प्र० २३७ आ ।

अतिगारो-व्यतिक्रमः स्मृत्यनुपयोगः । तरुवा० ७-१८ ।

अतिच्छिष्ट-अतिक्रान्तायाम् । ओष० १५२ ।

अतिजाति-प्रतिमति । नि० च० प्र० ३४ आ ।

अतिजाते-मृदुवनरः । ठाणा० १८४ ।

अतिज्ञाणो-अतियानम् । आब० ३६६ ।

अतिज्ञाहि-अतिघातवति-प्रवेष्टवति । ठाणा० ४६३ ।

अतिणिओ-अतीनाः । आब० २०४ ।

अतिणीओ-अतिनीतः, प्रपितः । आब० ८०० ।

अतिणेउं-प्रवेष्टः । वृ० तृ० ७४ आ ।

अतिण्णो-रत्नानां । वृ० प्र० २८८ आ ।

अतिताणित-आगच्छच्छन् । नि० च० प्र० १२० आ ।

अतिताणकहा-अतियानकया-नगरादौ प्रवेशकया । ठाणा०
२१० ।

अतिताणगिहाति-अतियानगृहाणि-नगरादिप्रवेशे यानि
गृहाणि । ठाणा० ८६ ।

अतितेया-अतितेवा, गात्रिनामविशेषः । सूर्य० १४७ ।

अतिथि- अतीर्थम्, तीर्थस्याभावोऽतीर्थम्, तीर्थस्याभावा-
धानुत्पादोऽपान्तराले व्यसंछेदो वा । प्रश्नः ११ ।

अतिथिसिद्धा-अतीर्थ-तीर्थान्तरे साधुव्यवच्छेदे जाति-
स्मरणदिना प्राप्तापवर्गमार्गा मध्येवीकृतं सिद्धा अतीर्थसिद्धाः ।
ठाणा० ३३ ।

अतिथ्याविते-प्रत्याख्यातः, निषिद्धः । नि० चू० प्र०
१८५ अ ।

अतिथिओ-अस्तमितो । नि० चू० प्र० ३१२ अ । समा-
प्येयर्थः । नि० चू० नृ० १२६ अ ।

अतिथिस्विभागा-न्यायास्तानां कल्पनीयानामवगमानीनां
द्रव्याणां देशकालप्रदानकारकाद्योपेतं परदा आत्मानुग्रह-
शुद्धया संयतोऽभ्यो दानम् । तस्या० ७-१६ ।

अतिद्व्यति-(अष्ट) प्रकरोति अनिगच्छति वेति । ठाणा०
२९८ ।

अतिधाड्यि-अतिप्राङ्गतः-प्रामितः । प्रश्नः ५३ ।

अतिपरिणामकं-अपवादकमतिः । चू० प्र० १३२ अ ।

अतिपरिणामा-अतिपरिणामाः, अतिप्राप्त्याऽपवादह-
योऽतिपरिणामाः । विज्ञे० १३१ । अतिप्राप्त्याऽपराधो
गुणोपलब्धयो यस्य सः । व्य० प्र० ७२ अ ।

अतिपात-प्राणिनः विघ्नतः । ठाणा० ७९० ।

अतिपातनम्-प्राणवता मह विघ्नजनम् । ठाणा० २६ ।

अतिपार्श्व-अतिपार्श्व-एवतावमपिणीतीर्थकः । मम०
१५३ ।

अतिपुण्यः-विपुण्यमेदविशेषः । प्रश्नः ७० ।

अतिपुण्या-अधुलाक्षिरणकारणमोकागुत्पादनेन ।
मम० ३०५ ।

अतिबलदाया-अतिबलदाया । आद० ११६ ।

अतिमन्दः-गन्धीरः । जे० प्र० ५२९ ।

अतिम(मु)सहमारो-रात्रिनाम । नि० चू० द्वि० २० आ ।

अतिमुक्तकः-यद्यप्यप्रमत्तः । मम० ५८६ । अनियुक्त-
नालवत्पुण्यविशेषः । प्रश्नः ३७ ।

अतिमुक्तकचन्द्र-(अष्टमुक्तचन्द्र) पुण्यविशेषदम् । मम०
१११ ।

अतिमुक्तग-अतिमुक्तगता-यताविशेषः । शिवा० १८३ ।

अतिमुक्ते-अतिमुक्तः, बुद्धावधमयः । अन्तः ६ । विज-
मम० २६६ । मयः । अन्तः २३ ।

अतियाण-अतियान-नगरप्रवेगः । ठाणा० १७३ । प्रवेगः ।
नि० चू० प्र० २७३ अ ।

अतियातो-अतियातः, यतः । उक्त० ४८१ ।

अतियारे-अतिचारः-अतिचरणं प्रवृत्तौ प्रतस्यानिकरणम्
व्य० प्र० ९० अ ।

अतिराउले-स्वामिदुलम् । प्रश्नः २५३ ।

अतिरायितं-अताडितम् । ओप० ११० ।

अतिरिच्छच्छिन्नं-अतिरिच्छोच्छिन्नं-तिरिच्छोच्छिन्नं ।
आचा० ४०५ ।

अतिरिक्तं-अतिरिक्तम्, कुक्षिपूराहारप्रमाणातिक्रान्तम् ।
प्रश्नः १५४ ।

अतिरिक्तज्ञासणि-अतिरिक्ता-अतिप्रमाणा दद्या-
वमनिरामानि च पीठकारीनि यस्य सन्ति सोऽतिरिक्त-
दद्यामनिकः । मम० ३७१ ।

अतिरिक्ता-यंपशाला । नि० चू० प्र० १०६ आ ।

अतिरूपः-भूतमेदविशेषः । प्रश्नः ७० ।

अतिरेगं-अतिरेकः, आधिक्यम् । मम० १८६ । अतिरेक-
अत्यर्थम् । ओप० २२४ ।

अतिलोभुप-अतीव रम्यलम्पटः । उक्त० ३५५ ।

अतिघट्टमाणे-अतिघट्टमाणः-मर्षणायान् सर्वाभ्यन्तरे
प्रतिगच्छन् । मम० १७१ ।

अतिवह्नि-अतिवह्निः-प्रामितः । प्रश्नः ५६ ।

अतिवह्निषाणं-अतिवह्नि-अतिवायेन गत्या । प्रश्नः
५३० ।

अतिवह्नी-अतिवह्नी, बाहुल्येन गच्छति । शिवा० ११५ ।

अतिवामा-अतिवर्षा, अतिवह्निषाणं वेगवद्बर्षणम् । मम०
१९९ ।

अतिवाहयति-अतिवह्नि, विनयति च । प्रश्नः ६४ ।

अतिविष्टे-अतिविष्टः, तत्त्वपरिच्छेदो विद्या वस्य । अष्टा०
१५५ ।

अतिविष्टान्-विदिनाममसद्राव । मम० आचा० ११३ ।

अतिवेगो-अतिवेगः-अतिवह्निः-अतिवेगः । प्रश्नः ५१ ।

अतिगुह्यो-अतिगुह्यः । ठाणा० २७४ ।

अतिसेसे-अतिसेसः-अतिसेसः । ठाणा० १८४ ।

अतिसेसा-अतिसेसः । ठाणा० १९९ । अतिसेसे-अतिसेसः ।
उक्त० २८३ ।

अक्षय-आत्मवान्, सचेतन । दश० २३६ ।

अक्षयपरगृह्य-आत्मसम्प्रकृष्ट, आत्मैव सत्यम् प्रव-
येण गृहीतो येन । दश० २५६ ।

अक्षयसमाह्वि-आत्मसमाहित, आत्मना समाहितं ज्ञान-
दर्शनचारित्र्योपयोगेन सद्योपयुक्त इत्यर्थः । आत्मा वा समा-
हितोऽस्यैवात्मसमाहित । सदा शुभव्यापारवर्णित्यर्थः ।
आवा० १११ ।

अक्षयसुरितो-आत्मसदृश, कुलानुरूप । उत० ४० ।

अक्षयि-आत्महित, मोक्ष । दश० १०० । मोक्षलो ।
दश० ५० । ६८ ।

अक्षा-आत्मा । आष० २५८ । मोक्ष, सयमो वा । सूत्र०
१० । आत्मा-गृहीता, स्वीकृता । ठाणा० ६३ । आ-
भिमिषिपिना नायन्ते-दुःखान् सरक्षन्ति मुच्यन्ते चोत्पादयन्तीति
आशा आत्मा वा-एकान्तहिता । भग० ६५६ । आर्ता-
ः क्षुब्धभ्या पीडिता, आप्ता-राक्षेपरहिता, आप्ता-
गीतार्था । सू० द्वि० १४३ अ ।

अक्षाणभो-अत्राण । आष० २११ ।

अक्षाणा-वधित्वितीया माय्या, कार्यटिका, संयता वा ।
सू० द्वि० ८९ आ ।

अक्षाणो-अत्राण, अनर्थप्रतिपातवर्जित । प्रश्न० १९ ।
ज्ञानरहित, अनर्थप्रतिपातवाचकानामन्तः । प्रश्न० ११ । गवा-
दिहारिणो । नि० चू० द्वि० ११ अ ।

अक्षाहिद्वि-आत्मावधित । ओष० १५० ।

अक्षि(ति)मुत्तय-अक्षिमुक्त, पुण्यप्रधानवनस्पतिविशेष ।
जं० प्र० ४६ ।

अक्षुकोसे-आत्मैरक्ष । सम० ७१ । आत्मपुण्यनिमान ।
ठाणा० २०५ ।

अक्षेय-अक्षय श्रद्धिनाम । आर० ३७२ ।

अक्षो-आप्त, साक्षात्कर्मा, प्रज्ञानदोष, सर्वत्र । सूत्र०
१५५ । रागादिरहित । दश० १०८ ।

अक्षोघणी-आत्मैवोपनीत - तथा निवेदितो-विशेषजितो
यस्मिन् । ठाणा० २०९ ।

अक्षे-अक्षम्, नाराचक्षिसेप्यायुधम् । प्रश्न० ११६ । अर्थ,
विषय । आष० २०३ । अर्थ-क्षेवान् मन्त्रमेव वस्तु,
क्षिपेय । उत० ३६८ । अभिषेय, जीवाहितस्वरूपो वा ।
उत० ३८५ । अपूर्व इत्यर्थः-स्वर्गावयवमिति । उत०

४४८ । व्याख्यानं । ठाणा० ५० । सुप्रत्य व्याख्यानं ।

ठाणा० १७० । वि० ५५२ ।

अक्षेयभो-आये पञ्च गतो, अचकलुषिमयपये वा गतो ।

दश० ५० १३३ ।

अक्षेयमयस्मि-अलमयनि । उत० ४३५ ।

अक्षेयतर-अक्षान्तरम्, पृथग्भूतम् । आष० ६०१ ।

अक्षेयतमावे-अक्षान्तरभाव-भेद । आष० ४७६ ।

अक्षेय-अर्थ, इन्द्रादिविवर्तमाने परित्यक्तसमन्त ।
वि० १६० ।

अक्षेय-अक्षयपुरिते अक्षयव, अक्षान्तर । आष० २७५ ।

अर्थ, विषयमनुसृत्य-मोक्ष । दश० १८५ । अर्थवन्,

असम्प्राप्तकामभेद, तदभिलाषमानम् । दश० १९४ ।

अस्त, अस्तपर्वत अदृशत वा । दश० २३३ । आदेश ।

सू० प्र० २० आ ।

अक्षयवचसो-अर्थावयव, अक्षयपरिच्छेद । दश० ११५ ।

अक्षय-गुणव्यवस्थेय । प्रज्ञा० ३२ ।

अक्षयकलिया-श्रुतेऽप्यर्थेऽविच्छिन्नेच्छा । भग० ६७१ ।

अक्षयकरो-अर्थकर विद्यावर्धनरक्षणक, भावकरविशेष ।
आष० ४९१ ।

अक्षयकरो-अर्थकरो, विद्या शिल्पमुद्राद्योऽतिरिक्तं यवयव
वक्ष्य नाम दृष्टो भेद उपप्रदानम् । दश० १०७ ।

अक्षयकरो-अक्षयकर । दश० ९३ ।

अक्षयकरो-अक्षयकर, अक्षयवैयगनिमित्तम् । सूत्र०
२९२ ।

अक्षयकरो-अक्षय । ओष० ३० । अक्षाद्यम् । आष० ४९१ ।

अक्षयजुषी-अक्षयजुषि, द्वैतेतरूपा अर्थयोजन । दश० १६० ।

अक्षयजुषो-अक्षयजुष, अर्थकार, अनुनश्नो, महापति ।
जीवा० २५५ ।

अक्षयदूषण-अक्षयदूषणव्ययम् । अपूर्वत्वसिद्धेयो मे सामा
युगयवगुणप्रभृतय प्रकारास्तेषां दूषणम् । व्य० प्र०
१५० अ ।

अक्षयधर्मगर्ह-अर्थधर्मधर्मार्थवर्मी यदि वाऽप्येते-हिताधि
मिरभिलष्यते, गति-अर्थधर्मार्थानां तानार्थतया हिताहित
लक्षणा स्वरूपपरिच्छिन्ना । दश० ४७० ।

अक्षयनिउरे-सम्प्राप्तविशेष । नृप० ११ ।

अक्षयनिउरे-सम्प्राप्तविशेष । नृप० ११ ।

अर्थनिकुरं—अर्थनिकुरं, चतुरशीतिर्येनिकुराङ्गगतसहस्राणि ।
जीवा० ३४५ ।

अर्थनिकुराङ्गं—अर्थनिकुराङ्गम्, चतुरशीतिर्येनिकुराङ्गगतसहस्राणि । जीवा० ३४५ ।

अर्थपञ्चाया—अर्थपञ्चाया, ये तु तेषामेव षाण्वक्ष्यमाणानामभिधेयार्थस्यासम्भूता मेदाः, यथा कनकस्य कण्टकेयूरादयः, ते सर्वेऽप्यर्थपञ्चाया अभ्यन्ते । विज्ञे० २०८ । ये तु तदेकदेशमभिधेयानि तेऽप्यर्थपञ्चायाभिधेयानि पञ्चाया अर्थपञ्चाया अभ्यन्ते । विज्ञे० २०७ ।

अर्थपर्य—अर्थपरम्, युक्तिर्येनैव । मृ० १५३ ।

अर्थपरिमन्थो—अर्थपरिमन्थ । विज्ञे० ६०८ ।

अर्थविवातिय—अप्रतापंतिपयस्यगतवृष्णा । भग० ६७१ ।

अर्थपुष्ट—अर्थप्रयुक्त—भूतानिधेयोऽर्थं तस्मान्मूर्धं पृथक्, अर्थेन वा पृथु अर्थपृथु तद्भावः अर्थपुष्ट । आव० ६१ ।
अर्थात् पृथक् कथञ्चित्केशोऽस्य, भिस्तीर्णमर्थपृथु । विज्ञे० ४९२ ।

अर्थमनुवृत्तं—अस्तमनमुवृत्तम्, अस्तोपलक्षितं सुतत्तम् । जे० प्र० ४०९ ।

अर्थमंत—अर्थवताम्, प्रयोजनवताम् । भक्षणयह्वाणाम् । जे० प्र० २४३ ।

अर्थमंतमेत—अस्तमयति मिने-तुये, तावम् । जे० प्र० २४३ ।

अर्थरणा—आस्तरणम्, आस्तरणं करोति । अप० ४१ ।

अर्थरथ—आच्छादनम् । जे० प्र० ५५ । आस्तरणं, अस्तरजसा वा । भग० ५४३ ।

अर्थलोला—अर्थं लोला—अर्थलोला—लम्पग—वीरादयः । उत० ५९० ।

अर्थविगम्पणा—अर्थवक्तृपना । आव० ४८४ ।

अर्थविगच्छय—अर्थविनिगच्छ—अपारयसक वत्पणावह वा अर्थाविनयभावम् । दण० ७३० ।

अर्थमंतुत्तं—सम्भावस्तुत । दण० ५० ८९ ।

अर्थसंपयाणं—नावारसिवाधनम् । आवा० ४०० ।

अर्थसत्यं—अर्थसाधम् । आव० ४२२ । अर्थोपयप्रतिपादनं साधम् । प्रथ० ९० । नीतिशास्त्रादि । जे० प्र० २१९ ।

अर्थसिद्धे—अर्थसिद्धः, शास्त्रीयसामर्थ्यवताम् । मृ० १४७, उ० प्र० ४९० ।

अर्थस्त—अस्तो मेदयार्थस्तान्तरितो रविरस्तं गत इति व्यपदिश्यते तस्य पर्यन्तराजस्य गिरिप्रधानस्य । मम० ६५ ।

अर्थ्या—अर्थ्या, इच्छाणि । उत० ३८४ । अर्थ्या, प्रार्थनीया वा । उत० ३८४ । अर्थ्यन्—गम्भन्त इत्यपि ।

ओष० ५ । दृष्टादयः । ठाणा० २५१, आवा० २०१ । पलाणि, वस्तुनि । ठाणा० ३३ । अर्थ्यन्—अभिलष्यन्ते विवाधिमिर्यन्ते वा अधिगम्यन्ते । ठाणा० ३३५ । मिर्गु-

किमाभ्यमग्रहृतिर्गुणिपथिनादित्या । मम० १११ ।

अर्थ्याणं—देशविशेष । भग० ६८० ।

अर्थ्याणमंडविया—आस्थानमण्डपिना । आव० ८९ ।

अर्थ्याणि—आस्थानिका । उत० ११५ ।

अर्थ्याणिमंडवो—आस्थानमण्डप । नि० मृ० प्र० २७४ आ ।

अर्थ्याणियं—आस्थानम् । उत० १४६ ।

अर्थ्याणियमंडविया—आस्थानमण्डपिका । मृ० प्र० २७ आ ।

अर्थ्याणी—आस्थाना । आव० ६७० । आस्थानिका । आप० १४९, २०८ ।

अर्थ्याणीयरगभो—आस्थानविरग्न । आव० २१६ ।

अर्थ्यादार्ण—अण्डनिमित्तं प्रकोप । मृ० तृ० ८६ आ ।

अर्थ्यामा—अर्थ्यामान, नामान्यतः क्षतिविरहः । जे० प्र० २३९ । अर्थ्यामा, नामान्यतः क्षतिविरहः । भग० २३३ ।

अर्थ्यायणवं—आर्थ्यानि । आव० ३४० ।

अर्थ्यायाणं—अर्थादानं—इच्छोपदानकारणमप्राप्तमित्येतत् दत्तं—प्रयुक्तम् । ठाणा० १६४ ।

अर्थ्यावत्ती—नामम्यमस्या । मृ० द्वि० १२१ आ ।

अर्थ्यावत्तीदोसो—अर्थावतिदोषः, यथाधार्मिकप्रतिपत्तिः, मृगयोपविदोषः । आव० ३७४ ।

अर्थ्याह—अस्तापम्, अविद्यमानमनापम्, भगवत्पम् । मग० ८० । अस्ताप—निरस्तापमनसम् । भग० ८० । अस्तापम् । आवा० ३७४ ।

अर्थि—येन येन यदा यदा प्रकोपेन तस्मात् तदाऽग्नि-

मयि जायते इति सुवमानस्येदं वदति । ठाणा० ४८८ । अस्ति, विद्वन्ते, मन्त्रीपर्य्य, अथवाऽस्ति अथ यथा यदम् ।

भग० ३२। प्रदेगः। भग० १४९, जीवा० ६। अस्ति,
निपातः सर्मिह्वरचन। प्रज्ञा० ५६३। प्रदेगः। आव०
६००। त्रिकालवचनो निपात। अभूत्, भवति, भविष्यति
च। आव० ७६८। अस्तिद्वारम्, अस्त्यन्वयैतन्वैरूप।
दश० १०५। स्वामी। विज्ञे० ६७२।

अस्थिकाप-अस्थिकायः प्रदेशराशि। भग० ३२४।
अस्थिकाय-अस्थिकायः, प्रदेशराशि, अस्तीति सन्ति
आत्मन् भविष्यन्ति च ये कायाः प्रदेशराशयस्ते अस्थिकायाः।
भग० १४८। प्रदेशसङ्ज्ञात। जीवा० ६। धर्मास्थिका-
यादि। दश० ११४।

अस्थिकायज्वेस्तथ-अणवतीतिविज्ञातस्याः अणवोद्भूतक-
नाम। भग० ६८८।

अस्थिकायधर्म-अस्तिक यवमं। दश० २१।

अस्थिकायधर्मे-अस्त्य-प्रदेश स्तेषा कायो-रागिरि-
काय स एव धर्मे-गतिपर्याये नीचुद्रलमोर्धारणत्। ठाणा०
५१५।

अस्थिक-आस्तिक्यम्-जीवस्यास्तित्वनिर्णयवर्तु-वर्गोक्त-
मोक्षतत्त्वप्रधानम्। आव० ५९१।

अस्थिनस्थि-अस्तिनाग्निरनामपूरं। ठाणा० १९९।

अस्थिय-अस्थिर-बहुवीजगणः। प्रज्ञा० २०। अस्थि-
काय। भग० ८१। अस्थिरम्, अस्थिरप्रभक्तरम्। दश०
१०६।

अस्थिया-बहुवीजगणः। भग० ८०३।

अस्थी-अर्थज्ञाना। सू० प्र० ११० अ।

अस्थीनस्थिपदार्य-वप्रा लोने अस्ति नास्ति च त्वयम्
तद्योच्यते त्वयुर्ध्वनाम। मय० ७६।

अस्थुआ-आत्मात्। आन० १७३।

अस्थुरण-पात्रणं। नि० च० द्वि० ६१ अ।

अस्थुव्यह-अधुरद आलोचने। ओष० ८३।

अस्थे-अनेन श्वन्तरि मृषास्तिरित्यस्तिभिद्योयते। मे-
नाम। ज० प्र० ३७०।

अस्थोगाह्या-मन्त्रयोगे। प्रज्ञा० ४८१।

अस्थो-अथ, अभिधेय, प्रत्येकं वा। प्रश्न० ११०।
काण, तारिरा पदार्थोऽयम्। जीवा० १८। अर्थतन्मयम्
इति। आव० १०। पञ्चआ, अचकृत्तारवपदयोः।
दश० सू० १०३। अर्थ-य मृषाशान्तिरयः। नि०

५८८। अर्थत इति, विज्ञतं प्रबोधित विक्चकल्पम्। आव०
८६। अभिधेयपदार्थं। आन० ४१५। द्रव्यम्। आव०
६०७। अर्थत इति। उत० ६८। त्रिधादि। दश० ११४।
अस्थोगाह्यं-कलविधयम्। भग० ५४१।

अस्थोगाह्ये-अर्थविग्रह, अथस्यावग्रहणम्, अनिर्देश्यसामा-
न्यरूपार्थग्रहणम्। व्यञ्जनावग्रहोत्तरकालमेव सामाधिक्यमनि-
र्देश्य सामान्यमात्रार्थग्रहणम्। प्रज्ञा० ३११। अथस्य-
सामान्यनिर्देश्यस्वरूपस्य शब्दादि भवेति-प्रथमं व्यञ्जनव
ग्रहणन्तरं ग्रहण-परिच्छेदनमर्थवग्रहः। मय० १०। भग०
३४४। व्यञ्जनावग्रहचरमसम्योगोपायव्यञ्जनग्रहणलक्षणं।

आव० १०। अर्थत-अधिगम्यतेऽर्थतं वा अभिधेयत इत्यर्थ-
सामान्यरूपपादे प्रथमपरिच्छेदनमर्थवग्रहः। ठाणा० ७१।

अस्थोमं-अम्बोमरु, वैहिहकारादिपदलिङ्गापूरणस्तोभक्ति-
पानशब्दम्, सूत्रगुण। आव० ३७६।

अर्थडिल्ल-सचित्तमृमी। नि० च० प्र० ३८ अ।

अथ-अथशब्दः प्रक्रियाप्रधानन्तर्यमज्ञेयस्याप्रतिरचनस-
मुच्चयेऽप्यस्तान्तर्यानी। ठाणा० ८९५। वाक्योपपन्नास्य
परिग्रहायोः वा। भग० १४। प्रक्रियाप्रधानन्तर्यमज्ञेयलो-
पस्याप्रतिरचनसमुच्चयेषु। प्रज्ञा० ७४७।

अथक-अस्ताव। सू० प्र० ५९ अ।

अथकायभो-अकाण्डायन। आव० ८००।

अथक्ते-अभिधेयः। आन० १०८।

अथाचंदोगमहो-यथालिङ्गिकवग्रहः। नि० च० प्र० २३९ अ
अथाहं-जतर पुनं पुनंति नास्तिना। नि० च० द्वि० ७८ अ।

अथिरो-अस्थिर, क्षमायगर्हायी। मय० ६।

अद्वे-अद्वैत, प्रत्यक्षयोगप्रत्यक्षिनामान् वा। सम० ५।

अद्वैतयो-अन्ध। ठाणा० १९१।

अद्वैतु-अद्वैत, अनिपुण। सूत्र० ७६। अद्वैत, अर्वा-
वर्धन। मय० ७४।

अद्वैतुदसयो-अचक्षुर्दशनं अचक्षुर्दशनमप्यागे, पत्र
लक्षणं गतिं। मय० ७४।

अद्वैतियेव-प्राथम्यम्। ओष० १६३।

अद्वैतमेव-अद्वैतम्। उत० १३।

अद्वैतो-विद्यामि गेला-या जी दुःखयः। नि० च० प्र०
१०८ अ।

अदण्णा-विपाटीकृता । नि० चू० प्र० ३२१ अ ।
 अदत्तं-अदत्तम्, अदत्तव्यमहणम् । प्रश्न० ४ । अविनी-
 णम्, अयमदत्तस्य तृतीयं नाम । प्रश्न० ४३ ।
 अदत्त-अदत्तमहणपरा । नृ० प्र० १९० आ ।
 अदत्ता-अदत्ता-दत्तकारिता क्षौमा । ओप० ३१७ ।
 अदत्ती-अदत्ती । आप० ८५४ ।
 अदिच्छाधिजिह्व-अदितिस्ये, निषेत्स्ये । दृष्ट० १० ।
 अदिष्ट-अदृष्टम्, प्रत्यक्षापेक्षया अदृष्टम् । भग० ११७, २०० ।
 अदिष्टलाभिय-अदृष्टलाभिकः, योऽदृष्टपूर्वेण वीर्यमानं
 वृत्तिं सः । प्रश्न० १०६ ।
 अदिष्टहृत्-अदृष्टहृता, अदृष्टोक्षेपमानीता, प्राच्यनिका ।
 आप० ५७६ ।
 अदिष्टि-अदृष्टे-तिरोहिते । ओप० १६७ ।
 अदिष्णे-अदत्तादानक्रिया, अदत्तादानाय यत्करणम्,
 क्रियामाः सप्तमो मेवः । आप० ६४८ ।
 अदिष्णादायवत्ति-अदत्तादानप्रत्ययः । सम० २५ ।
 अदिष्ने-अदत्तादानक्रिया-आत्मावर्धमदत्तमहणम् । ठाणा०
 ३१६ ।
 अदिष्टसमाप्ते-अदृष्टसमाप्तः, अतपदिदयमानः । आपा०
 १३१ ।
 अदीनार्थ-अदीनवन्तम्, अदीनं, दैव्यरहितम् । उक्त० २८२ ।
 अदीनसत्तु-नमिनापपूर्वभक्तनाम । सम० १५१ ।
 अदीनसत्तु-अदीनसत्तु, इतिशीर्षमगरवृत्तिः । निगा०
 ८१ । ठाणा० ४०१, ४०२ ।
 अदीनो-पसङ्गमणो । नि० चू० प्र० १८९ अ । अदीनः,
 अदिष्टः । उक्त० ११० । अदीनाकार्युक्तः । अनुक्त० ४ ।
 शोकामावः । अन्तः २२ ।
 अदु-अयं, 'अतः' इत्यर्थः । सूत्र० ६१ । अथवा । उक्त० २१५ ।
 अदु-अयस्य-सुगुप्तता, अदृष्टकारिका । नि० चू० वृ०
 १८ अ ।
 अदु-अलिआ-सयिका, मन्थनकारिणी । दत्त० ६० ।
 अदु-अलिआ-अदु-अलिआ, दुःखस्य कारणं दुःखं तद्विद्य-
 मानं यस्यास्तावदुःखनः, तद्भावस्तावता अदु-अलिआमित्यर्थः ।
 भग० ३०५ ।
 अदु-अलिआ-अदु-अलिआ, मामायाकाष्टमपर्यायः । आप०
 ४७४ ।

अदु-अलिआ-अदु-अलिआ या तामकं आहारे वा । प्रश्न० १०९ ।
 अदु-अलिआ, अनुगुप्तम् । प्रश्न० ११२ ।
 अदु-अलिआ-अदु-अलिआ, अथापरम् । भग० १५५, ३०६ ।
 अथान्यत् । जीवा० १६६ । अथापरं । औप० ३७ ।
 अदु-अलिआ । भग० २९४ ।
 अ(अ)दु-अलिआ-अनुगुप्तमन्त्रम् । सूत्र० ३२८ ।
 अदु-अलिआ । उक्त० ११० ।
 अदु-अलिआ । भग० ११० ।
 अदु-अलिआ, पक्षान्तरीयस्यातद्वारेणाभ्युद्योपदर्शनार्थः ।
 आवा० ४७ ।
 अदु-अलिआ-अनुगुप्तम् । उक्त० १४६ ।
 अदु-अलिआ-प्रत्ययम् । आप० २३२ ।
 अदु-अलिआ-अदु-अलिआ, नातिपूरे नातिनिकटे ।
 सूत्र० ५ ।
 अदु-अलिआ-अदु-अलिआ, अथान्यं पञ्चमस्य अदु-अलिआ
 षे कथं लेखितं, हृत् ततो पमापत्तं भग्नं तादृशं सो अदु-अलिआ-
 कालपलावी मय पुष्पं चैव नायं एव मज्जिह्विति । नि० चू०
 वृ० ८० आ । अदु-अलिआ-प्रत्ययः, अतीते कार्ये यो मज्जि-
 यदिदं तत्र देवे काले वाऽनिरूप्यत ततः सुन्दरममिष्य-
 दिति । उक्त० ३४७ ।
 अदु-अलिआ, सरसम् । प्रश्न० ११ । सुन्दरनाम्नस्य यष्टम-
 न्ययनम् । उक्त० ६१६ । आप० ६५८ । सुष्ठुविशेषः ।
 प्रश्न० ३२ ।
 अदु-अलिआ-अदु-अलिआ, सुष्ठुताम्नस्य यष्टमन्ययनम् । सूत्र०
 ३८५ । सुष्ठुताम्नस्ययननामविशेषः । सम० ४२ ।
 अदु-अलिआ-अदु-अलिआ, अनन्तकायमेव । भग० ३०० ।
 अदु-अलिआ-अदु-अलिआ (महाप्ययनम्) । ठाणा०
 ३८७ ।
 अदु-अलिआ-अदु-अलिआ, दृष्टवन्तः । भग० २११ ।
 अदु-अलिआ-पीडितः । आप० ७०० । अदु-अलिआ-पञ्चः । कातरः ।
 आप० ८०० । अदु-अलिआ-पञ्चः । आप० ४१६ । अदु-अलिआ-
 मापनः । दत्त० ४८ । अदु-अलिआः । वृ० द्वि० ४६ अ ।
 अदु-अलिआ-पञ्चः । आप० १९० ।
 अदु-अलिआ-अदु-अलिआ-पञ्चमनाम । व्य० द्वि० ३५७ अ ।
 अदु-अलिआ-आदु-अलिआः । वृ० प्र० २९० आ ।
 अदु-अलिआ-अदु-अलिआ, आदु-अलिआ-पञ्चमी । सूत्र० ३०५ ।

अद्या-आर्द्रका, हृदि। उच० २१८।
 अद्यवर्द्ध-आर्द्रवर्द्धम्, निगमितम्। आव० ८५४।
 अद्यसुतो-आर्द्रसुतः, आर्द्रकराजकुमारः। सूत्र० ३८५।
 अद्यहिज्जति-आर्द्रहति। नि० चू० प्र० ३१७ अ।
 अद्यहिया-आर्द्रहयम्। आव० ८५४।
 अद्या-आर्द्रानामनक्षत्रम्। ठाणा० ७७।
 अद्याय-आर्द्रसः। नि० चू० प्र० ३४७ अ।
 अद्याओ-आर्द्रसः। आव० २९८, ४१६।
 अद्याहान-आर्द्रकः। शेष० १७२। दर्पणः। वृ० प्र० १३९ आ।
 आर्द्रसः। ठाणा० २४३, सम० १२४। ओष० १४८।
 अद्यागो-आर्द्रसः। ठाणा० ५१२।
 अद्याणकखले-आर्द्रानक्षत्रम्। सूत्र० १३०।
 अद्यामलगमेस-आर्द्रामलकमात्रे। आव० ८५७।
 अद्याय-आर्द्रसः। आव० ९५।
 अद्याय-आर्द्रसः। प्रज्ञा० २९३।
 अद्यरिद्धे-आर्द्ररिद्धिः, खेमलकाकः। जं० प्र० ३२।
 अद्यिजमाणेहि-अर्द्रिः-पुनरुक्तप्राच्यपुनरुक्तमित्येहादर्श-
 क्रियमाणैः। आचा० २९२।
 अही-अर्द्रिः, याया। प्रश्न० ९३।
 अहीण-अर्द्रिणः, अक्षुभितः। प्रश्न० १०९।
 अहीणमाणसे-अर्द्रानमनसा। आचा० ४२४।
 अहीणा-अर्द्रिणाः, कथं वयममुष्य अविष्याम इति वैज्ञव्य-
 रहिताः परीषदेषुसगद्विस्मये वा न दैन्यभाजः। उत०
 २८३।
 अर्द्ध-अर्द्धम्। सूत्र० १६।
 अर्द्धसं-उग्रासङ्गः। वृ० वृ० ३५४ अ। नि० चू० प्र०
 १९९ अ।
 अर्द्ध-अर्द्धकालः-चन्द्रस्य पश्चिमदिशिष्टोऽर्द्धतृतीयक्षीपसमु-
 द्गन्तवर्तौ समयदिलक्षणः। आव० २५७। वाते। नि०
 चू० प्र० ३३७ अ। अर्द्धम्, आगमात्रा। भग० २०८।
 तिर्यग्वलितम्। जं० प्र० ५२३।
 अर्द्धकविहृगसंठाणसंठिते-अर्द्धकपित्यसंस्थानसंस्थितम्,
 चन्द्रविमानस्वरूपम्। सूत्र० २६२।
 अर्द्धकविरथसंठाणसंठित्य-अर्द्धकपित्यसंस्थानसंस्थितम्,
 उतानीहृगसंठित्य-रथस्य यस्यानं तेन संस्थितम्।
 जीपा० ३७८।

अर्द्धकपयसंभाणा-आलोककव्यन्तरादिकार्यप्रमाणा। जं०
 'प्र० ५७।
 अर्द्धखलुया-पादार्थाच्छादकं चर्म। वृ० दि० २२२ आ।
 अर्द्धखलुया-अर्द्धं ज्ञात्र खलुया जीए उपाणहा। नि० चू०
 प्र० १३६ आ।
 अर्द्धखिलं-अर्द्धक्षेत्रम्। यद्गोरात्रमिति तस्य क्षेत्रस्यार्द्धं
 चन्द्रेण सह योगमश्रुते तक्षत्रम्। सूत्र० १७७। जं०
 प्र० ४७८।
 अर्द्धचन्द्र-अर्द्धचन्द्रः, चाणमिश्रेणः। आव० ९९७।
 अर्द्धचन्द्र-अर्द्धचन्द्रः, खण्डचन्द्रप्रतिबिम्बानि चित्रहराणि।
 जं० प्र० २०१।
 अर्द्धचन्द्रो-अर्द्धचन्द्रः, सीपानमिश्रेणः। प्रश्न० ८। द्वारा-
 दिव्य रत्नमनविहविशेषः। प्रज्ञा० ९९, सूत्र० २९४। आव०
 ४१५, जीपा० १७५।
 अर्द्धचक्रयाला-चक्रवाताधरणा। भग० ८६६। अर्धच-
 क्रवाकारः। ठाणा० ४०७।
 अर्द्धजया-जहाधरियायि चर्म। वृ० दि० २३२ आ।
 अर्द्धजयमेतो-अर्द्धजहा। नि० चू० दि० ७९ आ।
 अर्द्धयामीसप-अर्द्धमिथा, सत्यावृथामायामेदः। दश०
 २०९।
 अर्द्धयामीसप-अर्द्धमिथार्क, अर्द्धा-दिवसो रजनी वा
 तदेकदेशः प्रहरादिः अर्द्धा तद्विषयं मिथार्क-सत्यावृथे।
 ठाणा० ४९१। अर्द्धा, दिवसस्य रात्रौवां एकदेशः।
 प्रज्ञा० २५९। अर्द्धा, दिवसस्य अन्येकदेशः। दश० २०९।
 अर्द्धदामिस्त्रिया-अर्द्धदामिस्त्रिता, दिवसस्य रात्रौवां एक-
 देशोऽर्द्धावृथ सा मिथिता यथा सा भाषा। प्रज्ञा० २५६।
 अर्द्धनाराय-अर्द्धनारायणम्, अर्द्धरूपार्थे अर्द्धवृथो द्वितीये
 च पार्श्वे कीलिका तत्। जीपा० १५, ४९। प्रज्ञा० ४७९।
 अर्द्धपश्य-मानमिश्रेणः। भग० ३१३।
 अर्द्धपलितका-अर्द्धपर्वहा-ऊरादेरुपाद्वितेनानलक्षणा।
 ठाणा० २९९, ३०२।
 अर्द्धपलितकसंठिते-अर्द्धपलितकसंस्थितम्। सूत्र० ११०।
 अर्द्धपलितका-एकं आनुमुपाद्वीर्येनम्। वृ० वृ० २०० अ।
 अर्द्धपेहा-गोचरवर्गमिहविशेषः। उत० ६०५। ठाणा०
 ३९६।
 अर्द्धपेला-गोचरवर्गमिहविशेषः। नि० चू० वृ० १२ अ।

अद्धान-अध्वनः । आर्व० ५३५ । अन्ना-विप्रवृष्टौ मार्गः ।
वृ० प्र० २३८ आ ।

अद्धानतेणो-पये सुसतो । नि० चू० दि० ३८ आ ।
अद्धानपडिचन्ने-अध्वप्रतिपन्नः, मार्गप्रतिपन्न । भग०
११६ ।

अद्धानपरिस्संतो-अद्धानपरिधान्तः । ओप० १०७ ।

अद्धानपवणगो-अध्वप्रवणकः । आर्व० ५५८ ।

अद्धानसीसए-यतः परं समुदायेन गन्तव्यं सम्यग्मा-
गावहनात् । वृ०, तृ० ६१ आ ।

अद्धानसुत्ते-अद्धानविहिजयणाविदंसनमुत्तमं । नि० चू०
, दि० १५८ अ ।

अद्धामिस्सिया-अद्धामिधिता, अद्धा-कालः स चेह प्रस्ता-
चारिवसो, रात्रिर्वा, स मिथितो यथा सा आपा ३ प्रश्ना० २५६ ।

अद्धामीसए-कालविषयं सखासखम् । ठाणा० ४९० ।

अद्धामीसग-अद्धामिधा, सखासृषामेद । दत्त० २०९ ।

अद्धासमय-कालसमयः, अद्धाण निर्विभागो भागो वा ।
जीवा० ६ ।

अद्धिती-अधृतिः । आर्व० ३५३ ।

अद्धुद्धाई-अर्द्धचतुर्थाणि । आर्व० ३९ ।

अद्धुद्धाण-अयुधानाम्, अर्द्धाधिकतिसृणाम् । प्रश्न० ७३ ।

अद्धोवमिय-अर्द्धोपमिकम् - यरकालप्रमाणमनतिशयिना
मरीचं न शक्यते तत् । ठाणा० ९० ।

अद्धुतम्-वाण्यतिवाय । सम० ६३ ।

अधम्मजुत्ते-येन उक्तेन प्रतिपादयस्याधम्मजुत्तिशब्दज्यते
तदधम्मजुत्तम् । ठाणा० २५३ ।

अधम्मपलज्जणो-अधर्मप्ररक्तः, अधर्मप्राप्तो कर्मसु प्ररूपेण
रज्यत इति । सुत्त० ३२९ ।

अधम्मगलोई-अधर्मगोपी, अधर्मनिर्द-परममन्त्रिदोषा-
नेव प्रत्येक्यति-प्रेसते इत्येत्थीलः । विषा० ४८ ।

अधम्मो-अधर्मः, अपारिप्रेम्परवान् । अन्नदणः पोच्छो
नाम । प्रश्न० ६९ । अधर्मास्तिकायः स्थितुपष्टम्भयुजः ।

ठाणा० ४० । अपार्म-भुनक्तृशक्तिर्हीनत्वादानामये अपीद-
येवादी । ठाणा० ४८७ । अधर्मास्तिकायः । मम० ६ ।

अधिगमानमदाचारः । उज्ज० ४३४ ।

अधर-भायमन्त्रि-कारणम् । वृ०, तृ० १९ अ ।

अधरफाणू-पार्श्वः । म्य० दि० २९९ अ ।

अधरिमं-अविश्रामधारणीयद्रव्याम् अन्नमुत्कलनात् ।
भग० ५४४ ।

अधरो-अधरः, अधस्तनीष्टः । प्रश्न० १४० । अधीरः ।
उत्त० १५३ ।

अधरोद्धा-अधरोष्टः, अधस्तनी दन्तच्छदः । जं० प्र० ११२ ।
प्रश्न० ८१ ।

अधस्तनकाय-पादपाणिशिरोमीशमुच्यते । ठाणा० ३५४ ।

अधस्तारका-पिशाचमेदविशेषः । प्रश्ना० ७० ।

अधारणिज्जं-अधारणीयं, धारयितुमशक्यम्, स्थातुं वा-
शक्यम् । विषा० ६० । अधिमानाधमर्णम् । विषा० ६३ ।

अप्रशस्तप्रदेशपञ्चनादिकलङ्कादितत्वात् । आचा० ३९६ ।
अधिकरणं-अधिक-अतिरिक्तं उत्तमं करणं, अदरं

अधर्मा अधम्या गतिः सामान्यं प्राहयति । कपार-
भावः । नि० चू० प्र० २९४ अ । अधीकरणं,

अधितिकरणं, अनुदिकरणम् । नि० चू० प्र० २९१
आ । कलहो । नि० चू० प्र० ३४४ आ, २३९ अ ।

अधिकरणनिर्वर्त्तिनी - सहादिनिर्वर्त्तिनी, अधिकरणि-
कियाया द्वितीयो मेद । आर्व० ६११ ।

अधिकरणप्रवर्त्तिनी-चक्रमह पशुपन्थादिप्रवर्त्तिनी क्रिया,
अधिरुचिक्रियया प्रथमो मेद । आर्व० ६११ ।

अधिकरणसाला-अधिकरणसाला, रोहपरिकर्मशृङ्गम् ।
भग० ६९७ ।

अधिकरणाणं-अधिकरणानां-कलहानां यन्त्रादीनां वीत्या-
दयिता । मम० ३७ ।

अधिकरणीलोडी-अधिकरणलोडी-यम् काष्ठधिकरणी
निधेयते । भग० ६९७ ।

अधिकरणीसंठिते-अधिकरणीमस्यतम् । ठाणा० ४३४ ।

अधिकरणीतो-तुङ्गी । नि० चू० दि० १०१ अ ।

अधिकासिका-या मन्त्राद्येवापीदित गुणैरेव गन्तुं शक्-
नोति ता । ओप० १९९ ।

अधिघे-अर्गले । उत्त० ६६० ।

अधिगमाउ-अधिकनरं गन्तुं शक्ते । नि० चू० प्र० १५१ अ ।

अधिगमजे-दर्शनमेदः । आर्व० ५०७ ।

अधिगवर्ण-अधिकवर्णं, आत्मिकवर्ण-म्याप्यते-नरकारि-
त्याउन्नेति, अनुदन्तविशेषः । प्रश्ना० ४३५ ।

अधिगणंति-विशेषः । ठाणा० ४४१ ।

अधिगरणिया-आधिकारिकी, अधिकरणेन निर्बुता। प्रज्ञा०
अधिगारो-अधिकारः, नियोगः। प्रश्न० ६६। [४३५।
अधिघटिकया-कपिलद्विदृष्टान्तविशेषः। आचा० १६३।
अधिदृष्टं-संगीतेजवेदिम् चेव उपवेगम्। नि० चू०
प्र० २४६ आ।

अधिद्वानं-अधिष्ठानम्। ओष० १४८।
अधिद्विज्ञा-अधितिष्ठन्-योऽन्याकारणेन संख्यावान्। ठाणा०
३१३।

अधिद्वेति-परिभुञ्जति। नि० चू० प्र० २२५ आ।
अधिमरगा-अहिवत् अनपकृतोऽप्यपकारे मारका। नि० चू०
दि० ११ अ।

अधियं-अधिकम्, वर्णादिभिर्भवधिकं, सूत्रदीपविशेषः।
आव० ३७६।

अधियासितो-अप्यासितः, अधिवासितः। आव० ३४३।

अधिशय-आश्रयतः। आचा० २५५।

अधिष्ठानम्-गुदास्थानम्। दृश० ११८।

अधीकारो-प्रयोजनम्। वृ० दि० २२५ अ।

अधीकारवशः-प्रसङ्गः। आचा० २४१।

अधीता-अधीना, धृतनिषेधा सती पठिता। प्रश्न० १०५।

अधीताग्नीक्षिकीकृत्य-दुर्गतिरहेतुदृष्टान्तलेखाय। आचा०
२२३।

अधुयं-अधुर्-नावद्यभाषिनम्। प्रश्न० ९६। प्रतिहारिकम्।
नि० चू० दि० ११७ आ।

अधुययगणा-अधुवर्गणा, इतथोर्ध्वमित्थमेवैकोत्तरवृद्धि-
कनेन वर्द्धमाना ध्रुववर्गणाभ्य इतरा अनन्ता भवन्ति।
विशे० ३३१।

अधुवे-न ध्रुव, सूत्रोदयवत् प्रतिनियतकालोऽवर्द्धमानः। भग०
४९९। अधुवं-स्वल्पकालमुक्तावान्। आचा० ३९६।
नित्यो न। उत० २८९।

अधो-भूमी। ओष० १९२।

अधोयु-मुक्ता वज्रा वा। नि० चू० प्र० ३२७ अ।

अधोघट्टना-अधो भुवं घटयति। ओष० १०९।

अधोणता-गजदंतवत् भवन्ता। नि० चू० दि० ४५ आ।

अधोदृष्टि-दोषविशेषः। उत० ४९०।

अधोभागा-भूमिभागः। जै० प्र० ३२१।

अधोभावो-अधोभावः, तिरस्कारवृद्धिः। आव० ६९९।

अधोविवृतम्-अनाच्छादितममालयम्। ठाणा० १५७।

अधोवेदिका-त्राणुकेरपी हस्तयोर्निवेशः। ठाणा० ३९२।

अध्यसनं-भजीने भोजनम्। ठाणा० ४४७।

अध्यास्यन्ते-गणन्ते। प्रज्ञा० ८०।

अध्याहार-व्याख्यातम्। आचा० ५५।

अध्येष्टा-यदृच्छावा। गम० ३७।

अध्वर-यज्ञः। उत० ५२५।

अनंगप्रविष्टं-गणधरानन्तरापाचार्यदण्डम्। तर्का० १-२०।

अनङ्गमिन्नेहि-अनलिनः। भग० ३७३।

अनङ्गमो-अनङ्गकः, द्रुमविशेषः। जीवा० २६९।

अनङ्गसेन-वैशाखायिमुक्ताहारः। वृ० तृ० १०८ आ।

अनतिचारम्-छेदोष्णाग्नीवमेदविशेषः। ठाणा० ३२३।

अनतिचिलम्बितम्-वाण्यतिशयविशेषः। तम० ६३।

अनच्ययसायः-संशयो विपर्ययो वा। आचा० १५०।

अननुकमाद्-पथानुसृत्य। विशेष० २८४।

अनन्तकम्-गमयभाषया वज्रमिति। ठाणा० ३४६।

अनन्तगुणितम्-अनन्तगुणितं, अनन्तशो गुणितम्। विशेष०
२६८।

अनन्तरयली-मात्रादयः ५६। वृ० तृ० ४२ आ।

अनन्यत्यद्रव्यशुद्धिः-आदेसतो द्रव्यगुणैर्भेदः, यथा शुद्ध-
दन्तः। दृश० २११।

अनपनीतम्-वाण्यतिसयविशेषः। तम० ६३।

अनभ्युद्यगमो-अनभ्युद्यगतः, धृतोपमग्नदानुपमग्नकः।
आव० १००।

अनभिप्रहिकः-मिथ्यात्वविशेषः। ठाणा० २७।

अनममाणे-अनममानान्, निर्मुक्तया माषयानुशयिनः।
आचा० २५४।

अनगलितकपाटम्-उदाटकपाटम्। ओष० १६६।

अनर्थकम्-अर्थशून्यम्। आव० ५१।

अनलं-अनलम्-अभिष्टकार्यमित्यर्थं हीनादिवान्। आचा०
३९६। न अतो अनलः-अपचलः। नि० चू० दि० २५ आ।

अनलगिरी-अनलगिरिः, प्रयोतस्य हस्ती, तृतीयं रत्नम्।
आव० ६७३।

अनलसा-उत्साहवन्तः। ओष० १८०।

अन्यप्राप्यता-अविद्यमानमवधार्य-अवधारणं लेज्जनं यस्य
सः, अवधारणयितुं-लज्जयितुमर्हः, शक्यो वाऽवधारय्यो
लज्जनीयः न तथा तद्भावः। उत० ३९।

अनघगतानि-असत्कल्पितान्यनालोचितानि । वि० १४५ ।

अनघघाही-महानीरभयवद्विता । वि० १३५ ।

अनघयगा-अनवदम्, अनन्तम् । अग० २४८ ।

अनघसर-अनागमः । आचा० १२२ ।

अनाकारा-सामान्याग्रहणशक्तिः । अग० ७३ ।

अनाघात-(अण्पायं), अघारिघोषणा । आचा० २६० ।

अनाचारधृतम्-धृक्कृताह्वय पञ्चमध्वयनयाम । ठाणा० ३८७ ।

अनाचीर्जम्-अनारब्धम् । आचा० १४८ ।

अनायुक्ता-(अनाहता)-लोपकृता । ओष० १८६ ।

अनाघन्तं-भाषन्तरहितम् । ठाणा० १२० ।

अनानुगामिकः-अनानुगामिकः-भूखलाप्रतिबद्धदीप इव यो गच्छन्तं पुरुषं नानुगच्छति । प्र० ५३९ ।

अनाभयद्वयहार-अस्माभिरभयवहार । आच० ८९१ ।

अनाभौगिक-मिथ्यात्वविशेषः । ठाणा० २७ ।

अनालीढं-(अगालीढं)-अनवबुद्धः । ओष० २२७ ।

अनालोचितानि-असत्कल्पितान्यनानुवचनगतानि । वि० १४५ ।

अनाहो-अनाथः, नाग्रहितः, योगक्षेमकारिनायकाभावात् । प्र० ११ । योगक्षेमकारिविरहितः । प्र० १९१ ।

अनिन्दं-अनिन्द्यम्, सामाजिकसत्तमपमर्षाः । आच० ४०४ ।

अनिन्द्रियं-मनः । वृ० प्र० ९३५ ।

अनिकामं-परिमितम् । वृ० द्वि० ४ अ ।

अनिन्दितः-किञ्चिन्नेदविशेषः । प्र० ७० ।

अनिङ्गमर्हं-अनिपुणमतिः । आच० ४६२ ।

अनिगद्गे-अनिग्रहः-न विद्यते इन्द्रियनिग्रह-इन्द्रियनिग्रहमात्मकोऽस्तीति । उत० ३४४ ।

अनिर्गुह्यता-अदृष्टा । आच० ७७३ ।

अनिर्दुष्टं-अनिष्टम्, इत्यन्ते रमेतीष्टास्तमित्येवादिष्टाः । अघ० ७२ ।

अनिष्टता-अनिष्टता, अवष्टमता । अग० २३ ।

अनिष्टभूतो-अनिष्टीभवः, मुखरूपेणोऽपरिष्ठापकः । प्र० १०७ ।

अनित्यं-अनित्यं, इदं प्रवृत्तमात्रमित्यर्थं, इत्यर्थं-विष्ट । तीति दृश्यं, न दृश्यं, अनित्यं-वदनादिगुणप्रतिपक्षेन प्रतीकारान्यथाभावात् । अनित्यताकारमिति । प्र० १०९ ।

अनित्यत्वम्-अतादवस्थम् । उ० प्र० २६ ।

अनिर्देश-अनिर्देशोपः, यतोऽप्यपदानामेकवाक्यमर्थो न विद्यते, एतादृशः सूत्रोपविशेषः । आच० ३४४ ।

अनिर्भूता-निर्भूतकोक्त्वादिस्था । वृ० प्र० २१३ अ ।

अनिर्दोर्जं-अनिर्भवं, अस्वस्थम् । वृ० द्वि० २४३ आ ।

अनियद्दि-अनित्यति-शुद्धयानवर्तयमेददम् । उत० ५८५ ।

आ सम्यग्दर्शनत्वाभावाद् न निवर्तते । वि० ५३५ ।

अनियद्दी-प्रह्वविशेषः । ठाणा० ७९ । जै० प्र० ५३५ ।

अनियतो-अनियतः, अनियतवृत्तिः । उत० २६९ ।

अनियतवृत्ति-अनियतविहाररूपा । उत० ३९ । अनियतविहारः । ठाणा० ४२३ ।

अनियामो-अनियता । ओष० ७३ ।

अनियामो-अनिदानः, न विद्यते निदानमस्येति निराकाङ्क्षोऽन्तेष्वर्थेष्वर्थो र्थमाप्तुष्वन्ते प्रवर्तते । सूत्र० २६४ ।

अनिरक्षितय-क्षितः । आच० ६८१ ।

अनिरुद्धे-अनिरुद्धः, अन्तर्दृशानां चतुर्थवर्गसाध्यापयनम् । अत० १४ ।

अनिरुद्धो-अनिरुद्धः, कृष्णवस्तुदेवापयनम् । प्र० ७३ ।

अतिविष्टं-न दत्तकम् । वृ० प्र० ५० आ ।

अतिबुद्ध-अतिवृत्तिः, अस्वास्थ्यनिवर्धना कथामिष्टेता । अत० ४६९ ।

अनिल-अनिलनरेन्द्रः यवराजविपति । वृ० प्र० १९० आ ।

अनिलसुभो-अनिलयुतः यवराजा । वृ० प्र० १९१ आ ।

अनित्यं-अनित्यं-अवर्तितः । अग० ३७२ ।

अनित्यवृत्ति-सम्यक्त्वमात्रं करणविशेषः । ठाणा० ३१ । अनित्यवृत्तिः, न निवर्तनशीलम् । आच० ७९ ।

अनित्यवृत्त्यादिर-दर्शनतत्त्वतोभोरसामयोरन्तरम् । आच० ८२१ ।

अनिष्ठा-अनिर्वाणि-अमलम् । वृ० प्र० ६९ अ । निष्ठः (गणि०)

अनिष्टवृत्तिकरो-अनित्यवृत्तिकरः, अस्वास्थ्यनिवर्धनकायादिपेष्टकरः । आच० ४६९ ।

अनिष्टवृत्ति-अविषमोमी विद्वद्विद्वत्प्रेमी । दत्त० ५० ५१ ।

अनिष्ठितयच्यता-रागादल्लुपितवचनता । उत० ३९ ।

अनिष्पञ्चातापना-(अनिष्पञ्चातापना)-आनापनामेदः । ओष० ४० ।

अनिसाह-अनिशाही । सम० २० ।
 अनिसीहं-अनिशीयम्, निशीथादिपरीतम् । उक्त० २०४ ।
 वदधुतम् । आष० ४६४ ।
 अनिहुआ-त्रिदण्डिनः । सू० द्वि० २३५ आ । कन्दर्पबहुला
 मायिनश्च । वृ० तृ० १९५ आ ।
 अनिहो-अनिहः-अमायः, न निहन्यत इति वा परीपहे-
 रपीडितः, अस्तिहः-स्नेहरूपमन्धनरहितः । सूत्र० ४०० ।
 अनीकाधिपतयः-ईदनायकस्यानीया । तरवा० ४-४ ।
 अनीहृङ्-अनिर्गतम् । आचा० ३२५ ।
 अनीहृदिमे-अविह्वीरितम् । अष्टव्यादिभूतमनशनम् । अग०
 १२० । गिरिकन्दादौ अनघनम् । ठाणा० ९४ । अग०
 ६२५ ।
 अनु-पश्चात् । आव० २४२ । सातस्यम् । उक्त० ६२७ ।
 अनुकूलं-अनुगुणं, अनुलोमे च । जीवा० ३ ।
 अनुगमः-सूत्रस्य न्यासासुबुद्धः परिच्छेदः । ठाणा० ४ ।
 सहितादिव्याख्यानप्रकाररूपः, उद्देशनिर्देशानिर्गमादिद्वारकला-
 पात्मको वा । सम० ११५ । अनुगमनम्, अनुगम । उक्त०
 ६३१ ।
 अनुगामि-यन्मोक्षाय अनुगच्छति । व्य० द्वि० ३९८ अ ।
 अनुगामिकता-परम्परया शुभाशुबन्धमुखम् । जीवा० १४२ ।
 अनुगुणं-अनुबलमनुलोमे च । जीवा० ३ ।
 अनुग्गहे-अनुग्रहहृदस्तं, यत् पणां मामानामारोपितं यद्
 दिपसा यताम्बुदन्तारमन्थन् यन्माताम् आपन्नस्ततो यत्
 अम्युर्दं तत्समस्तं स्तोषितं पश्चात् यदम्यन् पाण्मासिकमा-
 पन्नं गृह्णति । व्य० प्र० ११८ आ ।
 अनुग्येष्ट-पश्चाद्बुद्धयद् । विज्ञे० ४४३ ।
 अनुह्रा-विधिः । आव० ७१३ ।
 अनुज्ञातभक्तादिभोजनम् - अदत्तादानविरमणचतुर्थभा-
 वना । प्रश्न० १२८ ।
 अनुज्ञातसंस्तारकग्रहणम् - अदत्तादानविरमणद्वितीय-
 भावना । प्रश्न० १२७ ।
 अनुज्ञापनाय-अनुमये । आव० ५४२ ।
 अनुतटमेदः-तटवत् तमेदः । ठाणा० ४७५ ।
 अनुत्संकलितम्-अवितीर्णम् । आचा० ३६ ।
 अनुदिशं-उपाध्यायप्रवर्तनीलक्षणम् । व्य० द्वि० २०० अ ।
 अनुदिह । व्य० द्वि० १९६ आ । व्य० द्वि० २०४ आ ।

अनुदातकृत्स्न - कालगुरु निरन्तरं वा । व्य० प्र०
 ११८ आ ।
 अनुदरिः-कुन्धुविशेषः, श्रोत्रियजीवमेदः । उक्त० ६९५ ।
 चलजेव कुन्धुः ॥ विभाव्यते । ठाणा० ४३० ।
 अनुनादि-वाण्यतिगयविशेषः । सम० ६३ ।
 अनुपथ-मार्गमध्यः । आचा० २६५ ।
 अनुपरतम्-उत्सर्गं, बाहुल्येन । आव० ५९० ।
 अनुपरिहारकाः-पारिहारकवैद्यादृश्यकराः । ठाणा० ३२४ ।
 अनुप्रवाच्यपति- (अनुपयाएद), अनु-परिपाठ्या प्रकर्षेण
 विशिष्टायाविवगमरूपेण वाचयति । जीवा० २५४ ।
 अनुप्रास-अलङ्कारविशेषः । जं० प्र० १४३ ।
 अनुप्रेक्षा-यन्मा मन्थार्ययोरभ्यासः । तरवा० ९-२५ ।
 अनुप्रेक्षितम्-ध्यातम् । ठाणा० १७३ ।
 अनुभवसम्भवा-स्वकृतासातवेदनीयारिकर्मेविपाकौदयसमुत्था ।
 जीवा० १५ ।
 अनुभूयते-लक्ष्यते । विज्ञे० १७६ ।
 अनुमत्तं-कामम् । आव० ५२७ ।
 अनुमानं - साधनधर्ममात्रान् साध्यमाननिर्णयारमकम् ।
 ठाणा० ४९२ ।
 अनुयोगाद्वाराणि-व्याख्याज्ञानि । आचा० ३ ।
 अनुलिखन्-अभिलिखयन् । जीवा० १७५ ।
 अनुलेपनेन-सङ्क्षिप्तस्य पुनः पुनरुपलेपनेन । सम० १३६ ।
 अनुलोम-उत्सर्गः । ओष० ६५ ।
 अनुलोमयचनसहितस्य-प्रतिरूपविमयविशेषः । व्य० प्र०
 ३२ अ ।
 अनुस्यण-अनुद्वन्द्वः । जीवा० २७५ ।
 अनुपातमम्-उच्चारणम् । आव० ८३५ ।
 अनुतम्-असत्यम् । ठाणा० ५०० ।
 अनेकजातिसंश्रयाद्विचित्रम्-वाण्यतिगयविशेषः । सम०
 ६३ ।
 अनैकान्तिक-हेतुदोषविशेषः । ठाणा० ४९३ ।
 अनुशयः-वीथः । उक्त० ३७७ ।
 अनुश्रेणि-श्रुश्रेणिः । उक्त० ५९७ ।
 अनुष्ठानं- (अपुष्टान्)-विहितम् । आव० ६१९ ।
 अनुसारंगति-अनुपातगतिः । सर्वे १६ ।

अक्षं-अन्यत् । उत० १३७ । मण्डकखण्डस्तादादिसमस्तमपि
भोजनम् । उत० ३६९ ।

अक्षति-अनुपति, आगच्छन्ति । ओष० १२६ ।

अक्षंदाह-अस्या, अन्यामिदानीं वा । आष० ५०९ ।

अक्ष-अन्यः । भग० ३१७ । अक्ष-मर्तः । दश० २१६ ।

अक्षइलाय-अक्षिताए, दोषाक्षमोजी । प्रश्न० १०६ ।

अक्षइलाय-अक्षे विना इलानो भवति । भग० ७०५ ।

अन्नइलायचरय-अन्नगलानको दोषाक्षमुमिति, अथवा अक्षं
विना इलायकः-समुत्पन्नवेदनादिकारण एव, अन्यस्मै
वा इलायकाय भोजनार्थं चरतीति अन्नगलानकचरकोऽन्न-
इलायकचरकोऽन्यइलायकचरको वा । ठाणा० २६८ ।

अन्नउत्थिप-अन्यतीर्थिकः, चरकपरिवाजकभिभुभीता-
दिकः । आष० ८११ ।

अन्नउत्थिता-अन्ययुधिकाः-अन्यतीर्थिकाः । ठाणा० १३५ ।

अन्नउत्थियं-अन्ययुधिकः, अन्यतीर्थिकः, चरकादिकः ।

जीवा० १४३ ।

अन्नकाले-अन्नकालः, सृष्टार्थपीड्युत्तरकालं शिक्षाकालः ।
सूत्र० ३०१ ।

अन्नकिञ्चकरो-अन्यनुत्तिकरः । आष० ७०० ।

अन्नमिलाय-पर्युयितम् । आचा० ३१३ ।

अन्नतथ-अन्यम्, परिवर्जनायै । प्रज्ञा० २५३ । न्य० प्र०
१६४ आ ।

अन्नधर्मिय-अन्यधार्मिकः, मिथ्यादृष्टिः । ओष० २४ ।

अन्नपर-अन्यपर-अन्यरूपतया परमन्यत् । आचा० ४१५ ।

अन्नपाणं-अन्नपानम्, ओदनकाञ्चिकादि । उत० ३६३ ।

अन्नभयं-परवक्तृभयं । नि० पू० द्वि० २१ आ ।

अन्नभावेण-अन्यभावः-योऽस्ती गन्ता सौऽन्यभावः, उभि-
ष्कमितुकामः । ओष० २२ ।

अन्नमन्न-अन्योऽन्य-परस्परं । ठाणा० १६९ ।

अन्नमन्नभोगादाह-एकस्रोत्राभितानि । भग० ७५८ ।

अन्नमन्नद्विया-अन्योऽन्यममिता, परस्परगुम्भिता ।
भग० २१५ ।

अन्नमन्नगुरुयसा-अन्योऽन्यगुरुकता, अन्योऽन्येन ग्रन्थ-
नाहकता-विस्तीर्णता । भग० २१५ ।

अन्नमन्नगुरुयसंभारियसा-अन्योऽन्यगुरुकतमभारिकता,
अन्योऽन्येन गुरुक यत्सम्भारिकं तद्भावरूपा । भग० २१५ ।

अन्नमन्नगुरुयसा-परस्परसमुदायता । भग० ७५८ ।

अन्नमन्नगुरुयसा-आगावास्तेपतः । भग० ७५८ ।

अन्नमन्नगुरुयसा-गावास्तेपतः । भग० ७५८ ।

अन्नमन्नभारिषा-अन्योऽन्यभारिकता, अन्योऽन्यस्य भो-
भारः स विद्यते यत्र तद्वन्योऽन्यभारिकं तद्भावरूपा । भग०
२१५ ।

अन्नयत्सत्यं-अन्यतरत् सन्नम्, सर्वशन्नम्, एकधारादि-
शास्त्रम्यवच्छेदेन सर्वतोधारशन्नकल्पम् । दश० २०१ ।

अन्नयत्-अन्यतरम्, स्तोत्रम् । दश० १९८ । प्रतिकूलम् ।

आचा० ३४२ ।

अन्नयत्सत्यम्-अन्यतरस्मिन् । उत० ५४३ ।

अन्न भण-अन्यैराकृत्यमाणः । ओष० १६५ ।

अन्नलिने-अन्यलिङ्गम्, साधुलिङ्गम् । आष० १३४ ।

अन्नयत्सत्यसा-अन्यवस्तुपण्यासः, उपन्यासस्य द्वितीयो
मेदः । दश० ५५ ।

अन्नवालप-अन्यपालः-अन्ययुधिकः । भग० ३२३ ।

अन्नवेल-तत्रान्यस्यां-भोजनकालावस्थयाऽऽयावत्तानस्यायो
वैलायी-समये चरतीति । ठाणा० २९८ ।

अन्नहाभावो-अन्यथाभावः । वृ० द्वि० २८९ अ । उक्तिष्क-
मणमिश्रायः । ओष० ८१ ।

अन्नाहङ्गे-अन्यविष्टः-अभिध्यातः । भग० ६८३ ।

अन्नाधो-अन्यस्मान्, अन्येन द्वारेण । उत० २१९ ।

अन्नाणं-अज्ञानम्, मिथ्याज्ञानम् । उत० १५१ । मिथ्या-

त्वत्तिमिरोपप्लुतदृष्टेर्भाष्य विपर्ययः । विज्ञे० ८७३ । इत्य-

पर्यायविपर्ययोधाभावः । ठाणा० १५४ । लौकिकभतम् । ठाणा०
४५१ ।

अन्नाणतावादा-अज्ञानमेव श्रेय इत्येवंतीहाः । ठाणा०
२६८ ।

अन्नाणकिरिया-अज्ञानम् वा चेष्टा कर्म वा सा ।

ठाणा० १५३ ।

अन्नाणवोसे-अज्ञानदोषः-अज्ञानाद्-इशास्त्रमेवकाराद्
हितादिष्वधर्मस्वरूपेषु नरकादिकारणेषु धर्मवृद्धयाऽभ्यु-

यायं वा प्रवृत्तिस्तद्वक्षणो दोषः, अज्ञानमेव दोषः । ठाणा०
१९० ।

अन्नाणिययाह-नुरितं ज्ञानमज्ञानं तथेयामहितं तेऽज्ञानि-
कास्ते च ते वादिनश्चेत्यज्ञानिकवादिनः । भग० ५४४ ।

अन्नाणी-अज्ञानी, मिथ्याज्ञान । जीवा० ४३९ । ज्ञान-
निव्वयादी । सू० २०८ ।

अन्नाणमूढा-जो सङ्गविमता अज्ञाणा णाणवुद्धीं गेळति,
णो जतिण हेउमएहिं दंसिय षट्माणसत्थपि गिळति ।
नि० सू० डि० ४३ अ ।

अन्नातचरते-अज्ञात-अनुपदसितस्वाञ्ज्यदिमत्प्रवृत्तिता-
दिभाष सत् चरन्ति-भिक्षार्थभट्टतीत्यज्ञातचरक । ठाणा०
२९८ ।

अन्नायउच्छं-अज्ञातोच्छम्, विशुद्धोपररणप्रवृत्तिविषयम् ।
दश० १८० ।

अन्नायपसी-अज्ञातयो-अज्ञात-तपस्वितादिभिर्गुणैरनव-
गत एवयत्ते-मासादिक गवेययति । उत० ४१४ ।

अग्नि-अन्यदीयम् । सू० ३०८ ।

अग्निभापुत्तो-गङ्गाप्राप्तकेवल आचार्य । (म०)

अग्निभापुत्रिक-आचार्यविशेषनाम् । दश० प्र० ११२ आ ।

अग्निनतो-अग्नि-अग्नि । उत० ४४८ ।

अग्निपुत्ता-अग्निपुत्रा, वैयक्यामाचार्या । आब०
४१९ ।

अग्निपुत्तो-अग्निपुत्र, आधिकार्यभट्टारे आदिका
ऽऽनीताहारभोक्ता आचार्य । आब० ५३७ ।

अग्ने-मानदिशापेभ्या गौरवपुरसादिगर्भमामन्त्रणवचन
मिवम् । दश० २१६ ।

अग्नेसमाण-अग्नेपमाण, भगवदाज्ञामनुपालयन् । दश०
१८७ ।

अग्नेसि-अग्नेपरित् गवेययेत् । आचा० ७७ ।

अग्नेो-अग्नीयम् । सू० ३०८ ।

अग्नेोन्नं-अग्नेद्वयम् । ओष० १४३ ।

अग्नेोन्नकर्णं-परस्परवैयाक्यकरणम् । सू० डि० २९२ अ ।

अग्नेोन्नघटता-अग्न्योऽन्यघटता, परस्परमन्त्रघटता ।
जीवा० १३ ।

अन्यस्वम्-अनगरद्वयमन्यग्निघ्नो वे पुङ्गवस्त्वेया भेद ।
मग० ७४१ ।

अन्यस्वद्रव्यगुद्धि-अन्यद्रव्यगुद्धि, आदेशतो इव्यगुद्धे
भेद, यथा शुद्धता । दश० २११ ।

अन्यद्रव्यनानाता-परमाण्वेद्भिर्गुणदिग्भेदमिलता । आब०
२८१ ।

अन्यपुष्टः (अणपुष्टः)-कोटिल । उत० ६५३ ।

अन्योऽन्यक्रियासंस्तेक-अन्तर्मन्यकम् । ठाणा० ३८७ ।

अन्योऽन्यप्रगृहीतम्-वाक्यतिशयविशेष । सम० ६३ ।

अन्योऽन्यविभागसम्बद्ध-अर्थातीरादिगन्धवदम् । आब०
३२२ ।

अन्यीक्षिष्यामि-अन्नेपिष्यामि । आचा० १८७ ।

अन्येपयेत्-प्रार्थयेत् । आचा० २९० ।

अन्यतीर्थिक-नरजरादयः । आचा० ३१४ । अन्यानि
च तान्यहर्षणीनतीर्थादन्यत्वेन तीर्थानि च-निजनिजा-
मिप्रायेण भवजन्मेनर्ग प्रति कण्ठतया विकल्पितत्वेनान्य
तीर्थानि तेषु भवा, ते च शाक्यगरजकादयः । उत०
३९९ ।

अपहृष्टो-अप्रतिश्रान, मन्त्रस्या नरकावाप्तविशेष । प्रभा०
८३ ।

अपकर्णं-हाय । ठाणा० २३२ ।

अपकसंती-परिहमन्ती नीयमाना वा । ठाणा० ३०८ ।

अपकिट्ट-अपकृष्टम् । विविद्वन्तम् । मग० २९३ ।

अपकस्वगाही-अपक्षगाही, न पक्षं शास्त्रवाधितं यथाति
इति । ठाणा० ४४१ ।

अपकस्त्रो-कार्पकस्त्रो । नि० सू० डि० ३३ आ ।

अपक्षयद्रव्यमन्द-वृक्षशरीरतया प्रवासं न कर्तुमीहे ।
सू० प्र० ११३ अ ।

अपक्षयभावमन्द-बुद्धरभावेन हिताहितप्रवृत्ति-निवृत्ती न
कर्तुमीहा । सू० प्र० ११३ अ ।

अपक्षखानकसाय-देशविरतिप्रतिबन्धको मोह । सम०
३१ ।

अपक्षखान्णकरिआ-सप्तहताद्दे द्वितीयभूतहन्त्यापदम-
विशेष । मय० ४२ ।

अपक्षखानाकरिया-अप्रत्याख्यानक्रिया, विवृत्तिक्रिया
मथ पक्षक्रिया । आब० ६१० । अविरतिमन्त्रिमित्त
रमन्त्रय । ठाणा० ४१ । निवृत्त्यभावेन क्रिया-कर्मवन्ध-
कारणम्, सम्पददृष्टेस्तुर्था क्रिया । प्रभा० ३२४ । प्रत्या-
ख्यानक्रियाया अभाव, अप्रत्याख्यानत्रय कर्मवन्धो वा ।
मग० १०१ ।

अपक्षखाना-अप्रत्याख्यान । प्रभा० ४६८ । कथाया एव ।
आब० ७७ । देशविरत्यानारत । ठाणा० १९४ ।

अपचलो-अपचलः, असमर्थः । आव० ५३७ । अशोयः ।
नि० च० द्वि० २५ आ ।

अपच्छिन्नं-अपक्षिप्तम्, चरम् । आव० ५४४ । पञ्चाङ्काल-
भाविन्यः । सम० १२० ।

अपच्छिन्ना-अपक्षिप्ता । आव० ८३९ । पक्षिमेवामङ्कल-
परिहारार्थमपक्षिप्ता । टाण्ण० ५७ ।

अपज्जत्तं-अपर्याप्तम्-अशक्तः । उक्त० ४०८ ।

अपज्जत्ता-अपर्याप्ता, पर्याप्तभाषाविपरीतो भाषामेदः ।
दृश० २१० ।

अपज्जत्तिया-अपर्याप्तिका, या मिथतया उभयप्रतिषेधात्मक-
तया वा न प्रतिनियतवृत्तयाऽवधारयितुं शक्यते सा,
भाषाया द्वितीयो मेदः । प्रमा० २५५ ।

अपज्जोसयण-अपक्वे अतीते वा जो पञ्जोसयति । नि०
च० प्र० ३३६ अ ।

अपडिक्कम्म-शरीरप्रतिकर्मवर्जितम् । भग० ६२६ ।

अपडिण्णे-अप्रतिमः, नास्य प्रतिमा विद्यते । आषा० १३२ ।
अनिदानो, वसुदेववत् संयमानुष्ठानं कुर्वन् निदानं न करोति ।
आषा० १३३ । यदि वा स्याद्वादप्रधानत्वान्मौनीन्निद्रागम-
स्वैकप्रभावधारणं प्रतिज्ञा तद् रहितः । आषा० १३३ ।
अनिदानः । आषा० ३०६ ।

अपडिवद्धया - अप्रतिबद्धता, स्वजनादिषु स्नेहाभावः ।
भग० ९७ ।

अपडिभाणी-अप्रतिभाषी । आषा० ३०६ ।

अपडिक्कया-अप्रतिरूपा । उक्त० ११३ ।

अपडिल्लेह-अल्पार्थं नम्, ततोऽप्यनुपेक्षित इति अन्तोप-
करणत्वात्प्राप्त्युपेक्षाः । उक्त० ५९० ।

अपडियाती-अवधिज्ञानमेदः । टाण्ण० ३७० ।

अपदमसमयनियंठो - अश्रयसमयनिर्ग्रन्थः, यः शेषेऽपि
नमण्यु वर्तमानः सः । उक्त० २५७ ।

अपतिट्ठि-अप्रतिष्ठितः - आम्बोसादिकारणनिरपेक्ष केवलं
शेषपदेन्द्रीमेदयाद् गो भयति सः । टाण्ण० १९३ ।

अपत्तं-अपार्थ-अभाजनम् । नि० च० तृ० ८० अ ।

अपत्तपडिच्छण-अप्राप्त्यामपि वेत्ताम् प्रतिपादयति । शेष०
४९ ।

अपत्ति-अप्रतिनि । आव० ००१ ।

अपत्तिर्यं-अप्रतिकम् । आव० २७३ । अपात्रिकाम्-अविव-
मानाचाराम् । भग० ७०५ ।

अपत्तिर्यते-अप्रत्येति । वृ० द्वि० २२८ आ ।

अपत्त्यं-अपद्यं-अहितम् । उक्त० २७६ ।

अपत्तिथमपत्तिथया-अप्राथित्यं प्राथयते यः सः । भग० १७४ ।

अपत्तिथ्यपत्त्यथ-अप्राथित्यं प्राथयते यः सः । भग० १७४ ।

अपदंसो-पितारम । नि० च० प्र० ११७ अ ।

अपदपतितं । जीवा० १९९ ।

अपद्रापयेत्-जीविताद्वयपरोपयेत् । आषा० ४२८ ।

अपदलम्-अपशब्दं द्रव्यं (दल) कारणभूतं मृत्तिकादि यस्या-
हादपरलः, अवलमति वा शीर्यते इत्यवदलः अतदपशब्दता
ऽपार इत्यर्थः । टाण्ण० २७९ ।

अपद्रापयन्ति-प्राणान्मुचयन्ति । आषा० ५५ ।

अपद्वारं-इत्तिवद्वारम् । टाण्ण० ४०२ ।

अपद्वारिका - (अवद्वारिका)-स्थानविशेषः । वृ० द्वि०
२७२ आ ।

अपध्यातम्-निक्षोततिका । आय० ६०२ ।

अपनीत-विभूतः प्ररम्भितो वा । आव० ५०७ ।

अपनीता-विनाशिता । शेष० ४६ ।

अपभ्रंशः-तत्तद्देशेषु छुट्टं भाषितम् । उ० प्र० २५९ ।

अपमज्जियं-अप्रमाजितम्, द्वितीयासमाधिस्थानम् । आव०
६५३ ।

अपमज्जियचारि-अप्रमाजिनचारी, अपमाधिस्याने द्वितीये
मेदः । सम० ३० ।

अपमज्जियदुग्गमज्जियसिज्जासंघारप-अमाजितदुग्ग-
माजितसंघासस्तारकः, स्यादेवमुपायः न प्रत्युपेक्ष्य, स्या-
देवद्वान्तवेत्तना प्रत्युपेक्ष्यं दुग्गमुपेक्ष्यं यस्य सः । आय०
८३५ ।

अपमत्ते-अप्रमत्तः-निशदिशमारहितः । आषा० ३०० ।

अपमानमीय-मिथ्यां व्यवहृति न यस्य तदर्थं वेत्तमि-
प्रवेष्टुमिच्छति, यदि वा 'ओमाग' नि श्रेयः, स च स्वपश-
परपशयोस्तु द्वौर्गृहीतवन्नेन मा मां प्रविशन्तमवलोकयाम्ये-
साधवः शौमनादयो काऽपि प्रवेशयन्तीति । उक्त० ५५७ ।

अपमित्यकः-पशुः शक्यदोषः । प्रम० १४४ ।

अपयं-अपदम्, पशुग्री पशे विभागश्चेत्यपयंत्वेऽपि-
यानम् । सूत्रदीप्येदो १ आव० ३०४ । न विदते पदम्-
अवभाषितो यस्य न । आषा० २३१ ।

अपयाण-अपादानं-मर्यादा दानं (तण्डनं) । आब० २७८ ।

अपया-लोमहीआदि । नि० चू० प्र० ३ आ ।

अपर-सम । आचा० १६७ ।

अपरच्छेद-अपराक्षम्, अममदा, अधर्मद्वारस्य त्रिशतम् नाम । प्रश्न० ४३ ।

अपरद्धो-अपराद्ध, व्याप्त । आब० १०८ ।

अपरमं-दुक्खम् । दश० चू० ६२ ।

अपरमविद्धम्-वाण्यतिशयविशेष । सम० ६३ ।

अपराहया-वशावतीविशेषे अपराजिता राजधानी । जं० प्र० ३५७ ।

अपराहण-प्रतिशामुदेवनाम । सम० १५४ ।

अपराहण-पद्मवत्तदेवस्य पूर्वभवनम् । सम० १५३ ।

अपराजित-अपराजित, अरजिनप्रथममिक्षादाता । आब० १४७ ।

अपराजिता-अपराजिता, राजधानीनाम् । जं० प्र० ३५२ । पौरस्यदृक्कवास्तव्याऽप्यमी दिक्कुमारी । जं० प्र० ३९१ । रात्रिनाम् । जं० प्र० ४९१ । चन्द्रस्यामहिषीनाम् । जं० प्र० ५३२ । पद्मवत्तदेवमाता । आब० १६२ ।

अपराजित-प्रहविशेष । ठाणा० ७९ ।

अपराजित-जगतीद्वारनामविशेष । सम० ८८ ।

अपराजिता-अपराजिता, अजिनपर्यते पुष्करणीविशेष । ठाणा० ३३१ । अनुत्तरोपपातिकविमानविशेष । प्रश्ना० ६९ ।

अपराजिते-जगतीद्वारनामविशेष । ठाणा० २२५ ।

अपराजित-कुण्डुजिनप्रथममिक्षादाता । सम० १५१ ।

अपराजिता-अपराजिता-सैदान्तिकरात्रिनाम् । सूर्य० १८७ । अश्वमेधदेवमाता । सम० १५२ । अङ्गरकर्म होमहत्याप्रमहिषी । भग० ५०५ । ठाणा० २०४ । मुण्डवि नाथरीक्षाधिकारिका । सम० १५१ । विद्वहेषु राजधानीविशेष नाम । ठाणा० ८० । राजधानीविशेष । ठाणा० ८० ।

अपराधालोचना-आलोचनाभेद । व्य० प्र० ४८ आ ।

अपरिआविआ-अपरितापिता, स्वतः परतो वाऽनुप जातकायमन पारतापा । जं० प्र० १२६ ।

अपरिकर्म-अपरिकर्म-याधाते गिरिमितपतनाभिधातादि रूपे सत्त्वनामविधायाैव अक्षप्रयास्त्वनादि क्रियते तत् । उक्त० ६०३ ।

अपरिक्षिप्त-अनालोच्य । नि० चू० प्र० ९८ आ ।

अपरिरोदितं-वाण्यतिशयविशेष । सम० ६३ ।

अपरिमहियाममणे-अपरिहृतागमनम्, वेदनाभय सकण्ठीनमाटी कुशाद्वारा अनायासात् तस्यागमनं-मैथुनासेवनम् । आब० ८२५ ।

अपरिग्गहो-अपरिग्रह, धर्मोपकरणवर्गपरिग्रहवस्तुधर्मोपकरणमुच्छावजित । प्रश्न० १४२ । न त्रिपते पमो पहरणाद्वेत्तरीरोपभोगाय स्वप्नोऽपि परिग्रहो यस्य स । सूत्र० ४९ । अतीतार्थं तदापताय । व्य० प्र० १३३ अ ।

अपरिणत-अमर्यादस्य । आब० ८५१ ।

अपरिणते-भोजनपरिणतमात्र । ओष० १३ ।

अपरिणय-सेहप्रणय । ओष० ८९ । बाणप्रहणमारोऽपगतोऽप्यचितो वा जान । ओष० २०३ । अपरिणत-पण्यनाद्योपविशेष । आचा० ३४५ । अविपन्न । आचा० ३४८ ।

अपरिणामा-अपरिणामा, अपरिणतजिनवचनरहस्या । विष्टे० १३१ । अपरिणमित्र । व्य० प्र० ७२ अ ।

अपरिततजोगी-अपरितान्तयोगी अविधान्तसमाधि । अन्त० १३, अनुत्त० ४ । अपरितान्ता-अधान्ता योगा-मन प्रभृतय सदनुष्ठानेषु यस्य स । प्रश्न० १०९ ।

अपरिततो-वैद्याद्वयादौ अनिवरी । व्य० तृ० ९० ओ । अनिविषये । व्य० प्र० २०१ अ ।

अपरितापिय-अपरितापित, स्वतः परतो वाऽनुपजातकायमन पारिताप । जीवा० २८४ ।

अपरिपुण्ये-अपरिपूर्णम्, सङ्गुणिरहापुच्छम् । सूत्र० ३२६ ।

अपरिभुक्ते-अपरिभुक् । आचा० ३३५ ।

अपरिभुक्त-अपरिभुक्त अनादान्त । ओष० ५७ ।

अपरिमाण-अपरिमाण-अनन्त । आचा० २४१ ।

अपरिमितम्-अमितम् । आब० ७९५ ।

अपरिमियपरिग्गह-अपरिमितपरिग्रह । आब० ८२५ ।

अपरिमियमणता-अपरिमितानन्ता-अत्यन्तानन्ता । प्रश्न० ९२ ।

अपरियाहता-अपर्यादाय-ममन्तादहतीवा । ठाणा० ०० ।

अपर्यादाय-अहतीवा । भग० ६४३ । जीवा० ३७१ ।

ठाणा० ४६ ।

अपरियाणित-अपरिज्ञाय । ठाणा० ४९ ।

अपरियावणया-शरीरपरितापानुत्पानेन । भग० ३०१ ।

अपरिसादि-अनवयवोन्मेषम् । भग० २९४ ।

अपरिसाडि-अपरिशाडि, परिशाटिञ्जितम् । प्रश्न० ११२ ।
 अपरिसाडी-वसकपिमासी । नि०-च० प्र० १६८ अ ।
 अपरिशुद्धं-अपरिशुद्धम्, अशुचिकृष्टम् । आच० ५७६ ।
 अपरिस्साह-न परिध्वजित-नालोचकदोषानुपश्रुतान्यस्यै
 प्रतिपादयति य एवशील सोऽपरिआसीति । टाणा० ४२४ ।
 अपरिस्सावी-अपरिधावी-अवन्धको निरुद्धयोग । भग०
 ८९२ । अमरक (आठ०)
 अपरिहरथो-अदृश । आच० ५६७ ।
 अपरिहरिता - अपरिहरय - द्विर्नातैर्व्यपधानमकृत्वा ।
 आच० ३६६ ।
 अपरिहारिया-अपरिहारिका-साधर्मिका । आच० ३५२ ।
 अपरीक्षा-साधारणकरीता । टाणा० १३२ ।
 अपर्याप्ति-तत्परिणामयोग्यदृष्टिकद्रव्यमात्रमना नोपात्त (सकृपि
 तत्पुत्रलेपे स परिणामो दृश्यते) । तत्त्वा० ८-१२ ।
 अपवरगो-अपवरक । जीवा० २६९ । अपवरकम्,
 अन्तर्गृहम् । ओष० १५३ ।
 अपवरिका-अपवरकम् । द्य० द्वि० २०७ आ ।
 अपवर्त्तनम्-कमला स्थित्यादेरव्यवसायविशेषेण हीनताक
 रणम् । भग० २५ । उपनमैरानुपश्य स्त्री प्र पाव । तत्त्वा०
 २-५२ ।
 अपवर्त्तना-हानिकरणम् । सर्व० १३३ ।
 अपवर्त्तयन्-तिरधीन कुर्वन् । आच० ३८३ ।
 अपवाह-करण, विनोपवचन य । ज० प्र० ५४१ ।
 विभाग । नि० च० तृ० १०५ आ ।
 अपवाहम् प्रवचनहस्त्यम् । मृ० प्र० १३१ अ ।
 अपवादापवाहकूपम्-शाकवाहीना प्रयाने वृक्षमो रिहाय
 नम् । टाणा० ३१२ ।
 अपव्यावितो-न प्रजित न मुदितानि कृतानि । ०५०
 द्वि० १८ अ ।
 अपसत्यविहायगति - अप्रारम्भविहायगति - नामकर्म
 विहाय । प्रश्ना० ४७४ ।
 अपसिणा-अप्रश्ना -या पुनर्विद्या यत्रविधिना जप्यमाना
 अष्टण एव शुभाशुभे कथयन्ति एता । सम० १२४ ।
 अपम्-अपणु-द्विपदचतुष्पदादिरहित । आच० ४०३ ।
 अपहार-मय । टाणा० ३०९ ।
 अपशुण्यते अपमवति, अप्रमण । लिट् ८८ ।

अपहृतान्योत्तरम्-वाण्यतिसयविशेष । सम० ६३ ।
 अपार्णवाण-अप्रचीननात य प्रतीच्या दिता समाग छति
 वात स । प्रश्ना० ३०१ ।
 अपाचीनै-अशुभै । आच० २५० ।
 अपान्तरालम्-अवाधा । जीवा० १४ ।
 अपान्तरालसामान्यम्-वृक्षत्वव्योत्वगन्तरादिवम् । विश्वे
 ८९५ ।
 अपाय-अपादम्, विशिष्ट-ठन्डोरचन्द्रयोगात् पादवर्जित
 गद्यगुण । दृढ० ८८ ।
 अपाय-सम्यगसम्यगिति गुणदोषविचारणायवसायापनोद ।
 तत्त्वा० १-१५ ।
 अपायतो-विदरेपत । टाणा० ४२८ ।
 अपारगमा-अपारगमा, पार-त परकूल तद्रुच्छतीति
 पारङ्गना न पारङ्गमा अपारङ्गमा । आच० १२४ ।
 अपावते-अपापक शुभविन्तारूप । टाणा० ४०९ ।
 अपायभाव-अपापभाव, शुद्धचित । दृग० २३ ।
 अपाश्रय-आधार । विश्वे ४१५ ।
 अपि. - सम्भावनातिरिक्तपेक्षासमुच्चयगृहशिक्षामपेक्षभूत
 प्रभृति । टाणा० ४९५ । वाङ्म० जीवा० १९० । विदमान ।
 आच० ४५० । च । उत १८२ । इति । आच० ३६ । यथा
 इदार्थ, समुच्चयार्थश्च । आच० ६५ । पुन । आच०
 २८७ । वाङ्मये । ज० प्र० ४६ । गृहकारार्थे । आच०
 ५८९ । अभ्युपगमनादसम्पत् । आच० ५३१ । वाङ्म० ।
 ज० प्र० ४१३ ।
 अपिष्टगथा-यप्रपादिताडनपरिहारेण । भग० ३०५ ।
 अपिष्यता-अपिष्यता, स्वपापक द्वैतयथा । भग० २३ ।
 अपीओ-अपीत, न पीत । उत० ८७ ।
 अपुञ्जो-अपुञ्ज, अवदीय । आच० ५१९ ।
 अपुङ्गवागम-अपुङ्गवागमम्, अपुङ्ग मति प्रतिपादम् ।
 भग० ११७ ।
 अपुणरावत्य-अपुनरावर्तम्, सम्यगीमायाद्रुचावतार-
 रहितम् । भग० ७ ।
 अपुणराविति-अपुनरावर्तकम्-अव्ययमानपुनर्भावात् ।
 गम० ५ ।
 अपुत्तो-अपुत्र, स्वजनय पुरहित, निर्मम हस्त । आच०
 ४०३ ।

अपुष्पिय-अपुष्पितं-तदिकारहितम् । ओष० १०२ । मन्त्रम् ।
चू० प्र० ६८ अ ।

अपुस-अपुगम् । ओष० १० ।

अपुरिस्तंरकटं - अपुरुषान्तरकृत-तैरेव दाना रुतम् ।
आवा० ३२५ ।

अपुरिस्त-अपुर, अपुसक । ठाणा० ३७२ ।

अपुवो-अपूर, अननुभूतपूर्वोऽनुभूतपूर्वो वा । अनु० १३७ ।

अपुन-अपुनम्, अपूरंरणम् । आवा० ८५२ ।

अपुनधुतप्रत्याप्यानम्-आपुन्याप्यानादिकम् । आवा०
४७१ । अग्राप्तवृत्ति, स्थितिपात-रणापातात्पुनार्थविरतं कम् ।
विशे० ५३५ । अहृतार्थम् । आवा० २३०, वृ० प्र० १९४ अ ।

अपुनकरण-अपूरकरण-असहस्यव्यवसायविशेषम् । भग०
४३६ । अग्राप्तपूर्वम् । आवा० ७५ । सम्प्रकरणप्राप्तौ करण-
विशेष । ठाणा० ३९ ।

अपुहृते-अपुधत्त, अपुधभाव, चरणमपेक्षयाद्व्याप्त
योगानां प्रतिस्त्रमवेमगेन वर्तनम् । आवा० २८५ । अपृ-
धत्तत्वाद्योग-एकस्मिन्नेव सत्रे सर्व एव चरणादयः प्रप्यन्ते ।
दश० ४ ।

अपूरतो अपूरयन् अपूरन् । आवा० ७७ । अपूरय,
अनाचरन् । आवा० ९६३ ।

अपूर्वमत्तिकम्-अपूरयनाकम् । ठाणा० ४०१ ।

अपेक्षकारणम् - दिग्देगकालाकाशपुरुषचक्रादि । ठाणा०
४९४ ।

अपेक्ष-अपेयम् । जीवा० ३७० । अपेयम्-मगदिरम् ।
व्य० प्र० ८ अ ।

अपोद्धाट-साक्षादुक्ति । आवा० ४९ । निगम । आवा०
३०५ ।

अपोरसीय-अपीरशेयम्, अपुष्यप्रमाणम् । भग० २९० ।

अपोरसिय-अपीरशेयम्, पुष्यप्रमाणरहितम् । भग० ८० ।

अपोह अपोह, पृथग्भाव । ओष० १२ । अपोहर्न-निधय ।
आवा० १८ । विपक्षनिराम । भग० ४३३ । अपोहवमपोहो-
निधय । निशे० ७७६ ।

अपोहप-यदादिष्टं शुभितरेव निधनोति । विशेष० ३३ ।
अपोहते एवमेतन् यदादिष्ठाभावायेति पुनस्तम्यमाहृति
प्राप्यति करोति च सम्प्रकृतुलमनुगनमिति । आवा० २६ ।

अप्य-अल्पम्, मूल्यत एरण्यकाद्यादि । दश० १४७ । अभाव,
स्तेय वा । आवा० ५८६ ।

अप्यदृष्टाणे-अप्रतिष्ठान । तम० २ । मोक्ष । आवा० २३१ ।

अप्यदृष्टिते - अर्धतष्ठित-निरालम्बन एव केवलक्रोधवेद-
नीयादुपपाद्यते य कोष । प्रभा० २९० ।

अप्यईकारं-अप्रतीकारम्, तृतीयमदिरहितम् । प्रभ० २७ ।

अप्यउलिओसहिभक्खणया-अपकीपभभक्खता । आवा०
८२८ ।

अप्य-शरीरे । आवा० ५५५ ।

अप्यकम्मप्रयायाते - अप्यकम्मप्रयायात् - अप्य-स्तोत्रे
कम्मभि करणभूते प्रयायात् - प्रयागतौ मायुपत्वमिति,
अथवा एकत्र जनिता ततोऽप्यकर्मो सन् य प्रयायात्
स तथा सपुनर्मयोरवस । ठाणा० १८० ।

अप्यकिरियतराप-अरपकियरवम् - तथाविधकामिक्यादि-
कर्मियाऽपेक्षम् । भग० ७६९ ।

अप्यकुर्कु - अप्यसूत्रव, अप्यस्पर्दन, अरप-असन्
'वृष्य' कौतुव-करचरणभूभ्रमणाद्यसंभ्रमामकमस्येति ।
उत्त० ५९ ।

अप्यक्खम-आत्मक्षमा-आत्महिताम् । ओष० १८९ ।

अप्यक्खर-अप्याक्षरम्, सूत्रगुण । आवा० ३७६ ।

अप्यग्घ-अप्यार्थम्, स्वस्वमूल्यम् । भग० १९९ ।

अप्यग्घओ अग्रवय, प्रत्ययामाव । अधर्मद्वारस्य चतुर्वि-
शतितमं नाम । प्रभ० ७६ । अग्रवयकारणत्वात् । अधर्म-
द्वारस्य सप्तदशं नाम । प्रभ० ४३ ।

अप्यग्घक्खण-अप्रत्याख्यानम्, सर्वप्रत्याख्यान देगप्रत्या-
ख्यानं च येषा उदये न लभ्यते । विशेष० ५४४ ।

अप्यग्घक्खाय अप्रत्याख्यान-अनिराहृतम् । उत्त० ३६६ ।

अप्यच्छन्दमईओ-आत्मच्छन्दमति, आत्मच्छन्दा-स्वामि-
प्रत्ययार्थकरी । आवा० १०० ।

अप्यजुहिय-निष्पन्दोदनादि । आवा० ३३५ ।

अप्यज्झ-आत्मवय, स्वस्वचित्तम् । चू० द्वि० ७९ अ ।

अप्यज्झाण-आत्मप्यानम्, अपुषोऽह अपुवदुते असु-
मिसे असुपधम्मट्ठाण्डिदण न य तत्त्विराहृतेत्यादिप्राम् ।
प्रभ० १२८ ।

अप्यज्झे-अप्यज्झ, अविग्रमानकहविशेष । औप० ३९ ।

अण्यंशः - अण्यंशः - विगततथाविधविक्रमैवचनाः ।

ठाणा० ४४२ ।

अण्यडिबुद्धाई-अप्रतिमुष्टे-अनिवारिते । ठाणा० ९३ ।

अण्यडियदे-अप्रतिपद-मनसि निरभिध्वङ्गता । उक्त० ५८७ ।

अण्यडियुद्धमाणे-अप्रतिबुद्धमानः-सम्बन्धान्तराभ्यन्तवधा-
रयन् अप्रत्युद्यमानो वा - अनपहियमाणमानसो । अण०
४८३ ।

अण्यडिरूपा-अप्रतिरूपा । आव० ६७५ ।

अण्यडिरूवे-अप्रतिरूपः, अविद्यमानं प्रतिरूपमतिप्रकटवर्तये-
नानन्यतुल्यमस्येति । उक्त० १८८ ।

अण्यडिलेहणा-अप्रत्युपेक्षणा, गृन्त एव चक्षुषाऽनिरि-
क्षणा । आव० ५७६ ।

अण्यडिलेहियडुप्पडिलेहियडधारपासवणभूमि-अ-
प्रतिलेखितदुष्प्रतिलेखितोच्चारप्रवणभूमि-वौषधेऽतिचारः ।
आव० ८३५ ।

अण्यडिलेहियडुप्पडिलेहियसिञ्जासंधारप-अप्रतिले-
खितदुष्प्रतिलेखितसंध्यासन्धारकः-वौषधेऽतिचारः । आव०
८३५ ।

अण्यडिलेहियदूसे-अप्रतिलेखितद्वयः । ठाणा० २३४ ।

अण्यडिलेहियपणये-अप्रतिलेखितद्वयपणयम्, द्वयपव-
कस्य प्रथमो मेदः, तत्पुत्रपणयकश्चण्डोपधानाऽलिङ्गिनी-
पोतमयममूरपदेदमिन्मम् । आव० ६५० ।

अण्यडियाइ-अप्रतिपाति, अनुपगतस्वभावम् । आव० ६०८ ।

अण्यडिसुणणे-अप्रतिध्रवणम्, अश्रिणीता । आव० ७२६ ।

अण्यडिसेरी-अप्रतिसेरी-क पुडिसेरी र्म अण्डरि । ओष०
१६५ ।

अण्यडिहो-अप्रतिहृतः, सौगन्धिकान्तरवैधित्ति । विषा०
९५ ।

अण्यडिहट्ट-अण्यगिता । नि० पू० प्र० १६९ अ ।

अण्यडिहय-अप्रतिहृत, अप्रतिरूपितम् । जीवा० २१६ ।

अण्यडिहयपण्यकपायपायकम्मे-अप्रतिहृतप्रसाध्यात-
पाणार्मा, न प्रतिहृतं सत्पौषिणान् अण्यकपायपायकमिन्
प्रयाग्यान् च मरणकालेऽप्याधयनिर्गोपेन पापवर्मे येन स ।
न प्रतिहृतं मयश्चर्मननिर्गोपेन प्रयाग्यान् च मयश्चर्म-

लङ्गीकरणतः पापकर्म-ज्ञानावरणाद्यष्टमं कर्म येन सः । अण०
३६ ।

अण्यडिहयवरणाणदंसणधरे-अप्रतिहृतवरज्ञानदर्शन-
धरः, योऽप्रतिहृतं कम्पुत्वादिभिरम्बलितेऽतिवसादके वा
वरे-प्रधाने ज्ञानदर्शने-विशेषतामाम्यवोपात्मके धारयति
सः । अण० ७७ ।

अण्यडिहो-अप्रतिधः (अक्त०)

अण्यप्यं-अप्यं, प्राधान्येन विवक्षणम् । विशेषे १२७७, ७७१ ।

अण्यप्यच्चिय-आत्मीयम्, स्वकीयम् । अण० १३२ ।

अण्यप्यट्टा-आत्मार्थम्, आत्मनिमित्तम् । दश० २४९ ।

अण्यप्ययं-आत्मीयं । आव० १८९ ।

अण्यप्यया-आत्मीया । आव० २१२ ।

अण्यप्यट्टाणं-अप्रतिज्ञानम्, नरकविशेषः । आव० ३४८ ।

अण्यप्यमंतुमा-अण्यप्यमंतुमाः-विगतवोधमनोविकार-
विशेषाः । ठाणा० ४४२ ।

अण्यप्यमंतुमे-अण्यम्-अविद्यमानं त्वं त्वमिति स्वल्पाप-
राधिन्यपि त्वमेव पुनरपि कृतवान् त्वमेवं सदा करोषीत्यपि
पुनः पुनः प्रलपनं यस्य सः । उक्त० ५८९ ।

अण्यप्येअ-अण्यप्येअ-तैजस्यः । दश० २७६ ।

अण्यप्यियं-अप्रतिकम् । उक्त० ९० । दश० पू० १२५ ।

पञ्चमरिसरणम् । वि० पू० प्र० ३१ अ । मनस पीडा

कुर्यात् । आचा० ४०५ । शौचः । मृग० ३४ । अग्नेम् ।

अण० २९० । मनसः दुष्प्रतिष्ठानम् । स्रग्० ३३१ ।

अण्यपरिकम्मं-तुलनं, मन्थनं दशोद्धेदनं वा । पू० डि०
२०० आ ।

अण्यपारणं-अण्यपारणं, अण्य-अविद्यमानं प्राणा-प्राणि-

नो यमिस्तन, अव्यभिचयान्तरजन्तुविरहितम् । उक्त० ९० ।

अण्यपुण्णेहि-अण्यपुण्यः-अनर्गः पापाचारः । आचा० १०३ ।

अण्यप्राय-अण्यप्रायः । आव० ३०१ ।

अण्यप्रायसी-अण्यप्रायसी-अण्य-अनोपानि लपुनि-

माराणि निष्पापासीनि भयविन् सीलमय । उक्त० ४२० ।

अण्यप्राय-अण्यप्रायः-वृत्तरादयः । ओष० १६३ ।

अण्यप्राय-अण्यप्रायः-अण्य-अण्य । ठाणा० २९८ ।

अण्यमञ्जणा-अण्यमञ्जणा, मृगत एव योऽदरणादिनाऽ-

मञ्जना । आव० ५७६ ।

अण्मज्जियहुप्पमज्जियउच्चारपासवणभूमि - अण्मा-
जितुप्रमाजितोच्चारप्रथवणभूमि - यौषधेऽतिचार । आवा०
८३५ ।

अण्मत्तो - अण्मत्त, गुरुभारतन् यापहारिप्रमादपरिहर्ता ।
उत्त० २२३ । अण्मत्तसयत्तग्राम, भूतग्रामस्य सप्तमं गुण-
स्थानम् । आवा० ६५० । आत्महितेषु जाग्रन् । आवा०
१७२ । प्रयत्नवान् । ओष० २२१ ।

अण्माप - अण्माद, योगसङ्ग्रहे पद्विंशतितमो योग ।
आवा० ६६४ । अकर्मकम् । सूत्र० १६९ ।

अण्माओ - अण्माद, उत्तराध्ययनेषु एकोनविंशतममध्यय-
नम् । उत्त० ९ । सम० ६४ । उवओगपु-वकरण-
मियालकउणो । नि० चू० प्र० २६ अ ।

अण्माणमोती - अण्माणमोत्री, द्वानिचारकलापिकाहार-
भोक्ता । प्रथ० १२५ ।

अण्मातो - अण्माद प्रमादवर्जनम्, अहिंसाया एकोन
पञ्चासत्तमं नाम । प्रथ० ९९ ।

अण्पये - आत्मानम् । अण्पमेव वा । उत्त० ९० ।

अण्पयाणय - अण्पयाणम् । आवा० ३८५ ।

अण्परए - अण्परत, अण्प-अविद्यमान रतमिति प्रीडित
मोहनीयकर्मोदयजनितमस्थेति, लज्जमप्लमदि, अण्परजा,
प्रतनुनप्यमानकर्मा । उत्त० ६७ ।

अण्परिसाडिय्य - अण्परिसाडिम्, परिसाडिहितम् । उत्त०
६१ ।

अण्परिहारि - अण्परिहारिः पार्श्वस्थानसन्नकुशीलसमक
यथाकण्डरूप । आवा० ३२४ ।

अण्पलीयमाणा - अण्पलीयमाना - अनभिपत्ता । आवा०
२४१ ।

अण्पलेवा - अण्पलेवा, निर्लेपा, चतुर्थी पिण्डैषणा । आवा०
५७० । अण्पलेवा - तस्य विजमानस्य निष्पावधण्णादिस्य
लेवो ण भवति गा । नि० चू० तृ० १० अ ।

अण्पयणिज्जोदग - अण्पयण्यजला मेघा । भग० ३-६ ।

अण्पुट्टिकाप - अण्पुट्टिकाप, अण्प - स्तोकोऽविद्यमानो
वा वर्षेण कृत्रि - अथ कननं कृत्रिप्रधानं कायो-जीवनिकायो
व्योमनि पतदफाय इत्यर्थः, वर्षेणयमर्षुका बोदक कृत्रि,
तस्या कायो-राशिपुट्टिकाय अण्पधामी कृत्रिनायद्यालपकृत्रि
पाय । ठाणा० १४१ ।

अण्पसत्थाओ अण्पसत्ता - आश्रयेत्योऽनादेया । ठाणा० १७५ ।
अण्पसदा - अण्पसदा - विगतराटीमहाध्वनय । ठाणा०
४४२ ।

अण्पससरव्वे - अण्परजस्सम् । आवा० ३३७ ।

अण्पसागारियं - अण्पसागारिकम् । आय० १९५ । अण्प-
गृहस्थम् । उत्त० ९० । आवा० ३५८ ।

अण्पसावज्जे - अण्पसावयम्, अपाप, स्तोकापाय वा ।
आवा० ५८६ ।

अण्पसाहणो - अण्पसाधन, यत्तादिरहित । आय० ७१२ ।

अण्पहाणो - अण्पधान, लघु । उत्त० १४९ ।

अण्पहिट्ठे - अण्पहिट्ठम्, अण्पसत्तु । दश० १६६ ।

अण्पा - आत्मा, अभिहितरूपस्तदाधाररूपो वा देह । उत्त०
५३ । जरीरम् । प्रज्ञा० ३०५ । अतति सन्तत गच्छति
शुद्धिसङ्केतात्मरूपपरिणामान्तराणीति । उत्त० ५७ । नि०
चू० प्र० १५ अ । आत्मा-स्वभाव । ठाणा० ६१ ।

अण्पाइय - आण्पायित । आवा० ७१६ ।

अण्पाउरण - अण्पाउरण, अभिप्रवृत्तिरूप । आवा० ८५४ ।

अण्पाणं - आत्मानम्, अतीतसावययोगरारिणमत्ताभ्यम् ।

अण्पाणम् - अतीतसावययोगराणि विरहितम् । अतनम् - अतीत
सावययोग सततभवन्प्रवृत्त निवर्तयामि । आवा० ४८६ ।

अण्पाणमेव - आण्पमेव । उत्त० ३१४ । आत्मान-अनरा-
त्मानम् । आवा० २८३ ।

अण्पायक - अण्पातङ्क, रोगपहित । आवा० ७९३ । अरोगी ।
आवा० ३९३ ।

अण्पाहति - अण्पहति । सू० तृ० ४४ अ ।

अण्पाहट्टु - आह्वय, व्यवस्थाप्य, अपाह्वय वा । सूत्र० २७४ ।

अण्पाहणया - अण्पाहणस्तथैव दातव्य । ओष० १०० ।

अण्पाहार - अण्पाधारणा, सामर्थ्यम्, अण्पाहारता जयत्त ।
नि० चू० तृ० ८२ आ ।

अण्पाहार - अण्पाहार, ऊनोदरताया प्रथमो भेद । दश०
२७ । ठाणा० १४९ ।

अण्पाहारे - अण्पाधार - तमेव पृष्ठा सूत्रार्थवाचना ददाति ।
सू० तृ० १३३ आ । अण्पाहार, अण्पचलाहार । औष० ३८ ।

भग० ९२१ । स्तोकाहार, साधु । भग० २९२ ।
स्तोकाशी, पठ्याणमादिस्तेष्वनामकमायात तप कुर्वन् वनापि
पारयेत्ताप्यपमित्यर्थः । आवा० २९० ।

अण्पाहारो-ओ आयरिओ सकियसुक्तयो त्र चैव पुच्छिउ
घायणं देति, तारिम ति मोमु ण यतव्व । नि० चू० तू०
१३ आ ।

अण्पाहिति-सन्दिशन्ति । मृ० द्वि० ११४ आ । सन्दिशत ।
आव० ३०२ ।

अण्पाहिकरणे-अल्पाधिकरणे-निष्कलह । ठाणा० ४१६ ।
अण्पाहितो-सन्दिह । उक्त० २१९ ।

अण्पाहि-तद्गुरोस्तरप्रवर्तिन्या वा एव सन्दिशति-यथेतामा-
रमसकाशो कुत । ओष० ४३ ।

अण्पाहेइ-सन्दिशति । दश० १०३ ।

अण्पाहेति-अदिसइ । नि० चू० प्र० २११ आ ।

अण्पाहेत्ता-सन्दिश्य । उक्त० १७३ । आव० ३१० ।

अण्पिच्छे-अपे छ, अल्पा-सोका, अल्पशब्दस्यामाववादि-
त्वेनाविद्यमाना वा इच्छा-वाञ्छा वा यत्वेति । उक्त० १७४ ।
न्यूनोदरतयाऽऽहारपरित्यागी । दश० ३११ ।

अण्पिणिञ्चिया-आत्मीया । आव० २०७ ।

अण्पितणपित्ते-अर्पित-विशेषित, अनर्पित-अविशेषितम् ।
ठाणा० ४८१ ।

अण्पियं-अर्पितम्, आहितम् । भग० ८९ ।

अण्पिय-अप्रियम्, अनिष्टम् । भग० ७२ । अर्पित,
विशेष । विशेषे १३४६ ।

अण्पियणियं-अप्रीतिकम्, कलह । उक्त० ३५५ ।

अण्पियत्ता-अप्रियता, अप्रेमहेतुता । भग० २५३ । प्रज्ञा०
५०४ ।

अण्पियवहा-अप्रियवधा -अप्रिय-दुःखकारणम् तन् प्रश्नित ।
आवा० १२३ ।

अण्पुणकपिया-अपूर्णकलिका-अन्योन्यस्य सुखदुःखोपस-
पद् प्रतिपद्यते । व्य० द्वि० ३७८ आ ।

अण्पुत्थायी - अण्योत्थामी, अल्पमुत्थायु शीलमत्वेति ।
प्रयोजनेऽपि न पुन पुनरुत्थानशील । उक्त० ५८ ।

अण्पुस्तुय-अपौस्तुक्य । भग० १७४ । त्वरारहित ।
भग० १८३ । अविमनस्क । आवा० ३७९ ।

अण्पे-आप्य, अपा प्रभव हृद । भग० १४३ ।

अण्पो-अप्य, सर्वथाविद्यमान । जीवा० १२१ । नारित
किंवदित्यर्थ । ओष० १७७ । निषयाद्व्योषत रजोहरणे
सुखमविद्या चोत्पद्यते । व० प्र० १५० आ ।

अण्पोदय-अण्पोदके-भौमान्तरिक्षोदकरहिते । आवा० २८५ ।

अण्पोहं-इदवेष्टनाद् धनवेष्टनात् । ओष० २१४ ।

अण्पोवही - अण्पोषधि, अनुन्वणयुक्तस्तोकोषधि । दश०
२८० ।

अण्पोसे - अल्पावधयाये - अपस्तनोपरितनावस्यायविप्रु-
धञ्जिते । आवा० २८५ ।

अण्पुद्वयया - भाणञ्चितहस्यवादादिचञ्चलता । व्य०
प्र० २३९ आ ।

अण्पुचितो-अद्वयते । नि० चू० प्र० १४७ आ ।

अण्पालिया-शिक्षिता -उपालब्धा, उक्ता । आव० ५५७ ।

अण्पालेइ - आस्पालयति, दारवेनाऽऽस्ताडयति-उत्तेजयति ।
ओष० ६४ ।

अण्फिडिऊण-आस्थाप्य । आव० ३४४ ।

अण्फुण्णा-व्याप्ता । मृ० तू० ७० आ ।

अण्फुण्णे-आपूर्ण -परिपूर्णरीर । उक्त० ४८३ ।

अण्फुण्णो-व्याप्त । आव० ३५४ ।

अण्फेया-वर्णविशेष । प्रज्ञा० ३२ ।

अण्फोआ-वनस्पतिविशेष । ज० प्र० ४६ ।

अण्फोडेइ-आश्चर्यवति, कदाचिदं करोति । भग० १७१ ।

अण्फोया-वनस्पतिविशेष । जीवा० २०१ ।

अण्फोव-आस्तीर्णे, दुष्कमुच्छुशुम्भलतासुष्ठव । उक्त० ४३८ ।

अण्फोपप्रस्तुत-वाण्यतिशयविशेष । सम० ६३ ।

अण्प्रतिहत- (अण्प्रहित्य) -क वृद्धयपर्वतादिभिरस्त्वलिने
अविसवादके वा । सम० ४ ।

अण्प्रत्यात्त्यानम्-द्वितीयकवायवत्त्वम् । आवा० ११ ।

अण्प्रमाजितचारित्र्यम् - द्वितीयममाप्तिस्थानम् । प्रज्ञा०
१४४ ।

अण्प्रोपित-सामाजिक, सहहित । विशेषे १०६५ ।

अण्प्ररा-दक्षिणपश्चिमरतिकरपर्वतस्य दक्षिणस्यां भूतावत
सिकाराजधान्यधिप्राप्ते, अकरवेन्द्रस्य द्वितीयाग्रमहिषी ।
जीवा० ३६५ । शकस्याग्रमहिषी । व० प्र० १५९ ।

अण्प्रलवतकी-अपलवान्, अपात्रिज । प्रज्ञा० ६४ ।

अण्प्रव्यता-अग्रमज्ञाना । नि० चू० प्र० १८३ आ ।

अफासुअ-अप्रसुक्तम्, सचितमभिधादि । प्रज्ञा० २३१ ।
सचितम् । आवा० ३२१ ।

अफासुप-अप्रायुक्रमं, न प्रगता असवः-असुमन्तो यस्मात्-
तदप्रायुक्रम-सजीवमित्यर्थः । भग० २२६ ।

अकुडिय-अंस्कृतितः-राजीरहितः । आव० २३१ ।

अकुण्णे-आपूणम् । प्रज्ञा० ५५२ ।

अकुसं-असूयम्, अव्यन्धीयम् । भग० १०४ ।

अकुसमाणगतिपरिणामे-असूयवृत्तिपरिणामः, असूय-
शतो गतिपरिणामः । प्रज्ञा० २८९ ।

अकुसमाणगती-असूयवृत्तिः, यत्परमाण्वादिक्मन्येन पर-
माण्वादिना सह परस्परसम्बन्धमनुभूय गच्छति सा,
विहायो गते द्वितीयो भेदः । प्रज्ञा० ३२७ ।

अयंधव-अयान्धवः, स्वजनरहितः । पद्म० १९ ।

अयंधवो-अयान्धवः, यान्धवरहितः, स्वजनसम्पायकार्या-
भावात् कर्मनिगदुष्यः । प्रश्न० ११ ।

अयं धिं-पात्रकण्ठमन्थिमद्वरा । ओष० १४४ ।

अयंभे-अन्नम्, अङ्गुलं कर्म, मैथुनम् । प्रश्न० ६५ ।
अङ्गुलानाम्, अन्नभागः प्रथमं नाम । प्रश्न० ६६ ।

मैथुनम् । आव० ६५३ । यत्प्रतिनिवमलभर्गः । आव० ७६१ ।

अयंभ-अन्नभक्षणः, आचक्ष्य भक्षी प्रतिमा । आव० ६४६ ।

अयंमचारिणो-अन्नभक्षारिणः, मैथुनं आशेवितुं शीलं धर्मो
वा येषां ते । उक्त० ३५८ ।

अयंदिआ-अयदिकाः, अयदं सकर्म कंबुकवर्तपार्श्वतः
हृष्टमात्रं जीवं समनुगच्छन्तीत्येवं वदन्ति । औप० १०६ ।

अयद्विगा-अयदिकाः, हृष्टकर्मविपाकप्ररूपकाः । आव०
३११ । अयदिकः, यद-जीववदेतिरन्योऽन्याविभागेन सम्पूर्कः
॥ यद-अयदं, अपरिचर्यं, तदभ्युपगमविषयमेवाम्बुतीति ।

उक्त० १५२ ।

अयद्विता-अयदिकाः-हृष्टकर्मविपाकप्ररूपकाः । ठाणा० ४१० ।

अयला-अयलाः, शारीरवृत्तिकलः । जं० प्र० ३१९ ।

अयले-अयलः, शरीरवृत्तिकलितः । भग० ३०३ ।

अयहुस्तु-आपधुनाय-अवगाढहृतीकसाभावः । सूर्य०
२६६ ।

अयहुस्तुनो-लेग आचारगण्यो न ज्ञातितो । नि० चू०
२५ अ ।

अयहोड-अवहोडकः, यन्त्रविशेषः । उक्त० ११३ ।

अयंध-अन्तरालम् । विद्म० ३७६ ।

अयाधाप-अयाधया अपान्तरालः । सूर्य० २६२ ।

अयाल-अष्टाधिकवर्गः । नि० चू० प्र० १७३ आ ।

अयाहा-अवाधा, कर्मणो यन्वीदययोरन्तरम् । भग० २५५ ।

अन्तरे, अन्तरालवाप्रतिपातरूपा । अव्यवधानेनान्तरम् ।

जं० प्र० ४३५ । दूरवर्तित्वेनानाक्रमणमपान्तरालम् । जं० प्र०

६४ । अन्तरे-व्यवधानम् । जं० प्र० ६५ । अपान्तरालम् ।

जीवा० १४, २०४ । अन्तरालवाव्यापातरूपा । जीवा०

३०२ । अन्तरालम् । ओष० ९० । भाव० ४६ । विद्म०

३७६ । अन्तरे । जं० प्र० ४३५ ।

अयाहाप-अवाधया, व्यवधानेन कृत्वा । सम० २१ ।

अयाधायां कृत्वा, अपान्तरालेयु मुक्त्वा । जीवा० ३२२ ।

अयाहिरा-अयाधः, न बाध इति । आव० ४५१ ।

अयितिज्जमो-अद्वितीयः, सहायो न भवति । प्रश्न० १२१ ।

अयुदा अयुदजगरियं-अयुदाः-कैवल्यहानाभावेन यथा-

सम्भवं रोषहानसद्भावाच्च शुद्धसदशास्ते चायुदानां-छद्य-

ज्ञानवर्ता या जागरिका । भग० ५५४ ।

अयुहजण-अयुधजनः, अविषधित्वः-परिजनो यस्मै तः,

अकल्याणमिदपरिजनः । दश० ८६ ।

अयोड-अनाक्रमणीय । ओष० ९२ ।

अयोहि-अयोधिः, मिथ्यात्वकार्यम् । आव० ७६२ । मिथ्या-

त्वसंहतिः । दश० २४४ ।

अयोहिअ-अयोधिकम्, मिथ्यात्वफलम् । दश० २०५ ।

अयोहिकलुसं-अयोधिकलुषः, मिथ्याच्छिष्टः । दश० १५८ ।

अय्यहुलकाण्डम्-रत्नप्रभाया तृतीयकाण्डः । सम० ८८ ।

अय्युयं-द्वितीयसत्ताहगर्भाविस्था (तं)

अय्यं-अयम्, सामान्याकारेण प्रणीतम् । जीवा० १८३ ।

अय्यंमिषलुय-स्नेहाभ्यक्तवरीः । ओष० ७४ ।

अय्यंमिअ-अय्यमितः । आव० ११७ ।

अय्यंमेति-येवेग अय्यमेयं । नि० चू० प्र० ११६ आ ।

अय्यंमो-योवेण । नि० चू० प्र० १८८ अ ।

अय्यंमतर-लोकेऽन्यैरनुपगतम् । दश० चू० १४ ।

अय्यंमतरकरणं-द्वयोः साधोः यद्यप्येकमृतयोरभ्यन्तरे

कुलादिकार्यमितं परस्परमुदयतोरनृतीयस्योपयुक्तोः बहिः-

करणं । व्य० प्र० २३८ अ ।

अय्यंमतरगे-अभ्यन्तरम्-अभ्यन्तः मन्त्रे सर्वे । ठाणा० ५५ ।

अय्यंमतरगे पोगले-अवधारणविशेषादिकेन वा शरिरेण ये

क्षेत्रप्रदेशाः अवगाढास्तैवेव ये धर्मन्ते तेष्वर्थेयः, विभूपा-

पसे ॥ निष्ठीवनादयोऽय्यंमतरपुद्गलः । ठाणा० १०५ ।

अभिन्तरसंयुक्ता-सत्त्वनामिलेतोषमाण आगिदए अतो आउ-
वति बाहिरओ सथियइइ । उता० ६०५ ।

अभिन्तरिया-अभ्यन्तरिका, नगरीविशेष । आप० २०० ।

अभिन्दिऊण-आस्फाल्य । उता० १४९ ।

अभ्युक्खेइ-अभ्युधति, अभिसुखं सिधति । जीवा० २५६ ।

अभ्युक्षति, नियति, स्तपयति । जं० प्र० १९२ ।

अभ्युक्खेति-अभ्युक्षन्ति सिधन्ति । जं० प्र० २७५ ।

अभ्युगगए-अभ्युद्गतः, आभिसुख्येन सर्वतो विनिर्गतः ।
सूयं० २६३ ।

अभ्युगगओ-अभ्युद्गतः, आभिसुख्येन सर्वतो गतः । जीवा०
१७५ । अभ्रोद्गत-यद्वा आकाशे उद्गता प्रपल्लतया सर्व-
तरितयेक् प्रवृत्ता । जं० प्र० २९७ ।

अभ्युगगय-अभ्युद्गतः, आभिसुख्येन सर्वतो विनिर्गतः । प्रज्ञा०
९९ । अभिसुखमुद्गतः, अभिममानो मनाक् उन्नतः । जीवा०
२०५ । सजातः । सम० १३९ ।

अभ्युगगयमूसिय-अभ्युद्गततोच्छ्रितः, अभ्युद्गतमभ्रोद्गतं
वा यथाभवत्येवमुच्छ्रितः, अथवा मकारस्यागमिकत्वाद्भ्यु-
द्गतत्वात्तावुच्छ्रितव्यत्यभ्युद्गतोच्छ्रितः, अत्ययमुच इत्यर्थः ।
भग० १४५ ।

अभ्युगगया-अभ्युद्गता, आभिसुख्येन सर्वतो विनिर्गता ।
जीवा० ३७९ । अभिमभावे मनामुन्नता । जं० प्र० ५० ।
अभ्युद्गता, गतिरमणीयतया हृष्ट्या प्रत्यभिमुखमुद्-प्राबन्त्येन
स्थिता । जीवा० २२६ ।

अभ्युगगयाओ-अभ्युद्गतान्यभ्रोद्गतानि बोधानि । भग० ६७२ ।

अभ्युगगमुच्छितपमासिय-अभ्युद्गतोत्थतप्रभायितं, अ-
भ्युद्गता-आभिसुख्येन सर्वतो विनिर्गता उत्थता-प्रवलतया
सर्वादि विक्षु प्रवृत्ता वा प्रमा तया सितम् । जीवा० ३७९ ।
अभ्युज्जय-अभ्युज्जतमरणेन अभ्युज्जयोविहारेण वा । नि०
गू० तृ० ३५ अ ।

अभ्युज्जया-अभ्युधता, सुविहिता । अनुा० ३ ।

अभ्युज्जियविहारो जिगकपादि । नि० चू० प्र० २६३ आ ।

अभ्युद्गण-अभ्युत्थानम्, आगच्छति गच्छति च दृष्टे
शुभावसानमोचनम् । उता० १७ । सप्तध्रममासनमोचनम् ।
उता० १२४ । भमीत्याभिसुख्येतोत्थान-उत्थमनम् । उता० ५३५ ।
विनयाहंस्य दर्शनादेवामनस्वजनं । ठाणा० ४०८ । आसन-
स्याग । मम० ९५ । गौरवार्द्धदर्शने विष्टरत्वाग । भग०

६३७ । जओ रीगइ तओ चेउ षायइ । दस० ३० ।

आगतस्याभिसुख्ययानम् । दस० २४० ।

अभ्युद्दिञ्ज-सिंहामनाद्भ्युत्तिष्ठेगुमिति । ठाणा० ११७ ।

अभ्युद्दिओ-अभ्युद्दिष्टि सामास्यकरो पठिर्हता मनारो-
पितः । नि० चू० तृ० ८४ आ ।

अभ्युद्दिओ-वैयाकरणदण्डोपनः । नि० चू० प्र० ३३४ अ ।

अभ्युद्दिस्तप-अभ्युत्थानम्-अभ्युत्थानम् । ठाणा० ५७ ।

अभ्युद्दिग्य-अभ्युत्थितम्-अभ्युत्थितं । उता० ३०७ । अभ्यु-
त्थापन-बंदनकप्रतीच्छनकारिकं । व्य० प्र० १७२ आ ।

अभ्युधित-उद्यतः । ओप० १८० ।

अभ्युद्दिमि-अग्नीकरोमि । भग० १२१ ।

अभ्युत्तरोमा-प्रचीतरोमाः । नि० चू० द्वि० ६१ अ ।

अभ्युदए-अभ्युत्तकान्, आधर्यकान् । उता० ३१७ ।

अभ्युदओ-उत्सवविशेषः । वृ० द्वि० १९८ अ ।

अभ्युप्रय-अभ्युत्थतः, अभिसुखमुन्नतः । जीवा० २७५ ।

अभ्युप्रयमिया-आभ्युत्थगमिकी, वा स्वयमभ्युत्थगम्य येष्टे
(वेदना) । भग० ४९७ ।

अभ्युप्रयसे-स्वेच्छया अभ्युत्थगम्य वादरूपा मिगते । वृ०
प्र० ३९ आ ।

अभ्युप्रयमो-अभ्युत्थगम्य, स्वयमग्नीकार । प्रज्ञा० ५५७ ।
भग० ६८३ ।

अदमे-आभिन्धान्, आगिष्ठान् । आना० ३८ ।

अभ्योद्यममिया-आभ्युत्थगमिकी-वंशोत्पन्नानापनारिभिः
शरीरसीडा । प्रज्ञा० ५५७ । शिरोलोचमप्रचयदिनामभ्यु-
त्थमे अवा (वेदना) । ठाणा० २४७ ।

अग्रह-मैपुनम् । आचा० ३३१ ।

अभओ-अभयः । आव० ९५ । अभयकुमारोऽष्टमवारी ।
अन्त० ९ । व्यक्त्विलेयः । आव० ३६८ । उदाहरणदोये
अभयकुमारः । दस० ५३ । नामविशेषः । वृ० प्र० ४६ आ ।

अभओ सच्चस्सवि-अभयं सर्वस्यपि प्राणिगणस्याभ-
यम् । अहिंसाया दिपशास्त्रतम नाम । प्रध० ९९ ।

अभकार्यः-रमणः, क्षण । व्य० प्र० १८१ आ ।

अभगगं-अभग्नम्, अपीडितम् । आप० ७७३ ।

अभग्नजोगो-अभग्नयोगः । आव० ७९३ ।

अभयसेन-अभयसेनः, विजयस्य चौरसेनापतेः स्कन्द-
धर्मार्थायाः पुत्रः । विपा० ५७ । विजयस्य चौरसेनापतेः
पुत्रः । विपा० ६० । अभयसेन, विपाकश्रुताध्ययनम् ।
ठाणा० ५०७ ।

अभयगो-अभयः, अभयसेनः, विजयाभिषयचौरसेनापति-
पुत्रः, अन्तर्दृष्टासु तृतीयाध्ययनम् । विपा० १५ ।

अभयजिह्व-अभयनाम्-अमर्दितामविराधितम् । आचा० १२३ ।

अभयज्योति-अभयज्योतिः, कौटिल्यकगोष्ठेय राजयज्ञवतां
भयानामविद्यमानप्रवेशम् । विपा० ६३ ।

अभयज्योति-अभयज्योतिः, अभयज्योतिः । उता० ७८ ।

अभयज्योति-अभयज्योतिः, उपवासः । आच० ८५२ ।

अभयज्योति-अभयज्योतिः, न भक्तार्थ, उपवासः । आच० ८५३ ।

अभय-अभयः, भ्रैरिगुपुत्रनाम । सूत्र० १०३ । दानविशेषः ।

प्रश्न० १३५ । अभयः, संयमः । आचा० ६२ । कुमार-
विशेषः । नि० चू० प्र० ७ अ, नि० चू० तृ० ३७ अ ।

इत्यादिप्राप्तकर्मतरदर्शा । व्य० प्र० १७ अ ।

अभयकटा-भक्तिजिनकीर्तिश्रितिका । सम० १५१ ।

अभयकटो-अभयकटः । आच० ४९९ ।

अभयकुमारः-प्रयोजनस्यापकारकः । मूल० ३१३ । विशेष-
नाम । विशेष० ६१३ । आर्यात्किञ्चिद्वेदरक्षतः । वृ० प्र० १८६ अ ।

आर्द्रकुमाराय प्रतिमाप्रिषकः । सूत्र० ३८५ । प्रयोजनश्रित-
निर्धार्मिकवचनया दक्षितः । सत्र० ३२९ । कालकीर्तिकसुत-
मुलसंज्ञा । सूत्र० १७८ । मवरपूर्विकीर्तिर्वापिद्वै रक्षन्तः ।

ज० प्र० १९७ । रोहिणीयस्य लीङ्गिकसूत्रपरिवर्ति-
पण । व्य० प्र० २०९ अ ।

अभयकुमारो-द्रष्टाविशेषः । नि० चू० प्र० १९४ अ ।

अभयद्वय-अभयद्वयः, प्राणापहरणरमिकेऽप्युपसर्गकारिणि
प्राणिनि यो ॥ भयं द्यते ददाति, अभया सर्वप्राणिभय-
परिहारवती वा दया-अनुकम्पा भय ह । भय०

७ । अभयं ~ विशिष्टमात्मनः स्वास्थं निःश्रेयसपथ-
भूमिकानिचयनभूता परमा श्रुतिरितिभावः तद्वत्त्वं ददति ।

जीवा० २५५ ।

अभयद्वयेण-अभयद्वयः, न भयं द्यते प्राणापहरणरमिको-
पसर्गकारिण्यपि प्राणिनि ददातीत्यभयद्वयः । सम० ४ ।

अभया वा-सर्वप्राणिभयपरिहारवती दया-पुण्या यस्यामा-
वभयद्वय । सम० ४ ।

अभयसेन-अभयसेनः, खेगोदाहरणे वारप्रकुरे राजा ।
आच० ७०९ ।

अभयसेनो-नारत्तुरे नमरं, तत्त्व अभयसेनो राया । नि०

चू० तृ० ५४ आ । वारप्रकुरराजा । वृ० द्वि० २४९ आ ।

अभयसेन-छर्दिदोषदृष्टान्ते राजा । पिंड० १६९ ।

अभयसेना-वापीनाम । ज० प्र० ३७० ।

अभया-हरीतकी । आचा० १३० । नि० चू० द्वि०

१४१ आ ।

अभये-अभयः, अनुतरीपपतिरुद्गमां प्रथमवर्गस्य दश-

साध्ययनम् । अनुत० ११ ।

अभयसिद्धि-अभयसिद्धिः, अभयः । जीवा० ४४९ ।

ठाणा० ३० ।

अभयिय-अभयः-अभयः । उता० ७१३ ।

अभय-अभयः, असोमनः । आच० ७०८ ।

अभयं - ननः इत्यायामपि दर्शनादसोमनं मायं-सर्वतो

निष्काशनलक्षणं पर्यायम् । उता० ४६ ।

अभयिमा-अभयार्था । वृ० द्वि० १६६ आ ।

अभयिओ-अभयितः । आच० १०१ । अभयित-अपरि-

णतजिनवचनस्य निषेधनाभावे मा भूद विपरिणाम ।

वृ० प्र० २७२ अ ।

अभयिते-असंनयप्राप्ते प्राप्तसंसर्ग वा । ठाणा० ४८१ ।

अभयितो-हृताभ्यासः । नि० चू० तृ० १३१ आ ।

अभयवृत्त-नलसम्भः । ओष २२३ ।

अभयो-असुभयः । दश० ३९ । विनाशः । वृ० द्वि० ७२ आ ।

अभयो-स्वदेशभाषाया अह । वृ० द्वि० १९ आ ।

अभि-पुत्रम् । वृ० द्वि० १९५ अ ।

अभिर्-अभिर्, नक्षत्रविशेषः । सू० ११४ । ठाणा० ७७ ।

अभिओ-अभियोगः, आत्माप्रदानलक्षणः । दश० २४९ ।

अभिवृत्ता । मृग० १२३ । बलात्कारः । उता० ३६५ ।

अभियोगकया-अभियोगकया, या वसीररण्यपूर्वमन्ययोः

संयोजिता सा । ओष० १०३ ।

अभियोगपावणं - अभियोगपावणं, दृढादुभयापारवर्तनम् ।

प्रश्न० २२ ।

अभियोगिओ-अभियोगि । आच० १२४ ।

अभियोगो-अभियोगः, प्रियेकमेति व्यापार्यमाणत्वम् जीवा०

२४३ ।

अभिभोगो-अभियोगः, पारवश्यम् । विपा० ५४ । गर्वः ।
 आव० ७७२ । वृत्तीकरणवृत्तौ मन्त्रथ । ओष० १९३ ।
 अभिभोगो-अभियोगः, अभिमुखं कर्मम् युज्यते व्यापा-
 र्यत इति वा, तस्य भावः कर्म्यं वा । जीवा० २८० ।
 अभिकंख-अभिकाङ्क्ष-उद्दिश्य । आचा० २८१ । पर्वा
 सोच्य । आचा० ३८८ ।

अभिकंखमाणो-अभिकाङ्खन्, मायारहितः । दश० २५२ ।

अभिकंता - अभिकान्ता-सदृशयास्त्वृत्तिवधारकः । दृ० प्र०
 १३ अ ।

अभिक्रंतं-अभिक्रान्तम्, अभिक्रमणम् । प्रज्ञापकं, प्रत्यभि-
 मुखं क्रमणम् । दश० १४१ ।

अभिक्रमंति-अभिलमंति । दश० चू० ६२ ।

अभिक्रममाणे-अभिक्रामन्-गच्छन् । आचा० २१७ ।

अभिक्रखत्तेया-पुणो पुणो भवन् । नि० चू० प्र० ३९ आ ।

अभिक्रखं-अभिक्रं-अनवरतः । आर्ष० १९५ ।

अभिक्रखं-अभिक्रं, अनवरतम् । भग० ९२, ४१ ।

आचा० ३५५ । सप्र० ११५ । उत० ३४३, २१४ ।

आर्ष० ४०७ । अनुवर्तयम् । भग० ४३ । पुनः पुनः ।

उत० ३४४, ४२८, ठाणा० ३०१ ।

अभिक्रखं अभिक्रखं ओहारत्ता - शयनशेषः ।

सम० ३७ ।

अभिक्रखं अभिक्रखं मोहारी-अभीष्टगमनीयगमवधारकः,
 योऽनीयगमवधारिणीं भाषां भाषते, यथा दासस्त्वं वीरो
 वैसि, यदा शङ्कितं तमिः शङ्कितं भगति । एकादासगमगाधि-
 स्थानम् । आर्ष० ६५३, ६५४ ।

अभिगच्छति-अभिगच्छति, समीपमभिगच्छति । भग०
 १३७ ।

अभिगता-अभिगताः, अभिगतजीवाजीवाः । आव० ३०४ ।

अभिगम-अभिगमः, ज्ञानम् । उत० ५९२ । बोधिलभः ।

सम० १२० । मैथुनासितना, गमने च । आव० ८२५ ।

अभिगम्य, विज्ञाय, आशेव्य । दश० २५८ ।

अभिगमकुसुते-अभिगमकुसुतः, लोकश्रापणैकदिप्रतिपत्ति-
 दशः । दश० २५५ ।

अभिगमणं - अभिगमनं, सर्वशास्त्रान्मण्डलादभ्यन्तरप्रवेग-
 नम् । जीवा० ३४५ । सूर्य० २४३ ।

अभिगमरुई - अभिगमरुईः-सस्य धृतज्ञानमर्थनो दृष्ट-
 भवति । प्रज्ञा० ५६ । अभिगमो-ज्ञानं ततो रविर्गण म,
 येन ह्याचारादिकं धृतमर्थनोऽभिगतं भवति सः । ठाणा०
 ५०४ । अभिगमरुईः-अभिगमो-ज्ञानं तेन रविर्गण सः ।
 उत० ५६३ ।

अभिगमसहे-अभिगमश्राद्धः-यत्र काले आगर्भे प्रवि-
 द्यते । ओष० १५६ ।

अभिगममहो-गममिद्री-गिहतांशुश्रयो । नि० चू० प्र०
 १९९ आ ।

अभिगम - अभिगमः, विस्तरशेषः । भग० १०० ।
 प्रतिपत्तिः । भग० १३७ ।

अभिगमो-अधिगमः, यथावशिष्यतपदार्थपरिच्छेदः । आव०
 ८३८ । श्रापणसागयानं वा विनयपद्विपत्ती वा । दश०
 चू० १४१ ।

अभिगया-जीवाजीवादिवदार्थोभिगमोवेत्ता भाविकेत्यर्थः । दृ०
 सू० १३९ आ ।

अभिगहियट्ट - अभिगृहीतार्थम्, प्रभिनाप्यस्याभिगमनात् ।
 भग० १३५ ।

अभिगाह - सेवते । आचा० ११४ । अभिगाहन्ते-सेवन्ते ।
 आचा० १३३ ।

अभिगिज्ज - अभिगृह्य, आलोच्य । दश० २१९ । अभीष्टं,
 तदभिसुखीभूय । ठाणा० ५६ ।

अभिगह - अभिगृहः, गुरुवियोगकरणाभिगमिषः । दश०
 ३४१ ।

अभिगहियमिच्छत्तं सणयत्तिया - अभिगृहीतमिच्छा-
 वृत्तौनश्रयिणी, मिच्छावृत्तौनश्रयिणीक्रियाया द्वितीयेभेदः ।
 आव० ६९२ ।

अभिगहिया-अभिगृहीता, प्रतिनिधितार्थावधारणम् । प्रज्ञा०
 २५६ । अभिगृहीता-व्याप्ति वा पात्राणि वा पूणीयाणि अपरेण
 वा येन प्रयोजनमिति प्रतिपन्नमिप्रहः । दृ० प्र० ९९ आ ।

अभिगहो-अभिगृहः-प्रवृत्त्यानविशेषः । आव० ८५३ ।
 कुतपपरिग्रहः । ठाणा० ४९ । नियमः । भग० ६२ ।

अभिगृहिकः-मिच्छात्वविशेषः । ठाणा० २७ ।

अभिघट्टिज्जमाणस्स-अभिघट्टयमानस्य-वेगेन घट्टतः ।
 जं० प्र० ३७ । जीवा १९३ ।

अभिघातो-उचलभो वा घटिजति । नि० ३०० प्र० १०५ आ ।
अभिचन्दे-अस्यामवसर्पिण्यां चतुर्थसुन्दरः ३ सम० १०३,
१५५ । अभिचन्द्रः, अन्तेकृदासां द्वितीयवर्गस्याष्टमा-
धयनम् । अन्त० ३ । अभिचन्द्रः-सुहृत्विशेषः । सूर्य०
१४६ । सं० प्र० ४९१ । सुलकरविशेषः । आब० १११ ।
जं० प्र० १३२ । अभिचन्द्रः-अमुष्यामवसर्पिण्यां चतुर्थ-
सुलकरः । टाण० ३६८ ।

अभिचारकमन्त्रप्रियादि - अश्विपुरतोषादी तत्प्रसम-
नार्थः । टाण० १६४ ।

अभिचारकं-वारकता । नि० ३०० प्र० २७४ आ ।

अभिचारकं-वसीकरणं । नि० ३०० प्र० १०१ आ ।

अभिजाय-अभिजातः, शास्त्रीयद्वादशदिवसनाम । जं० प्र०
४९० । विनीतः । उत० १८८ । सुलीनः । जं० प्र० १८२ ।

अभिजाओ-सिद्धः । वृ० दि० २५५ आ ।

अभिजायद्-अभिजानाति, निवेचयति । आब० २०३ ।

अभिजातं-वायुविशेषविशेषः । सम० ६३ ।

अभिजाति-सुलीनता । उत० ३४७ ।

अभिजातिप - अभिजातिग, अभिजाति-सुलीनता ता
गच्छति-उत्क्षिप्तभारनिर्वाहणादिवेति । उत० ३४७ ।

अभिजाते-अभिजातः, शास्त्रीयद्वादशदिवसनाम । सूर्य०
१८७ ।

अभिजाय-अभिजातम्-सुलीनम् । अग० ४६९ ।

अभिजायद् - अभिजायते, उपभोग्यतयाऽऽभिमुख्येनोत्प-
द्यते । उत० १८७ ।

अभिजित्-वसुधदेशविशेषः । प्रथ० ९५ । उदायनयुग ।
टाण० ४३१ ।

अभिजुंजति-अभियुजते, योजयति । प्रथ० २६ ।

अभिजुंजितप - अभियोजुम्, विद्यादिसामर्थ्यतल्लक्षणप्रवे-
ष्टेन व्यापारयितुम् । अग० १९१ ।

अभिजुंजिया-अभियुज्य, व्यापार्य, स्मारयित्वा । सूर्य०
१३९ । मोत्रमिन्दा, अभिवीर्यं प्रादुर्बिदा, व्यापारयिदा ।

आपा० १२३ । आग्निप्य-वसीकृतः । टाण० १०६ ।
गम्बन्धमुपगम्य, प्रतिरुद्धम् । टाण० १७० ।

अभिजोहनि - निरुद्धमिति, निर्वर्त्यमिति । वृ० प्र०
२८१ म ।

अभिजोययति-वसीकृतमिति । वृ० दि० २५५ आ ।

अभिज्ज-अज्ज । उत० २०७ ।

अभिज्जा-अभिव्याजमभिव्येक्ष्य । सम० ७१ । लोभः,
अभिव्याजं वा । प्रथ० ९७१ ।

अभिज्जा-अभिव्या-अद्वैतमिनिवेश, विपलक्षणः । अग०
५०३ । अभिव्या, अभिव्याजम्, अभिलाषः । प्रता०
५०४ ।

अभिज्जिष्य-अभिव्यातम्, इष्टम् । दस० ३७७ ।

अभिज्जिष्यता-अभिव्यथित्वा, निमा-लोभः सा सज्जता
यत्र सो भिव्यतो, न भिव्यतोऽभिव्यथितस्तद्भाषस्तत्ता । अग०
२५३ । अभिव्यथितता, अभिव्याजमभिव्या-अभिलाष, सा
सज्जताऽस्मिन् तस्य भावः । प्रता० ५०४ । अभिव्यथिता-
अद्वैतत्वं, अष्टमत्वं । अग० २३ ।

अभिजण-अभिनयः, चतुर्भिराद्वैतवाचिकतापि काहार्थमेवै-
समुदितैरसमुदितैर्वाऽभिनयैर्व्यस्तुमाधप्रकटनम् । जं० प्र०
४१४ ।

अभिजण्यो - अभिनन्दनः, अभिनन्दते वेदेन्द्रादिभिरिति,
चतुर्भोजिनः, गभर्तुभूतिरपीह । शक्नोऽभिनन्दितवानिति ।
आब० ५०३ ।

अभिजण्ये-अभिनन्दिता-लोकोत्तरप्रथममनाम । जं० प्र०
४९० ।

अभिजण्यिहो-अभिनन्दितवान् । आब० ५०३ ।

अभिजण्ये-अभिनन्द, लोकोत्तरप्रथममनाम । सूर्य० १५३ ।

अभिजिष्यते-अभिनन्दितः । आब० ११७ ।

अभिजिष्ये-अभिनवीय, अर्थाभिमुखतो नियतः प्रतिनिधित-
त्वात् कोषो-भोजविशेष, अभिजुंजतिऽस्माद् अभिनयं वेति ।
तदावर्णनार्थं भोजनसमः । प्रता० ५९६ ।

अभिजिष्यमाने - अभिविचरमान, धृष्यमानम् । सूर्य०
१५४ ।

अभिजिष्ये-अभिनविषे, विविधविशिष्टवर्णनमाधभाव-
तोऽतिनीनानुमाङ्गनरतया व्यवहितम् । प्रता० ४०३ ।

अभिजिष्ये-अभिनविषे, विपलवृद्धम् । अग० १०६ ।

अभिजिष्ये-अभिनविषे, समानम् । सूर्य० १७० ।

अभिजिष्ये-अभिव्याजं, विदम् । उत० १४९ । आब०
३४४ ।

अभिजिष्ये-अभिव्याजम्, अभिनयम् । अग० १९३ ।

अभिताचयंति-अभितापयन्ति, अपनयन्ति । सूत्र० १३३ ।

अभितुर-अभि-आभिमुख्येन त्वरस्व-श्रीधौ भव । उक्त० ३४० ।

अभितोसद्भजा-अभितोषयति, येन वा तेन वा यापयति ।

दश० २५३ ।

अभितुरगा-अभिदुर्गा, आभिमुख्येन दुर्गा-दु खोलादिका ।

सूत्र० १२९ ।

अभिद्वं-अभिदवन्ति । आचा० ४२९ ।

अभिद्वय-अभिदुतः, सर्वस्मिन्नाभ्याप्तः । जीवा० १३० ।

अभिधानं-ध्वनयर्थायः । आच० २९ ।

अभिधारण-अभिधारणे-यायात् । दश० १८६ । किमेते

उपसर्गा ममाचलिनचेनसः कर्तुमलमिति चिन्तयेत् ।

उक्त० १०९ । अभिधारयेत्-अस्तर्भावेतेष । उक्त० १०९ ।

अभिधारणा-धारणा, विचारणा, संकल्पः । दश० द्वि० ३७३ आ ।

अभिधारयामो-गर्हणादुद्धोद्धगमः । सूत्र० ३९२ ।

अभिधारमाणे-अभिसन्धारयत्-गच्छतः । आचा० ३२९ ।

अभिधास्ये-श्रीर्ताप्ये । आचा० ४ ।

अभिदेविज्ञा-अभिनन्देत्, अनुमन्येत । उक्त० १०० ।

अभिलयिका-नृपकलासेदः । सम० ८४ ।

अभिलय-विशिष्टवर्णादिपुण्येन । जीवा० १२१ ।

अभिलयम्-नयम् । सूत्र० १८ ।

अभिलिखलमणं-अभिलिखलमणं-पीडा । आचा० ४२२ ।

अभिलिखलमति-अभिलिखलमति-धर्माभिमुख्येन गृहस्थ-

पर्याय निर्गच्छति । उक्त० ३०६ ।

अभिलिखरिका-आभिमुख्येन नियता चरिका मृशोपदेशेन

बहिर्भागादिषु दुर्बलानामाप्तायनिमित्तं पूर्वोक्तसि समु-

त्कृष्टं समुदान लब्धुमनः । दश० द्वि० ६९ अ ।

अभिलिद्वारं-अनेकद्वारम् । सूत्र० द्वि० १२ आ ।

अभिलिबोध-अर्थाभिमुखोऽभिषेयवृत्तवाणितयोऽसत्यवृत्त-

त्वाद् बोध-सवेदनम् । ठाणा० ३४७ ।

अभिलिपयाप-अभिलिपया-अभि-प्रत्येकं नियता-विकृता

प्रजा पुष्टी । दश० द्वि० ३३९ अ ।

अभिलिचर्तनम्-क्रिया । उक्त० ५८१ ।

अभिलिविष्टा-अभिलिवृता । आच० २२० ।

अभिलिविष्टु-अभिलिविष्टम् । तीवानुभावतया विविष्टम् ।

भग० ९० ।

अभिलिविष्टा-अभि-अभिलिविष्टा निविष्टानि-सर्वाण्यपि

जीवे लभानि । भग० ५६९ ।

अभिलिविष्टु-अभिलिवृता-शरीरसंतापग्रहितः । आचा०

२८४ ।

अभिलिवेशिकः-मिथ्यात्वविशेषः । ठाणा० २७ ।

अभिलिवेसप-अभिलिवेसपेन, सुयति । दश० २३२ ।

अभिलिवेसं-अभिलिवेशः । आच० ३११ । आग्रहः ।

सम० ४८९ ।

अभिलिविष्टा-अभिलिवृत्तं, विधाय । भग० २९४ ।

अभिलिविष्टगड-विष्टवृत्त अपवरकः । दश० द्वि० १९० आ ।

अभिलिविष्टगडा-अभिलिवृत्त-वृत्तविष्टाद्वारायां वसती ।

दश० प्र० ४० आ ।

अभिलिविष्टगडाप-अभि-प्रत्येकं नियतो वगडः-परिक्षेपो

यस्यां सा अभिलिविष्टगडा । दश० द्वि० १८९ अ ।

अभिलिसिद्धा-अभिलिपया-रानिस्वाध्यायभूमिः, अभिलिपे-

धिनी-सामान्यस्वाध्यायभूमिः । दश० प्र० १२७ अ ।

अभिलिसिद्धो-अभिलिसिद्धः, अभिमुखः-बहिर्भागाभिमुखः

निसिद्धः । जीवा० ३६९, २०६ ।

अभिलिस्सचति-अभिलि-धवति, जिघ्रतामभिमुखं निस्स-

रति । जीवा० ११२ ।

अभिलि-अव्यपगतजीवं । सूत्र० प्र० ३५ आ ।

अभिलिपय-अभिलिपय-ज्ञात्वा । आचा० ३०४ ।

अभिलिपयो-अभिलिपयः, बुद्धिः । आच० ४१४ ।

अभिलिप्ये-अभिलिप्ये, कामयन् । दश० १९५ । अभिलिप्ये-

अभिलिप्ये । उक्त० २५४ ।

अभिलिप्ये-अभिलिप्ये-लोत्सर्ग-उपसर्गाभियोजने द्वितीयः ।

आच० ७७१ । विशेषे ६१२ ।

अभिलिप्ये-अभिलिप्ये । आच० ५८९ । प्रारब्धः, अपराधो

वा । प्रश्न० ६० ।

अभिलिप्ये-तिरस्त्रय । आचा० ३०८ । सर्वथा तत्सामर्थ्ये-

मुपहृतः । उक्त० ८१ । पराजितः । सूत्र० १४५ । अभि-

व्याप्य । सूत्र० २८५ ।

अभिलिप्ये-अभिलिप्ये । आच० ८१९ ।

अभिलिप्ये-अभिलिप्ये । उक्त० १६२ । आच० ३१६ ।

अभिलिप्ये-अभिलिप्ये । दश० प्र० ९९ अ ।

'अभिज्ञानम् - असद्व्यापारोपणं, अभ्यागम्यान् च । आव०
८७१ ।

अभिसंधारिज्ञा-अभिमन्धारेयन्, पर्यालोचयेत् । आचा०
३२५ ।

अभिसन्धि-आलोचनम् । प्रज्ञा० ५०० ।

अभिसंभूया-अभिसम्भृता, प्रादुर्भूता । आचा० ३७६ ।

अभिसमपणागप-तद्गोपायैश्वर्या । भग० १५९ । गदेव
यता लब्ध । भग० २२८ ।

अभिसमञ्जागच्छामि - अभिसमागच्छामि, अभिविधिना
साध्व्येन आगच्छामि-मर्त्यं परिच्छित्तिप्रकारं परिच्छि-
नमि। भग० ७३५।

अभिसमन्नाय - परिणमयितुमागच्छम् । भग० ११४ ।
उदयाभिमुखीभूतम् । भग० ९० । अभिमन्त्रागतम्-उद-
याभिमुखीभूतम् । प्रज्ञा० ४०३ । वशोपत पणिष्ठितम् ।
भग० २३ ।

अभिसमप्रागया-अभिसमप्रागयाता अभि-आभिसुख्येन
मन्यग-इपानिष्टावधारणतयाऽभिवि-सुब्दादिस्वरूपावगमा
स्वधादागता ११पा-परिभिक्षा ख्य । आचा० १५३ ।
मोह्यावस्था गता । ठाणा० २५५ ।

अभिसप्तमशतक्याह-अभिविधिना मवाणीप्रथं समन्वा
गतानि-मन्त्रानि नि । भग० २६९ ।

अभिसमागच्छति-अभिसमागच्छति साध्यमिदौ व्यापा
रणत्वं सम्यक् प्राप्नोति । भग० २३९ ।

अमिस्रागम - अभिप्रायगम, वस्तुपरिच्छेद । ठाणा०
१७२ ।

अभिलम्बेष्टा - अभिमुख्यतः सम्पत्तिन्वा-ज्ञात्वा । आत्मा ॥
४४ ।

अभिसिक्त-अभिषिक्त दीक्षासंस्कृत । दश० २४५ ।

अभिसेम-अभिषेक, धियोऽभिषेक । आव० १७८ ।

अभिसेअसिला अभिषेकशिला, अभिषेकाय-जिनचन्म
स्तात्राय शिला । प० प्र० ३७१ ।

अभिसेमा-पदातिथी । नि० चू० प्र० १३० आ ।

अभिसेष्ट-आचार्यपदस्थापनार्ह, मृगार्थनदुमशोषेन । वृ०
दि० २८३ आ ।

अभिसेषण-अभिषेकेण, द्रुकशोणितनिषेकादिप्रमेणेति। आचा०
२३९।

अभिसेओ-अभिषेक-सुत्रार्थतदुभयोपेत आचार्यपदम्भाष-
नार्ह । ट्य० प्र० १४१ आ । जीवा० २७६ ।

अभिसेकमंडे-अभिषेकभाण्डम्, अभिषेकोपहरम् । जीवा०
३३६ ।

अभिसेग-अभिषेक, अभियुक्त । पृ० प्र० १७७ आ ।

अभिसेगपत्ता - अभिषेकप्राप्ता-प्रवर्तिनीपदयोग्या । पृ०
दि० २२ आ ।

अभिसेगसिलाओ - अभिषेकशिला, तीर्थस्नानामभिषेकशिला, शिला १, राणा २३४।

अभिषेकं-अभिषङ्गा अभिनियुता । इयं प्र० १३४ अ ।

अभिसेजा-अभिशाया. द्वितीयधमनि । विश्वो० १३०५ ।

अभिसेय-अभिषेक-उपाध्याय । वय० द्वि० १६^{१०} भ।

अपिसेयसभा-अभिषेकसभा । जीवा० २३६।

अभिसेयसभा—अभिषेकसभा, यस्यां राज्याभिषेकेणाभिषिच्यते । टाणा. ३५३ । अभिषेकभवनं निमानभाविनी मभा ।

अभिहृता-अभिहृता, अभिमुखेन हृता, चरणेन पट्टिता,
उभिव्य क्षिता वा। भाव० ५७३।

अभिहृद - अभ्याहृतम्, स्वप्नामादं माधुनिमित्तमभिमुख
मानीतम् । दृगं ११६ । शृद्धस्थेनार्जितं । आया० ३०० ।
निष्पन्नमेवान्वयं समानीतम् । आया० ३६१ । अभ्याहृत-
स्वप्नामादिभ्य आहृत्य यद्वाति । ठाणा० ४६० । मग०
४६७ ।

अभिहणति - अभिघ्नन्ति, अभिमुख्यमाण उक्तो प्रवृत्तिः ।
प्रका० ५१० ।

अभिहणह-आभिमुख्येन ह्य । भग० ३८१ ।

अभिहणिस्र - अभिहृन्त्यत, पादेन ताडयेत् । आवा०
४०८ ।

अभीक्ष्णमवधारकत्वम्-शङ्कितम्याप्यथम्यावधारकत्वम्।
प्र.१० १४४।

अप्पीति-अभिषि, उदायननृपपुत्र । भग० ६१८ ।

अभीषी-अभिजित्, नक्षत्रविशेष । मयू० १२९ ।

अभीरू-गत्त्वसम्पन्न । आध० २०२ ।

अभु(ब्धु)ल्लियमरणं-परिण्यादि । नि० सू० प्र० २६३ आ ।

अमुक्त-अमुक्त, य कुमार एव प्रवर्जित । ओष० ९९

अभूद्भावे-अमनिभावे, अमप्यद्भावे । दृ० २४३ ।

अमुत्ती - अमुक्तिः, सलोभता, परिग्रहस्य पञ्चशतितमं नाम । प्रथ० १२ ।

अमुय - अस्थितम्, मनोऽपेक्षया अस्मृतम् । भग० ११७ ।

अमुहं - अमुलं, निरुत्तरम् । व्य० द्वि० १६० अ ।

अमुहा - अमुयाः, निर्वाचः । भग० ३७६ ।

अमूढ - अमूढः, अविप्लुतः । दश० २६६ ।

अमूढद्विद्वी - अमूढद्विष्टिः, बालतपरिवृतपोविद्यातिशयदर्शनैव मूढाः स्वभावाच्चलिता द्विष्टिः - सम्म्यग्दर्शनरूपा यस्यामात्रमूढ-द्विष्टिः । प्रज्ञा० ५६ । अचलितमम्याद्विष्टिः । दश० १०२ । अद्विष्टितुतीर्थिकदर्शनेऽप्यनवगीतमेवास्मर्गनमिति मोह-विरहिता सा चासी द्विष्टि-मुक्तिरूपा । उक्त० ५६७ ।

अमूढलफलो - अमूढलक्षः, तयैवेत्यादिपरीनवेता । भाष० २३४ ।

अमृतरसा - वापीनाम । ज० प्र० ३७१ ।

अमेज्जं - अमेध्यम् । भाष० २१३ ।

अमोसलि - न विद्यते मोमली यत्र तदमोसलि । ठाणा० ३६१ ।

अमोहं - अमोघम्, अन्तरिक्षम् । सूत्र० ३१८ । अवन्ध्यम् । दश० २३३ । ज्वगो । नि० च० तु० ७०आ ।

अमोहदं सार्णं - अमोघदर्शनम्, पुमिनाले उद्यानम् । विपा० ५५ ।

अमोहदंस्ति - अमोहदर्शी, योऽमोहं-यथावत्पश्यति । दश० २०७ ।

अमोहदंसी - अमोघदर्शी, पुरिमतालनगरेऽमोघदर्शनोयाने यक्षः । विपा० ५५ ।

अमोहपहारी - अमोघपहारी, जितसत्री राक्षी रथिक । उक्त० २१४ ।

अमोहरहो - अमोघरथः, जितसत्री राक्षी रथिक । उक्त० २१३ ।

अमोहमर्त्यं - अमोघमर्त्यम् । भाष० ४०७ ।

अमोहा - अमोघा, एवेदिग्भागजनपरितम्य दक्षिणस्या दिशि पुष्करिणीविशेषः । जीवा० ३६४ । ठाणा० २३० । अनि-फलः, जम्बा मुद्रोनाया द्वितीयं नाम । जीवा० २९९ । मत्स्यः । ज० प्र० ३३६ । अमोघाः, आदिशोद्वात्ममय-योरादिचक्रिणविकारजनिता दण्डाः । भग० १९६ ।

मिदधिलानाम । (दि०) । मय्यविम्वस्याधःकदाचिदुपलभ्यमा-नप्रकटोद्विंसिम्भिता इयामादिरेखा । जीवा० २८३ ।

अमोहे - अमोहः, वैधमणस्य पुत्रस्थानीयो देवः । भग० २०० । प्रवेयकवियानग्रस्तन्नामविशेषः । ठाणा० ४५३ ।

अमोहो - अमोघः । उक्त० ४०३ । अमोघः, आदिलकिरण-विकारजनित आदित्योद्गमनास्तमयने आतामः कृष्णस्यामो वा धरुद्रोद्विंसिम्भिता दण्डः, यूपरः । भाष० ७३६ । अमोहः, शाहजनीनगर्यां देवरमणोयाने यक्षः । विपा० ६५ ।

अम्मड - (अम्मडः), परित्राजकः । भग० ६५३ ।

अम्मघाई - धात्री । उक्त० ३३१ ।

अम्मया - अम्वा, पुरपसिंहवासुदेवमाता । भाष० १६३ ।

अम्वा । भाष० ८१६ ।

अम्मादिती - पञ्चमवासुदेवमाता । मम० १५२ । व्य० प्र० १८० आ ।

अम्मि(ग्मि)ओ - अन्धगतः । भाष० ५६० ।

अम्मो - अम्वा । भाष० २७२ ।

अम्मोगइया - अहपुर्विका । भाष० २९३ ।

अम्मोगतिया - अभिमुखः । भाष० ३०० ।

अम्मल - (अविले), आध्वन्यद्वेदनकृत् । ठाणा० २६ । अम्मल- (अविले), काश्चिन् । ठाणा० ४९० । रसविशेषः । प्रज्ञा० ४७३ ।

अम्मलवेतस्त - अम्मलमपरिणताः । प्रज्ञा० १० ।

अम्हपहिं - अम्मदीयम् । भाष० ८१३ ।

अम्हचयं - अम्मदीयम्, अस्मत्सम्प्रदायः । दश० ११० ।

अम्हचय - अम्मादीन । भाष० २९५ ।

अम्हे - अम्माकम् । पठ० २८-६६ ।

अयं - अयः, प्रत्यक्षगोचरीभूत मयारी । भाषा० १६३ ।

इष्टफलं, कर्म । जीवा० ३२ । लोहं । भग० ६९७ । इष्ट-फलम् । भग० ४ ।

अयंनिय - अयन्निवृत्त, अनियमिनः । उक्त० ४७८ ।

अयंते - (अयंते), पुनः कायिका द्युत्तम्य यदति प्रविशन्तः । ओष० ८१ ।

अयंपिर - अयं पनसीला, नोचैर्लम्बविलम्बा । दश० २३६ ।

अयंपुले - वरुणस्य पुत्रस्थानीयो देवः । भग० १९९ । मत्स्यवन्धविशेषः । विपा० ८१ । गोशालकभाषक । भग० ६८० ।

अयंयुले-आजीवकोपायकविशेष । भग० ३७० ।

अय-अय, लोह । प्रज्ञा० २७ । पृथिवीमेद । आचा० २९ ।
अयभाकरो-लोहाकर यत्र लोह ध्यायते । ठाणा० ४१९ ।

अयककरभोई-अनकरभोजी, अय-छागन्धस्य कर्कर-
यजनकवृद्धयसाग्री कर्करायते तच्चह प्रस्तावान्मेदोन्तुरम-
तिपक्व वा माम तद्वोरी वा । उत० २७४ ।

अयकरप-अयकर, ग्रहविशेष । ठाणा० ७८ । ज० प्र०
१३६ ।

अयकोट्टसि-लोहप्रतापनाय कुत्रले । भग० ६९७ ।

अयकोट्टसिदितो-अय कोट्टसिधित, अय कोट्ट लोहस्य
कोट्टसिदितस्थिता । जीवा० १०५ ।

अयगरा-अयगरा, उर परिसर्पमेदविशेष । प्रज्ञा० ४० ।

अयगरो-अयगर, उर परिसर्पविशेष । जीवा० ३९ ।

अयगोलो-पालो निद्रमो वा । नि० चू० प्र० ६७ अ ।

अयण-अयन, द्रव्य गृह्यतव । जीवा० ३४४ । सूर्य० ९१ ।
अयन-मातल्यभवनग्रहण । विशेष० १३४३ ।

अयणाति-अयनानि-शुक्रद्वयमानानि । ठाणा० ८६ ।

अयणे-(अयन), नय प्रहण । अय० ८८८ ।

अयत-(अयत) अयननया । आप० २१९ ।

अयधायम्-अयधायिभानवन । आप० ९१ ।

अयमाने-आयमान प्रवृत्तमान । सूर्य० १० । आयान
आगच्छत । मम० १६ ।

अयमाणे (अयमाण)-अयमान । ज० प्र० ४४२ ।

अयराह-अयराहि, मायरामाण । विज्ञे० १०७१ ।

अयरासर-अयरासरम् अविजमाना जीवमती यस्मिन्
तत् । आप० ८१ ।

अयल-अयल स्वभाषिकप्रयागकचलनक्षेयाद्वयाहात ।
जीवा० ५५ । अयल-स्वभाषिकप्रयागकचलनक्षे-
याहात निधल । भग० ७ ।

अयलपुर-अयलपुर नगरावशय । ज० ९० । पि०
१४६ ।

अयलमोया-अयलमोया, मेदमगणन । आप० १६०१ ।

अयले-अयल, पयमचलदेव । आप० १९१ १७४ । मम०
८८ । अयलदृशाना प्रथमवर्गस्य कपययनम् । अन्त० १ ।

अयलो-अयल, उज्जिग्या वा यगर । ज० २१६ ।

स्वाभाषिकप्रयागकचलनक्षेयाद्वयाहात । मम० ५ ।

अयवीही-अयवीही, शुक्रमन्त्रमहस्य मातमी वीही । ठाणा०
४८८ ।

अयदा-कीर्तिनाम (अयमोमितिगम), यदुदयवद्वान्
मायरास्यापि जनस्याप्रशस्यो भवति तत् । प्रज्ञा० ४७० ।

अयदोभयम्-अयलाभाभयम् । आप० ६४६ ।

अयसि-अयसी, धान्यविशेष । दत्ता० १९३ । भग०
८००, ८०३ । अयसी, धान्यविशेष । भग० २७४ । अयसी-
पुष्पम् । उत० ६६० । कुसुमिआ । आप० १४६ ।

अयसिकुसुम-अयसीकुसुमम् । प्रज्ञा० ३६० ।

अयसिचर्ण-अयसीचर्णम् । आप० १८६ ।

अयसिचर्ण-(अयसीचर्णम्) । भग० ३६ ।

अयसी-अयसीविशेष । प्रज्ञा० ३३ । धान्यविशेष । उत०
६५३ ।

अय-द्विचरविशेष । प्रज्ञा० ४९ ।

अयगर-अयगर, यस्मिन् निरन्तर मन्त्रमुपास्यद्योदल
प्रमित्यादय उत्पद्यते स । जीवा० १०३ । लोहाकर-
यत्र लोह ध्यायते । भग० १९९ ।

अयि-अयि कोमलमन्दन प्रयुज्यमान शम्भु । दत्ता०
६० ।

अयोगी न सन्ति योगा यस्य स, न योगीति वा यो-
ऽमावयोगी दैव्यीकणव्यवस्थित । ठाणा० ५० ।

अयोग्य (अयोग्य) अय, अयय । नि० चू० द्वि०
२० आ ।

अयोध्या-अयोध्याराधानी । प्रज्ञा० ८७ । अयलमगण-
चर्यवर्तितो नयगी । प्रज्ञा० ३०० । काशना । ज० प्र०
१३८ ।

अयोमुहा-अयोमुल परादन्तमान्तराद्य । प्रज्ञा० ५० ।

अय्यापारोवेक्ष-मृतरस्वित्वालिभस्व सन्धिसमाप्तपुष्प-
मणान्तरागणाना । ठाणा० २३ ।

अय्याहृतपौर्णपर्यन्त-वायलिपयविशय । मम० ६३ ।

अयजर-अयजरम्, अयजरम्, अयजरम् । ठाणा० २८३,
२८८ ।

अरह-अरहि, मोहनीयादयाचिन्ताहात । मम० ८० ।

अरहकम् - अरहिमं यदुदयन तन्वेवाति पयते तत् ।
ठाणा० ६९९ ।

भरहमोहणिजं-भरतिमोहनीयम्-यदुदयवसान् पुनर्वाशा-
भ्यन्तरेषु वस्तुषु अग्रेति करोति तत् । प्रभा० ४६९ ।

भरह्यं-भरतिः । जे ण पचति । नि० पू० प्र० १८९ अ ।

भरहं-भरतिः । इष्टप्रामिबिनासोत्थो मानसो विकारः ।
आच० १६८ । वातादिजलितधिसोद्वेगः । उत० ३३८ ।

भरप-भरजाः । प्रहविशेषः । जे० प्र० ५३५ । ठाणा० ७९ ।

भरफखुरी-भरखुरीम् । संवेगोदाहणे मित्रप्रमत्तस्य प्रत्यन्त-
नगरम् । आच० ७१० ।

भरपांतरे-भरकान्तरम् । आच० १४४ ।

भरपाउतासित्या-भरचोतासिता, भरकैरायुका-अभिवि-
थिनास्थिता भरकायुका, 'भिव'ति स्थान्-भवेत्, अपवा-
डरकाउतासिता-आस्थासिता यस्यां मा । भग० १५४ ।

भरपट्टमदीनियहादिः । उत० ५९९ ।

भरजा-भरजः । जे० प्र० ३५७ ।

भरणी-शरद्विशेषः । प्रभा० २९ ।

भरणे-भरणम्, क्षाननम् । दश० १४७ ।

भरणयद्विस्तरं-विमानविशेषः । भग० ३९ ।

भरणानी-भरणम् । उत० ३८१ ।

भरति-भरतिः, मोहनीयोदयजधिगविकार उद्वेगलक्षणः ।
ठाणा० २९ ।

भरते-भरजा, प्रसक्तो विमानप्रमप्रत्यनाम । ठाणा०
३६७ ।

भरप-भरजाभि स्वामाविकरभोरदिनयात् । भग० १४० ।

भरपं-भरन, रतस्याभावरूपः, भरजो-भ्रमोऽभावरूपः ।

भरमे-भ्रमारादिरगामाभम् । उत० ४४८ ।

भरपिदं-भरपिद, अन्वयवर्णनविशेषः । प्रभा० १३ ।
जराहविशेषः । प्रभा० ३३ ।

भरसं-भरणम्, दिव्यवर्णनविशेषः । प्रभा० १०६ ।
प्रभा० ६३ । अविष्मनाहार्यम् । दिव्यवर्णनविशेषः ।

भरिः । प्रभा० १६३ । अमृतागम् । दश० पू० ८३ ।

भरपनागम्, दिव्यवर्णनविशेषः । दश० १८० ।

भरपनागिनी-भरणेन श्रेयश्च दत्तमात्रमभिविषयः ।
ठाणा० ३९६ ।

भरपनागिनी-भरणेन, अमृतोदयः । भग० ३०६ ।

भरणगारे-भरणगारे, भरणे-दिव्यवर्णनविशेषः ।

हारयतीति, भरनो वाऽऽहारो यस्यासावरसाहारः । ठाणा०
२९८ ।

भरसाहि-प्रहरणविशेषः । उत० ४६० ।

भरसिया-भराणि । उत० १३१ ।

भरसेहि-अविष्मनरमः । भग० ४८४ ।

भरसो-भरणः, दिव्यवर्णनविशेषः । औप० ४० ।

भरहंत-अहंतः, अशोकान्तरमात्रातिहायिकी पुनः-
हन्तीति । दश० ६३ ।

भरहंतघरं-अहंतघरम् । आच० २९५ ।

भरहंता-अहंत, अमरवर्णनविशेषः । आदिमहाप्रतिहार्य-
रूपं पुनःहन्तीति । भग० ३ । अहंताऽन्तः-अविष्मनं रहः-

गुह्यं देवोऽन्तो-मार्थं गिरिगुहादीनां गर्भेदेति या वेदां से ।
भग० ३ । अरण्यन्तः-अविष्मनो रथः-स्यन्दनः गतः-

परिग्रहोपलक्षणभूतः अन्तः-विनाशो जरापुलक्षणभूतो
येना से । भग० ३ । अहन्तः-अविष्मनातिप्रपञ्चतः ।

भग० ३ । अहन्तः-अहन्तः-अविष्मनातिप्रपञ्चतः ।
गण्येऽपि वीतरागवादिषु हं स्वभाषमत्यन्तम् । भग० ३ ।

अहं-अहन्तः । आच० ४०६ । प्रभा० ५५ । अशोक-
पुष्पमहाप्रतिहार्यादिगुह्यमहन्तीति मीमांसकः । आच० ४८ ।

अहं । ठाणा० ३३० ।

अहंतेपुष्पसो-अहंतेपुष्पेन, अरण्यम् । आच० ४५९ ।

अह-अहन्, अविष्मनातिप्रपञ्चतः । ठाणा०
४६५ । अहं-पुष्पः । भग० ६३ ।

अहह-अरण्यः । (आ० ३) ।

अहहो-अरण्यः । औप० १०८ ।

अहहण्य-अविष्मनः । (म० ३) ।

अहहण्यो-अहहण्य, ईशानिनी मध्य ईशान्या गह-
गिणः । आच० ६३६ ।

अहहण्यो-अहहण्यो, अविष्मनः । (म० ३) । अहहण्यो,
मध्यमवर्णनविशेषः । दश० पू० १५६ अ ।

अहहण्यो-अहहण्य, अहहण्यो, अविष्मनः । (म० ३) ।
विश० ५५ ।

अहहण्यो-अहहण्य, अविष्मनः । (म० ३) ।
अहहण्यो-अहहण्य, अविष्मनः । (म० ३) ।

अहहण्यो-अहहण्य, अविष्मनः । (म० ३) ।
अहहण्यो-अहहण्य, अविष्मनः । (म० ३) ।

अरहया-अर्हता, तीर्थचरता । आष० २३० ।

अरहस्त- अगीतरहस्यभूतं इत्याशयायैव । वृ० नृ० ।
२६१ आ ।

अरहसिज्जा-अरहस्यजा, अर्हद्वचनम् । व्य० प्र० २० आ ।

अरह-देवादिषु । पूजामर्हन्तीति अर्हन्त, अरहण अथवा
नाम्नि रह-प्रच्छेदं किञ्चिन्पि येषां प्रत्यक्षाज्ञानिष्वपि ।
ठाणा० १७४ । जिनः । मम० १०३ । अर्हन्-पूजा
मर्हतीति । अरहा, नाम्य रहस्य विज्ञा इति या । उत०
२७७ ।

अरहितं-सामपादेनेनाग लेपकगोहेण वा साधुमाध्यो परस्परं
रहितवन्धो वा । वृ० डि० १९ अ ।

अरासिः-स्यापि । विनो० ७७० ।

अरायाणि-अराजानि, यत्र राया मृत । आचा० ३७८ ।

अरि-अरि, सामान्यतः नात्र । म० प्र० १२० ।

अरिणो-अरिण । औप० १९९ ।

अरिष्ट-अरिष्ट, विपुलम् । वृ० वि० ३१ ।

अरिष्टनेमि-अरिष्टनेमि । आष० २७३, ५१७ । दश०
१६, ९९ । तीर्थकरविशेष । वृ० प्र० ३० आ । अन्त०
१५ । समुद्रविजयमतः । उत० ४८९ । समुद्रविजयस्य
प्रथम पुत्र । उत० ४९६ ।

अरिष्ट्यं-अरिष्टकं, ऋषिदेश । वृ० ३६० ।

अरिह-भेदकगोत्रस्य नामविशेष । ठाणा० ३९० ।

अरिह-धर्मजिनप्रथमशिष्य । मम० १०२ ।

अरिणो-अरय, इन्द्रियविषयकषावपरीयहवेदनीयमर्गत्वा ।
आष० ४०६ ।

अरिदमन-अरिदमनो अभवत्प्राप्तताभ्यामेवमन्तपुरे गता ।
सूत्र० १०० ।

अग्निमर्दन-मन्वानाणां वामनपुरे राचा । वि० ४८ ।

अरिष्टनगरम्-राममानुलहिरम्यनाभगाधानी । प्रथ० ८८ ।

अरिष्टपुत्रम्-रथिरराजधानी । प्रथ० ९० ।

अरिस्-अर्त्तानि गणविशेष । विषा० ४०३ नि० चू० प्र०
१८९ अ । नि० चू० डि० ६२० आ । अर्गं मुद्राचक्र ।
ज० प्र० १२० ।

अरिहन्त अर्हन्, अरहन्-न रहन्तीति । म० ७९ ।

अस्तोकपद्महाप्रतिहाषादिभ्यो पूजामर्हन्तीति अर्हन्त- ।
गामार । आष० ११९ ।

अरिहन्तचेष्ट-अर्हचैत्रम्, तीर्थकरचैत्रम् । आष० २८९ ।

अरिहन्ता-अरिहन्ता, कर्माविनाशक । भग० ३ । कर्म-
हन्ता । भग० ३ । अरिहन्ता, इन्द्रियविषयकषावपरी-
यहवेदनीयमर्गमग (नाग) इति । आष० ४०६ । अरिह-
न्ता, रमोहन्ता । आष० ४०६ ।

अरिहमिहो-अरिहमिह । उत० १० ।

अरिहा-अर्हा । आष० ३८३ ।

अरिहो-अर्ह, अर्थ । प्रथ० १९ ।

अरी-अरि, मयु । जीवा० २८० ।

अरुम-अरु, मनी । वृ० डि० ११ आ । अरु-मनी । वृ०
७० २०८ आ ।

अरुगं-अरुगं, मग । वृ० डि० २५४ अ ।

अरुजमन्ते-अरुजमन्ते-तन्मिन् पात्रक । औप० १४९ ।

अरुण-अरुण, मन्दीधरमनुमान्तरे द्वीप, तदनन्तरं
समुद्रोऽपि । प्रजा० ३०७ । मन्महाद्वीपे प्रथममेव ।
आचा० २३० ।

अरुणसरयद्विसं-अरुणोदकप्रेरिमातन्मिन् । मम० १९ ।

अरुणप्लव-शीतल्लापाधीक्षारविषा । मम० १०१ ।

अरुणप्लवो-अरुणप्लव, वनपुत्रोऽमुद्रानन्तरमाग्रात् तद-
वाचनपदैव । जीवा० ३१३ । ठाणा० २२६ ।

अरुणमहायरो-अरुणमहाय, अरुणोऽमुद्रोऽमुद्रादी
धिपतिर्देव । जीवा० ३९७ ।

अरुणयार-अरुणय, अरुणमनुमानन्तरे द्वीप, तदनन्तरं
समुद्रोऽपि । प्रजा० ३०७ । द्वीपविशेष । ठाणा० २१३ ।

अरुणयवमहो-अरुणयवमह, अरुणोऽमुद्रोऽमुद्रादीधिप-
तिर्देव । जीवा० ३९७ ।

अरुणयवमहामहो-अरुणयवमहामह, अरुणोऽमुद्रोऽमुद्रा-
दीधिपतिर्देव । जीवा० ३९७ ।

अरुणयवमास-अरुणयवमनुमानन्तरे द्वीप तदनन्तरं
समुद्रोऽपि । प्रजा० ३०७ ।

अरुणयवमासमहो-अरुणयवमहामह, अरुणोऽमुद्रोऽमुद्रा-
दीधिपतिर्देव । जीवा० ३९७ ।

अरुणयवमासमहामहो-अरुणयवमहामहामह, अरुणोऽमुद्रोऽमुद्रा-
दीधिपतिर्देव । जीवा० ३९७ ।

अरुणयवमासयरो-अरुणयवमहामह, अरुणोऽमुद्रोऽमुद्रा-
दीधिपतिर्देव । जीवा० ३९७ ।

अरुणवरावभासो - अरुणवरावभास, अरुणवरोदमसुद-
स्तको द्वीप । जीवा० ३६७ ।

अरुणचरो-अरुणचर, अरुणोदसमुद्रमत्को द्वीप । जीवा०
३६७ । अरुणचरोदे समुद्रे पूर्वाक्षाधिपतिर्देव । जीवा० ३६७ ।

अरुणचरोऽ - अरुणचरोद, अरुणचरद्वीपमत्क समुद्र ।
जीवा० ३६७ ।

अरुणा-शिलरिपर्वतवासिदेवनाम । ठाणा० ८० ।

अरुणाभं-प्रदालोककत्वे विमानविशेष । मम० १४ ।

अरुणाभे-अरुणाभ, राक्षप्रलापीनमे कृष्णपुद्गलविशेष ।
मर्म० २८७ । सौभर्मकत्वे विमान । मम० ५५१ ।

अरुणावभासो - अरुणावभास, अरुणावभासद्वीपमत्क
समुद्र । जीवा० ३६७ ।

अरुणे-ग्रहविशेष । ठाणा० ७९ ।

अरुणो-अरुण - लौकान्तिकदेवावस्था । आश० १३५ ।
महापुत्रस्य प्रथमो मेघ । प्रभ० १६१ । ग्रहविशेष । ज० प्र०
७३ । द्वीपविशेष, यो देवप्रभया पत्रेनादिगन्तव्य इत्येतत्प्रभ
या चारुण इति । जीवा० ३६७ । देव । ज० प्र० ३०० ।

अरुणोऽ-अरुणोद, अरुणद्वीपमत्क समुद्र, समुद्रमुमनो
अद्वेष्टाभरणधराऽरुणम्-आरुणमुद्रक यस्यामी । जीवा०
३६७ ।

अरुणोद्भ-अरुणोदक, अन्धकार, तमहकायस्य नाम ।
मम० २७० ।

अरुणोद्-समुद्रविशेष । ठाणा० १७३ ।

अरुणोपपात-मृदविशेष । ज० प्र० ६० । आ ।

अरुणोद्यद्यति-अरुणोपपान, इहार्जुनो नामद्वन्द्वतत्समयनि
यज्ञो मन्थस्तद्रुपपातहेतु, अद्ययननाम । ठाणा० ५१३ ।

अरुण्य - अरुण, अविद्यमानरोग । मम० ९ । अरु-
ण्य । मम० ९० । अरुण, शरीरमनमोरभावनाधिभ्याधि
रहितम् । जीवा० २५६ । अरुणम्-अविद्यमानरोग शरी
रमनमोभावात् । मम० ५ ।

अरुण्य-अरु । आश० ८०० ।

अरुह-न रहोऽरुह अपुनर्भावी । आश० २३१ ।

अरुहंत-अरोहन्, शीतगर्भवीश्रवाद्यनुपनाममान । मम० ३ ।

अरोहन, अनुपनाममान शीतगर्भवीश्रवात् । मम० ३ ।

अरुह्य-अर्हता । विश्वे० ८६१ ।

अरुणिणः-अमर्ता । ठाणा० १९५ ।

अरुवी-अरुण, अमर्तम् । मम० १५० ।

अरेण-आरत । आव० २८५ ।

अरो-अर, तीर्थकृच्चक्रवर्तिविशेष । उत० ४८८ । मन्त्र
चक्रवर्ती । आव० १५९ । मम० १५२ । सर्वोत्तमे कुले
वृद्धिरो जायतेऽत, अण्दणो जिन, यस्मिन् गर्भगते
मात्रा स्वप्न सर्वस्वनमोऽतिमन्दरोऽतिप्रमाणश्चात्र । इष्टो
ऽन । आव० ५०५ ।

अरोगी-अरोगी-रोगविप्रमुक्त । दश० २०१ ।

अरोस-अरोय, चित्तान्द्रेयनिवासी स्नेहविशेष । प्रभ०
१४ ।

अर्कनृणम्-उत० ६७३ । प्रज्ञा० १० ।

अर्गलम्-अधिकम् । उत० ६६० ।

अर्गलपाशका-अमरगन्धामयानि, यन्मार्गलाऽप्राणि निमित्त-
आचा० ३३७ ।

अर्गला-(अमगल), पकरणभेद । आचा० ६० । परिष ।
उत० ३११ ।

अर्घति-(अण्ड), अर्हति । उत० ३१६ ।

अर्चा-(अन्वे) श्रेया, अर्चि, कोपाद्यध्वनायाभिका
उवाला । आचा० २८४ ।

अर्चि-(अर्ची), अर्चिलम् । ठाणा० ३३६ । अर्चि -
मूलप्रतिबद्धा उबलनाशब्दा । उत० ६९६ ।

अर्चिषा-(अर्चीष) शरीरनिर्गततप्तगन्धाला । ठाणा० ४२१ ।

अर्जितदुःखा-अर्जित उपाजित दुःख ईदृशे । मम० २६३ ।

अर्जुन-तृणविशेष । प्रज्ञा० १० । उत० ६९० । जीवा० १५ ।
ज० प्र० १३ ।

अर्जुनसुरर्णकम्-(अर्जुनसुरवर्णक) अर्जुन इष्ट तत्र
तत्रवर्णकम् । उत० १८१ ।

अर्जुनसुरर्णमयी-मर्वा दत्ता वनकमयी । ज० प्र० ३३३ ।

अर्ति-(अर्ह) शरीरमानवी पीडा तत्र भरा । आश०
१३५ ।

अर्थ-अर्थे गम्यत, परिणतयन इति । आव० १० । आशा
आव० ६०६ । निदमरूपपर्याय । ठाणा० १०० ।

अर्थम्-निमित्तम् । उत० १४३१ ।

अर्थकर-(अर्थकर) मन्त्री निमित्तक । ठाणा० २४१ ।

अर्थजाता-(अर्थजाय) अर्थ-वाद्यमुद्राचनन स्वीय
परिणामादेतात यथा या पत्तिचौरादिना मयमात्राचनन
तत्पर्यस्ता ता । ठाणा० २०९ ।

अर्थदण्ड - (अद्वादडे), दण्डयतेऽऽत्माऽन्यो वा प्राणी येन
॥ दण्ड ॥ ठाणा० ३१६ ।

अर्थधर्माभ्यासानपेतम् - वाण्यतिशयविशेष । सम० ६३ ।

अर्थनिर्यापणा - अर्थस्य पूर्वापरसाहचर्येण गमनिकेत्यर्थः ।
ठाणा० ४२३ । अर्थ - सुप्राप्तिषेय वस्तु तस्य निरिति-
भूदा यापना - निर्वाहणा पूर्वापरसाहचर्येण स्वयं ज्ञानतोऽन्येषा
व कथनतो निर्गमना । उत० ३९ ।

अर्थपदम् । भग० २०२ ।

अर्थपदानि - (अद्वपदा) अर्थप्रधानानि पदानि । उत०
३४१ ।

अर्थशास्त्र - धनुर्वेदादि । ह० प्र० १३० आ ।

अर्थीकृत्वा - पुनरभिनिवेशतोऽन्यथा प्ररूपणादिलक्षणा ।
सम० १३२ ।

अर्थान्ति - (अह) , निमित्तात् । उत० ४९१ ।

अर्थधिकारः - (अत्थाहिहारो), शास्त्रीशेषकमस्य पक्षमभेद ।
आचा० ३ । ठाणा० ४ । एकव्यतीतांशेष एव, न चैक
तन्निमित्तद्वारादिपदार्थग्रहणलक्षण इति । ठाणा० ५ । आच०
५६ । अर्थयनसमुदायाय । आच० ५८ ।

अर्थान्तराभिधानम् - गामधर्मित्याद्यन्यार्थप्रतिपादनम् ।
आच० ५८८ ।

अर्थान्तरोक्ति - मृषावादिशेष । ठाणा० २९० ।

अर्द्धयितर्का - विज्ञान । ज० प्र० १७० ।

अर्द्धचन्द्र - अर्द्धचन्द्र । सम० ३०, १३९ ।

अर्द्धतृतीया - अर्द्ध तृतीया येन ते । प्रज्ञा० ४७ ।

अर्द्धपेडा - यस्या तु साधु क्षेत्रेण पेशाचतुरस्रदिभ्यस्य मध्य
वर्तमाने गृहाणि मुक्तत्वा चतसृष्वपि दिक्षु समभ्रेण्या मिमा
मवति मा पेन एवमेव नवरमर्द्धपेशमहमस्यस्थानयोर्दिग
द्वयमन्वज्जवागृहधेनोरन पश्यति । ह० प्र० २५७ अ ।

अर्द्धभारम् - पञ्चमहासमम् । ज० प्र० २५३ ।

अर्द्धमागधमापा - भाषायाश्च । ज० प्र० १४ ।

अर्द्धासंन्यासम् - उपारासगच्छम् । वृ० प्र० १-५ अ ।

अर्धापकान्ति - (अडडापकती १), एतदेवाध्यापकान्त्या
तिशिरे सुवृत्ति तत्प्रार्थस्याममप्रतिभागरूपस्यैकदेशस्य वैका
दिपदामकस्यापकमगमवस्थानम्, औपस्य तु दृष्टान्तिपम
द्वाररूपस्यैकदेशस्योभयं गमनं यस्या रचनाया मा समय
परिभाषया अर्धापकान्तिरूपते । विशेषे ५५८ ।

अर्थिक - अप । आच० ८२७ ।

अर्हन् - गतिशयरूपमप्यगमनवित । आचा० ४१२ ।

अर्ल - अल्म्, अल्यर्थम् । दम० २३८ ।

अलकार - अङ्कार । नि० वृ० प्र० २७६ भा । अङ्कार-
रान्, वलादीन् । ज० प्र० १४५ । आच० १८२ ।

अलकारियसभा - अलङ्कारयभा । जीवा० २३६ । अल-
ङ्कारमवनविमानभावमि सभा । प्रप्र० ११७ ।

अलंकारित - अलङ्कारिका, वस्यामलङ्कियते । ठाणा० २५२ ।

अलंकिय - अलङ्कृतम्, उपमादिमिहपेतम् । सूत्रगुणविशेष ।
आच० ३७६ । अन्योऽन्यस्फुटभस्वरविशेषाणां करणान् ।

ज० प्र० ४० । सुकुटादिभिर्विभूयितम् । भग० ११९ ।

काम्यालङ्कारयुक्तम् । ठाणा० ३९७ । अन्यान्यस्वरविशे-
षाणां स्फुटशुभानां करणान् । ठाणा० ३९६ । अलङ्कृतं । ज०
प्र० ४०० ।

अलगादो - अलङ्कार, आभरणम् । जीवा० २४१ ।

अल्द । नि० वृ० द्वि० ९१ आ ।

अलद्दक - वरीमूलम् । वृ० द्वि० १७९ अ ।

अल्लुस्ता - अल्लुप्ता, उत्तररुचकवाल्गव्या विदुमारी । आच०
१२३ । उत्तररुचकवाल्गव्या प्रपमा दिदुमारी महत्तरिका ।
ज० प्र० ३९१ ।

अलकम् - लङ्गम् । जीवा० २७३ ।

अलकापुरी अलकापुरी, शैविकाश्रे धनदपुरी । ज०
प्र० १८१ । वैधमयक्षपुरी । अत० १ ।

अलक्या - मविषया । (भल०) ।

अलक्षम् - अलक्षम् गुप्तम् । आच० ४२१ ।

अलक्षयणा - अलभ्यता - असम्यक्ता, अभिधायिता ।
विशे० २०५ ।

अलक्षये - अलक्ष्य, वाणारस्था राजा । अन्त० ३५ ।
अन्तवृत्तानां पद्यमवर्गस्य षोडशाध्ययनम् । अन्त० १८ ।

अलत्त - अलत्तक । उत० ६५३ ।

अलत्तगपहो - जमेत अलत्तगेण पादो रज्जति तेमेतो
कहमो जमि परे सो अलत्तगपहो । नि० वृ० ७९ आ ।

अलत्तगा - रंगविशेष । नि० वृ० प्र० १८८ अ ।

अलच्छब्धम - गम्भीर । उत० ५५४ ।

अलमथु - समयभाषया समर्थाभिधीयते । ठाणा० २१६ ।

अलमत्सु - अलमस्तु, पर्याप्तं भवतु । भग० ६७ । निषेधो
भवतु निषेधक । ठाणा० २१६ ।

अलङ्कार-अलङ्कार, व्यक्ता भाषा । दश० २३५ ।

अलङ्कार-अलङ्कार, मौनवक्तृको निष्ठितयोगः, मुष्टिकादियुक्तो वा । सूत्र० ३९३ ।

अलसंक्षयस्यवासी-अलसण्डविषयवासीनः, म्लेच्छवि-
शेषाः । जं० प्र० २२० ।

अलस-अलसः, अन्येन सह प्रभूतं पर्वदितुमसमर्थः । ओप०
१५० । गण्डवृक्षः । प्रथ० २४ ।

अलसने-हस्तपादादिस्तम्भः श्वयधुर्वा । आषा० ३६२ ।

अलसा-अलसाः, प्रयत्नरहिताः । ओप० २२९ । क्रीडि-
यगीरमेदः । उता० ६९५ ।

अलाड-अलाडु, अलाडुतुम्बयोर्लम्बरवृक्षतवृक्षतमेकः । जं०
प्र० २४४ । अलात-उत्प्लुक्तम् । ओप० १७ ।

अलाडय-अलाडुकः । आषा० ४०० ।

अलाते-अलातम्, उत्प्लुक्तम् । जीवा० २९, १०७ । प्रथा०
२६ । ओप० १७ । ठाणा० ३३६ । दश० १६९ ।

अलातद्रव्यम् - वक्रतयाऽवमानमानमेवान्तवाधुपगतं
वा वस्तु । ठाणा० ४८९ ।

अलातुकः । ओप० १४५ ।

अलाम-अलामः, याचितभिक्षाकलाभः, पञ्चदश परीपहः ।
आष० ६५७ । अभिलषितविषयाप्राप्तिः । उता० ८३ ।

अलायं-अलातम्, उत्प्लुक्तम् । उता० ८३ । दश० १२८,
१५४ ।

अलायचक्रे-अलानचक्रे, कालमेवेन दिक्षु भ्रमन् । विदो०
९७५ ।

अलाहि-अलम् । आष० ११६, ७०२ । भग० ४७० ।
ओप० १५९ ।

अलिङ्गरम्-द्रव्यम् । दश० २६० ।

अलिङ्ग-द्रव्यम् । ओप० १६६ ।

अलिङ्गिभो-अलिङ्गकरिषाः । उता० ३५५ ।

अलिङ्गाति । नि० सू० प्र० १६२ अ ।

अलिङ्गेण-अलिङ्गेन-वृण्डकेन । ओप० १६७ ।

अलिङ्गो-क्षोपविशेषः । सू० दि० ६२ अ । नट इव । प्य०
प्र० १६४ अ ।

अलिप्-अलीकम्, भूतनिद्रवरूपं, अमर्त्यं वा । भग० २३२ ।

अलिप्तय-अलिप्तम् । आषा० ३३ ।

अलिप्त-अलीकं, मृदापादः । प्रथ० ९५ । मिथ्या, अप्रम-

द्वारस्य प्रथमं नाम । प्रथ० २६ । सङ्गताप्यनिद्रवरूपम् ।
प्रथ० १२१ । अवृत्त-अभूतोद्भावनं भूतनिद्रवत्, स्वप्नोप-

विशेषः । आष० ३७४ । विदो० ४६४ । शुभफलपेक्षया
निष्फलः । प्रथ० २७ ।

अलियवयणे-अलीकवचनम् । ठाणा० ३७० ।

अलिया-अलिका, पक्षिविशेषः । अनुत० ४ ।

अलियाण-अलीकाक्षः, अलीका आक्षा-भागो यत्र स ।
प्रथ० ४० ।

अलिसिदा-चवत्तगाता । नि० सू० प्र० १४४ आ ।

अलुद्धो-अलुद्धः । आष० ८५९ ।

अलिय-अक्षणेन मर्षिणा-शूनेन वर्मया च निर्बृणो लेपोऽ-
लेपो ज्ञानव्यः । सू० प्र० ८२ आ ।

अलेभदो-अस्थिरः, अनाहारः । आष० २१२ ।

अलोप-अलोकः-केवलकाकाशस्थः । औप० ७९ ।

अलोला-वेदियविगयविमहकारी, एमणं न वेलेति । वि०
सू० प्र० ३३२ आ ।

अलोलुभो-अल्पदिवदो । दश० सू० १४० ।

अलोहे-अलोमः, योगमन्त्रमोहशुभो योगः । आष० १६४ ।
इत्यलोमः । जं० प्र० १४८ ।

अलौकिकतयम्-अनाधारतयम् । दश० १६७ ।

अल्पगृहभिक्षादः । आषा० ३३६ ।

अल्पशब्द-अविद्यमानवाक्यलहः । उता० ५८९ ।

अल्पपरिकर्माणि-यानि हविष्मन्माकृत्तृगतानि । ओप०
१३२ ।

अल्पलेषा-चतुर्थी फिटैषणा । आषा० ३५७ ।

अल्पार्थके- ठाणा० ३३० ।

अलङ्क-वृक्षविशेषः । भग० ८०३ ।

अलङ्ककुसुमं-अङ्गीकुसुमम्, लोकं प्रतीतम् । प्रथा० ३६१ ।

जं० प्र० ३८१ ।

अलङ्गो-आर्द्रकम्, कन्दविशेष । आष० ८०८ । भाई आर्द्रकं
च । आष० ८२८ ।

अलङ्कमे । नि० सू० प्र० १२० अ ।

अलङ्कहो-अली, पृथक्पुञ्जहृतिः । विषा० ७१ ।

अलङ्क-आर्द्र (सं०)

अलङ्क-अनिद्रावृत्तम्, आधिमित्रं वा । आष० ४३३ ।

अक्षिप-आश्रयेत् । (गणि०)

अक्षितो-अपित । आब० ४३४ ।

अक्षियंतुं-उपसर्तुम् । आब० ६५ ।

अक्षियतो-आश्रयन् । आब० ४०० ।

अक्षियद्-आश्रयति । आब० ६९५ ।

अक्षियउ-अलगीत् । आब० १११ ।

अक्षियस्त्वह-आश्रयत । उत० ३९६ ।

अक्षियह-आलीयेताम्-आश्रयताम् । उत० ३९४ ।

ओष० १५५ ।

अक्षिपायं-प्रवेशम् । आब० ३४१ ।

अक्षिपावणरथे-अक्षिपावण इत्यस्य इत्यान्तरेण शेषादिना
ऽऽलीनस्य संस्करणं तद्वयो यो बन्ध म । भय० ३९० ।

अक्षिपायो-प्रवेश, आश्रयणम् । उत० १४५ ।

अक्षिविशो-अपिन । आब० ४२१ ।

अक्षिवेई-अपयति, इत्यति । आब० ५६० ।

अक्षीण-आलीनम्, सुक्षिप्तम् । ज० प्र० २९ । आलीन -

मन्त्रकमिती । कश्चिदमी न तु टप्परी । ज० प्र० ११३ ।

मनोवाक्यमनुमाधितौ वा, यदा अलीनी-पृथग्वक्षान्न

परस्परमिश्रिष्टौ । उत० ४९९ । गुरुनमाधित । अनु

गायनेऽपि न गुरु द्वेषमावयन्ते, अथवा आ-ममन्ता

मन्त्रानि कियानु लीना-गुता मोक्षणचोपाकारिण । ५० प्र०

११० । जीवा० २७८ । गुप्तमाधिन । औष० ८८ । उप

पान । आब० १९७ । आलीन । आब० ६३ । आधित

(आउ०) । आ-ममन्तान् लीना आलीना । द्य० द्वि०

४४० आ ।

अक्षेतेहिं अश्वपि । आब० ६३ ।

अक्षे-(अवाह्) अपन्नात् । आवा० ६३ ।

अक्षमाशो-अपाङ्ग, नयनप्राप्तम् । ज० प्र० १२ ।

अक्षमुअ-अप्राप्तम् । नि० सू० प्र० २०४ अ ।

अक्षमुदुचारे-अप्राप्तद्वारा कथामिभिर्मन्त्रावतण्डितम् ।

औष० १०० ।

अक्षमुय-अप्राप्तम् न मध्ययति । वृ० द्वि० २५ आ,

१६४ अ ।

अक्षमुत्ति-उद्गतिः । वृ० द्वि० २१० अ ।

अक्षमुदुमारो-अप्राप्तद्वारा, अप्राप्तं द्वारं येन स, उद्

घातिनद्वारा । मृत्० ३३१ ।

अक्षयो-अपाङ्ग, नयनप्राप्तम् । जीवा० २०६ ।

अक्षे-अवन्ध्य, एकादशपूर्वनाम । टाणा० १९९ ।

अक्षेसुपूर्व-अवन्ध्यपूर्व-यत्र सम्प्रशान्तादयोऽवस्था-सप्तका

वर्णयन्ते तत्, एकादशपूर्वनाम । सम० २६ ।

अक्षेतिचक्षुण-अवन्धीवर्षम, अज्ञातोदाहरणे प्रयोगात्मज-

पालकमुत् । आब० ६९९ ।

अक्षेतिमुकुमार-प्राणिन आहारविमोचने दृष्टात् । आवा०
२९१ ।

अक्षेतिमुकुमालो-अवन्तिमुमुमान्, योगसङ्ग्रहेऽभिहितो-

पद्यानदृष्टान्ते उज्जयिन्या पञ्चप्रागुत् । आब० ६७० । वंश-

कुट्टेऽनदानी (मर०) । शुक्लीमक्षित (भक्त०) ।

अक्षेतिसेण-अवन्धीवर्ष, अज्ञातोदाहरणे घातिनीपुत्र ।

आब० ६९९ ।

अक्षेति-देशविशेष । वृ० तु० २१८ अ । उत०

४९ ।

अक्षेतिजणवप-अवन्तीजनपत्, देशविशेष । आब०

२८९ । उत० ४९ । नि० सू० प्र० ६४ आ ।

अक्षेतिजणवप-देशविशेष । द्य० प्र० १४९ आ ।

अक्षेतिमुकुमार-नामविशेष, उदाहरणविशेष । वृ० द्वि०

२२४ अ ।

अक्षेतिमुकुमालो-वराकुट्टेऽनदानी (मर०) । शुक्लीम-

क्षित (भक्त०)

अक्षेतिमुत्त-शुक्लीमक्षेति मुनि । (सु०)

अक्षेतिस्मालो । नि० सू० प्र० १३७ आ ।

अक्षे-अप्यक्षम् । आब० २७८ । अक्ष० प्रज्ञा० ५२६ ।

उत० ५७७ । मयादिषा एतावत्क्षेत्र पश्यन् । विज्ञे० ५४ ।

अक्षे-अपविष्ट, वीरगतिना मम्यमिष्ट । प्रज्ञा०

४९ ।

अक्षे-अप्यक्षम् । आब० ७९८ ।

अक्षे-अप्यक्षम् । आब० ३४४ ।

अक्षे-अप्यक्षम् । आब० ७९८ ।

अक्षे-अप्यक्षम् । आब० ७९८ ।

अक्षे-अप्यक्षम् । आब० ७९८ ।

अक्षे-अप्यक्षम् । आब० ७९८ ।

अक्षे-अप्यक्षम् । आब० ७९८ ।

अक्षे-अप्यक्षम् । आब० ७९८ ।

अक्षे-अप्यक्षम् । आब० ७९८ ।

अक्षे-अप्यक्षम् । आब० ७९८ ।

अक्षे-अप्यक्षम् । आब० ७९८ ।

अथच-अथकम्, अनन्तजीववनस्पतिभेदः । आवा० ५९ ।
जलरुद्विधेयः । प्रज्ञा० ३१, ३३ । साधारणवादावनस्प-
तिकायविशेषः । जीवा० २६ । प्रज्ञा० ३४ । साधारणव-
नस्पतिविशेषः । प्रज्ञा० ४० ।

अथचण्डप-तापिकाहस्तकायः । भग० ५४८ ।
अथचोडयबंधणयं - अथचोडनतोऽनकोडनतो वा पृष्ठदेशे
बाहुधिरसा संयमनेन बन्धने यस्य सः । अन्त० १९ ।

अथकंज - अथकाक्षति, अपेक्षते, अनुकम्पते । भग०
१०२ ।

अथकारितो-अपकर्षः-अभावः । प्रश्न० ६२ ।
अथकार-अपकरणम्, अक्षरोपरिचयः । प्रश्न० ४० ।
अथकिन्नतो-अथकीर्णकः, करकण्डोः प्रथमं नाम । उक्त०
३०१ ।

अथकिरति-उत्क्षेपति । आवा० ७७१ ।
अथकिरियच्च-अथकणीमम्, विशेषणीयम्, लाज्यम् ।
प्रश्न० १६ ।

अथकुंडिय-अथगाद-ग्याप्त । (मर०)
अथकुञ्जिय-वडाए तिरियदुत्तरकयं । नि० सू० तु० ५९ अ ।
अथकोडफबंधणं-अथकोडकणनम्, बाहुधिरसां पृष्ठदेश-
बन्धनम् । प्रश्न० १४ ।

अथकोडयं-अथकोटकम्, कोटायाः-प्रीवाया अधीनयनम् ।
प्रश्न० ५६ ।

अथकंत-अपकान्तः, सर्वश्रमभावेभ्योऽपगतः-अथः, अ-
कान्तः-अकमनीयः । ठाणा० ३६६ । आवा० ५०४ । अ-
कान्तः-अवरहितः । उक्त० १५६ ।

अथकमम्-अपकामति, स्वयते । जीवा० ११० । गच्छति ।
जीवा० २४३, २०६, ३२३, ४०० । अपकामति । आवा०
१९६ । अपकाम्यति । उक्त० १५७ ।

अथकमिज्ञा-अपकामेद-गच्छते । आवा० ३८५ ।
अथकमिज्ञा-अथकम्य, गवा । दश० १०८ ।
अथकमेज - अपकामेत्, अपकमेत्, उत्तमगुणस्थानवाद्
हीनतरं गच्छेदित्यर्थः । भग० ६४ ।

अथकामे-अपकर्णं, अपकर्षः, अपवाशो वा । भग०
५७२ । अपकर्षः । भग० ७१ ।

अथकियं-अथच । दश० सू० ११३ ।

अथकम्य-विनिर्गमः । दश० प्र० १४६ आ ।

अथकस्तारणं-अपक्षारणम्, अपक्षार्हं क्षारायमाणं वचनं,
अपक्षकरणम्-साभिप्याकरणम् । प्रश्न० ४१ ।

अथकित्तो-आक्षिप्तः । उक्त० ११७ ।

अथगति-युक्तिः । उक्त० ३९२ ।

अथगाम-पंथा । आवा० १२ ।

अथगाढ-अवस्थिताः । ठाणा० ५१४ ।

अथगाढगाढ - गाढावगाढम्, अतिगाढम्, प्राकृतवादेवं
रूपम् । भग० ३७ ।

अथगाढा-आधिताः । ठाणा० ५२७ ।

अथगाढाअथगाढं - अथगाढावगाढम्-अत्यन्तव्याप्तिदर्श-
नम् । भग० १५३ ।

अथगायति-परिभवति । आवा० १०६ ।

अथगायो-अवकाशः, यद्यस्योत्पत्तिस्थानम् । सूत्र० ३५० ।
अवस्थानम् । विशेष० ५७१ । गमनादिवेष्टास्थानम् । आवा०
८३५ । अवस्थानमवतारो । ठाणा० २३७ । बहुनां

विवक्षितद्रव्याणामवस्थानयोर्बन्धं क्षेत्रम् । भग० ६०५ ।

अथगाहणा-आश्रयभावः । भग० ६०९ । अवस्थानरूपाः
विशेषे ८६२ ।

अथगीत-वाक्यान्नेयापि केनचिदप्यनुवर्तमानः । आवा०
१०६ ।

अथगीतम्-निन्दितम् । भग० ११ ।

अथगुणेति-अपाक्यन्ति । भग० ६८३ ।

अथगृहितो-अवगृहितः । आवा० ३४४ ।

अथगुण्यते-क्षिप्यते । आवा० १४७ ।

अथगहो-अवग्रहः, अव इति-प्रथमतो, ग्रहणं-परिच्छेद-
नम् । ठाणा० २८३ । अवग्रहः । ओप० २११ । नामा-
भ्यार्थव्याजोपविशोपनिर्पेक्षाभिर्देवस्य क्पादेवग्रहणम् ।
आवा० ९ ।

अथग्रह-ओगाह, अवर्कं क्पाहवमिन्द्रियैर्विषयाणामानोच-
नापचारणं । तरवा० १-१५ ।

अथग्रहायधि-कारणे आपन्ने संप्रमार्थं को दृश्यते । ओप०
२०८ ।

अथघाटनप्रायश्चित्तं-लोपयधितानि गोपयति । दश० प्र०
९३ आ ।

अथघाटो । नि० सू० प्र० १०६ आ ।

अथच-अपन्यः । सूत्र० ११८ ।

अवचप-अपचय, ह्रास, शरीरेभ्य पुद्गलानां विचटनम् ।

प्रज्ञा० ४३० । देशतोऽपगम । भग० ५४० ।

अवचयो-अपचय-हीनत्वम् । सूर्य० १६ ।

अवचनम्-त्रिविधवचनप्रतिषेध । ठाणा० १४१ ।

अवचूलकम् । वृ० प्र० २९८ आ ।

अवचूल-अवचूजम् । भग० ३१८ ।

अवचलेणसारक्खणा - अपत्यलयनसरक्षणा । भाव० ४०५ ।

अवच्ये-अपत्ये । भाव० १९९ ।

अवच्छेद-अवच्छेद, देश । ठाणा० १८५ ।

अवजाते-अपजात-अप-हीन, जातोऽपजात, पितु मन्वा-
शापीपद्मीगुण । ठाणा० १८४ ।

अवज्ज-अवयम्, पाप । विशे० १३१७ । भाव० ३६४ ।

अवज्जपट्टिच्छन्नो - अवयवप्रतिच्छन्न, पापप्रच्छादित ।
भाव० ५३७ ।

अवज्जभीरु-अवयभीर, साधु । ओष० २२४ ।

अवज्जुत्त-पृषपभूतम् । भाव० ७५८ ।

अवज्झा-अवयवा, गन्धिलविजयराजधानी । ज० प्र० ३५७ ।

अवज्झाभो । ठाणा० ८० ।

अवज्झाणायरिण - अवयवानाचरित, अप्रशान्तयानाच-
रित । भाव० ८३० ।

अवट्टिय-अवस्थित, निर । भग० ७५० । एवमुभयरूप-
नया । ठाणा० ३३३ । निघण्टुत्तात् । ठाणा० ३३३ ।

अवस्थितानि-शाश्वतानि । ठाणा० १४५ । अवधे पञ्चममेद ।
प्रज्ञा० ५८३ । भाव० २८ ।

अवट्टिय-अवस्थित, स्थितम् । भग० ११९ । अवट्टियु-
जीवा० २७२ । अवस्थिता-स्वप्रमाणवस्थिता । जीवा०
९९ । स्वप्रमाणेऽवस्थिता मानुषोपपत्तौ तद्बहिः समुद्रवत् ।
ज० प्र० ७७ ।

अवट्टिया कप्पा-अवस्थिता कप्पा-मासायिक्का क्लाम-
वस्थितानि । ठाणा० ३७४ ।

अवट्टिसगभूय - अवस्थितकभूतम्, शैवरकल्पम्, प्रज्ञान-
मित्यर्थः । प्रज्ञ० १३७ ।

अवडेसण-अवतमक, शैवरक । भग० ३०२ ।

अवट्टं क्कण्डिक्कम् । भग० ६७९ ।

अवट्टं-अपार्दम्, अपमानम् । सूर्य० ३०, १०४ । अर्द-
ध्रुवमात्रम् । ओष० ८६ ।

अवट्टक्खेत्ता-अपार्दक्षेत्रम्, अपार्द-समक्षेत्रापेक्षया अर्द-
मेव क्षेत्रम् । ठाणा० ३६७ ।

अवट्टक्खेत्तं-अपार्दक्षेत्रम्, अर्धमात्रक्षेत्रम् । सूर्य० १०४ ।
पञ्चदशमुहूर्तभोग्य नक्षत्र अभिविर्वा, पञ्चदशमुहूर्तभोग्यानि
भरणी आर्द्रा मूलेषा स्वातिज्येष्ठा च । वृ० तृ० १४८ आ ।

अवट्टगोलावलिच्छाया-अपार्दगोलावलिच्छाया, गोला-
नामावलिच्छायावलिच्छाया छाया गोलावलिच्छाया अपा-
र्दाया-अपार्दमात्राया गोलावलेच्छाया । सूर्य० ९५ ।

अवट्टचन्दो-अपार्धचन्द्र-अर्धचन्द्र । वृ० प्र० १०९ आ ।

अवट्टवायिसंठित-अपार्दवायिसंठित । सूर्य० १३० ।

अवट्टा-अपार्दा । ठाणा० १४९ ।

अवट्टो-अर्द । नि० वृ० प्र० १४२ आ ।

अवट्टोमोरिका-उपाह्वितमोरिका, द्वात्रिंशतोऽर्द योऽङ्ग,
एव च द्वादशानामर्दमपीपवर्तित्वाहुपाह्वितमोरिका द्वाद-
शभिरिति । औष० ३८ । भग० ७९७ ।

अवणय-अपनय - पूजापत्तरादेरपनयनम् । ठाणा० ४१८ ।

अवणय-एकान्ते स्थापनम् । वृ० द्वि० २६३ अ ।

अवणज्जनु-अपनीयन्ताम् । भाव० ४३६ ।

अवणितमूलो-अपनीतमूल, अपनीतमूलनिभाग, निभा-
गनिर्वाणितवत्, ऊर्ध्वभागादपि निमागहीन इति । जीवा०,
३५५ ।

अवणीओवणीयययणं - अपनीतोपनीतवचनम्, यन्नि-
मित्त्वा प्रथमति । प्रज्ञा० २६७ ।

अवणीय अपनीनम्, स्थानान्तरस्थापित निराहृतगुण वा ।
औष० ३९ ।

अवणीयययणं-अपनीतवचनम्, निन्दावचनम् । प्रज्ञा०
२६७ । गुणापनयनरूपम् । प्रज्ञ० ११८ । निन्दावचनम् ।
आचा० ३८७ ।

अवणीयोवणीयययणं - अपनीतोपनीतवचनम्, यत्रैक-
गुणमपनीय गुणान्तरसुपनीयते । प्रज्ञ० ११८ । अपवर्ती
र्था किन्तु यद्वत्ता । भाव० ३८७ ।

अवणेति-महानमि प्रकाशयति । नि० वृ० प्र० ११६ आ ।

अणेजा-अपनयेत्, परित्यजेत् । दश० १९६ ।

अवयवण-अवयवः, अवयवा वा, अवयवरः, वयवनाया अकर-
णम् । औप० १०५ । अश्यापात्मकः । उत० ७१० ।

निन्दा । आव० १०३ ।

अवयवहाणो-अपस्नायम्, तथाविधद्रव्यसंस्कृतजलेन स्ना-
यम् । विपा० ४१ ।

अवयवसो-पुरुषव्याप्तिनामको रोगः । दृ० दृ० १४९ अ ।

अवयवस्तण-वाहाहि अवयवसिता । नि० चू० प्र० ११३ अ ।

अवयव-अप्राप्तम्-अस्पृष्टम् । अग० १२७ । अवयवः,
अहाना बर्णानामथो बालः । औप० १६२ ।

अवयवसर्वज्ञे-अव्यक्तदर्शनः-अव्यक्त-अस्पष्टं दर्शने-
अनुभवः । अग० ७०९ ।

अवयवसमय-अव्यक्तमताः, संयतासंयतायवयवो संदिग्धबुद्धयः ।
विशे० ९३३ ।

अवयवसर्व-अवकथ्यम् । प्रज्ञा० २३४ । यच्चरमग्रव्येतान-
रमगन्धेन वा स्वस्वनिमित्तशून्यतया यक्षुप्रकाशये तत् ।
प्रज्ञा० २३५ । अमन्तपुणे । दश० २२१ ।

अवयवसम्यक्संविता-अव्यक्तसम्यक्संविता-समये समये एक-
तयोरपवाः । ठाणा० १०५ ।

अवयव-छगणमट्टियाए पाणिण य । नि० चू० प्र०
२३२ अ ।

अवयवसिता-अव्यक्तिको, अव्यक्त-अरफुटं वस्तु अभ्युप-
गमती विद्यते येषां ने । ठाणा० ४१० ।

अवयवो-मोलमकरिसारेण वयवाः । नि० चू० प्र० २९० आ ।

अवयवधर्म-अपार्यक्रम, पीर्वापर्यायोगादशतिसम्बन्धार्थं, चतुर्थ-
सूत्रयोः । आव० ३७४ । अवयवधर्मम् । विशे० ४६८ ।
अनु० २६१ ।

अवयवार-अवयवार्म् । आव० ३०६ ।

अवयवारिय-अवयवारितम्, उदात्तम् । आव० ६८७ ।

अवयवाल-पादादित्यामेऽधोगमनम् । अग० ५४० ।

अवयवलिओ-अवयवारितः । आव० १७० ।

अवयवलिपि-अवयवलिपितम्, रविकरैर्विकारितम् । औप०
१७ । रविकारैर्विकारितम् । औप० २७३ । यत्ताता-
वदलन-विकारितम् । प्रज्ञा० ८२ ।

अवयवानी-अवयवारयति-शब्दं स्वस्वामिने विनाशयतीत्ये-
शीलः । उत० ५४८ ।

अवयवालेह-अवयवारयति, उवाचयति । प्रज्ञा० ६०३ ।

अवयव-कृकटिका । विपा० ७२ ।

अवयवहृणा-दम्बनम् । विपा० ४१ ।

अवयवहार-अप्यारम् । आव० ३०६ ।

अवयवगाढलंगोलच्छाया-अपार्दगाढलंगोलच्छाया । सूर्य०
९५ ।

अवयवगोलच्छाया-अपार्दगोलच्छाया । सूर्य० ९५ ।

अवयवगोलपुञ्जछाया-अपार्दगोलपुञ्जछाया । सूर्य० ९५ ।

अवयवचन्द्र-अपहृतमर्द चन्द्रस्यापार्दचन्द्रः । ठाणा० ७१ ।

अवयवज्वरासिस्तंठाणसंदिग्-अपार्दज्वरासिस्तंठाणसं-
स्थितः, अपगतमर्दं यस्य सः, स आसी यवयव राशिश्च
अपार्दज्वरासी तयोरिव वस्तुस्थानं यस्य तेन संस्थितः ।
जीवा० ३४३ ।

अवयवरोरिसी-उपार्दवीरपी, अपगतमर्दं यस्याः ना
अपार्दो सा चापौ वीरपी । सूर्य० ९५ ।

अवयव-निष्पातकपायनोकरपादलक्षणम् । आव० १ ।

अवयव-सूत्रा । जीवा० २६२ ।

अवयवारिय-तात्पर्यग्रहणतो हृदये विभामित । अग० प्र०
२५७ अ ।

अवयविकेदली-केवलद्वितीयमेरु । नि० चू० द्वि०
१३९ आ ।

अवयविजनः-विशिष्टावधिपरः । आव० ५०१ ।

अवयविज्ञानम्-ज्ञावस्य तृतीयमेदः । ठाणा० ३३० ।

अवयविज्ञानजिनाः-विशुद्धावधिज्ञाना । अग० प्र० ८५ अ ।

अवयवीरयेत्-उपेक्षेत । उत० ११० ।

अवयवीरित-परिमृतः । आव० १०६ ।

अवयवतम्-अवयवतम् । औप० १५ ।

अवयव-अवयवम्, निन्दा । आव० ६६२ । अस्वायामवयवा ।
ठाणा० ३६० ।

अवयवा-अवयवा, परिभवः । औप० १८६ ।

अवयवगुरे-अवयवगुरात्, उदात्तः । दश० १६७ ।

अवयवत-पर्यायशेषः, येन संमानिता देवा अवयवनि
अवयवत य यदुप्यज्ञेप्राज्ञावावयवत्ति । प्रज्ञा० ९६ ।

अवयवीह-अवयवीहयति, ज्ञेयं ज्ञापयति । जीवा० ३२६ ।

अवयवोह-अवयवोहः, मतिः । आवा० १२ ।

अवयवासियं-अवयवासियं, दुष्टभाषणं, विषयं वापने । अग०
प्र० २० अ ।

भयमंघित-अथाप्युक्तोऽयः । सू० प्र० ८० भा ।

भयमः-लघु पर्यायेण । टाण० २४२ ।

भयमण्ड-भयमन्यते, भयमाऽऽस्तः मन्यते । भग० १६६ ।

भयमण्ड-उचिन्प्रतिपत्त्यकरणेन । भग० २१९ ।

भयमद्-भयमद् । जै० प्र० १०१ ।

भयमद्-भयमर्दम्, उपमर्दनम् । प्रभ० १० ।

भयमप्रतिज्ञाकरणम्-गुणविशेष । आच० ७२८ ।

भयमा-तीना । आच० १३३ ।

भयमाणं-अपमाननम्, विनयभेदः । प्रभ० ९० । अन-
पुण्यान्तरिकरणम् । भग० २०७ । मानद्वयम् । प्रभ० ४१ ।

अपमानम्, अपूजनम् । औप० ४६ ।

भयमाणो-अपमानः, दम्बम् । प्रभ० १३८ ।

भयमानं-हस्तारि । टाण० १५८ ।

भयमारियं-अपस्मार-अपगन् स्मार स्मरणं यस्मात् स
अपस्मारः, तस्मिन् सति तद् रोगिण मरिविषया मृत्ति
मदयति । आच० १३३ ।

भयमोद्-भयमे-ऊनमुद्-ऊर्ध्वं वक्ष्ये । टाण० १४८ ।

भयमो-अशम्य । आच० १०१ ।

भययक्षाभो-अवपाकयत्नतापका । भग० २८८ ।

भययफलं-अपक्षमाण (भग०) । वृत्तलोऽभिमुख निर-
पनयनः । औप० १२७ ।

भययफलमाणस्य-अवपाकयत्नोऽपेक्षमाणस्य वा । भग० २९६ ।

भययगं-अन्नं, अन्नवाचको देशीयवन्नोऽपि शब्दः ।
भग० ३० । अवयवम् पर्यवन्तम् । टाण० ८४ ।

भययणं-अवचनम् । आच० ३६३ ।

भययय-अवयवाः, प्रतिशब्दयः । दृग्० ७० । अवयव-
पमाणान्नक्षयः । दृग्० ७३ । अवयवाः नपात्रिपात्रिचत्र
परिणामाप्रभया । टाण० ११ ।

भयययिद्रव्यता-तथाविधैकगुणविता । टाण० ११ ।

भयययी-अवयवानां नपात्रय महातरणिमविशेषः ।
जीवा ६ ।

भययार्ण-नैऋतिरेव । सू० टि० १२१ भा ।

भययानी-अनुशेषोपमिति । दृग्० प्र० २२ भा ।

भययारो-अवपात्रं, प्रस्तावः । दृग्० टि० २५ भा ।

भययार्म-आश्रितम् । औप० १६४ ।

भययामणं-वृत्ततीनामश्रितम् । सू० प्र० ११ भा ।

भययामि-आश्रितम् । सू० सू० २६ भा ।

भययामिजमाणे-अवपात्रमानः, अवपात्रयमनो वा ।

अथ० १०३ ।

भययामिस्ता-अवपात्रयः । आच० १०१ ।

भययामेडं-निवारयितुं, निरोद्धुम् । आच० १३८ ।

भयरे-भयं, पक्षाकात्मकी । आच० १६० ।

भयरिगिषाड-भयरादकारः । आच० ८३० ।

भयरकं-भय-अवरकृष्टः, ज्ञातायां योऽवपात्रयनम् अथ०
६०३ । तत्रात्र योऽपि ज्ञानम् । उच० ६१८ । दृग्० ३६ ।

भयराज्यमो-भयराज्यम् । आच० ३८३ ।

भयराज्य-अपाराधयति, अपराधमाप्नोति । दृग्० १०६ ।

भयराज्यस्यार्थो-विदा रक्षितं यदा भुंक्ते, गन्धोदयस्य
वितियमज्ञो । नि० सू० टि० १५ भा ।

भयराभो-अवगन्, उपन्यासः । नि० ०३० ।

भयरा-अवगन्, अपात्रं गन्धं, पक्षिमन्त्राणां ।
भग० १२३ । रक्षितं पक्षिमन्त्राणां । दृग्० सू० १६८ ।

भयराक्षिषा-अवगन् । आच० ६३० ।

भयराक्षिषा-अवगन् । आच० ६३० ।

भयराक्षि-अवगन्, दृग्० । उच० १४३ ।

भयराक्षि-अवगन्, दृग्० । उच० १४३ ।

भयराक्षि-अवगन्, दृग्० । उच० १४३ ।

भयराक्षि-अवगन्, दृग्० । उच० १४३ ।

भयराक्षि-अवगन्, दृग्० । उच० १४३ ।

भयराक्षि-अवगन्, दृग्० । उच० १४३ ।

भयराक्षि-अवगन्, दृग्० । उच० १४३ ।

भयराक्षि-अवगन्, दृग्० । उच० १४३ ।

भयराक्षि-अवगन्, दृग्० । उच० १४३ ।

भयराक्षि-अवगन्, दृग्० । उच० १४३ ।

भयराक्षि-अवगन्, दृग्० । उच० १४३ ।

अघरचिदेहे-अपरचिदेहः, भेरोर्जम्बुद्वीपगतः पथिमचिदेहः ।
जं० प्र० ३१० । महाविदेहापरभागः । ठाणा० ६८ ।
निपथे कूटविशेषः । ठाणा० ७२ । नीले कूटविशेषः । ठाणा०
७२ ।

अघरवीयावो-अपरवीजापः । आच० ३८७ ।

अघरा-अपरा । आच० ६३० ।

अघराइअ-अपराजितः, पद्मवलदेवपूर्वभवनम् । आच०
१६३ ।

अघराइआ-अपराजिता, शास्त्रविजये नगरी । जं० प्र०
३५७ ।

अघराओ । ठाणा० ८० ।

अघराजिआ-अपराजिता, पूर्वदिग्बचकवासवा विजुमारी ।
आच० १२२ ।

अघराजिया-अपराजिता, उत्तरदिग्भाष्यजनपद्वर्तस्थोत्-
रत्मा पुष्करिणी । जीवा० ३६४ ।

अघराह-अपराधः, शूरविजयलङ्घनरूपः । आच० ५४१ ।

अघराहक्षामणा-अपराधक्षामणा, वन्दनके पष्ठे स्थानम् ।
आच० ५४८ ।

अघरंडिओ-आलिङ्गितः । आच० २७४ ।

अघरुज्जय । आच० ६३८ ।

अघरुत्तरा-अपरोत्तरा । आच० ६३० ।

अघरुद्धो-अवरुद्धः, अन्तर्भूतः । विदो० ११६७ ।

अघरेय-अवरकः, रिक्ता । उक्त० ३०५ ।

अघरेण-अपरेण-जन्मादिना सार्द्धम् । आचा० १६७ ।

अघरो-अववाओ । नि० चू० तृ० १४६ अ ।

अघरोत्परमसंयद्ध-परस्परमम्बद्धः । आच० ६३५ ।

अघण्णे-अवर्णः, अदलापा । असतोषोद्धनम् । ठाणा०
२७५ । अयदाः, सर्वदिगागमिन्यप्रतिदिः । ठाणा० ४१८ ।

अघन्न-अवर्णः, अग्रसिद्धमात्रम् । भग० ४८९ । अदलापा ।
ओष० १२१ । अयदाः । ओष० १२५ ।

अघलंघण-अवलंघिजनिनि अलंघनं, नो पुत्र वेतिता
मत्तावलंघो वा । नि० चू० प्र० ११९ अ । बाह्यादिमा-
त्रैकदेशग्रहणम् । वृ० तृ० २३० अ । अवतरतामुपरताम-
वलम्बनहेतुभूतः । जं० प्र० ४३ । अवलम्बनः, अवतर-
तामुपरता चालम्बने हेतुभूतः । जीवा० १९८ । अवलम्बनं
देशे गहनम् । ठाणा० ३२७ ।

अवलंघणवाहा-अवलम्बनवाहा, उभयोदमयोः पार्श्वयो-
रवलम्बनाश्रयभूता मितिः । जीवा० १९८ ।

अवलंघनीयम्-अलम्बयितव्यं रज्ज्वादिनिबद्धं हस्तादिना
धारणीयम् । भग० ४७ ।

अवलंघमाणे-अवलम्बयन् हस्तवन्नाघलादौ गृहीतवा ।
ठाणा० ३५३ ।

अवलंघमाने-अवलम्बमानः, पतन्ती बाह्यादौ गृहीतवा
धारयन् । ठाणा० ३२७ ।

अवलगका-सेवकाः । भग० ४६४ ।

अवलगनं-सेवा । आचा० १३२ ।

अवलद्ध-अपलम्ब्यः न्यक्कारपूर्वकतया । ठाणा० ४६६ ।
इपलब्धः, अलम्ब्यो वा । प्रथ० १३८ ।

अवलद्धि-अपलब्धिः, अलाभोऽपरिपूर्णलाभो वा । भग०
१०१ ।

अवलम्ब्य-अवलम्बने-अवष्टम्भादिका क्रिया कुर्यात् ।
आचा० २९३ ।

अवलिवाति । ठाणा० ८६ ।

अवलितं-वक्ष्य शरीरे वा न वलितं कृतं तत् । ठाणा० ३६१ ।
वथाऽऽत्मनो वक्षस्य च क्लिप्तमिति मोहनं न भवति ।
उक्त० ५४१ ।

अवलितं-अवलितम् । ओष० १०९ ।

अवलुपण । आचा० ३७८ ।

अवलह्णिण्या-वातामु कर्मकेष्णी । नि० चू० प्र०
१२४ अ ।

अवल्लेखं-मायाया लक्षणम् । आचा० १७० ।

अवल्लेखनम्-अवल्लेखः । वृ० प्र० २०७ अ ।

अघाओवो-अपलोपः, वस्तुवद्वाचकप्रच्छादनम् । अधर्मज्ञा-
रस्य त्रिशतमं नाम । प्रथ० २७ ।

अवल्लग्न । आचा० १०६ ।

अवल्लु-गोणी । आच० ६६५ ।

अवल्लुक्षेवा-अवल्लुवा क्षेपा । नि० चू० द्वि० ७८ अ ।

अवल्लुगं । ओष० ३३ । निर्यामकाः (मर०) ।

अवघं-अवघम्, चतुरशीतिरवघातप्रतमहकाणि । जीवा०
३४५ ।

अवघं-अवघातम्, चतुरशीतिरवघातप्रतमहकाणि । जीवा०
३४५ । भग० ८८८ ।

अवयंगाति । ठाण० ८६ ।

अवयवरय-अववरय, गृहान्तर्भाग । दश० ४० ।

अवचादय-आपवादिक यद्द्रव्यस्यैवापेक्षम् । उप० भा०
गा० ४०० ।

अवचाओ - अववाद, द्वितीयपदम् । नि० चू० द्वि०
९३ अ ।

अवचाडण-अवपादनम्, विदारणम् । भग० १०० ।

अवचाति । ठाण० ८६ ।

अवचाय-अववाद, परद्रव्यभाषानम् । प्रश्न० ११६ ।

अवचायसुत्तं-तिष्ठमलयारामस्य ह्येतादि । वृ० प्र० २०१
आ । नि० चू० वृ० ११ अ ।

अवचायावचाओ-अववाए पुन अओ अववाओ । नि० चू०
द्वि० ६५ आ ।

अवचायावचातियं । नि० चू० प्र० २०५ आ ।

अवचिहे-आजीविक्षेपामकविशेष । भग० ३६९ ।

अवचे-कारविशेष । भग० २१०, २७५, ८८८ । मूर्त्य० ११ ।

अवधायणम्-आयामम् । ओष० १३३ ।

अवधम्मम्-उपग्रह । ओष० १०४ । उक्त० ५५ ।

अवधुब्धा-आक्रान्ता । आचा० २५८ ।

अवसण्णा-अवसत्ता । आव० ६७० । न्यगूडप्राया ।
ओष० ११६ ।

अवसहो-अवशब्द । आव० ४०१ ।

अवसरो-अवसर, उपयोगकाल । मृग० ११ । विभाग,
पर्याय, देश, प्रस्ताव । विशे० ८३७ ।

अवसर्पण । आचा० ३६४ ।

अवसार्ण - अवमानम् । आव० ३८४ । अन्त । प्रज्ञा०
३९७ ।

अवसाय-निधय । प्रग० १०४ ।

अवसायण-अवधावनम्, काणिकम् । वृ० द्वि० १२९ आ ।

अवसिओ-अवसित, जित । प्रश्ने० ९९४ ।

अवसिद्धतो-अपनिद्धन्त । आव० ३२० ।

अवसोहिय - अवसोध्य, अपनार्य, पृथङ्कृत्य, परिहृत्य ।
उक्त० ३४० ।

अवसेस-अवसेयम्, उद्धरितम् । उक्त० ५९६ । शिक्षा
प्रवमात्प्राप्तिनामादरितम्, यदाऽवगत शेषमपरोक्षम् ।
उक्त० ५४४ ।

अवस्कन्द-अविर । आचा० १४० ।

अवस्थानम्-समिधेति । मूर्त्य० ७ ।

अवस्सं-अवश्यम्, नियोगन । आव० २६५ ।

अवस्मकरणिज्जं - अवश्यकरणीयम्, आवश्यकप्रयत्ने
द्वितीयनाम । विशे० ४१५ ।

अवह-अव्याप्रियमाण । वृ० द्वि० २७ आ ।

अवहट्ठण-रूप । (मर०)

अवहट्ठ - अवहट्ठ, रक्षकः । भग० १०० । पण्डितः ।

ओष० २४ । परितरय । ओष० ११४ । आहृत्य-निष्कृत्य,
रक्षत्वा । आचा० ४०० ।

अवहट्ठअसंजमे-अवहृत्यसवयम-अविधिनोयारादीनां परि-
प्राप्तयेति य स । मम० ३३ ।

अवहट्ठअसंजमे - अवहृत्यसवयम-प्राप्तिभिः सुगणं भग-
वानमयवाऽपि शुद्धसुपररजं प्राप्त्या यदाऽतिरिक्तं भवेत् तत्प-
रिणयनं विधिनः । आव० ६५३ ।

अवहट्ठे-अवहनम् । भग० २७७ ।

अवहट्ठ-उद्धरणम् । वृ० द्वि० ६० अ ।

अवहारह-अवगायते, प्रथमतया स्थाप्यते । मूर्त्य० ११३ ।

अवहारय-अवधारणाय । ठाण० ४८४ ।

अवहारह-अवहनवन्त - गृहीतवन्त । आचा० ३३७ ।

अवहारो - अवहार, अधर्मद्वारस्य दशमं नाम । प्रश्न०
४३ । उल्लेखविशेष । प्रश्न० ६२ । अवधार्य - ध्रुवराशि ।

सूय० ११३ । १० प्र० ५०७ ।

अवहितचित्तः-एकाग्रमनः । उक्त० ५९९ ।

अवहीर्य - अवधीर्यम्, अपमदा-निम्नया धीर्यमिहस्तत् ।
अधर्मद्वारस्याप्यवहितम नाम । प्रश्न० २६ ।

अवहीर्यम्-अवधीर्यते, अवग्रहस्याव्ययत्वेनानेनार्थवादधो-
ऽधोविरसृत धीर्यते-परिच्छिद्यते रूपिवस्तु तेन ज्ञानेनेत्य-
वधि, अथवा अव-मर्यादया एतावत्क्षेत्रं पर्यन्त, एता-
वन्ति इत्यादि, एतावन्तं बाल पर्यन्तीत्यादिपरस्परनिव-
र्तितक्षेत्रादिपक्षया धीर्यते-परिच्छिद्यते । विशे० ७४ ।

अवहेडय-अद्वैतगोचरम् । उक्त० १४३ ।

अवहेडिय-अवहेटितम्, अनेत्यगो, हेटित-गणित अगो-
नामितमिति । उक्त० ३६७ ।

अवाअ-अपाय, उदाहरणस्य प्रथमो भेद । दश० ३५ ।

अवाईण-अवाचीनम्, अधोमुखम् । औप० ७ । अवाती
नानि, न वातोपहतानि, न वातेन पातितानि । ज० प्र०
२९ ।

अवाईणपञ्चा-अवाचीनपञ्चा, अधोमुखपर्णा, अधोमुख-
पञ्चाशा ना । औप० ७ । अवातीनपञ्चा-अवातोपहत
पञ्चा । औप० ९ ।

अवाउड - अग्राहकम्, प्रावरणरहितम् । दश० ११९ ।
अग्राहता । औप० १६७ । प्रावरणाभाव । भग० १२५ ।

अवाउडप - अग्राहक, प्रावरणवर्धक । औप० ४० । न
विद्यते प्रावरणम् । ठाण० २९९ ।

अवाउडिय-अग्राहक, सत्त्वां रात्रिं यावद् अग्रावरणमि
ग्रहणम् । वृ० द्वि० २९२ अ ।

अवाय-अवाय, अवधारणामको निर्गम । प्रज्ञा० ११० ।
अपाय-अवप्रवृत्तानेन ईहितस्वार्थस्य निर्गमरूपो योऽप्य
वसाय । प्रज्ञा० ३१० ।

अवाभौ - अवाय -प्रकान्ताधिनिश्चय । मय० ३४४ ।
ईहायविशेषनिश्चय । भाव० ९ ।

अवाधाय - अन्वधात, प्रयत्नासूत्रार्थमहनादिव्याड्डनु
भ्यां विपक्षितमनुष्कक्षयमनुभवतो यो अधाति मोऽन्वधापात ।
आचा० २९९ ।

अवाच्यप्रदेश-गुणम् । प्रज्ञा० ४३० ।

अवातदस्ती-अपायदस्ती । ठाण० ४६४ ।

अवातीणपत्तो-अवातीनपत्र, न वातोपहतं पत्र, वाते
नापातित पत्रम् । जीवा० १८७ ।

अवाते-अपाय-अनर्थ । ठाण० २७३ ।

अवादाणे-अवादान-विशेषतो मयादिवा दीयते, कथ्यते,
गृह्यते, अवधिमात्रम् । ठाण० ४२८ ।

अवाय-अपाय, विषय । विद्व० ८७३ ।

अवायदस्ती-आणालोमस्म पत्रिउकेनस्म पत्रिउते अकं
तस्म समार तस्मपमरादीदुअवागीयत च पत्रोमा
वाए दस्मिने इरुगेम च ओमायिवादी मो अवायदस्ती ।
नि० पू० तृ० १०८ आ । मानिचारस्य पार्श्वीविकापा
यद्वानि । ठाण० ४६६ । अवायान्-अनपान तिप्यणि
पत्रमिवादिदीदु दुमिददीद्व्यादिद्व्याय पत्रमिये.ली
मय्येगान्तोचनानां आ दुमिद्वेकिस्त्रादीन् अवायान्
तिप्यस्य दस्मयनि । ठाण० ४७४ ।

अवायाणुप्येहा - अवायाणुप्रेक्षा, आधवाणामपायानामनु-
प्रेक्षा । ठाण० १८८ ।

अवालुयाखिल-अवारितरुपम् । (त०)

अवावारे-अव्यापार, इन्द्रियाव्यापार । भाव० ६९२ ।

अवाहाण-देवविशेष । भग० ६८० ।

अविदतो-अलग्नमान । भाव० ५३७ ।

अविधनं-आव्यपनम्, मन्त्रावेक्षणम् । प्रभ० ३८ ।

अवि-अवि, अविशब्द पञ्चमध्वनेन पादपूर्णायां एवावा
रायो वा । ज० प्र० २४५ । प्रकारवाची । नि० पू० प०
१९८ आ ।

अविभ-अपिच, अभ्युचये । औप० ३६ ।

अविभत्तो-अव्यय, सुख-महजसहितविकल्प । सूत्र०
३४ ।

अविह-समन्ताद् वीचय इव वीचय । उत० २३१ ।

अविउट्टमाणो-वीज्यमान । सूत्र० ५१४ ।

अविउट्टकड-अविद्रव्यकृता, अभ्युपगन् । वा न विसेयत
उत्-प्रावत्यनश्च प्रकण । भग० ३२९ । अपिगन्द् सम्भा-
वनार्थ उत्-प्रावत्येन च प्रकृता-प्रस्तुता प्रकण । उत्
कृतप्रकण वा । भग० ७०३ ।

अविउस्सिया-अभ्युपगन्, अपरिप्यज्य । सूत्र० ३१४ ।

अविभोगिभो - अवियोगिक, वियोगमाहिण्यु । भाव०
४३६ ।

अविभोगो - अवियोग, यनादेरव्ययनम् । परिमदस्य
पञ्चविंशतितम नाम । प्रभ० ९२ ।

अविभोसित - अव्ययगतम्, अनुपगान्तम् । ठाण०
१६६ ।

अविकलधन-अविकल्पन - न यदुभायी । भा० १ । अवि
कल्पनम्-हितमितभाषणम् । आचा० २ ।

अविषय-अविकल्प, निधय । भाव० ८४१ ।

अविकलकुल-अविकल्पन, अविपरिवृत्तम् । भग०
४६९ ।

अविकलोविभो-भो वा नन्विभा अविभो वा गुण ते गुणमा न
विहिमि तो व उदं गुण वा गहातो, एते विभोविभो, एतेन
च विविगता भो य पत्रमना पत्रित परिप्यज्यि ने
अकंविभा अगति । नि० पू० तृ० १०९ अ ।

अविक्रडिय-अवकान्त अन्तरित । भग० द्वि० ०१ आ ।

अविक्रयेण-अविक्रयेण-भाटकेन । व्य० प्र० २३८ आ ।
अविक्रिअ - असकृतम्, मुलभूमिस्थानमन्यथापि । दश०
२०१ ।

अविक्रीयो-आमायमाणो । दश० चू० १२३ ।

अविकूलं-अपूर्तिवृत् । (मर०)

अविगणिया-अविमता । आव० ६९३ ।

अविगिययणो-अविहृतवदन, नात्यन्तनिर्धामितमुख ।
ओष० १८२ ।

अविगीत-अविप्रतिपक्ष । व्य० प्र० १९२ अ ।

अविगृह-अवारित । (मर०)

अविग्रहग्रहसमाचक्षण - अविग्रहगतिसमाचक्षण, ऋजुग-
तिक, स्थितौ वा । भग० ८५१ विग्रहगतिनिषेधादनु-
गतिक अवस्थितम् । भग० ८७७ ।

अविग्रहग्रहेण-अविग्रहमना, अवल्लहचेता अव्युद्ग्रहमना
वा, अविग्रहमानासदभिविज्ञेय । प्रथ० १११ ।

अविघाटा-अप्रकाश । व्य० द्वि० २०३ अ ।

अविघुट्ट-विशोधानमिव यज्ञ विस्वरम् । ठाणा० ३९६ ।
विशोधानमिव यद्विस्वरं न भवति तन् । ज० प्र० ४० ।

अविचिन्तिय-अविचिन्तितम्, अविवक्षितम् । विशे० ७३ ।

अविच्युति-धारणमेद । दश० १२५ ।

अविज्ञा-अविद्या, न विद्या-मिथ्याशब्दोपहतवृत्तितज्ञाना-
त्मिका । उत० २६२ ।

अविज्ञापुरिस्ता-अविद्यापुरिस्ता, अविज्ञा-मिथ्यात्वोपहत
वृत्तितज्ञानात्मिका तत्प्रधाना पुरिस्ता अविद्यमाना वा
विद्या-प्रभृतधृत येषां ते । उत० २६२ ।

अविज्ञोपस्थितम्-अविज्ञानमविज्ञा तथोपस्थित, अनामो-
क्तमिति । सूत्र० ११ ।

अविणय-अविनय । आव० ७९३ ।

अविणासी-अविनासी, क्षणपेभयाऽपि न निरन्ववना
शयनी । दश० १२९ ।

अविणीअणा-अविनीनात्मा, अवान्तरेऽवृत्तविनय । दश०
२४५ । विनयरहिता अनात्मज्ञा । दश० २४८ ।

अविणीओ-अविनीन, सुशार्पदानुवैन्दनादिविनयरहित ।
ठाणा० १५ । अविनीना, ये बहुशोऽपि प्रतिनोभयाना
प्रमाणन्ति, ते च छन्दोऽवर्तमाना भवन्ते । वृ० प्र०
२५८ अ ।

अविणाय-अविज्ञातम्, अव्यपेक्षया अज्ञातम् । भग०
१९७, २०० ।

अवितथमाय-अर्थविनिधय । दश० २३५ ।

अवितहं - अवितथम्, सत्यम् । आव० ७६१ । भग०
१०१ ।

अवितहमेयं-अवितथमेतन्-न कालान्तरेऽपि विनामि-
मतप्रकारम् । भग० ४६७ ।

अविदलकडाओ-अद्रिदलकृता, न द्रिदलकृता अद्रिद-
कृता, अनुदर्भपाटिता । आचा० ३२३ ।

अविद्वल्लो-अविद्वन् । उत० २७९ ।

अविद्वकधण-अविद्वकणं, अभ्युपगमम् । भग० ६७७ ।

अविद्वत्तथ-अविध्वस्त, प्ररोहमयं । दश० १४० ।

अविद्यमानम्-मायलनयाऽनुपगम्यमाणम् । जीवा० २७१ ।

अविधिभिन्ने - उर्ध्वकालिका वेद्य कृत तदनुकर्मिन्,
यापुनस्तियैकवृत्तकालिकाकृत तच्च कल्पाभिन्नमेतं द्वे । वृ०
प्र० १७५ अ ।

अविधो-वृत्तिष्ठो । नि० चू० प्र० २७७ अ ।

अविनेया - प्रहणधारणविज्ञानेहापोहयुक्ता महामोहाभि-
भूता दुष्टावप्रहिताश्च । तत्त्वा० ७-६ ।

अविपक्वोस्ता-कषायेन्द्रियनिग्रहेऽसमर्था, अक्षीविदा वा ।
वृ० द्वि० १४१ अ ।

अविपरीतदर्शन - सामप्रतक्षी । सूत्र० ३९४ ।

अविपु(सु)हु-अविपु(सु)ग्रम्, न विस्वरं कोशतीव । जीवा०
१९४ ।

अविप्पकड - अविप्रकाश, आनुकूल्येन प्रकृता-प्रमाणता,
अथवा न विशेषेण प्रकृता अविप्रकृता । भग० ३०५ ।

अविप्पणासो-अविप्रणासा, शाश्वतं, मिद्वाना नमस्कारा-
ह्वये हेतु । आव० ३८३ ।

अविप्पणं । नि० चू० द्वि० ३१ आ ।

अविषंघणो - अविबन्धन, अविद्यमानमन्त्रादिविद्यमन्त्र ।
उत० ४७९ ।

अविभागा-अविभागा, अनुभागा । ठाणा० २२० ।

अविभागपच्छिद्येदो-अविभागपच्छिद्येद, केष्वन्विप्रज्ञाछे-
देनाविभागम् । वृ० वृ० १५ आ ।

अविमणे - अविमना, न शन्यचित, अरीनस्य टिनीयं
नाम । भन्त० २२ ।

अविमोत्ति-अविमुक्ती, गृहि । नि० पू० प्र० १५५ अ ।
अधियं-उच्छिद्यम् । वृ० प्र० २७१ आ ।

अवियसकुलं-जत्य बहुणावि कालेन भिक्षा न लब्धम् ।
दश० पू० ७७ ।

अवियसो-अविदाष, अतृप्त । (महाप्र०)

अवियार-इत्येवमासीनुद्दिश्य । आचा० ३५३ ।

अवियाउरी-अप्रगविनी । आव० २१२ ।

अवियणओ-अविज्ञान, हिताहितप्राप्तिपरिहारशून्य
मना । आचा० ७० ।

अवियारं-अपरामममप्रभवनि काले । (भक्त०)

अवियार-अविचारम्, चेष्टात्मकविचारविरहितमरणानुशान-
तप । उत० ६०२ । अविकारा-गीतादिविकारहिता ।
वृ० प्र० ३१० आ ।

अवियोगज्जयसाधनं-अवियोगाध्यवसानम्, अविप्रयोग
दृष्टाव्यवसाय । आव० ५८५ ।

अचिरइ-अचिरति, इच्छाया अनिष्टति । भव० १०१ ।

अचिरइय-अचिरतिक् । आव० २१८, ६२०, ६४०,
४०४, ५६० । दश० ८९ । गृहस्थी । ओष० १२४ ।

अचिरप-अचिरत, प्राणतिपातादिविरतिरहित, विशेषेण
या तपनि रतो यो न भवति स । भग० ३६ ।

अचिरओ अचिरत, नचिरत, सावयव्यापारादभिरुतमना ।
प्रज्ञा० ३६८ ।

अचिरतओ-अचिरत । आव० ३९६ ।

अचिरतकायिकी-कायिकीमिश्राया प्रथमो भेद । मिथ्या
दृष्टेरविरतसम्पदप्रेक्ष्य उत्प्रेषणादिदृष्ट्या मिथ्या तन्मिथ्य
निबन्धना । आव० ६११ ।

अचिरति-अचिरति, अत्रक्ष । ठाणा० ३७२ । अप्रत्या
ख्यानमयवा अचिरतिहो भाव, शब्दम् । ठाणा० ४९२ ।
अचिरति । आव० ९२ ।

अचिरतिया-अचिरतिका, न विद्यते विरतिर्यस्या सा ।
ठाणा० ३७२ । अचिरतिका । आव० ३९६ ।

अचिरत्ताप-अचिरतया विप्रवकरणे । भग० ५७५ ।

अचिरत्तो-अचिरत्त । औष० १३ ।

अचिरय-अचिरत, अनिष्टम् । प्रज्ञा० ३० । मिथ्याणि
नम्यरुप्रिध । आव० ५८८ ।

अचिरयसमद्विष्टी-अचिरतसम्यग्दृष्टि, देशविरतिरहित
सम्यग्दृष्टि, भूतप्राप्तस्य चतुर्थं गुणस्यानम् । आव० ६५० ।

अचिरलं-परस्परसप्तम् । प्रज्ञा० ८३ ।

अचिरलपत्तो-अचिरलपत्र । जीवा० १८७ ।

अचिरहिप-अचिरहितम्-चूषस्त्रलितन्यायादपि न विरहित,
अथवा प्रतीर्षकालोपशोभ्यद्धारस्य सकृद्ग्रहणेऽपि भोगोऽनु
समय स्यादतो ग्रहणस्यापि सातत्यप्रतिपादनाधेम् । भग० ।
२० ।

अचिरहिय-अचिरहित, अविमुक् । आव० ५३२ ।

अचिरहो-अचिरत, सातत्येनावस्थानम् । आचा० ६९ ।

अचिराहर्ष-अचिराधना । भग० ८९८ ।

अचिराहियसंज्ञम-अचिराधितसयम, प्रव्रज्याकालादारं-
अथाभ्रमचारित्रपरिणाम, सञ्ज्वलनकषायसामर्थ्या प्रमत्तगुण
स्थानकसामर्थ्यात् स्वल्पमायादिदोषसम्भवेऽप्यनाचरितव-
रणोपपात । भग० ५० ।

अचिरिक्षा-अचिरक्ता, अविभक्षिका । वृ० तृ० २४३ अ ।

अचिरेक-रीप । व्य० द्वि० १३७ अ ।

अचिरुद्धो-अचिरुद्ध, वैमयिक । औष० ९० ।

अचिलं-लोचनमिदं । दश० पू० ६ । गङ्गुलमाकुल वा ।
सम० ५३ ।

अचिलंयिर्य-अचिलम्बितम्, नातिमन्यरम् । भग० २९४ ।

अमन्यरम् । औष० १८७ । अनतिमन्दम् । प्र० ११२ ।

अविद्यज्ञओ-अविपर्यय । विशेषे ६४१ ।

अविमुद्धकोटि । आचा० २७१ ।

अविद्यज्ञ-अविपन्न, अप्राप्तविषयमन्नादिविरनियन्त्रित ।
उत० ८७९ ।

अविसेस-अविशेष, विशेषरहित । भग० ९९१ । प्रज्ञा०
७४ ।

अविसाधि-प्रवाहणाभ्यवच्छिन्नम् । भग० ४७१ । अथ
वच्छिन्नम् । आव० ७६१ ।

अविसंवायण-अविसवादनम्, पराविप्रनारणम् । उत०
५९१ ।

अविसंवायणाजोगे-अविसवादानायोग । ठाणा० १९६ ।

अविसादी-अविषादी, विन्नारहित, अरीनस्य पथम नाम ।
अन्त २२ ।

अविसारओ-अविनारद । प्रज्ञा० ६० ।

अभिसुद्धलेखे - अभिसुद्धलेख, हस्तादिदेय । जीरा० १४० । अभिसमान । भग० २८४ ।

अभिसुद्धो - पातपाकी तेषां मज्जातो जो आग्नौ निद्राग मिमुहा तस्मै जो पुनोर्वाहो मो अभिमदो । नि० चू० द्वि० ११३ अ ।

अविसेसियं - अविशेषितम्, विशेषहितम् । ज० प्र० ८८ ।

अविसोहिफोडी - अविशेषिकोऽपि । दृ० १६२ ।

अविहृङ् - गाल्प (हेरयाम्) । चू० प्र० ।

अविहन्ममाण - विविध परीपहोयमर्षेण्यमानो निहन्म मान, न निहन्ममानोऽनिहन्ममान, न निविज्ज न नि वैदानसु गार्हपत्यमन्यद्वा घालमरण प्रतिपद्यत इति । आशा० २५५ ।

अविहृङ् - अग्रगण्य । द्य० द्वि० ३७५ अ ।

अविहृङ् - अग्रगण्य, अविभायनीयस्वरूप । प्रथ० १५ ।

अविहि - अविधि । आन० ५२ । अवनता । चू० द्वि० १५ अ ।

अविहिमहि - अविधिग्रहणम् अमुदस्य - उदमादिदोषा निनस्य यद्ग्रहण, अथवा गुहादिदोषस्य मण्डकादिना प्रच्छाद्य यदेतन् पात्ररुद्धो स्थापनं कम् । आप० १९२ ।

अविह्वेपट्टिवाणिया - अविधिपरिष्ठापिका । आन० ५३८ ।

अविह्वेड - अविह्वेड न वचिद्वितेऽनादरमान । ज्य० २६६ ।

अवीह - अवीचि कीचि - नि हस्तदभावात् । उक्त० २३१ ।

अवीरिष - अवीर्य उपाधानाधिक्याविरुद्ध । भग० ९५ । मानसपारिवर्जित । भग० ३०३ ।

अवीरिष - अवीर्य मित्र । भग० ९५ ।

अवीरिषो - अविधर्म अविश्राम, प्राणवधस्य मृतीय पर्वीय । प्रथ० ५ ।

अवीहीपुण्ड्र - अविधिपुण्ड्र, वल्गुपात्रागुपकरण विहाराय सुदुप्राय वृत्तानि । चू० प्र० २४१ अ ।

अवुक्ष - अपुण्यम् । उक्त० ११० ।

अवृत्तपूर्वम् । आव० २३० ।

अवेइअ अवैत, मनसाऽन्यनालानि । आव० ८१५ ।

अयोनिछन्ना - अव्युत्तिना यावदेकाऽपि निष्ठान तावत् । आव० ७२७ ।

अव्युच्छेदम् - वाग्यविवर्तिन, विनिर्वाणानां व्युच्छेदमिदं यावदनमिच्छन्नाप्रमेयम् । मम० १३ ।

अव्युच्छेदो । दृ० चू० २७ ।

अव्युच्छेद - अव्ययम्, व्युच्छेदितम् । भग० ११० ।

अव्युच्छेदो - अव्यय, अव्ययान्द्राय । जीरा० १८३ ।

अव्युच्छेदो - अव्यय यथायावन्नेऽव्ययन्तपर्वीयताया । गण० ३३३ । अव्ययपेयया । टा० ३३३ । व्युत्पात्ता । भग० ७९० ।

अव्युच्छेदो - अव्यय, अव्ययमर्त, अव्युच्छेद, व्युत्पादकानां सम्प्रदायानुदि । आव० ३११ । अव्ययम् । अग्र० १०९ । व्युच्छेदग्रहितं, अनिर्देश्यम् । नि० १०० । अगीर्णम् गुरो सन्तो यदाग्रेतन तत् । टा० ४८४ ।

अव्युच्छेदस्यविद्या - अरुन्धत्यमिना, इषादिमहत्याव्युच्छेदहारत ईर्ष्यप्रवृत्तिना परतोऽन्यस्यानव्युच्छेदहारतस्य व्युत्पादनेनामन्यस्यानव्येन च एकसु न शक्येऽप्युच्छेदकस्य स वैरुन्धत्यारुन्धत्येन - एरुन्धत्य एतानां तादृशमिना । भग० ७९६ ।

अव्युच्छेदस्यो - अव्ययवि । आन० ३०३ । अग्रगण्य । नि० । आन० ७६० ।

अव्युच्छेदस्य अव्ययकस्य - अगीर्णस्य व्युत्पादकानि निष्ठितानि । आवा० १९६ ।

अव्युच्छेदो - तार रक्तानि रौमनमनो न भवति, तार अहवा तार मोक्षमार्गेषां तार अव्युच्छेदो । नि० चू० तृ० ८३ अ । धृतगीतार्थं वयमि अर्थां पोडगव्य । चू० तृ० १३० अ । अगीर्णद्वी । नि० चू० प्र० १०३ आ ।

अव्युच्छेदो - अव्यय । जीरा० १९६ । अव्ययगदराव्या, मन्त्राणि स्वरूपान्तस्य तावद्व्युच्छेदस्यव्युच्छेदार् । ज० प्र० २७ । तन्त्रमन्त्रप्रदेशापरिहाण । चू० प्र० १०७ ।

अव्युच्छेदमित्यस्य अव्ययवित्यस्य - अतिशयवतोऽप्यव्ययमनो वा । टा० १७६ ।

अव्युच्छेदो - अव्ययित, परान्तापादितम् । चू० प्र० १६ । जीवा० ९९ । आवा० ४०४ । अर्धनमना । ज्य० ३३० । अनागो । ज्य० चू० १३३ ।

अव्युच्छेदो - अव्ययम्, देवादिहोयमार्गानि न भवत्युच्छेदो वा व्यया तस्या अभावो अव्ययम् । टा० १०० ।

अव्युच्छेदो आस्थान, न्दान, न्दानम् । अग्र० १०१ ।

अव्यायाधं, ०हं-अव्यायाधम्, केनापि विबाधयितुमशक्य-
त्वात् । जीवा० २५६ । घन्तुकं तृतीयं स्थानम् । आवा०
५४८ । अव्यायाधः, परेषा षोडशकारित्वाभावाद्दिनष्टयाधः ।
भग० ७ । अव्यायाधम्-उपरतसकलमीडं भौकम् । उत्त०
५७६ ।

अव्यायाह-शुक्राभिमग्नवासी सप्तमो लोकान्तिकदेशः ।
भग० २७१ । ठाण० ४३२ । अव्यायाधः सप्तमलोकान्ति-
कदेशः । आवा० १३५ । अभीडाकारित्वम् । तम० ५ ।

अव्यायडा-अव्याहृता, अस्पष्टा अश्रकटार्था, असत्यामृषा-
भाषाभेदः । दश० २१० ।

अव्यावारपोसहे-अव्यावारयौषधः । आवा० ८३५ ।

अव्याहयं - अव्याहृतम्, एकान्तिकमिहपरलोकविहङ्गं
फलान्तरावाधितं वा । आवा० ४१५ ।

अव्याहितो-अव्याहितः, अवाहृतः । जीवा० १६६ ।

अव्यतिगिद्ध - अव्यतिगृहे, उद्धादाया पौरुषाभिर्लभ्यं ।
व्य० द्वि० २२७ आ ।

अव्युक्तार्ह - अव्युक्तान्ताः, अविश्वस्तपर्यायाः । आचा०
३४८ ।

अव्युच्छिस्तनयद्वया-अव्युच्छिस्तनयार्थता, द्वयास्तिक-
नयमतम् । सूर्य० २८६ ।

अव्युच्छिस्तनयद्वता-अव्यवच्छिस्तनयार्थता, द्वयास्तिक-
नयमतम् । सूर्य० २५८ ।

अव्यो-सपोधने, अहम् । व्य० द्वि० २०३ आ ।

अव्योगडं-अव्याहृतम्, गुरुभिर्दिशेपतीडनाख्यातम् । भग०
१०० । दायदादिभिरविभक्तं अननुज्ञातं वा । वृ० वृ०
५० अ । अव्याकृतं नामदायिना मामास्यं न पुनस्तेवि-
भक्तं, यदिविहृतं न केनापि विभारगापादितं, बद्धं भवेत्
पूराजेन संदिष्टं, वंशस्य परम्परया समागतम् । व्य० द्वि०
२७५ आ । अविभक्तम् । व्य० द्वि०
२७५ अ । अव्यक्तोऽपरिरूपः । आचा० ३२० ।

अव्योगडा-अव्याहृता, अविभक्ता । आवा० ७२७ । हुने
ऽत्र भागे निर्दिष्टांता अजिहा । वृ० द्वि० ११५ आ । अत-
गम्भीरान्दार्था, अश्वनाक्षरयपुला वा अवाग्यपडाद-
भाषेदः । प्रज्ञा० २५६ ।

अव्योच्छिस्तनय - अव्यवच्छिस्तनय, द्वयास्तिकनय ।
उत्त० १५ ।

अव्योच्छिस्तनयद्वया-अव्यवच्छिस्तनयार्थता, अव्यवच्छि-
स्तनयानो नवोऽव्यवच्छिस्तनयस्तस्यायो-द्रव्यमव्यवच्छिस्त-
नयार्थस्तद्वावस्तता । भग० ३०२ ।

अव्योच्छिस्त-अव्यवच्छिस्तम्, अश्रकटितम् । आचा० ४०५ ।
अव्यवच्छिस्ताः, अनवरतम् । ओष० १२६ ।

अव्योच्छिस्ता-वृतेऽपि भग्नो मूलराशेरव्यवच्छेदो यावत् ।
वृ० द्वि० ११५ आ ।

अव्योच्छिस्ताभो-अव्यवच्छिस्ताः, अव्यवच्छिस्ता-जीवरहिता
न अव्यवच्छिस्ता अव्यवच्छिस्ताः । आचा० ३२३ ।

अव्योयडा-अव्याहृताः, गम्भीरान्दार्था मन्मनाक्षरयपुला
वाऽनाविभाविताः । भग० ५०० ।

अशरणानुपेक्षा - अशरणस्य-अनागस्यात्मनोऽनुपेक्षा ।
ठाण० १९० ।

अनुपिरे-अनुपिरे, त्वपणाशिनार्कर्म । उत्त० ५१८ ।

अन्यन्यतर-न अन्यानि अन्तराणि मासां हा । आवा०
३५ ।

अशोकपल्लयप्रविभक्तिः - विंशतितमो नाशविधि ।
जीवा० २४७ ।

अशोकलता-लताविशेषः । आचा० ३० ।

अध्यः-(अन), कोणः, कोऽय । ठाण० ४३५ । वतुर्दि-
ग्विभागोपलक्षिता शरीरावयवाः पर्यङ्गमनेपिष्टस्य जानु
नोरन्तरे, आगमस्य ललाटोपरिभागस्य चान्तरम्, दक्षि-
णस्त्रन्धस्य जानुनधातरम्, वामस्त्रन्धस्य दक्षिणजानुन-
धान्तरमिति । ज० प्र० ११ । वतुर्दिविभागोपलक्षिताः
शरीरावयवाः । टाण० ३५७ ।

अध्वतनिधितम्-वतुनः पूर्वं नदपरिभ्रमतिमते क्षयोपश-
मपटीक्ष्ववादीत्यतिव्याधिलक्ष्यमुपजायते तत् । आवा० ५ ।

अद्वैदसः-बाह्यः । उत्त० ६२ ।

अद्विती-प्रथमं नक्षत्रम् । दश० २३६ ।

अष्टभाग-अष्टभागो-अष्टमो भागः । भग० ८३९ ।

अष्टमीगोपध-अष्टमीगोपधो - अष्टमी पौषा-उपवागा-
न्त्रिोऽष्टमीगोपः । आचा० ३०० ।

अष्टमीगोपधिया-अष्टमीगोपधिया-उगवा । आचा०
३२७ ।

अष्टापदम्-अष्टावय, तीर्थविशेषः । आचा० ४१८ । आवा०
२८० । वृ० वृ० ५२ अ ।

अष्टाष्टिका-चतुष्टयि । व्य० द्वि० ३४७ आ ।
 अष्टौचती-जातुनी । प्रश्न० ८० ।
 अष्टौचान्-जातु । जीवा० २७० ।
 असंस्कृष्ट-असंस्कृतम्, असंस्कृतानि च तानि शब्दादि-
 विषयभावेन परिणतद्रव्यरूपाणि । विशेष० १४५ ।
 असंक्रमणो-अशङ्कमाना, न विद्यते शङ्का यस्य मनस-
 स्तदशङ्कम्, अशङ्क मनो यस्य स । आचा० १०२ ।
 असंक्रिया-अशङ्कित । आच० ५६१ ।
 असंकलिङ्ग-असंश्लिष्टम्, निर्दोषम् । औप० ४९ । विष्णु-
 कृष्णानपरिणामवान् । प्रश्न० ११० ।
 असंक्षेपज्ञातः । ठाण० २०८ ।
 असंखड-कलह, वैरं या । वृ० तृ० ४८ अ । वृ० प्र०
 ८९ अ । नि० वृ० प्र० ३९ अ । कलह । (गणि०) ।
 औष ८० ।
 असंखडबोलो-कलहबोल । आच० ६५४ ।
 असंखडि । आच० ६३० ।
 असंखडिभो-असंखडिक, कलहकारक । औष० १५१ ।
 असंखय-असंस्कृतम् । दश० १०५ । उत्तराध्यायेषु चतु-
 र्थमध्ययनम् । उक्त० ९ । सम० ६४ ।
 असंखया-असंख्यपदा, सङ्ख्याविरहिता । उक्त० ३१६ ।
 असंख्यजीविया - असंख्यसातजीविका वृक्षविशेषा ।
 भग० ३९४ । यथा निम्बान्नासीना मूलकन्दरुक्मन्तवर्णा-
 राप्रवाला । ठाणा० १२२ ।
 असंख्यजिह्वे-असंख्यजिह्वे, असंख्येय विस्तृत
 यस्य ॥ । जीवा० १०६ ।
 असंख्यपदा - असंख्येयपदा, त्रिभागादिना प्रकारेण या-
 सङ्कोचतु न शक्यते सा चासौ अदा च । प्रश्ना० ४८९ ।
 असंख्येयकः । अनु० २४० ।
 असंगहर-असंगहराणि, गच्छांगमहरारम्य-पीठादिकस्यो-
 पकरणरूपेणा दीपन्मुक्तस्य लभ्यमानस्यात्मभरि-त्वेन न
 विद्यते सङ्ग्रह रक्षितस्यासौ । प्रश्न० १२५ ।
 असंगे - असङ्ग, वैश्रमणस्य पुत्रम्यानीदो देव । भग०
 २०० ।
 असङ्घयणो - आदिर्दि तिहि सघयणेहि वञ्चितो । नि०
 वृ० तृ० १३० अ ।
 असंघानिमो-एगमिभो । नि० वृ० द्वि० ७९ अ ।

असंचहया-असंचयिता - ये यामिके द्वैमासिने त्रैमासिके
 चतुर्मासिके पञ्चमासिने षष्णमासिने वा प्रायश्चित्ते षण्मे-
 ते । व्य० प्र० ९७ आ ।
 असंचेयभो-असंचेतयत, अज्ञानानस्य । औष० २२० ।
 असंजय-असयत, गृहस्थ । आचा० ३४२ । अश्रमा-
 प्यमायवान् । विशेष० १०२७ ।
 असंजगविसभो - भगवया पडिडिहो । नि० वृ० द्वि०
 १८ अ ।
 असज्जण-असजो, अशेही । नि० वृ० प्र० ८१ अ ।
 असज्जो-असयम, प्राणवधस्य चतुर्दशपयस्य । प्रश्न०
 ५ । अशर्मद्वारस्य पञ्च नाम । प्रश्न० ४३ ।
 असंजय - असयत चरणपरिणामशब्द । भग० ४९ ।
 गृहस्थ । दश० ३२३ । असयमवान् । प्रश्न० ३० ।
 असंजलं - जम्बूद्वीपैरवते पञ्चदशतीर्थकरनाम । सम०
 १५३ ।
 असंज्ञातकिणस्कन्धः । आचा० ८७ ।
 असंजोगरता-असयोगरता -सयोग-सम्बन्ध पुत्रफलप्र-
 सिन्नविधिनिमित्तम् रता सयोगरतास्तद्विपर्ययेकवभावना-
 भाविता असयोगरता । आचा० १८० ।
 असंजोगिमे - असयोगिम, सयोगिमाद्विपरीत आदित्य-
 विम्बादि । उक्त० २१२ ।
 असंज्ञा-असंज्ञा, विगतसंज्ञा । औष० २०९ ।
 असंज्ञी-असजी-अविदितपूर्वगूदातम् । व्य० द्वि० ३७७ आ ।
 असंज्ञो-असन्तान, अमता वा । वृ० प्र० । अमन्तनि-
 (ता) परिणामविशेष । आच० ८४८ ।
 असत्क-असत्कम्, अवदर्पाभिधानरूपवान्, द्वितीयाधर्म-
 द्वारस्य पञ्चम नाम । प्रश्न० २६ ।
 असंतगं-असत्, असङ्गतार्थम् । अशान्त-अनुपशमप्रधा-
 नम्, असोभन वा । प्रश्न० १२१ । असत्क-अविपमाना-
 र्थम्, असत्यमिति । प्रश्न० ३६ ।
 असंतती-भायणवो-छेदो अभाव इत्यर्थः । नि० वृ० द्वि०
 ११६ अ ।
 असंतय - अशान्तक, अनुपशान्त, अमत्-असोभनम् ।
 प्रश्न० ४१ ।
 असंतरणम्-असंतरणे । औष० १४३ ।
 असतासंते-सांगित्याप्यलम् । वृ० द्वि० ७७२ आ ।

अस्ते-अस्त, नाभाववचन शब्दोऽयम् । आचा० ७४ ।
आवमान । उक्त० ६१७ ।

अस्तोतो-अस्तोत, परिग्रहस्य त्रिभक्तम् नाम । प्रथ०
१३ ।

असंछादं - असत्तामि, वीचादिभिरव्यासति । उक्त०
४८७ ।

असंछदो-छद्मद्वाराणि तत्रैव क्लृप्तो अस्यदो, गेलज्जो
वा हुनलशरीरो, वीछाणेण वा पञ्जत अल्भेतो । नि०
चू० प्र० ३१३ अ ।

असंथरताणं-अनुयुक्तान् । ओष० ७८ ।

असंथरमाणा-अस्तरमाणा, अमुता । ओष० ७८ ।

असंथरे-अस्तरताम् । ओष० १५४ ।

असंयुजो-इय वदितो स्याद्यगो अनायगो वा । नि० चू०
हि० १२१ आ ।

असंदिग्धम् - दायनित्यायविशेष, असंशयकारिता । मम०
६३ ।

असंदिग्धचनता-परिष्कृष्यचनता । उक्त० ३९ ।

असंदिद्ध - अमन्दिता, स्पणम् । दश० २१३ । अमन्दि
ग्धम्-सूतस्य द्वितीयगुण, सैन्यवशाद्भवन्वर्णधो-कायिका
यसंशयकारि न भवति । आच० ३७६ । मन्दैहवर्तितम् ।
भग० १२१ ।

असंदीणो - अमन्दीन, सन्दीभादितर जलत्वावनत् न
क्षयमाप्नोति । उक्त० २१२ । आदिलक्ष्यक्रमणादि । आचा०
२४७ । प्रचुरेभ्यस्तथा विप्रक्षितशालवस्थाधि । आचा०
२४७ । कपतापण्डेद्विधिमितोऽमदीन । आचा० २४८ ।
वृत्तशिश्रुष्यतयाऽमन्दीन, प्राणिना प्राणया
द्रागभूमि । आचा० २४८ ।

असंधिप-अमन्धिन, अमयोधिन । मम० २१० ।

असंधिया-पीरजिता । नि० चू० प्र० १६१ अ ।

असनिहिंस्यचय-असंधिचय, न विद्यते ग्राह्यिरप
मद्यो यस्य न । नीला० २७८ ।

असंप्रयोगचिन्ता - कषादिभाव सत्प्रयोगचिन्ता ।
आच० ५८१ ।

असंप्रयोगाणुसरणं - मति प्रयोग सत्प्रयोगाणुसरणम्-
चिन्तनम् । आच० ५८१ ।

असंप्रगहिया-असंप्रगहिता-सप्रग्रहरहिता । व्य० हि०
३९१ अ ।

असंपत्त-असंप्राप्त । दश० १९४ । असंप्रप्तम् । जीवा०
१८१ । त्रिभिष्टान् वर्गादीननुपगत । जीवा० २३ ।

असंप्रग्रह-आत्मनो आख्यायुक्तेऽहप्राहवर्जनमिति भाव ।
ठाणा० ४२३ ।

असंप्रग्रहता-असंप्रग्रह, समन्तात्प्रवर्षेण आख्यादिक्र
ष्टालक्षणेन प्रदूषणम्-आत्मनोऽपधारण सम्प्रग्रहस्यदभाव ।
आख्यायुक्तिसिद्धेति । उक्त० ३९ ।

असफुरो-अशुभ । चू० तू० ३ अ, चू० हि० २२४
आ । सङ्कुचितपादो, रगत । चू० हि० २२९ अ ।

अस्यद्ध-अमम्यद्धम्, स्वशरीरात्पृथग्भूतम् । जीवा० १२० ।

असमते-असम्प्रान्तम्, असम्प्रान्तज्ञान । भग० १४० ।

असंभयता-अप भवन्त, ते गीरवन्निगम्यतरदोषाज्ज्ञा-
यादिके मोक्षमार्गे न सम्प्रमथन्त-नोपदेहे वर्तमाना ।
आचा० ३५० ।

असंभातो-अममभाव । भाव० २२१ ।

असंभम-अममप्रम, न भय वर्त-यम् । ओष० ५२ ।

असमसं-अमम्यस्त्वम्, आर्विशानिनम् परीपह । भाव०
६५७ ।

असंलोप - असंज्ञे, न विद्यते सगो-दूरस्थितव्यापि
स्वपक्षदेशालोरो यस्मिंस्तत् । उक्त० ५१८ । आचा०
३३५ ।

असंयवहारिप - अयवहारिक, अनादिकाजदारभ्य
निगोहाव्यामुपयता एषावतिष्ठन्ते ते यवहारपथादीन
त्वात् । प्रज्ञा० ३८० ।

असंनिगा पासलोपणो वृत्तौ ययते अहच्छे । नि०
चू० तू० ३३ अ ।

असंनिगाभी-मन्धिचिन्ते-युष्मन्मयादिभ्य उचितमस
नादि यन्त्रोपयोगीयस्य सचभाभि, न तथा य आ मयापर
त्वेनेन स । उक्त० ४३४ । आचार्यश्रीनादीनामेवगुण
निशुद्धिश्च सच्च निभनतेऽमी । प्रथ० १९१ ।

असंयुज्य । नि० चू० प्र० २१६ आ ।

असंयुज्यउत्तो - असंयुज्य, यो मृत्पुष्पादिप्रमग्न
मम ररानि, वदाम्य ननुवा मेद । उक्त० २७६ । भग०
८०० । प्रमग्नरा । टाणा० ३३७ ।

असंबुद्धे-असृष्ट, प्रमत्त । भग० ३१५ ।

असंशयम्-सद्दीर्घम् । आय० ७६० ।

असंसद्वा-दायगो अससद्वेहि हृथमसोहि देतिसि । नि० च०
तृ० १२ अ । असमृद्धा-अक्खरडिय । ठाणा० ३८६ ।

असंसारसमावर्णा-असंसारसमावर्णा, मुक्ता । प्रशा०
१८ ।

असंसारो-असत्कार, समारप्रतिपक्षभूतो मोक्ष । जीवा०
८ । न सत्कारोऽसत्कार, मोक्ष । प्रज्ञा० १८ ।

मसंहनन-असपयण, आदिमाना त्रयाणां सहनानामन्य
तमेनापि सहननेन विह्वल । व्य० प्र० ११४ अ ।

भस्-भशनहपाणि । व्य० द्वि० १२९ आ ।

असह-असहृद्, अनेकधा । उत० ३१३ ।

असह-अशति, अवाह्मुखदहततरुणा मुष्टि । ज० प्र०
२४४ ।

अस्ई-भरती । ओष० १४६ । सस्तरणाभावे । वृ० द्वि०
१९३ आ ।

असईपोसण्या-अमनीपोषणता, अमती पोषयति । आब०
६३९।

असङ्गो-असङ्कृत, स्वभावसम्पन्न । आष० ११४ ।

असकृत्-असकृत्, न विष्टो सकृत्-सकृत् यत्न स ।
असकृत्-अविद्यमानसकृत् । प्रश्न० ४१ ।

असक्यमसक्य-असक्यनामकृत, अविद्यमानसंस्कारम
कार । न विद्यते संस्कृत-संस्कारो यस्य सोऽसंस्कृतः ।

अमृतकृत - अवस्थमानसत्कार । प्रथम - ५१ ।

असंगडतातो-शानातहन । (मर०)

असगडपिया-अशकपिता, अशकगया पिता । उत्त०
१३० । नामविशेष । अ० प्र० १८ अ० । नि० सू० प्र०
१५ अ० ।

असगडा-भक्षक । उषा० १२९, १३० । पतञ्जाली
आमीरपुरी । दश० १०१ ।

असगडाताए-भशक पिना । व्य० प्र० १८ अ ।

असद्यस्यत्तर्णं - असद्यस्यत्तर्णम्, असत्य-असीक सन्द
धाति अङ्गिर्लं करोतीति. तद्वाच. द्वितीयाधर्मद्वारास्य
पूर्ववृत्तिरिति नाम । प्रश्न० २६ ।

असृष्टो-अमृत, मन्त्रयोद्धित । प्रश्न० ३० ।

असज्जं (घं)-ग्राम्यवचनं, कर्कशं, कटुकं, निष्ठुरं, ज्वारा-
दिकं वा । नि० चू० तु० ८० भा ।

असज्ज्ञादयं - अस्वाध्यायिकम्, अशोभन आध्याय एव,
रुधिरादि कारणे कार्योपचारात् । आब० ७३१ ।

असद-शठभावरहित । ओष० २२० ।

असहकारणो-‘नह’ च्छादने, जो अप्पाणं मायाए शक्ति-
असतो होकरां करण करेति । नि० अ० पृ० १४१ अ ।

असदृशणं-अशठत्वम् । आव० ५२ ।

असृण-अशनम्, घृतपूर्णदि । भाव० ८११ । मङ्गकौ
दनादि, आद्य-वीप्रं धुषा-धुषा शमयतीति । भाव०
८५० । पीकक । भाव० १८६ । अश्वत् इत्यशनम्,
ओदनानि । दश० १४५ । अश्वते-भुज्यत इति अशोपा-
हारभिधानम् । उक्त० ६०० ।

अस्त्रणघण-अशनवनम्, यीजवनम् । भाव० १८६ ।
वनविशेष । भग० ३६ ।

वसुनि-अग्नि, वज्रम् । दश= १६४ । आकाशे पतन-
मिमम् कथं । जीवा= २९ । प्रज्ञा= २९ । वसुद्वयनिर्दिष्टम्
अवगमहिती । अयं= ५०४ । ठाणा= २०४ ।

मसणिमेहा-अशनिमेहा, करकादिनिपातवन्त, पर्वता-
दिदारणसमर्थचलत्वेन वज्रमेहा । ज० प्र० १६८ । कर-
कादिनिपातवन्त पर्वतादिदारणसमर्थचलत्वेन वा वज्रमेहा ।
अण० ३०६ ।

असृणे-अशन, वृक्षविशेष । प्रशा० ३१ । मीयक । उत०
१५३ ।

असंख्यताय-असंज्ञाय । आब० ६४१ ।

असति-असत्, अनेकारम् । जीवा० १२८ ।

मसनिषिवेसणे । नि० घू० प्र० १६१ अ ।

असतिचाडगा । नि० पू० प्र० १६२ अ ।

असत्सिद्धीभो । नि० चू० प्र० १६२ अ ।

असत्य-अशत्रुम्, सप्तदशमेदः सयम । आचा० ५३ ।

मसत्यस्स-अक्षर

आचा० १५६ ।

असदध्यारोपणम्-अब० ८७१ ।

असहृतो-अप्रदान, अथर्धान । आब० १८१ ।

असहृण-अप्रदानम् । आब० ५७३ ।

असद्भुते-साधो कर्मसयुक्ते । आबा० २४२ ।

असनिरूपेण-इतिरूपे हि पतद्वादेरापात इति दृष्ट० १६४ ।

असनो-अशन, वीर्यक । आबा० ४११ ।

असन्निभाउण-असन्निभा, असन्निभा तन् परमवयोग्य बद्ध-
मायु । भग० ५१ ।

असन्निभूय-असन्निभूत, असन्निभूत उत्पन्न । प्रज्ञा०
५५८ ।

असन्निभूय-असन्निभूता, असन्निभूता या जायते सा ।
प्रज्ञा० ३३१ ।

असन्नी-असन्नी, सिध्दादिहरिजनस्को वा । प्रज्ञा० ३३१ ।
यथोक्तमनोविज्ञानविकल । प्रज्ञा० ५१३, ४०५ ।

असथलायारे-अथारो यस्य शिताशितवर्णैपिनथलीवर्द्ध
इव कर्तुं आचारो-विनवशिक्षामापागोचरादिक । भग०
प्र० २३५ अ ।

असथलो-अथाल, एकान्तशुद्ध । उत० २०५ ।

असम्म-असम्मम्, अनुष्ठित जकारमकारादि । आब०
५८८ ।

असम्भावे-असम्भावम्, अविद्यमाना सन्त-परमार्थमन्तो
भावा-जीवाद्योऽभिधेयभूता यस्मिन् तत् । उत० १५१ ।

असम्भावसिद्धतर-यस्य पार्श्वतः पुरोहदोऽङ्गणे मध्ये वा ।
दृ० दृ० २३ अ ।

असम्भावदधना-एक एवाक्ष पिण्डक-पनवा बुद्ध्या
वृत्त्ये तत् । ओष० १२९ । असद्भावस्थापना, अमद्भा-
वकल्पना । जीवा० १२३ ।

असम्भावपट्टयणा-असद्भावप्रस्थापना । आब० १५१ ।

असम्भावमायणा-असद्भावमायना । उत० १६५, २३३ ।

असम्भावमुक्तावणा-असद्भावमुक्तावना । उत० १५७ ।
आब० ३१४ ।

असम्भावो असद्भाव । आब० ३२० ।

असम्भूय-असद्भूतम् अभूताद्भाववरूपमजोमनस्वी वा ।
भग० २३० ।

असम्भूय-असद्भूतम्, अज्ञम् । आब० ५८८ ।

असम्भूय असद्भूतम् । आब० ८३६ । स्वरपरादि । उत०
३५० ।

असमंजस-अनुकूलम् । उत० २२६ ।

असमञ्जो-असमञ्ज, असम्यग्वाचार, द्वितीयाधर्मद्वारस्य
पञ्चविंशतितम नाम । प्रश्न० २६ ।

असमणपाउगो-अप्रमणप्रयोगम् । आब० ७७८ ।

असमणुञ्ज-असमणुञ्ज, आचारार्त्रेऽप्रमाध्ययनस्य प्रथ-
मोदशक । आबा० २६० । असमनोभा, असम्मोक्षा ।
ओष० ५४ ।

असमर्था-अतिप्रार्थन न शक्नुवन्ति वृत्ति धारयितुम् ।
आबा० ३९१ ।

असमाजो-असमाज, न विपक्षे समानोऽस्य गृहिष्वाभ-
याम् । उत० त्वेनाम्बलीकिण्डे वाऽनियतविहारादिनेति, असदृश
समानो वा साहचर्ये न तथेति । उत० १०५ ।

असमारभमाणस्त-असमारभमाणस्य, महद्वापीतामव-
प्रीतुर्वैत । ठाणा० ३२४ ।

असमासदोषो-असमासदोष, समासमन्वय सप्रदावि-
शेष । आब० ३७४ ।

असमाहडा-असमाहृता, अनर्हीहृता । सूत्र० ११४ ।

असमाहडाप-असुद्धा त्वयसा-उद्गमादिहापुष्टमिदमिदं
चित्तिविष्टुत्वा । आबा० ३३८ ।

असमाहि असमाधि, अस्वाध्यायनिबन्धना वायादिष्व-
आब० ४९९ । समाधि-समाधान-ज्ञानादिषु चित्तिस्थाय-
न समाधि । उत० ६१४ । चित्तोद्गमम् । उत० ७७१ ।

असमाहिकरो असमाधिकर, अस्वाध्यायनिबन्धनकर ।
आब० ४९९ ।

असमाहिटाणा-असमाधिस्थानानि, न चित्तव्याध-
स्याध्या । प्रश्न० १४४ । मम० ३७ ।

असमिक्खिक्खिक्खिक्खि-बुद्ध्या अणुद्विष पुष्पावरं इव
परलोचयुगलस्य वा ना सहसा अङ्ग । ति० पू० दृ०
८० आ । अममं सततपत्नी अपमोक्षितानर्थक्यापि ।
प्रश्न० २८ ।

असमित्त-असामन । ति० १२८ ।

असमीद्व-अनायास । उत० ३८४ ।

असमोहण-अनुपपन्नान्तमना । भग० २८९ ।

असमोहयावि-दृष्टादुपरता अममुद्रता वा । भग० ७६४ ।

असम्मोहे-असम्मात्वाविज्ञानमात्रावित्तस्य मम

धामिकेषु नवम । उक्त० ६१४ । नवम परमाधामिक ।

आव० ६५० । सूत्र० १२४ । सम० २९ ।

असिपुत्रिक । उक्त० ४५ ।

असिय-अयित, कृष्ण । प्रज्ञा० ११ ।

असियभं-दानम् । आव० २९५ ।

असियग-असियगम्, दानम् । आचा० ६१ ।

असिरयणं - असिरलम्, चमवर्तैरेन्द्रियपथभरलम् ।

ज० प्र० २१८ । टाण्ण० ३९८ ।

असिलट्टी-असियट्टि, चक्षुःशला । विषा० ५६ । असि-

वह्ण स एव यट्टि - दण्डोऽसियट्टि, अथवा अयिष्य यट्टिष्य ।

ज० प्र० २९४ ।

असिल्लायं-विस्तरम् । वृ० तु० २१ आ ।

असिल्लिट्ठं-असिल्लट्ठम् । आव० ९९ ।

असिल्लोगमत्ते - अश्लोकमयम्, जट्टीतिमयम् । टाण्ण०

३८९ । अण्णायामयम् । आव० ४७२ ।

असिल्लोगो-अश्लेषा, अयस । आव० ६४६ ।

असिय-अशिवम्, व्यन्तरहृत् व्यसनम् । आव० ६२६ ।

उदाहरणं अस्मिन् । नि० वृ० प्र० ९७ अ । नि० वृ० प्र०

७१ अ । व्यन्तरहृत् उपपदव । वृ० प्र० २२१ अ ।

देवतादिजनिनो ज्वरागुपदव । ओष० १३, १४ ।

असिघाट्टेस्सं-अशिकाट्टिस्सम्, अशिकाट्टिघट्टानं स्त्रेस्सम्,

आदिशब्दाद्भोदरताराजट्टिघट्टिपरिमह । दश० ३९ ।

अस्मिन्नुपसमणी-अन्तर्गोपसमणी कृष्णस्य चतुर्थी मेरी ।

आव० ९७ ।

असियोपसमणी-अश्लोकपसमणी, कृष्णस्य चतुर्थी मेरी,

पम्पामावु मर्षं रोगोपसमणी । वृ० प्र० ५९ अ ।

असी-अभि, अस्मिन्नुपसमणी सवकपुण्य । जीवा० २७५ ।

हीतो । नि० वृ० दि० १४१ अ । मन्त्र, समुपसीध्व जन

गणपतिर्भवेति, यद्वा गणेशचर्मक्षणाया अपिगन्धन अथ

अस्मिन्नुपसमणी गुण्या शृण्वते । ज० प्र० १-२ ।

असीट-असीट, अश्विदमानसीट, मर्षा पिनटारिद्व

धने । उक्त० ३४५ । असीट-उडुसीट । टाण्ण० १०३ ।

असीलया-असीलया भाद्रिद्वयप्रतिपदा । अथमय मल

दो नाम । प्रज्ञा० ६६ ।

असुभा-अध्या, अस्माकम्, ईर्ष्या । दश० ३४३ ।

असु-अध्या अस्माकम् । पञ्च० ६३ । स्नानवस्त्रवर्षा

दिवजितवान् अशुचि, शास्त्रवर्जितो वा अधुवि । भग०

३०८ । स्नानवस्त्रवर्षादिवजित, अधुतय, शास्त्रवर्जित ।

ज० प्र० १७० । विगन्ध क्षीरमलादि । जीवा० २८२ ।

असुण्णंतरा अशुन्यान्तरा, एकोत्तरहृदया सर्वदेवाशुन्या

न्यव्यवहितान्यन्तराणि यासा ता अशुन्यान्तरा । विज्ञे०

३३१ ।

असुति-अशुचानि, अनेष्यानि मृदपुरीकाणि । टाण्ण० ४७६ ।

असुद्ध-अशुद्धम्, आधाकमदि । ओष० १७७ ।

असुप्रकाल-अशुन्यकाल, नारकभवानुपसारावस्थानका

ल्स द्वितीयमेव । भग० ४७ ।

असुभ-अशुभकार्ये मृतकम्भापनदी । व्य० प्र० १९९अ ।

असुभजोग-अशुभयोग, अनुपयुक्तया प्रत्युपेधाधिकरणम् ।

भग० ३२ ।

असुभणाम-अशुभनाम, यदुदयवसानं नामैरपस्तना

पादादयोऽपयसा अशुभा भवन्ति तत् । प्रज्ञा० ४७४ ।

असुभत्ता-अशुभता, न शुभता । प्रज्ञा० ५०४ । अम

ज्ञयता । भग० २५३ ।

असुमाण्णोहर-अशुमानुवेगा, अणुमत् । संसारम्यानुवेगम-

अणुमरणम् । टाण्ण० १८८ ।

असुभाते-असुराव-दुःखाय । टाण्ण० १४९ । अशुभाय,

अपुण्यवन्धाय अदग्याय वा । टाण्ण० ३९२ । पापाय,

असुखाय वा-दुःखाय । टाण्ण० ३८८ ।

असुयंग-अशुनाकम्, गोशुनाकम् । उक्त० १४४ ।

असुय-अशुन परवचनद्वारेण । भग० ३००, ११३ ।

असुर-रौद्रवर्मकारी । उक्त० २७९ ।

असुरकुमार-अनरकुमार, देवभतीरा । भग० १०७ ।

असुराध ने नवधौवननया कुमार इव कुमारार्थम-

कुमार । टाण्ण० २८ । मरनर्हीमेद्वारेण । प्रज्ञा०

६० ।

असुरकुमारीभो-अनरकुमारं, देवीपदेण । भग० १०७ ।

असुरभूरे-विदायननस्य द्वितीयं द्वारम् । टाण्ण० ३२० ।

असुरसुर्-असुरासुम्, असुरासुम् । भग० ३९४ ।

मरनर्हीमेद्वारेण । ओष० १८७ । मरनर्हीमेद्वारेण ।

प्रज्ञा० ११० ।

असुरा-अध्या न मया अध्या, मरनर्हीमेद्वारेण ।

टाण्ण० ३३ । मरनर्हीमेद्वारेण मरनर्हीमेद्वारेण ।

ठाणा० १०४। असुरमुमार । भग० १३५। भवनपति
व्यन्तरक्षण । ठाणा० ४६६।
असुरो-असुर, आसुरभावान्वितत्वाद् यक्ष । उक्त० ३६६।
भवनवासी । वृ० द्वि० २६४ अ।
असुह-अशुभम्, अशुभस्वभावम् । भग० ७२। अशुभ-
अतीवासातरूप । जीवा० १०३।
असुहदुःखभागी - असुहदुःखभागी, दुःखानुबन्धिदुःख
भागी । भग० ३०८।
असुहया-अशुभया, असुहया । आव० २३६।
असुहिय-असुहित, अविद्यमानसुहृद् वा । प्रप्र० ४१।
असुहज-असुषितम्, प्यजनादिरहितम् । दश० १८१।
असुखया-साक्षि । ठाणा० ३०४।
अस्यपुत्तो-अस्यपुत्र । आव० २११।
अस्या-अपणो दोष भासति न परस्व । नि० चू० प्र०
२७८ अ । आतगता । नि० चू० प्र० २७८ अ ।
असूचा-रुद्धमेव परदोषोद्धट्टनम् । वृ० प्र० १२८ अ ।
अस्येयं-सुख । नि० चू० प्र० ८८ आ ।
असौडो-अमज्जपाणो । नि० चू० द्वि० १४४ अ ।
असोभ-अशोक, सुप्रभवलदेवपूर्वभवनम् । आव० १६३।
अरुणद्वीपे महद्विको देवविशेष । जीवा० ३६७। द्विमत्
तितमप्रह । ज० प्र० ५३५। वृक्षविशेष । जीवा० २२२।
किन्नर-वतराणां कैरयवृक्ष । ठाणा० ४४२। अशोक-
नामवृक्ष । ज० प्र० ३२०। लताविशेष । प्रज्ञा० ३२।
विन्दुमारपुत्र । वृ० प्र० ४७ अ । वृक्षविशेष । भग०
८०३। एकादिपञ्चवृक्षविशेष । प्रज्ञा० ३१। ठाणा० ७९।
मन्नापस्य कैरवृक्ष । सम० १५२। विजयपुरस्य मन्दन
वृक्षानि यक्ष । विपा० ९५। विन्दुमारपुत्री । नि० चू०
प्र० २४३ अ ।
असोमच्छदो-अशोकचन्द्र, योगमन्त्रहेतु खिलाया दृशान्त ।
आव० ६७५।
असोमच्छदो-अशोकचन्द्र, मायोदाहरणे स केतपुरे समुद्र
दत्तभारदत्तपति । आव० ३९४।
असोमल्लिप्-चतुर्गुणलदेवपूर्वभवनम् । सम० १५३।
असोमचण - अशाकवनम् । आव० १८६। पुष्करिण्या
वनम् । ठाणा० २३०। वनखण्डनाम । ज० प्र० ३२०।
भग० ३७।

असोमसिरी - पाटलिपुत्रे असोमसिरी राया । नि० चू०
वृ० ४४ आ । वृ० द्वि० १५३ आ । अशोकध्री, विन्दुमा-
रपुत्र । विज्ञे० ४०९।
असोमा-अशोका, नन्दिनविजयराजधानी । जं० प्र० ३५७।
नागपुरसारेन्द्रस्याग्रमहिषी । भग० ५०४। ठाणा० २०४।
असोमा-अशुत्वा । भग० ४३५। आगमानपेक्षम् । भग०
४५५।
असोमिज-अशोणितम्, रकरहितम् । आव० ७६४।
असोमयो-अशुत्य । आ२० ४१७।
असोमयया-अशोकनता, दैव्यानुत्पादनेन । भग० ३५।
असोमयला-अशोकलता, लताविशेष । भग० ३०६।
असोमयवेसप । भग० १९४।
असोमाओ । ठाणा० ८०।
असोही-अशोषि, प्रतिसेवना, स्खलना । ओप० २२५।
अस्तमयनप्रविभक्तिः-नक्षत्रनामद्वये । जं० प्र० ४१६।
अस्तान्ते-अत्यन्तमि, अस्तमयपर्यन्ते । उक्त० ४३५।
अस्ति-अतिथि, प्रदेश । ठाणा० १५, ५१६।
अस्तिकायः-अतिथिकाय, धर्मादिपञ्चविधास्तिकायमाधिरा
काय । आव० ७६७।
अस्तिकायधर्म - अतिथिकायधर्म, अस्तिकायधर्मे प्रदेशा
उच्यन्ते, तेषां कायो-राशिरस्तिकाय स चासी सहाया
धर्मेधेति गत्युपलक्षणं धर्मास्तिकाय । ठाणा० १५४।
योस्तिकायानां धर्मादीनां धर्मो-गत्युपलक्षणादि । उक्त० ५६६।
अस्तिकायाः-अतिथिकाया, अस्तिकाय त्रिकालवचनो निपात,
अभूवन् भवन्ति अविप्यन्ति पति भावना, अतोऽस्मि च
ते प्रदेशानां कायाश्च राशय इति, अस्तिकायधर्मे प्रदेशा
वचिद्व्युत्पद्ये, ततश्च तेषां वा काया अस्तिकाया । ठाणा०
१९६। अस्तिका-प्रदेशानां सहायताभारत्वात् काय ।
ठाणा० १५।
अस्तिनास्तिप्रवादपूर्वम् - अतिथिनियमवातपुत्र, चतुर्थं
पूर्वम् । ठाणा० ४८४। तत्र यदस्तु लोकैःस्ति धर्मास्ति-
कायादि यच्च नास्ति खरभृद्वादि तच्च प्रवर्तति, सर्वं यस्तु
स्वरूपेणास्ति परस्वपे नास्तीति प्रवर्तति । नदी १४१।
अस्थानस्थापनम् - अठाणठपण - अयोध्यास्थापनम् ।
ओष० १३१।
अस्थिका-अट्टिग, कपान्त्रिकापर्याय । न्य० प्र० २०६ अ ।

अस्थितकल्पिकः—साधुमेदविशेषः । अयं ४ ।
 अस्थिमिजा—अद्विमिजा, अस्थिमध्यरसः । ठाण० १७० ।
 अस्थिमिजानुसारि—अद्विमिजाणुसारी । ठाण० ३७५ ।
 अस्थिरम्—अधिरं, जीर्णम् । आचा० ३९६ ।
 अस्थिरणाम—(अस्थिरणाम्), यदुदयवशाजिह्वादीनामवय-
 वानामस्थिरता भवति तत् । प्रज्ञा० ४७४ ।
 अस्निहः—(अणिह), स्निह्यते—दिलम्प्यतेऽष्टप्रकारेण कर्म-
 णेति स्निहः, न स्निहोऽस्निहः, यदि वा स्निह्यतीति स्निहो
 रागवान् यो न तथा सोऽस्निहः, उपलक्षणापेक्षायास्य
 रागद्वेषरहित इत्यर्थः । आचा० १९१ । स्नेहरहितः ।
 आचा० ३१० । स्निह्यतीति स्निहो, न स्निहोऽस्निहः—
 रागद्वेषरहितत्वात् अप्रतिबद्धः । आचा० २५८ ।
 अस्पृशन्नति—समयप्रदेशान्तरमस्पृशती । आव० ४४१ ।
 अस्तुडितम्—अकुडिआ, सर्वविराधनापरित्यागः । दश०
 १९६ ।
 अस्तंजय—असंयतः—गृहस्थः, स च श्रावकः प्रवृत्तिमग्नो
 वा । आचा० ३२९ । असंयताः—असंयमवन्तः, आरम्भ-
 परिमहप्रसक्ताः, अग्रज्जाचारिणः । ठाण० ५२४ ।
 अस्तंजतो—गिहस्थो । नि० चू० प्र० ३० आ ।
 अस्तंजतो—असंयमः, प्राणातिपातादिनक्षणः । आव०
 ५१६ ।
 अस्तंजडियाय—न विद्यते स्वं—द्रव्यमस्य सोऽग्रमस्यो
 निर्गन्ध इत्यर्थः, तत्प्रतिज्ञया । आचा० ३२५ ।
 अस्तकण्ठी—अश्वकर्णी, वनस्पतिविशेषः । आचा० ५७ ।
 माधारणवनस्पतिकविकमेदः । जीवा० २७ ।
 अस्तकक्षे—साधारणमादरवनस्पतिकविशेषः । प्रज्ञा० ३४ ।
 अस्तकक्षी—अनन्तकायमेदः । अग्रे० ३०० । अयं ८०४ ।
 कन्दविशेषः । उत० ६९१ ।
 अस्तनरो—अद्वतरः, खरतरः, एकचुरधतुण्डः । जीवा०
 ३८ । एकचुरधतुण्डः । प्रज्ञा० ४५ ।
 अस्तपुरि—अश्वपुरम्, पुरपमिहपुरम् । आव० १६७ ।
 अस्तपुरा—अश्वपुरी, पश्चमविजयराजधानी । जं० प्र०
 ३५७ ।
 अस्तरोनिषाय—अप्यरोनिषातः, चण्डिका । जीवा०
 ३९९ ।
 अस्तगालापेलधं । आचा० ४२३ ।

अस्तलेसा—नक्षत्रविशेषः । ठाण० ७७ ।
 अस्तवाणिययो—अश्ववणिक् । आव० २२० ।
 अस्तवाहणिया—अश्ववाहणिका । उत० २७७ । आव० ५६ ।
 अस्तसेणे—अश्वसेनः, सन्तुमारपिता । आव० १६२ ।
 पार्श्वपिता । आव० १६१ ।
 अस्तादणसगोत्रे—आश्वादनसगोत्रम्, अधिनीनक्षत्र-
 गोत्रम् । सूर्य० १५० ।
 अस्तामिणी—अस्वामिनी । आव० ३२४ ।
 अस्तायणे—आश्वायनम्, अश्विनीगोत्रम् । जं० प्र० ५०० ।
 अस्तासणे—अष्टाशीतिमहामहे चतुर्दशमहामहः । ठाण०
 ७८१ ।
 अस्तासो—आश्वासः, प्राणिनामेव आश्वासनम्, अहि-
 सायाः पञ्चाशत्तमं नाम । प्रश्न० ९९ ।
 अस्तिस—अयम् । ठाण० १३८ ।
 अस्तिसडियाय—एतत्प्रतिज्ञया एताद् साधुन् प्रतिज्ञाय-
 उदिरय । आचा० ३६१ ।
 अस्तिलोय—अयं लौकः, अयं मनुष्यलोकः । जीवा० ३४८ ।
 अस्तिसि—अश्विनी, नक्षत्रविशेषः । सूर्य० १३० । ठाण०
 ७७ । मेतायैजन्मनक्षत्रम् । आव० २५५ ।
 अस्तीइ—अश्विनी, नक्षत्रविशेषः । ठाण० ४६१ ।
 अस्सेसा—अश्लेषा । सूर्य० १३० ।
 अस्सो—अश्वः, फेडकः, एकचुरधतुण्डः । जीवा० ३८१
 अग्नेः । जीवा० २८४ । प्रज्ञा० ४५ ।
 अहं—अश्वे—अश्वस्ताम् । आचा० ६३ । अश्वः—भुध्रे । ओष०
 १६८ ।
 अह—एष । नि० चू० प्र० ११८ । अ । अयं ५० १०० आ ।
 अयं । नि० चू० द्वि० ९७ आ ।
 अहङ्कलायो—यथास्थितः । (सं०)
 अहङ्कलायं—अथाख्यातम्, अथाशब्दो यथायं, आ-
 अभिविधौ, याथातथ्येनाभिविधिना वा यन् ह्यातं—यथितं
 अकथायं चारित्र्यम् । प्रज्ञा० ६८ । यथाख्यातम्—अकथा-
 यमित्यर्थः । विशेषे ५४७ । यथाख्यातं—सूक्ष्मतत्पराया-
 नन्तरं नयेन माधुकीयलोके ख्यातं—प्रसिद्धं, प्रथमं यद्विदुर्न
 हागिन् । विशेषे ५५५ । यथाख्यातं—यथैवाख्यातम्—
 अकथायम् । आव० ७८ । यथैवाख्यातं—यथाख्यातं प्रसिद्धं
 यद्विदुर्न जीवने, अकथानागिन्प्रमिते । आव० २१ ।

अथशन्दो यथार्थं, आख्यात-अभिहित अथाख्यातम् ।
ठाणा० ३२४ ।

अहकिलस्त्री । नि० चू० प्र० १६४ अ ।

अहगुरु-वेन प्रयाजितो यस्य वा पार्थे अर्थात्, रत्नाधि-
कतरक । व्य० द्वि० ३९५ अ ।

अहछंदो-यथाछन्द, यथेच्छयैवायमनिरपेक्ष प्रवर्तते य ।
आव० ५१८ ।

अहछंदिया-अथाछन्दिका, अव्यापारिता, स्वयं प्रवृत्ता ।
श्रु० द्वि० ३६१ अ ।

अहणो-अधन्य । उक्त० ३०९ ।

अहतह यथातथ, सूतहताह्वयश्रुतकन्धे त्रयोदशमध्ययनम् ।
आव० ६५१ । सूतहताह्वय त्रयोदशमध्ययनम् । उक्त०
६१४ ।

अहतानि । भग० ५०६ ।

अहस्ता-अहस्ता, गुरुपरिणामता । प्रज्ञा० ५०४ । भग०
२३ । जघन्यता । भग० २५३ ।

अहत्ये-यथास्थान्, यथावस्थितान् यथार्थान् वा-यथाप्र-
योजनान् आवाज् जीवादीन्, यथा ह-यान्, पर्यायान् ।
ठाणा० ३५१ ।

अहृत्प्राण-यथाप्राधान । भग० ६७९, ६८३ । यथाप्र-
धान, यो यत्र प्रमादौ प्रगल । औष० ५९ ।

अहमं-अधमम्, जघन्यम् । आव० ५८५ ।

अहमती-अह अना इति अन्तो-जालादिप्रकर्षपर्यन्तोऽस्या-
स्तीत्यन्त अहमेव जात्यादिभिरुत्तमतया पर्यन्तवर्ती ।
ठाणा० ४७३ ।

अहमिन्द्रा-अहमिन्द्राणि, अह अह इत्येकमिन्द्रा । शम० ४३ ।

अहमो-अधम, मलालिङ्गवाज्जुगुप्सित । सूत्र० ८२ ।

अहम्म-अधम, अधमम् । दश० २७१ । धर्मविपक्ष-
पापम् । उक्त० २७४ । धर्मप्रतिपक्ष । उक्त० २४८ । अध-
र्म, अधर्मोपकर्तृदान अधर्मसारणत्वान् । ठाणा० ४९६ ।
मारहरामायणादिवायुत । नि० चू० द्वि० ४ आ ।
धर्मविपक्ष विपयासक्तिरूपम् । उक्त० २८५ ।

अहम्मवखाई-अधर्माप्यायिन, न धर्ममाग्यान्तीत्येव-
शीया न धर्मान् रयावियथा ते । भग० ५६० ।

अहम्मखाई-अधर्माप्यायो, अधर्ममायणशील । अधर्मरया-
नि-अधर्मिप्रतिपक्षो वा । विपा० ४८ ।

अहम्मनुजं-अधर्मयुक्तम्, पापमम्बद्धम् । दश० ५२ ।

अहम्मपलज्जो-अधर्मप्ररजन, अधर्मं हिंसादौ प्ररज्यते
अनुरागवान् भवतीति । विपा० ४८ ।

अहम्माणी-अहमानी, अहमेव विद्वान् इति मानोऽस्येति ।
आव० २४१ ।

अहम्माणु-अधर्माणु, अधर्मान्-पापलोकान् अनुगच्छ-
तीति । विपा० ४८ ।

अहम्मिन्द्रा-अधर्मिन्द्रा अधर्मिन्द्रा वा-धर्म-धुनरूप एवेधो-
वन्म पूजितो वा येता ते धर्मिन्द्रा, धर्माणां वेष्टा धर्माष्टाः
अतिशयेन वा धर्मिणो धर्मिष्टास्तन्निषेधाद्धर्मिन्द्रा अध-
र्मिन्द्रा अधर्मिष्टा वा । भग० ५६० ।

अहम्मिन्दु-अधर्मिष्ठ, अतिशयेनाधर्मो-धर्मरहित । विपा०
४८ । अधर्मिष्ठ, अधर्मो-धर्मविपक्ष-पापमिति त इष्ट-
अभिलषितोऽस्येति, यत्र अधर्मगुणयोगाद्धर्म, अतिशयेना-
धर्म । उक्त० २७४ ।

अहम्मियं-आधार्मिक-अधार्मिकान्निष्ठम् । प्रथ ११० ।

अहृत्-अहतम्, मलमृषिकदिभिरनुपवृषितं, प्रत्यममिति ।

औष० ६६ । अहृत्बिच्छिन्नम् । औष० ७४ । अपरिम-
लितम् । जीवा० २५४ । तत्तुगत । नि० चू० प्र०

२५३ अ । आव्यानकप्रतिषेधम्, अव्याहत, नित्य, निरालु-

बन्धि वा । जीवा० २१७ । प्रज्ञा० ८९ । ज० प्र० ६३ ।

अव्याहतम् । भग० १५४ । सूर्य० २६७ । अपरिमुक्तम् ।

भग० २५४ ।

अहृत्-अधरम्, अध-नरकतिर्यक् । दश० २७० । मरक ।
आव० ५३२ ।

अहृत्गतगमणं-अहरगतगमनम्, अधोगतिगमनकार-
णम् । प्रज्ञा० ३६८ ।

अहराई-अहोरात्रिणी । आव० ६४८ ।

अहृत्-अधवा-अधार्थे । विज्ञे० ११३० ।

अहवण-अधवा । चू० द्वि० १४ आ । विकल्पप्रदर्शने । नि०
चू० प्र० २९० अ । विकल्पार्थो निपात । चू० द्वि०
२४६ आ ।

अहवा-अन-नरम् । नि० चू० प्र० १८ आ । अय निपात ।
नि० चू० प्र० १६८ आ ।

अहवणवेद-अधरणवेद, चतुर्णां वेदानां चतुर्थ वेद ।
भग० ११० ।

अहसंधं-निष्प्रकम्प चम्पकपद्मादि । नृ० तृ० ३१ अ ।

अहसिता-न सहेतुप्रमहेतुक वा हसन्नेवास्ते । उक्त० ३४५ ।

अहसुखो-यथाशुद्ध, निर्दोषोपदेशदाता । नृ० तृ० ७१ आ ।

अहस्सिरे-अहसनशील । उक्त० ३४५ ।

अहस्सलस्ये-अहस्यात्सल्य, हास्यपरित्यागात्सल्य, द्वितीयम्
तस्य प्रथमा भावना । आच० ६५८ ।

अहामर्थं-यथार्थम्-निर्मुक्त्यादिष्याख्यानातिक्रमेणेत्यर्थः ।
ठाणा० ३८८ । अर्थस्य निर्मुक्त्यादेरनतिक्रमेण । ठाणा०
५१९ ।

अहाउभकाल-यथायुष्काल, देवाशयुष्कलक्षण । दश०
९ ।

अहाउनिष्स्थिकाले-यथायुर्निर्धनिकाल, यथा-येन प्रका-
रेणयुषो निर्धृति-बन्धनं, तथा य काल-अवस्थितिरसौ ।
भग० ५३३ ।

अहाउयं-यथायुष्कम्, यथावदमायुष्कम् । प्रथ० १९ ।
यथायुष्कम् । आच० ११५, १५८ । यथायु-आयुषोऽन-
तिक्रमेण । उक्त० १८८ ।

अहाकई-यथाहृतम्, ग्रहस्थेन स्वार्थं निर्धृतितम् । प्रथ०
१२७ ।

अहाकडा-आपाहृता, साधूनायाय-भग्नप्रार्थं हृता । नृ०
प्र० ९२ अ ।

अहाकर्णं-यथाकर्णम्, प्रतिमाकर्णानतिक्रमेण तत्कल्पव
स्वनतिक्रमेण वा । भग० १२४ । कर्णमीयानतिक्रमेण
प्रतिमासमाचारानतिक्रमेण वा । ठाणा० ३८८ ।

अहाकर्णं-यथाकर्णे, षट्कर्णानतिक्रमेण । भग० ६५ ।

अहाकर्मिण । भग० ४६६ ।

अहागडा-प्राशुकाणि, अल्पपरिवर्त्तमानि । ओष० ९२ ।

अहागटे-यथाकृतम्, आरमार्यमभिनिर्वृतितम् । दश० ७२ ।

अहाचरा-अभधरा - बिलवास्त्रिवात्पत्नीदय । आचा०
२९१ ।

अहाचर्यं-रहितवादे स्यमेद । भग० १२८ ।

अहाछन्द-यथाछन्दान्, स्वच्छन्दान् । ओष० ५६ ।

अहाछन्द-यथाछन्दा - यथा कथमिच्छागमपरतन्त्रतया छन्द-
भगिणयो-बोध । भग० ५०२ । यथा ह्यभिमित्रेण तथा
प्रतापयन् । नि० नृ० द्वि० २३ आ ।

अहाजानो-अणोवधी । नि० नृ० द्वि० १३१ आ ।

अहाजायं-रजोहरणमुखवन्निकाचोलपद्भ्युत रन्धितकरपुग्ध ।
नृ० तृ० १० आ ।

अहाड-यथाकृतम्, परिकर्मशून्य । नृ० द्वि० २०२ आ ।

अहाणी-असीयण । नि० नृ० प्र० ५ आ ।

अहातच्च-यथातत्त्वम्, तत्त्वानतिक्रमेण धर्तमानम् । भग०
१२४ । सप्तसप्तमिनेत्याभिप्रायार्थानतिक्रमेणान्वयसंस्थापनेने
त्यर्थः । ठाणा० ३८८ । शब्दाधीनतिक्रमेण । ठाणा०
५१९ ।

अहातश्चे-यथातथ्यो यथातथ्यो वा, यथा-येन प्रकारेण
तथ्य-तस्य तत्त्व वा । भग० ७०९ ।

अहातश्चो-जहैव दिद्वो तहेव जो भवति सो अहातश्चो
भवति । नि० नृ० द्वि० ८६ अ ।

अहापञ्चसं-यथापञ्चासम् । भग० १३९ ।

अहापडिकुवं - यथाप्रतिरूपम् । आच० १९९ । भग०
६६१ ।

अहापदं-यथापदम् । आच० ३५२ ।

अहापरिग्राहिण-यथाप्रतिगृहीतम्, यथाप्रतिपन्नम् । भग०
१३६ ।

अहापरिग्राह-यावन्मात्र क्षेत्रमनुज जीदे तावन्मात्र काल
तावन्मात्र च क्षेत्रमाश्रित्य नय वसाम इतिभावित् ।
आचा० ४०३ ।

अहापयसं-यथाप्रहतम् । आच० ११७ ।

अहायायरा-यथायादरा, यथोचितयादरा आहारपुद्गला
इत्यर्थः । भग० १८९ । यथायादराणि, स्थूलतरङ्ग्या
न्यसाराणि । भग० २५१ ।

अहायायरे-यथायादरम्, स्थूलप्रकारम् । भग० २५१ ।

अमारम् । भग० १५४ ।

अहामदो-यथाभद्र । आच० ७३९ ।

अहामदे-यथाभद्र, शासनबहुमानवन् । नृ० प्र० ३१ अ ।

अहामदो दाण्डयी । नि० नृ० प्र० १९९ आ । दंमपरिदिनो
अरहस्ये तन्मात्रेण माधु उभयमद्विगे । नि० नृ० प्र०
३२५ अ ।

अहामाघो - रक्तारिन्दे गारुष् । नृ० द्वि० २४ आ ।
अपात्राणि । नि० नृ० प्र० २५१ आ । प्रतिशामिने-प्रति
श्रीन न नु मुञ्जये यन्ताप्रति । नृ० द्वि० २८६ आ ।

अहामग्नं—यथामार्गम्, ज्ञानादिभोक्षमाणीनिक्रमेण धागो-
पशमिक्कभावानतिक्रमेण वा वर्तमानम् । भग० १२४ ।
मार्गं—धागोपशमिको भावस्तदनतिक्रमेण । ठाणा० ३८८ ।
अहारिणो—गनलोऽतिष्ठ । आचा० २४२ ।
अहारिय—यथारितम्, रीत—रीति—स्वभाव, नसानति-
क्रमेण वर्तते तत्, यथास्वभावमित्यर्थः । भग० २१२ ।
यथाऽऽर्यम् । आचा० ३७६ । यथाऽऽर्यु । आचा० ३८१ ।
अहारलं—सम्बन्धमष्टपौरुषीयम् । वृ० वृ० ३५ आ ।
पोरिमी । नि० वृ० तृ० १८ अ । जघन्येन तरुणीद्वारक
रथोपकाल, उत्कृष्टत पूरुनेटी । वृ० द्वि० ३२ आ । सयोग
वर्जिते तृतीयमेद । नि० वृ० प्र० २३९ अ । यावन्मान
काल भयाननुजानाति । आचा० ४०३ ।
अहारलुस्सय—स्तोकशायश्चित्तदानम् । वृ० वृ० २०९ आ ।
अहारलुस्सगाह—यथालुस्सकानि, “यथेति—यथोचितानि
लुस्सकानि—अमहास्वरूपाणि, महतां हि तेषां नेतुं शोप-
यितुं वाऽऽप्तकयत्वादिति यथालुस्सवरानि, अथालघूनि-
महाति वरिष्ठानीति सूत्रा । भग० ।
अहावधा—यथावधानि, पुनर्यामीया । भग० १९७ ।
अहासंयड—गिण्णक पट्ट । नि० वृ० प्र० १७० अ ।
अहासंयडा—अचला । नि० वृ० प्र० १६० आ ।
अहामर्थ—यथासत्यम्, दद यन्मया वक्षितं कथ्यमानं च
तयथानस्यम्, साधोतथ्यम् । आचा० १८३ ।
अहासजिहिवा—यथामजिहिता । भाव० १७५ ।
अहासकम—यथागम्यम्, समग्रवानतिक्रमेण वर्तमानम् ।
भग० १२४ ।
अहासुत्त—यथासुत्तम्, स्वानतिक्रमेण । ठाणा० ३८८ ।
सासासुत्तानतिक्रमेण वर्तमानम् । भग० १२४ ।
अहासुहुमणियठो—यथामुक्ष्मलिग्रन्थ, यथामुक्ष्म एतेषु
मवपु । उक्त० ५७ ।
अहासुय—यथासुय यथासुय वा । आचा० ३०१ ।
अहासुहुमकसायकुलील—वपायकुलीलस्य पथमो मेद ।
भग० ८९० ।
अहासुहुमपुलाय पुलाकस्य पथमो मेद । भग० ८९० ।
यथामुक्ष्मपुलाय, पुलाकस्य पथमो मेद । पथस्यपु पुलाकेषु
य स्तोत्र स्तोत्र विगमयति म । उक्त० २०६ ।

अहासुहुमवउत्त—वहुसस्य पथमो मेद । भग० ८९० ।
उक्त० २५६ । यथामुक्ष्मवकुश, योऽक्ष्णो पुथिपकामपन
यति, शरीराद्वा धूत्यादिकमपनयति । उक्त० २५६ ।
अहासुहुमे—यथासुक्ष्मान् सारान् । भग० १५५ ।
अहि—सर्प, पृथिव्याश्रितो जीवविशेष । आचा० ५५ ।
सर्प । उक्त० ६१९ । उर परिसर्पमेद । तम० १३५ ।
परिसर्पवितेष । प्रज्ञा० ४० ।
अहिडेतभो—अहिण्डमान, असहिधोर्द्वितीयमेद । भाव०
८५८ ।
अहिसा—अनुकम्पा । प्रज्ञा० १०३ । प्राणातिपातविरति ।
दश० २१ ।
अहिअ—अधिकम्, अहितम्, अपगम्यम् । ज० प्र० १६७ ।
अहिअगामिणि—अहितगामिनीम्, उभयलोन्विद्वद्वा ।
दश० २३५ ।
अहिउत्तथ—अभ्युपित । उक्त० १२० ।
अहिकरणं—अधिररणम्, गन्त्रीयन्त्रादि । भग० १३५ ।
अहिकरणकरो—अधिरकरणकर, योऽन्येषां कलहयति,
द्वाद्यमसमाधिस्थानम् । भाव० ६५३ ।
अहिकरणोईरण—अधिररणोईरण, योऽन्येषां यन्त्रादीन्-
वीरयति, त्रयोदशमसमाधिस्थानम् । भाव० ६५३ ।
अहिकिच्च—अधिकृय—आश्रित्य । भग० २४ ।
अहिकसेव—अधिक्षेप, निन्वालिक्षेप । प्रज्ञा० ४१ ।
अहियमरुह—अधियमरुचि, विशिष्ट परिज्ञान तेन रुचि-
र्यस्यातो । प्रज्ञा० ५८ ।
अहियमास—अधियमास । दश० २७० ।
अहियमो अधियम, विशिष्ट परिज्ञानम् । प्रज्ञा० ५० ।
ज्ञानम् । भाव० ५३० । अधियम—सेवा । तम० ५३ ।
अहियरणं—अधिररणम्, कलह । सूत्र० ६६ । वृ० वृ०
११२ अ । कृपाशरूपम् । भग० १३ । अधिरियते आत्मा
नरादिषु येन तदधिकरण—अनुष्ठानं वाद्यं वा वस्तु चक्र-
महादि । आर० ६११ । कलह यन्त्रादि वा । भाव०
६५४ । ज्योतिषादि । भाव० ६५२ । अनुष्ठानविशेष,
वाद्यं वा वस्तु चक्रवद्वादि । भग० १८१ । अनुष्ठान
वाद्यं वा वस्तु । ठाणा० ४१ । वास्तुद्वयशिलापुत्रकगो-
धमयन्त्रादि । भाव० ८३१ । रात्रि । ओष० १८२ ।

अहिलाणं—मुगसयमनम् । अण० ४८०, अ० प्र० २६५ ।

औप० ७१ । मुगसयमनविशेष । अ० प्र० २३५ ।

अहिलिति—गमागच्छति । वृ० द्वि० १०८ अ ।

अहिलोडिया—गोपालिकाख्यो हिमकजीव । वृ० वृ० १९० आ ।

अहिल्लियाए—अहिज्जिका, मैथुने दृष्टान्त । प्रथ० ८९ ।

अहियई—अधिपति—आचार्य । ओष० ७४ ।

अहिवास—अविवास—अनुरथन । अण० ४७० ।

अहिवासिकुण—अविवाह्य । आष० २६१ ।

अहिसका—अमिश्रा, तथ्यनिधय । सूत्र० ३९३ ।

अहिसक्षण—उत्सृजे आगच्छति । नि० चू० प्र० १४२ आ ।

अभिष्वक्कण—तस्यैव विवक्षितकालस्य स्वर्द्धन, परत कर
गमित्यर्थे । वृ० प्र० २६८ आ ।

अहिसरणेहि—अगतो वा भवेति । नि० चू० द्वि० ४९ आ ।

अहिसरिया—अभिवृत्ता । आव० ३७७ ।

अहिसलापा—मुडलि—अहिसेदविशेष । प्रज्ञा० ४६ ।

अहितेया—अभिवेक्षा, गणान्—छदिनी । वृ० द्वि० २६३ अ ।

अही—अहि, मर्ष, उर परितर्पणविशेष । जीवा० ३९ । प्रज्ञा०

४५ । मुडलि अहिमेधविशेष । प्रज्ञा० ४६ । मामान्यत

सर्प । वृ० प्र० १२५ ।

अहीणपञ्चिपुत्रपञ्चिद्वयसरीर—अहीनप्रतिपूर्णपञ्चे द्वयश
रीर, प्रतिपूर्तानि स्वकीयस्वकीयप्रमाणतः, प्रतिपुत्र्यानि
या पञ्चिप्राणि पञ्चिद्वयाणि—हरणानि यस्मिंस्तत्तथा अही
नमज्ञोपात्रप्रमाणतः प्रतिपूर्णपञ्चे द्वय प्रतिपुत्र्यपञ्चे द्वय वा
शरीर । टाणा० ४५८ ।

अहीणपुत्रपञ्चिद्वयसरीर—अहीनानि—स्वरूपा पूर्णानि
मक्ष्यया, पुत्र्यानि वा—पूर्तानि पञ्चाद्वयाणि यत्र तत्तथा
तदेवविन शरीर यस्य स । अण० ५४१ ।

अहीणो—अहीन, प्रहृष्ट, अपानो वा स्वावत । प्रथ०
१३६ ।

अहीनग्रहण—गमग्रहणम् । व्य० प्र० ८६ आ ।

अहीलणज्ज—अहीनीयम् अज्ञानमुत्पन्नम् । उत०
३६५ ।

अहुण्णवासिय—अपुना यदुत्पन्नम् । ओष० ५७ ।

अहुणोत्तपो—अधुनातन । आव० ४२१ ।

अहुणोत्तपन्ने—अनुगोपपन्न, अनिरोपपन्न । टाणा० १८७ ।

अहुमरतो—अप्रवन् । आव० २७३ ।

अहे—अथ, आकाश । सूर्य० ४५ । अथतत्पदार्थे । वृ० द्वि०

१७९ अ । आमन्त्रणार्थो निपात । अण० ४६० । अथ—

आनन्तर्यार्थोऽयं शब्द । अण० ८३, ८६ । गर्तायाम् ।

उत० २१३ । भूमितरे । प्रज्ञा० ८० । अथ । टाणा०

१६२ । अयेति परिप्रदानार्थ । टाणा० ४०६ । अथ—

अथस्ताव नीचै । अण० २६९ । अथतत्पदार्थे पदप्रत्ययेऽपि

त्रयाणामप्याश्रयाणा प्रतिमाप्रतिपत्तस्य तापो कल्पनीयतया

तुल्यताप्रतिपादनार्थ । टाणा० १५७ । यथार्थ । टाणा०

३२४ । अथतत्पदार्थ । वृ० द्वि० १७९ अ । आधाकम् ।

वृ० प्र० ८३ अ ।

अहेपन्नगद्धरुवो—अथ पन्नगार्द्धरूप, अधमन यत्पन्नग

स्यादं तस्यैव रूपमाकारो यस्य स, अथ पन्नगार्द्धरूपदति-

सरलो रीपथ । जीवा० २०६ । अथ—अथस्तन यत्पन्न

गस्यादं तस्यैव रूपम्—आकारो यस्य स । जीवा० ३६१ ।

अहेरुहि—अहेरुभि, क्रियावादादिपरिकल्पितदुहेरुभि ।

उत० ४४९ ।

अहेपाए—अथोवात गोऽथ उद्वृण्वन् वाति वात स ।

जीवा० २९ ।

अहेत्रिगडे—अधोविकृते—अथ—तुत्रादिरहिते छत्रेऽप्युपरि

तदभ वेऽपि च । आचा० ३०९ ।

अहेयिपड—पाश्वेयोऽपावृत पृष्ठम् । वृ० द्वि० १८१ अ ।

अहेसणिजे—यथाऽनापुत्रमादिदोषरहित एषणीयो भवति

तथाभूतो दुर्लभ । आचा० ३७६ । यथाऽनौ मृगेतर

गुणदोषरहितत्वेनेषणीयो भवति, तथाभूतो दुर्लभ इति ।

आचा० ३६८ ।

अहेसि—अभूयम् । आव० १४६ । अभूत् । उत० ४९६ ।

अहो—अथ अर्थात् । आव० ८७७ । अर्थाभावे, विग्रह,

आगतये य । द्वाद० चू० ९६ । उदगभ्रोतोऽनुहम् ।

नि० चू० वृ० २३ आ ।

अहोकाय—अथ काय पादलक्षण । आष० ५४७ ।

अहोत्था—अभूर । उत० ४७५ ।

अहोधार—अहतधारा वर्षा । आव० ७९१ ।

अहोघिय—नियतक्षेत्रविषयोऽवयवमिन्द्र्य ज्ञानदर्शनम् ।

टाणा० ४०३ ।

अहोरत्ता—अहोपना—निशमूर्तप्रमाण । टाणा० ८६ ।

अहोस्ते-अहोरात्रम् । भग० ८८८ ।

अहोरात्राभिक्षुपडिमा - अहोरात्रप्रमाण एकादश
भिधुप्रतिमा । सम० २१ ।

अहोलोप-अधोलोक, तिर्यग्लोकस्याधस्तालोक । प्रज्ञा०
१४४ ।

अहोलोयतिरित्यलोप-अधोलोकतिर्यग्लोक, यदधोलोक
स्थोपरितनमेकप्रादेशिकाकाशप्रादेशप्रतर यच्च तिर्यग्लोकस्य
सधर्षितनमेकप्रादेशिकाकाशप्रदेशप्रतरम्, एतद्वयमपि ।
प्रज्ञा० १४४ ।

अहोघाप-अधोघात, अध उद्गच्छन् यो घाति घात स ।
प्रज्ञा० ३० ।

अहोविहारो-आधर्यभूतो विहार । आच्य० १०७ ।

अहोवेद्या - अधोवेदिका, यत्र जात्रोरधो हन्त्री कृत्वा
प्रतिलिख्यते सा । ओष० ११० । नाणु हेद्वाओ दितेसु
हस्तेसु पहिलेरेति । नि० चू० प्र० १८२ अ ।

अहोसिरा-अध सिरम, अधोमुखा । ज० प्र० १५४ ।

आ

आगुल-आक्षिप्त । नि० चू० प्र० ३४७ अ ।

आट्टरगमादि-वनस्पतिविशेष । नि० चू० द्वि० १५७ अ ।

आह-निपात । भग० ६७५ । विमयनक्षयते । टाणा०
५३३ । वाक्यालङ्कारि । भग० १७६ । वाक्यालङ्कारार्थ ।

प्रश्न० ११७ । अट्टार । प्रश्न० १२६ । वाक्यालङ्कार, अथ
धारणे वा निपात । उपा० २७ । आदि-धर्मस्य प्रथमा
प्रति । नीपा० ५५ । गणितप्रक्रियाया आदि (अथा
वर्तमानायाग) । मूत्र० १ । यस्मात्परमस्ति न पुनम् ।
अनु० ५४ । स्वमेद । अनु० ३४ ।

आहृतिगिया-शम्भी तन्मा कुन्दवत धीकयभोनाम स
प्र म् करण कथयति या च तन गिरि-वतिन गद-य
म् कथयति धीय गिरि पर्वतहृद् । चू० प्र० ३१० अ ।

आहृत्सी-गार्धपित्तक । चू० मू० ४९ अ ।

आहृ(य)दे-आहृ, आहृ-प्रथमत धनुषम् आवा
गतिप्रथमस्य कति-तदर्थस्यामकान प्रत्यक्षपक्षे ।
भग० ७ ।

आहृकयति-आहृ यति, गमयति कथयति । भग०

१८ । ईषद् मापन्ते । टाणा० १३६ । आचक्षते । आच०
१७८ ।

आइखगा-आख्यायका, उभाशुभकथका । ज० प्र०

१४२ । य श्रुमाशुभमायाति । प्रश्न० १४१ ।

आइखण-छहितोच्चारणम् । चू० मू० २५ अ ।

आइखिरप-मातृगणिया यदुपदेशान्तीकादि कथयति ये
ण्डो कथिर इति लोकप्रतीता । टाणा० ४५१ ।

आइगर-आदिकर, श्रवणनामा भगवान् । उत० ६२० ।

आइख-आदित्य, अविमानिमानवामी द्वितीयो लोक
कान्तिकदेव । भग० २७१ । आदित्यमानो येन काले
दित्यो राप्ति भुक्ते । सम० ५६ । आदित्य । आव०
१३५ । सूर्य० २१२ ।

आइखजसार्ह-आदित्यस्य प्रकृति । मन्वी २४२ ।

आइखजसे-आदित्यस्य, भरतचक्रिपुत्र । टाणा० ४३० ।

आइखपेद-आदित्यपीठम् । आव० १४६ ।

आइखसयच्छरे-आदित्यस्यसर, युगभाविसवसरक्षितेप ।
सूर्य० १६८ । 'पुत्रविदवाण' मिरादिलक्षण सवसरविशेष ।
सूय० १७१ ।

आइज-आदेश-रम्य । प्रश्न० ८३ ।

आइज्जा आदेश दर्शनपथमुपगता, उपादेया समगा ।
नीपा० २७१ ।

आइहु-विशेषम् । चू० मू० ६६ अ । आदिन-अतिगता ।
टाणा० ३२८ ।

आइ(य)हि-आमदि, आमसति । आमगणिया ।
भग० १०७ ४९० ।

आइणग-रमस्य यन्त्रम् । ज० प्र० ३६ । सूचकदिग्गै
तिपकादि । आणा० ३९४ ।

आजिनक-धर्मस्य कथयति । भग० ५४० ।

आइण - अहीम्, गमनाति तम् । भग० १५३ ।
गम्यार । अगमनातिगता । आव० ४८ । अहीम् ।

नि० चू० द्वि० १-७ अ । अतिगताम् । चू० प्र० ३३० अ ।

आइणता-नयन् । आव० ४२३ ।

आइणवागमल - वाक्यालङ्कारि अतिगताम् ।
(सामे) तिपदि । नि० चू० मू० ५३ अ ।

आइणवा-आगम । नि० चू० प्र० १८६ । अतिगताम् ।
नि० चू० प्र० १८६ अ । अतिगताम् । भग० १११ ।

आहणे-पटोत्रे गतरा ज्ञातम् । उत० ६१४ । गम० ३६ ।

आहणो-आनीगं, गुणध्यासः । जीवा० २७० । जारः । औप० ७१ । रितामिष यस्मिं गुणेति जयविजयाहेति आह-
रिओ, असो जातिरेव वा । दश० सू० १६५ ।

आहृ-आरुध । (सर०) । आदिशः, आश्रितः । प्रथ० ४१ । आविद्धः, प्रेरितः । आप० ६०२ ।

आहृ-आर्षाणम्, आमेषितम् । आचा० ५ । आयरि-
परवरणं बालकलाओ आदिण किन्मीनोदरराड आने-
यित त आहृ । नि० सू० द्वि० १५७ आ । आत्मीया-
स्मीयाऽऽयासमयदानुलघनेन व्याप्ताः । भग० ३७ । कल्पम् ।
पिण्ड० १६५ । आनीगम्-राजकुलसङ्गजादि । दश० २८० ।

आहृन्नर-जात्यप्रधानः । भग० ३२२, ४८१ ।

आहृन्नसल्लिपय-क्यादिचिन्ताधीनं । आचा० ३८१ ।

आहृन्ना-आकीर्णानि, गुणमयि । जं० प्र० २३२ ।

आहृन्ने-आकीर्णं, आकीर्णं-व्याप्यते विनयादिभिर्गुणैरिति
जात्यादिगुणोपेतं । उत० ३४९ । व्याप्तः । उत० ३४८ ।

आहृन्तो-आनीगं, गह्वरी, गुणध्यातो मनुजजनः । औप०
० । विनीतः । उत० ४८ । आचार्यशुभैराचारधुनमेवदादि-
भिर्ध्यात्-परिपूर्णे । उत० ५५ ।

आहृमड-आदिशु, प्रथमतः कोमलम् । अनु० १३१ ।

आहृमूल-श्यादिगुलो वलावाधं काणम् । आचा० ८७ ।

आहृयणं-अदत्तं, भक्षणम् । आचा० ७२६ । व्य० प्र०
१८० अ । भोजनम् । सू० द्वि० १२६ आ । समुद्रमनम्-भोज-
नम् । सू० तु० ४ आ । आपानम् । सू० द्वि० ३४ अ ।
ठाणा० ३३१ । भूय प्रपातिविति । सू० तु० १८५ आ ।

आहृयति-आदरति, एकस्मिन्, कम्पनीरार्थं । ठाणा० ३२० ।

आहृयति-आदत्ते । उत० १९८ ।

आहृलं-आविलम्-गडुलम् । जीवा० ३३० ।

आहृल्लवंदसहिय-उरिष्टवन्दस्मृतिः । सूर्य० २८० ।

आहृसुप-आदधुनः, सामामिकादधुनः । सू० प्र०
३८ आ ।

आहृसुपं-प्रथमकलम् । सू० तु० २४९ आ ।

आहृन्मह-आदिश्यते-अभिधीयते । भग० ७४९ ।

आहृ-आदिः, मंगारः, धर्मकारणानां वाऽऽदिभूतं शरीरम् ।
पुत्र० १६२ । गामीप्यम्, व्यवसाय, प्रकारः, अवयवश्च ।
प्रथ० ७ । निवेगः । औप० ५ ।

आहृण-आनीगः, आ-गमन्नादनीव इतो-गतोऽनाद्यनन्ने
सगरे । आचा० २८५ ।

आहृणं-आजिनकम्, चर्ममयं वस्त्रम् । जीवा० १९३ ।

आहृणगं-आजिनकम्, चर्ममयं वस्त्रम् । जीवा० ३१० ।
औप० ११ । जं० प्र० ५५ । जं० प्र० १०७ । निर्या० १ ।

आहृण-आगमन्नादनीव इतो-गतोऽनाद्यनन्ने मंगारे भ्रम-
णम् । आचा० २८६ ।

आहृण्टे-आ-समन्नादनीव इताः-ज्ञातः परिगृह्यता जीवा-
दरोऽर्थो येन गोऽयमातीतार्थं आदत्तार्थं वा, यद्विवाऽ-
सीता-नामरूपेनाभिकान्ता अर्था-प्रयोजनानि मरय म
तथा, उपरतव्यापार । आचा० २८६ ।

भाउ-वैषकम् । भाव० ६९० । भातिपतिहेनवः कर्म-
पुत्रता । आचा० १०३ ।

भाउटणं-आहृण्यनम्, गायत्र्योचलक्षणम् । आचा०
५०४ ।

भाउटणपसारणं-आहृण्यनप्रसारणम् । भाव० ८०३ ।

भाउटियं-मत्तेविनम् । भग० ६३१ ।

भाउ-आयु, स्थिति । भग० २३६ । उताहो । सू० प्र०
२१० अ । एत-उपक्रमहेतुभिरनवरययनवा यथाभिध-
वानुभवनीयतां गच्छतीति । उत० ३३५ । जीविनं । ठाणा०
१०८ । आयु, कर्मविशेषः । ठाणा० ३३० ।

भाउकाय-अकाय, पूर्वगुद, पश्चिमगुयो वा । सूर्य०
४७ ।

भाउकरवर्णं-आयु क्षयेन, आयु पूर्वोक्तत्वेन । आचा० ४०३ ।

भाउरुम-आयुस्मि-आयुश्च स्म्यन्त पातन । आचा०
२९० । जीविनं । आचा० २९१ ।

भाउज्जं-आतोदम्, वस्त्रं, मृदंगदि । भाव० ५२८ ।

भाउजेरीवनीगसवर्षीनि । आचा० ६१ ।

भाउज्जर्गं-आनोपगमम्, आनोपकारम् । उत० १४३ ।

भाउञ्जिय-आयोदिह, उपयोगान्, श्रुति । भग० १८० ।

भाउञ्जिया-आयोजिका, आ-मयीद्या केवल्लिहणा योजन-
शुमानो योगानो व्यापारणम् । प्रज्ञा० ६०४ ।

भाउञ्जियाकरणं-आयोजिकाकरणम् । प्रज्ञा० ६०४ ।

माउञ्जीकरणं-आवर्जीकरणम्, उत्तरणावलिकायां कर्म-
प्रक्षेपव्यापाररूपम् । औप० ११० । आवर्जितकरणम् ।
प्रज्ञा० ६०४ ।

भाउञ्जो-आवर्जः, आत्मानं प्रति मोक्षस्याभिमुखीकरणं-
आत्मनो मोक्षं प्रत्युपयोजनमिति, अथवा आवर्ज्यते-अभि-
मुखीक्रियते मोक्षोऽनेनेति वा-शुभमनोवाकायव्यापारविशेषः ।
प्रज्ञा० ६०४ ।

भाउट्ट-आडुट्टम्, आलङ्कारम् । उक्त० १४६ । आवर्जितः ।
वृ० द्वि० ३४ आ ।

भाउट्टइ-आवर्तते, प्रवर्तते । भग० २८९ ।

भाउट्टणं-आकम्पनम् । वृ० तृ० ८५ अ ।

भाउट्टणया-आवर्तना, आवर्तते-ईहातो निवृत्त्यपयभावं
प्रत्यभिमुखो वर्तते येन बोधपरिणामेन सः, तद्भावः, अपा-
यपर्यायः । नन्दी १७६ ।

भावट्टति-निवर्तते । सूत्र० १९० । आवर्तते-निवर्तते तमा-
लोचयतीत्यर्थः । ठाणा० ११९ । करोति । नि० चू० प्र०
२५६ अ ।

आउट्टा - आराधिता । वृ० द्वि० ११२ अ । आवर्जिता ।
औप० १५९ ।

आउट्टामो-प्रवर्तमहे । आचा० ३११ ।

आउट्टावेज्ज-अभिमुखयेत् । आचा० ३६४ ।

आउट्टिआप-आडुट्ट्या-उपेय । सम० ३९ ।

आउट्टिज्जमार्ज - आक्रोशमानम्, 'लहोभयमानम् । मूय०
२९८ ।

आउट्टि-उपेय । द्रव० प्र० १६ आ ।

आउट्टिय-ज्ञावा । आव० ७५८ । उत्तमार्थहृत्तः आहारः ।
नि० चू० द्वि० ५७ आ ।

भाउट्टिया-आउट्टिया नाम आभोगो ज्ञानान् इत्यर्थः । नि०
चू० द्वि० ५९ आ । आवर्जिताः । वृ० द्वि० १८६ आ ।

भाउट्टी-समाधानम् । वृ० तृ० १२३ आ ।

आउट्टे - कर्मभिलषेत् । आचा० ४१७ । निवर्तयेत् ।
आचा० १११ । आवर्तयेत्-अनुवृत्तयेत् । द्रव० द्वि०

२८९ आ । आवृत्तः-व्यवस्थितः । आचा० २७९ । सम-
न्तात् व्यवस्थितः । आचा० २७९ ।

आउट्टेउं-आवर्ज्यम् । वृ० तृ० ३४ अ ।

आउट्टो-व्यावृत्तः । उक्त० ३३२ । आवर्जितः । दृष्टः । उक्त०
३३२ । स्वस्थः । उक्त० ३५५ । आव० २२० । उक्त०
१०८ । आवृत्तः । आव० ५७८, २९४, ५३६ २८७ ।
उक्त० ३२४ । आवर्जितः । आव० ४१२ ।

भाउडिज्जमाण-“जुह” वन्धने, इतिवचनाद् ‘आजोव्य-
मानेभ्यः’ आत्मभयमानेभ्यो मुखहलङ्कारिणा मह हल-
पठहलङ्कारिभ्यो वाचविशेषेभ्य आवृत्त्यमानेभ्यो वा एभ्य
एव ये जाताः शब्दास्ते, आज्ञोभ्यमाना आडुट्ट्यमाना एव
बोध्यन्ते, अतस्मान्नाजोभ्यमानानाडुट्ट्यमानान् वा शब्दान्
शृणोति, इह च प्राकृतत्वेव शब्दशब्दस्य मरुदकनिर्देशः,
अथवा आडुट्ट्यमानानि-परस्परगामिद्वन्द्वमानानि । भग०
२१६ ।

भाउडेइ-आडुडति, सम्बद्धं करोति, लिखति । जं० प्र०
२५० । आडुडयति, ताडयति । जं० प्र० १९४ । आडु-
डयति । भग० १७३ ।

आउडस-आयुक्कम्, उपयोगपूर्वकम् । भग० १८४ । सम्बद्धं
प्रवचनबालिन्यादिरक्षयतया । प्रज्ञा० २६८ । उपयुक्तः । ठाणा०
४०९ । प्रयत्नपरो मरणासन्नयुक्तः । उपयुक्तः । औप०
२०२ । उपयोगतत्परम् । औप० १७६ । आयुक्तः । द्रव०
द्वि० २६६ अ ।

आउत्तगो-आवर्तकः । उक्त० १०४ ।

आउत्तियं-आयुक्कियम् । उक्त० ११९ ।

आउत्तो-आयुक्तः, व्यवस्थितः । दृष्टा० २२६ ।

आउय-आयुक्कम्, जीवितम् । आच० ३४१ । आयुक्क-
कालः, देवायुक्कलक्षणः । आव० २५७ ।

आउयकम्मस्स गालणा-आयु-कर्मणो गालनं, प्राणवधस्य
द्वादशः पर्यायः । प्रश्न० ५ ।

आउयकम्मस्स जिट्ठयणं-आयु-कर्मणो जिट्ठपनम्, प्राण-
वधस्य द्वादशः पर्यायः । प्रश्न० ५ ।

आयुक्कम्मस्स मेय-आयु-कर्मणो मेदः, प्राणवधस्य द्वादशः
पर्यायः । प्रश्न० ५ ।

आउयकम्मस्स संयट्ठो-आयु-कर्मणः संवर्तकः, प्राण-
वधस्य द्वादशः पर्यायः । प्रश्न० ५ ।

भाउयकर्मस्तुयहयो-आयु कर्मण उपद्रव, प्राणकर्म
द्रादन पर्याय । प्रश्न० ५ ।

भाउयसंभ्रष्टा-आयुसंभ्रष्टा । प्रश्न० ४८० ।

भाउयसंघट्ट-आयु संघट्ट-आयुष्यकर्म । ठाणा० ६७ ।

भाउर-आयु, शरीरसमुपेयानामनुतेन वा मनेन भ्रान्त ।

दश० २७० । ध्रुवा विषयया वा पीडित । धर्म० प्र०

२३ आ । दृष्टान्त । नि० पू० प्र० २०२ आ । आयुः,

एतदपि स्वाश्रयमलभमान भव आउल । जीवा० १२२ ।

आयुः-दुःख । भग० ७०५ । श्रान्ते सति प्रतिज्ञाकरणं

(प्रतिषेधा) । ठाणा० ४८४ । अत्यन्ताउल्लसन् । उत०

८६ । कामेष्टाऽऽधा । आवा० २३८ । प्रतिषेधनामेदं ।

भग० ९१९ । आयुः, चिकित्साया अविवक्षयत । विषा०

७६ । चिकित्साया अविवक्षयभूतो रोगी । वृ० प्र० २८१ आ ।

मर्त्यकाम । उत० २७३ ।

भाउरपक्षपक्षान् - भूपुरीषप्रत्यक्षप्रत्यक्षभेद । विज्ञे०

१३२० । प्रसीकनाम । आष० ८०४ । ध्रुवप्रत्यक्षया

नम् । भाव० ४७५ । अक्षरपक्षमना । आवा० ७२ ।

आयुः-वितरितक्रियाव्यपेक्षेत तस्य प्रत्यक्षयानवर्गनम् ।

नवी २०६ । अपूर्वतुल्यप्रत्यायानम् । भाव० ४७५ ।

भाउरसरणं-आरोग्यता । दश० पू० ५१ ।

भाउररसरण-आयुःसरणम्, दोषानुरोधवदानम् । दश०

११८ । आयुःसरणम्, ध्रुवाद्यानुराणां पूर्वोपपुचम्मरणं

चानाचरितम् । दश० ११७ ।

भाउरीभूषहि-आयुःभूषते, आयुःभूषते । वृ० प्र० ३९३ ।

भाउल-आयुलम् । धर्मम् । भाव० ५८५ । प्रयुज् । भग०

९५ । आयुः, दण्ड । विज्ञे० ४२६ । गडुके, आदिते

वा । ताम० ५३ ।

भाउलभमर्ण-आयुःभमर्ण-पृथग् मिलिता गच्छन्ति । ओष०

१२६ ।

भाउलमाउल-आयुःमाउलम्, कृपापिपरिभोगविवाहयुदा

दिसंस्पर्शननामप्रकारम् । भाव० ५७४ ।

भाउला-आयुला, त्वरमात्र । वृ० द्वि० ६५ अ ।

भाउलाकुल-आयुलाकुल, अनिष्ठाकुल । प्रश्न० ५० ।

भाउली-नडककाण । जीवा० १९३ ।

भाउली-आयुल, अभिभूत । भाव० ५८९ ।

भाउसं - आयुः-जीविता तत्संयमप्रधानस्या प्रज्ञां प्रभूः

वा विज्ञेते यस्यायादुभयानामस्यमन्त्रम् । ठाणा० ७१ ।

भाउसंत-आयुमान्, विज्ञातः । दश० ११३ । अक्षयः

गुरुमात्रवन् वा । दश० ११७ ।

भाउसंतेणं-आयुमन्तेन, धर्माविमर्शिता गुरुः सेव-

मानेन । उत० ८० । अक्षयतेत्य विज्ञे-मायुमना-विज्ञ

जीविषता । सम० २ । धर्माविमर्शिता गुरुमनेव

मनेन । ठाणा० ९१ । आयुमन्तेन, आयुमता । नवी

२१० । आयुमानेन-प्रीतिद्वन्मनसा । सम० २ । हे

आयुमन् । तम० २ । नवी २१२ । आयुमना-गुरुकमुनौ

संरक्षणा । सम० २ । गुरुमात्रवन् । दश० ११३ ।

आयुमता गुरुमते । सम० २ । आयुमन्, शिष्यामन्त्रम् ।

उत० ८० ।

भाउसंवट्टणं आयुष्यकर्म । नि० पू० प्र० २७३ अ ।

भाउसणाहि-आक्रोशना मृगोद्वि त्वमित्यादिभिर्नरी ।

भग० ६८३ ।

भाउसेह-आक्रोशयति, शयति । भग० ६८३ ।

भाउसो-आयुमन्, पुत्रादेयमन्त्रम् । भग० १३० ।

भाउस्स-आक्रोश, अगम्यवचनम् । गुरु० ९३ ।

भाउस्सियकरणं-आवयकरणम्, आवयिकरणम् ।

प्रश्न० ६०४ ।

भाउह-आयुष्य, क्षेत्र्य शस्त्रम् । प्रश्न० ४७ । अक्षेयम् ।

विषा० ४६ । मेव्यादि । जीवा० २०९ । क्षेत्र्याम् । भग०

१९४ । शस्त्रम्, अथवाऽऽयुधं-अक्षेयमात्र शस्त्रादि । भग०

३१८ ।

भाउहसाला-आयुःशाला-शय्यागारम् । भाव० १४८ ।

भाऊ-आयु एति-अप्यजति प्रतिवन्धकना मृच्छन्कर्म

यदनकरादिगुणैरेविक्रियन्तवन्तो जन्तोऽपि । अथवा भा-

ममनादेन-गच्छति भवाद् भवान्तरगच्छन्ती विराजो

दयामिति वा । प्रश्न० ४५४ ।

भाण-अनन्तकाय-बुद्धविदेव । प्रश्न० ३३ । आत्मना ।

ठाणा १३९ ।

भाणस्-प्रभूः । ओष० ६७ । नि० । नि० पू०

प्र० १९ आ । प्रभूः आयान । ओष० १०१ ।

अक्ष । नि० पू० प्र० २८० आ । अदेग-कृत्रिमहन-

भृष्टीभेगादय । आवा० ९१ । प्रभूः । आवा०

१२१, ३५२ । नर्मकरादि । आचा० ४१५ । व्यापारमि
 योत्रेना । आचा० ३१८ । दृजन् । आचा० २६९ ।
 आदिरयते इत्यादेश आचार्यपारम्पर्यधृत्वायातो वृद्धवाने,
 यर्मगिर्यामचक्षते । आचा० २६९ । वृद्धवाद । आचा०
 २६३ । प्राधूनेक । ठाणा० ११८ । उपचारो, व्यवहार
 (देरो प्रधाने च) । ठाणा० २२३ । एतद्रूपव्यतीत्यादि
 निर्णय । उ० मा० गा० ११५ । आचो, विरोध,
 आकृति मर्यादाया विरोधकानतिक्रान्तिव्या दिश्यते-
 कथयत इति । उ० ३२ । प्रापूर्वकतायु । आच०
 २६३ । प्राधूनेक । ओष० १८३ । आदेश-प्रकार सामा
 न्यविरोधम्पक्षत्र पादेन-ओषतो प्रत्यमात्रतया न तु
 तद्वत्सर्वविरोधापेक्षयैतिमात्र, अथवा आन्वेन-धृतपरिक
 र्मिततया । भग० ३५७ । आदेश, कथनम् । उ०
 १४७ । सुलक्षितपक्षो दृग्गन्त । दृ० द्वि० १३५ आ ।
 उद्धार । वि० १३१५ । प्राधूनेक । नि० दृ० प्र० १४
 आ । पादुष्णक । नि० दृ० प्र० २१३ आ । प्राधूनेक ।
 दृ० द्वि० १५५ अ । प्राधूनेक । दृ० द्वि० १८
 आ । समुत्पत्ते । वि० २३१ । आदयो नाम ज्ञातव्य
 स्तुप्रकार । स च द्विविध-सामान्यप्रकार विषयप्रकारश्च ।
 वि० २३० । अस्तत्वापदेश । प्र० १७ । विषयप्रकारम् ।
 दृ० १३ । व्यपदेश । आचा० ७४ । अन्वहित
 । प्राधूनेकम् । उ० २७२ । अधिकार । दृ० प्र०
 २७६ आ । प्रकार । वि० १२२ । अनुज्ञा । दृ० द्वि०
 ३४६ अ । उपचार, व्यवहार, स च बहुतरो प्रधाने
 वाऽऽदिरयते । ठाणा० १०३ । नयान्तरविकल्प । दृ०
 द्वि० ३५४ अ । आदिरयते-आज्ञाप्यत इत्यादेश-कर्म
 करादि । आचा० ४१५ ।

आचसर्ण - अविश्रम अवस्कारवृत्तकारस्थानम् । औप०
 ६६ ।

आचसर्णानि - आदेशनानि-ल्लोहकारादिशास्त्रा । आचा०
 ३६ ।

आचसपर - आचो - वग्मकरादि न चामी परादेशपर ।
 आचा० ४१५ ।

आचसा - आदेश, प्रमितवनमुपादव्यग्रधीत्याचः पद
 प्रथम् । वि० २१८ ।

आचसादि - आचसादि । दृ० ७९ ।

आचसि - आदेशम्, विभागोद्देशिभूतविभेद । पि० ७५ ।
 आचो-आच, प्राप्ति । वि० ४५० । उताहो । दृ० द्वि०
 ७ अ । माय । आच० ३४२ । लाभ, उपदान, हेत ।
 वि० ५४३ । ज्ञानाभिमापहेतुत्वाद्ययनम् । ठाणा०
 ६ । भूमिस्त्रोमकविशेष । आचा० ५७ ।

आचोग - आचोग, द्विगुणान्निद्रया अथप्रदानम् । भग०
 १३५ । द्विगुणान्निद्रया प्रदानम् । ५० प्र० ३३० ।
 अर्थलाभ । औप० १२ । अर्थोपाय यानपात्रोद्गम
 निकाति । दृ० ४०७ । परिकर । औप० ६३ ।

आचोगपयोगसपउत्ताह - आचोगेन - द्विगुणान्निद्रया
 इत्यस्य प्रयोग-अथवर्णा दान तत्र सम्प्रयुक्तानि-व्यावृ
 त्तानि तेन वा सम्प्रयुक्तानि-मन्त्रानि तानि । ठाणा०
 ४२२ । आचोगो-द्विगुणान्निद्रयाऽर्थप्रदान, प्रयोगश्च-कला
 मन्त्रं तौ सम्प्रयुक्तौ-व्यापारितौ यैस्ते । भग० १३५ ।

आचोगपयोगसपउत्ते - आचोगप्रयोग-ह-वर्णनोपायवि
 शेष सम्प्रयुक्ता-व्यतिता येन । ठाणा० ४२३ ।

आचोडावेह - आचोप्यति, प्रवेष्टयति । विपा० ७२ ।

आचोसे - प्रकाशे । औप० ७६ ।

आचोसेजा - आचोशब्द । उपा० ४२ ।

आचोहण - आवाहनम्, (मुद्रम्) । ठाणा० ४०३ ।

आकदिय - आकृतिम्, चित्रावकरणम् । प्र० २० ।

आकपुस्ता - वैद्याहस्याभि आकम्प्य-आकर्ष्य । ठाणा०
 ४८४ । यथावचनाऽऽचार्य वैद्याहृत्यकरणान्निधाय यथा
 लोचनम् । अथ० ११५ ।

आकट्टविकट्टि - आकर्षककर्णिकम् । भग० ६८५ ।

आकट्टि - आकर्षि । भग० ६८३ ।

आकट्टविकट्टि करेड - आकर्षककर्णिकं करोति आकर्षकं
 र्पिना करोति । भग० १६७ ।

आकरणम् - आगर्ण आह्वानम् । औप० २०४ ।

आकृतासम् - आभित सर्वभावाभि-आत्मा कायत इति ।
 उ० ६७० । सर्वभावावकाशान्तर आ-मर्यादा चरन्त्ये-
 दीप्यते पदार्थवायो यत्र तत् । आ-अभिधिया काशस्त
 दीप्यते पदार्थो यत्र तत् । अत्र० ७४ । आभित मर्यादाया-
 स्वस्वभावावरिजाम्पया वास त-ह-मर्यादा प्रतिभासते
 तद्वत्पदार्थो इति । उ० ६७० । दृ० प्र० ११ अ ।

आकाशगा - आकाशगा मृत्विद्या । प्र० ७० ।

आकासाहि-आकर्षय । आचा० ३७८ ।
 आकासिह-सावविशेष । जं० प्र० ११८ ।
 आकिण्ण-अतिरिग । नि० चू० तू० १३ अ ।
 आकुट्टि-हिता । आचा० ३०५ ।
 आकुट्टिय-उत्प्रेल । वृ० तू० १२० आ ।
 आकुल-आकुल, व्याप्त । जं० प्र० १८८ ।
 आकृतम्-अभिधेयम् । विशे० ८८५ ।
 आकृष्टिविकृष्टि । व्य० प्र० १४ आ ।
 आकेवलिक-आकेवलिका, न केवल अकेवलम्, तत्र
 भवा आकेवलिका-गडगडा-सप्रतिपक्ष इतिवाच्य अस-
 म्यर्थं वा । आचा० २४१ ।
 आकोटिम-आकुट्टिक यथा ह्यकोऽधस्तादपि उपर्यपि
 सुप्त कृत्वाऽऽकुर्वते । दश० ८६ ।
 आकोडन-आकोनम्, कुडनेनाशे प्रवेशनम् । प्रश्न० ५७ ।
 आकोडेमाणे - आउडेमाणे, आकुव्यमानम्, आह्वयमा-
 नम् । अग० २५१ ।
 आकोसायंत-आकोशावमानम्, विक्रमीभवत । जीवा०
 २७१ । जं० प्र० १११ ।
 आक्षोभुका-क्षुधा रहिता । दश० १२७ ।
 आप्यातिकम्-क्रियाप्रधानरसात् प्राप्ततीति । अनु० ११३ ।
 आख्यायिकास्थानानि - अक्ताइयठाणाणि, कथानक-
 स्थानानि । आचा० ४१३ ।
 आगतागारं-गामपरिसङ्गण, आगतागारं-बहिर्गा वार्ता ।
 नि० चू० प्र० १८३ अ । आगन्तुकानां कार्पटिकादीनाम
 गारमागन्तागारम् । सूत्र० ३१३ । प्रामादेर्बहिरागलागल
 पयिकादयस्मिन्निष्ठं । आचा० ३६५ ।
 आगतार-अत्र गारिण आगल तिष्ठन्ति तदागन्तुकागारम् ।
 वृ० तू० ४८ आ । प्रमातायाता आगय वा यत्र तिष्ठति
 तदागन्तारम्, तत्पुनर्गमभाजनगार्तं बहि स्थान तत्र ।
 आचा० ३०७ । आगन्तागारम् (धर्मशास्त्र) । आचा०
 २०१ । पत्ताहर्हिर्हम् । आचा० ३४८ ।
 आगन्तु-आगन्तुक पयिकादिरगारस्थजने यत्रागल भविष्यते ।
 वृ० तू० १७९ आ ।
 आगन्तुभो-आगन्तुव, कष्टकादिप्रभव । आच० ७६४ ।
 आगन्तुगो-आगन्तुक । आच० २७० । आगन्तुण सत्या-
 तिगाकथो नो नो । नि० चू० प्र० १८८ आ ।

आगन्तुय-आगन्तुक । दश० १०८ ।
 आगन्तु-आगन्तुक । उक्त० ११३ ।
 आगन्पिया-वशीकृता । नि० चू० तू० १७ अ ।
 आगर्ह-आगति, प्रत्यागृह्या-प्रातिगृह्येनागमनम् । भाव०
 २८१ । प्रज्ञापनप्रत्यागमनस्येन आगमनम् । ठाण० १३३ ।
 आगम - आगमनम्-आगम-आ-अभिविधिना मर्यादया
 वागम-परिच्छेद इति । आच० २६ । आ-आगम्यन्ते-परिच्छिद्यन्ते
 अर्था अनेनेति, केवलमन मर्यादावधिपूर्ववत्प्रसक्तदशरुनवकरण ।
 ठाण० ३१७ । सूत्रार्थोभयव्य । आच० ५२४ । आ-
 गम्यन्ते-परिच्छिद्यन्ते अर्था अनेन इति आगम-आगतवचन-
 सम्पादो विप्रवृष्टार्थप्रत्यय । ठाण० २६२ । गुरुवारम्भे-
 शागच्छतीति आगम, आ-समान्तागम्यन्ते-ज्ञायन्ते जीवा-
 द्य पदार्था अनेनेति वा । अनु० २१९ । आप्तप्रणीत ।
 आचा० ४८ । (आगमसिद्ध) । ठाण० २५ । सूत्रम् । भाव०
 ६०४ । धृतपर्याय । विशे० ४१६ । अभ्ययनम् । भाव०
 ३०० । आगम, प्राप्ति । दश० १६ । सम्प्रहम् । वृ०
 प्र० ३२ आ । अर्थापरिज्ञानम् । व्य० प्र० २५१ आ ।
 आ-अभिविधिना सकलधुतवियव्यव्याप्तिरूपेण मर्यादया वा
 यथावस्थितग्रहणारूपया गम्यन्ते - परिच्छिद्यन्ते अर्था येन
 स । नदी २४९ । आगच्छति गुरुवारम्भेनेत्यागम ।
 अग० २२२ । आगम । विशे० ४३२ ।
 आगमकुसला-आगम-धुतिरुद्ध्याविरुपतरिहम् पुत्राला-
 वागमकुसली । उक्त० ५२१ ।
 आगमर्ण-प्रयोजनपरिममाप्ती पुनर्वर्गति गमनम् । भाव०
 ५७३ । आकृष्टण । नि० चू० तू० ६३ आ ।
 आगमणमिह - मभाप्रगादेवदुलादिपयिकस्थानम् । वृ०
 तू० १०९ आ । आगमनग्रह-सभाप्राप्ति, पयिकादीनामा
 गमनेनेत्येन, तदर्थं वा ग्रहम् । ठाण० १५७ ।
 आगमत - आगममाश्रित (ज्ञानापेक्षयेत्यर्थ) । अनु० १४ ।
 आगममाणे - आगमयन-आपादयन् । आचा० २७८ ।
 २८३ । अवगमयन्, बुध्यमान । आचा० २४५ ।
 आगमयवहारी-आगमयवहारी लब्धिदे-केनल्लाणी ओही-
 ण्णी मण्यमवहारी चोदसपुष्पी अभिगमयपुष्पी जव-
 पुष्पी य । नि० चू० तू० १०० अ । आगमयवहारी,

व्यवहारयके प्रथममेतः । अयं प्र० ५ अ । प्रत्यक्षज्ञानिनः ।
अयं प्र० ६३ अ ।

आगमसूत्र—आगमशास्त्रम्, आ—अभिविधिना संकल्यत-
विषयव्याप्तिरूपेण मर्यादया वा यथावस्थितप्रवृत्त्याप्यया
गन्धन्ते—परिच्छिद्यन्तेऽप्येन स आगमः, स चैवं व्युत्पत्त्या
अवधिकेयत्वादित्यक्षणेऽपि भवति तत्तत्प्रवृत्त्यवच्छेदार्थं
विरोधान्तरमाह—‘शास्त्रे’ति सिध्यतेऽनेनेति शास्त्रमागमसूत्रं
शास्त्रमागमशास्त्रम् । मंटी २४९ ।

आगमिषद्गुणो—ज्ञानः । आच० ३१७ ।

आगमिषो—आगमितः, ज्ञातः । आच० ४३७ ।

आगमियं—ज्ञातम् । आच० ११६ । ओप० १०५ । ज्ञातः ।
आच० ३१६ ।

आगमियाणि—प्राप्तानि, अभीतानि । आच० ४३३ ।

आगमिस्त्वं—आगमिष्यम्, आगमि । आच० १६७ ।

आगमिस्त्वद्भूताद्य—आगमिष्यदिति—आगमिष्काल-
भावि भू—कल्याण यस्मिंस्तथा तस्य भावस्तथा तथा, यदि
भाऽऽगमिष्यतीत्यागमः—आगामी कालस्तस्मिन् सध्वज्ज्ञ-
तया—अनघरतकल्याणतयौपलक्षितम् । उत० ५८५ ।

आगमिस्त्वा—आगमिष्कालः । आच० ५३२ ।

आगमेति—जानाति । विषा० ७३ ।

आगमेयत्वं—आगमयितव्यम्—ज्ञातव्यम् । वृ० प्र० १९२ अ ।

आगमेत्वा—आगमिष्यन्ती । आच० १७४ ।

आगमेसिम्हा—आगमिष्यत् भद्रा—द्वितीयभवे अन्तर्गतः ।
उपा० २९१ ।

आगमेस्सति—आगमिष्यामि—गृहीष्यामि । अय० द्वि०
४१८ अ ।

आगमेस्त्वा—अविष्यतः (मर०) ।

आगमेस्त्वाणं—आयत्ताम् । आच० ३५८ । अविष्यताम् ।
(महाप्र०) ।

आगमोऽं—आगमौ, पञ्चिकाग्रगणितं स्थानं, तेषां आग-
मने वा यद् गृहं तत् । वृ० द्वि० १७९ अ ।

आगम्यं—अगतम्—स्वीकृतम् । आच० १८१ ।

आगम्या—अगता—सिद्धा । राक्षसाभावात् पुनरावृत्ति-
रहिता सर्वत्र । आच० १६७ ।

आगम्यपद्धय—आगताप्रवृत्त्या पुनरेवादागतमनुसन्ध-
न्यर्थः । भग० ४६० ।

आगर—आकर, यत्र सनिवेशे लवणानुत्पद्यते । ठाण०
४४९ । उत्पत्तिस्थानम् । (मर०) । अन्त० ७ । वृषिव्या-
पाकरः । आच० ६२२ । लोहानुत्पत्तिभूमिः । ठाण०
२१४, ७८६ । आकरः, हिरण्याकरादि । प्रज्ञा० ४८ ।
खानि । प्रश्न० ३८ । ओप० ९ । रत्नादीनामुत्पत्ति
भूमि । प्रश्न० १३४ । उत० ६०५ । हिरण्याकरादिकः ।
जीवा० २७९ । लोहानुत्पत्तिस्थानम् । प्रश्न० १२७ ।
अनु० १४२ । आणस्य तस्मिन्पुनरीत्याकरः । आच० ५ ।
हिरण्याकरादिः । जीवा० ४० । लोहानुत्पत्तिस्थानम् ।
भग० ३६ । भित्तपत्ति मिल्कोई वा । नि० चू० तृ० ५२
अ । वृ० द्वि० २४६ अ । इन्द्रिकापणादिः । वृ० द्वि०
२४२ अ । जल्य वरदादितमीयेषु बहु जलमुत्पत्तिं तो । नि० चू०
प्र० ६२ अ । हृन्मुवर्णागुत्पत्तिस्थानम् । मंटी २२८ ।
सुवर्णादित्युत्पत्तिस्थानम् । ओप० ९५ । ताम्रादेरुत्पत्तिस्थानम् ।
आच० ३२९ । सुवर्णादिधातूनां खानि । नि० चू०
द्वि० ७० अ ।

आगरमहेसु—आकरमहो—खानिमहोत्सवः । आच० ३२८ ।

आगररुक्—आकररूपः । भग० १९३ ।

आगरिस—आकर्ष—चरित्रस्य शक्ति । भग० ९०५ । आकर्ष—
तथाविधेन प्रयत्नेन कर्मपुत्रलोपादानम् । प्रज्ञा० ७१६ ।
आकर्षणम्, प्रथमतया मुक्तरं वा ग्रहणम् । आच०
३६३ । एकानेकसंवेपु ग्रहणानि । आच० १०५ । आक-
र्षणकार्यं—एकस्मिन्मानसवेपु श पुनः पुनः सामासिकस्य
ग्रहणानि प्रतिपत्त्ये । अनु० २६० ।

आगल्लयं—वैकल्पम् । अय० प्र० १३९ अ ।

आगल्लेति—आकलयन्ति, जेष्यास इत्यथ्यवस्यन्ति । भग०
१७४ ।

आगलेह—शुद्धाति । उप० मा० मा० ३१३ ।

आगल्लो—अजानः । वृ० ए० १२९ अ ।

आगसत्तं—आकृत्यत इति आगमणं तं च दण्डि । नि०
चू० प्र० १७४ अ ।

आगाद—कर्कशम् । वृ० द्वि० ७३ अ । तीव्र । आच० ५८८ ।
अत्यर्थम् । अय० प्र० २५२ अ ।

आगादजोग—आगजयोगः, यणियोग । ओप० १८१ ।
आगादपण्ण—आगादपण, आगादा—अवगाडा परमार्थ-

पर्ययगिता तत्त्वनिष्ठा प्रज्ञा-युक्तिर्यस्यासौ । सूत्र० २३७ ।
शास्त्राणि । व्य० प्र० २२६ अ ।

आगादो-आगादतरा जम्भि जोगे जतणा सो । नि० चू०
प्र० ११७ अ ।

आगामिपदं-आगामिपथ, आगामिनो-सन्ध्यन्त्यश्च वन्नुन
पन्था । ठाणा० १८ ।

आगार-गृहम् । अनु० २४४ । आगर-आक्रियतेऽनेना-
मिमेत जायत इति, बाह्यचेष्टारूप । भाष० २८१ ।
प्रत्याख्यानापवादहेतवोऽनाभोगादय । भाष० ८४० । आ-
कार-आक्रियत इत्याकार-प्रत्याख्यानापवादहेतवोऽना-
भोगादय । ठाणा० ४९८ । सरीरगता भावविशेषा । व्य०
प्र० ६४ आ । प्रतिनियतोऽर्थप्रद्वयारिणाम् । प्रज्ञा० ५२६ ।
तन्त्राणामाश्रयम् । प्रज्ञा० ३७१ । प्रत्याख्यानापवादहेतुरनाभो-
गादि । भाष० ८४० । बाधचेष्टारूप । विशेष० ८८५ ।
आहृतय, स्वरूपाणि । अनु० १११ । ठाणा० ३९५ । दिग-
बलोकनादि । वृ० प्र० ४३ अ । आकृति । जीवा० २०७ ।
प्रभा । जीवा० २६९ । प्रतिबन्धु प्रतिनिधयो महणपरि-
णाम । जीवा० १८ । द्युति । जीवा० २७३ । विशेषाद्या
महणशक्ति । भग० ७३ । स्थूलधीसवेष्ट प्रस्थानादिभावा-
भिव्यक्तो दिग्बलोकनादि । उता० ४४ । सन्निवेशविशेष ।
सूत्र० २९३ ।

आगारधर्म-आगारधर्म द्वादशव्रतरूपो गृहस्थधर्म ।
आगारभाव-आकारभाव, स्वरूपविशेष । ज० प्र० १८ ।
जीवा० १७६ । आकार एव भाव । भाष० ३३८ ।

आगारभावपडोयादे-आकारभावप्रत्यक्षतार, आकारस्य-
आकृत्येर्भावा-पर्याया, अथवा आकाराद्य भावाद्य आकार-
भावास्तोषो प्रत्यक्षतार-अक्षतरणमाभिर्भाव । भग० २७७ ।

आगारभावमायाप-आकारभाव एव आवारभावात् ।
भाष० ३३८ ।

आगारमेष्ट-आकारमेद । प्रज्ञा० ५३१ ।

आगाल-आगाल, आगालनमागाल-समप्रदेशावस्थानम् ।
आचा० ५ ।

आगास-आकाशम्, अनाहृतस्थानम् । प्रथ० १३८ ।
आशाराम्, सर्वदैव्यस्वरभावानाकाशयति-आसीपयति तेषां
स्वभावबलमेऽवस्थानदानादिति, आह-मर्यादाऽभिविधिका, ।

तत्र मर्यादायामाकाशे भवन्तोऽपि भावा इवामन्येऽऽगते
नाकाशतां गान्तीयेरं तेषामात्ममादरणाद्, अभिरिची द्यु-
गर्भमावकाशपानादाकाशमिति । ठाणा० ५५ । 'आह' इति मर्या-
दया स्वस्वभावापरित्यागरूपया काशान्ते-स्वरूपेण प्रति-
भापन्ते अस्मिन् व्यसंविधना यदार्था इत्याकारम्, यदा
त्वमिविधावाह तदा 'आह' इति सर्वभावाभिव्याप्या
काशते इत्याकारम् । प्रज्ञा० ९ । आकारम्-मृगादिरहितम् ।
वृ० प्र० ९१ अ । आ-मर्यादया अभिविधिता वा सर्वोऽर्थो
काशान्ते-स्व रूपेण लभते यत्र तदाकाशम् । भग० ७७६ ।
आकृति मर्यादया स्वरूपभावापरित्यागरूपया काशान्ते-स्वरूप-
वेगेव प्रतिभापन्ते तस्मिन्पदार्था इत्याकारं, यदा त्वमिविधा-
वाह तदा आकृति-सर्वभावाभिव्याप्या काशत इति । उता०
६७२ ।

आगासगामित-आकाशगामित्वम् । ठाणा० ३३७ ।

आगासगर्भ-आकाशगर्भ-व्योमवर्ति आकाशर्ष वा-प्रकाश-
मिलर्ष । गम० ९१ ।

आगासतल-आकाशतलम् । जीवा० २६९ । कटापच्छ-
कुट्टिमम् । ज० प्र० १०६ । भाष० ६९५, ६९९ ।

आगासधिगमलं-आकाशधिगमलं, शरदि मेषाणान्तग-
वरयोकाशखण्डम् । प्रज्ञा० ३६० । शरदि मेषमुक्तमाकाश-
खण्डम् । ज० प्र० ३२ ।

आगासफलदं-आकाशस्पर्शिकम्, अनिस्वच्छस्पर्शिकवि-
शेष । जीवा० २५३ । ज० प्र० २७५ । भग० १० ।

आगासफलोद्यता-आकाशस्पर्शिकोपमा । प्रज्ञा० ३६४ ।

आगासफलोद्यताह-साधविशेषः । ज० प्र० ११८ ।

आगासधासिणो-जातिशुभितविशेषा । नि० चू० द्वि०
४३ अ ।

आगासाह्वार्ह-आकाशादिवान्, अनुमानामपि पदार्थानां
साधन(नि) समर्थवान् । औप० २९ । आकाशानिपानिन् -
आकाश व्योमानिपनान्ति-अतिक्रामन्ति आकाशगामिविधा-
प्रभावान् पादलेपादिप्रभावाद्वा आकाशाद्वा हिरण्यवृष्णादिक-
मिष्टमनिष्ट बाधनिशयेन पातयन्तीत्येदीत्या । औप० २९ ।

आगासिया-आकाशिता, आकाशे-अम्बरमिता-प्राप्ता,
आकृतिता वा-आहृता, उत्पादितेति वा । औप० २२ ।

आद्य-सूत्रहृतांगे प्रथमप्रवृत्तस्थे दशमाध्ययननाम । सूत्र०
१८६ । आख्यातवान् । सूत्र० १८८ ।

आद्यसर्ग-एतेहि एकसि आसर्ग । नि० पू० द्वि० ११९ अ ।
नि० पू० प्र० १९० अ ।

आद्यधृष्टा-धर्ममाख्याय, आख्याय सामान्यतो यया
कार्यो धर्मे । ठाणा० ११९ । आख्यायक-प्रसापक ।
ठाणा० २९७ ।

आद्यचउ-आख्यात, तरिम्न सेने प्रसिद्ध । आव० ५२४ ।
आद्यवणा-आख्याता । उपा० ४७ ।

आद्यविष्ट-आख्यात, सामान्यविशेषणवामिष्यप्रतिपक्ष
नेन । उक्त० ५९८ ।

आद्यचिञ्जित-प्रकृत्यैव आख्यायन्ते-सामान्यविशेषणवामि
कथ्यन्ते । सम० १०९ । नंदी० २१२ ।

आद्यचिदं-अर्थापितम्, अर्थ-पूजा तस्य आप-प्राप्ति
जाता यस्य तत्, अर्थ वा आपिते-प्रापिते यत्तत् । प्रश्न०
१११ ।

आद्यवेष्ट-आख्यापयति सामान्यविशेषणतः । ठाणा०
५०२ । भग० ७११ ।

आद्यवेष्ट-आमाहृषीष्ट्यान् अर्णयवेष्ट वा-प्रतिपादनत
पूजा प्राप्येष्ट । भग० ४३६ ।

आद्याम, अ-आपात । दश० २०११ मरणम् । दश०
१७८ । तपानिधयतनवा-अन्तर्गणितमात्मनस्य विधिबत सति
चित्तवरीरतया परिमैस्त्वन् । उक्त० १४९ ।

आद्यातर्ण-आपातनम्, यत्र सत्त्वमि बहुनि भूतानि सन्त ।
आच० ७४४ ।

आद्यातो-जावतो भूतो अर्था मणसमन्विते ते सध्ये
पात्यतीति । दश० पू० ९८ ।

आद्यादियं-वर्णयित्वा । नि० पू० द्वि० ७१ अ ।

आद्यादियं-आपातस्थानम्, वयस्थानम् । आच० ७४१ ।

आद्यायर्थ-आपातनम्, वयम्भिमण्डलम् । प्रश्न० ५९ ।
जाय (युषकादि) हतो त । नि० पू० तु० ७२ अ ।

आद्यायथ-आपातयन्, क्लेशानामिभिरपक्षमकारणं सम
न्तादातयन्-विनाशयन् । उक्त० २५४ ।

आद्यरिधे-आचरितम्, वर्णयम् । दश० ११६ ।

आचार- (आचार), चक्रवा-मासाचारीक्य । पू० प्र०
२४९ अ । साम्प्रसारप्रणिपद्यते प्रथ्य । रिशे० ६४८ ।

आचारिणो व्यपहार । उक्त० ७११ । व्यपहार । ठाणा०
६२ । रिशारणिको बाध क्रियाद्वारा । उक्त० ४९९ ।

पूर्वपुरुषवर्तितो ज्ञानाकारोवनविधि, तत्प्रतिपादको ग्रन्थ ।
नंदी २०९ । चारित्र्यम् । उक्त० ५८३ । आचारणमाचार-
उचितक्रिया विनय इत्यायत । उक्त० ३४४ ।

आचारप्रपिधि- (आचारप्रणिपटी), दशवैकालिकस्याप्य
मध्यमम् । दश० २९४ ।

आचारवस्तु- (आचारवस्तु), नवमपूर्वगततृतीयवस्तु ।
उक्त० २५८ ।

आचारसम्पत्- (आचारसंपत्), सयमधुवयोग्युक्ततादि
चतुर्थेदमिना सम्पत् । उक्त० ३९ ।

आचारिकम्- (आचारिक), मिजिनिआचारमवमनुमानम् ।
उक्त० २६६ ।

आचार्यपरिभाषितम्- (आचार्यपरिभाषित), प्रथम-
समाधिस्थानम् । प्रश्न० १४४ ।

आचार्यो-अचाल, आचार्यसेनेनातिनिविष्टं कर्मशीला-
चास । आच० ५१ ।

आच्छिद्युष्टं-एकवि ईष्या, छेदयम् । नि० पू० प्र०
१८९ अ ।

आज्ञयजवीभाव-पुन पुनर्धर्ममभाव । आच० ७९ ।
उक्त० ३३६ ।

आज्ञयजवे-अज्ञयजवी, पुन पुनर्धर्मम् । आच० १९१ ।

आज्ञाह-आज्ञावन्ते तस्मादित्याज्ञाति, आचार्यवर्मा ।
आच० ६ । आज्ञाति-मनुष्यजन्म गर्हिता जायैषधर्मस्य

दिरहिततया । ठाणा० ४१९ । सम्मूच्छेनगर्भोपापातनो
जन्म । ठाणा० ५११ । द्युतस्वोद्वेगस्य वा पुमानुपच

तिवैकवस्था गर्हिता पुमानुपातिरावेव । ठाणा० ११२ ।

आज्ञाहसहस्र-आज्ञातिसहस्रम्, अनेकेषु-देवद्विज-मम
अंतर्गतं क्रमप्रणेतु अधिकरणयुक्तेषु ब्रह्मापुष्कमहमिति त

स्वामिकीवानामा-पादीनां य बहुसहस्रसहस्रपरावार । भग०
२१० ।

आजिणभट्टो-आजिणभट्ट, आजिणे द्वीपे एतद्विपरिण
देव । जीवा० ३६९ ।

आजिणमहाभट्टो-आजिणमहाभट्ट, आजिणे द्वीपेऽपरादर्
परिनिष । जीवा० ३९० ।

आजिणय आजिणम्, चर्ममयं वस्त्रम् । जीवा० २९९ ।
आजिणपरभट्टो-आजिणपरभट्ट, आजिणरे द्वी । तृती
दास्यदेव । जीवा० ३९१ ।

आणरुई - आज्ञारुचि, आज्ञा-संज्ञवचनात्मिका तस्या रुचि - अमिलापो यस्य स आज्ञारुचि । जिनाज्ञैव ये तस्य न रोषं युक्तिजातमिति योऽभिमान्यते स आज्ञारुचि । प्रज्ञा० ५६ ।

आणरुती - आज्ञारुचि आज्ञा-संज्ञवचनात्मिका तया रुचि र्यस्य स तथा, यो हि प्रतनुरागद्वेषमिष्याज्ञानतयाऽऽवा यदीनामाज्ञयैव पुत्रदाभावाज्जीवादि तथेति रोचते स । ठाणा० ५०३ ।

आणचणप्पओरो - आनयनप्रयोग । आच० ८३४ । इह विविदिशवधिके भूदेशासिद्धे परत स्वयगमनायोगाद्यन्य गयितारिद्रव्यालयने प्रयुज्यते सन्देशकप्रदानादिना त्वयेदमाने यम् इत्यानयनप्रयोग (दशावकाशिके अतिचार) । उपा० १०१ ।

आणयणिया - आज्ञापनिका, जीवाजीवानानाययत । ठाणा० ३१० । आज्ञापनद्वय-आदेशनस्वयमाज्ञापनमेव केलाज्ञापनी रीवाज्ञापनिका, तज्ज कर्मवन्ध, आदेशनमेव वेति, आना यन वा आनायनी । ठाणा० ४३ ।

आणघणी - आज्ञापनी, असत्याश्रयाभाषाभेद । दस० २१० । काय परस्य प्रवर्तनी । भग० ५०० ।

आणयेस्सामि - आनाययिष्यामि । आच० ४१० ।

आणा - आज्ञा, मीनीन्द्रवचनम् । आचा० ४४ । तीर्थंकर गणधनेपदेश । दस० २६५ । ज्ञानायासेवापरिजनेपदेश । भग० ५४ । कर्तव्यमेवेदमित्याद्यभेद । भग० १६७ । दुष्कालसंगे गणिषिडग । नि० सू० तृ० ४ अ । उपदेश । सूत्र० १८३ । अर्थ । आच० ९०४ । आज्ञाप्यत -

आज्ञा - हिताहितप्रातिपरिहाररूपतया सर्वलोपदेश । आचा० ११३ । आज्ञया सूत्राज्ञया अभिनिवेशतोऽन्यथा पाटादिलक्षणया अतीतकाले अनता जीवाद्यधुरन्त समार कान्तारं वारकतिवर्गनरामरविषयवृक्षजालदुस्तरं भवावीगह नमिल्लर्थ, अनुपराधतवन्तो जमापिन्व अर्थाज्ञया पुनरपि निवेशतोऽन्यथाप्रपणादिलक्षणया गोश्रमादिलवत् उभयाज्ञया पुन पनरिषात्तापरिजानररणोयतयुवदिशदरिन्वयाकारण लक्षणया गुरुश्रवणीकद्रव्यनिगर्धानेकभ्रमणवत् सूत्रार्थोभयं विचारयेयर्थ, अथवा द्रव्यक्षेत्रवालभावापेक्षमागम्योक्तानुगन मेवाज्ञा तया तद्वर्णनेत्यर्थ । सम० १३३ । हे साधो ! भवतेः रिषेयमित्येवमुपमादिष्टि । ठाणा० ३०१ । गूढार्थपदै

रमीतार्थस्य पुरतो देशादतरस्यगीतार्थनिवेदनाय मीनार्थो यदतिचारनिवेदनं करोमि सा । ठाणा० ३०१ । यदीतीतार्थस्य पुरतो गूढार्थपदैर्देशान्तरस्यगीतार्थनिवेदनायानिपारात्येचनं इतरस्यापि तथैव युक्तिदानमा । भग० ३८४ । ठाणा० ३१८ । आदेश । भग० १३३ । जीवा० २४३ । संज्ञवचनात्मिका । प्रज्ञा० ५८ । आश्रिति स्वस्वमावायम्यानात्मिकया भयदियाऽभिप्राप्या वा ज्ञायन्तेऽर्था अनयेति, भगवद्वि हितागमरूपा । उत० ४४ । आगम । सूत्र० ४०५ । आच० ८६३ । उत० ४४९ । अनुज्ञा । पिण्ड० १६९ । गुरानियोगात्मिका । उत० ५०३ । यथोक्ताज्ञापरिपालना । नंदी २४८ । द्वादशांग सूत्रार्थमयमेदेन त्रिभिः, द्वादशांगमेव चाज्ञा, आज्ञाप्यते जन्तुगणो हितप्रवृत्तौ यथा ताऽऽज्ञेति, अथवा पचयिष्याचारपरिपालनशीलस्य परोपकारकर्तृकप्रवरपरस्य गुरोर्हितोपदेशवचनमाज्ञा । नंदी २४८ । अतस्य पर्याय । विसे० ४१६ ।

आणाइणो - आज्ञादय, आज्ञामाज्ञादय । पिण्ड० ६९ ।

आणाइयं - आज्ञानिर्ग - आज्ञा - जिनादेगमतितगच्छति - अति - प्रामति यत्तु, अधर्मद्वारस्य पाठान्तरेणाद्याविगतितन नाम । प्रज्ञ० २४ ।

आणाईसरसेणाचयं - आशेषरसेनापत्तम्, आज्ञाप्रधानस्य सतो यत् सेनापत्यम् । भग० १५४ । स्वस्वर्गमस्य द्रव्य द्रुतमाज्ञाप्रधान्यम् । प्रज्ञा० ८९ ।

आणाकखी - आज्ञाकाशी, आज्ञामाज्ञापरप्रवृत्तिक । आचा० २१० ।

आणानिहेसपरे - आज्ञानिदशकर, आज्ञा-मीम्य । इदं कुरु इदं च मा कार्षी इति गुरुवचन तस्या निर्देश, इदमि त्यमेव करोमीति निश्चयाभिधानं, तत्कर । उत० ४४ । अगवद्विहितागमरूपया उन्मर्गापवादभ्या प्रतिपादनमाज्ञा निर्देश इदमित्य विशेषयिदमित्य वयेवमात्मक तत्करणरी- उन्मदउलोमागुणो वा । उत० ४४ । आशानेदेशतर - आज्ञानिर्देशेन वा तरनि भवाम्भोषिमिति । उत० ४४ ।

आणानिहेसे - आज्ञानिर्देश, आज्ञा-भगवद्विहितागमरूपा तस्या निर्देश - उन्मर्गापवादभ्या प्रतिपादनम् । उत० ४४ ।

आणापाण - आनप्राण, उच्छ्वासायन धावसा । भग० २११ ।

आणापाणू—आनप्राणा—उश्वासनिःश्वसकालः संख्याताव-
लिकाप्रमाणः । ठाणा० ८५ ।

आणाफलं—अनाफलम्—जनेन यथोदितप्रचनप्रतिष्ठितरूपा
फलं प्रयोजनं अस्ति । उक्त० ५८० ।

आणामं—(अननम्—असनम्) । अय० १०५ ।

आणामियं—आनामितम्, ईषन्नमितम् । प्रश्न० ८९ ।
आरोपितम् । औष० १०३ ।

आणाय—आणाय, स्वरूपाभिम्याप्याऽवगम्य । उक्त० १०४ ।
आनायम्, जालम् । उक्त० ४०७ । प्रश्न० २२ ।

आणारुह—आहारुहिः, आह्ला—सर्वज्ञवचनात्मिका तया रुचि-
र्यस्य सः । उक्त० ५६३ । आह्ला—सर्वव्याख्यानं नियुक्त्वा-
दिप्रदानम् । औप० ४४ । नियुक्त्वादि तत्र तथा वा रुचिः ।
ठाणा० १९० । अय० १२६ ।

आणाविजय—आणाविजयम्, आह्लाणुणुचिन्तनम् ।
औप० ४४ । प्रवचनपर्यालोचनविषयमाहालोचनविषयं धर्म-
व्याजम् । ठाणा० १९० । आणाविजय—आह्ला—जिनप्रवचनं
तस्या विचारी—निर्णयो यत्र तदाहाविजयम् । अय० १२६ ।
आह्ला वा विजीयते अस्मिन्महारेष परिचिता क्रियते यस्मिन्-
जिति । ठाणा० १९० । आ—अभिनिधिना ह्यायन्तेऽपी
यया ताऽऽह्ला—प्रवचनं सा विजीयते—निर्णीयते पर्यालोच्यते
वा अस्मिन्नाह्ला । ठाणा० १९० ।

आणाविद्ये—आनापितम् । आष० ४९२ ।

आणासापमाणे—अनादायमानः, आणाविषयमनुवर्णोऽना-
स्वादयन् वाऽऽनुज्ञानोऽतर्कयन्तद्वयप्रश्रयार्थमानोऽनभिलषन् ।
उक्त० ५८८ ।

आणितित्पुं—आनीतः । आष० ५५८ ।

आणिमलो—अनलपिरिगजस्य निष्ठा । नि० पू० प्र० ३४९ अ ।

आणुर्कपिप—अनुकम्पितः, कृपापात्र । अय० १६९ ।

आणुग—आणु—नपादिपानीयवहकः । सु० प्र० १०५ अ ।

आणुगामिय—देवान्तरगतमपि आग्निं यदनुगच्छति लोच-
नमिति तदेवानुगामिवम् । ठाणा० ३०० । धर्मादितु-
नुगामि एते जातमानुगामिभू—अनुमानं तद्गुणे व्यवगाय ।
ठाणा० १५१ ।

आणुगामियं—आनुगामिवम् । औप० ५८ । आनुगामुहः—
अनुगमनशीलः । आष० २८ ।

आणुगामियचाप—आनुगामिकत्वाय, श्रमानुबन्धोद्वेगार्थः ।

अय० ४५९ । भवपरम्परानुबन्धमुत्साहः । अय० ११५ ।

आणुपुष्पी—आनुपूर्ति, शिष्यप्रशिक्षणपरम्परात्मिका । उक्त०
८ । कश्चैव मरणकालं प्राप्तं आणुपुष्पी । नि० पू० द्वि०
५३ अ । वृषभनासिकान्मस्तार्जुनस्थानीया, यया कर्म-
पुद्गलसहसा विशिष्टं स्थानं प्राप्यतेऽती, यया बोधोत्तमा-
ज्ञाधरणादिरूपो नियमतः शरीरविशेषो भवति सा ।
आष० ८४ । यथाऽऽसन्नम् । अय० २१ । मूलादि-
परिपाटी । जीवा० १८७ । आष० ८०३ । क्रमेण यथाऽऽ-
सन्नम् । अ० प्र० ४६१ । सावीर्योपक्रमाद्यभेदः । ठाणा०
४ । आष० ५६ । यदुदयादन्तरालगती जीवो याति तदा-
नुपूर्तिनाम । सम० ६७ । उक्त० ६४१ । आनुपूर्ति—अपा-
सन्नम् । जीवा० २० ।

आणुपुष्पिगदिया—आनुपूर्त्या—परिपाठ्या प्रथिता—गुप्तिका
इति आनुपूर्तिप्रथिता । अय० २१४ ।
आणुपुष्पो—आनुपूर्ति, क्रमेण नीचैर्नैवैरुत्तरावरुणः । जीवा०
१९८ ।

आणू—उत्सलः । दश० पू० ५४ ।

आतंतमे—आतंतमः—आत्मानं तमयति—वेदयति इति
आतंतमः—आचार्यदिः । आतंतमि तमः—अहानं क्रोधो वा
यस्य ता आतंतमाः । ठाणा० २९४ ।

आत—(आय) —अप्या । नि० पू० प्र० ३२ अ ।

आतवेतायचकरे—आत्मवैवाह्यकरः, अलतो विमन्त्रो-
विश्वो वा । ठाणा० २४१ । आत्मवैवाह्यकरः—यस्मात् स
तपसा पूर्ववधितकर्मफलं शोधयन्नामन एवोपकारं वर्तते
ततः सः । द्य० प्र० १४८ अ ।

आवसरीरसंग्रणी—आत्मसरीरसंग्रहेणी—यदेतदसरीर्य
शरीरमेतदशुचिं अशुचिकारकजातमशुचिद्वारविनिर्गतमिति न
प्रतिबन्धस्थानमित्यादिकथनरूपा । ठाणा० २१२ ।

आतानवितानं—(आवाणवियाण), तन्नुपु येमादिक्रिया ।
निबे० ८६९ ।

आतावणा—आतापना । प्रश्न० १०७ ।

मातायते—आतापयति—आतापनां हीतातापानिदनरूपो
यरोति इति आतापकः । ठाणा० २९९ ।

मातियं—आचिनम्, रक्षितम् । प्रश्न० ४७ ।

आतियणो—अदने—अधर्मे । द्य० प्र० १८० अ ।

आतियाणे-पुंजणवेलाए ठाति । नि० ५० सू० ३८ आ ।

आतुरीभूः । नदी १५४ ।

आतुलुषा-साधारणवादरसनस्पर्शिकायविशेषः । प्रमा० ३४ ।

आतो-आयः । उत० १५७ । आहोस्वित । उत० ३२३ ।

आतो(उ)ज्जं-आतोयम्, वायम् । प्रथ० ८ । पट्टहादिः ।

टागा० ९३ ।

आत्तपणं-आदत्तेन-गृहीतेन, आत्तायेन वा । अनु० २२ ।

आत्तर-इदतरः, अयमनयोरविशयेनातो-गृहीतो यत्नेना-
प्यपठित इत्यर्थः । आत्ता० २९४ ।

आत्तप्रसाहा- (आत्तपणहा) । आत्ता-मिदान्तादिभवनतो
गृहीतामातो वा-इहपरलोकोऽन्योः सद्योपपन्नतया हितो
'प्रसाह-आत्मनोऽन्येया वा बुद्धिं पुतर्कव्यापुलीकरणतो हन्ति
यः ॥ । उत० ४३५ ।

आत्मछन्दाः-आत्मनैव उपपेधानयनाय छन्दोऽभिप्रायो
विद्यते देवो ते आत्मछन्दसः । व्य० द्वि० २९ आ ।

आत्मरक्षा-शिरोरक्षस्थानीयाः । तरवा० ४-४ ।

आत्मरक्षी-विषयानिनापविगममभिनिदानः सन् आत्मानं
रक्षत्यप्येभ्यः-कुमतिगतमादिभ्यः दृष्ट्येवशीलः । उत०
२२५ ।

आत्मचाद्दी-अस्त्वामा स्वगो नित्य इति वादी । आव०
८९६ ।

आत्मसमीपे-आत्मोन्मते । ओष० ११८ ।

आत्मसंवेदनीय-आत्मना क्रियत इति । आव० ४०५ ।

आत्मगम-आत्तागम, गुरुपदेशमन्तरेणात्मन एव आगमः ।
अनु० २१९ ।

आत्माधिश्रितयोमी-अत्तादिद्विजोगी, आत्माधिश्रितेन-
कल्पेन भक्तादिना मुञ्जत इति, अत्तादिभ्यो । ओष०
१५१ ।

आत्मार्य-अत्ते, अर्प्यमानतया स्वर्गादि, यद्वा आत्मचार्यः ।
उत० २८४ । निरुधनम् । व्य० प्र० ११५ अ ।

आत्माधिकम्-अत्ताद्विषय, आत्मनोऽर्थ, आत्मार्यत्वस्मिन्
भवम् । उत० ३९० ।

आदंसग-आदंसक-दर्पणः । उत० ६५० ।

आदंसगहृत्थिमा-आदंसहृत्ता । आव० १२२ ।

आदंसिआइ-चायविशेष । जे० प्र० ११८ ।

आदण-सिद्धः । आव० ९४, ३५५ ।

आद्वति-विदधति । प्रथ० १०७ ।

आदर्शकगृह-भरतचेलस्तानस्तानम् । प्रमा० २० ।

आदर्शसमानः-(आदणसमान), आदर्शगमानो, मोहिमापुमि-
प्रत्ययमानानुगमोपसङ्गहीनगमिकान् भावान् यथावत्-
निपद्यते ममिहिनार्थनादर्शकत्वात् ॥ आदर्शगमानः ।
टागा० २४३ ।

आदान-आदानम्, आरीयते-स्वीकृत्यतेऽवृत्तार्थं कर्म
मेन तद्, कृपायाः, परिग्रहः, मायगादुष्टानं वा ।
सूत्र० २९४ । (वदिदार्थं)-वदिदार्श-मैधुनम् आदानं व-
परिग्रहः, परिग्रही वा वस्तु धर्मोपकरणं वदिः । टागा०
२०२ । मोक्षाधिनाऽऽर्ययते-पृथक् इति, मेयमः । सूत्र०
२२९ । कारणम् । नि० ५० प्र० ११६ अ । प्रमदः,
प्रमुनि । नि० ५० प्र० ११६ अ । प्रहणम् । आव० ८२२ ।
आरीयत इति, धनम् । आव० ६४६ । नि० ५० प्र०
३१७ अ । आदानः, अदा । सूत्र० २०९ ।

आदानमिक्षेयणासमिती-आदानमिक्षेयणमिति, जे
वत्प्रापयवधारयवत्तणपीडपकारण्डा गद्विकनेषकरणं पदि-
लेहिय पमज्जित्य ता । नि० ५० प्र० १७ अ ।

आदाननिक्षेयणमणामोकिरिया-आदाननिक्षेया-
नाभोपक्रिया, रजोहरणेनप्रमाज्यं प्राप्नोवराहीनामादानं
निक्षेयं वा करोति ता । आव० ६१४ ।

आदानभयं-आदानभयम्, धनस्य वीरादिभ्यो यद्भयम् ।
आव० ६४६ । धनहरणभयं । आव० ४७२ । आदान-
धने-तदर्थं वीरादिभ्यो यद्भयम् । टागा० ३८९ । इय-
माश्रित भयम् । प्रथ० १४३ ।

आदानभरियेसि-आदहनमृते । उता० ३४ ।

आदाणिज्जं-आदानीयम्, सूत्रकृताश्रय पमदगायदनम् ।
सूत्र० २५९ ।

आदाणिये-आदानीयम्, आरीयते-गृह्यते उपासीयत इति,
पदमर्थो वा । सूत्र- ९ ।

आदाननिक्षेपणासमितिः-रजोहरणप्राप्नोवराहीनां पीड-
वत्तकारीना चावश्यकार्थं निरीक्ष्य प्रमुन्यं चादाननिक्षेपो ।
तरवा० ९५ ।

आदाणीय-आदानीयः, उपादेयः । यम० ८१ । टागा-
३६९ । परमाणेन अवदानीयं ज्ञानदर्शनचारिप्रम्यं तद् ।
आत्ता० १४० ।

आदित्यमरण-अनि हि नरकावायुष्कतया कर्मदलिका-
न्यनुभूय प्रियते मृतस्य न पुनस्तान्यनुभूय पुनर्मरिष्यत
इत्येवं यन्मरणं । भग० ६२४ ।

आदि-आदि, कारणम् । प्रश्न० ४ ।

आदिप-आदित, सहीबात । उक्त० ५१७ ।

आदिकारः-आदित, आदौ प्रायमेव युतधर्ममाचारादि-
मन्यात्मकं करोति - तदर्थप्रणयकत्वेन प्रणयसीत्येवंहीत
आदिकारः । सम० ३ । प्रथमतया प्रवर्तनहीनः । व्य०
दि० ३८५ अ ।

आदिगारमंडलर्ग-आदिकारमंडलम् । भाव० १४६ ।

आदिश्रो-आदितः । जीवा० ३२१ । सर्वसत्तरः । सूर्य० ।
१२ ।

आदिष्ट-आदिष्ट, विशेषितः । भग० ४७ ।

आदिष्टा-एहीता । नि० चू० प्र० २०७ आ ।

आदित्यमस्त-अद्विहोरात्राणि रात्रिन्दिवस्य चार्द्धं, दक्षि-
णायनस्योत्तरायणस्य वा षष्ठभागात्मकः । वृ० प्र० १८६ आ ।

आदित्यपथा-मरतपुत्रनाम । व्य० दि० १२९ आ ।

आदिमा भाषा-आवद्यकादयः स्वकृताः वाच्यं ये
आगमप्रमाणस्तेषु वेदार्था अभिधेयवस्ते । वृ० प्र० १२८ आ ।

आदित्यरथा-वालिपुत्रीवपिता विवाधरः । प्रश्न० ८९ ।

आदियर्ण-गहर्ण । नि० चू० प्र० ११४ अ । र्णितस्तत् ।
नि० चू० दृ० ६५ आ ।

आदियणभा-आदानम्, ग्रहणम् । भाव० ६१४ ।

आदियण-आदानम्, परचयस्य ग्रहणं, वृत्तीयाधर्मद्वारस्य
पदद्वयं नाम । प्रश्न० ४३ ।

आदिद्विषे । जीवा० १४० ।

आदीअदिष्टमात्रे-आदी-आवद्यकादिमन्त्रेषु वर्तमाना
अष्टा भावा येन सः । वृ० प्र० १२६ आ ।

आदेज-आदेया, दर्शनययुषमाता सती पुनः पुनरावृत्त्यं
भीया । जं० प्र० १११ । आदेय, रम्यः । प्रश्न० ८३ ।

आदेज्जनाम-आदेयनाम, यदुदयवमम् यन्नेष्टे कापते वा
सत्सर्वं लोकं प्रमाणीकरोति दर्शनममनन्तरमेव जं० १२५-
पानादि ममावरति सन् । प्रश्न० ४७१ ।

आदेयचनता-नकलजनप्रमाणव्यवस्था । उक्त० २१ ।

आदेयकारय-दैतवकृतभृद्विनिष्ठकार । भाव० ३९० ।

आदेयातः । नेदी ७० ।

आदेशिकं-अमणावुदित्यादेशम् । वृ० प्र० ८३ अ ।

आदेसं-अदिष्टं । नि० चू० प्र० २३० आ । विशेषं प्रति-
नियतपक्षसात्मकम् । उक्त० ६७३ ।

आदेसतिर्ग-आदेशत्रिकम्, मतत्रिकम् । पिण्ड० १० ।

आदेसद्वयसुद्धि-आदेशद्वयसुद्धिः, द्वयसुद्धिभेदः ।
दश० २११ ।

आदेसकलं-आदेशकलम् । भाव० ३४३ ।

आदेसा-पाहुण । नि० चू० प्र० १११ अ । प्रापूर्णाका ।
वृ० प्र० ८५ आ ।

आदेसे-आदेशः, आदिष्टते यस्मिन्नागते सम्भवेण परि-
जनसहायकदानादिव्यापारे तः, आपूर्णकः । सूत्र० १०० ।

आदेसो-आदेशः, प्रकारः । जीवा० ५३ । मुत्ताएयो । नि०
चू० प्र० ७१ अ । अदुता । व्य० दि० ३४६ अ । मना-
न्तरविकल्पः । व्य० दि० ३५४ आ ।

आद्यशब्द-तर्कणादीवादिप्रतिपादनः । नि० चू० प्र०
२२५ अ ।

आद्रहणम्-उच्छलदुष्णवकम् । दश० १७४ । पिण्ड० ३५ ।

आधरिसितो-आधरितः । भाव० १७१ ।

आधत्त-आधत्तम्, ग्रहणकं मुक्तम् । वृ० दि० १२० अ ।

आधरिसेहिति-आधरिष्यति । भाव० १७४ ।

आधाकर्मिष-आधाया-आध्रिय साधून् कर्म-सवेतन-
स्वाधेयनीकरणसत्तया अवेतनस्य वा पादलक्षणा किया यत्र
अपादौ तदाधाकर्म्यं तदेवाधाकर्मिकम् । हागा० ४६० ।

आधायणं-जाव वा महा सवागे मता । नि० चू० दृ०
७३ अ ।

आधिः-अनसीदा । भाव० ४ ।

आधिदेविकम्-देवादितर्कं दुस्त्रम् । उक्त० १६६ ।

आधिभौतिकम्-अन्वयतर्कं दुस्त्रम् । उक्त० २९६ ।

आधूय-अर्पणमा, जलेन राशहलाहक । जं० प्र०
२३० ।

आधूयारुहकम्-हरितभेद । भावा० ५५ ।

आध्यात्मिकम्-अध्यात्मिकं, आध्यात्मं दुस्त्रम् । उक्त०
२६६ । आत्मनि विद्यमानम् । भावा० ४१६ ।

आनगारिकम्-अनगारेय-आत्मनिष्ठम् । अमानगारिक-
मनुष्ठानम् । उक्त० ३३९ ।

आनन्द-श्रुतगामाधिक्यमो हृदयः । भाव० १४० ।

आनन्दपुरम्—स्थलपत्रात् नगरविशेष । बृ० प्र० १८१ आ ।
 जितारिराज्ञ राजधानी । बृ० तु० १०७ आ । नगरविशेष ।
 व्य० प्र० १४६ अ, ४ आ । व्य० द्वि० २६६ अ ।
 आनन्दविजयः—आचार्यनामविशेष । जं० प्र० ५४५ ।
 आनन्दधिप्रलः—आचार्यनामविशेष । जं० प्र० ५४३ ।
 आनुगामिकः—आ-समन्तादनुगच्छतीत्येनौलमानुगामिक,
 अनुगमः प्रयोजनं यस्य सः । प्रज्ञा० ५३९ । अनुगच्छति
 साध्याभावे न भवति यो भूमादिहेतुः सोऽनुगामी ततो
 जातमानुगामिक, अनुमानं, तदुपो व्यवसाय । ठाणा १५१ ।
 आनुपूर्व्यं—यथासम् । प्रज्ञा० ५०३ । कृष्णरत्नाङ्गल्लोमू-
 त्रिकाकारेण यथाक्रमं द्विनिचतुःसमयप्रमाणेन विप्रहेण भवा-
 न्तरोत्पत्तिस्थानं गच्छतो श्रीवत्सानुप्रेषिण्यता गमनपरि-
 पाटी । प्रज्ञा० ४७३ । अन्तर्गतं गत्यन्तरमानुपूर्व्या प्राप-
 नसामध्ये, शरीराशौपाङ्गानो विनिवेशकमनियामक वा क्रमे ।
 तत्त्वा० ८-१२ ।
 अनुक्रमः—अनुपरिपाटी । अनु० ५१ ।
 आपणवीही—आपणवीधि, रथ्याविशेष । जं० प्र० ४१३ ।
 आपणवीधि । भग० ४७६ ।
 आपन्नपरिहारः—नासिक वा दिमासिक वा यावत् षण्मा-
 सिक वा प्रायश्चित्तं । व्य० प्र० ४५ आ ।
 आपाकः—आपकपचनस्थानम् । ठाणा० ४१९ ।
 आपाकपचने—आपाकप्राप्तम्, ईषत् पाकामिसुमीभूतम् ।
 प्रज्ञा० ४५९ ।
 आपाण्डु—आ-ईषत्प्रवभाजः, पाण्डु । उता० ६८९ ।
 आपीडः—शेखरक । जीवा० २७२ । आमेलक—शेखरक ।
 जीवा० २७७, २९१ ।
 आपुच्छणा—आ-पुच्छनमावृच्छ, विहारभूमिममनादिप्रयो-
 जनेऽनुगुरो कार्या, समाचार्या वृष्टमेद । भाव० २५९ ।
 आपुच्छना । ओष० १५१ । भग० ९२० । स्वकार्यप्र-
 तावापुच्छनम् । बृ० प्र० २२२ अ । विहारभूमिममनादिप्र-
 योजनेऽनुगुरो वृच्छ । ठाणा० ४९२ ।
 आपृषिकः । ऋ० १६५ ।
 आपृषितं—आपृषमाणम्, परिस्थिते पवने भूयो जलेन
 त्रियमाणम् । जीवा० ३०८ ।
 आपृषियं—आपृषितम्, व्याप्तं, मत्तं, वासितम् । विशे०
 १५० ।

आप्त—अप्त, ज्ञानदर्शनचारित्र्याणि येनाप्तानि स, रागद्वेषप्रलीण,
 दृष्टा. शोष्यै शैषि विषये ये आप्ता । व्य० द्वि०
 २८९ आ ।

आप्तप्रज्ञादा—सिद्धान्तादिभवनतो गृहीतामार्ता वा इह-
 परलोकयोः सद्बोधरूपतया हितो—प्रज्ञाम्—आत्मनोऽप्येषां
 वा बुद्धिं कुतर्कव्याकुलीकरणतो दमिन्त यः गः । उता०
 ४३५ ।

आप्तेति—आत्मवशता नयति । प्रज्ञा० १६९ ।

आप्रच्छना—भ्रन्त । करोमीदमित्येवं गुरोः प्रच्छनमाप्र-
 च्छना । अनु० १०३ । सम० १५८ ।

आप्फोडिङ्ग—आरुद्योय । भाव० १६८ ।

आयज्ञसो—आयदस्वेद । भाव० ५१५ ।

आयज्ञो—आयद, आरब्ध । भाव० ५१५ ।

आयाहा—आवापा, ईषद्वापा । भग० २१८ । जं० प्र० १२४ ।
 जन्मजरामरणसृष्टिपासादिका आवापा । ठाणा० ४८८ ।

आयाहाप—अन्तरे कृत्वेति शेष । सम० १६ ।

आभंकरं—मनस्त्वमारक्त्ये त्रिशापरिधितिकं विमानं ।
 सम० ८ ।

आभंकरपरमंकरं—आभंकरवत् । सम० ८ ।

आभंकरे—आभङ्गर, सप्ततितमप्रह्वनाम । ठाणा० ७९ ।
 अष्टपष्ठितमप्रह्वनाम । जं० प्र० ५३५ ।

आभङ्गो—आवागित, सल्लतः । भाव० २४१ ।

आभरण—आभरणाणि, सुकुटादीनि । जं० प्र० १४५ ।

आभरणसङ्केती—देवछन्दके यूयोदकरणम् । जीवा० २३४ ।

आभरणपिया । नि० बृ० तु० ९ अ ।

आभरणवासा—आभरणवर्धा, आभूषणवर्णम् । भाग०
 १९९ ।

आभरणविचित्राणि—आभरणविचित्राणि, गिरिविद्वदादि-
 निम्पितानि । भावा० ३९४ । नि० बृ० प्र० २५५ अ ।

आभरणविधी—हारऽङ्गहारदिया आभरणविधी । नि० बृ०
 प्र० २७६ अ । उपभोगविधिविशेष । उता० ३ ।

आभरणवृद्धी—आभरणवृद्धि । भग० १९९ ।

आभरणपिङ्गि—आभरणानि, अङ्गारिषेयानि । जं० प्र०
 २२१ । आभरणप्रधानानि । भावा० ३९४ । नि० बृ०
 प्र० २५५ अ ।

आभवंतितो-आभवंतिक -अथवा । अ० ३८१ आ ।

आभवंति-स्य भवति । आ० ८२१ ।

आभवं-आभास्य, दृष्ट दृष्टिना वा । अ० ८०० आ ।

आभा-आभा, आकार । प्रज्ञा० ८०१ छायायाम् । अ० १४० । प्रतिभास । जीवा० ३११ । वर्षस्वरूपम् । जीवा० १०३ ।

आभागी-भोका । आ० ८१५ ।

आभासद्-आभासयति, समन्ततः सर्वांस्तु दिक्षु अवभास-यति । जीवा० ३१२ ।

आभासिआ-स्तेछविशेष । प्रज्ञा० ५५ ।

अभ्यस्तित्-अभ्यस्तित्पत्तम् । अ० २२५ ।

आभासितो-आभापिक, अन्तरद्वीपविशेष । जीवा० १४५ ।

आभासियं-अभापिकम्-विवाहितभाषामन्त्रानाम् । आ० ६१४ ।

आभासिय-आभापिक, स्तेछविशेष । प्रज्ञा० १४ ।

आभासियदीवे-अन्तरद्वीपनाम । ठाणा० २२५ ।

आभिभोग-आ-समन्तादाभिमुख्येन वृण्वन्ते-प्रेष्यकर्मणि व्यापार्यन्ते इति आभियोग्या-शस्त्रलोकपालप्रेष्यकर्मकारिणो-व्यन्तरविशेष । अ० ५५ । आभियोग्यम्-कर्मकर भाव । दश० २४८ । अभियोग्यभावना-वृत्तिपतावन । उ० ७०७ । अभियोगभाषणाजित । ठाणा० २७४ ।

आभिभोगसेढीभो-आभियोग्या-शस्त्रलोकपालप्रेष्यकर्मकारिणो-व्यन्तरविशेषास्तेषामावाप्तभूते श्रेणी । अ० ५५ ।

आभिभोगिय-आभियोगिक अभियोगे-प्रेष्यकर्मणि व्यापार्यमाणत्वे निवृत्ता । जीवा० २४३ ।

आभिभोगिय-आभियोगिक, वशीकरणाय मन्त्राभिसंस्कृतम् । आ० ६४२ ।

आभिभोग-आभियोगम्, वशीकरणादि द्रव्यतो द्रव्यस्य योगजनित, भावतो विद्यामन्त्रादिजनितम्, अलात्करो वा, प्रज्ञा० ३८ । आभियोग-वर्जणम् । अ० १२२ आ ।

आभिभोगि-आभियोगिक, अभिप्रहेग निष्ठ, कायो तर्ग । आ० ७८३ ।

आभियारका-विद्याविशेष । अ० २०३ आ ।

आभिय-आपतितम् । अ० ४४२ ।

आभिङ्ग-आवङ्गम् । अ० २०४ ।

आभिनिवोहिय-आभिनिवोधिकम्, अभिमुखे-योग्येदेवावस्थितवस्तुवेषध्याय नियत-स्वरूपविपरिच्छेदकतयाऽव-वोष-अवगमोऽभिनिवोष, स एवाभिनिवोधिकम् । उ० ५५७ । वि० २२६ । अर्थाभिमुखो नियत-प्रतिनियत-स्वरूपो वोषो-वोषविशेष, अभिमुख्येऽस्माद् अस्मिन् वेति । प्रज्ञा० ५२६ । अभिनिवोधिकम्-मतिज्ञानम् । आ० १८ । आभिमुख्येन निश्चितत्वेनावबुध्यते-सर्वेदयते आत्मा तदिति, आभिनिवोष, अवगमहादिज्ञान, अवगम आत्मा तेन प्रस्तुतज्ञानेन तदावरणक्षयोपशमने वा वरणभूतेन यदादि वस्तुभिनिवुध्यते, तस्माद् वा प्रकृतज्ञानात् अवोपशमाद् अभिनिवुध्यते, तस्मिन् वाऽभिव्यक्तत्वे, शब्दोपशमे वा सत्यभिनिवुध्यतेऽवगच्छतीत्यभिनिवोषो ज्ञानम्, क्षयोपशमो वा, सो वा 'अभिनिवुध्यते', अवगमऽभिनिवुध्यते वस्तुभिनिवुध्यतेऽवगच्छतीत्यभिनिवोष, स एवाभिनिवोधिकम् । वि० ५३ । असीत्याभिमुख्ये नीति नैयत्ये, तत आभिमुखो-वस्तुयोग्येदेवावस्थानापेक्षी नियत-इन्द्रियाग्राधित्य स्वरूपविप्रापेक्षी वोष, अभिनिवुध्यते आत्मना स । अभिनिवुध्यते वस्तुसौ इत्यभिनिवोष स एवाभिनिवोधिकम् । अनु० २ ।

आभिनिवोहियमाण-अर्थाभिमुखोऽविपर्ययरूपत्वात् नियतोऽवगच्छत्वाद्दोष-सर्वेदनमभिनिवोष । एव स्वाधिके वस्तुयोग्यादानादाभिनिवोधिकं ज्ञातिर्ज्ञायते वाऽनेनेति ज्ञानम् आभिनिवोधिकं च तज्ज्ञानं वेति आभिनिवोधिकज्ञानम्, इन्द्रियानिन्द्रियनिसितो वोष इति । अ० ३४३ । इन्द्रियवचकमनोनिमित्तो वोष । अनु० २ । अर्थाभिमुखो निवृतो वोष, अभिनिवोषे भव तेन वा निवृत्त तस्यैव तत्प्रयोगे ज्ञानं वा, अवगम अभिनिवुध्यते तत्, अवगम अभिनिवुध्यतेऽनेनास्माद् अस्मिन् वा तत् तदावरणक्षयोपशम इति भावार्थ । आ० ७ । अभिनिवोधिकम्, आत्मैव वाऽभिनिवोषोपशमपरिणामानन्तत्वाद् अभिनिवुध्यत इति वा । आ० ७ ।

आभियोगिक-अभियोगमावनाभावितरत्वेनाभियोगिकेदेव पूर्णता अभियोगवर्तिन । अ० १९० ।

आभियोगिय-आभियोगिक, अभियोगजन-विद्यामन्त्रादिभिः परेषां वशीकरणादि येषां ते । प्रज्ञा० ४०६ ।

आभियोगी—अभियोगा—विद्वत्स्थानीयदेवविशेषास्तेषामियमाभियोगी । नृ० प्र० २१२ आ । आभियोग्या—आभिसुख्येन युज्यन्ते—प्रेष्यकर्मणि व्यापार्यन्त इत्याभियोग्या, विद्वत्स्थानीयदेवविशेषा । नृ० प्र० २१२ आ ।

आभिस्तेयं—आभिषेक्यम्, अभिषेकयोग्य, राजपरिषेकम् । ज० प्र० २१६ ।

आभीरचिसभो—आभीरविषय, देशनाम । आब० ४१२ । नि० नृ० द्वि० १०७ आ ।

आभोश्चा—आभोग्यिरवा, ज्ञावा । दश० १७९ ।

आभोर्हितो—आभोगित । उत० १३३ ।

आभोर्षट्—आभोग्यिरवा, उपयोगपूर्वकेनावधिना विज्ञाय । आब० १२८ ।

आभोषति—आभोगयति । आब० १२४ ।

आभोग—आभोग, जानता योऽतिचार कृत । आब० ५६४ । अभिसन्धि । भग० २० । आलोचनमभिसन्धि । प्रज्ञा० ५०० । उपकरणम् । ओष० ३३ । तपयोग । नृ० द्वि० २११ आ । ठाणा० ५०५ । आभोगनमाभोग, तपयोगविशेष । आब० ६१९, ६२६ । विस्तार । विपा० ३९ ।

आभोगण—आभोगनम्, अर्थाविमहसमनन्तरमेव सद्भूतार्थविषयामिमुखमालोचनम् । १७६ ।

आभोगिन्वत्ति—यदा परस्परपराय सम्यगवयुज्य कोप काण च व्यवहारत पुद्गलकलञ्च नान्यथाऽस्य शिथो पत्रायते इति आभोग्य कोप विषये तदा स कोप आभोगनिर्वृत्त । प्रज्ञा० २९१ । आभोगेन निर्वृत्त—उत्पादित आभोगनिर्वृत्त आहारमासीतीच्छापूर्वं निर्मापित । प्रज्ञा० ५०० ।

आभोग्यवृत्त—आभोगवृत्त, य आभोगेन जानन् करोति, बहुशस्य प्रथमो भेद । उत० २५६ । आभोग—साधूना मज्ज्यमेतच्छरीरोपकरणविभूषणमित्येवं ज्ञान तत्प्रधानो वक्तुः आभोगवृत्त । भग० ८९० । शरीरोपकरणभूषणो मणिस्वकारी । ठाणा० ३३७ ।

आभोगिणी—य परिजिता सती मानस परिच्छेदकुपादयति ता । नृ० तृ० ३३ अ । जा विजा जविता मानस परिच्छेदमुपादयति ता । नि० नृ० प्र० १७७ अ ।

आमं आमम् । दश० १७६ । अपरिणतम् । पिण्ड० ६५ । अविशेषिकेति । नृ० प्र० २०१ अ, ५१ अ । आम णाम जं

अपोत्थिय अगिण्णा ण पक्कंति, अण्णेण वा केणइ पगारेण न पक्क—पिज्जीव । नि० नृ० द्वि० १५७ आ । असत्यपरिणय । दश० नृ० ५१ । अनुप्रतार्थयौतकमव्ययम् । नृ० द्वि० १६६ अ । सन्ति । दश० नृ० ८६ । अपकरणम् । प्रश्न० ६० । अनुमतौ सम्मतमेतद्वर्माकं सर्वमितिभाव । व्य० प्र० ७१ अ । अपक । व्य० द्वि० १०६ आ । जओ सेहि उग्गमादिसेहेहि चेप्पमाणेहि चारित अविपक्क अपज्जत आम भवति तेण से आम भण्णति, शब्दमात्रोच्चारणम् सरदी भूत ओ वरिससतायुपुरिसो वरिससत अतरे मरतो आमो भण्णति । नि० नृ० द्वि० १२६ अ । अपक्कम् । आब० १३० । स्वीकारेऽव्ययम् । आब० ६४ । आब० १५४ । आब० ४०८ । अशलोपहतम् । आबा० ३४८ । दश० २२९ । अजीर्णम् । दश० २७० । आमा—अगिदा, सचेतनाम्, अपरिणतं, अपक्कम् । दश० १८५ । अपरिणुदम् । आबा० १३१ ।

आमट्ठे—आमलकम्, परिणामिका मत्तदशमोदाहरणम् । नदी १६५ । आम्सकम्—आमलकम् । आब० ४३६ ।

आमंतणी—आमन्त्रणी, असंसाध्याभावाया प्रथमो भेद । दश० २१० । हे देवदत्त । इत्यादिवा भावा । प्रज्ञा० २५६ । हे देवदत्त । इत्यादिका, असंसाध्याभावा । भग० । ५०० ।

आमंतयामो—आमन्त्र्यावहे, वृच्छाव । उत० ३९८ ।

आमतिओ—आमन्त्रित, सम्भाषित, पृथो वा । उत० ३९२ ।

आमतेयव्यो—आपुच्छियव्यो । नि० नृ० तृ० ९७ आ ।

आमग—अपक्कम् । भग० ६०४ ।

आमगधि—आमगन्ध, विभा । सम० १३६ ।

आमज्जति—अक्लिप्ततरोमे सठ्ठेति । नि० नृ० प्र० १९० अ । हत्येण आमज्जति । नि० नृ० प्र० १८७ आ ।

आमज्जमाणे—आमज्जयन्, सहृदयादिना सोधयन् । आचा० ३४३ ।

आमज्जिज्ज—सहृदामुज्यान् । आचा० ३३७ ।

आमट्ट—विपरिणीकृतम्, परामट्ट । ओष० १९२ । आम्हम्, तेज प्रकृतिरोपणाय मन शिलादिना समन्तात्पराम्हम् । उत० ५२७ ।

आमडागं-आमपत्रम्, अरुणिकतन्दुलीयकादि तथार्थप-
क्षमपक्षं वा । आचा० ३४८ ।

आममहुरे-आममधुरम्, ईषम्मधुरम् । ठाणा० ११६ ।

आमरणदोसो-आमरणदोषः, महदापद्रवोऽपि स्वतो म-
हदापद्रवोऽपि च परे आमरणादसञ्जातानुषः, अपि त्व-
सञ्जातानुतापानुसयपर इति । आच० ५९० ।

आमरणतदोसे-आमरणान्तदोषः-आमरणान्तमर्जनातानु-
तापस्य हिंसादिषु प्रवृत्तिः कैव दोषः । ठाणा० १९० ।

आमर्यौपधिः-कृद्विक्रियेयः । प्रज्ञा० ४२४ ।

आमलप-आमलकम् । आच० ८३१ । आमरकः, साम-
रुयेन मारिः । ठाणा० ५०८ । कृद्विक्रियेयः । पिण्ड० १२ ।
दश० १०० ।

आमलकप्प-आमलकणा, मगरीनियेयः । आच० ३१४,
३१५, ७०७ । उता० १५५ । विरो० १५० ।

आमलगा-आमलक, बहुबीजो वृक्षविक्रियेयः । प्रज्ञा० ३२ ।
मग० ८०३ ।

आमलगा-आमलकानि । अनु० ११२ ।

आमलपाणयं-फलविक्रियप्रक्षालनजलं । आचा० ३४७ ।

आमावाओ-अमावासः, (अमाशीपट्टः) । आच० ४०१ ।

आमिस-आमिष-मांसः । उता० ६३४ । आमिसाद्-
एवित्तेतोऽभिलपितविषयादिः । उता० ४०१ ।

आमिसभोगगिद्ध-आमिषभोगकृद्, आमिषस्य-मांसा-
देभोगः-अभ्यवहारस्तत्र मूकः । उता० ६३४ ।

आमिसावसे-मांसावर्षे परिभ्रमणम् । ठाणा० ३८८ ।

आमुसंत-आमुशनं, स्तुभनं । दश० १३७ । आचा०
११ । आच्यन्, भगवत्साराविन्दं भक्तिः करतलमुगा-
विना स्तुभनं । ठाणा० ९ । उता० ८० ।

आमुसिञ्जा-आमर्षम्, सङ्कलीयदा स्पर्शकम् । दश०
१५१ ।

आमे-आम, अविरोधिकोऽप्यवदोषः । सूत्र० १४५ ।

आमेड-आमेलः, आपीठः, शेखरः । जीवा० १७२ ।

आमेडणा-आमेडना, विषयस्तीक्ष्णम् । प्रथ० ५६ ।

आमेल-आपीठः, शेखरः । प्रज्ञा० ९६ । अच० ४५१ ।
पुष्पशेखरकः । औप० ५१ ।

आमेलओ-आमेलकः, आपीठः, शेखरः । जीवा० ३६१ ।

आपीठकः-पुष्पोन्मिषो मालवन्मन्त्रिदोषः । उता० १४३ ।

आमेलग-आमेलकः, आपीठकः, शेखरः । जीवा० ३७५ ।

आपीठः, शेखरकः । जं० प्र० ५२ । जीवा० ३७५ ।

आमेलय-आमेलकः, घूडा । औप० ६३ ।

आमेलिय-आपीठिका, घूडा । अच० ३९८ ।

आमो-वसत्पोषहतो । नि० चु० प्र० १९६ अ ।

आमोथ-आमोदः, मानसे उत्सवः । आच० ७२९ ।

आमोकः-कवचपुत्रः । आचा० ४११ ।

आमोपख-आमोक्षः, आमुच्यन्तेऽस्मिन्निष्कामोक्षं वाऽऽ-
मोक्षः । आचा० ६ ।

आमोडण-हयेहि आमोडणं । नि० चु० प्र० २४५ अ ।

आमोडेति-सीमन्तवृत्तिः । नि० चु० द्वि० ३१ अ ।

आमोद-अन्धः । उता० ३९९ ।

आमोपयो-आमोदकः । जीवा० ३६८ ।

आमोसगा-आमोषकाः, वीराः । ठाणा० ३१५ ।

आमोसलि-आमर्षवार्तयगूधैमयो वा कुड्यादिपशमर्षव-
यथा न भवति । उता० ५४१ ।

आमोसहि-आमर्षौपधिः, तन्नामर्षणमामर्षः-संस्पर्शनमि-
त्यर्थः, स एवौपधिर्मासाधनर्षौपधिः, क्ताविस्स्पर्शमा-
त्रादेव व्यापकपनयनसमर्थौ सन्निपक्षमनोरमेवौपधारा-

त्साधुरेवामर्षौपधिः । विरो० ३७९ । आचा० १७८ ।

आमर्षौपधिः । ठाणा० ३३२ । आमर्षणमामर्षः-संस्पर्श-

नमित्यर्थः, स एवौपधिः । आच० ४७ । आनर्षणमामर्षः-

हस्तादिस्पर्शः । औप० ३८ ।

आमोसे-आमर्षम् आमर्षः-अपष्टय करेण स्पर्शनम् ।

आच० ५७४ । आमोषाः-आ-समस्यान्मुष्णन्ति-स्तस्य

पुवन्तीति । उता० ३१२ ।

आम्नाय-गुणनं, योषविशुद्धं परिवर्तनं रूपदानं । तत्त्वा०

९-२५ ।

आम्रसालघनम्-आम्रफलपानमयं घनम् । विरो०

९५० ।

आम्रसालिकायाम् । विरो० ९०६ ।

आम्रसम्-चतुर्धरम् । आच० ८५४ । अथिला । उता०

६७७ ।

आय-तोयन्निश्चयं शीघ्रतया आयानं मरेषु सेवाशक्त्या

यामेति, तस्य कथा दीप्तिः । नि० चु० प्र० २५४ अ ।

कर्माधारणम् । सूत्र० १८९ । दृष्टफलम् । अच० ४८ ।

आर्यकं—आतङ्ग, आशुपाती रोग । आच० ७५९ । सद्यो पाती रोग । दश० २७३ । वृष्ट्रजीवनं दुःख । आच० ७५ । आशुपाती श्लाघादि । ज० प्र० १२५ । भग० ४७१ । सद्योपातिध्याधि । भग० १२२ । नरकादि-दुःखम् । आच० १६० । कृष्ट्रजीवितकारी, सद्योपाती स्पर्ध श्लाघादि । ठाणा० ११९ । श्लघितशक्तिदि सद्यो पाती । ठाणा० १५० । ध्याधि । भग० ६९० । आर्जिति सपर्यायभेदाभिध्यायस्य सकयन्ति — वृष्ट्रजीवितमारामं पुनरिति ह्यात्तंका — सद्योपातिनो रोगविशेषः । उक्त० ३३८ । आतङ्ग, सद्योपातिन । औप० २६ । आच० ५८५ । एवरादि । पिण्ड० १७७ । आच० २९७ । वृष्ट्रजीवित कारी एवरादि । भग० ७०२ । आतङ्ग, आशुकारी ध्याधिविशेष । दश० चू० १४ । रोग । उक्त० ४८६ । एवरादि । आच० ८४८ । औप० १९० । वृष्ट्रजीवितकारी । विषा० ४० । आशुजीवितापहारी श्लाघादि । सूत्र० २९२ । आच० २०५, ३३०, ३६२ ।

आयकसंप्रयोग — आतङ्गसंप्रयोग, आतङ्ग-रोग तस्य योग । औप० ४३ ।

आयगुल—पुरपाससम्पन्नि आमाशुगुलम् । अनु० १५६ । अश्लुतस्य प्रथमभेद । प्रज्ञा० २९९ ।

आयचर्ण — गोमुत । जि० चू० लृ० १२७ अ । न्य० प्र० १०४ आ ।

आयचामि—लिपामि, आसिधामि । उपा० ३२ ।

आयतकारे — आरमनोऽस्तम्भ-अवसानं भवत्य करोतीति आरमास्तकर, धर्मदेवनागसेवक प्रत्येकपुद्गादि । ठाणा० २१३ ।

आयत्ति—आगच्छति, उत्पद्यते । आच० १७९ ।

आयतिपमरणे—यानि नारकायानुष्कनया कर्मदलिकस्य शुभं भियते वृत्तं न पुनस्तान्यनुभूय मरिष्यतीति । सम० ३३ ।

आयंती आयान्ती । आच० ३०७ ।

आयते—आचान्त, नवानामपि श्रोतसो शुद्धिकप्रज्ञात्वेन

गृहीताचमन । जीवा० २४३ । कृत्वापान । भग० १६४ ।

आयदमे — आरमदम, आरमान दमयति-क्षमयति करोति शिक्षयति चेति । ठाणा० २१४ ।

आयंयिलं—आयाम्लम्, ओदनकुत्सायादि । औप० ४० । आचाम्लम् । आच० ८५२ । शुद्धीदनदि । अनुक्त० ३ । सहरा । आच० ८५५ । पानकम् । औप० १३३ ।

आयंयिलपाउगं—आचाम्लशायाम्यम्, (वृत्तिहाणाणि) । आच० ८५० ।

आयंयिलवह्मजं—आचाम्लवर्द्धमानम्, तपोविशेष । अन्त० ३२ ।

आयंयिलिष—आचाम्लिक । ठाणा० २९८ ।

आयंभरे — आत्मानं विभक्तिं पुष्पातीयाः मम्मति । ठाणा० २४८ ।

आयंस—आर्शं, श्वभादिमीराभरणम् । अनु० ४७ । दर्शनं । ज० प्र० ३९२ । आदर्श । ज० प्र० ५१० ।

आयंसघरं—आर्शगृहम् । आच० १७० ।

मायसघरं — आर्शगृहकम्, आर्शमयमिव गृहकम् । जीवा० २०० । ज० प्र० ४५ ।

आयंसमुहदीवे—आर्शनुरादीप, अन्तरादीपनाम । ठाणा० २२६ ।

आयसमुहा — आर्शमुस्तनामा नवमोऽन्तरादीप । प्रज्ञा० ५० । जीवा० १४४ ।

आयंसलिषी—ब्राह्मीलिपियश्चमेद । प्रज्ञा० ५६ ।

आय—आय, धुननाम । दश० १६ । लाभ । अनु० १५४ । आत्मा—शरीरम् । उक्त० ४१५ । जीवधित वा । उक्त० ५०४ । अतति—सततं गच्छति तानि तान्यभ्यवसावरणानां स्तराणिनि आत्मा—मनः । उक्त० ३१४ ।

आयइ—आयति—अनागत, उत्तरकालम् । आच० ५०९ ।

आयकाय अनतकायविशेष । भग० ८०४ ।

आयकधादि—आर्यादि, कषप, विदय । भग० ११० ।

आयगय—आत्मनि यत आत्मगत, आदक्ष इति । सूत्र० १२४ ।

आयगप्रेसए—आत्मगवेयक, आसाय—कर्मविगमां दुदहं-रूप गवेययति—अन्वेययते य स । आयगवेयक—आय—सम्यग्दर्शनादिभावान् गवेययतीति । आयनगप्रेरक—मृत्त्वायतो वा—मोक्षस्य गवेययतीति वा । उक्त० ४१५ ।

आयगुप्ते — आत्मा शरीरं तेन शुच्य आत्मशुचि—न यत सत करणचरणादिविशेषेष्ट, शुचो—रहितो-मयमस्थानेभ्य आत्मा येन स । उक्त० ४१५ ।

आयजोगे—आत्मयोगी, आत्मनो योगः—कुशलमनःप्रवृत्तिरूप
आत्मयोगः, स यस्मादिति स तथा, धर्मध्यानावस्थितः । सूत्र०
३४२ ।

आयतु—आत्मनोऽयं आत्मार्थः, स च ज्ञानदर्शनचारित्र्या-
त्मकः, आत्मने हितं—प्रयोजनमात्मार्थं, चारित्र्यानुष्ठानमेव,
आयतः—अपर्यवसानान्मोक्षः स एवार्थः । आयत्तः—मोक्षः,
अर्थः—प्रयोजनं यस्य । आचा० ११० । आत्महितं । आचा०
१०९ । ज्ञानादिकं स्वकार्यम् । सू० द्वि० ७१ अ ।

आयतु—आत्मार्थी, यो ह्यन्यमपयेभ्यो रसति सः, आत्म-
वान् । सूत्र० ३४२ ।

आयणार्णं—आत्मज्ञानम्, वादादिभ्यापारकात् किममुं प्रति-
वादिनं जेतुं मम शक्तिरिति न वा ? इत्यालोचनम् । उक्त०
३९ ।

आयणीली—बद्धीविशेषः । प्रज्ञा० ३२ ।

आयणं—आशीर्णम्, स्थानविशेषः । ओष० १५४ ।

आयतंगुली—एगापपत्तिणी । नि० सू० प्र० २०८ अ ।

आयतंगुले—आत्मगुप्तः—सततोपयुक्तः । आचा० २७२ ।

आयतजोगे—आयतयोगः—सुप्रतिष्ठितं मनोवाक्यात्मकम् ।
आचा० ३१४ । ज्ञानचतुष्टयेन सम्यग्योगप्रणिधानं । आचा०
३१४ ।

आयतर्णं—आयतनम्, गुणानामाधयः, अहिंसायाः सप्तच-
त्वारिंशत्तमं नाम । प्रश्न० ९९ । आविष्करणं कथनं, निर्ण-
यनं वा । सूत्र० १०१ । स्थानम् । ओष० २२२ । नि० सू०
प्र० १९२ अ । देवकुलम् । नि० सू० द्वि० ६९ अ । दोषार्णं
स्थानं । आचा० ३२९ । ज्ञानादिप्रयम् । आचा० २०७ ।

आयतणा—आयतनानि—वर्ण्यहेतवः । ठाणा० ४५१ ।

आयतणार्हं—आयतनादीनि, दोषरहितस्थानानि, वसति-
तानि, संस्तरकगतानि च । आचा० ३७२ । देवकुलपार्था-
परकाः । आचा० ३६६ । कर्मोपादानानि । आचा०
४०७ । उपभोगास्पदभूतानि । आचा० १२७ । कर्मोपादान-
स्थानानि । आचा० ३५६ । दोषस्थानानि । आचा० ३८६ ।

आयततो—तवबलिजो । नि० सू० तु० १२३ अ ।

आयतसंठाणं—आयतसंस्थानम् । प्रज्ञा० ११ ।

आयता—दीर्घा । जीवा० १६४ ।

आयती—सन्ततिः । सू० द्वि० २१३ अ ।

आयतीहितं—आगमिकालहितं, आत्मना हितं वा । दश०
चू० १५७ ।

आयते—आयतः, संस्थानपथममेदः । प्रज्ञा० २४२ । भग०
८५८ ।

आयतो—आयतः, मोक्षः । सूत्र० १७३ । मोक्षतो । दश०
चू० ८८ ।

आयत्तं—आयतम्, सम्मिश्रम् । पिण्ड० ८१ । अतिथिनिः-
तम् । आच० ३६६ ।

आयत्ताप—आत्मत्वाय—आरम्यककर्मावुभवाय । आचा०
२३३ ।

आयपट्टिते—आत्मप्रतिष्ठितः, आत्मना वा परब्राह्मण-
दिना प्रतिष्ठितो—जनित आत्मप्रतिष्ठितः । ठाणा० ९२ ।
आत्मापरपैरेहिकामुष्मिकापायदग्नेनादारमविषयः । ठाणा०
१९३ ।

आयपतिष्ठि—आत्मप्रतिष्ठितः, आत्मन्येव प्रतिष्ठितः ।
प्रज्ञा० २९० ।

आयपवार्थं—आत्मप्रवादं, सत्तमपूर्वम् । ठाणा० १९९ ।

आयप्पवार्थं—आत्मप्रवादः, यत्रात्मनः संसृष्टिमुक्त्यनेक-
मेतन्निजस्य प्रवदनम् । दश० १२ । आत्मानं—औषमनेकधा
नयमतमेदेन यत्प्रवदति वत् । नैदी २४१ ।

आयप्पवार्थपुण्यं—आत्मप्रवादनाम सत्तमपूर्वम् । सम०
२६ । विशेष० ९४६ ।

आयभाव—आत्मभावः, स्वस्वरूपः । अनु० २२६ । जीव-
सम्बन्धः । अनु० २२० । उत्पाद्यशयनयमनभोजनादिरूप
आत्मपरिणामविशेषः । भग० १४९ । अनादिभवाभ्यस्तो
मिध्यात्वादिकः, विषयशुभ्रता वा । सूत्र० २४० ।

आयभावचकण्या—आत्मभावचकणता, आत्मभावस्याप्र-
शस्तस्य वङ्गनता—वक्त्रिकरणं प्रशस्तत्वोपदर्शनता । ठाणा०
४२ ।

आयभावचकण्या—आत्मभावचकणता, मायाप्रत्ययिनीक-
वायाः प्रथमो मेदः । आच० ६९२ ।

आयभावचक्यया—आत्मभावचक्यता, अहंमनितः ।
भग० १३९ ।

आयमणं—आचमनम्, निलेपनादि । ओष० ११७, १९०,
१६२ । आशतनायाः दशममेदः । आच० ७२५ । गण्ड-

पादिकरणम् । उत० ३७० । निर्लपनम् । मृ० तृ० २०४ आ ।
 गिणिवण । नि० मृ० प्र० २२० आ । पुरीषोष्मर्मानन्तरं शौच
 करणम् । पिष्ट० ११ । आचमनम् । ठाणा० ३३९ ।
 आयमाणे-आददान, प्रतीमान । मृ० १२ ।
 आयमेजा-निर्लपन चापाने एवमेव दुर्यार । ओष० १२५ ।
 आयय-आयतम्, प्रचारितम्, दीपम् । मग० २३० ।
 आयतं - मोक्ष, आयतम्-अत्यन्तम् । दश० २५८ ।
 आहृष्ट, दीर्घश्च । मग० १३, ३३३ । मोक्ष । व्य०
 द्वि० १९७ अ । आरमा । आचा० १२२ । मोक्ष संयमो
 वा । उत० ५८७ । संयत । आचा० ३१४ । प्रयत्नवान् ।
 मग० १३ । दीर्घं तत्रैतत्प्रयत्नवान् मोक्ष । सूत्र० ७० ।
 आययकणायत्त-आयतकर्णायतम्, प्रयत्नवत्कर्णं याच-
 दाहम् । मग० १३ ।
 आययचक्र - आयतचक्र - दीर्घमैहिकसुगमिकापायदाह
 चक्र -ज्ञान यस्य स । आचा० १३६ ।
 आययद्विद-आयताधिक, मोक्षार्थी । दश० २५६ ।
 आययद्विद्या-आयताधिक, आयतो-मोक्ष संयमो वा स
 एतस्य प्रयोजनं विद्यते येषामिति । उत० ५८७ । आयत -
 मोक्षस्तत्र स्थिता आयतस्थिता उद्यतविहारिण संविग्ना
 इत्यर्थः । व्य० द्वि० १९७ अ ।
 आययद्वी-आयतार्थी, मोक्षार्थी । दश० १८७ ।
 आययण-आयतनम् । आच० २११ । आदानम् । अत०
 २४ । गमनम् । दृढम् । जीवा० २७५ । स्थानम् । ज०
 प्र० ७७ । दश० १९८ । अच-अभिविधी समस्तपापा
 रम्भेभ्य आरमा आययन्ते-आययन्ते यस्मिन् ब्रह्माला
 सुग्राहे वा यत्नवान् स्थित इत्यायतनं-ज्ञानादिप्रयम् ।
 आचा० २०६ । उत्पत्तिस्थानम् । उत० ६०३ ।
 आययत्तर-आयततर, आयमनयोरतिशयेनायत आयत
 तर । आचा० २९४ । यन्त्रेणाध्यवसित । आचा० ३९३ ।
 आयरति-आचरति, आसेवन्ते । दश० १९८ ।
 आयरतो-आचरन्, व्यवहरन्, कुर्वन् वा । उत० ६४ ।
 आयरक्ता-आत्मरक्षा, स्वात्मरक्षणम् । मग० १९४ ।
 अमरक्षा राज्ञाम् । ठाणा० ११७ ।
 आयरक्खिक्ख-आत्मरक्षित, आत्मा रक्षितो दुर्गन्धिहेतोरप
 ध्यानादरक्षतेति । उत० ९९ । आयरक्षित-आयो वा-
 शानादिलभो रक्षितो-नेनेति । उत० ९९ । आत्मा रक्षितो

दुर्गन्धिरयानान् प्रातोऽनेनेति, रक्षितः आया - रक्षितः शाना
 दिलाभा येनेति । उत० ४१४ ।
 आयरणं-आचरणम्, अनुष्ठानम् । उत० ५३३ ।
 आयरण्या-आचरणं, अनुष्ठानम् आचरणम् वा । मग०
 ५७३ ।
 आयरणा-आचरण, तिथि, मर्यादा, लीमा च । आ०
 ६३९ । ततियमङ्गविष्णोः । नि० मृ० प्र० १९८ अ ।
 चर्वा । मृ० मृ० १२९ आ ।
 आयरिभ-आचार्य, शिष्यो, शिष्यात् । मग० ३१७ । औ०
 ६२ । अनुयोगाचार्य । उत० १७ । व्य० प्र० १३३ अ ।
 अनुयोगधर । आचा० ३५३ । तत्परिद्वन्द्वपरा । नि०
 मृ० प्र० १६ अ । आयरिण-आचार्य -प्रतिबोधकद्रव्याज्जादि
 अनुयोगान्धार्यो वा । ठाणा० १४३, २४४ ।
 आयरियं-आचरितम्, आगेति । आ० २९३ । आर्यं -
 आराद् यात पापकर्मभ्य इति । मग० ९० । आचरण
 माचरितं तत्प्रक्रियाचरणम् । उत० २६६ । आराग्रतं
 रात्रिपुत्रिभ्य इत्यार्यं-तत्प्रत्ययः । उत० २९६ । आर्यम्-
 आर्याणां कर्तव्य आचार्य वा, सुमुष्णया यदाचरणीयं गान
 दर्शनचारित्र्यम् । सूत्र० १८४ । पापकर्मभ्य आरादातमि
 ल्यार्यम् । ठाणा० ११९ ।
 आयरिय-आचार्य । प्रता० ३२७ । शिष्यी । ज० प्र०
 २१२ । आकिरामिष्याप्ता मर्यादा वा स्वयं पत्रविधा
 चारं चरत्साचरयति वा परान्, आचरयते वा, मुक्त्वाधिकं
 रासेभ्य इति । उत० ३७ । आ-मर्यादा-तद्विपर्ययिन-
 यरूपया पचते-नेभ्यवे, जिनपाननाशोऽन्तराकनया तदा
 काङ्क्षिमिरिति, आचार-ज्ञानाचारादि, आ-मर्यादा वा
 चारो विहार आचार तत्रय स्वयंकरणप्रमाणप्रदर्शनाय
 ताधु स, आ-इयन्-अपरिपूर्णं हेरिका ये ते तारा -
 आचारा-चारकन्या, युष्मदुत्क्रियामानिष्यन्निपुणा निने
 या शिष्यास्तेषु ये यथापच्छास्त्राण्येवदेशकतया । मग० ३ ।
 आयरियउवहारा - आचार्योपाध्याय, आचार्येण मतो
 पाध्याय । मग० २३२ । आचार्योपाध्याय । नि० मृ०
 प्र० १९६ आ ।
 आयरियज्जणवय देशविशेष । नि० मृ० प्र० ३४४ आ ।
 आयरियते - आचार्यकम्-तद्मयव्याख्याकृतम् । व्य०
 प्र० १६६ अ ।

आयरियव्यं—पदियव्यं । नि० चू० प्र० ५ आ ।

आयवणाम—आतपनाम-यदुद्याद जन्तुशरीराणि स्वरूपेणा-
नुष्णान्यापि उष्णप्रकाशस्यक्षणाभातपं कुर्वन्ति तदातपनाम,
तद्विप्राकथ आनुमण्डलक्षेत्रेषु पृथिवीकायिकेष्वेव न बहौ,
प्रवचनेऽपि निषेधात्, सञ्चोष्णत्वमुष्णस्पर्शनामोद्भावात्, उत्कट-
सोद्विग्नवर्णनामोद्भावात् प्रकाशयन्त्वम् । प्रज्ञा० ४७३ ।

आयरिया—आचार्याः—प्राणाचार्या वैद्याः । उक्त० ४७५ ।
व्य० प्र० १७१ अ ।

आयरिसो—आदर्शः । आचा० ५ ।

आयरेण—आदरेण, प्रयत्नेन । जै० प्र० १९२ ।

आयरो—आदरः, आदर्यते आदरणं वा, परिमहस्याहं
नाम । प्रश्न० १२ । सम्प्रश्नः । वृ० सू० ११ अ ।

आर्य—अन्न, पितामहः । व्य० प्र० १७१ अ । अनुपु-
प्तीकारि । व्य० प्र० १४ अ ।

आयह्ये—शुद्धम् । पञ्च० ३३-६६ । पराधीनताम् । पठ०
२४-१५ ।

आयर्ष—आतपवान्, चतुर्विंशतितममुहूर्तनामविशेषः । सूर्यः
१४६ । जै० प्र० ४९१ । रुचिबिम्बजनिता उष्णप्रकाशः ।
उक्त० ५६१ । आतपः, आ-सम्पत्तापयति सम्तापयति
जगदिति । उक्त० ३८ । पञ्च० १२१ ।

आययत्तस्य—आतपस्यत्तं पयः । भग० ६८० ।

आयवसाह—आतपश्राणि, छात्राणि । जै० प्र० ८१ ।

आययाह—विश्वकारणामवादिनः । आच० ८१६ ।

आययाह—आत्मवादिनः, क्रियावादिविशेषः । सप्त० ११० ।
'पुरुष एवेदं मि' मिलादि प्रतिपत्तुमिति । ठाणा० २६८ ।

आययाभा—आतपाभा, सूर्यस्य उज्ज्वलपेन्द्रस्य द्वितीया
अवस्यद्विती । जीवा० ३८५ । सूर्यस्य वरुणनाम । भग०
५०५ ।

आयवी—आत्मवित्, आत्मानं श्रद्धादिपतनरक्षणद्वारेण
येनोति । आचा० १५४ ।

आयवीरिय—वीर्यस्य पथमभेदः । नि० चू० प्र० १९ अ ।

आयसंचेयनिज्ञा—आत्मना संवेजन्ते—क्रियन्ते इति
आत्मसंचेतनीया (यद्वन-यतन-सुदृग्-श्लेषजन्या उप-
सर्गाः) । ठाणा० २८० ।

आयसंचेयतो—आत्मसंचेतनीयः—आत्मनोऽपि नु सोत्पा-
दनम् । व्य० प्र० १९६ अ ।

आयसा—आत्मना । सूत्र० १०६ ।

आयसी—लोहमयी, दर्भमयी च । प्रश्न० १३ ।

आयसंचेयनिज्ञा—आत्मसंचेदनीया—आत्मना क्रियन्ते ये, उप-
सर्गाः । आच० ४०५ ।

आयसरीरसंचेयणी—आत्मशरीरसंचेयनी, संचेयनीकपायाः
प्रथमोभेदः । दृश० ११२ ।

आयसरीराणवकखिया—स्वसरीरसत्कारिणी क्रिया ।
ठाणा० ४३ ।

आयसेण—आत्मसेनः, जंबूद्वीपैरवते अस्यामवसर्पिण्यां
चतुर्थतीर्थकृतः । सप्त० १५९ ।

आया—आत्मा, जीवः । आचा० १६ । आत्मा । भग०
१२२ । आत्मा, कर्तुं । वही २१२ । द्वादशवते आत्म-
भेदनिरूपणाच्चो वचनोद्देशकः । भग० ५५२ । अतति-
सततमवगच्छति 'अत सातस्यमन' इति वचनादतो,
धातोर्गत्यर्थवाह्यत्वात् वा ज्ञानार्थवादनवशतः जानातीति
निपातनादस्या—जीवः उपयोगलक्षणवात्स्यं सिद्धसंसार्यव-
स्थाद्वयेऽप्युपयोगभावेन सततावबोधभावात्, अतति—सततं
गच्छति स्वकीयान् ज्ञानादिपर्यायानिद्यामा, संसार्यपेक्षया
नानागतितु सततपमनात् मुक्तपेक्षया च भूततद्भावात्-
दत्तेति । ठाणा० १० ।

आयाए—आत्मविप्राधनाशेषः । ओष० ७९ ।

आयार्थ—आदानम्, दैयित्वात्प्रवृत्तम् । औप० १८ । अर्ग-
कास्थानं वा । औप० १८ । सुप्रणिहितमिन्द्रियं । आचा०
३०४ । कर्मदानम् । आचा० ३३७ । आरीयते—स्वीकि-

यते प्राप्यते वा मोक्षो येन तत्, ज्ञानदर्शनकारिप्रयत्नम् ।
सूत्र० ५२ । उगलगा । नि० चू० प्र० १९० आ । गण्यं,
जेय मध्येन गन्तुं दयमद्विहरियादीणि वेत्यति स दयमद्विं ।

दृश० चू० ७८ । कुचादिप्रवृत्तम्, सम्प्राप्तकामत्वेकादशो
भेदः । दृश० १९४ । आदानः—आरीयतेऽनेनेलादानी-

मार्गः । दृश० १६८ । इन्द्रियम्, करणम् । भग० २८६ ।
आरीयते—द्वारस्थानार्थं शुश्रूत दत्तादानः । जै० प्र० १११ ।

आरीयते—शुश्रूते आत्मभवेः सद् भिष्यतेऽप्रकारं कर्म
येन तदादानम्, हिंसाधात्रवद्वारमष्टादशपापस्थानरूपं वा ।

आचा० १०० । संयमानुष्ठानं । आचा० १२८ । कर्मो-
पादानं । आचा० २४३, ३३० । आरीयते—तावद्यानुष्ठानेन

स्वीकियते । आचा० १९३ । आदिः । व्य० प्र० ११८

आ। हितायाध्वद्वारमष्टादशपण्यमनर्हं वा तत्स्वितेर्निमित्तत्वात्स्याया वा। आचा० १७१। आदीयत इति, धनधान्यादि। उत० २६५। आदीयत इति आदि - प्रथमम्। उत० ५७०। आदीयन्ते-गृणन्ते शब्दादयोऽप्येवमिरिति आदानानि-इन्द्रियाणि। सू० प्र० २११ आ। आदीयते सद्वितैर्गृणत इति, चारित्रधर्म। उत० ३३८। आदीयते गृणतेऽर्थे अनेनेत्यादानम्-इन्द्रियम्। भग० २२४। आदान, आदेशो रस्य। प्रथ० ८१। आदीयते-स्वीक्रियते आरम्भितमनेनेति-सयम। उत० २२५। सम्यग्दर्शनसाल चारित्र्यरूपम्। सूत्र० ४४५।

आयाणपण्य - आदीयते-प्रथममेव गृणत इत्यादान सय तपद आदानपद तेन आदानपदेन। आचा० १९६। **आयाणपय** - आदानपदम्, शास्त्रस्याध्ययनोद्देशादेधाधिक्यम्। अनु० १४१।

आयाणपरिसाडे - आधानपरिसाटम्, गर्भाधानपरिसाटरूप मूलकर्मवृत्तीयभेदः। पिण्ड० १४२।

आयाणभङ्गमन्तनिकलेषणासमिर्ह - आदानभाण्डमात्र निक्षेपणारमिति, भाण्डमात्रे आदाननिक्षेपविषया समिति - मुद्रायेय। आच० ६१६। आदाने-ग्रहणे भाण्डमानाया यज्ञाद्युपकरणरूपपरिच्छदस्य, उपकरणस्य वा, भाण्डस्य-यज्ञाद्वैष्णमयभाजनस्य वा मानस्य च-पात्रविशेषस्य निक्षेपणार्थ-विमोचने ये समिता-मुद्रयुपेक्षितादिकमेण सम्यक् प्रगतास्ते। औप० ३५।

आयाणरक्षणी - आदानरक्षी, आदीयते-स्वीक्रियते आत्म हितमनेनेत्यादान-सयमस्तद्रक्षी। उत० २२५।

आयाणसो - आदानश - आदेशारभ्य। सूत्र० ४३४।

आयाणसोय - आदानस्रोत, आदीयते - सावयानुपानेन स्वीक्रियत इति आदानम्-कर्म ससारणीजभूत तस्य स्रोतायि-इन्द्रियविषया मित्रावाविरितिप्रमादकृपाययोगो वा। आचा० १९२।

आयाणसोयगद्विप - ससारणीजभूतेन्द्रियविषय भिष्यात्वादियुद्ध - अणुपण्य। आचा० १९३।

आयाणिजं - आदानीयम्-भूत। आचा० १२२। कर्म। आचा० २४२। आदातव्य भोगारुण्य, आदानीय-कर्म आचा० १९३। प्राण, आदयवचनस्य। आचा० १९१।

आयाणी - वचिदेशनिर्णयेऽत्रा मूयमरोमात्तो मरुति, तस्य कमनिष्पन्नानि आजकानि भवन्ति। आचा० ३१४।

आयाणीय - आदानीयम्, प्राणम्। आचा० ३८।

आयाती - आयाति, सर्वाङ्गिणम्। टाण० ६७।

आयापरिणामो - आगम्य परिणाम। म्य० डि० ४५० अ।

आयाम - अवसायनम्। आच० ५४। दीर्घम्। अतु० १८०, १७१। भग० ११९। टाण० ६९। आय० १८४। अवधावणम्। औप० १३३। पिण्ड० १७। आनाम। टाण० ३३९। अवतामन। नि० मू० प्र० ४७ आ। आचाम्भम्। उत० ७०६। उच्चारम्। भग० १९८।

आयामग - आयामकम्, अवधावणम्। उत० ४१९।

आयामणया - भावैर्गम्। भग० ९३।

आयामते - आयामकम्-अवधावणम्। टाण० १४७।

आयामविक्लंभो - आयामविक्लम्भ। आच० १५०।

आयामुत्तिषोदग - अवधावणवृत्तयोर्द्वे च। टाण० ३३९।

आयामे - आयाम, दीर्घम्। प्रण० ४२७।

आयामेति - दानि। भग० ६६३।

आयामेत्ता - आयामेन समाहृत्य। सूत्र० ३०९। आयाम्य, आहृत्य। भग० ६३।

आयामेत्या - भोजितवान्। भग० ६६२।

आयाय - आनाय, स्वीकृत्य चरित्वा। उत० १२८। अवगम्य। आचा० ३३९। गृहीता मयैतदर्थं यतिनम्यमिति निधित्य बुद्धया गम्प्रधार्येतिवाक्त्। उत० २६८। बुद्धया गृहीत्वाऽभ्युपगम्य। उत० ३५३। गृहीता, अवगम्य। आचा० ३३५। बुद्धया गृहीत्वा। उत० १०४।

आयार - स्वरूपम्। जै० प्र० १८। मूलगुणादि। दश० २५६। लोचार्त्तानादि। दश० ११०। आर्-मर्षांगयो चरण चार-मर्षादया कायनियमविज्ञानगया चार आचार इति। आच० ४४८। चतुर्गुण्युक्ति। आच० ६१। श्रुतज्ञानादिनियमनुष्ठान कालाप्ययनादि। भग० १२०। व्यवहार। टाण० ६४। चारितम्। उत० ५८३। ज्ञानाचारादि। उत० ५८३।

आयारमक्तेरणी - आचारक्षेत्रग, आचारो-लोचार्त्ताना-दिस्तत्प्रकाशनेन भाक्षेपणी। टाण० २१०।

आयारकहा। नि० मू० डि० ६५ अ।

आचारकुसल—ज्ञानायाचारेण कर्मवृत्तानां लावकः । ध्य० प्र० २३४ । आचारे ज्ञातव्ये—प्रयोजकव्ये वा दक्षः, अनुष्ठानासनप्रदानानुपहितान्तगुणानामाकरो वा । ध्य० प्र० २३६ ।

आचारफल्दी—आत्मरक्षी, आत्मावं रक्षलपायेभ्यः वृगतिगमनादिभ्य इत्येवंशीलः । उक्त० २२५ ।

आचारगोचर—आचारगोचरः, वियाकलापः । दश० १९१ । आचारः—सोक्षार्थमनुष्ठानविशेषस्तस्य गोचरः । आचा० २६६ ।

आचारग-चूलिका । आचा० ७ ।

आचारस्तेन—आचारस्तेनः, विनिष्ठाचारवगुण्यरूपः इति । दश० १९० ।

आचारदर्शनम्—आचारदर्शनम्, प्रत्युपेक्षणादिक्रियादर्शनम् । भाव० ४४८ ।

आचारदोषो—आचारदोषः । भाव० ६५४ ।

आचारप्रकल्प—आचारप्रकल्पः, आचरणं आचारो सो य पञ्चविहो—गाणद्वैतचरिततत्त्ववैरीयाचारो य, तस्य पकरिषेणं कल्पणा—सप्तभेदप्रणेत्यर्थः । नि० चू० प्र० ४ आ । आचार—प्रयमार्त तस्य प्रकल्पः—अध्ययनविशेषो निस्तीक्ष्णमिष्टपरोभिधानं, आचारस्य वा—साध्याचारस्य ज्ञानादिविषयस्य प्रकल्पो व्यवस्थापनमिष्टाचारप्रकल्पः । सप्त० ४८ । उक्त० ६१६ । (निशीथ) आचार एव । भाव० ६६० । प्रत्याख्यानपूर्वस्य विंशतितमं प्राप्तं । आचा० ३१९, ३२० । निशीथाध्ययनम् । ठाणा० ३३५ ।

आचारप्रभासर्ण—कालनियमाद्याचारव्याख्यानम् । भाव० ४४८ ।

आचारफल—आचारफलम्, सुकिलक्षणम् । उक्त० ५८३ ।

आचारमंडप—आचारमाण्डपः । अनु० १ ।

आचारमंडग—आचारमाण्डकं—पात्रकम् । ओष० १५१ ।

आचारमाद्य—विनिष्ठाचारः । दश० १९० ।

आचारमंतरे—आचारान्तरे । भाव० ७९३ ।

आचार्य—पंचविहं आचार्यो मुण्ड आचरद वा सम्मोक्षो । नि० चू० तृ० १२८ आ । ज्ञानादिपञ्चप्रकाराचारवान् । ठाणा० ४२४, ४८४ ।

आचार्यत—आचार्यत, मुन्दराकरं, आकारचित्रं वा । ओष० २ ।

आचारसमाही—आचारसमाधिः, चतुर्थं वितयसमाधिस्थानम् । दश० ३५५ ।

आचारे—आचारः । नि० चू० तृ० १४८ आ । ज्ञानादिविषयाऽऽसेवा । ठाणा० ३२५ । आचार्याणां नमस्कारार्हत्वे तृतीयहेतुः, तानाचारवत् आचाराख्यापकाश्च प्राप्य प्राणिन आचारपरिज्ञानानुष्ठानाय प्रभवन्ति । भाव० ३८३ ।

आचारो—आचारः, साधुसामाचारी । प्रश्न० १२५ । आचार्यते अस्तेयत इत्याचारः । आचा० ५ । आचारः । ध्य० द्वि० ३९१ अ ।

आयाधप—आतापनाकारी । प्रश्न० १०७ ।

आयाधगा—अनुरज्जुमारविशेषः । भग० ६२० ।

आयाधणा—आतापनास्थानम् । भाव० ३९१ ।

आयाचादी—आरम्भादी । आचा० २२ ।

आयायत—सङ्घीषदा तापनमातापनम् । दश० १६३ ।

आयायितो—आतापयन् । भाव० ३७१ ।

आयास—पीडा । ओष० १५७ । लोहमयम् । भग० ३१९ । मन प्रवृत्तीनां खेदः, परिग्रहस्य चतुर्विंशतितमं नाम । प्रश्न० ९२ ।

आयासकर—आशेषितः । आदेशः, आदेशत इति आदेशः । दश० द्वि० ३३६ आ ।

आयाहिणंपयाहिणं—आदक्षिणप्रदक्षिणः, आदक्षिणाददक्षिणहस्तादारभ्य प्रदक्षिण—परितो भ्राम्यतो दक्षिण एव । सूर्य० ६ । भाव० १२४ । जै० प्र० १७ । भग० ११४ ।

आयाहिण—आदाहिणा, आदक्षिणाप्रदक्षिणा । भाव० २३३ ।

आयुःकर्मावृत्तिः—स्थितिर्विवर्णमिति । प्रज्ञा० १९९ ।

आयुःक्षेमस्य—जीवितस्य । आचा० २९१ । आयुष क्षेम—सम्यक्पालनं तस्य । आचा० २९० ।

आयुर्वेदः—वेदशास्त्रम् । रिषा० ७५ ।

आयो—लाभः । भग० ९ । गमनं, वेदनम् । ठाणा० ३४८ ।

आयोगठाण—आयोगग्याणम्, खेलनस्थानम् । भाव० ८३३ ।

आयोगहो—आयपमाणं क्षेत्रं । नि० चू० प्र० २४६ आ ।

आयोधनस्थानम्—अष्टालम् । उक्त० ३११ ।

आरं-आरः, संसारः । नृ० प्र० ५१ अ, २०१ अ । इहभवं,
शुद्धस्वत्वम्, संसारो वा । सूत्र० ५६ । इहलोकाख्यं
मनुष्यलोकं वा । सूत्र० १५२ ।

आरंभ-आरम्भः, जीवोपपातः, उपद्रवणं, सामान्येन
वाऽऽभवद्वारप्रवृत्तिः । भण० ३१ । आचक्रसाष्टमी प्रतिमा ।
आच० ६४६ । आरम्भः । आच० ६८८ । सावधानुष्ठानम् ।
आच० ७८ । जीवोपपातः । भण० ७३५ । वृषिय्याद्युप-
मर्दनं । ठाण० १०८ । सावयकियानुष्ठानम् । आच०
१५६ । आरम्भणमारम्भः, शरीरधारणायाश्चपानाद्यन्वेषण ।
आच० २९० । प्राप्तिपथः । तथवा० ६-९ । इन्द्रोपादन-
व्यापाराः । उच० ४५६ । वृषिय्याद्युपमर्दनम् । प्रज्ञा०
३३५ । जीवः, कृष्यादिव्यापारः, जीवानामुपद्रवणं वा ।
प्रश्न० ६ । नि० चू० प्र० ३३ आ । व्यापारः । प्रश्न०
६३ । हलन्ताल्लवनः । आच० ८१८ ।

आरंभ-आरंभते-वृषिय्यादीनुपद्रवयति । भण० १८३ ।

आरंभञ्जो-आरम्भञ्जः, आरम्भान्-हलन्ताल्लवननाञ्ज-
यते सः । आच० ८१८ ।

आरंभकदा-आरंभकदा, छागतितिरमहियारण्यकादिका हता
अत्रेति प्रसीतनं द्वेषणं वा । अणकयावास्तुतीयमेदः । आच०
५८१ । तितिराद्युपयोगकथा । ठाण० २०१ ।

आरंभपरिणाम-आरम्भः-वृषिय्याद्युपमर्दनलक्षणः परि-
ज्ञातः-तथैव प्रत्याख्यातो येनासत्त्वारम्भप्रतिज्ञातः, अमनो-
पासकाष्टमी प्रतिमा । सम० ११ ।

आरंभसमारंभो-आरंभसमारंभः, आरंभा-जीवास्तेषां समा-
रंभ-उपमर्दनं, अथवा आरंभ-कृष्यादिव्यापारस्तेन समा-
रंभो जीवोपमर्दनं, अथवा आरंभो-जीवानामुपद्रवणं तेन सह
समारंभः, परिज्ञापनमिति वा, प्राणवधस्यैकादशपर्वण्यः ।
प्रश्न० ५ ।

आरंभिया-आरंभिकी, आरंभ-वृषिय्याद्युपमर्दनं स प्रयो-
जर्न-कारणं यस्याः सा, सम्प्रवृत्तेः प्रथमकिया । प्रज्ञा०
३३४ । विवशतिकियामध्ये प्रथमा । आच० ६१२ । आर-
म्भणमारम्भः तत्र भवा आरम्भिकी । ठाण० ४१ ।

आरंभित-आरंभकः चौरप्राहकः । नृ० द्वि० १०७ अ ।
आरंभिकः । ओप० ८९ ।

आरंभितगो-रुद्धवासिगो । नि० चू० तु० ३० आ ।

आरंभितगो-रुद्धवालो । नि० चू० प्र० २६२ अ ।

आरंभितय-आरंभकः । उच० १६५ । दण्डनायकः ।
दण० १६६ । आच० ६३३ । ओप० १०६ । आरंभिका-
णामप्युपरि स्थितिर्ना हिंसा आरंभिकाः, पुरांभिकाः ।
व्य० प्र० १३५ अ ।

आरंभितयपुरिसो-आरंभकपुरिः । आच० ३५३ ।

आरंभय-आराद्रुतम्-आराद्रागस्थितमिन्द्रियगोचरमागत-
मित्यर्थः । भण० ११७ ।

आरंभट्टिकम् । उच० ३८३ ।

आरंभन्ती-रुद्धन्ती । नंदी १५४ ।

आरंभण-संशयद्वन्द्वम् । ओप० ८१ ।

आरंभण-आरंभाः, कन्पोषमैरुदशमैरानिर्जमेदः । प्रज्ञा०
६९ ।

आरंभण-आरंभ्यः, तापसादिः । अच० २४४ ।

आरंभणगतर्ण-दयामावादिनृणम् । नृ० द्वि० २२० अ ।

आरंभणय-आरंभ्यकः, आरंभ्ये भवः, तीक्ष्णविशेषः । सूत्र०
४२२ ।

आरंभ्यकम्-लौकिकयुतम् । आच० ४६५ ।

आरंभतः-भद्र इतो वा । उच० ५४० ।

आरंभत-आरंभकम्, ईष्यकम् । आच० १२१ ।

आरंभो-आरंभः । विशेषः १८१ ।

आरंभाल-कजियं (तेसीमासाए) । नि० चू० प्र० ४७ अ ।

आरंभियदा-आरंभनियदा, गन्त्री । पिण्ड० १०२ ।

आरंभिय-आरंभ्ये वसतीति आरंभ्यकः । सूत्र० ३१५ ।

आरंभिक-आरंभदेशोद्भवान्, स्लेच्छविशेषान् । जं० प्र०
२२० ।

आरंभदेशाज-आरंभ्यः । जं० प्र० १९१ ।

आरंभी-आरंभदेशवासिनी स्त्री । भण० ४६० ।

आरंभो-आरंभः, चिन्तातद्वेशासी स्लेच्छः । प्रश्न० १४ ।

आरंभन्ती-आरंभमाण, पद्व्याप्य विनाशयन्ती । पिण्ड०
१५७ ।

आरंभट्टभक्तोऽऽ-निवृत्तगो नाट्यविधिः । जीवा० २४७ ।

आरंभट्ट-आरंभट्टम्, वृत्तविशेषः । जं० प्र० ४१२ ।

नि० चू० तु० १ अ । जहाभिहितत्रिषाणतो विवरीयं, अदवा
दुपियं अण्यं वा द्रष्टव्यंतेति अण्यं आदत्तेति । नि०
चू० प्र० १८१ आ । वितयकरणस्या, त्वरितं सर्वमारममा-
णस्य, अर्द्धकुरुपेक्षित एवैकत्र यदनान्यवत्प्रहणं वा । ठाण०

३६१। विपरीता प्रत्युपेक्षणा, आवुल यदन्यान्वयप्रवृत्त
तदा। ओप० १०९। सोऽमाह सुभः तेषामिदम्। ज०
प्र० ४१७। अष्टाविंशतितमो नाव्यविधिः। जीवा० २४७।
ज० प्र० १४७।

आर्य - आर्य, उपरतम्। सूत्र० १०५। अभिविधिना
आप्तम्। प्रश्न० १३८।

आरसिउं - आरस, इतिवा। आव० १०४।

आरसियं - आरसितम्, शब्दितम्। आ० २२७।

आरा - आरा, प्रवृत्तद्वान्तर्वातिनी लोहशलाका। प्रश्न०
१२। वृद्धेवाणहतिव्यवस्था। नि० चू० द्वि० १८ अ।

आराडो - आराटी, आरसनम्। आव० ६७७।

आरादण्डः - प्रतोद। दश० २५०।

आराम - तत्र रमणीयतातिशयेन क्षीपुष्यमिदुनामि चत्न आर
मन्ति स विविधपुष्पजात्युपकोमित आराम। अनु० २४।
विविधपुष्पजात्युपकोमित। टाण० ३१२। रति। आवा०
२२९। आराम - आरमन्ति यस्मिन्माधवीलतादिषु दम्प-
त्यकीनि स आराम। भग० ३३८। आरामा - दम्पत्या-
दीनि येव्वारमन्ति ते। अनु० १४९। वाटिका। प्रश्न०
८। आरमन्ति - यस्मिन् माधवीलतागृहादी दम्पत्यादीनि
क्रीडन्तीति। औप० ३। पुष्पप्रधानवनम्। औप० ४१।
दम्पत्योन्मेषरासप्ररातिस्थानम्। ज० प्र० १८८। आगत्य
रमन्तेऽत्र माधवीलतागृहादिषु दम्पत्य इति स। जीवा०
२५८। दम्पतिरमण्यकानभूतमाधवीलतादिगृहयुक्त। प्रश्न०
१२७। दम्पतिरतिस्थानलतागृहोपेतवनविक्रिय। प्रश्न० ७३।
माधवीलतागुपेती दम्पतिरमणाश्रयो वनविशेष। प्रश्न०
१२६।

आरामाह - विविधप्रकृतोपकोमिता कल्यादिगृहल्लग्नये
क्षीपुष्यतामा पुनरमण्यकानभूता। टाण० ८६।

आरामाशार - आराममश्वर्गः इहम्। औप० ६१। उद्यान
गृहम्। आवा० ३६५। आवा० ३०६।

आरामिओ - आरामिक। आव० ३९०।

आराहृत्ता - आराह्य, उत्सन्नप्रवृत्तमादिगृहादिनावाधविदम्।
उत्त० ५७३। यथावदुत्सर्गपिवाद्बुधलतया यावज्जीवं तद-
यमिवनेन। उत्त० ५७३।

आराह्य - आराधयति, प्रवृत्तीकरोति। दश० २२४।

आराधक - निरतिचारपालनाकृत। उत्त० ५७८।

आराह्यो - आराधक, अविराधक। औप० ११२।

आराह्या - आराधका - आराधयन्ति - अविकलतया निष्पा-
दयन्ति सम्यग्दर्शनादीनि इत्याराधका। उत्त० २३२।
आवर्जका। उत्त० ३६१।

आराहण - आराधनम्, अलङ्कारकरणम्। भग० २९७।

आराहणा - आराधना, सम्यगसेवना। उत्त० ५८६। अनु-
ष्ठानम्। उत्त० ५९१। ज्ञानाधाराधनादिना। उत्त० ५८२।

आवर्जनार्थम्। उत्त० ५९१। अलङ्कारस्य करणम्।

आव० ८४०। चरमकाले निर्यापणम्। दश० २६२।

मोक्षमार्गलङ्घना। आव० ५६२। आवश्यकरूपं पण्यं।

विशे० ४१५। अष्टमसते दशमोद्देशक। भग० ३३८।

अलङ्कारकरणम्। उत्त० १२। मोक्षाराधनाहेतुत्वात्।

अनु० ३१। निरतिचारज्ञानायासेत। टाण० ९८।

आराहणामरण्ये - आराधनामरण्ये, मरणकाले आरा-

धना, योगसम्बन्धे द्वित्रिसप्तमे योगे। आव० ६६४।

आराहणी - आराधनी, आराध्यते - परलोकप्रीडया यथावद-

निधीयते स्वस्वनवा, द्रव्यभावभाषायेद्। दश० ३०८।

आराहा - आरोहन्ति ते आराहा। नि० चू० प्र० १७७ अ।

आराहिय - आराधितम्, एभिरेव प्रकीर्तं सम्पूर्वनिष्ठा

नीता। टाण० ३८८। सकलीकृत। उत्त० २९८।

आराहियचरणया - आराधितचरणया, चरणप्रतिपत्तिम

याकार-य मरण-त याचकितारिचारतया तस्य फलना।

भग० ६९५।

आराहेह - आराधयति, साधयति। उत्त० ५८२।

आरिय - आर्या, आराधयता सर्वहेयधर्मेभ्य इत्याद्या -

सवाराण्येव वर्तिन क्षीणधर्मात्कर्मात् सवारादिविपर-

वर्तिभाषादि तीर्थकृत। आवा० ११५। ऋद्धिमाप्ता

अर्हतादय, क्षेत्रजत्वावधार्या। सम० १३५। आर्य -

चारित्रार्हा। आवा० १३१।

आरिओ - आर्य, आराधयता सर्वहेयधर्मेभ्य इति। सूत्र०

३३। आराधयता सर्वहेयधर्मेभ्य इति, मोक्षमार्गं सम्य-

ग्दर्शनकृतचारित्रात्मकं। सूत्र० १७२।

आरियदमी - आर्य - प्रयुज न्यायोग्यतः परयति सच्छ्रीलक्षेति

आर्यदमी - वृषद्वयैव न्यामासनादिवस्त्वपरहित। आवा०

१३१।

आर्यपदेसिप-आर्यश्वेक्षित-तीर्थवरप्रषत । आचा० २४७ ।

आर्यपदे - आर्यपद - धृतविशेषितकौमुदी । आचा० १११ ।

आर्या-आर्या, आर्यदेशधर्मयो याता -प्राप्ता उपदेश धर्मैरिति । प्रज्ञा० ५५ ।

आर्यग-आर्यग-सिद्धत्वम् । आच० ५०७ ।

आर्यगबोधिह्लाभो आर्यगबोधिह्लाभ, आर्यगस्य भाव आर्यग-सिद्धत्व, तदर्थं बोधिह्लाभ -प्रेत्य जिनधर्मप्राप्ति । आर्यगाय बोधिह्लाभ । आच० ५०८ ।

आर्यगता छायाया नवममेद । सूर्य० १५ ।

आर्यहय-आर्यहयम् । आच० ४६५ ।

आर्यहेतु । आचा० ३७९ ।

आर्यहते-अध्यास्यते । उता० ५१० ।

आर्यह-आर्यह अप्यासित । उता० ३४९ ।

आर्यह पाउपाहि-आर्यह पाउरुयो-काष्ठमवोपानरो, एषयाया नवमदायकनोप । पिट्ठ० १५७ ।

आर्यवणा-आर्यवणा, यत्रैकस्मिन्प्रायश्चित्तोप्यद्व्यारोप्यते । प्रज्ञा० १४५ । आचारपत्रव्याख्याविहिततमो भेद । आच० ६६० । पर्युद्योग । विसे० ११७२ । पण्डित । नि० ५० प्र० २३९ आ ।

आर्ये-एकप्रभापकान्तमहानरका । ठाणा० ३६९ ।

आर्येण-आर्यत, प्रायुषमि । औष० १४८ । आर्यात् । सूत्र० ४३१ । समारभ्य । विसे० ९२८ ।

आर्यगसाला-अण्डाहला । नि० ५० द्वि० ३८ आ ।

आर्यग-आर्यग, रोगमात्र । आच० ३९१ । नीयोगता । आच० ३४१ ।

आर्यग-अरोग -उत्पत्तिविज्ञिता । ठाणा० २४७ ।

आर्यवणा - आर्यवणा, आर्यगमेकापराधप्रायश्चित्तो पुन पुन असेवनेन विचरतिव्यवस्थाप्यारोपणम् । ठाणा० २०० । प्रवृत्तयाया इयमेद । आच० ३८२ । परस्पर वधारणम् । आच० ३८३ । प्रायश्चित्तम् । सू० प्र० ८५ आ । चडावना (मायाप्रत्ययमधिकप्रत्ययितम्) । ठाणा० ३२५ । चडावना, अद्या न दद्यादि पुरिस विभागेय दाण सा आर्यवणा । नि० ५० सू० ८५ अ । आचाराख्यापविशति तममध्ययनम् । उता० ६१७ ।

आर्यवणाकसिणं-आर्यवणाकसिणं, पण्मागिरं तन पण्मा भयवती यद्वैमानस्यायितवतीर्थ आर्यवणाभावात् । स्य० प्र० ११८ आ ।

आर्यवणापायच्छिस्तं-प्रायश्चित्तमेद । स्य० प्र० ११ अ ।

आर्यहकः । उता० ४८ ।

आर्यहणा - आर्यवणा-प्रायश्चित्तविशेष । स्य० प्र० १०४ आ ।

आर्यहपरिणाहयुक्तता-आर्यहो-पदं परिणाहो-विस्तार ताभ्यां तुभ्याभ्यां युक्तता, शरीरगम्यत्वममेद । उता० ३९ ।

आर्यह-महामात्रा । विज्ञा० ४६ ।

आर्यहो-उत्सरो । नि० ५० प्र० २६६ आ । नातिरेकं माति हस्तता सरोरो-द्वयो वा । सू० प्र० ३०१ आ ।

आर्यिका-अरिजय, आर्यिका, मातु गिरुतां माता । द० २१६ ।

आर्यिकम्-भावरोपवर्जनम् । तद० ९-६ ।

आर्यि-नुक्ति रोगवेद्येय । आचा० १८३ ।

आर्यिक-आर्यिकनपराधिपति । सूत्र० ३६ । सिद्धिपत्र पथणकृतवात् । सूत्र० २९९ । गतिवित तद्वर्गम् । आच० ८२८ ।

आर्यिकुमार-प्रतिमादर्शने दृष्टान्त । सू० प्र० १८७ अ । सदाचारप्रयत्नवज्जात । सूत्र० ३८५ ।

आर्यि-आर्य-नरदेशधर्मोपार्जित्वा यात । ष्ठी ४९ ।

आर्यिकम्-हितम् । द० १८५ ।

आर्यिक-अर्यकण्डे, आचार्यनाम । विसे० १००० ।

आर्यिकपुष्ट-विशेषे दृष्टान्त । सू० सू० १-६ अ । विज्ञा सिद्धि, सिद्धमन्त्र । द० १०३ ।

आर्यिक-आचार्यनाम । विसे० १०० ।

आर्यिक-आचार्यनाम । सू० प्र० ३४ अ ।

आर्यिक-अर्यकिस्य, आचार्यनाम । विसे० १०९, १३०, १००२ ।

आर्यिक-अर्यकिस्य, आचार्य-तीर्थहृता वचनम्-अगम । उता० ५२६ ।

आर्यिक-कर्णभ्यां ध्रुवे दृष्टान्त । सू० प्र० ६३ अ ।

आर्यिक-अर्यक, आचार्यनाम । विसे० १०९ ।

आर्यिक-आचार्यविशेष । प्रज्ञा० १०१ ।

आर्यसमुद्रः-आचार्यविशेषः । वृ० प्र० २४ अ ।
 आर्यसुहृस्ती-आचार्यविशेषः । वृ० प्र० २४ आ ।
 आर्यो-अज्जा, प्रधानतस्त्वा । अनु० २६ । भिक्षुणी ।
 ओष० २०८ ।

आर्यापादा-आचार्यनाम । विशेषे १५२ ।
 आर्यासूत्रम्-अज्जासुत्रं, सूत्रमेदः । वृ० प्र० २०१ आ ।
 आर्याका-आजिका, मातुः पितुर्ना माता । दश० २१९ ।
 आर्यैः-सौर्यकृद्भिः । आचार्यः २७४ । सकलदेयधर्मैश्चो दूतं
 यातस्तीर्यहरादिभिराचार्यैर्वा । उक्त० २९३ ।

मालंकारिअर्भङ्ग-आलङ्कारिकभाण्डम्, आभरणवृत्तभाज-
 नम् । ज० प्र० २५५ ।

मालंकारिय-आलङ्कारिकम्, अलङ्कारयोग्यं भाण्डम् ।
 जीशा० २३६ ।

मालंख-आलम्बः, इत्यस्य बहुवेतरादिप्रिलोके प्रतीतमेदः ।
 प्रश्न० ५६ ।

मालंय-आलम्ब्यः, अलम्ब्यः । भग० १०५ ।

मालंयण-आलम्बनम्, प्रपत्ता साधारणत्वानम् । आच०
 ५३४ । प्रदत्तिनिमित्तं शुभमन्यवसानम् । आच० ५८६ ।
 ग्लानादि । उक्त० ५८७ । एज्जादिवदाप्रदत्तिनिस्तारकावा-
 दालम्बनम् । भग० ७३८, ७३९, आभरणार्थं गच्छतुं व-
 कादि । ठाणा० १५४ ।

मालंयणवाह-अलम्बनवाहः, द्वयोः पार्श्वयोरलम्बना-
 श्रयभूता मितयः । ज० प्र० २९३ ।

मालङ्ग-आलम्बनम्, आविष्टम् । आच० १८५ । यथा-
 स्थानं व्यापितम् । ज० प्र० १६० । प्रश्न० १०१ ।

मालङ्गमालमड्ड-आगलितमालमुष्टम्, आगलित-
 मालं मुष्टं । मय सः । भग० १७४ । आलम्बनमाल-
 मुष्टः । आच० ४२३ ।

मालप-आलयः, आश्रयः । जीशा० २७९ । उक्त० ४५४ ।
 ज० प्र० १८ । मन्त्रिः, युवमात्रिणः स्त्रीपुत्राण्डकविजिना-
 या । आच० ५२९ ।

मालगो-अक्षुण्णिगाम, नगरः । आच० ८०० ।

मालपाल-पालः । आच० ६६९ ।

मालभिम-आलम्बिता नगरीविशेषः, कौरव सत्यवधरा-
 यदम्बानम् । आच० ९०९, २३३ ।

मालभिया-आलम्बिका, नगरीविशेषः । भग० ५५० ।
 नगरीविशेषः । भग० ६७५ ।

मालय-आवातः । ओष० १५६ । आश्रयः । जीशा०
 १७६ । ज० प्र० १२१ ।

मालयविघ्राण-आलम्बविघ्नान-ज्ञानसंनतिः । सूत्र० २६ ।

मालयगुणेहि-आलयगुणैः, बहुविधैः प्रतिवृत्तनादिभि-
 र्गुणैरुपेयं च । वृ० प्र० ६२ अ ।

मालवसे-आलपनं, अलम्बं लपनं । अनु० १४९ । आल-
 पति, आश्रिते ईष्यति-वदति । उक्त० ५५ ।

मालविज्ज-इत्यस्य कदा लपनमालपनम् । दश० २१६ ।

मालविसप्-आलपनम्, सङ्कसम्भाषणम् । आच० ८११ ।

मालपितु-सङ्कसम्भाषणम् । उपा० १३ ।

मालस्स-आलसम्, अनुयमस्वरूपम् । उक्त० १५१ । अनु-
 स्ताहता । उक्त० ३४५ ।

माला-विपुलवारीमहत्तरिका । ठाणा० ३६१ ।

मालापति-आलम्बयति । आच० १०० ।

मालानम्-रहितवन्धनस्तम्भम् । मंटी० १५३ ।

मालाय-आलयः, सङ्कल्पः । भग० ३२९ । आलाप-
 आह ईष्यत्येवादीपलपनम् । ठाणा० ४०७ ।

मालायगो-आलापकः । आच० २६० ।

मालायणये-आलपनवर्धः-आलाप्यते-आलीनं क्रियते
 एभिस्त्रिंशत्पानानि एज्जादीनि तैर्बन्धन्यादीनाम् । भग०
 ३९५, ३९८ ।

मालाघो-बहुमाण्डहरानि सरभते गनोद्गमनमन्त्रा-
 न्तिशु युग्मालाघो भवति । नि० वृ० प्र० २३७ आ ।

मालि-वनस्पतिविशेषः । जीशा० २०० ।

मालिङ्ग-आलिङ्ग, 'सो वादनेन मुरज आभिप्रप वादने ।

ज० प्र० १०१ । मुरजो पागर्दिप । ज० प्र० १११ ।

धूम्यो मुरज । जीशा० १०५ ।

मालिङ्गकर्मन्त्रि-आभिप्रपयित्वा, आभिप्रपयित्वा चतु-
 र्दशं मुरजम् । जीशा० १०४ ।

मालिङ्गण-आभिप्रपनम्, ईष्यनम्, सत्यवधस्य
 दम्बो मेदः । दश० १२४ । दृष्टानम् । नि० वृ० प्र०
 २५६ आ ।

आलिङ्गणवट्टि—आलिङ्गनवर्ती, शरीरप्रमाणमुपधानेन वर्तते यत् । ज० प्र० २८५ । जीवा० २३२ । सूर्य० २९३ ।
आलिङ्गण—आलिङ्गिनी, अप्रतिरक्षितदूष्यपञ्चके चतुर्थो भेद । आष० ६५२ ।

आलिङ्गपुष्करदे—आलिङ्गपुष्करम्, सुरजमुखम् । भग० १४५ ।

आलिङ्गणी—पुरुषप्रमाण पार्श्वमुपधान । बृ० द्वि० २२० अ ।
जाणुकोप्परादिषु आ दिव्यति सा । नि० चू० द्वि० ६१ अ ।
आलिङ्गिता—पुरिसेणित्थीस्तनादिषु स्तृष्टा । नि० चू० प्र० ११३ अ ।

आलिङ्गो—आलिङ्ग्य । जीवा० ३६६ । आलिङ्ग, सुरजो वाद्यविशेष । जीवा० १८९ ।

आलिङ्ग—सहृद् लिङ्ग । नि० चू० द्वि० ७६ आ ।

आलिङ्ग—वनस्पतिविशेष । ज० प्र० ४५ । जीवा० २०० ।
खल । विशेष० ६११ । औषधविशेष । प्रज्ञा० ३३

आलिङ्गिज्जति—आलिङ्गयते । आष० ८५७ ।

आलिङ्ग—आलिङ्गकम्, वनस्पतिविशेषस्तन्मय गृहकम् ।
जीवा० २०० ।

आलिङ्गमणालिङ्ग—आलिङ्गानालिङ्गम्, कृत्तिकर्मणि चतुर्मेष्ट
भिन्न सप्तविंशतितमो दोष । आष० ५४४ ।

आलिङ्ग—अभिधित्वा पयलित । भग० १२१ । आदीप्त ।
अन्त० १७ । आलिङ्ग, नौबाहोपकरण । आषा० ३७८ ।

आलिङ्ग—आदिङ्ग, शिलायां शिलापुत्रके वा लम्बा ।
भग० ७६६ ।

आलिङ्गकम्—अलिङ्ग, कुण्डलकम् । अनु० १५१ ।

आलिङ्ग—चपङ्का । ज० प्र० १२४ । चपङ्कप्रकारा,
चपङ्का । भग० २७४ । धान्यविशेष । भग० ८०२ ।

आलिङ्ग—चपलया । ठाणा० ३४४ ।

आलिङ्ग—आलिङ्गति, विन्यस्यति । ज० प्र० १९२ ।

आलिङ्गमाण—आलिङ्ग, ईप्सु सङ्घाऽऽकम् । भग० ३६५ ।

आलिङ्गानिज्जा—ईप्सुसङ्घाऽऽलेपनम् । दश० १५२ ।

आलिङ्गिता—आलिङ्ग्य आकारकण्ठेन कृत्वा अन्तर्वर्ण-
कादिभरणेन पूर्णानि कृत्वा । ज० प्र० १९२ ।

आलिङ्ग—आलीङ्गम्, आकान्तम् । आष० ७०४ । दक्षिणपादम-
मनो भूत कृत्वा वामपाद पश्चात्प्राप्यारयति, अन्तरे द्वयोरेषि
पादयो पञ्च पादा, लोकप्रवाहे प्रथम स्थानम् । आष० ४६५ ।

यत्र दक्षिण पादममत् कृत्वा वामपादं पृष्ठेन शारयति,
अन्तरे द्वयोरेषि पादयो पञ्च पादानि सत्स्थानम् । ज० प्र०
२०५ । दक्षिणमूर्धमप्रतो मुनिं कृत्वा वाममूर्धं पश्चात्प्राप्य
मपमारयति, अन्तरा च द्वयोरेषि पादयो पञ्च पादा ततो
वामहस्तेन धनुर्गृहीत्वा दक्षिणहस्तेन प्रत्यगामाकुरुति ततः ।
व्य० प्र० ४६ आ । योषमम्यार्ण । आषा० ८९ । योष-
स्थानम् । ठाणा० ३ । वाममूर्धं अगम्यो काङ्ठे शङ्खिणि
द्वनो वामहस्तेन धनुं धैतुणं गृहीते एव गच्छतः । नि०
चू० तृ० ९० अ ।

आलीङ्गानि—ईप्सि लीङ्गानि । दश० चू० १२५ ।

आलीङ्गे—आलीङ्ग । जीवा० ३७३ । गुरुमाध्या, मन्तीनो
वा । भग० ८१ ।

आलीङ्ग—आलीङ्गिक, गृहादिप्रदीपनकारी । प्रश्न० ४६ ।

आलीङ्ग—व्याकुललोकाणां योषणार्थं प्रामादिप्रदीपनम् ।
विषा० ३९ ।

आलीङ्ग—नि० चू० द्वि० १७० अ ।

आलुङ्ग—आलुङ्गन, प्रद्वेषम् । आष० ५६२ ।

आलुङ्गे—आलुङ्ग्य, श्लिष्टमलकर्तृकर्मचौमद्विधियारा ।
आषा० १०२ ।

आलुङ्ग—आलुङ्ग—अनन्तकायभेद । भग० ३०० । कन्द-
विशेष । उक्त० ६९१ । आलुङ्ग—साधारणवनस्पति
कायिकभेद । जीवा० २७ । आलुङ्ग—कुण्डला । अनुक्त०
५५ ।

आलुङ्ग—आलुङ्ग, कन्दविशेष । अनुक्त० ६ । त्रयोविंशति
तमशतकाद्योद्देशक । भग० ८०४ । आर्द्रकम् । भग० ८०४ ।

आलेख—विचित्रम् । जीवा० १९९ ।

आलेख—आलेपनम् । आष० ६२३ । आषा० ३० ।

आलेखो—आलेख, चित्रम् । ज० प्र० ३२ ।

आलो—आल, असक्यक्रियम् । आष० ९४ ।

आलोभ—अवलोक, निर्युहकारिरूप । दश० १६६ । यहि—
प्रस्थानभाविनि शङ्खानुद्वन्त्याल्लेखः । ज० प्र० २६३ ।
सौरप्रकाशम् । प्रज्ञा० ५०० ।

आ(अव)लोभचल—आ(अव)लोकचलम्, अवलोकनमालो-
कतरिर्मेघल, दर्शनलालम् । आष० ७८४ ।

आलोमणं—आलेकनम्, निरूपणम् । ओष० ५२ । अश्वेप्सि
आख्यान । नि० चू० प्र० ३३४ अ । आलेकयन्ते दिशोऽ

स्मिन् स्थितैरिति । उक्तं ४५१ । आलोचनम्-गुरुनिवेदनम् । ठाणा० १३७ । प्रायश्चित्तभेदः । ठाणा० २०० ।
आलोभणा-आलोचना, अभिमुख्येन गुरोरुपमदोषप्रकाशनम् । आच० ४६९ ।

आलोभभाषणं-आलोकाभाषणम्, मक्षिकापपोहाय प्रकाशप्रधानं भाषणम् । दश० १८० ।

आलोइज्ज-आलोचयेत्-प्रकाशयेत् । उक्तं ५४४ ।

आलोइज्जा-आलोचयेत्-परयेत्-भुषात् । आच० ३२८ ।
अवलोकयेत् । आच० ३९६ ।

आलोइत्ता-आलोकिता, ईषदृष्टा । उक्तं ४२५ । समन्तादृष्टा । उक्तं ४३५ ।

आलोइत्तप-आलोचयितुम्, गुरवेऽपराभाषिवेदयितुमिति । ठाणा० ५६ ।

आलोइयं-आलोकितं-प्रत्युपेक्षितं । आच० ४२८ ।

आलोइयपङ्क्ति-आलोचितप्रतिक्रान्तः, आलोचितं गुरुणा यदतिचारजातं तदप्रतिक्रान्तम्-अवर्णविपरीकृतं येभाषणाऽऽलोचितं क्षासादलोचनादानात्प्रतिक्रान्तं च मिथ्यादुष्कृतदानादलोचितप्रतिक्रान्तः । भग० १२८ ।

आलोइ-आलोक, दर्शनम् । भग० १९८ । दर्शनं, दृश्यमानता । जीवा० ३९१ । आलोचयेत्-दत्तावधानो भवेत् । आच० ३४२ । चक्षुर्दर्शनपथे । औप० १८३ ।

आलोइ-आलोचयति । आच० ७२५ ।

आलोइज्जा-आलोचनं-गुरुनिवेदनम् । ठाणा० १३७ ।

आलोइत्तो-आलोयण । व्य० प्र० १०८ अ ।

आलोको-आलोक्यत इति आलोकः-स्थानदिगादिनिर्दिष्टम् । औप० १८१ । अतिरिचयशीपक्षिणादिदर्शनम् ।

उक्तं ६३१ । सावकाशं मुक्त्वाऽभ्यन्तरे स्वप्नन्ति । औप० १०७ । आलोक्यन्ते दिशोऽस्मिन् स्थितैरिति । उक्तं १५१ ।

आलोग-आलोकम्, सौरप्रकाशम् । ज० प्र० २२९ ।
चोपलपदी । दश० चू० ७६ । समो भूभागः । औप० १९३ ।
आलोकनमालोको यावदृष्टिप्रसरः । औप० २३ ।

आलोचनम्-प्रकटनं प्रकाशनमाख्यानं श्रुत्स्फरणम् ।
तत्त्वा० ९-२२ ।

आलोचयति-गमयति प्रेषते च । आच० ५३६ ।

आलोचयेत् । व्य० द्वि० ७१ अ ।

आलोयं-आलोकम् । औप० ८४ । दृष्टिपथम् । औप० ६९ । स्थानदिकप्रकाशादिसप्तधाऽऽलोकम् । व्य० चू० १४० अ । प्रकाशः । आच० ६४२ । आलोकस्थानं-गवाक्षादिकं । आच० ३४१ ।

आलोयणं-आलोचनम्, यथागृहीतमक्षणनिवेदनम् । प्रथ० १११ । आलोचना, प्रयोजनतो हस्तसत्ताद्वहिर्गमनागमनाशौ गुरोर्विक्रान्ता, मिथ्यादुष्कृतं च । भाष० ७६४ ।
एकादशी गुर्वीशातना । आच० ७२५ । गुरोः गुरतो वचसा प्रकटीकरणम् । व्य० प्र० १४ अ । ठाणा० २०० । अक्षयं । व्य० द्वि० ३३५ अ । सकृत् अनेकशः प्रलोकम् । नि० चू० प्र० २२१ अ ।

आलोयणा-आलोचना, आवृत्ति-सकलदोषाभिप्याख्यालोचना-आरम्भोपायां गुरुरुरतः प्रकाशना । उक्तं ५७९ ।
आलोचना । औप० २२५ । कोपसङ्ग्रहे प्रथमो योगः । आच० ६९३ । परस्त वागदं करेत् । नि० चू० चू० ८५ अ । व्य० प्र० १०७ अ ।

आलोयणाणुलोमं-आलोचनाणुलोम्यम्, दुर्लभः आलोच्यन्ते पश्चाद् गुरवः । आच० ७८१ ।

आलोयणारिह-आलोचना-निवेदना तल्लक्षणं शुद्धिं यदहं स्वतिचारजातं तदात्मेवार्हम् । भग० ९२० ।

आलोयभाषणं-आलोकभाषणम्, प्रकाशमुले भाषणे, अथवा आलोके-प्रकाशे बान्धकारे पिपीलिकावालाशेनममुपलम्भात्, तथा भाषने-पाने, पार्श्वे विना जलादिसम्पतितसत्त्वादर्शनादिति । प्रथ० ११९ ।

आलोइम-अलोपिक । दश० ४४ ।

आलोवेह-आलोचयति । आच० ७१० ।

आवृत्ति-आचारप्रकले प्रथमभुतस्फण्डस्य पथममाध्ययनम् । प्रथ० १४५ । आचारार्हस्य पथममाध्ययनम् । उक्तं ६९६ ।

आचारोऽपि प्रथमभुतस्फण्डस्य पंचमाध्ययनम् । सम० ४४ ।
आच० १९६ । आवन्तः । आच० १८५ । आचारस्फण्डस्य पथमो भेदः । आच० ६६० ।

आवृत्ती-लोकसारपरामिष, आचारापंचमाध्ययनम् । ठाणा० ४४४ ।

आचर-आगच्छापतति । उक्तं २८० ।

आचार्यसु दृढधम्मया-आप्तु रूढधर्माता, योगतत्त्वदेवृत्तीयो योग । आच० ६६४ ।

आचकघाते-यावत्कथा-यावज्जीवम् । ठाणा० २३६ ।
 आचकहियं-यावत्कथिकम्, प्रवृज्याप्रतिपत्तिस्त्रासादाख्या
 प्राणोपरमात् तच्च भरतैरावतभाविमध्यद्वाविंशतितीर्थकरतीर्था
 न्तरगतानां विदेहतीर्थान्तरगतानां च साधुनामवसेयम् ।
 प्रज्ञा० ६३ । सकृदुद्गीतं यावज्जीवमपि भावनीयम् । आव०
 ८३९ । यावज्जीविकं व्रतादिलक्षणम् । आव० ५६३ ।
 यावज्जीविकं महाव्रतभक्तपरिज्ञादिरूपम् । ठाणा० ३८० ।
 ये कल्पसमाप्यन्तन्तरमध्यवधानेन जिनकल्पं प्रतिपत्यन्ते
 ते यावत्कथिका । प्रज्ञा० ६८ ।

आचक्षणं-आवर्जनम् । ओष० १६९ ।

आचक्षण-आवर्जक, आराधक । उता० ३६१ ।

आचक्षीकरणं-आवर्जीकरणम्, आवर्जित-अभिमुखी
 कृतं मोक्षमन प्रत्यभिमुखीकृतस्य करणं-क्रिया शुभयोग
 व्यापार । प्रज्ञा० ६०४ । आवर्जीकरणम्-अन्तर्गोष्ठितं
 उदीरणावलिक्ताया कर्मप्रक्षेपव्यापाररूपम् । ठाणा० ४४२ ।

आचङ्क-आवर्तं शङ्कसक । उता० ६०५ । ससार ।
 आचा० ६२ ।

आचङ्कुणी-आवर्तयोगि, आवर्तोपलक्षिता योगि ।
 उता० १८३ ।

आचङ्कुणं-आवर्तनम्, परिभ्रमणम् । सूर्य० २०६ ।

आचङ्कुती-आवर्त्यते, पीडयते-तु क्षामाभवति । सूत्र० १९० ।

आचङ्कुतो-आरत । आव० ९५ ।

आचङ्को-आवर्त, आवर्तयति-प्राणिने भ्रमयतीति । सूत्र०
 ८६ । उता० १८३ । जीवा० २४३ ।

आचङ्क-आवर्त-मणीना लक्षण । जीवा० १८९ ।

आचङ्क-आपतति, भवति । ओष० ९० ।

आचङ्कण-अभिघात, आपतनं वा । वृ० द्वि० ७७ अ ।
 प्रस्फोटनम् । ओष० १२२ । आभिघण । ओष० २०४ ।
 पक्षलग्न । नि० चू० प्र० ४९ अ । आपतन-द्वारात्
 शिरसो पटनम् । वृ० प्र० २९५ अ ।

आचङ्कणपटणादी-आपतनपटनादयः । ओष० ९० ।

आचङ्कण-उत्सादित पक्षलग्ना । नि० चू० तृ० २१ अ ।

आचङ्कुण-आपत् । आव० १९६ ।

आचङ्कि-अवकोशिताभि, अवस्तादामोशितानि । उता०
 ३६७ ।

आचङ्किओ-आपनित । आव० ५७८ । आस्तानित ।

आच० १९६ । आपतितम् । उता० १७० । आव० ३०० ।

आचङ्किया-आपतिनी, प्राप्ती । उता० ५३० ।

आचण-आपण, हट । भग० २३८, १३६ । प्रश्न० ८ ।

वीथि । दश० १७६ । ज० प्र० १०७ । अनु० १५९ ।

आपण, पण्यस्थानम् । प्रश्न० १२७ ।

आचणवीहि-आपणवीथि, हटमार्ग, रथ्याविशेष । जीवा०
 २४६ ।

आचणाह-आयतनानि, आपतनानि वा उपभोगार्थमागम
 नानि । ज० प्र० १२१ ।

आचण्ण-आपणपरिहारिका । वृ० तृ० २० अ ।

आपणपरिहारो-आपणपरिहारिक, जो मानियं वा जाव
 छम्मासियं वा पायच्छित्तं आवण्णे तेण सो सपच्छित्तो
 असुखो अ विमुद्वचरणेहिं साह्मिं परिहरिज्जति दद तेण
 अहिकारो । नि० चू० तृ० ८९ अ ।

आचण्णसत्ता-आपणसत्ता, गर्भपती । उता० ५३ ।

आवती-प्रतिसेवनापचयभेद । भग० ९१९ । आपत्त-
 द्रव्यत प्रासुकद्रव्यं दुर्लभं क्षेत्रोऽप्यप्रतिपत्तता कालतो
 दुर्भिक्षं भावतो मानसत्वा । ठाणा० ४८४ ।

आवतीगंगा-गंगायाः सायनीयगंगामृत्युनालोहितगंगा
 सप्तगुणा आवतीगंगा । भग० ६०४ ।

आवत्त-आवर्त, आवर्तनम्, प्रादन्त्येन परिभ्रमणम् ।

ज० प्र० १८७ । योडमयापरिचितं महाशुक्विमानम् ।

सम० ३२ । आवर्तक, पयसा भ्रम । ज० प्र० १११ ।

चिदुरसम्यानविशेष । ज० प्र० १८३ । मणीना लक्षणानि ।

ज० प्र० ३१ । महाविदेहे विजयनाम । ज० प्र० ३४६ ।

अप्राप्तम्-अवृष्टम्, अवर्तं अचङ्किगवर्तन-परिभ्रमणम् ।

भग० १०८ । आवर्तिका । जीवा० २४४ ।

आवत्तकूडे-आवर्तकूटम्, मन्दिनकूटं तृतीयकूटनाम ।

ज० प्र० ३४६ ।

आयत्तगा-एकहाराविवचनद्वय । प्रज्ञा० ४५ ।

आयत्तपेडिया-आवर्तनपेडिका, यनेन्द्रकीटिका । जीवा०

२०४ । यत्रतर्कस्य निर्वृत्त । जीवा० ३०९ । यत्र-

त्रकणो भवति । ज० प्र० ८८ । अपहारम् । नि० चू०

तृ० १९३ । आवर्तनम्-अचङ्कीमवचनम् । ध्य० प्र० २०३ अ ।

आयत्ता—आवर्ता, ग्रामविशेष । आव० २०६ । आवर्तव
हुलजला नदी । वृ० वृ० १६२ आ । घातबीखडे तक्षाम
महाविदेहगतो विजय । ठाणा० ८० ।

आयत्ते—आवर्त, विजयस्य नाम । ज० प्र० ३४६ । छेप
व्यन्तरेन्द्रलोकपाल । ठाणा० १९८ ।

आयत्तो—आवर्त, एकचुरविशेष । प्रश्न० ७ । एकचुरश्च
तुप्पद । जीवा० ३८ । नाव्यविशेष, भ्रमद्रुप्रमरिकादा
नैर्नतनम् । ज० प्र० ४१४ । जीवा० २४६ ।

आवपनम्—लोहमय चाकटोपकरणम् । पिण्ड० २२ ।

आवयहुले—अवयहुलम्, जलबहुल, रत्नप्रभापुष्प्यास्तु
तीयकाण्ड । जीवा० ८९ ।

आवय—आवर्त, अहोकायमिल्यादि सुनयना गुरुचरकन्धस्य
हस्तेश्वर स्थापनाहर्ष, सुत्राभिधानगमे कायचोराविशेष ।
आव० ५४२ ।

आवयइ—अतिपतति । आचा० २६५ ।

आवरण—आवरणम्, रुरुरादि । प्रश्न० १३ । आविषये
आकाशमनेनेति, भवनप्रासादगणैरादि तक्षक्षणशालम् ।
ठाणा० ४५१ । सबाह् । प्रश्न० ४५ । कचचादि । उत०
१४३ । आवर्ष ३४६ । कपाटी वृ० हि० १११ अ ।
कचच । भग० १४ । आवरणे—प्रच्छादनपटे । ज० प्र०
२३६ । कचकादि । आचा० ६४ । स्फुरककण्टकादि ।
भग० ३१८ । आलो मयादेपदर्षयचनश्चरित्तेपमवादिवा धाऽऽ
ग्नवगतीखावरणा, ततश्च सर्वविरतिनिषेधार्थ एवास्य वर्तते
। न देसविरतिनिषेधे सत्यावरणशब्दः । आव० ७८ । श्वेत्क
सबाह् वा । ज० प्र० ३५९ । सबाह् । ठाणा० ४५० ।

आवरणप्रथिमसि—अवमनाव्यभेद । ज० प्र० ४१६ ।

आवरिस्सणे—पाणिण उक्तेराण । जि० वृ० प्र० १७९ आ ।

आवरस्ता—आश्रय-अवष्टम्भ । भग० ५७६ ।

आवर्जनम्—आराधना । उत० ५९१ । आवर्जनं गन्धो
दत्तादिना । अनु० २६ ।

आवर्तना—आउट्टणा, आवर्तने, चित्रेणम् । वृ० प्र० ४० आ ।

आपल्लगनादिवा—निपातितेवा । आचा० १७४ ।

आयल्लण—आवर्तनम्, मोहन, अथवा मन्त्रकल यत्रादावर्तन
कारणं भति । प्रश्न० २२ ।

आयल्लियपयिट्ठो—आवर्तियपयिट्ठ, श्रेणिव्यवहारिक ।
जीवा० १०८ ।

आवलि—आवलि—असख्यातसमयमाना । ठाणा०

८५ । आवलिका, श्रेणि । जीवा० १०५ । असख्येयसम

यसथातोपलक्षित काल । आव० ३१ । परंपरा । आव०

८५८ । असख्यातसमयात्मिका । भग० २११ । वरा,

प्रवाह । ज० प्र० १६६ । तत्र या विच्छिन्ना एवाति

भवति मण्डली सा आवलिका । वय० हि० २१ अ ।

असख्येयमयममुदायिका । सूर्य० २९३ । वरा, प्रवाह ।

ज० प्र० ३५८ ।

आवलिआडावगो—आवलिकास्थापक आचार्यपारम्पर्यम् ।

आव० ३०७ ।

आवलिआपयिट्ठ—आवलिकाप्रविष्टम्, यत्पूर्वदिपु चतस्रु

विष्टु श्रेण्या व्यवस्थितम् । जीवा० ३१७ ।

आवलिआवाहिर्—आवलिकावाहम्, यत्पुनरावलिकाऽऽ

विष्टाना प्राज्ञानप्रदेशे दुसुमप्रकर इव यतस्ततो विप्रकीर्णम् ।

जीवा० ३१७ ।

आवली—हारा । वृ० प्र० ४८ अ । पुद्गलाना दीर्घका

श्रेणि । सूर्य० १३० । आवली, पङ्क्ति । ओष० ८९ ।

आवलिक—आवलि । विशेषे १३५५ ।

आवल्लो—बलीवर्द । आव० ६६५ । उत० १९२ ।

आवस्त—आवसन्, विवसन् । आचा० ११ । आलिङ्गि-

गुरुदशितमवादिवा वासना । उत० ८० । ठाणा० ९ ।

मया गुरुडले आमुशर । सम० २ । आवसन्-सेवमान ।

आचा० २१३ ।

आवसह—आवसथ, आश्रय । उत० ६२६ । दश०

२४५ । दीपभवनप्रकार । उत० ३८५ । आवसथ, परि

प्रागवस्थानम् । प्रश्न० १२६ । औप० ६१ । परिमाण

थय । प्रश्न० ८९ । उट्टरारर गुरुम् । सूर्य० ३१५ ।

आवसहिय—आवसथिक्, तीक्ष्णविशेष । सूर्य० ४१२ ।

आवसिया—आवसिनी, अवस्यकर्तव्ययोगनिर्णयता । अव०

२५९ ।

आवस्सप—आवस्यकम्, अवस्यकर्तव्य समयव्यापारनि

यत्रम् । आव० ३१९ । वादिशदिशुत्तर्णम् । ओष०

१४७ ।

आवस्सग—आवस्यकम्, समयान्तादास्यव्यवहारम् । अनु०

११ । अवस्य कर्तव्य आवस्यकं-वायिकाद्युत्तर्णम् ।

औप० १४० । वायिसेवावादि । आव० ८७ । प्रथिमम् ।

ओष० १३, ५८। सामायिकादि षड्व्ययनकलाप । अनु० ७। आवश्यकम्, धमणादिभिरवश्यं क्रियते इति, ज्ञानादिगुणा मोक्षो वा आ-समन्ताद् वश्यं क्रियतेऽनेन इति, वा समन्ताद्भव्या इन्द्रियपयादिगणवचनो येषां ते तथा, तेरेव क्रियते यत् तत् । अनु० ३। आवसर्कं वा समग्रं गुणप्राप्तावासकं वा । अनु० ३१। दोषलागलक्षणमवन्तादिकम् । आव० ५४५। गुणानां आ-समन्ताद्भव्यमात्रमानं करोति । अनु० १०। धमणादिभिरहोरात्रमयेऽवश्यं करोति । विरो० ४१५। नियमतं करणीयम् । आव० ५१४। अवश्यं कर्तव्यम्, सामायिकादिरूपम्, आ-समन्ताद्ज्ञानादिगुणैः शून्यं जीव वासयति, तैर्युक्तं करोतीत्यावासक-सामायिकादिरूपम् । विरो० २। अद्वयम् । आव० ४२६। मूलगुणैरगुणानुष्ठानलक्षणं । आव० २६७। आवर्त्तादिकम् । आव० ५११। कायिका-युगललक्षणम् । आय० १५२। सामायिकादिषड्विधम् । ठाणा० ५१। अवश्यं कर्तव्यं माषाद्यकं, अथवा गुणानामावश्यमात्रमानं करोतीत्यावश्यकं, यथा अन्तं करोतीत्यन्तकं, अथवा 'वस निवासे' इति गुणशून्यमात्रमानमावासायति गुणैरिस्त्वावासकम् । आव० ५१।

आपवृत्तप - अपाधय-आधार । विरो ४१५। सञ्ज्ञाकायिधीलक्षणम् । शृ० द्वि० २६१ अ।

आवृत्तपाह - आवश्यकानि, क्षीरचित्तादेव्यास्तर्कनादीनि । व्य० प्र० १६९ आ।

आवृत्तिभा-आवश्यकं, वचिद्वहर्हिर्गमनकाये समुत्पन्नेऽवश्यगन्तव्यमिति भणनम् । शृ० प्र० २२२ अ। ज्ञानाद्याऽभ्यन्तेनोपाध्याद् वहरिवश्यगमने समुपश्रितेऽवश्य-कर्तव्यमिदमनो गच्छाम्यहमित्येतं गुहं प्रति निषेदना । अनु० १०३।

आवृत्तिता-चतुर्थी सामावाहि । ठाणा० ४९९।

आवृत्तिसया-आवश्यकं, अवश्यकर्तव्यैधरणकरणयोगैर्निर्गता । आव० ५४७। शृ० द्वि० २२४ अ।

आवृत्ति-दारकपक्षिणामावृत्ति । व्य० द्वि० ३४२ आ।

आवाप-आपात, अन्यताऽन्यत आगमनात्मक । उक्त० ८६।

आवाधो-आपाह । विरो० ८७३। आपाकरोतीर्ण-जृन्ता । विरो० ६३०।

आवागसीसाओ-आपाकविरस । -सी० १७०।

आवागो-आपाह, आपृ । भार० १०१।

आवाडा-आपाता इति नाम्ना विराता । ज० प्र० २३०।

आवातभइसे - प्रथमरीते दर्शनागपादिना भइसरी ।

ठाणा० १९७।

आवाय-आपात, तत्प्रथमतया संगर्ग । मग० ३२६।

आभिपुरयेन ममवाय । आव० ३२६। अभ्यागम ।

ओष० ११९।

आवारि-लज्जापणम्, आरुपम् । आव० ६७५।

आवायकहा-आवाधकथा, ईयद्भव्या शाकपृतादिशाधोप

युषा इत्यादि प्रथमं द्वेषणं वा, भणकथायाः प्रथममेद ।

आव० ५८१। शाकपृतादीन्वैतावति तस्यां रगरतामुप

गुज्यन्त इत्येवंपा कथा आवापकमा । ठाणा० २०९।

आवास्त - आवास, देववासस्थानम् । ज० प्र० ३९७।

आवश्यकम्-प्रतिवसनम् । आव० ७८४। ओष० २००।

प्रज्ञा० ६०६। निशाम । जीवा० १८०।

आवासग-आवासकम्, समन्ताद्वासयति गुणैरिति । अनु०

११। गुणशून्यमात्रमानमावासायति गुणैरिति, गुणशान्तिप

मात्मन करोतीति आवाध । आव० ५१। प्राभानिर्कषा

लिकप्रतिवसनलक्षणे । व्य० द्वि० १८२ अ।

आवासिय-आवाहित, स्थित । दस० १०७।

आवासिन्ति-आवासयन्ति, वसन्ति । आव० ६५४।

आवाह-सरीरवजा पीडा । नि० चू० प्र० ३३५ अ।

आवाह-आवाह, निवाहात्पूर्वं साम्बूलदानोपम । ज० प्र०

१२३। जीवा० २८१।

आवाहणं-आवाहनम्, यमनम् । प्रथ० २०।

आवाहिओ-आहुत । आव० ३६९, ३९३।

आवाहो-आवाह, अभिनवपरितत्स्य वधूवरम्भानयनम् ।

प्रथ० १३९। सह निवस । नि० चू० द्वि० १२ आ। वजा

वरगृहानयनम् । शृ० तृ० ४३ आ। आहूयन्ते स्वर्गनास्ता

मूलानाय यत् स । जीवा० २८१।

आविध-परिधेहि । आव० ९९।

आवि-आति, जनमम प्रकाशयेद् इत्यायन् । उक्त० ५४।

आविह-अनुयमयम्-प्रतिष्ठापम् । मग० ६२५।

आविहत्ता-अवनम्य दद्यात् । व्य० द्वि०

आविष-आपिब । उक्त० ३३९।

आविद्धं—परिहितम् । अं० प्र० १९०, २७८ । आलमिहम् ।
प्रश्ना० १०१ । व्याप्तम् । उक्त० ५४८ । समन्तात्सङ्कितः ।
उक्त० ४५५ । शिरस्यारोपणेन आविद्धः । अण० १९३ ।

आविद्यामो—परिदयः । आन० ६५ ।

आविर्भावः—प्रकाशः, प्रकटत्वम् । विज्ञे० १०६२ ।

आविलं—आविलम्, सकलध्वमाकुलं वा । प्रश्न० ५३ ।

अविमलमस्वच्छं प्रकृत्या । जीवा० ३०३ ।

आविष्टलिङ्गं । नदी १ ।

आविस्तामि—आविशामि, निवेष्टे । विज्ञे० १२४४ ।

आवी—संगामासी नदीविशेषः । ठाणा० ४७७ ।

आवीर्गमरणे—आ—समन्ताद्दीचय इव वीचयः—आयुर्दलिक-
विद्युत्तिलक्षणाऽवस्था यस्मिन्स्तदानीं च, अथवा वीचिः—विच्छे-
दस्त्वभावाद्दीचयि, दीर्घत्वं तु प्राकृतवाच्यदेवभूतं मरण-
मावीचिमरणं—प्रतिक्षणमायुर्द्वयविचयनलक्षणम् । सम० ३३ ।

आवीचिमरणं—आवीचिमरणं, । सन्तदशमरणभेदे प्रथमः ।
उक्त० २३० ।

आवीचियमरणं—आ—समन्ताद्दीचयः—प्रतिसमयमनुभूय-
मानायुषोऽवसायपरिच्छेदकारणपूर्वयुर्दलिकविद्युत्तिलक्षणा-
ऽवस्था यस्मिन् तदावीचिकं, अथवाऽविशसाना वीचिः—
विच्छेदो यत्र तदावीचिकं अवीचिकमेवावीचिकं तच्च तन्मरणं
चेत्यावीचिकमरणम् । अण० ६२४ ।

आवीलप—आर् इपदर्थे, ईषासीद्वेद—अविकृष्टेन तपसा शरी-
रकमासीद्वेत्, एतच्च प्रथमप्रव्रज्याऽवसरे । आचा० १९२ ।

आवीलाविज्ञा—आपीडनम्, सङ्घदीपना पीडनम् । दश०
१५३ ।

आवेडे—आपातम्, भोक्तुम् । दश० २६ ।

आवेडिओ—एगदुतिरिषिङ्गितैसु, अहवा एगन्तीए समता-
रिपु, आम् मयादयाऽऽवेष्टितः । नि० चू० तृ० ४६ आ ।

आवेडिय—आवेष्टितम्, सङ्घादेषितम् । ठाणा० ५०२ ।

आवेडियपरिवेष्टिप—आवेष्टितपरिवेष्टितः, यादतरं सवे-
ष्टितः । प्रश्ना० ३०६ ।

आवेयणं—आवेदयति, निवेदयति कालमित्यर्थः । ओष०
२०४ ।

आवेलिज्ज—आपीडयेत्, यादमचगाहयेत् । उक्त० १०५ ।

आवेसणं—लोगसमवायद्वारं । नि० चू० द्वि० ६९ आ ।

आ—समन्ताद्विशन्ति यत्र नदावेजनम्—शून्यगृहम् । आचा०
३०७ ।

आशातनम्—आ—समन्तात् क्षातयति मुक्तिमार्गाद् भ्रंशयति ।
अनन्तानुबन्धिकायवेदनम् । विज्ञे० २८३ ।

आशाश्वराः—दिगम्बराः । प्रश्ना० २० ।

आश्रयानः । ओष० ३२ ।

आश्रयं गच्छामि—मक्तिं करोमीत्यर्थः । आष० ५७१ ।

आश्रित्य—प्रतीत्ये । जीवा० ५६ । उक्त० ६०२ ।

आसं—अस्वप्नम्, मनः । प्रश्ना० ६०० । आशा—भोगार्काक्षा ।
आचा० १२७ ।

आसंकलनम्—चयनम् । ठाणा० १७५ ।

आसंतर—अदन्तरः, वेगतरः, अनात्मा षोडशः । दश०
१५४ ।

आसंदभो—आसन्दकः । आष० ५५८ ।

आसंद्य—कट्टमन्त्रः । वृ० द्वि० २११अ । कट्टमन्त्रो भूत-
सिरो । नि० चू० प्र० २०८ अ । पत्यङ्गः । आष० १५८ ।

आसंद्यं—आस्यन्दकम् । आष० १९३ ।

आसंदी—मयिका । फिड० १०९ । उपवेशनयोर्भा-
मयिका । सूत्र० ११८ । दश० २०४ । उपवेशनार्हमा-
नम् । दश० ११७ । आसनविशेषः । सूत्र० १८२ । मन्त्रकः ।
सूत्र० २७८ ।

आसंसङ्घं—अवैशयितं, निःसङ्घं मनःसंघिनं वा । सूत्र०
३१० ।

आसंसपओगो—निदानकरणं । नि० चू० प्र० ३५ अ ।

आसंसा—आसेषा—अभ्यस्तप्राप्यभिलाषः । आचा० ११५ ।

आस—अश्वः, बालोकारिदेशोरश्वः, शायः । दश० १९८ ।
क्षेपः । आष० ३६४ ।

आसह—आस्ते । आष० ३९६ ।

आसहत्तु—आमिगुम्, उपवेशदुम् । दश० २०४ ।

आसपण—आश्रयतीति आश्रयः—धूमवल्कादि । अउ०
२१४ ।

आसकण्णो—अश्वकर्णः, सप्तदशान्तरादीपः । जीवा० १४४ ।

आसकण्णदीवे—अन्तरादीपभागः । ठाणा० २२६ ।

आसकक्षा—अश्वकर्णः, सप्तदशान्तरादीपः । प्रश्ना० ५० ।

आसकरणं—आसगिरकाननं । नि० चू० द्वि० ७१ अ ।

आसकिसोरो—अश्वविशोरो । आष० ३७०, २६१ ।

आसफरंघसंज्ञिते—अधरन्ध्रसंस्थितम्, अश्विनीनक्षत्रम्
स्थान । सूर्य० ११० ।

आसफरंघसंज्ञितो—अधरन्ध्रसंस्थित, उभयोश्चि पार्श्वयो
पयनवतियोजनसहस्रपर्यन्तेऽनुरस्कन्धस्यैतोक्षतया षोडश-
योजनसहस्रप्रमाणेष्वेकस्यो क्षिरायाभासात् । जीरा० ३२५ ।
आससं—आस्यस्, सुप्तम् । जीवा० ११९ । आस्यस्,
पिठरादिभ्युत्प्रे । टाणा० १४८ ।

आसस्त्रीय—अधम्रीय, त्रिष्टुष्टमासुदेवराज्य । आब० १५९ ।
महामाण्डलिकराजा आब० १७४ ।

आसस्त्रङ्गार—अस्त्रगम्ह । आब० ३७० ।

आसस्त्र—आस्य—अगीहृत् । आबा० १५९ ।

आसण—आसनं, सिंहासनादि । प्रश्न० १६१ । आधारलक्ष-
णानि धर्मास्त्रिषायासीनां लोकाकाशादीनि, स्वस्वरूपाणि वा ।
आब० ५५९ । पीठपत्रकादिकम् । आब० ६५४ । आनम् ।
उत्त० १०९ । पीठकादि । आब० ७५५ । दश० २८१ ।
अपवादवृद्धीत् पीठकादि । दश० २३१ । दश० २२८ ।
पतल्यादि । सूत्र० ६६ । कट्टयीकगादि । दश० ५०१ । १२६ ।
विग्रम् । प्रश्न० १३८ । प्रश्न० ८ । सिंहासनादि ।
जीवा० ४०६ । आगन्दकादिविग्रहं, आस्यते—स्थीयतेऽ-
स्मिन्निति वाऽऽनन—आप्त्वा । आबा० १३४ । उपवेश-
नम् । उत्त० ६०९ । अवस्थानम् । उत्त० ६२६ ।
आनन मोक्षेदिकोत्पुट्टकामनवीरासनादि । आबा० ३१७ ।
पादवीठपुञ्जादि । उत्त० ४२३ । सिंहासनादि । उत्त०-
२६२ । पीठकादि । सम० ३८ । हाकासीना सिंहासनम् ।
टाणा० ११७ । आसन्दकादि । दश० २१८ । आबा० ६० ।
अग० २३८ । आसग—आसनप्रदानं, सुवर्षासीनां समापतानां
पीठकापुनयनम् । द्य० प्र० २३५ । आ ।

आसणभणुप्यदार्ण—आसनानुप्रदानम्, स्थानात्स्थानं कृत्वा
रणम् । दश० ३० ।

आसणभिमगद्दो—आननाभिमगद्दं, तिष्ठत एवाभननयन
पूर्वकमुपविशतोऽप्रेतिभजनमिति । सम० ९५ । टाणा० ४०८ ।

आसणगणि पताणि पाशङ्कराश्वरालोष्टाप्रचिन्तानि का-
ष्ठानि च दुर्द्वीतानि । आबा० ३१० ।

आसणत्थ—आसनस्थं, निषकागतम् । आब० ५४१ ।

आसणदार्ण—आसनदानम्, पीठकापुनयनम् । दश०-
२४१ । पीठा ददानम् । उत्त० ६०९ ।

आसणमणुप्यदार्ण—आनानुप्रदानम्, आननस्य स्थाना-
न्तरागारणम् । टाणा० ४०८ । सम० ९५ ।

आसणानुप्यदार्ण—आनानुप्रदानं, गौर्ध्वमात्रिपय-
नस्य स्थानान्तरागारणम् । अग० ६३७ ।

आसणभिमगद्द—आननाभिमगद्दं—तिष्ठत एवाभिमनयन-
नयनपूर्वकमुपविशतोऽप्रेतिभजनम् । अग० ६३१ । यत्र मनो-
पवेष्टुमिच्छति तत्र तत्रागननयनम् । औप० ४२ । ११७ ।

एवादेरेणानयनपूर्वकमुपविशताऽप्रेतिभजनम् । दश० ३० ।

आसणैय—आधानम् । जं० प्र० ५३४ ।

आसतरगा—वेगः । नि० सू० प्र० १४४ आ ।

आसत्त—आगच्छ, भूमी लग् । जं० प्र० ७६ । आ—अवाह-
अधोभूमी लक्ष आगच्छ, भूमी लग् । प्रजा० ८६ ।

जीवा० १६० । जीवा० २७७ । भूमी गम्भद । औप० ५ ।

आसत्तमस्तुदामा—आगममान्यदामा । आब० १८४ ।

आसत्ती—आसति, घनाशरागच्छ, परिमहर्षेकोनत्रिंशत्तमं
नाम । प्रश्न० ९३ ।

आसत्थ—नीललक्ष । अग० ८०३ । अनुपुमानरेरागच्छ ।
टाणा० ४८७ । मनायाद्यानि । आप० ५२ । अननजिन-
नेत्यश्वविशेष । सम० १५२ । आद्यस्थ । आब० ३०० ।

आसन्दकम्—आसनम् । दश० २१८ । आबा० १३४ ।

आसन्ने—समुत्तीनम् । निर० ८ ।

आसपुराभो—घातसिर्गडे रिद्धिनिशेय्य राजधानी । टाणा०-
८० ।

आसम्—आश्रमं, तापमादिस्थानम् । अग० ३६ । अनु०-
१४२ । सूत्र० ३०९ । तीर्थस्थानम् । आबा० ३२९ ।

टाणा० २९४ । टाणा० ८६ । तापमात्रमयोपलभित आ-
श्रय । आबा० २८५ । प्रथमतस्तपमादिभिराश्रयिण पक्षा-

दपरोऽपि लोहं तत्र यथा वयति । द्य० प्र० १८९ आ ।

तापमात्रगयादि, आ—नमन्तान् धाम्भ्यन्—तत्र वृत्त्य-
स्मिन्निति । उत्त० ६०७ । प्रमहर्षिगच्छ । दश० ७७९ ।

आश्रमं, तापमादिनिवास । प्रजा० ७२ । तापमात्रमयो-
पलभित आश्रय । प्रजा० ४८ । जीवा० ४० । जीवा०-
२७९ । तापमात्रावाम । औप० ७४ ।

आसमडे—अश्वमृतं मृताश्वदेह । जीवा० १०६ ।

आसमपय—आश्रमपदम्, पार्श्वतायर्षिस्थानम् । आब०-
१३७ । आ—नमन्तान् धाम्भ्यन्—तत्र वृत्त्यस्मिन्निति

भयः-तापतापस्यदिस्तदुपलक्षितं पदं-स्थानम् । उक्तं
६०५ ।

आसममारी-मारीविशेषः । भग० १९७ ।

आसमरुचं-आधयरुचम् । सय० १९३ ।

आसमित्त - अर्थमित्रः, औष्ठिन्यसिध्यः । विशेष० १६० ।

आव० ३११ । उक्तं १६३ । चतुर्थनिहवनामः उक्तं

४१० । यस्मात्सामुच्छेदा उत्पन्नाः । आव० ३११ ।

आसमुहदीवे-अंतरादीपमेदः । ठाणा० २२६ ।

आसमुहा-अधसुसगमा त्रयोदशान्तरादीपः । प्रज्ञा० ५० ।

जीवा० १४४ ।

आस्य-आशयः, निदानम् । आव० ६१० ।

आस्यह - आस्वादते-अभिलषति, आधयति वा । संम०

५५ ।

आसरयणे-असरत्नम् । ठाणा० ३९८ ।

आसरह-अधवहवीर्यो रयः । भग० ३२३ । अधरयः-निपु-

कृतोभयपार्श्वद्वारमो रय इत्यर्थः । जे० प्र० १९८ ।

आसल - आसलं, आस्वायम् । जीवा० ३३१ । जीवा०

३७० । आस्वादनीयः । जीवा० ३५१ ।

आसव-आसवः, सपम् । उक्तं ६१९ । पनादिवासकहम्य-

मेदादनेकप्रकारः । जीवा० २६५ । पुष्पप्रसवमयम् । उक्तं

६५४ । आधवाः-उपादानहेतवो हिंसादयः । उक्तं ५९२ ।

चन्द्रहासदिवक्त्रम् । जीवा० १९८ । चन्द्रहासदिवरमासवम् ।

जे० प्र० ४२ । नि० सू० प्र० ३५ । आ० आधवः-सूक्ष्म-

रत्नम् । भग० ८३ । आधवनिन-प्रविशन्ति कर्माभ्यास-

नीत्याधरः-कर्मवन्धहेतुरितिभावः, स चेन्द्रियकण्ठमात्रतद्वि-

यायोगरूपः । ठाणा० १८ । आधर्व । प्रज्ञा० ५६ ।

आसवा - आसवाः-कर्मवन्धस्थानानि । आवा० १८१ ।

पापोपादानस्थानानि । आवा० ४१३ । बन्धकाः ।

आवा० १८२ । पनादिनिशेषेण म्यतिरिक्त आसवः । प्रज्ञा०

३६४ । आधवः-आ-समन्तात् राणीति-युद्धचनमाक्रमै-

चतीति । उक्तं ४९ । कर्मवन्धहेतुमिष्यात्वादितः । आव०

५९८ । आधवः-इन्द्रियजयादिवहः परमाधिसलः काम-

वाहनोभ्यापारः । दृष्टं २७५ । जलप्रवेष्टस्यावम् । ध्व०

५० १६७ । पापोपादानहेतुपारमादिः । जीवा० १२८ ।

प्रमाश्रमकर्मदानवेद्यः । ठाणा० ४४६ ।

आसवभो-आधावकः, बन्धकः । विशेष० १०९३ ।

आसवद्वारं-आधवद्वारम्, कर्मवन्धद्वारम् । आव० ८५१ ।

आधवर्ण-जीवतद्वर्ण कर्मजलस्य संगलनमाधवः-कर्मनि-

बन्धनमित्यर्थः, तस्य द्वाराणीव द्वाराणि-उपाया आधवद्वा-

राणीति । ठाणा० ३१६ ।

आसवपीतो-पीतासवः । उक्तं २६३ ।

आसवपुच्छेभो - आधवव्यपच्छेदः-कर्मवन्धद्वारास्थगने

संबन्धेनेत्यर्थः । आव० ८५१ ।

आसवार-अधवारः, मध्वारुत्तरपः । भग० ४८१ ।

आससणाय वसर्ण-आससनाय-विनाशाय इत्यस्यम्,

तृतीयधर्मद्वारस्य धर्विसातितर्म नाम । प्रश्न० ४३ ।

आससणमौगे-आससा-दृष्ट्या तस्याः प्रयोगो-व्यापारण

करणे आससक वा प्रयोगो-व्यापारः आससाप्रयोगः । ठाणा०

५१५ ।

आससा-आससा । विशेष० १००८ । आव० ३३२ । अत्र-

व्यप्रार्थनम् । ठाणा० १४५ ।

आससाय-आससाय, यत्प्रसन्नप्रवर्णं भावि तदा स्थले

कलावागिरिस्थान्या तदा निम्नेतिव्येवमभिन्नापारिमक्या ।

उक्तं ३६१ ।

आससेण-अधसेनः, पार्श्वजिनविता । भग० १५२ । पंच-

मन्त्रमिषित । सय० १५१ ।

आसा-अथाः । आव० २६१ । आसा-दृष्ट्याविशेषः ।

प्रश्न० ६४ । औप० ४७ ।

आसाहजा-आसातये-हीनयेत्, बाधयेत् । आवा० १५७ ।

आसापञ्जा-आसादयेत्-परिमुञ्चति । आवा० ३८८ ।

आसापमाणे-आसादयन्, हृष्यत्स्वादयन् । भग० १६३ ।

आसादयेत्-संस्पर्शेत् । आवा० ३८० ।

आसाद-आपादः, निष्कणाय । विशेष० ९२४ । यस्मादभ्यस्य

उत्पन्नाः । आव० ३११ । तृतीयो निहवः । ठाणा० ४१० ।

आसादग-तृणमेदः । भग० ८०२ ।

आसादवहृत्-आपादवहृत्, आपादकृष्णवहृत् । आव०

आसादभूर्दे - आपादभूति-देशमापातेपच्यादिविपर्ययकरणी

दृष्टतः । सूत्र० ३२९ । दर्शयतीतिद्विमतः । (म०) ।

व्य० प्र० १९६ । अ ।

आसुरत्तं-आसुरत्वम्, क्रोधभावम् । दश० २३१ ।
 आसुरत्तभाषणा-आसुरत्वभाषना । उक्त० ७०७ ।
 आसुरत्तो-कृद्ः । आव० ३८९ ।
 आसुरिनामा-कविलिखिणः । आव० १७१ ।
 आसुरिपत्तं । नि० चू० द्वि० ६० अ ।
 आसुरियं-असुरभावम् । प्रथ० १२१ । अविद्यमानसुर्याम् ।
 उक्त० २७६ । असुराणामियमासुरीया । उक्त० २७६ ।
 आसुरी - असुरा-भवनपतिदेवविशेषास्तेषामियं आसुरी ।
 वृ० प्र० २१२ आ ।
 आसुरोत्ते-आसुरतः, आशु-शीघ्रं कृत्तः-कोपेदयादिमूढः
 स्फुरितकोपविहो वा । भग० ३२२ । आशु-शीघ्रं कृत्तः-
 क्रोधेन विमोहितो यः सः । आसुरोक्तं-आसुरं वा-असुर-
 सरकं कोपेन दारुणत्वात्कृतं-भणितं यस्य सः । विष्णु० ५३ ।
 आसुरत्त-शीघ्रं कोपविमूढमुद्दिः, स्फुरितकोपविहो वा ।
 भग० १६७ । कृद्ः । आव० ६५, १५२, ७११ । आशु-
 शीघ्रं कृत्तः-क्रोधेन विमोहितो यः स आशुहृष्टः, आसुरं वा-
 असुरसारकं कोपेन दारुणत्वात् उक्तं-भणितं यस्य स आसु-
 रोक्तः । निर० ८ ।
 आसुरे काप - अमुताणमयमासुरस्त्वम् - असुरसम्बन्धिनं,
 सीयत इति वायस्ते, निकायमित्यर्थः । उक्त० १८२ । अमु-
 रसम्बन्धनि वापे असुरनिकाये इत्यर्थः । उक्त० २९६ ।
 आसुर्या-असुरिणः, इत्याद्या । सूत्र० १८० । येन धृतपाप-
 दिना आहारविशेषेण रसावनक्रियया वा अघ्नतः सन्, आ-
 समन्ताच्छूनीभवति-बलवानुपजायते तत् । सूत्र० १८० ।
 आसुरिण्यं-आश्रयितम्, ईषरस्थलीकृतम् । प्रथ० ४९ ।
 आसुर्य-आसुर्यम्, औपवाचितम् । पिण्ड० १२० ।
 आसेवणसिक्खा - आसेवनसिक्खा, श्रुत्युपेक्षणादिक्रियोप-
 देसः । त्रिश० ९ । उक्त० ५४५ । सिखाद्वितीयभेदः ।
 मंदी २१० । सामाचारीशिक्षणम् । वृ० प्र० ६४ अ । प्रत्यु-
 पेक्षणादिक्रियाहोऽभ्यासः । आव० ८३३ ।
 आसेवियं-स्तोकं आस्वादितं, अनास्वादितं वा । आचा०
 ३२५ ।
 आसो-जात्या आशुगमनशीलः अश्वः । जीवा० २८२ ।
 मत्तः । प्रज्ञा० ८८ । य एकस्मिन् द्विप्राचीनयान् वक्ति
 यथा अरुतलीयधः, आशु घावति न च धाम्नि । वृ०
 प्र० ३४ अ । चतुष्पदवितेयः । प्रज्ञा० ४५ ।

आसोकंता-मध्यमप्रायपंचमी मूर्च्छना । ठाणा० ३९३ ।
 आसोट्टे-अदन्तः । आचा० ३४८ ।
 आसोटे-अदन्तः, बहुशीनृक्षविशेषः । प्रज्ञा० ३२ ।
 आसोत्थमंथु । आचा० ३४८ ।
 आस्तिक्यम्-सम्प्रकाशः पञ्चमलक्षणम् । आव० ५९१ ।
 आस्थानमण्डपः - उपस्थानगृहम् । भग० २०० । मंदी
 ६१ ।
 आस्फोटनम्-सकृद्विषदा स्फोटनम् । दश० १५३ ।
 आस्था-यत्रास्थते यथासुखेन स्वाध्यायपूर्वकम् । औप० ६९ ।
 आक्षपः-मूलः । जं० प्र० ४९९ ।
 आहंसु-आहुः, उक्तवन्तः । भग० १८ । आस्थानवान् ।
 प्रथ० २६ ।
 आहृष्ट - आहृष्ट, कदाचित् । भग० ३०५, २२ । उक्त०
 १८८, ४८ । प्रज्ञा० ३३३ । वृ० तृ० ११४ आ । कदा-
 चित्कम् । आव० ५३० । सहसा । नि० चू० द्वि० १२० अ ।
 कदाचित् सान्त्वितमित्यर्थः । भग० ४१ । उपेक्ष स्तुतः एव,
 अस्यैव कदाचिद्वा । आचा० ५५ । ङीकित्वा । आचा० २७२ ।
 उपेक्ष । आचा० ३६२ । सहसा । आचा० ३२२, ३५५ ।
 कदाचित् अनन्यगत्वा । वृ० प्र० ८ आ । आहृष्टा-आह-
 मन् प्रहारः । भग० ६७३ ।
 आहृष्ट गंधा-आहृतप्रमथा-अयस्योक्तद्वया । आचा० २०२ ।
 आहृष्ट-आहृष्ट, उपेक्ष । सूत्र० ३०० । उहीकवा । आचा०
 २८०, ३४५ ।
 आहृष्टो-आहृष्टः (उपाधिः) । आव० ३४१ ।
 आहृष्ट - आहृतम्, रक्षामादेः साध्वर्ज्यमानीतम् । प्रथ०
 १५४ । साध्वर्ज्यमसनादि । दश० २०३ ।
 आहृष्ट-आहृष्ट, समीकरोति । आव० ३८५ ।
 आहृष्टहिप-सूत्रकृताग्रे प्रयोदशाध्वयनम् । सम० ४२ ।
 आहृष्टिप जोमे-वशीकरणादीनि । आव० ६६१ ।
 आहृष्टयति-कथयन्ति । नि० चू० प्र० २७७ अ ।
 आहृष्ट - आहृतं, लक्षणया किञ्चित् । जं० प्र० २०२ ।
 आस्थानकर्मवर्द्धं यथाऽयं तेन मुक्तं तद्गीतम् । ठाणा०
 ४२१ । आहृतं, आस्थानकर्मवर्द्धम् । सूर्य० २६७ । जीवा०
 १६२ । आव० २९८ । आस्थानकर्मवर्द्धं, आहृष्टयति
 वा । औप० ७४ ।
 आहृष्टा-आस्थानकर्मवर्द्धादि । राज० १६ ।

आहारणं—आ—अभिविधिना हियते—प्रतीती नीयते अप्रतीतो
उपोज्ञेनेति । ठाणा० २५४ । साध्यसाधनान्वयव्यतिरेक
प्रदर्शनं दृष्टान्तो वा । आच० ६२ ।

आहारणतद्देशे—आहारणतद्देश, आहारणार्थस्य देशसदृश
स सासाधुपचारादाहरणं चेति प्राहृतत्वादाहरणशब्दस्य पूर्वनि
पाते आहारणतद्देश इति यत्र दृष्टान्तार्थदेशेनैव दार्ष्टान्तिकार्थ
स्योपनयनम् कियते तत् । ठाणा० २५४ ।

आहारणतद्देशे—आहारणतरोय, आहारणस्य सम्बन्धी
साक्षात्प्रसक्तसम्बन्धो वा दोषस्तदोय सा वासी धर्म्म
धर्म्मिण उपचारादाहरणं चेति आहारणस्य दोषो यस्मिंस्तथा
यत्साध्यविरुद्धादिदोषदुष्ट तद्देशादाहरण । ठाणा० २५४ ।

आहारणा—घोरयति घोरं करोति । ओष० ५८ । स्नान
विशेष । ठाणा० २५३ । उदाहरणम् । दश० ३५ ।

आहारे—आहारयेत्—इयच्छास्येत् । आच० २९२ ।

आहद्वयो—आयवैमी आयवैगमिनाना सद्योऽनर्थकारिणी
विद्या । सत्र० ३१९ ।

आहा—आधा । भग० १०२ । साधूना मनसाधानम् साधू
नाधिष्ठ । प्रश्न० १२० । आपानम्, साधूनिमित्तं चेतस्य
प्रणिधानम् । पिण्ड० ३५ । अपस्तात् । नि० चू० प्र०
२९४ आ । आधीयतेऽप्यामिति । पिण्ड० ३६ ।

आहाकर्म—आधाकर्म, आधाय—निमित्तत्वेनाधिस्य पूर्वोक्तम्
द्वयप्रकारमपि कर्म बध्यते, साहृद्वयपरस्पररूपगन्धादिक । कर्मनि
मित्तभूता मनोज्ञेतरहाम्बादय एवाधाकर्म । आच० १८ ।
आधान आधाकरणं तदुपपन्नं कर्म । यथाकर्म वा तत्तद्ग
त्यनुसृष्येति वा । उत० १८२ । साधुप्रणिधानेन यत्सचेतन
मचेतनं कियते अचेतनं वा पश्यते नीयते वा शुद्धादिक
व्युत्पद्यते वा ब्रह्मादिकं तदाधाकर्म । भग० १०२ । प्रथम
उद्गमनदोष । आपान आधा तथा आधया कर्मयावादि
क्रिया, आधाय—साधु चेतसि प्रणिधाय यत् कियते अक्कादि
तत् । पिण्ड० ३४ । चतुर्थस्यवल्लोप । प्रश्न० १४४ ।
सम० ३९ ।

आहाकर्मिय—आधाकर्म, दोषविशेष । आच० ३२९ ।

आहाकर्मिहि—आधाकर्मणि, आधान-माधाकरणं आत्म
नेतिगम्यते, तदुपलसितानि कर्माभ्याधाकर्मणि, तै—सकृ-
तकर्मणि । उत० २४७ ।

आहाण आपानम्, विधानम् । विशेषे ८४० ।

आहार—आहार, भोजनम्, जीवनम् । प्रश्न० १०६ । मनसा
तथाविधं पुद्गललोपादानस्य । भग० ८६ । प्रयोदशशतके
पचमोद्देशक । भग० ५९६ । अर्थाविरहिततन्माहाराप्रतिपा-
दकवादाहार । प्रश्न० ६ ।

आहारस्य—आहारकम्, चतुर्दशपूर्वविदा कार्यान्ततो योग-
बलेनाहियत इति । प्रश्न० २६८ । तथाविधकार्यान्ततो
चतुर्दशपूर्वविदा योगबलनाहियत इति । ठाणा० ३९५ ।
चतुर्दशपूर्वविदा तीर्थङ्करातिर्दशनादिक्रमणाविधप्रयोजनो
त्पत्तौ सत्यां विविष्टलम्बिबसादाहियते—निर्गम्यते इति ।
जीवा० १४ । प्रश्न० ४०९ । तथाविधप्रयोजने चतुर्दशपूर्-
विदा यदाहियते गृह्यते तत् । आहियते—गृह्यते केचित्त
समीपे सुखमजीवाद्य पदार्था अनेनेति वा । अनु० १९६ ।
आहारयति—आहारं गृह्णातीति । नटी ९० ।

आहारस्यसणा—आहारेण । दश० १८ ।

आहारम्—आहारकम्, तृतीयं शरीरम् । प्रश्न० ४६९ ।

आहारस्ययोग्यगणम्—आहारकारीपात्रनाम, उपात्रनाम ।
प्रश्न० ४७० ।

आहारगत्त—आहारकत्वं, आहारकशरीरकरणं ।
ठाग० ३३० ।

आहारगन्धेधन—आहारकबन्धनम्, बन्धननाम । प्रश्न०
४७० ।

आहारगमो—आहारगम, प्रज्ञापनया अर्थाविरहिततमाहा-
रयोक्तृमूषदति । भग० १०९ ।

आहारगसंघायनाम—आहारकज्ञातनाम, गुरुद्वयवसादा-
हारकशरीररचनास्तुकारिसंघातवया जायते तदाहारक
मज्ञातनाम । प्रश्न० ४७० ।

आहारगसमुद्घात—आहारकसमुद्घात, आहारके प्रारब्ध-
मात्रे समुद्घात । आच० १७ ।

आहारद्व—आहारार्थ, आहारप्रयोजनमाहाराधितम् । भग०
२० । आहाररक्षणं प्रयोजन, आहाराभिरापो वा । प्रश्न०
५०० ।

आहारद्वि—आहारार्थी, आहारस्यैवते—प्रत्यये द्वयेद्विती-
ये वा—प्रयोजनमसास्तीत्यर्थी, आहारेण—भोजनेन अर्था
आहारार्थी, आहारस्य—भोजनस्य वाऽर्थी आहारार्थी । भग०
२० ।

आहारपञ्चखण्ड—आहारप्रत्याख्यानम्, अनेपनीयमक-
पाननिराकरणरूपम् । उक्तं ५८८ ।

आहारपदे—प्रज्ञापनाया अष्टाविंशतितमपदम् । प्रज्ञां २५ ।
नदी १०५ ।

आहारपयाइ—आहारपदानि, आहारग्रहणविषयकानि पदा-
नि । जे० प्र० ४६१ ।

आहारपरिष्ठा—आहारपरिष्ठा, सूत्रकृताभि द्वितीयश्रुतस्त्व-
त्तृतीयाध्यायनम् । भाव० ६५८ । ठाणा० ३८७ । उक्तं
६१६ ।

आहारपर्याप्तिः—यया शक्या करणभूतया भुज्जमाहारं खल-
रसरूपतया करोति सा । सू० प्र० १८४ आ । शरीरेन्द्रियबाह्य-
नप्राणापानयोग्यदलिकद्रव्याहरणक्रियापरिसमाप्तिः । तत्त्वा०
८-१२ ।

आहारपोसहे—आहारपौषः, आहारनिमित्तं पौषः,
आहारनिमित्तं धर्मपूर्णं पर्वेति आधना । भाव० ८३५ ।

आहारसङ्गा—आहारसङ्गा, आहारभिलाषः—छुद्वेदनी-
योदयप्रभव आरमपरिणामः । भाव० ५८० ।

आहारसङ्गा—आहारसङ्गा, छुद्वेदनीयोदयाद्य कवला-
याहारार्थं तयाविषयपुद्गलोपादानक्रिया सा । प्रज्ञां २२२ ।
छुद्वेदनीयोदयारकावलिकायाहारार्थं पुद्गलोपादानक्रियैव
सङ्गायतेऽनया गद्वकनित्याहारसङ्गा । भग० ३१४ ।
आहारभिलाषः—छुद्वेदनीयप्रभवः खलु आरमपरिणामवि-
शेषः । जीरां १५१ ।

आहारस्य—आलोड्जमार्णं जो समेदं सख्यं अयचारति सो ।
नि० सू० तृ० १२८ आ । अलोचितापराधानां अवधारणा-
नाम् । भग० ६२० ।

आहाराणि—रात्रिः—ज्ञानातिभिर्भुज्यहरतीति रात्रि-
कः—बृहत्पययो यो यो रात्रिके यथारानिकं तद्भावस्तथा
तया यथारात्रिकतया—यथाज्येष्ठ । ठाणा० ३-१ ।

आहारोद्वेस—आहारोद्वेसः, प्रज्ञापनाष्टाविंशतितमपदस्यो-
द्वेसकः । भग० २० ।

आहारैति—विशेषाद्वेदप्रथमा सामान्याहारस्यानिष्टिष्टशरीर-
सन्धनमय एव कृतत्वात् । भग० ७६३ ।

आहारे—आहारः, चरमाचरमपदगतसूत्रम् । प्रज्ञां २४६ ।
आहारप्रतिपादकं प्रज्ञापनाया अष्टाविंशतितमं पदम् । प्रज्ञां

६ । आहारः । भग० ७३८ । फलपत्रकिशालयमूलकन्द-
स्त्वगादिनिर्वर्त्यः । आचा० ६० ।

आहारेत्ताहो—आहतवान् । भाव० ३०८ ।

आहारे भोग्या—आहाराभोगता । प्रज्ञां ५४३ ।

आहारो—आहारः, कूरादि एकं चेव सुधं णातेति पाणे त-
खीदगमज्जादि एगंगिया तिस णातेति, आहारकिञ्च व
करेति खादमे एगंगिया फलमसादि आहारकिञ्च व करेति,
सादमेऽपि मधुकाणिय तसोअदिया एगंगिया खहे णातेति ।
नि० सू० द्वि० ५० आ । मुक्खसो जं किञ्चि भुज्जति सो
सन्वो आहारो । नि० सू० द्वि० ५१ आ । आहार अभे-
स्वेव सर्वकामेषु लोचनानामुपकारित्वात् । भग० ७३९ ।

आहारोद्यक्षया—आहारोपक्षयाः, आहारोपक्षयो येषां ते ।
आचा० ३७५ ।

आहार्यः—अभिनयचतुर्वेदः । जे० प्र० ४१४ । काष्ठफल-
पुस्तकृतिकाचमर्मादिपठितप्रश्ननैयोपिदवाच्यप्रदेशासेवनमिर्य-
र्थः । भाव० ८२५ । आहार्यं अन्धकारद्वित्यं । सम०
१४० ।

आहारंदिवा—रूपविशेषः । नि० सू० प्र० ३३८ आ ।

आहारंति—आगच्छन्ति । सू० द्वि० २१३ आ ।

आहारवणा—आभावना, उद्देशः । पिण्ड० ११६ ।

आहारविज्ञ—आधावेदः । भाव० ६३३ ।

आहारसिया—आभासिकनामद्वितीयान्तरद्वीपः । प्रमा० ५० ।

आहिङ्ग—आधि । ओष० १६ ।

आहिङ्गो—आहिङ्गकः, दूरदेशविहारकर्ता । भाव० ५३६ ।

आहिङ्गा—विहरता । नि० सू० प्र० ३१४ आ ।

आहिङ्गा—ततस्तं परिग्रमणक्षेत्रः । सू० तृ० १८४ आ ।

आहिङ्गो—आहिङ्गकः, आहटकः । भाव० ४३२ ।

अभीतापः, चक्षुस्पादिरसंनप्रसक्तः । ओष० ६० ।

आहिङ्गितो—आहिङ्गकः । उक्तं १०८ ।

आहिङ्ग—परिद्वान्ति । भाव० ३६० ।

आहिङ्गि—आहितामिः, अमि खरीता स्वपदे म्पापनात् ।

भाव० १६९ । मादगः । दस० १५२ । कृतावस्थादि-

मादगः । दस० २४५ । प्रतिपादितोऽनुष्ठितो वा । सूत्र०

१७८ ।

आहिप—आहितः, जनिताः । सूत्र० ६९ । प्रथितः, प्रणिधि-

यनः । सूत्र० ६९ ।

आहिज्ञः-आधीयते, व्यग्रस्थाप्यते, आरुयायते वा । सूत्र० ३३७ । सम्बन्धते । सूत्र० ३०६ । आरुयायते । सम० ११३ ।

आहितविशेषम्-आहितविशेष-वचनान्तरापेक्षया लौकिकतन्त्रियेयता । एकत्रियसत्त्वभाणीगुण । सम० ६३ ।

आहितुण्डिग-आहितुण्डिक, गारुडिक । दश० ३७ ।

आहितो-आरुयात, कथित । सूत्र० ११ ।

आहित्य । जीवा० १९४ ।

आहित्य-आहितम् औन्नित्यम् । सूत्र० ७१ । आत्मनि व्यवस्थितं, आ-यमन्तान् दित वा । सूत्र० ६८ । गृहीतम् । भाष० ३७० ।

आहित्यगी-वभणो । दश० चू० १३२ ।

आहित्यडमर-आहितडमरम्, वायुवृत्तविश्वरोऽधिकविडवर्गो वा । औप० १२ ।

आहिद्या-आह्वयाता । टाणा० ३९७ ।

आहियोग-आभियोगेनैवृत्तता आदेशवर्तिन । भग० १९८ ।

आहिद्वण-आहिस्यम्, अहितत्व-वायुभावम् । प्रथ० ३८ ।

आही-आधि, मन पीडा । प्रथ० ७५ ।

आहुह-आहुति, आनी धृतादिद्रव्यप्रक्षेपणम् । दश० २४५ ।

आहुणिय-आहुनिक । सूर्य० २९४ । अप्राक्षीतो महतु पयमप्रदानम् । टाणा० ७८ । ज० प्र० ५३४ ।

आहुणिज्ज-आहुवनीय-मन्त्रदानभूतम् । औप० ५ ।

आहुणिय-आधूल । भाष० १२१ ।

आहुस्त-आहोत, दातु । औप० ५ ।

आहुण-सह्य । आचा० ४२१ ।

आहुतो-उत्पन्न । भाष० ३४३ । लभ, उत्पन्न । टाणा० १४८ ।

आहुय-आहृतम्-आह्वानमामन्त्रणी नियमदण्डे पोषमात्रमर्कं प्राप्त इत्येवंप्रथमं, कर्मकराणां कारणं वा मात्तव्यं स्थानांतरादज्ञाज्ञानवनाय यत्र स, स्वर्गं वा । भग० २९३ । भग० २९४ ।

आहुडगो-मिगध्व । नि० चू० द्वि० १३६ अ ।

आहुण-जममगिहानो आणजति तं अहवा ज बहुगिहानो परगिहणजति तं । नि० चू० द्वि० २२ अ । खड्गिवाहोत्तरवात्रे वधुःपेरो वरगृहे भोजनं क्रियते । आचा० ३३४ ।

आहेति-आधाय, कृत्वा । उत० २४७ ।

आहेवय-आधिपयम्, अधिपतिर्भूम् । भग० १०४ । अधिपते कर्म, दशाः । ज० प्र० ६३ । जीता० २१७, १६२ ।

आहेवर्ण-आज्ञेयम्, पुत्राभादिस्वम् । प्रथ० ३८ ।

आहोपुरुषिका-आमशस्याधिस्वम् । सूत्र० ३४० ।

आहोहिओ-आधोऽधनिक, परमाधेयधरादधोऽधनिकेन यो व्यग्रहरति ग णिमित्तज्ञेप्रतिपद्याधनिक । भग० ६७ ।

आहोहिय-नियतज्ञेयारिपदावधय । भग० ९६ ।

आहोही-यप्रसारोऽधनिकस्तेन यथावि परमाधेयोऽधो-वर्यवधिर्यम् मोऽधोऽधनिक । तमा० ६१ ।

आहिका-विद्याच ननुर्गवेद । प्रथ० ७० ।

आहित्ये-निर्वर्यते । जीवा० १४ ।

हु

हलिणिका-कण्ठमूले पथिका चाउयन्ति । भाष० ११० ।

हलिणी-विद्याधिमनितया पठिता कण्ठमूले चातिगति, तस्य देवता वर्तिनि कहनम्य पणिगणितं समर्तन ग एव ईगता भण्ति । नि० चू० द्वि० ८५ अ । जिन्दा । सूत्र० ६१ ।

इमना-इन्द्रना, गजना । नदी १० ।

इगाल-अज्ञार, दृष्टेयन्ते विगतधूमज्वाल । भाषा० ४९ । चारित्र्यधनमज्ञारमिष य क्वाति भोजनविषयतायाति मे अज्ञार । भग० २९१ । अज्ञारान्मयमाज्ञार । दश० १६४ । उवात्तरहिनेऽज्ञार । दश० १०४, २०८ । महाप्रहिने । भग० ५०५ । निज्जन्तिधनम् । भग० २१३ । विगतधूम । प्रथ० २९ । निर्धूयति । आचा० १०७ । विगतधूमज्वाला जागृत्यमान मदिता । जीवा० २८ । अज्ञार । भाष० ४००, ३१३ । गमो । नि० चू० मृ० ४ अ । उवात्तरहिना बहि, अमन्तनीयमेद । विग्न० १५० ।

इगाल्य-अज्ञार, अज्ञाननिममहाप्रहिने । सूर्य० २९४ । महाप्रहिने । ज० प्र० ५३४ । टाणा० ७८ ।

इगालकहिणि ईदवज्ञाता लाहमययते । भग० ६०३ ।

इगालकम्भ-अह्वारकम्भ, अह्वारकराधिक्यक्रिया । भाष० ८२९ ।

इगालदाहो-अज्ञारदाह । भाष० १५१ ।

इगालम्भ्या-अह्वारगणिना भूता । भग० १६६ ।

ईंगालयडैसय - अङ्गारावर्तमरं, ज्योतिषविमानविशेष ।
मग० ५०५ ।

ईंगालसोहियं-अक्षरैरिष पञ्चम् । भग० ५१९ । औप०
९१ । निर० २६ ।

ईंगाला-अभिधवाणि ज्ञानम् । नि० ५० प्र० ५२ अ ।

ईगिभ-इहितम्, अन्यथा प्रहितलक्षणम्, निष्ठीयनादिलक्ष-
णम् । दश० २५२ । नयनादिचेष्टया । ज० प्र० २२३ ।

ईगिणि-इतिनी, भनयनविशेष । आष० ६७० ।

ईगिणिमरणे-इतिनीमरणम्, प्रतिनियतदेश एव चेष्टयते
ऽस्यामनयनक्रियायाम्, सप्तदशमरणे पोद्धा । सम० ३३ ।
इहिते प्रदेशे मरण इहितमरणम् । आषा० २६२ । "ईगि-
यदेसमि सय चउम्बिहाहारचायमिपञ्चम् । उम्बतगाइनुत
नऽण्णो उ ईगिणीमरणे" । ठाणा० ९६ । यावत्कथं ठानयन
द्वितीयभेद । ठाणा० ३६४ ।

ईगिणी-इतिनीमरणम्, मरणस्य पोद्धो भेद । उत० १३० ।

इतिनी, इक्षुमते-प्रतिनियतप्रदेश एव चेष्टते अस्यामनयन
क्रियायामिति । उत० २३५ । सम० ३५ । निशे० १० ।

ईगितं-सुखमुद्विगम्य चेष्टा । ठाणा० ४ । सुख्यचेष्टाविशेष ।
दृ० प्र० ४३ अ ।

इगिनीमरणं - उक्तन्यायत प्रतिपद्य दृष्टदृष्टिदलमथात्
एकाक्येव हनचतुर्विधाप्रत्ययनस्तत्कथं दृष्टस्यान्तदृष्टा
यात उष्णमुष्णाच्च छाया रवय समामिति । उत० ६०२ ।
नियतप्रदेशस्यामित्वेऽङ्गनादित्याग । आष० ५६३ ।

ईगियं-इहितम्, ज्ञानविशेष । आष० ७२४ । नयनादि
चेष्टाविशेष । निर० ८ । ज्ञाता० ५१ । निपुणमतिगम्य
प्रतिनिर्णयतत्त्वकभीयद्भूतिर वम्पादि । उत० ४४ ।
अभगमादि । उत० ६२६ ।

ईगियपत्तिय - वेष्टितप्राप्ति । (मर०) ।

इगियमरणं-इमितमरणम्, इहिते प्रदेशे मरणम् । दश०
७७ ।

ईगियागारकुसलो-इगिताकारकुशल । आष० ५६ ।

इगियागारसंपन्न-इगिताकारसम्पन्न, इहित-निपुणमति-
गम्य प्रतिनिर्णयतत्त्वक, आकार-स्थूलबीजवेद्य प्रस्थाभादि
भावामिद्वयज्ञे दिगदलोकनादि, इन्द्रे इगिताकारी, तौ
अर्षाद्युद्विगनी सम्यक् प्रवृत्तं जानातीति । उत० ४४ ।

इगिताकारसम्पन्न - इगिताकाराभ्यां गुरुगतभाषपरिमाणे
योगे तेन सम्पन्न - युक्त । उत० ४४ ।

इग्यते-प्रतिनियतदेश एव चेष्टयते । सम० ३५ ।

इत-आयान्तम् । उत० ३२५, १३९ ।

इती-एति-आगच्छन्ति । ओष० ७८ ।

इतो-आवाप्, आगच्छन् । दश० ३७ । आष० ८८१ ।
दृ० दृ० १७९ अ ।

इदं-एकेन विद्यतिसागरोपमस्थितिके विमानम् । सम० ३७ ।

इद-इन्द्र, सप्तमदिनस्य सैदान्तिकं नाम । सूर्य० १४५ ।

इन्द्रो-पूर्वसैदान्तिकनाम । ठाणा० १३३ ।

इदकादया-त्रीन्द्रियविशेष । प्रज्ञा० ४२ । त्रीन्द्रियञ्च
विशेष । जीवा० ३२ ।

इदकील-इन्द्रील, गोपुरे ईलविशेष । जीवा० ३५९,
२०४ । गोपुरकपाटदुग्गसन्धिनिवेशस्थानम् । ज० प्र० ४८ ।
गोपुरवयवविशेष । औप० ३ । गोपुरकपाटदुग्गसन्धिनिवे-
शस्थानम् । भग० १७५ । पुरमध्यस्थम् । ऋ० १५० ।

इदकुम्भ-कुम्भानामिन्द्र विजयदेवाभिषेकस्थानम् । ज० प्र०
५० ।

इदकुम्भसमाणो - इन्द्रकुम्भसमान, महाकुम्भप्रमाणकुम्भ
सदृश । जीवा० ३६० ।

इदकुमारिया-इन्द्रकुमारिका । आष० ४३४ ।

इदकेतु-इन्द्रकेतु, लौकिकमहनीयो ध्वजविशेष । उत० १०३ ।

इदकेतु-इन्द्रकेतु, रश्मिनियन्त्रिते केन्द्रयष्टि । प्रभ० १३४ ।

इदखील-इन्द्रखील । आष० ८१७ ।

इदगाद-त्रीन्द्रियजीवविशेष । उत० ६५५ ।

इदगाह-इन्द्रग्रह, उन्मत्तताहेतुः । भग० १९८ ।

इदगोषय-इन्द्रगोषय, प्रवृत्तधर्मसमयभावी कीर्तिविशेष ।
प्रज्ञा० ३६१ ।

इदगोषया-इन्द्रगोषय, त्रीन्द्रियपन्तुविशेष । जीवा० १३१ ।
त्रीन्द्रियविशेष । प्रज्ञा० ४२ ।

इदगोषसमादय-त्रीन्द्रियजीवभेद । उत० ६९५ ।

इदगोषेइ-इन्द्रगोषय, प्रादुर्भावभावी ध्वजविशेष । ऋ०
प्र० ३४ । आना० ३७६ ।

इदगाहो-इन्द्रग्रह । जीवा० २८ ।

इदग्गी-इन्द्राग्गी, महविशेष । ठाणा० ७९ । ज० प्र० ७३५ ।

इदजसा-इन्द्रजसा, वज्रराजराज्ञो । उत० ३७७ ।

इन्दियनिगहो - इन्द्रियनिग्रहः, इन्द्रियाणां - श्रोतादीनां निग्रहः - इत्येतत्तु सप्तर्षिदत्तु रागद्वेषाकरणं, यथैतेऽनगारुण्याः ।
आव० १६० ।

इन्दियपञ्चकस्ये - इन्द्रियं - श्रोत्रादि तन्निमित्तं - साक्षात्कारिकरणं यदयोत्पिस्ततोस्तत्तन्निमित्तं सप्तरूपरसगन्धस्पर्शविषयज्ञान-
मिन्द्रियप्रत्यक्षम् । अनु० २११ ।

इन्दियपञ्चसि - इन्द्रियपञ्चासिः - यथा घातुरूपतया परिणमिता-
दाहारादिन्द्रियप्रागोपद्रव्याण्युपादायैकद्विषयाश्रीन्द्रियरूपतया
परिणमस्य स्पर्शादिविषयपरिज्ञानसमर्थो भवति सा । वृ०
प्र० १८४ आ ।

इन्दियपण्डिपुण्यो - नोविगमिदियो । नि० वृ० प्र० २६६ आ ।

इन्दिययत्नं - इन्द्रिययत्नम्, चक्षुरादीन्द्रियाणां यत्नं - स्वस्ववि-
षयग्रहणपाटमम् । जीवा० २६८ ।

इन्दियमुंडा - न जितेन्द्रियाः । नि० वृ० द्वि० ३७ अ ।

इन्दियलक्ष्मी - इन्द्रियलक्ष्मिः, यथैन्द्रियशक्तिः । उक्त० १४५ ।
इन्द्रियाणाम् - स्वर्वादीनां मतिज्ञानावरणक्षयोपशमसम्भूताना-
मेकैन्द्रियादिजातिनामकमौद्यनियमितव्यमाणां पञ्चाप्यक्तनाम-
कर्मादितामर्थसिद्धानां द्वयभायरूपाणां लक्ष्यरारमनीयै-
न्द्रियलक्ष्मिः । भग० ३५० ।

इन्दियलाघवं - इन्द्रियलाघवं, इन्द्रियाणि तस्य वशे वर्तन्ते ।
व्य० द्वि० १०२ आ ।

इन्दियाई - इन्द्रियाणि - नयननासिकादीनि । उक्त० ४२५ ।

इन्दियाईणं - इन्द्रियादीनाम्, वृष्ण्यादेवेन्द्रियाणाम् । विशेष-
२६० ।

इन्दियाणि - इन्द्रियाणि - नयननासिकादीनि । सम० १६ ।

इन्दियरे - इन्द्रियरेणः । प्रज्ञा० ३३५ ।

इन्दुतरयडिसर्म - एकोनविंशतिमागरोपमस्थितिक विमानम् ।
सम० ३७ ।

इन्दुयसु - इन्दुयसुः, शश्वराजश्री । उक्त० ३७७ ।

इन्दे - इन्द्रः । ठाणा० २९२ । सन्निवायव्यर्थाज्यः । सम०
१५२ ।

इन्दो - इन्द्रः, अविपतिः । प्रज्ञा० १०५ । इन्द्रनादु - इन्द्र -
आत्मा । प्रज्ञा० २८५ । जीवा० १३ । इन्द्रनादु - इन्द्रः,
सर्वोपलब्धिभोगपरमैश्वर्यसम्बन्धाज्जीवः । आव० ३९८ ।
जीव - सर्वविषयोपलब्धिभोगलभ्यपरमैश्वर्ययोगवत् । ठाणा०

३३४ । परमैश्वर्यभोगात्प्रमुक्तान् । ठाणा० १९८ । भवन-
धास्याप्यधिपाः । तत्त्वा० ४-४ ।

इन्दोक्तं - एषेन विंशतिमागरोपमस्थितिकं विमानम् । सम०
३७ ।

इंधणपल्लियामं - जहा कोदवपललेणं अंधगादि फलणि
वेहेता पाविज्जति आदिगहणेणं सालपललेण विताय
जे ण पया कल्ल से इंधणपल्लियामं भण्णति । नि० वृ०
द्वि० १५२ आ ।

इंधणपल्लियामं - इंधणपल्लियामं - कोदवपललादिना वैप्रि-
त्वा पाट्यानि फलानि । वृ० प्र० १४२ आ ।

इंधणसाला - जय तणाकरिसमादा अछेति । नि० वृ०
तृ० २१ आ । तुणकरीयकचवरस्थानम् । वृ० द्वि० १७५ अ ।

इइकट्टु - इतिट्टवा, मिथिखः । जं० प्र० ३८६ । इतिट्टवा -
यस्मात् कारणात् । अनु० १६ ।

इइकम्मं - इतिक्म्मं, इति - सांसारिकं दुःखं कर्म - आदप्रार-
कर्मकृतम् । आवा० १४५ ।

इइहास - इतिहासः - पुराणम् । औप० ९३ । भग० ११२ ।
विर० २३ ।

इइ - इक्षीवचनम् । विशेष० १३१४ ।

इइर्ड - कठिनं तुणविशेषः । वृ० तृ० ५२ आ । उदणसई
तुणविशेषम् । प्रज्ञा० १२८ । तुणविशेषः । भग० ८० ।

इइडडासो - दण्डडासः । उक्त० २८६ ।

इइडा - लाइडेसे वणसमितिभो । नि० वृ० प्र० १३४ आ ।
वनेस्थितिविशेषाः । सूत्र० ३०७ ।

इइमिज्ज - एककम् - परस्परम् । उक्त० ३८२ ।

इइआई - रायुकुट्टविशेषः । विवा० ३९ ।

इइकासालाकारे - एकाग्रशालाद्वारा, स्वरप्रभृतकथिताने-
काराः । जं० प्र० ३९ ।

इइखागा - इक्ष्वाङ्गु, कुलविशेषः । आव० १७९ ।

इइखागाकुलो - इक्ष्वाङ्गकुलः, कुलविशेषः । नि० वृ० प्र०
२९० अ । आव० १०९ ।

इइखागामूमि - इक्ष्वाङ्गुभूमिः, क्षपभजमभूमिः । आव०
१६० ।

इइखागा - इक्ष्वाङ्गुः, नासिकेर्वावाः । भग० ४८९ । औप०
५८ । कुलव्येमेदविशेषः । प्रज्ञा० ५६ । प्रथमत्रापातिवराजः ।
ठाणा० ३५८ । क्षपभजमभूमिर्वावाः । आवा० ३२७ ।

इदुर-गतीदधनम् । भग० ३१३ । गन्त्या सम्बन्धि ।
आप० १६६, १६७ ।

इदुरग-इरु-महत् पिण्डम् । रात्रि० १४१ ।

इदुरिकादि-पर्युपितरुणीकृता अम्लरसा भवन्ति, आर
नालस्थिताप्ररत्यदिवी । ठाणा० २२० ।

इहि-कडि-आमपौष्यादि । दश० १०३ । भवनपरिवा
रादिना । ज० प्र० ६२ । उत्त० ३५० । आव० १७८ ।
ठाणा० १३२ ।

इद्विपत्ता-श्रद्धिप्राप्ता आर्या । प्रज्ञा० ५५ । श्रद्धिप्राप्ता-
आर्यप्रथममेद, अर्हदादय । सम० १३५ ।

इहिम-इस्मरो । नि० चू० द्वि० १६६ आ ।

इहिमत-श्रद्धिमत-विस्मयनीयवर्णादिसम्पत्तमत । उत्त०
४७३ ।

इहिसिय-हन्तिग्या । भग० ४८१ ।

इहो-श्रद्धि । प्रज्ञा० ४७४ । दस्मरिय । नि० चू० प्र०
१३ आ । आरमशक्तिरूपा । प्रज्ञा० ४६७ । भवनपरिवारादिका ।
जीवा० २१७ । विम्वैश्वर्य । जीवा० २८० । विमानपरि
वारादिना । सूर्य० २५८ । ठाणा० ११६ । अेषविशिष्टेव ।
उत्त० ४८० । जनकादिमनुदाय । उत्त० २८४ । आम
पौष्यादि । आचा० १७८ । विमानवत्प्रभुपणात् । उपा०
२६ । सीनानाथदानादिका विभूति । उत्त० ४६५ । धाव
व्यपकरणदिग्दर्शनादिना । उत्त० ६६८ ।

इहोमारव - श्रद्धिगीरवम्, श्रद्धया-नरेन्द्रादिपूज्याचार्या
श्रद्धामिलापकप्रवया गीरव - श्रद्धिप्राप्त्यादिमानाशक्ति
सम्प्रार्थनाद्वारेण मनोऽनुभवाभावगीरवम् । आव० ५७५ ।
श्रद्धया-नरेन्द्रादिपूज्यालक्षणया आचार्यत्वादिलक्षणया वा
अभिमानादिद्वारेण गीरवम् श्रद्धिप्राप्त्यादिमानाशक्त्यर्थना
द्वारेणात्मनोऽनुभवाभावगीरवम् । ठाणा० १७३ ।

इण-अयम्, अनन्तरैकतरयेन प्रत्यक्षः । भग० ३८१ ।

इणमो-इद, वक्ष्यमाणतया प्रत्यक्षमयम् । प्रश्न० ७ । नम ।
५७० ६-६३ ।

इणमेव एस्मेव । प्रज्ञा० ६०० ।

इहिह-इदानीम् । आव० २७३ ।

इत-स्थित । २६५ ।

इतर - मामा-वमापु-गो विभिन्नतर । आचा० २४३ ।

कयतिर । व्य० द्वि० २७६ अ । अन्तप्रान्त कुल ।
आचा० २४३ ।

इता-ज्ञाता । आचा० २८६ ।

इति-इति-प्रवृत्ति । ठाणा० ३४३ । उपदर्शने । सूर्य०
२८६ । प्रज्ञा० २५५ । परिसमाप्ती एवमर्थे वा । उत्त०
६७ । उपप्रदर्शनार्थ । विशेषे १५३ । एवप्रसाराय ।
ठाणा० ५०३ । पूर्वप्रवृत्तपरामर्शक । आचा० १४१ ।
इतिसरो वा अर्थे । नि० चू० द्वि० १३७ आ । आमतगे परि
समाप्ती उपपत्तिरूपेण वा । दश० चू० ६३ । हेतौ ।
आचा० १०० । उपप्रदर्शने । उत्त० ५७० । दश० ७६ ।
आचार्य । उत्त० ५६१ । प्रत्येक पर्यायस्वरूपनिर्देशार्थ ।
उत्त० ८ । आचार्ये । आव० २८ । प्रख्यातगुणानुवाद
नार्थ । भग० ६७ । एवप्रसाराय । ठाणा० ३५४ ।

इतिकर्तव्य-इतिकर्तव्य । आव० २१३ । इतिकर्तव्यता-
आचार्यनिष्ठेये स्वरूपकर्तव्यताय । आचा० ५१ ।

इत्तर-इत्तरम्-अल्पकालीनम् । विशेषे २४ । स्वल्प । नि०
चू० प्र० १८१ अ । परिमितकालम् । दश० २६ । चतुर्थादि
पन्मासान्तरमिदं तीर्थमाश्रित्य । ठाणा० ३६४ । पादपोषण
मनापेक्षया नियतदेशप्रचाराभ्युपगमादित्तरमरणम् । आचा०
२८५ ।

इत्तरक-इत्तरकम्, स्वल्पकाल, नियतकालावधिक । उत्त०
६०० ।

इत्तरकालिक-प्रथमप्रभिमतीर्थकर्तृत्वेभ्यनारोपितमतस्य इत्त
रकालिकम् । ठाणा० ३२३ । अल्पकालिकम् । भग० ९०९ ।

इत्तरा-इत्तरा, ये कल्पसमाप्त्यनन्तर तमेव कल्प ग छ वा
समुपगम्यन्ति ते इत्तरा । प्रज्ञा० ६८ । स्वल्पकालभाषणी ।
अनु० १३ । प्रस्तुतकल्पपरिसमाप्ती ये भूय स्थावरकल्प
प्रतिपद्यन्ते ते । चू० प्र० २२७ आ ।

इत्तरिय - अल्पकालीन । भग० ९३१ । नि० चू० प्र०
२३९ अ ।

इत्तरिय इत्तरम्-स्वल्पकालभाषीनि आव० ८३८ । उत्तर
गुणप्रत्याख्यातम् । आव० ८०४ । अल्पकालिक इवविवादि
प्रतिकर्मणमेव । आव० ५६३ ।

इत्तरिय दिस्सं-इत्तरं दिशम् आचार्यभणाम् । व्य० द्वि०
२०० अ ।

इत्तरिय - इत्तरं, अतएवावतेषु प्रथमपश्चिमतीर्थकरतीर्थ-
प्वनारोपितमहाप्रतस्थ अक्षकस्य विज्ञेयम् । प्रज्ञा० ६३ ।
अयनशीलम्-स्वल्पकालमार्गः । उपा० ३३५ । इत्तराः-
प्रस्तुतकल्पपरिसमाप्ती ये भूयः स्वविरक्तत्वं प्रतिपद्यन्ते
ते । सू० प्र० २३७ अ ।

इत्तरियतयो - दत्तरतयः स्वल्पकालं अनयनस्य तयः ।
उपा० ६०० ।

इत्तरियपरिगृहीयागमणे - तत्रेत्तरकालपरिगृहीता काल-
शब्दलोपाहित इत्तरपरिगृहीतागमनम्, आदीप्रदानेन किय-
न्तमपि काल दिवसमासादिक स्ववशोऽकृताया गमने-मैयुना-
सेवनम् । भाष० ८२५ ।

इत्तरिउग्गहो - एकस्मादिद्वेद्वटिताणं योतमण्डा इत्तरिओ
उगहो भवति । नि० चू० प्र० २३९ आ ।

इत्तरिये - इत्तरं, स्वल्पकालिकं दैवसिकरानिकादि । उपा०
३८० । नि० चू० प्र० ३५४ आ ।

इत्थंथं - इत्थं तिष्ठतीति इत्थंस्थं । प्रज्ञा० १०९ । नारका-
दिव्यपदेशधीने वनोऽस्थानादि तत् । दश० २५८ ।

इत्थसं - अनेन प्रकारेण्ये तद्भाव इत्थत्वं, अनुव्यादित्वम् ।
भाष० १११ ।

इत्थथं - इत्थंथम्, एतमथम्-अनेनउत्तिर्यन्तनरनामिनारकम-
निगमनलक्षणम् । भाष० १११ ।

इत्थिकहा - स्त्रीरया-स्त्रीणां स्त्रीषु वा कथा, विकथावाधनुष-
मेदः । उपा० २०९ । दश० ११४ ।

इत्थिपोसए - स्त्रीयं योपयतीति स्त्रीपोसः, अनुष्ठानविशेषः ।
सूत्र० १११ ।

इत्थियरयणे - स्त्रीरनम्, चक्रवर्त्तः पथसं पथेन्द्रियरत्नम् ।
उपा० २५८ ।

इत्थिलिंग - स्त्रीलिङ्गम्, स्त्रीवस्वोपलक्षणमित्यर्थः । प्रज्ञा०
३० ।

इत्थियऊ - स्त्रीशब्दः, स्त्रीलिङ्गप्रतिपादिता भाषा । प्रज्ञा०
२४९ ।

इत्थियेप - स्त्रीवेदः, स्त्रियाः पुमांसं प्रत्यभिलाषः । प्रज्ञा०
५६८ ।

इत्थियेदो - अंनो भणुगमय दादो अणुवसंतो वि घट्टिज-
माण दिवर्त्तनो कुण्डलगमनमाणो इत्थियेदो । नि० चू० द्वि०
११ अ ।

इत्थिवेय - स्त्रीवेदः, स्त्रियाः पुंस्यभिलाषः । जीवा० १८ ।

इत्थिसंसग्गी - अवसादमग्न्यावादि । दश० चू० १२७ ।

इत्थिसंसत्तो - स्त्रीसंसक्तः-स्त्रीसम्बन्धः । प्रज्ञा० १३८ ।

इत्थिसागारिण - स्त्रीजनः । नि० चू० सू० १० अ ।

इत्थिसागारियं । नि० चू० द्वि० ३४ अ ।

इत्थी - स्त्री, पुरुषोत्तमवामुदेवनिदानकारणम् । भाष० १६३ ।

इत्थीउ - स्त्रियः, अष्टमः वशीपदः । भाष० ६५६ ।

इत्थीणपुंसियर - इत्थियेने वि से नपुंसकवैदमपि वैदेति ।
नि० चू० द्वि० २५ आ ।

इत्थीनामगोत्तं - स्त्रीनामगोत्रम् । भाष० १२० ।

इत्थीपण्हाइ - स्त्री उपलक्षणमेतत् पुरुषो वा प्रतीतिं प्रत्येदते
मिथुनरश्मं समारमते इत्यर्थः । अय० द्वि० १९५ आ ।

इत्थीपण्णिणा - स्त्रीपरीक्षाध्वनम्, सूत्रकृतात्रे प्रथमप्रतस्क-
न्वे चतुर्थमध्ययनम् । ताम० ३१ ।

इत्थीपसुविवाञ्जिअ - स्त्रीपशुविर्जातमित्येकग्रहणे तज्जातीय-
ग्रहणान् स्त्रीपशुपण्डकविचरित लयाशालोकमादिरहितम् ।
दश० २३७ ।

इत्थीरुक्कं - अणामरणा इत्थीरुक्कं अणुनि । नि० चू० प्र०
७७ अ ।

इत्थीविग्गह - स्त्रीविग्रहः, स्त्रीसरीरम् । दश० २३७ ।

इत्थीविपरियासो - स्त्रिया विपदां स्त्रीविपर्याम-अमङ्गा-
सेवनम् । भाष० ५७५ ।

इत्थीवेदे - स्त्रीवेदः, स्त्रियं यथावतिपनस्वभावतस्तत्संबन्धवि-
पाकनथ वेदयति-ज्ञापयतीति, वैचिकादिक स्त्रीस्वभावाविभा-
वके क्षाम्येति । सूत्र० ११२ ।

इत्थुर - मन्त्रादिदधनकायं तसिङ्गम् । अनु० १०१ ।

इत्थं - विपत्तिः । नि० चू० प्र० ३६ अ ।

इत्थकूप - उद्वेगतं वृषविशेषः । भाष० ८७७ ।

इत्थजालम् - उदकम् । दश० २५४ ।

इत्थनीलः - रत्नविशेषः । जीवा० २३ । भाष० १८१,
२५९ । प्रज्ञा० ९१ ।

इन्द्रियगोचरा - विषयाः । भाष० ५८४ ।

इन्द्रियदुष्प्रणिहितकायिका - आयेन्द्रियैः-श्रोतादिभिर्दुष्प्र-
णिहितस्य इष्टानिष्टविषयप्राप्ती मनोऽर्थादनिर्देदद्वारेणापवर्ग-
मार्गं यत्र दुर्ग्ववर्त्तनस्य त्रिधा । भाष० ९११ ।

इन्द्रियाधीवग्रहः—स्पर्शनादीन्द्रियाणां ये स्पर्शादयो अर्थाः
तेषां अवग्रहः—सामान्यमात्रज्ञानं । इंद्री १७४ ।

इन्धनं—गोमूत्रे भण्यते । औष० १२९ ।

इन्धम—इन्धमर्हतीति इन्धमः । वृ० प्र० १९९ अ । यद्ब्रह्म-
निचयान्तरितो हस्त्यपि न हृदयते । इमो—हस्ती तत्प्रमाणं
द्रव्यमर्हतीति निरुक्तादिभ्यः । त्र० प्र० १२२ । हस्तिप्रमा-
णद्रव्यिण्यसिपतिः । औष० २७ । अर्थवान् । ठाणा० ४६३ ।
यद्ब्रह्मनिचयान्तरितो महेमो न हृदयते । औष० ५८ ।
इन्धमर्हन्तीतीत्याः — यद्ब्रह्मरहस्यान्तरित उच्छिद्यतकल्पा-
वृणो हस्ती न हृदयते ते । ठाणा० ३५८ । महाधनाः ।
भाग० ४६३ । धनवान् । प्रज्ञा० ३३० । इमो—हस्ती
तत्प्रमाणं द्रव्यमर्हतीतीत्याः । यत्संस्कृष्टोद्गीहृतहिरण्यरत्नादि-
द्रव्येणान्तरितो हस्त्यपि न हृदयते सोऽधिकतद्रव्यो वा
इन्ध इत्यर्थः । जीमा० २८० । अनु० २३ । यावतो
द्रव्यस्यातरेणान्तरितो हस्ती न हृदयते तावद् द्रव्यवत्तयः ।
प्रश्न० १६ ।

इन्धजाति — मातृपक्षसविष्टा इन्धजाइ । जि० वृ० प्र०
२९० अ । विविधा जातयः । ठाणा० ३५८ ।

इमेपि—इदमेपि, इतिपूर्वकोऽपिउच्यते । आ० आ० ६५ ।

इमेसु—इमेसु । आ० आ० ३२६ ।

इय—इतः, आर्पणवत् अथ । प्रज्ञा० ११२ । आगतः । (मर०) ।

इयणिह—इत इदानीम् । ठाणा० १४३ ।

इयपट्टा—इतिप्रष्टाः—प्रधानाः, यामिनः । उपा० ४६ ।

इयर—इतरं, रजोहरणनिचय औषधद्विके कार्पासिके औषधिके
वा पीरे, तार्पणे वा । औष० २३ । इतराच्छेद रजोहर-
णनिचयोच्यते । औष० २३ ।

इयरेयर—इतरतः, इतरतरसंयोगः । उपा० २३ ।

इरिमायह—इरणमीयां, पथि इयां इयांपथे—गमनागमनम् ।
औष० ३७ ।

इरिमायहिय—ऐर्मापथिकः, केवलयोगप्रत्ययः कर्मबन्धः,
धियास्थाने प्रयोदश क्रियास्थानम् । गम० २५ ।

इरितासमिती—शिवसरकभञ्जजुगमेतत्तरिद्विगम अण्यमादिभो
गंमंमंरपरणुपायनगमिणि आ गमनार्थिनिवा ता । नि०
प्र० १६ अ ।

इरिमदिर—लक्ष्मीमदिरम्, लक्ष्मालये, प्रभूतलक्ष्मी इम् ।
दत्ता० ५८ ।

इरिया—इरणमीयां—गतिपरिणामः । उपा० ५१४ । वर्तनी ।
उपा० मा० या० ३६० । इयां—आचारप्रकल्पस्य द्वादशो
मेदः । आव० ६६० । इयां—गमनम् । भग० ३२३ । इर-
णमीयां—गमनमित्यर्थः । आ० आ० ३७४ । इयां—आचारप्रक-
ल्पस्य द्वितियश्रुतस्कन्धस्य तृतीयमध्यखनम् । प्रश्न० १४६ ।
इयां—गमनं, इयांकार्यं कर्म । आव० २६५ । इयां—गमनम् ।
भग० १०६ ।

इरियाइ—इयांदि, संयमविषया विराधना । औष० ८० ।

इरियामि—इरे—गच्छामि शोचरचमोदिविधिति । उपा० ४४५ ।

इरियावह—इयां—गमनं, तरङ्गधानः पन्था इयांपथः ।
आव० ५७६ ।

इरियावहकिरिया—इयांपथिक्रिया, वा उपशान्तमोहाहा-
रय सयोगिकेवलिनं यावदिति । सूत्र० ३०४ ।

इरियावहियं—ऐर्मापथिकी, इयां—गमनं तद्विषयः पन्था—
मार्गस्तत्र भवा, केवलकाययोगप्रत्ययः कर्मबन्धः इत्यर्थः ।
भग० १०६ । इरणमीयां—गतिस्तस्याः पन्था यश्रुतिता
या भवति तस्मिन् अवमप्यागमादिराहृति ऐर्मापथिक,
पथिस्थितपृष्ठवैर्मापथिकम् । उपा० ५५५ ।

इरियावहिया—इयांपथिक्रिया, क्रियावाह्ययोदशो मेदः ।
आव० ६४८ । इयांपथिकी—विशतिक्रियामाये विशति-
तमा । आव० ६१३ । ऐर्मापथिकी—गमनप्रधानः पन्थाः
इयपथस्तत्र भवा । आव० ५७३ । इयांपथिनी—वेदमण-
क्रिया । वृ० वृ० २७ अ ।

इरियासमिह—इयामितिः—निरवपप्रतिष्ठा । प्रश्न०
१४३ । इयामितिः—आवश्यकाधेय समगार्थे सर्वतो गुण-
मात्रमिरीक्षकायुक्तस्य कोन्मैस्तपदा गतिः । तत्प्रा० ९-५ ।

इरियासमिप—इरणे—गमनमीयां तस्यां समितो—दत्तावधान-
पुरतो युष्माग्रभूतागम्यरतहृदिगाढत्वर्थः । आ० आ० ४२६ ।
इला—इतिवृत्ते चतुर्वृत्तः । ठाणा० ७५ । पामेन्द्र्य मदि-
धानम् । भग० ५०४ ।

इलाहपुत्त—नर्गधेयः । (मर०) ।

इलादेयया—इलादेयता, इलापदेननगादेयता । आव०
३५५ ।

इलादेयी—पथिमरुपकगाननया इतिमार्गो । आव० १६९ ।
पुण्यत्रयायाः पथमध्ययनम् । नि० १५ । पथालपरप-
चाग्नयया पथालिष्ठमार्गमहर्णिकः । त्र० प्र० १९१ ।

इहलोगासंस्पर्शयोगे - इहलोकसप्ताप्रयोग, इहलोक - मनुष्यलोकस्तस्मिन्नाश्रय-अभिलाषप्रयोग । आव० ८३९ ।

इहलोगो-इहलोक, मनुष्यलोक । आव० ८४० ।

इहलोकभयं - इहलोकभय-मनुष्यादिपञ्चातीयादन्यस्यान्य-मुपादेरेव भयम् । आव० ६४५ ।

इहलोकसंवेयणी-इहलोकसवेजनी, संवेजनीकथायास्तृतीयो भेद । दश० १११ ।

इहेहे-विस्मयिधान सम्प्रत्यक्षपानार्थं, यदि वा इहेति लोके इहेहस्मिन् भृत्यौ । उत्त० ४०९ ।

ई

ईह-ईति, गृहिरकादिरूपा । जीवा० १८८ । ज० प्र० २९ ।

ईति - दुरितविशेष । भग० ८ । धान्याशुपद्मवारारिणाल भूम्युकादि । ज० प्र० ६६ ।

ईती-ईति - धान्याशुपद्मवारी प्रचुरमूपकादिप्राणिगण । सम० ६० ।

ईप्सितप्रतीप्सित-व्यवहारविशेष । विज्ञे० ६२४ ।

ईरियङ्गा-ईर्याविशुद्धपर्यम् । ठाणा० ३६० ।

ईरिया-गमन । ठाणा० ३४३ । ईरणमीर्या-गतिपरिणाम । उत्त० ५२४ ।

ईरियावहिया-ऐर्यापथिकीरिया, योगमात्रज कर्मवन्ध । आप० ६१२ । ईर्या-गमन तत्प्रधान पन्था-मार्ग ईर्या पथस्तत्र भवमैर्यापथिक-केशलयोगप्रत्यय कर्म । भग० ३८५ । आव० ६४८, ६४९ ।

ईरियावहियाकिरिया - ईर्यापथिकीरिया-यदुपशान्तमोहा चेतकविषकर्मवन्धनमिति । ठाणा० ३१६ ।

ईरियासमिह-ईर्यासमिति, ईर्याया समिति, ईर्याविषये एकीभावेन चेतनम् । आम० ६१५ । रथमकन्यायानवाहना धान्तेषु मार्गेषु सूर्यदिमशताप्तिषु प्रायुक्कविकल्पेषु पथेषु युगमाप्रदृष्टिना भूत्या गमनागमन कर्तव्यम् । आव० ६१५ ।

ईर्याप्रत्यय-ईरणमीर्या-गमनं तेन जनितम् । मूत्र० १२ ।

ईर्याप्रथाप्ता-योगव्ययमप्राप्ता । तत्त्व० ९-४८ ।

ईर्याविनुद्धि-ईर्या-गमन तस्या विनुद्धियुगमात्रनिहितदृष्टि रत्नम् । ठाणा० ३६० ।

ईर्यागति-गतिरिदं । प्रज्ञा० १५१ । -री० १५३ ।

ईरी-नग्याविराज । प्रज्ञा० ८८ ।

ईश्वरकारणिक-कियावादिद्वितीयविकल्प । सम० ११० ।

ईश्वरकारणित-कियावादिद्वितीयविकल्प । ठाणा० २६८ ।

ईश्वरपुत्र-इम्माना पुत्र ईश्वरपुत्र । नदी २५८ ।

ईश्वरचात्रिनः । आव० ८१६ ।

ईपन्कुटिला-मुण्डलीभूता । ज० प्र० ११३ ।

ईपा-पात्रविशेष । री० प्र० ५५ । राज० १३ ।

ईसकखो-ईशाख्य, ईशानमैथर्यमात्मन ख्याति अन्तर्भूत पथ्यवता ह्यापयति-प्रथयति य स । जीवा० २१७ ।

ईसतथ-इशुशात्रम्, धनुवद । आव० १०९ । प्रश्न० ९७ । धनुवेनादि-धनुर्वेदादि । नि० चू० तृ० २० भा ।

ईसतथसतथरहचरियाकुसलो - इष्वन्नक्षत्रपथव्यापु शाल । उत्त० २१४ ।

ईसर-ईश्वर, भोगिकादि अणिमाद्यपथैश्वर्ययुक्तो वा । ज० प्र० १२२ । लवणे उत्तरपातालकलश । ठाणा० ४८०, २२६ । प्रभुरमात्यादि । अन्त० १६ । त्कानिमाद ।

जीवा० ३६५ । युवराजादि भोगिनी वा । प्रश्न० ९६ ।

भोगिनादि, अणिमाद्यपथैश्वर्ययुक्तो वा । जीवा० २८० ।

वृ० तृ० २५५ भा । युवराज, अणिमाद्यैश्वर्ययुक्त ।

औप० ५८ । प्रज्ञा० ३३०, ३२७ । महेश्वर । प्रश्न० ३३ । प्रधान, प्रभु, स्वामी । आव० ५०३ । भूतवारि

कन्यन्तरेन्द्र । प्रज्ञा० ९८ । 'ईम ईश्वर्य' ऐश्वर्येण युक्त

ईश्वर, सो य गामभोनियादि । नि० चू० प्र० २७० भा ।

गृहस्वामी । आचा० ४०३, ३७० । द्रव्यपति । उत्त० ३५३ । युवराजो माल्लिकिरोज्ज्वालो वा, अणिमाद्यपथै

श्वर्ययुक्त ईश्वर । ठाणा० ४६३ । युवराज सामान्यमाल्लि

कोज्ज्वालय । अतु० २३ । युवराज । भग० ३१८ ।

युवराजादय । भग० ४६३ । औप० १४ । युवराज ।

राज० १२१ ।

ईसरस्स-पातालकलश । सम० ८७ ।

ईसरा-ईश्वरा, युवराजा, अणिमाद्यैश्वर्ययुक्त । ज० प्र० ११० ।

ईसरिय ऐश्वर्य, मन्त्र्य पथ स्थानम् । आव० ४४६ ।

ईसरी-ईश्वरी, गोपारके क्षातिरिचिदान । आव० ३०४ ।

ईसा - ईश, पितापुत्रमारेन्द्रम्याध्यात्मिका पथ । जीवा० १७१ । ईश्वरी लोकात्म्यात्मदिश्यां आद्या पथ । ठाणा०

१२५। ईर्ष्या-प्रतिपक्षाभ्युद्योपलम्भजनितो मर्मपरिदोष ।

आव० ६११।

ईसाण-ईशान-ईशानावर्तमवाभिधत्तिमानोपलक्षित द्वितीयकल्पः । अनु० १२।

ईसाणवडिसय-ईशानावर्तक, ईशानरूपमायेऽवर्तमक । जीवा० ३९१।

ईसाणयडिसय-ईशानकल्पेन्द्रविमान । भग० २०३।

ईसाणा-ईशानत्रेवलोरुनिवातिन ईशाना, द्वितीयो देवलोर । प्रज्ञा० ६९। पूर्वोत्तरदिशेणनाम । ठाणा० १३३।

ईसाणी-पूर्वोत्तरदिशेणनाम । भग० ४९३। ऐशानी ईशानश्रेण, पूर्वोत्तरमध्यवर्तिदिक् । आव० २१५।

ईसाणे-द्वितीयकल्पेन्द्र । ठाणा० ८५। अहोरात्रस्यैकादशमुहूर्तनाम । सूर्य० १४६। एकादशमुहूर्तनाम । जं० प्र० ४९१। देवलोकविशेष । आव० ११५।

ईसि-ईषत्, मनाक् । जीवा० १८१।

ईसि ओट्टुचलविणी-ईषदोष्टावलम्बिनी, ईषत्-मनाक् तत्परम्परात्वाद् इत्येवाप्रती मण्डति ओट्टुचलम्बते-ल्लतीत्येवञ्च । प्रज्ञा० ३६४।

ईमि ओणयकाओ-ईषदवनतकाय । आव० २१६।

ईसि तेषच्छिकरणी-ईषतास्त्राक्षिरणी, ईषत्-मनाक् ताम्ने अक्षिणी निवेष्टे अनयेति । प्रज्ञा० ३६४।

ईसिपम्भारगओ-ईषप्राग्भारगत - ईषदवनतकाय । आव० २१६।

ईसि चोच्छेदकडुई-ईषदभ्युच्छेदकडुग, ईषत्-मनाक् पानभ्य-छेदं सति तत् ऊर्ध्व कडुका एकादिद्रव्यमग्न्यवत उपलक्ष्यमाणविषवीर्षेति । प्रज्ञा० ३६४। जीवा ३५१।

ईसि-ईषत्, मनाक् । प्रज्ञा० ९१। आव० ८५७। ईषत्प्राग्भारागनाम । प्रज्ञा० १०७। मिदगिलानाम । रत्नप्रभाशेषेक्षया हस्वत्वाद् ईषत् । ठाणा० ४४०। सम० २०।

ईसिमि-सरस्वती-त्वक् । नि० ख० तृ० ६३ आ।

ईसिपंचहस्सफलरुधारणद्धा-अयोगिशालमान । उक्त० ५७७। ईषदिनि-स्थल्य प्रत्यन्तापेक्षया पंचानां हस्वाक्षराणां अइउकलउत्येरुपणानुचरणमुच्चारो भ्रमं तस्यादा-कालो यावता त उच्चार्यन्त । उक्त० ५९६।

तिपम्भारा-ईषप्राग्भारा, ईषद्भाराकान्त्युदयवसता अन्ते विनि । अनु० १२। मित्रशिलानाम, प्राग्भारस्य हस्व

त्वादीयप्राग्भारा । ठाणा० ४४०। सम० २०। मिदगिला ।

आव० ६००।

ईसी ओट्टुचलविणी-ईषदोष्टावलम्बिनी, ईषद् ओष्ठमरम्बते-तत् परमनिष्ठयास्त्राक्षिरणीपेयाराग सति पत प्रयाति । जीवा० ३५१।

ईसी तेषच्छिकरणी-ईषतास्त्राक्षिरणी, विनिभेदमग्नया करणी । जीवा० ३५१।

ईसीपम्भारगए-ईषप्राग्भारगत । आव० ६४८।

ईसीपम्भारा-ईषप्राग्भारा, मिदभूमि । आव० ४४२। अप्रमभूमि, अन्त्याभूमि । आव० ६००। पञ्चप्राग्भारायोजनलक्षायामविष्णुमभ्रमाणा ह्युदग्गच्छिर्गताया मिदगिला । प्रज्ञा० ३२८। ईषद् अपो रत्नप्रभाशेषेक्षया प्राग्भारा-ल्लय्यादिल्लणो यस्य सा । ठाणा० ३५१। मिदगिला । प्रज्ञा० १०७। ईषत्-अप्यो भोजनाद्विषाद्व्यपप्रचारा-रिणास्त्रविष्णुभान् प्राग्भार पुद्गलनिचयो यस्य सा । ठाणा० १२५।

ईसेणिआ ईगिनित्रा । जं० प्र० १९१।

ईहह-ईहते-पर्वालोचयति । आव० ३६।

ईहते-पर्वाराविरोधेन पर्वालोचयति । नदी ३५०।

ईहा-अन्यपर्वपदवज्रतथागायामिमुन एव धोष । विदो० १७०। गद्यपद्योपलोचने । भग० ३४४। गद्यार्थोभुता ज्ञानचेष्टा । भग० ६३३। 'ईहयगयाम्' ईहमभ्यासतामन्वयिना व्यतिरेकिणं स्वाऽर्थानां पर्वालोचना । विदो० २०६। नितरे । सम० ११५। अवमहाद्वन्द्वकालमया यत्पूर्वं सङ्क्रान्त्यविरोधोपादानाभिमुक्तोऽमङ्गतापिदैर्परित्यागामिमुल-प्रायोऽयं मधुरत्वादय एव दिग्भ्रमार्थं न्यस्यन्ते न स्वस्वकज्ञानिष्टतादय साङ्गिदिगच्छयम। 'दोष्ट'प्यो मयि विदोषः । टी १६८। ईहमर्था-मदप्यर्थोपयोगान्तरम् । नदी १८६। ईहमर्था-मनामर्थानामन्वयिनि व्यतिरेकाणां च पर्वालोचना । आव० १८। तद्वर्णनार्थं निष्पालोचनम् । आव० ९। ईहमर्था-मदभूतार्थोपयोगान्तरमप्य । प्रज्ञा० ३१०। नदी १८६। विमिदमिपमुतान्यथेयव मद्यार्थोचनानभिमुता सति चेत् । अं० १०९। मद्यर्थोचनोचनानि । दम० १०६। अवगृहीतार्थिकेदगाच्छेदानुगमने । निष्पतिदिशेपिज्ञा । तरता०

वस्तुतस्तारस्य सोऽवदपीठफलक तम् । व्य० प्र० १६४ अ ।
जो य एकस्मिन् पीठपत्रिमाद्विषाण बन्ने सोऽपि पडिहेक्षण
वरेति तो घनओ उडवदपीठफलको अपवा निश्चयणिय
सथारथ शिखुत्यरियसथारथो य उडवदपीठफलको मण्यति ।
नि० चू० द्वि० ११ अ ।

उडयद्वोगहो-शत्रुवदावग्रह । नि० चू० प्र० २३९ अ ।
उडपरियद्-शत्रुपरिवर्त - शत्रुवन्तरम् । आचा० ३२७ ।
उडय-शत्रुव - कालोचित । प्रश्न० १६७ ।
उडस्तर्धो-शत्रुमण्डि - शत्रुतो पर्यवसानम् । आचा० ३२७ ।
उड-शत्रु, मानद्वयमान । अग० २११ । शत्रु । आचा०
३२७ ।

उडस्तचक्रद्वारे-शत्रुको-लोकाप्रतिष्ठा वस्तुतादय तद्-यव
हारहेतु सचत्तर शत्रुवन्तस्तरे, तृतीयप्रमाणसचत्तर ।
ज० प्र० ४८७ ।

उडहे-शिले चतुर्भुजे । अनु० १४९ ।
उडहृण-गावतरम् । नि० चू० प्र० ११५ अ ।
उडक्षेत्रण - कार्य कचनमुक्तचन-हीनगुणस्य गुणोत्कर्षवति
यादनम् । उक्तेचा । राज० ११५ ।

उडक्षेत्रणदीप-कर्षणप्रज्ञत । अग० ५४८ ।
उडक्षेत्रणया-उत्कलनता-मुग्धवचनप्रज्ञास्य समीपवर्तिविद
व्यधितरक्षाये क्षणमध्यापारतयाऽवस्थानम् । औप० ८१ ।
मुग्धवचनप्रज्ञास्य समीपवर्तिविदव्यधितरक्षणार्थे क्षणमध्या
पारतया अवस्थानम् । राज० २९ ।

उडक्षेत्रो-उत्कल, आयु क्षयेय शून्य । उत्त० ४९० । उत्कल -
व्यवपनयनेन मित्र । उत्त० ४९० ।

उडक्षेत्रो-नैरादिक्काविरवग्रह । आचा० ३६१ ।
उड-उत्कल । व्य० द्वि० १४१ अ । गनवाप्त । दश० १४४ ।
उडक्षयकरण सिंघण, तुणण । नि० चू० प्र० १२४ अ ।
उडक्षिप्य-आविशण । प्रबोदशमेनेपथी एवादणी । औप०
४०५ ।

उडक्षिप्य-चन्द्राए मधीव उडक्क, न छादयतीति । नि०
चू० प्र० १८० अ ।

उडक्षिप्य-उडायत । नि० चू० द्वि० १९ अ ।
उडह-उडकट-उपेतम् । ज० प्र० १७५ । दुष्टम् । आच०
५८२ । प्रतुर । आच० ७७४ ।

उडकुड - उडकुडकानि, यथास्थानमिति शानि । ज० प्र०
१७० ।

उडकुडवासिण्य-उडकुडायन-पीठारी गुतालगनेनोपवेगन-
रूपमभिग्रहते वसालि स । ठाणा० १९८ ।

उडकुडग-अपकर्षक, यो गेहाद्ग्रहण निष्ठासयति, चीगर
वा आकार्य परण्हाणि सोपयति, योग्यपुष्टो वा । प्रग०
४७ ।

उडहृषि-उडकपितम्-उत्पाग्निम् । पिण्ड० ११६ ।

उडक्षयण-उडक्षयण-स्वकोऽपनयनम् । प्रग० २४ ।

उडक्ष-उडक्ष, पथानुपूर्वमवधनम् । विज्ञे० १६ । उडक्ष ।
विज्ञे० १७४ ।

उडक्षयणभोगाभोगिरिया-उडक्षयणभोगिरिया, उड
नक्षत्रवधावनाममीक्षयणमनामनादिक्रिया । आच० ६१४ ।

उडक्षर-उडक्षर-क्षेत्रगवादि प्रति अविशमानगजरेयद्रव्यम् ।
विषा० ६३ ।

उडक्षरिआमेदे-उडक्षरिआमेदे-द्रव्यस्य पञ्चमेदे । प्रज्ञा०
२६७ ।

उडक्षरिसिखल्लगो-आकुण्ठग । आच० ५५४ ।

उडक्षलेयिजिडे-उडक्षलेयिजिडे । आच० २२० ।

उडक्षलेय-अवच्छेदयति । आच० ४२६ । उडक्षलेयि ।
नि० चू० द्वि० ५२ अ ।

उडक्षलेयि-उडक्षलेयि । नि० चू० प्र० ११८ अ ।

उडक्षल-उडक्षल-कर्षणवर्धलाया सत् । प्रश्न० २० । उडक्षल -
प्रदेशविशेष, नैमित्तिकविशेष । आचा० ३५९ । नैमित्तिक ।
आचा० ३५९ । नैमित्तिकविशेष । उत्त० ६९७ ।

उडक्षलति-उडक्षलति उडक्षलति । उत्त० १२४ ।

उडक्षल-उडक्षल, उडक्षल वा । ठाणा० ३४१ ।

उडक्षलिया-उडक्षलिया-उडक्षलिय समुदाय । औप० ५७ ।
अग० ४६३ । श्रीद्रव्यजन्तुपिण्डे । औप० ३७ । उडक्षल ।
सूत्र० २९६ । उडक्षल समुदाय । अग० ११५ ।

उडक्षलियाभेद-उडक्षलियाभेद । दश० चू० १२१ ।

उडक्षलियावाड - उडक्षलियावान, चादरकायुक्तयमेद ।
आचा० ७४१ ।

उडक्षलियावाए-उडक्षलियावा प्रतुरतराभि समिधको को
वात उडक्षलियावान । प्रज्ञा० ३०१ । औप० २९ ।

उष्कलियावाया-उष्कलिकावातः, उष्कलिकाभिर्णो घाति
सः । भग० १९६ । ये स्थिता स्थित्वा पुनर्वाप्ति । उत्त०
६९४ ।

उष्कस-उत्कर्षः-ओषत्यम् । दश० १८९ ।

उष्कसणं-उदयतेषु प्रेरणं । नि० चू० तृ० ६३ आ ।

उष्कसाई-उष्कपायी-प्रवलकपायी । उत्त० ४९० ।

उष्कसाहिजा । आचा० ३७८ ।

उष्कसिस्सामि-लघु सधरसकललग्नत उदकर्षविध्यामि ।
आचा० २४४ ।

उष्कसे-उदकर्षेत्-उत्तामयेत् । आचा० २९३ ।

उष्कस-उदकर्षोत्तीत्युत्कर्षाः-उदकर्षवन्तः, उत्कृष्टसङ्घातः,
परमानन्ताः । ठाणा० ३५ ।

उष्का-उष्का-बुडुली । जीवा० २६ । ये मूत्राग्निनो विमुच्य
विमुच्यामिकाः प्रवर्णन्ति ते । जीवा० १२४ । महद्रेण
प्रकाशकारिणो, रेखारहितो विस्फुलिङ्गः प्रमाकरो वा । भाष०
७५२ । दीपिका । नंदी ८४ । बुडुली । भाष० ५६६ । निप-
तन् रेखायुक्तो ज्योतिरिषट्ठः । ओष० २०५ । स्वदेहवर्णा
रेखां दुर्वर्त्तनी या पतति सा रेखाविरहिता वा उद्व्योते दुर्वर्त्तनी
पतति सा । भाष० ७३५ । गगनाभिषक्ता । जं० प्र०
५२ । बुडुली । प्रज्ञा० २९ । पगसविरहितो य, महंतरेहा
पदा । नि० चू० तृ० ७५ आ । सदेहवर्णं रेहं करंती जा
पउइ सा उहा, रेहविरहिता वा ज्योतिं करंती पवती ना
वि उहा । नि० चू० तृ० ७० अ । अभिषिष्टाः । ठाणा०
४२० । आकाशजा । ठाणा० ४७६ ।

उष्कापडणं-उष्कापातनम्, उष्कापातः । भाष० ७३५ ।

उष्कापाय-उष्कापातः-ज्योतिरि संमुच्छित्तज्जलननिपतन-
रूपः । जीवा० २८३ ।

उष्कापाय-उष्कापातः, सरेखः तोडूयोतो वा तारबन्धेन
पातः । भग० १९६ ।

उष्कामयन्ति-उष्कामयन्ति-अपनयन्ति । दश० ८६ ।

उष्कामुददीये-अन्तरद्वीपनाम । ठाणा० २९६ ।

उष्कामुदा-उष्कासुगनामैव विनाशितमोडन्तरद्वीपः । प्रज्ञा०
५० । अन्तरद्वीपविशेषः । जीवा० १४४ ।

उष्कारियमेय-उष्कारिभाभेदः, एरण्ठीजानामिषयो भेदः ।
भग० २२४ ।

उष्कालिप-उष्कालिकं-कालवेलावर्त्तं पठ्यते तदूर्ध्वं काल-
कादित्युक्तान्तिर्हं-दशकालिकादि । ठाणा० ५२ । कालवेला-
वर्त्तं पठ्यते तत् । नंदी ३०४ ।

उष्कावाते-उष्का-आकाशवा तस्याः पातः उष्कापातः ।
ठाणा० ४७६ । ज्योतिरसंमुच्छित्तज्जलनपतनरूपः प्रसिद्ध
एव । अनु० १२१ ।

उष्कासे-उदकर्षणं, उदकासनं वा । भग० ५७२ ।

उष्किकृष्टा-उष्कार्यकथनम् । वृ० तृ० २५ । अ । उर्वो-
र्चना-संस्तब्धता । भाष० ५६ ।

उष्किकृष्ट-उद्वृष्ट-उद्वृष्टिनाम्, आनन्दमहाभक्तिः । प्रश्न०
४९ । प्रधानां कर्षणविधेयाद्या । भग० ५४४ । उद्वृष्टि-
आनन्दवर्त्तिः । जं० प्र० २०० । उद्वृष्टिः-आनन्दमहाभक्तिः ।
भग० ११५ । उद्वृष्टः-उद्वृष्टवती । भग० १६७ । उद्वृ-
ष्टम्-कालिण्यात्तुमुत्पुष्कलादीनां वाक्कृतानि अक्षरसङ्घानि
विभिन्नादिप्रसमुदायो वा उद्वृष्टकण्डितः । दश० १७० ।
सौद्विष्यकालिणीणि उद्वृष्टे सुकर्मणि । दश० चू० १७९ ।

उष्किकृष्टकलपलो-उद्वृष्टकलकलः । भाष० १७३ ।

उष्किकृष्टस-उद्वृष्टसः-प्रचुरमोपेन । पिण्ड० १४९ ।

उष्किकृष्टि-उद्वृष्टि-आनन्दमहाभक्तिः । ओष० ५९ । राशः
१२३ ।

उष्किकृष्टीहनादो-उद्वृष्टिगिहनादः । भाष० ३४५ ।

उष्किकृष्टी-उद्वृष्टिः । भाष० ४३३ । उद्वृष्टकणः । एष०
२८९ ।

उष्किकृष्टणं-उद्वृष्टणं-मुष्कसुर्ध्वं पालीरूपम् । भग० १३७ ।

उष्किकृष्टणतरा-उद्वृष्टिगमनराः, उद्वृष्टिगमनरां शानां शान-
परिस्थिता ताः । जीवा० १५९ ।

उष्किकृष्टण-उद्वृष्टणं-गुणितः । प्रश्न० ५९ । उद्वृष्टिगिर्णो-
रर्षणं, अतीवव्यक्तम् । जं० प्र० ७६ । आर्षणं । प्रश्न०
२५ । प्रज्ञा० ५६१ । ओष० ५४ ।

उष्किकृष्टणं-उद्वृष्टणम्, माभाभ्येन सङ्गमम् । भाष०
६०४ । सङ्गमनम् । पिण्ड० ४४२ ।

उष्किकृष्टण-उद्वृष्टिनां, शब्दभेद-परया भङ्गा मंडलना ।
भाष० ४९२ ।

उष्किकृष्टिया-उद्वृष्टिगा-वर्त्तिना । नृप० २०६ ।

उष्किक्रमं-आर्षभ्यगम् । प्रज्ञा० ८९ ।

उपकिप्रंतर-उत्कीर्णमन्त्रं यामां गतपरिगाणां ता उत्की-
र्णान्तरा । प्रज्ञा० ८५ ।

उपकिप्र-उत्कीर्ण-गिलादिषु नामवादि । दश० ८९ ।

उपकिरणगाह-फलमायकपदंकादिप्रकिरणानि । सू० डि०
१५५ अ ।

उपकिरिजमाण-धुरिकादिभिः कोष्ठादिपुत्रानां कोष्ठादिद-
व्याणां वा उत्कीर्यमाणः । जीरा० १९२ । उत्कीर्यमाण-
धुरिकादिभिः रोष्ठादिपुत्रानां कोष्ठादिद्व्याणां वा उत्कीर्यमाणः ।
जै० प्र० २६ ।

उपकिलंतो-उत्कलन् । भाष० २०७ ।

उपकीरमाण-उत्तिरन्-वैधनकेन मन्त्रादिविन् । अनु०
२२३ ।

उपकुंचण-उत्तुम्भं, ऊर्ध्वं क्षालागारोपणार्थं कुंचनम् । सूत्र०
२२९ ।

उपकुञ्जिय-ऊर्ध्वरायमुत्तम्य । भाषा० ३४४ ।

उपकुट्टं । आना० ३४२ ।

उपकुट्टहस्त्यो-उत्कुट्ट-मचित्तवत्प्रतिपत्तकृत्फलानि वा
उत्तमले धुम्भति, तैर्हि हस्त्यो लिप्तो एव । नि० सू० प्र०
३८ अ ।

उपकुट्टि-उत्कुट्टि-हर्षविशेषश्रेणिः । भाष० २३१ ।

उपकुट्टिकलपलो-उत्कुट्टिकलपल । भाष० १७५ ।

उपकुट्टिसिंहनाथ-उत्कुट्टि सिंहनाथ, हर्षविशेषश्रेणिः च
निविशोप । भाष० २३१ ।

उपकुट्टी-पुकारकरणे । नि० सू० सू० ६१ आ ।

उपकुट्टो-मचित्तवत्प्रतिपत्तकृत्फलानि वा उत्तमले धुम्भति ।
नि० सू० प्र० ३८ अ ।

उपकुट्ट-उत्तुट्टकाल । भाष० ६४८ । ठाणा० २९९ ।

उपकुट्टुम्भ-उत्तुट्टुम्भ, यथास्थानमनिविष्टम् । भग० ३०८ ।
भाष० १०७ । मुक्तामन । उल० ५५ । आधारं पुत्रा
लगनम्पम् । भग० १२५ । भाषा० ४२४ ।

उपकुट्टुमासण-उत्तुट्टुमासणम्, वायव्येऽधोऽधो । दश० २८ ।

उपकुट्टुती-उत्तुट्टु-आसनात्प्रत्युतः पादाभ्यामवस्थित
उत्तुट्टुस्तम्य या सा । ठाणा० ३०३ ।

उपकुट्टुयमाणवत्ये-उत्तुट्टु मन्त्रं भाजनवन्नामि-मोच्छ
कारीनं प्रत्युपेक्षयेत्, यतो दक्षप्रत्युपेक्षणं उत्तुट्टुकेनैव कल्प्या
भाष० ११७ ।

उपकुट्टुयामणिष-वायव्येऽधोऽधो । भग० १२१ । धान-
प्रतिदीप्तिमेदः । ठाणा० ३९७ ।

उपकुट्ट-उत्तुट्टि-ऊर्ध्वं गच्छति । उल० ५५३ ।

उपकुट्टिका-उत्तुट्टुमन्त्रमोमयापारादिमन्त्रः । उल० ३५५ ।

उपकुट्टिया-उत्तुट्टु । भाष० १९४ ।

उपकुट्ट-उत्तुट्टि-मन्त्राभ्यामहावति । प्रज्ञा० २० ।

उपकुट्टियं-उत्तुट्टि-अभ्यन्तमहावतिहणम् । प्रज्ञा०
१६० ।

उपकुट्ट-उत्तुट्टि-मन्त्राभ्यामहावति मन्त्राभ्याम-
मन्त्राभ्यामहावतिहणम् । द्वितीयमन्त्राभ्याम-
पद्यन्तं नाम । प्रज्ञा० २६ ।

उपकुट्टो-उत्तुट्ट-मन्त्रः । भाष० ११७, ११६, २१३ ।

विश्वनादिवर्धनम् उपकोच-उत्तुट्टोत्त । विज्ञे० १००६ ।

उपकोचा-उत्तुट्टो-उत्तुट्ट, लया । भाष० २ ।

उपकोच तथा । नि० सू० डि० ४० अ ।

उपकोडा-उत्तुट्टो-उत्तुट्टो-लया । विज्ञे० ३९ । उत्तुट्टो, लया । भाष० २ ।

उपकोडालंघ-उत्तुट्टो-उत्तुट्टो-द्वयम् बहुपौत्रादिभिर्नैवे
प्रतीनमेदयो । प्रज्ञा० ५६ ।

उपकोडिय-उत्तुट्टो-लया तथा परमि उत्तुट्टिका ।
ठाणा० २ ।

उपकोस-उत्तुट्ट-अतिगम्येन । भाष० २२७ । उत्तुट्टो-
उत्तुट्ट, उत्तुट्ट । सूत्रं १३ । जातिभिर्मन्त्राभ्यामैतत्पुन-
रुक्तिं पुनश्चुत्तुट्टो-उत्तुट्टो-मन्त्रः । सूत्रं ६१ ।
उत्तुट्टो-उत्तुट्ट । प्रज्ञा० ८ । उत्तुट्टो-कमनीयम् । दश०
२११ ।

उपकोसए-उत्तुट्टो-उत्तुट्टो-उत्तुट्ट । सूत्रं ११ ।
उत्तुट्टिका उत्तुट्ट । सूत्रं १४ ।

उकोसए कुम्भे-उत्तुट्टो-उत्तुट्टो-आदिहणमणिष । अनु०
१११ ।

उपकोससिधं-मन्त्राभ्यामन्त्रं । नि० सू० प्र० १३९ आ ।

उकोसगमयपत्तो-उत्तुट्टो-मन्त्रं । उत्तुट्टो-उत्तुट्टो-
भाष० ३५३ ।

उपकोसतिसामासा-उत्तुट्टो-भाषाये च । नि० सू० प्र०
१२३ अ ।

उपकोसतिसामासे-उत्कृष्टतृष्णासः-उत्कृष्टा तृष्णानयोः-
ज्येष्ठायादयो र्यस्मिन् काले सः । ओष० २१० ।

उपकोससंधारणं-उत्कृष्टं सस्तरणं-मिश्रायैववतीर्णास्ततः
पर्याप्तं दिडिला यावत् तृतीयपौरुष्या आदौ स्वाध्याय-
प्रस्थापनवेला तावत् सन्धिवर्तते एतद्, अथवा तृतीयपौ-
रुष्या आदौ स्वाध्यायप्रस्थापनवेलावान् सन्धिवर्तते एतद् ।
दृग् द्वि० १९३ आ ।

उक्तोऽस्य - उत्कर्ष - प्रकर्ष - तयोर्गानुत्कर्षा उत्कर्षंतीति वा
उत्कर्षा-उत्कर्षा । टाणा० १३९ ।

उपकोसेपं । अनु० १६१ ।

उत्पन्नं-उत्पन्नं-मन्वन्तो-विषयविषयीभावलक्षणः । नदी ७१ ।
सम्बन्धन-अन्यजनकभावलक्षणम् । ठाणा० ५० ।

उक्तं च-उत्तमम् । आ० १७५ । अथस्कन्दः । आ० ३०० ।

उत्पल्लंघो-अवस्कन्दः, सुतेन परश्वलमर्दनम् । प्रश्न० ३८ ।
उत्पल्लंघि-उत्कण्ठितः । (सं०) ।

उपलब्ध - देशीपत्र, पुन.पुन.आचार्ये। पृ० प्र०
६५ आ।

उपखणिद्वि-उपनीः । आय० १२६ ।

उपखलं-स्थानविशेषः । त्रि० चू० डि० ८१ आ ।

उदम्बलि-दवा-साली । पिण्ड० ८४ ।

उयिखधो-मेवितः । मर० ।

दितम् । विष्णो ४७ । भजिनयनम् । श्लो० ८८ ।

'उत्तिल्लत्तराय-उत्तिष्ठत-स्वयमेवनाय पादभाजनादुद्भूत
नक्षत्रमभिधन्विरोपाधारति-तद्वन्देदनाय गच्छतीति उत्ति-
ष्ठावारः । ठाणा २९, ८ ।

उत्तमसूत्ररत्ना-निर्णयप्रामेदनिर्णय. नि. पृ. १३ अ।

४५ मोरः शयति-शयिष्यति यः सः । प्रथमः १२६ ।

उविद्यत्तणा - ज्ञातायां प्रत्यक्षमभ्ययनम् । भाष० १५३ ।
पण्डितं प्रथमं गच्छतम् । उक्तं ११४ ।

उद्विग्नस्तणाव-पशुश्चे प्रथमज्ञानः । सम० ३६ । ज्ञानाय
प्रथममध्ययनम् । भाव० ६५३ ।

उद्विग्नस्तण्डिद्विग्नस्तम्रगा - निर्वृणभेदमिदमे । नि०
५० गृ० १२ अ ।

उत्प्लवत्तपुञ्जा - उत्प्लवत्तपूर्वा-तेषामादौ दर्शिता गथा.
इम्या वसत युयमिति । आवा० ३६९ ।

उत्खिलत्तय-उत्खिप्तं-प्रयमतः समारभ्यमाणम् । जीवा०
२४७।

उपलब्धविवेको-उद्दिष्टविवेकः । आश. ८५४ ।

उत्प्लवत्ता-उत्प्लवता.-शिकाः । जं० प्र० २२१ ।

उत्खिन्नाय-उत्क्षिप्तं-प्रयत्नः समारम्भमाणम् । जीवाः
१९४ ।

उक्थिस्तो-उत्थिप्तः-कृतः स्थापितः। भाष० ४१३।

उत्पत्तिविद्या-उत्पत्ति । भाष० ३७० ।

उपखु-वनस्पतिविशेषः । भग० ८०२ ।

उक्तखुलानियतथा - उक्तनिषेधिता, विषयसंबन्धः । १०
दि० २५५ अ।

उपस्थेव-उत्क्षेपः-हृत्प्रीत्यात्मन् । व्य० प्र० २३२ भा ।

उपखेयग-उत्थेयक-वंशदत्तादिमयो मुष्टिप्रापदण्डमभयग ।

भग० ४६८ । शिष्याणामुत्क्षेपकः । व्य० प्र० १३३ आ ।
उत्क्षेपकः-उत्क्षेपकः-पुनरावृत्तिमयो मरिदाग्नौ दण्डमयः-

भाग: १ सूता० ४८।

उद्देश्यो-उत्तर-प्रस्तावना । विधा- ५५ । विधानम् ।
 भाष- ११० ।

उत्तर-परिधानवैयर्थ्यः । दृ० प्र० १७७ अ । परिधानं,

अप्यति । नि० सू० द्वि० १५४ अ ।

उत्सृष्टनोरभरणं । नि० च० प्र० १०० भ ।

उत्कल-जंगल । प्रथ० ८ ।

उत्पत्तिय-प्रतियोगः । नि० सू० ३० । अ० ।

उत्पत्ति-सूत्रम् । भाग- २५५ ।
उत्पत्ति-सूत्रम् । भाग- ३३६ ।

उत्पाप्मो-निगमो । नि० ५० प्र० ७७ अ ।

उग्राणंतगो-योन्दिहारग्यार्थे वक्ष्यम् । औप० ३०९ ।

उमंगं-उपमू-अष्टपुष्पम् । मूर्यं = ४ । भग० १२ । शान्ता = १ ।

उमग-उपः-क्षत्रियपुद्गेण गृहस्थिया जाग. । अथा. ८ ।

आदिदेवाय नमः ॥ १ ॥ भग० ॥ १ ॥

नियुक्तमनुसृत्य । अथ २९ । सुभाषणमायसत ।

आ० ८०२ । आरक्षिकाः । आवा० ३०७ । आदिगजेनाऽऽ
रक्षकत्वेन ये व्यवस्थापितास्तद्वद्वय । ठाणा० ३५८ । भग
वतो नाभेयस्य राज्यकाले ये आरक्षका आसन् । ठाणा०
११४ । आरक्षकादयः । उत० ४१८ । आदिदेवेनारक्षकस्यै
नियुक्तास्तद्वद्वय । भग० ४८१ ।

उगमकुले-उद्गमम् । आ० १०९ ।

उगमकुल-उद्गमस्य-कमेण तत्रोद्गमनं कृता । भग० १०७ ।

उगमतया-उत्पत्त्या-अप्रपञ्चानवतनादिवात् । सूर्य० ४ ।
अण्मादि । ठाणा० २३३ । उम-उत्कटं दाहणे वा कर्मसं
भूत् प्रति तप-अनवतनादि । उत० ३६५ ।

उगमतिवृत्ति-उगमेते आदिष्वे वृत्तिरु जस्य सो, आदिष्व
मुत्तीए जस्य वृत्तिरु सो उगमतिवृत्ति । नि० सू० प्र० ३०८ आ ।

उगमतेय-उपतेजा-तीव्रप्रभाव, तीव्रविष । प्रथ० १०७ ।

उगमपुत्तो-उत्पत्तु, क्षत्रियविशेषजातीय । सूत्र० २३६ ।

उगम-उद्गम योडाविध आधार्कमादिशेष । प्रथ० १५५ ।

आधार्कमादिशेषविशेष । आ० ५०६ । उद्गमनमुद्गम-
गिरादे प्रभवः । ठाणा० १५९ ।

उगमम्-आगच्छति । आ० ४२२ ।

उगमकोडी-उद्गमकोटि-उद्गमनोपस्था । क्लृप्त०
१९७ ।

उगममिते-उद्गममितम् । आ० ८०९ ।

उगमोपघाते-उद्गमोपघात-उद्गमगोपराधाकर्मादिभि
योडाप्रकारैर्भक्षयानोपकरणाख्यानामनुद्धता । ठाणा० ३२७ ।

उगमय-उद्गम-निष्काशित । औप० ५८ । ऊर्ध्वं गता
उद्गता-उभयदिशता । ज्ञाता० १४ । ध्यूना । ज्ञाता०
२३ । उद्गता-सरिता । ज० प्र० ७१ । निरुण ।

भग० ४७८ । उपरिवृत्तिनी । ज० प्र० २९२ ।

उगमयमुत्ती-सूर्योद्गमात् परं प्रतिभयावग्रहाद् वरि
प्रचारयच्छरीररत्नात् । सू० सू० १०९ अ । सुति-शरीरं
त जस्य प्रतिभयावग्रहाद् उरिते आहृत्य शक्तिमिमां प्रगारं
करोति सो । नि० सू० प्र० ३०८ आ ।

उगमयवृत्ति-उगमय इति वा उद्गमोति, वर्गने शक्ति, ।
उगमय मृष्टि जस्य वृत्तिरु सो । नि० सू० प्र० ३०९ आ ।

उगमवर्ह-उत्पत्ती, रात्रितिलिखनाम् । ज० प्र० ४९१ ।

उगमवृत्ती-उत्पत्ती, रात्रितिलिखनाम् । सूर्य० १४८ ।

उगमवृत्ति-उत्पत्ती, रात्रितिलिखनाम् । भग० ६७२ ।

उगमविमा-उर्ध्वं विरे यैरां ते उग्रविषा । प्रजा० ४६ ।
उग्रपरिगर्भितेय । जीरा० ३९ ।

उगमसेण-उत्पत्ति, द्वारिकाया गता । आ० १४ । मृग
विशेष । सू० प्र० ३० अ । मयुगवृत्ति, रंमति । उग-
४९० । राजमुत्पत्ति । अन्न० २ ।

उगमह-योनित्वारं तद्वत्प्रमति । सू० दि० २५१ आ ।

उगमह-अग्रह । औप० १०७ । भूमिभामनम् । दश०

१६७ । अव-ईयन् मामाग्यं कृत्वाति । विज्ञे० १९० ।

आधाय । रिषा० ३३ । जौतिदुकाग्न्यं मामग्रही संजा

उगमह इति । नि० सू० प्र० १७९ आ । उग्र

प्रहम्-अग्रहम् । औप० १५४ । एतद्वत्प्रमत् । औप०

१७१ । प्रथमपरिच्छेदन अंगपरिच्छेदपरिच्छेदार्थे इत्यस्या ।

देवप्रहम् । ठाणा० ५१ । अवयुपते-स्वामिना कर्त्तव्यते

य मोडवप्रह । भग० ७०० । मामान्यार्थस्य-अंगपरि

चरितेयस्यानिर्देशस्य रूपादि अव इति प्रथमनो प्रहमे-

परिच्छेदनमवप्रह । भग० ३४४ । अवप्रह-अग्रह

परिच्छेद । प्रजा० ३११ । अग्रधारणम् । मुद्रा १०८

वधारणम् । उत० १४५ । अवप्रह-परिग्रह । मृ०

१७९ । अरिचिन्ताशेषस्य सामान्यरूपमनिर्देशस्य रूपा

देवप्रहम् । रा० १३० । पट्टिमणौ । नि० सू०

दि० ११६ अ । अवप्रह-आभवनस्येवप्रह । द्य० दि०

९३ अ । अग्रहप्रहम्-अनिर्देश्यमामान्यमात्ररूपार्थं

प्रहणम् । नदी १६८ । आवाग । निरय० २ । अग्रप्रह-

मन्त्रव्यमानस्य द्वाष्टाणिगृह्यार्थे ह्वाग्यकनस्य परिच्छेद ।

नदी १६८ ।

उगमहजायणे-अग्रप्रदयाना-वर्गतिभ्यामनुज्ञा । आ०

६५८ ।

उगमहणतय-योनित्वारगार्थं वषम् । सू० दि० २५१ आ ।

उगमहणमेधाधी-अग्रप्रमेधाधी, मुद्रार्थद्वयद्वयदान ।

सू० प्र० १०५ आ ।

उगमहपडिमा-अवग्रहण इत्यवग्रहे-वर्गतिभ्यामनुज्ञा-

अभिपदा अवग्रहप्रतिमा । ठाणा० ३८७ । आरागस्य

योडासमवयवम् । उत० ६१७ । आवा० ४०३ । मय०

४४ । आवागप्रत्यये द्वितीयपुनरुक्तस्य मन्त्रमध्ययनम् ।

प्रथ० १८५ । आवागप्रत्यये योडाशो भेद । आ० ६०३ ।

उगमहिमा-अवग्रहीता-पथवी क्लृप्तयग । आ० १०७ ।

उगग्रहिए-अवग्रहीत-परिवेपणार्थमुपाटितम् । ठाणा० ४६५ ।

उगग्रहियं - अवग्रहीतम् । आव० २८८ । बद्ध । भग० ४५९ । अवग्रहाति-आदत्ते हस्तेन दायस्तद् । ठाणा० १४८ । अवग्रहीता-भोजनकरे अवादिपूषहतमेव भोजनपात प्रथतो रूढत । ठाणा० ३८६ । यद् अवग्रहाति यश्च सहरति यश्च आस्यते प्रक्षिपति । ऋ० द्वि० ३५४ । परिवेपणार्थमुपाटितम् । औप० ३७ । अवग्रहेऽस्यास्तीति अवग्रहितं-व्यतिपीठककादिक । औपग्रहितं-दण्डवादिक्-मुपधिजातम् । औप० ३७ ।

उगग्रहियप-अवग्रहीतक-बद्ध । राज० ४४ ।

उगग्रहिया-ज परिवेपणेन परिवेपणाए परस्म कङ्कडुतादिणा उगग्रहिय आणियति युत भवति, तेज य त पडिमिद्ध त तद्भुविषय चेव साधुस देति एवा उगग्रहिया । नि० ५० तृ० १२ अ ।

उग्रा-आरक्षिका । वृ० द्वि० १७१ आ । बुलार्थप्रभवमेव । प्रज्ञा० ५६ । स्वपक्षिणेव । ज० प्र० ११८ । आग्नेया व्यापिता । राज० १२१ । प्रमुणा आरक्षस्वेन निवृत्तास्ते उग्रा । ज० प्र० १४९ ।

उग्राढो-प्रपुण । वृ० प्र० २७ अ ।

उग्रादो-उद्गिरण उग्राणी । नि० ५० प्र० ३१५ अ ।

उग्रादिवासो-दामविशेष । नि० ५० द्वि० ४० अ ।

उग्राले-उद्गालयेत्-रश्मनिष्ठोवन इत्यादि । औप० १८६ ।

उग्रालो-उद्गिरण उग्राणी । नि० ५० प्र० ३१५ अ ।

उग्राहिरुणं-उद्ग्राह्य । आव० ३९९ ।

उग्राहियण-उद्ग्राहितेन-पातवन्धयेन पात्रकेय । औप० १२२ ।

उग्राहितं-उद्ग्राहितम्-ग्रहीतम् । आव० ६१८ । उक्षिप्त, उपकरणम् । औप० ७० ।

उग्राहिमं-अवगाहिमं यत्राद्यं खण्डयायति । प्रज्ञा० १६३ ।

उग्राहिय-उद्ग्राहितं-ग्रहीत पात्रकम् । औप० १४९ ।

उग्राहे-उद्ग्राहयति-महद्वितेनास्ते । औप० १८४ ।

उग्राहेउ-उद्ग्राह्य-सम्प्रयिया । औप० ७४ ।

उग्राहेउण-उद्ग्राह्य । उत० १०० ।

उगिरिउण-उद्ग्राह्य । आव० २०८ ।

उगुंडया-उद्ग्राहितम् । भग० ३०८ ।

उगोवणा-उद्गोपनम्-विवक्षितस्य पदार्थस्य अनपेक्ष्य विधीया । पिण्ड० २९ ।

उगोवेति-उपाएति । नि० ५० प्र० २३४ अ ।

उग्यडयं-अनुवर्णनम्, अनुकरणम् । आव० ५५१ ।

उग्याइए-उद्ग्राह्य-उद्ग्राहित, विनाशितं विनाशयिष्यमाणा त्वेनोपचारात् । ठाणा० ५०२ ।

उग्याहम-उद्ग्राहितम्-उद्ग्रातो-आगपातस्तेन निर्गतम्, तस्य । ठाणा० १६३ ।

उग्याह-उद्ग्राह-अदत्तार्थलमीपरव्यगिन वा । आव० ५७१ ।

उग्याहक्याहउग्याहणा-उद्ग्राह्यपादोद्धान्ता, उद्ग्राह्य-अदत्तार्थलमीपरव्यगिन वा कपाट तस्योद्ग्राह्य-भुवनमप्रेरणम् तदेव । धानवत्सदास्त्वपेक्षमा । आव० ५७५ ।

उग्याहणक्याह-उद्ग्राह्य-अदत्तार्थलमीपरव्यगिन वा । आव० १६६ ।

उग्याहाए पोतिसिय-उद्ग्राह्यपौदव्याम् । आव० ८३८ ।

उग्यादितो-उद्ग्राहित । आव० ३१७, ३१८ ।

उग्याडिया-उद्ग्राह्यता । आव० २९२ ।

उग्याह-उद्ग्राह्य-मागपात । ठाणा० १६१, ३१५ । लघुस्वरसंज्ञक । ठाणा० ३११ ।

उग्यातिते-उद्ग्राह्य-आगपातो यत्राहित तद्ग्राह्यनिर्गति । ठाणा० ३२५ ।

उग्याह-आचारोद्ग्राह्य-पञ्चविंशतितममध्यमम् । उत० १७७ । आचारप्रकल्पस्य पञ्चविंशतितमो भेद । आव० ६६० ।

उग्याह्य-तत्त्व । वृ० प्र० २४५ अ ।

उग्योसणाट्टणीया-उद्गोपणम्यानीया । आव० ३८५ ।

उग्रतेजा-आधायमेव एव अग्रतेजाया पदाति । पिण्ड० ७१ ।

उग्रसेन-मागराया, राजसीया विना । दश० ९५ ।

उग्रसेनतनय-तम मेनुयार । विश० ६१४ ।

उग्रसिमा । नि० ५० प्र० १०९ आ ।

उग्रोसेहि । नि० ५० प्र० ३४४ आ ।

उग्रित-जित अभवता वा । आव० ५९४ ।

उग्रुल्यालय-अथ क्षियन् उग्रार पारस्य ११३३ मोड गाकर्यम् । पिण्ड० ७० ।

उग्र-उग्र-पुत्र । भग० १९४ ।

उच्येती-उचिन्वती-अवचये कुर्वती । दश० ४१ ।

उच्येऽध्या-सुरवेन्द्रवाहनं हयः । जं० प्र० २३५ ।

उच्योदय-उच्योदयः, ब्रह्मदास्य प्रधानं प्रथमः प्रासादः ।

उत० ३८५ ।

उच्चोलपहि-उच्चुलकै, छंशमिः जुलकै । भाष० ६०८ ।

उच्छंग-उत्तङ्गः-पृष्ठदेशः । जं० प्र० २६५ । पृष्ठदेशः ।

औप० ७१ । भग० ४८० ।

उच्छरणं-उच्छिन्नम्, क्षोषम् । भाष० ६७०, ६७१ ।

उच्छदयति-घोल करोति । औप० १५३ ।

उच्छन्ने-अपराध-विरुधं छन्ने-स्वरोषाणां परगुणाणां वाऽऽ-

वरणसंपच्छन्ने । उत्पत्ते, न्यूनावे वा, द्वितीयाधमैक्षारस्य

चतुर्दश नाम । प्रश्न० २६ ।

उच्छन्नानी-उच्छन्नानी-वापराशक्तिरुच्छान्नानी ।

प्रश्न० ४६१ ।

उच्छय-उच्छय-व्यप्यम् । भाष० १८४ ।

उच्छलन्त-उच्छलन्तः-उद्वलन्तः । प्रश्न० ६२ ।

उच्छ(स्थ)ल-उत्-उत्तानि स्थलानि-धूम्युच्छ्रयकाप्युच्छ-

(स्थ)लानि । भग० ३०७ ।

उच्छलिभो-उच्छलितः-निर्गतः । भाष० ४०२ ।

उच्छयो-उत्सवः-दानस्तवादि । प्रश्न० १५५ । इन्द्रोत्स-

वादिः । प्रश्न० १४० ।

उच्छ्रया-उत्सहन्-अर्थोऽयमवात् । दश० २५३ ।

उच्छ्रा-उच्छ्रा, रिता । (गणि०) ।

उच्छ्राद्रो-उत्सादितः । भाष० ३९८ ।

उच्छ्रापद्-आप्रादयति । भाष० ६२४ ।

उच्छ्राडणं । नि० चू० प्र० १२१ अ ।

उच्छ्रायणयाप-उच्छ्रादनतार्थं, मयिनाचितनदगापय-

रादनाय । भग० ६८४ ।

उच्छ्राह-उत्साहः-वीर्यं । भग० ११८ ।

उच्छ्रिणय-अर्थः-उच्छ्रिणय-चौरिणयः । प्रश्न० ४७ ।

उच्छ्रिणयं-उच्छ्रिणयं-ब्रह्मणागम्यादीनामर्थयम् ।

प्रश्न० २२ ।

उच्छ्रिणयं । नि० चू० द्वि० १४४ अ ।

उच्छ्रिणयोगागार-उच्छ्रिणयोगागारम्, उच्छ्रिणयोगागार-

मन्त्राभिप्रेतार्थं भग० २०० ।

उच्छिन्नसामिय-उच्छिन्नस्वामिरुम्, नि सत्तादीभूतस्वामि-

कम् । भग० २०० ।

उच्छिन्नसेउय-उच्छिन्नसेउयम् लक्ष्म्यादम् । भग० २०० ।

उच्छिन्ना-निर्गुणताका । ठण्ण० २९४ ।

उच्छु-उच्छु । दश० २२६ । भाष० ८५४ ।

उच्छुकिओ-उच्छुक्तितः । वृ० द्वि० २५५भा ।

उच्छुखण्ड-उच्छुखण्डः । दश० ११६ ।

उच्छुगंडिय-उच्छुगण्डियं-मपेक्षुशकलम् । आचा० ३५४ ।

उच्छुघर-उच्छुघरम् । व्य० द्वि० ३१९ अ । भाष० ३०१ ।

नि० चू० द्वि० १०९ अ । विशेषे १००० ।

उच्छुजंत-उच्छुजन्तम् । भाष० ८२९ ।

उच्छुहु-उच्छुहुः । विशेषे ५१५ ।

उच्छुहु-विश्वितम् । औप० १५० । परिलक्षं । वृ० द्वि०

१३३ आ । रोपाघातं । वृ० वृ० २२ आ ।

उच्छुभ-आधिक्येन क्षिप्रं प्रवेष्टव्येति । प्रश्न० २० ।

उच्छुभह-विश्वितव्येति । भग० ६८५ ।

उच्छुभेरमे-अपनीतव्यमित्युक्तं । आचा० ३४८ ।

उच्छुह-अच्छन्तानि, विपरीतस्यं । ज्ञाता० ६८ ।

उच्छुह-उज्ज्वलं सत्कारागम्यागम् । व्य० ५ । उज्ज्वल-

तम् । भग० १२ । राज० ५७ । रिता० ३४ । औप०

८४ । जं० प्र० १६ ।

उच्छुह-विभूतः । व्य० १२ । अश्विनि-अर्गलाभान-

क्षिप्तमितः । श्रीवा० २७९ । इत्यानाक्षिप्तानो-विष्णो-

मितः । श्री० प्र० १११ । प्रश्न० ८१ ।

उच्छुहसरीरे-उच्छुहसरीरः-उज्ज्वलमित्युक्तं । ताम्रंभा-

रत्नागारं इति भग० । भग० १२ ।

उच्छुहार्-उच्छुहार् । वृ० प्र० ५० अ ।

उच्छुहने । औप० २१६ ।

उच्छुनायस्या-विनष्टाया । श्रीवा० १०७ ।

उच्छुह-अवाप्यम् । औप० १४८ ।

उच्छुहिया-मृगया । वृ० द्वि० ३५६ भा ।

उच्छुह्या-उच्छुह्या नाम वयं मृगानामप्युक्तं । ताम्रंभा-

मृगपथम् । व्य० द्वि० ७ अ ।

उच्छुह-उच्छुहः । भाष० ३९९ ।

उच्छुहमयं दण्डं-उच्छुहः मयागम्यो वरिष्ठं त्रयमित्यु-

निमीरियाए तिविहेण एयं उच्छोभवंदनयं । नि० चू० डि० १३ अ ।

उच्छोभो-आलः, बलः । आब० ४०१ ।

उच्छोल्लेख-एकसि धोषण उच्छोल्लेख । नि० चू० डि० ११८ आ । तेषादिषा पायुषाअपायुषण देसे उच्छोल्लेखं । नि० चू० डि० ८९ अ । उच्छोल्लेख-अयतनया स्त्रीतोदकादिना हस्तपादादिप्रक्षालनम् । सूत्र० १८१ ।

उच्छोल्लेखा-उच्छोल्लना-पुरीषमुमुज्य प्रभुतेन पयसा क्षा रणम् । ओष० ५५ । ओष० १०० । एवमि उच्छोल्लेखा । नि० चू० प्र० १८८ अ ।

उच्छोल्लेखपाहोअ-उच्छोल्लनया-उदकायतनया प्रर्येण धावति-पादादिशुद्धि करोति य स उत्सोल्लनाप्रवाही । दश० १६० ।

उच्छोल्लिति-प्रक्षालयन्ति । गण० ।

उच्छोल्लेह-अमतो मुखा चपेया ददाति । भग० १७५ ।

उच्छोल्लेख-ईषद् उच्छोल्लेन विख्यात । आचा० ३६३ । सहृदुत्वेन प्रक्षालनं कुर्यात् । आचा० ३४२ ।

उच्छोल्लेति-सहृदुत्वेन प्रक्षालनम् । नि० चू० प्र० ११६ आ ।

उज्जु-ऊज्जु-साधारहित संयमवान् वा । दश० ९६० ।

उज्जु-दृष्टिवाचे मन्त्रमेद । तम० १०८ ।

उज्जुमह-ऊज्जुमति, ऊज्जुवी-प्रायो ॥ विनामान्यमानया हिणी मति । विदो० ३८० ।

उज्जुयालिभा-ऊज्जुयालिभा, वीरस्य केरलोपनिष्ठाणम् । आब० १३९ ।

उज्ज-आर्षराजदुद्रोहगततीति उद्रोहो । त्त० ३८ ।

उज्जमंतो-मृष्टपरगुणेन विमुक्तो विविक्तो । नि० चू० डि० २५ अ ।

उज्जम-उद्यम-यथाशक्ति अनुष्ठानम् । आचा० १५० । अना ल्यम् । औप० ४८ ।

उज्जममाणो-उज्जम-उद्यम वर्धय । आब० १३४ ।

उज्जयिनी-नगरीविशेष । नंदी १५५ ।

उज्जयन्त-पर्यनविशेष । अ० प्र० १६८ । क्रीडापर्यनवि शेष । भग० ३०६ । रैवतकम् । उत० ४९२ । अज्जमल वास्तव्यनगरम् । द्य० डि० ३५७ अ ।

उज्जयिनी-चण्डप्रयानाज्जयिनी । प्रथ० ९० । नगरीविशेष ।

आचा० २४८ । चू० तृ० २१८ आ । निसे० ४०६ । पुष्पा ल्यम् विवृता नगरी । निसे० ४०९ ।

उज्जयिनीराजपुत्र-उज्जयिनीया राजपुत्र । आना० २४८ ।

उज्जरा-प्रवाहा । आब० ६२० ।

उज्जल-उज्ज्वल-निपक्षलेनोपायफलहित । भग० ४८६, २३१ । निर्मल । जीवा० २२७ । प्राता० २०१ । बहिः येतवर्ण । अ० प्र० ५२८ । उज्जलम्-मगधैराग्नितम् । प्रथ० १५१ । शुद्धम् । जीवा० १८६ ।

उज्जला-उज्ज्वला-आब० १९७ । निपक्षलेनोपायफलहिता । प्रथ० १७ । उज्ज-प्राचत्येन मन्त्रिणागी अल्पमुपाय्या दाया । चू० डि० ४० अ ।

उज्ज-ऊर्गा-बलम् । द्य० प्र० १४४ आ ।

उज्जान-जल्प लोभो उज्जाणिवाए वचति । जेवा ईमि गग रस्म उवर्त्त डिय ते । नि० चू० प्र० २६५ अ । पुष्पाणिमदु- कृत्तुल्लाही उत्तवाही बहुजनभोग्यम् । प्रथ० १०७ । ऊर्ध्वं यानमस्तिमिति उधानम्-उद्वङ्गम् । आब० ७९७ । पुष्पा- निरुद्धमसुतुलमुत्तवाही बहुजनभोग्यम् । जीवा० २५८ । आब० १९७ । ऊर्ध्वं यानमुत्तानं-मार्गशीर्षतो भाग, उद्वङ्ग इत्यर्थः । सूत्र० ८८ । पुष्पादिमदु-कृत्तुलमुत्तवाही बहुजनभोग्यवन्- विशेष । प्रथ० ७३ । पुष्पादिमदु-कृत्तुलमुत्तवाही बहु- जनभोग्यम् । प्रथ० १२७ । औप० ३ । क्रीडापर्यन- नाना प्रयोजनाभावेनोत्थितविरचितयानराहणाधायमूर्तं तदु- कृष्टम् । अ० प्र० ३८८ । पुष्पकलोपेतादिमदु-कृत्तुलमुत्तवा- ण्यम् । औप० ४११ । जनक्रीडाव्यनम् । दश० २१८ । पुष्पादिमदु-कृत्तुलमुत्तवाही बहुजनभोग्यम् । भग० २३८ । पुष्पादिमदु-कृत्तुलमुत्तवाही बहुजनभोग्यम् । राज० ११२ । ऊर्ध्वं विरचितानि प्रयोजनाभावात् यानानि यत्र तदुत्तान-नगण्यश्रयवर्धनी यानवाहनक्रियाप्रदाया ध्वस्तकृष्ट । राज० २३ । व्यपक्रान्तापुष्पगोभितमिति । ठाण० ३१० । औपनिषदा निर्गते जने यत्र श्रुक्ते । द्य० डि० ३६० अ । यथाभूतादिमदु- कृत्तुविप्रा सज्जितानाशाहाहमदनोदवादिषु क्रीडार्थं लेवा उधानि यत्र तत्तत्प्रवृत्तिरुत्तममिदम् । अनु० २४ । परपुष्पकृष्टोपमनमोपगोभित, निपक्ष- वेरोत्तमानाथ बहुजनो यत्र भोतार्था यातीति । मन्० ११७ । पुष्पकृष्टादिमदु-कृत्तुलमुत्तवाही बहु-

जनपरिभोग्यानि । अनु० १५९ । पुष्पादिमद्भयुक्तम् ।
भग० ४८३ । आरामः-क्रीडावनं वा । उत्त० ४५१ ।

उज्जयिणी-उद्यानगृहाणि । ठाणा० ८६ ।

उज्जाणानि- उद्यानानि-पद्मपुष्पकल्लच्छायापद्मादिरक्षोपशोभि-
तानि बहुजनस्य विविधप्रेमस्योत्तमानस्य गोजनार्थं वान-
गमनं येषु । ठाणा० ८६ ।

उज्जाणियलेणाह-उशानगतजनानामुपकारिकगृहाणि नगर-
प्रदेशगृहाणि वा । भय० ६१७ ।

उत्तापित-उत्तापिका । भाष० ६७९ ।

उज्जाणियागमो-उद्यनिकागतः । आव० ४०२ ।

उज्जाणियागमणं-उज्जानिकागमनं । आष. ४५३ ।

उज्जाणेत्ति-प्रतिलोमगामिनीत्यर्थः । नि० चू० प्र० ४४ आ ।

उज्जालंतं-उज्ज्वालनम्-व्यजनाग्निर्मृद्वपापादनम् । दश०
१५४।

उज्जालभो-प्रज्वालकः । नि० घू० प्र० ५० अ ।

उज्ज्वालेह-उज्ज्वालयत, वीषयत । जं० प्र० १६२ ।

उज्जितगिरि-उज्जयन्तगिरिः, पर्यतविशेषः । आद्या० ४३८ ।
 पंखी ६० ।

उज्जिओ-मलवान् । वृ० द्वि० १९५ अ ।

उज्जितं-ऊर्जितम् । भाव० ३०४ ।

उज्जयिणी-उज्जयिणी । आव० ५५९ ।

उज्जीयितेयाशीर्षादि । नं० १६० ।

उज्जु-मम सज्जो वा । दश० ब० ५२ । श्रुतीः-ज्ञानदसान-
चारिप्राप्तयस्य नोक्षमार्गस्यानुज्ञाददृष्टिलः । यथाकस्मिन्प-
दार्थस्वरूपपरिच्छेदाद्वा, सर्वोपाधिमुदोऽवकः । आवा० १५४ ।
यदनुः-अदृष्टिलः । आवा० ४३ । अवकः, अनिपगितस्य-
भारः । ठाणा० १८३ । अवकः । उत० ५९० । श्रुतिभि-
मुपः । शेष० १५६ । वृत्तमानगतीतानगतवयवरिल्लामाद-
वस्यवनिह, यथविषयसदभिमुप वा । भाष० २८४ ।
अर्थातानगतपरवरीयपरिहरकमात्रल वदनु । अनु० १८ ।
उज्जुभ-कनुत्रुम-मायाद्विनः । लिट० १४० । अभिमुपः ।
दश० १८४ ।

उज्जुभायसा - कउभागाकायता गेनि अउज्जुभायता येमा
 ओपायय कउज्जुभायतादेरभोलेकादी जालुनया यान्ति । भग०
 ८११ । कउजी-मग्ग मा जामाअयमा च-दीपा अउज्जु-
 यता । टाण० ४०५ ।

उज्जुकडे-ऋजुकृत-ऋजुः-संयमस्तत्प्रधानं ऋजु वा-माया-
त्यागतः कृतम्-अनुष्ठानं यस्य सः । उक्तं ४१४ ।

उज्जुग-ऋजुम् । आव० ३८४ । दक्षिणहस्तः । ओष०
१५५ ।

उज्जुजङ्गु-श्रृङ्गवथ प्राञ्जलतया जडाश्च तत एव दुष्प्रतिपा-
द्यतया श्रृङ्गजडाः । उत० ५०२ ।

उज्जुतमिधे-यन् निर्मितादिक विदार्य कर्षकातिरूपाः पेश्यः
कृतं तद् अनुकमिजम् । वृ० प्र० १७५ अ ।

उज्जुते - ऋतुकः-भवकः, उद्यतो वा-अनलयः । प्रश्न-
१५४ ।

उज्जुत्तो-उगुक्तः । ओष० १६० ।

उज्जुदंसी - कजुदर्शी-श्रजुमोंसं प्रति श्रजुत्वात्संयमस्य
पश्यत्युपादेयस्येति श्रजुदर्शी-संयमप्रतिबद्धः । दश० ११८ ।

उज्जुपक्ष-शत्रुपक्ष. । ठाणा० २०२।

उज्जुभूय-ऋजुभूत-प्रगुणीभूतम् । उक्त० १८५ ।

उज्जुमः-ऋजुमतिः-मार्गप्रवृत्तबुद्धिः । दश० १६० ।

उज्जुमई - ऋजु-सामान्यप्राहिणी मतिरस्य स । नदी
१०९, १०८ । ऋजु-सामान्यतो मनोमात्रप्राहिणी मतिः-
मनःपर्यायज्ञानं येषां ते । औप० १८ ।

उज्जुया-शुक्रा-न वक्रा । जीवा० २५१ ।

उज्जुवालिया-प्रजुवालिका, श्रीरस केवलार्पितम्भानम् ।
आव० २२७।

उज्जुसंधिसंखेहयं-उज्जुसंधिसंखेदयाभो वा गगदमभा
पवेदने । नि० भू० द्वि० ८६ अ ।

उज्जुसुभे - अजु - अतीताऽनागतपरिदारेण परंपर्यापरिदारेण
वाऽऽदित्तं वक्षु सप्रयतीति अजुमृशः । रिसे० ११ ।
अजुमृश - अजु - वर्तमानमतीतानागतपर्यवर्तितामाद
वक्ष्वक्तिरतत्सप्रयति - गमयतीति । अजुभूत - अजु - परंपरि-
पर्ययादभिमुग धूने - ज्ञानमर्थयति । भाष० १८४ । अजु-
अवक धृतमस्य स्त्रीऽस्यजुभूतः, अजु - अवर्षक वक्षु मृश-
यतीति अजुमृशः । रिसे० ११७ । टागा० ११२ ।

उज्जुसुने - अज-अक्षरवर्षदादिभूय भूने-जाने यमगा
 जजुभुने, जजु वा-वर्षमानमतीता। पानवक्षरिपानाक्षर
 मज्जयति-यमयति इति अजसूचः । टाणः १० । जजु-
 वक्षरिवर्षदादिभूय भूने-जाने यमगः । टाणः १० ।
 जजु-अक्षरवर्षदादिभूय भूने-ध्वजाने यमगे । टाणः १० ।

ऋतु - अयं श्रुतमस्येति । अनु० २६५ । स्वर्ग्यं संपानं
न यन्तु नान्यदित्युपगमपरः । ऋतु वा - अतीतानाग-
तव्यपरित्यागादुत्पन्नं वस्तु सृजयति - यमयतीति ऋतुपुत्रः ।
टाणा० १५२ ।

उज्जुसुयं - ऋतुपुत्रं - नययती भेदः । प्रज्ञा० ३२७ । ऋतु-
अतीतानागतपरिहारेण प्राञ्जल वस्तु सृजयति - अभ्युपगच्छ-
तीति ऋतुपुत्रः । अनु० १८८ ।

उज्जुसेदीपसे - ऋतुप्रेषिणाप्तः - ऋतु - अवस्था प्रेषि -
आशयप्रदेशसंकिप्ता प्राप्ता । अनुप्रेषिणमः । उत० ५५७ ।

उज्जुहिता - प्रेर्यः । उत० ५५१ ।

उज्जु - ऋतु - यति, सतिरेव परमायनः ऋतुः । आचा०
१७६ ।

उज्जुहिता - गानीओ उज्जुहिताओ अडविहृतीओ उज्जुहि-
उज्जित अह्वा गोमुसहि उज्जुहिता । नि० सू० द्वि० ७१ अ ।

उज्जैत - रैवस्य । सू० द्वि० १०६ अ । उज्जयन्त - परित-
क्षेप । आच० ८२७ । परदारगमने परितगिक्षेप । आच०
८२३ ।

उज्जैणय - उज्जयिनी । आच० ६३६ ।

उज्जैणा - उपयोजना - सप्तधा । सू० द्वि० १४६ अ ।

उज्जैणि - उज्जयिनी, गुरितप्रहविषये पुरी । आच० ८१३ ।
सर्वकामविरक्तताविषये नगरी । आच० ७१६ । अज्ञानोदा-
हारे पञ्चोत्तराजधानी । आच० ८५९ । मालवदेशे नगरी ।
वरा० ५७ । निम्पमिद्धप्रान्ते पुरी । आच० ४१० ।
शायणदोहादहारे नगरीविशेष । आच० ७७७ । भद्रगुप्त
अधिरनिर्माणस्थानम् । आच० ३०३ ।

उज्जैणिमाओ - औजयिण्या । आच० ६४ ।

उज्जैणिमा - उज्जयिण्या । आच० २१० ।

उज्जैणी - उज्जयिनी, लवणबोधादहारे नगरी । आच० ७२१ ।

गुणविषये पुरी । आच० ८१५ । विनयप्रान्ते पुरी ।

आच० ७०८ । मित्रकर्मविषये नगरी । आच० ४०९ ।

मित्रीरपोदाहारे नगरी । दश० १०३ । योगसप्तहोत्रि-

प्रियोपयानप्रान्ते नगरी । आच० ६८८ । पितृगपुराज-

धानी । उत० २१३, १९० । औत्पत्तिर्गृहप्रान्ते नगरी ।

आच० ४१५ । भद्रगुप्ताचार्यस्थानम् । आच० ७९२ । नग-

रीविशेष । सू० प्र० १५१ अ, १९० आ । योगसप्तहोत्रिप्रा-

प्रान्ते नगरी । आच० ६७२ । प्रथमे आलोचनायोगे नगरी ।

आच० ६६६ । योगसप्तहोत्रे आपन्मृष्टधर्मप्रान्ते नग-

रीविशेष । आच० ६६३ । हस्तिमित्रगाथापनिष्ठा नम् ।

उत० ८५ । देवतागणितारागननगरी । उत० २१८ ।

उज्जयिनी - नगरीविशेष । उत० ९९, २९४, १०७, ८१ ।

प्रचीतनराजधानी । उत० ९६ । चैत्रिपञ्चमी भागगापु-

स्थानम् । सू० प्र० १७३ आ । सू० प्र० ३९, अ । नगरी-

विशेष । नि० सू० प्र० २६३ अ । नि० सू० द्वि० ७३

आ । सू० प्र० १९१ अ । सू० द्वि० २६७ अ । कालहा-

चार्यविहारभूमि । नि० सू० प्र० ३३९ आ । सू० प्र०

४७ अ । सू० तृ० १४९ अ ।

उज्जैणीनयरी - अवन्तीजनपदे नगरी । उत० ४९ ।

उज्जैणीसायगसुतो - उज्जयिनीप्रायश्चित्तपुत्र - उज्जयिण्या

प्रायश्चित्त । उत० २९४ ।

उज्जोभो - उद्योत - प्रभावमूह । जीवा० ७६७ । अनुष्ण-

प्रायश्चित्त । जी० प्र० ४३३ । दीव्यमानता । जीवा० १०९ ।

उद्योतं - चान्द्रप्रकाशम् । जी० प्र० २२९ ।

उज्जोडिति - उद्योतयन्ति । मय० ३२७ ।

उज्जोप्रह - उद्योतयन्ति - वृक्ष प्रकाशयति । भग० ३८ ।

उज्जोपमाज - उद्योतयन् । आच० ५० ।

उज्जोभो - उद्योत - रत्नादिप्रकाश । उत० ५६१ ।

उज्जोयगरे - उद्योतगर - केवलालोकेन तारापुंरुषयन-

क्षेत्रे वा नगरेष्वप्रकाशकरस्थित । आच० ४९४ ।

उज्जोयणमि - बहुदयाज्जन्तुसुरगण्यनुप्राप्तप्रायश्चित्तमुद्योतं

कुर्यान्ति यथा सतिदेशोत्तरदिक्पश्चिमदक्षप्रकारिमात्रमस्ती-

त्ययस्तत्तद्योतनाय । प्रज्ञा० ४७६ ।

उज्जोयणं - माणिक्य पमर्ण । नि० सू० प्र० १०७ अ ।

उज्जोयैति - उद्योतयन्ति । सू० ६३ । उद्योतयन् - ऋतु

प्रकाशयत । प्र० प्र० ४६१ ।

उज्जोयमाण - उद्योतयमान शुभ्रस्तारमन । टाणा०

४२१ ।

उज्जतागं - उज्जितवक्त्र, पात्रयम् । आच० ६६८ ।

उज्जता - उपयन्त । अनु० १३१ ।

उज्जसिओ - निम्न । आच० ७०४ ।

उज्जकृष्णिण्या - पञ्चमेषिणा उदकक्षिण्या । सू० द्वि०

७८ आ ।

उज्जयिणी-दगवातो सीतभरो सा य उज्जयिणी भणति ।
नि० च० प्र० २३२ आ ।

उज्जयिणी-वहिन्यन । वि० १००९ ।

उज्जयिणी-परिशाटः । आव० ५७६ ।

उज्जयिणी-उद्घाटनम् । आव० ६६५ ।

उज्जयिणी-उपक्रोमि । ५० प्र० ४६ आ ।

उज्जयिणी-अवहारः-परिशाटदुदकस्यापःपतनम् । भग० २३८ ।
प्रवाहः । (तं०) । उज्जयिणी-प्रवाहः । नदी ४७ । गिरि-
सादुदकस्यापःपतनामि । जं० प्र० ६६ । गिरिष्वम्भमां
प्रवाहाः । प्रज्ञा० ७२ । निज्जयिणी । ज्ञाता० २६ ।

उज्जयिणी-निर्गमः । ज्ञाता० १६३ ।

उज्जयिणी-उज्जा-उपयोगपुरस्मरं ध्यानकर्तारः । वि० १२२९ ।
अयोध्या, मगरगजधारी । आव० १६१ । अजितनाथ-
जन्मभूमि । आव० १६० । उद्घाटनद्वारं उपयोगकरमे
वर्तते, उज्ज इति चेदं ध्यानस्य अथ निर्वेदे, ततश्च प्राह-
तत्रैव उज्जा, उपयोगपुरस्मरं ध्यानकर्तार इत्यर्थः ।
आप० ४४९ । अनन्तनाथजन्मभूमिः । आव० १६० ।

उज्जाहो-विष्णुः । ५० दि० २४१ अ ।

उज्जाहो-उज्जा । ५० दि० २२९ आ ।

उज्जाहो-विष्णुः । ५० दि० २०९ आ ।

उज्जाहो-उपाध्यायः । उप० १०९ ।

उज्जाहो-उज्जा । आव० २१० ।

उज्जाहो-उज्जाहो-गर्ग्यवैश्वानरा । गृह० १२ ।

उज्जाहो-गर्ग्यवैश्वानरा । ५० तृ० १०३ अ । ५० दि०
२४२ आ ।

उज्जाहो-गर्ग्यवैश्वानरा । वि० ११९ ।

उज्जाहो-गर्ग्यवैश्वानरा । आव० ५०० । गृह्य-
शास्त्रे गर्ग्यवैश्वानरा । आव० ५०० ।

उज्जाहो-गर्ग्यवैश्वानरा । आव० ५०० ।

उज्जाहो-गर्ग्यवैश्वानरा । आव० ५०० ।

उज्जाहो-गर्ग्यवैश्वानरा । आव० ५०० ।

उज्जाहो-गर्ग्यवैश्वानरा । आव० ५०० ।

उज्जाहो-गर्ग्यवैश्वानरा । आव० ५०० ।

उज्जाहो-गर्ग्यवैश्वानरा । आव० ५०० ।

उज्जाहो-गर्ग्यवैश्वानरा । आव० ५०० ।

उज्जाहो-गर्ग्यवैश्वानरा । आव० ५०० ।

उज्जाहो-गर्ग्यवैश्वानरा । आव० ५०० ।

उज्जाहो-गर्ग्यवैश्वानरा । आव० ५०० ।

उज्जाहो-गर्ग्यवैश्वानरा । आव० ५०० ।

उज्जाहो-गर्ग्यवैश्वानरा । आव० ५०० ।

उज्जाहो-गर्ग्यवैश्वानरा । आव० ५०० ।

उज्जाहो-गर्ग्यवैश्वानरा । आव० ५०० ।

उज्जाहो-गर्ग्यवैश्वानरा । आव० ५०० ।

उज्जाहो-गर्ग्यवैश्वानरा । आव० ५०० ।

उज्जाहो-गर्ग्यवैश्वानरा । आव० ५०० ।

उज्जाहो-गर्ग्यवैश्वानरा । आव० ५०० ।

उद्घाटन—उत्थाय—उद्यमिविद्धारं प्रतिपद्य सर्वोद्धारं परित्यज्य
पद्ममुष्टिकं लोचं विपार्ययेन देवदुष्प्रेणेन्द्रशिष्येन युक्तं कृतं
सामायिकप्रतिज्ञं आनिर्भूतमन पयायज्ञानोऽप्रसारकम्भक्ष-
यायं तीर्थप्रवर्तनार्थं स्नेहाय। आवा० ३०१। उत्थान
उत्था—उद्धं वर्तन। राज० ५८।

उद्घाटन—उत्थानम्—उपवनसम्। नंरी २०७। प्रथममुद्घमनम्।
 उत ३५१। जम्भ। भग ६६१। वेष्टविशेष। ठाणा०।
 २३। उत्थानम्। पिण्ड० ७१। ऊर्ध्वमवनम्। भग०
 ३११। सूर्य० २८६। अथवाय मुरं प्रत्यभिमुखमनम्।
 सूर्य० २९६। वेष्टवेष्टविशेष। प्रजा० ४६३। ऊर्ध्व भव-
 नम्। ज० प्र० १३०। उत्पत्ति। ज्ञाता० १८९।

उद्घाणपरियाणियं—परियान-विनिषय्यत्विगपरिममनं तदेव
 पारियानिव-चरितं उरथानात्-जग्मन भाग्य्य पागियानिकं
 उ धानपारियानिकम् । भग० ६६० ।

उद्घाणपरियायणियं-उत्थानपर्यायनिकम् । आ० ६५ ।

उद्घाणसुप-उत्थानधुन-उठमन सहेत धुतमुत्थानधुतम् ।
नवी २०७ । -

उद्वाय-उत्पाय-अभ्युपगम्य । आचा० ३८ । सर्व मावय
कर्म न मया कर्तव्यमित्येव प्रतिज्ञामन्तरमारय । आदाय-
गृहीत्वा । आचा० १४० ।

उद्घाटन-उद्देश ठावणा उत्-प्रायमेन वा द्वावणा उद्घाटन ।
नि० चू० द्वि० ४७ अ ।

उट्टावणाग्रहणं - उपस्थापनाया हस्तिदन्तोच्चताकारहस्ता
दिभि र्यद्व रजोहरणादिग्रहण । गृ० टि० २८६ अ ।

उद्धिभ-उद्युक्त । ओष० २२० । उत्थित-उद्धमित । ओष०
१९ । उद्यत । ओष० २२० ।

उट्टिप्प-उत्थित - ज्ञानदर्शनचारिप्रोद्योभवान् । आचा० १७६ ।
 ऊ-प्राप्तयेन स्थित उत्थित । आचा० २४८ ।

उद्विग्न-वृत्तिन-सयमोद्योगवान् । आचा० २०४ । ३० ।
नि० चू० प्र० २०८ आ । ईश्वरीभतम् । पिण्ड० १२३ ।

उट्टी-अण । भाव० ६२४ ।
उट्टभह-अदृष्टाव्यय-निष्ठीगत् । भाव० ६८० ।

उद्देष्ट-उत्थाय-वियुद्धय । भग० १४० ।
उद्देष्टि-आयामि-आगन्तामि । भा० २८१ ।

उडुक्किसी-कपिविशेष । पृ० प्र० ५६ आ ।

उडप-उटन -तापमाथमगृहम् । निरय० २६ ।

उडओ-ओटज -तापमाथम । उत० ११४।

उडव-उडव-सापमाधमः जीवा० १०५। वीटिरो। नि०
चू० द्वि० ५३ भा। पण्टुटी। आव० १८५।

उडयसंठिया-उट्रसमिथा-तापसाधममंथिता । भाग-
लिकाबागस्य दशमं मुस्थानम् । जीवा० १०४।

उडुंकरिसि-ऋषिभिरेण । नि० घू० द्वि० १८ भा ।

उडुडुग-उडुडर -अनहाम्य । नि० च० तृ० ५० अ ।

उड्ड-अनु । नि० चू० प्र० २३९ अ । उड्ड-तमनाप-
तुम्यकादि । पिण्डः १०२ ।

उद्धृकः-तत्र । विद्मः ३५३ ।

उद्भूतकलाणिआ-ऋतुकल्याणिका, ऋतुपु पद्विधि वस्तु
णिका - ऋतुगिरिपद्विधित्वेन मयस्वर्गा अथवाऽमृत
कल्याणत्वेन सदा कल्याणकारिण्य । तै. प्र. २६३ ।

उत्सुपं-नी । आच।० ४१ ।

उडुवद्वियं-स्तुरदम्-शीतोष्णकाशोर्मपिकथम् । आना ७
३६५ ।

उदुर्ग-उदुपनि-उदना-नक्षत्राणा पति-प्रभु म । २५१ ।

उद्दिष्ट-सौधमं प्रथम प्रस्तुत । टाणा० ९५१ ।

उड्ड-कारविशेष । भग० ८८८ । श्रुतव-हिमाममाना ।
ठाणा० ८६ । नक्षत्र । उत० ३५१ ।

उद्भूतसंघादरे-सतुसंवत्सर, कर्मसंवत्सर, मधनसंवत्सरम् ।
सूर्य० १०८ । गस्मिन् सवत्सरे त्रीणि क्षातानि पृथ्व्यभिकानि

परिपूर्णान्यहोरात्राणां भवति एष ऋतुमवस्मर, ऋतवां
ह्येवप्रमिदः। वमन्नादयः तत्प्रधानमवस्मर ऋतुसमस्मर ।

सूय० १६९।

उभु-कुड्य। पृ० द्वि० ६१ आ।

उडुंचकादि-उडुपट्टकादि । ओष० ८९ ।

उद्बुधगा-उद्बुधका-याचका । मृ० प्र० ८६ आ ।

उद्बुध्य - उद्भवा - उद्देश्यस्तान् कुर्वन्ति, आत्मपक्वान्
कर्णाघाटेन पण्डित्वा तथैवोच्चगन्ति इत्यर्थः । वृ० हि०

६० आ ।

उद्भूतये-बुद्ध्याभा । नि० च० प्र० १५१ अ ।

उद्बुद्ध-उद्बुद्ध । औप १० ।

उद्भूति-व्यवस्थापयन्ति । भावः ११० ।

उडुयालग.- कोटपालकः । आच० २०४ । आरक्षकः ।
आच० २०४ ।

उडुग-पलालं । नि० चू० द्वि० ६१ अ ।

उडुच्छे-उडुचोपिते । नि० चू० द्वि० १३२ अ ।

उडुणकं-प्रपवः । नि० चू० तृ० २६ आ ।

उडु(इ)ति । नि० चू० प्र० २३२ आ ।

उडुमरं-उरपाणं । नि० चू० प्र० १९४ आ ।

उडुमादी-लितिलाणतो उडुमादी । नि० चू० द्वि० ४४ आ ।

उडुहणं-व्यवहणयोर्द्वयोरनवस्थाप्यः । वृ० प्र० ३०८ अ ।

उडुह-उपपातः । ओष० ८९ । प्रवचनहीला । ओष०
४८ । विना । पिण्ड० १०९ । अपवादः । आच० ८०० ।

उपपातः । ओष० १४९ । आच० १९५ ।

उडुहितो-निर्मलितः । उत० १३९ ।

उडुओ-अवतारितः । आच० १९६ ।

उडुयाओ-अवतारिता । दश० ५० ।

उडुयं-उडुगारितम् । आच० ७७९ ।

उडुयरो-यः समुद्रिणः सङ्गां वा व्युत्पन्नं वपलतया
हस्तादीन्यपि लेपयति । वृ० प्र० १७२ अ ।

उडुयालेउं-मधितुम्-मन्थनं कर्तुम् । दश० ६० ।

उडुति-छोति । नि० चू० प्र० २९० अ ।

उडुह-धरय । नि० चू० प्र० २३७ अ ।

उडु-वमनं । नि० चू० प्र० ३१५ आ । नि० चू० ५८ अ ।
वृ० प्र० ७५ अ । णीए समुद्रं वा वेलापाणियस्त प्रति-

वृत्त उडुं । नि० चू० तृ० ६३ आ ।

उडुउडास्त-ऊर्ध्वस्थितस्वैकमपरं, निर्यवृत्तितम्याभ्यात्, शुणो-
भितिरुप, मन्त्रनरापोहेनोर्ध्वविशेषस्य यदुच्चाल तदूर्ध्वोपरतम् ।
ठाणा० ३९ ।

उडुकपरेतु-ऊर्ध्वं कल्पेयु-ऊर्ध्वं कल्पोपरिवर्तिषु प्रवेयकादि-
निमानकेषु कल्पेयु-लोपमार्गदिषु, ऊर्ध्वं वा उपरिक्त्वन्त्ये
विदाशुष्यभजामवदिवतिविपयतयेति सौषमर्दयो प्रवेयवृत्त-
न्यस्य सर्वेऽपि कल्पा एव तेषु । उत० १८६ ।

उडुजाणू-शुद्धयुष्मिन्मानवज्ज्ञानं औपमदिविषयाभावाच्च
उत्कृष्टमानसं सज्जपदिश्यते ऊर्ध्वं जानुनी यम् स ऊर्ध्वजानुः ।
माता० २ ।

उडु-ऊर्ध्व-कर्णः । ओष०-१९८ । सुगोपरिवर्तनम् । उत०

२६८ । अनाच्छादितममाल्लग्रहम् । ठाणा० १५७ । ऊर्ध्वं ।
नंरी १५४ ।

उडुकवाडे-ऊर्ध्वमपि लोकान्तं स्पृष्टे ते अथोऽपि व लोकान्तं
स्पृष्टे ते ऊर्ध्वकपाटे । प्रज्ञा० ७५ ।

उडुकाएदि-ऊर्ध्वकयैः-द्रोणैः कावैर्वैक्रियैः । सूत० १३७ ।

उडुगो । ठाणा० १५८ ।

उडुघट्टणा-ऊर्ध्वघट्टना-मुसलीद्वितीयमेदः । ऊर्ध्वं वृद्धिका-
दिपट्टाणि घट्टयति । ओष० १०९ ।

उडुचरा-ऊर्ध्वचरा-गृध्रादयः । आच० १९१ ।

उडुठाण-ऊर्ध्वस्थानम्-कायोत्सर्गादि । उत० ६९९ ।
कायोत्सर्गं, ऊर्ध्वतया स्थानम्-अवस्थानं पुरुषस्य ऊर्ध्व-
स्थानम् । ठाणा० ३१ ।

उडुसा-मुपयता । भग० २५४ । ऊर्ध्वता-लघुपरिणामता ।
प्रज्ञा० ५०४ । भग० २३ ।

उडुमंतो-उडुमन्-अपस्तनमध्यमत्रिभागगतवातसङ्क्षोभ-
वशाज्जलमूर्ध्वमुत्तिष्ठन् । जीवा० ३०८ ।

उडुरेण-ऊर्ध्वरेण-ऊर्ध्वोपरिस्थित्यवस्थितमधोपलभ्यो रेणुः ।
भग० २७७ ।

उडुरेण-ऊर्ध्वरेण-स्वतः परतो वा ऊर्ध्वोपरिस्थित्यवस्थितमधोपलभ्यो
रेणुः । अनु० १६३ ।

उडुदलोप-तिर्यग्लोकस्वोपरिद्राव्युर्ध्वलोकः । प्रज्ञा० १४४ ।

उडुदलोपतिरियलोप-ऊर्ध्वलोकस्य यदुपस्तनमाकाशप्र-
देशप्रतरं यच्च तिर्यग्लोकस्य सर्वोपरितनमाकाशप्रदेशप्रतरमेव
ऊर्ध्वलोकवतिर्यग्लोकः । प्रज्ञा० १४४ ।

उडुलोपपरं-ऊर्ध्वलोकप्रतरं-तिर्यग्लोकस्य चोपरि यदेकं
प्रदेशिकमाकाशप्रतरं तत् । प्रज्ञा० १४४ ।

उडुवाए-ऊर्ध्वमुदुगच्छन् यो वाति वातः स ऊर्ध्व-
वातः । जीवा० ३६ । ऊर्ध्वमुदुगच्छन् यो वाति वातः
स ऊर्ध्ववातः । प्रज्ञा० ३० ।

उडुवियडं-मातरहितं छापरहितं परं पार्श्वतः पृष्ठपुङ्गवं
तदूर्ध्वविकृतं भवति । वृ० द्वि० १८९ अ ।

उडुवेया-ऊर्ध्ववेदिका, यय जानोरपरि हस्तौ हृदयो
प्रतिगम्यते सा । ओष० ११० ।

उडुदस्तासो-ऊर्ध्ववेदास । आच० ६२९ ।

उडु-ऊर्ध्व-वमनम् । वृ० प्र० ७५ अ ।

उडुह-ऊर्ध्व-उडुह-उडुह-उडुह । ओष०-१९९ ।

उद्दिष्टा-ऊर्ध्वकृता । आब० २२३ ।

उद्दोषवधगा-ऊर्ध्वलोकरस्तत्रोपपन्नः-उत्पन्ना ऊर्ध्वोप-
पन्नाः । ठाणा० ५७ । सौधमार्दिभ्यो द्वादशभ्यः कल्पेभ्य
ऊर्ध्वमुपपन्नाः ऊर्ध्वोपपन्नाः । जीवा० ३४६ ।

उणादि-उणप्रभृतिप्रत्ययान्तं पदम् । प्रश्न० ११७ ।

उण्युत्ता-स्थिता । आब० २७२ ।

उण्डा-पिप्पी । ज्ञाता० ९१ ।

उण्यय-उच्छिन्नं नतं-द्वयप्रद्वैतं नमनमभिमानादुत्तमम्,
उच्छिन्नो वा नवो-नीतिरभिमानादेवोत्तमो नयामाव इत्यर्थः ।
भग० ५७२ ।

उण्यर्णः । नि० सू० प्र० १२४ अ ।

उण्यमणी-उच्चाभिनी-विद्याविशेषः । दश० ४१ ।

उण्यय-उत्तमः-प्रधानजातिकः । आब० २४० ।

उण्ययविसालकुलवंसा-उज्जताः प्रधानजातिस्वात् वि-
शालाः-पितामहपितृभ्यामनेकसमाकुलाः कुलान्येव वंशाः-
अभ्यया देशं ते उज्जतविशालकुलवंशाः । आब० २४० ।

उण्यया-उज्जतानि-गुणवन्ति, उच्चानि । औप० ३ ।

उण्ययासर्ण-उज्जतासर्ण-उच्चासनम् । जीवा० २०० ।

उण्यर्ण-उर्णकं, ग्रामविशेषः । आब० २११ ।

उण्यय-अविलोममयम् । ठाणा० ३३८ । उर्णया इदम्
और्णिकम् । अनु० ३५ ।

उण्यय-ऊरणो रोमेसु उण्ययः । नि० सू० प्र० १२६ अ ।

उण्येज्ज-उपनेयम् । दश० ८६ ।

उण्य-उण्यं, उण्यरूपः । सूर्य० १७२ । उपति-दहति जन्तु-
मिति उण्यम् । उक्त० २८ । चतुर्थः परीपहः । आब०
६५६ । उण्यः-धर्मः । ठाणा० ३४५ ।

उण्यकालो-उण्यकालः-प्रीत्यः । औप० २१२ ।

उण्यय-उण्यम् । आब० ८५८ ।

उण्यवर्ण-उण्यपनम्-उण्यीकरणम् । पिण्ड० ८२ ।

उण्य-उण्यः । आब० ३८९ ।

उण्योदय-उण्योदकं-स्वभावात् एव क्वचिच्छिज्जरादुण्य-
परिणामम् । जीवा० २५ ।

उण्योदय-उण्योदकः । आब० ८५५ ।

उण्योल्ला-वृतेणि । आब० २१७ ।

उत्-प्राचत्येन, अपुनर्भनरूपतया वा । प्रज्ञा० ११२ ।
प्राचत्ये । प्रज्ञा० ५५९ ।

उत्कम्पनदीपाः-ऊर्ध्वदण्डवन्तः । ज्ञाता० ४४ ।

उत्करिफामेदः-समुत्थर्ममाणप्रत्यक्षस्येति । ठाणा० ४५५ ।

उत्कर्षण । ठाणा० १२२ । आबा० २७७ ।

उत्कुहित-विचनकादिः । भ्य० प्र० २८ अ ।

उत्कुण्टिकादि-आसनविशेषः । औप० ४१ । तुपरादयादि ।
औप० ४१ ।

उत्क्षिप्तचरका-उत्क्षिप्तं-पाकपित्ररात् पूर्वमेव दायकेनो-
दृतं तयो चरन्ति-गवेयन्ति ते । सू० प्र० २५७ अ ।
उत्क्षिप्यते । औप० २१५ ।

उत्तइया-उत्तेजिता-अधिकं दीपिता । दश० ११५ ।

उत्तर्ण-उत्तृणम्-उदगतवृणम् । प्रश्न० १४ ।

उत्तर्णा-दीर्घं(त्रि)णा । नि० सू० प्र० ३३६ अ ।

उत्तर्णाणि-उत्तृणानि-ऊर्ध्वोभूतानि सुगमि दीर्घाणिनिय-
न्त तानि यत्र मार्गे भवन्ति । सू० द्वि० ७९ अ ।

उत्तचकणमवशा-उत्तप्तकनकवर्णाः-ईषद्रक्तवर्णाः ।
प्रज्ञा० ९५ ।

उत्तम-उत्तमो गिरिषु सर्वतोऽप्यधिकममुल्लसत्वात्, मेरोध-
वृद्धो नाम । ज० प्र० ३७५ । गिरिगामुत्तम इति उत्तमः ।
मन्दरस्य चतुर्दश नाम । सूर्य० ७८ । मिष्यावमोहनीय-
ज्ञानावरणचारित्र्यमोहादिभिषिधतमसः उन्मुका इति उत्तमाः ।
आब० ५०८ । उपरिवर्ति । देवलोकाद्यपेक्षया प्रधानम् ।
उत्त० ३१९ । ऊर्ध्वं तमसः-अज्ञानाद्यतत्त्वा, अज्ञानरहित
इत्यर्थः । ज्ञाता० ७६ ।

उत्तमकट्ट-उत्तमकाष्ठा-प्रहृष्टावस्था । ज० प्र० ९८ । उत्तम-
काष्ठा-परमकाष्ठा, उत्तमावस्था परमकष्टो वा । भग० ३०५ ।
उत्तमकट्टपत्त-उत्तमकाष्ठापत्त-परमप्रकर्षणम् । सूर्य०
११ ।

उत्तमकट्टपत्ता-परमकाष्ठापत्ता, उत्तमावस्थायाः गता,
परमकष्टपत्ता वा । भग० ३०५ ।

उत्तमद्व-अनग्रनाय । (आउ०) । उत्तमार्थ-अनग्रनम् ।
औप० १४ । उत्तमः-प्रबानोऽर्थः-प्रबोजनं स उत्तमार्थः-
मोक्ष । उत्त० ३५३ । पर्यन्त्यमयाराधनाभ्यः । उत्त०
४७५ । मोक्षः । उत्त० ५२३ ।

उत्तमद्वकालमि-उत्तमार्थकाले-अनग्रन काले । औप० २२७
उत्तमद्वयवेम-उत्तमार्थवेदकः-उत्तमः-प्रबानोऽर्थः-प्रबो-

जन उत्तमार्थं, स च मोक्ष एव ते नृपेयति-अन्वेय
यतीति । उक्तं ३५३ ।

उत्तमद्वयपञ्चा - उत्तमार्थप्राप्ता, उत्तमान् तत्कालपेभ्यो
लुप्तानर्थान्-आयुष्यकापीन् प्राप्ता उत्तमार्थप्राप्ता, उत्तम
काशा प्राप्ता वा-प्रकृष्टावस्था यता । भग० २७७ ।

उत्तमसाहवेहि-उत्तमासुभिः । पठ० १-१० ।

उत्तमा-उत्तमा-प्रधाना, ऊर्ध्वं वा तमस इति उत्तमत ।
भाव० ५०४ । पूज्यभद्रस्य तृतीयाग्रमहिषी । भग० ५०४ ।
ठाणा० २०४ । प्रथमरात्रिनाम । सूर्य० १४७ । ज० प्र०
४९१ ।

उत्तमार्धम्-परार्धं, महार्धं वा । दश० २२१ ।

उत्तमुत्तम-उत्तमोत्तम-अतिशयप्रधानम् । उक्तं ३१९ ।

उत्तमेण-ऊर्ध्वं तमस-अज्ञानापात, तथा तेन ज्ञानयुक्तेन ।
उत्तमपुरुषासेवितराहोतमेन । भग० १२० ।

उत्तर्पते-उत्तुगमान-ऊर्ध्वं व्यध्यमानम् । विषा० ७४ ।

उत्तर-वातकम्पकवली । नि० पू० प्र० ३५३ आ ।

उत्तरम्-उत्तरात् । जीवा० ३५९ । उत्तरङ्ग-द्वारस्थोपरि ति
योग्यवदिद्यत काष्ठम् । जीवा० २०४ । ज० प्र० ४८ ।

उत्तर-उत्तरत-उत्तरदिश्वर्ता सर्वेभ्यः भरतादिवर्षेभ्य इति,
मेरुनाम । ज० प्र० ३७६ । ऐरावते द्वाविंशतितमतीर्थकर ।
सम० १५४ । अप्रवर्ती । विशादिशकलभावेऽनुब्रूयनीय ।
ज० प्र० ४६२ । भक्षधारणीयशरीरापेक्षया कार्योपात
कालापेक्षया चोत्तरमात्रभावि । ज० प्र० ४०२ । कार्यम् ।
मूत्र० २८७ ।

उत्तरभरतीर्वा-उत्तरमा तद्विषयः उत्तरगद्दीपा । भग०
४९२ ।

उत्तरउत्तरा-उत्तरीतगविमानवासिन, उत्तरी वा उपरितन
स्थानवर्ती, उत्तर-प्रधाना येषु ते उत्तमेतत् । उक्तं
१८७ ।

उत्तरकुण्डल-उत्तरकुण्डल-तनुप्राणविशेष । विषा० ४१ ।

उत्तरकुण्डल उत्तरकुण्डल-तनुप्राणविशेष । विषा० ४३ ।

उत्तरकरण-मूलतः स्थितेभ्य उपपन्नस्य पुनस्तत्काल
विशेषाधानात्मकं करणम् । ज० प्र० १५४ । औदारिकं
। क्याहारपु तैत्तरीयकामयोग्यन्तमभवात्प्राधान्यार्थवाचक
ग्यामि । ज० प्र० १९७ ।

उत्तरकिरियं-उत्तरक्रियम्-उत्तरा-उत्तरशरीराश्रया क्रिया-
नतिलक्षणा यत्र गमने वस्तुत्तरक्रियम् । भग० २१० ।

उत्तरकुरा-उत्तरपूर्वतत्क्रियपर्यंतस्य अधिकमायामीशानदेन्दु
स्व रामाराखा राजधानी । जीवा० ३६५ । ठाणा०
२३१ । नेमनाथशिबिकानाम । सम० १५१ । उत्तरकुण्ड ।
भाव० ११६ । मेरोर्मन्वृद्धीपगत उत्तरत उत्तरपुरेनामा
विदेह । ज० प्र० ३१० ।

उत्तरकुत-कुरविशेष । जीवा० ३६६ । वापीनाम । ज०
प्र० ३७० । नेमनाथस्य शिबिका । उक्तं ४९२ । साक्षि-
नगरे उद्यानम् । विषा० ९५ । भाव० ११५ । क्षेत्रवि
शेष । ठाणा० ९८ । अकर्मभूमिविशेष । प्रज्ञा० ५० ।

उत्तरकुण्डे-उत्तरकुण्डेवदूढ । ज० प्र० ३३७ ।

उत्तरकुण्डहे-उत्तरपुरी महाग्रह । ठाणा० ३२६ । उत्तर
कुण्ड इति विशेष । ज० प्र० ३३० ।

उत्तरकुण्डस्य उत्तरकुण्डस्यभावात् । भग० ३७९ ।

उत्तरकुण्डा-उत्तरकुण्ड । पठ० ३१-८ ।

उत्तरकुण्ड-उत्तरकुण्ड-गन्धमादनपर्वते वस्तुर्षुवत् ।
ज० प्र० ३१३ ।

उत्तरकुलम्-गङ्गाया उत्तरकुलं तत्र वास्तव्यम् । भग०
५१९ । औप० ९० ।

उत्तरकुला-उत्तरकुलगा-गङ्गात्तरकुलवास्तव्यास्तापना ।
निरय० ८५ ।

उत्तरखलियकुडपुर-नगरविशेष । आचा० ४२१ ।

उत्तरगंधारा-उत्तरगन्धारा-गन्धारस्वरस्य पञ्चमी मूर्च्छना ।
जीवा० ११३ । गन्धारप्रामाण्य पञ्चमी मूर्च्छना । ठाणा०
३९३ ।

उत्तरगजभो-उत्तरगजभ-वातविशेष । भाव० ३८४ ।

उत्तरगुण-उत्तरगुण, शीर्षगुणमार्थकामनकोपवादिताप
रूप । विशेष १-१६ ।

उत्तरगुणनिर्मित-पुरुषाशोभ्याकारवन्ति द्रव्याणि ।
भाव० ३७३ ।

उत्तरगुणनिर्वर्तित-यस्तु राशान्येवमदिध्यानिमित्त
म् । वृ० प्र० १५३ अ ।

उत्तरगुणपञ्चक्याण-उत्तरगुणप्रताप्यानाम् । भाव०
४३९ ।

उत्तरगुणलङ्घि - उत्तरगुणाः-विषयविशुद्धपादयस्तेषु चेद
प्रमातायां दृष्टाने तदप्य उत्तरगुणलङ्घि-तपोन्विषम् ।
अथ० ७१५ ।

उत्तरगुणा - दशविधप्रत्याख्यानरूपाः । अथ० ८९४ । नि०
५० डि० १९६ अ । मूलगुणापेक्षया स्यान्त्यामीन । उत्त०
५१६ ।

उत्तरगुणे - उत्तरगुणविपर्य-श्रौतकृतादि । आथ० ३२५ ।
उत्तरगुणिलिङ्ग - उत्तरगुणम्, यद् नन्दन इत्या पञ्चमहता
शब्देन मन्तकेन बन्ध इति भवति, कृतिरमेति एकेनवि-
शतमो गुणः । आथ० ५४४ ।

उत्तरजम् - उत्तराध्वः - उत्तराध्वनम् । नृगीया निरुपितः ।
आथ० ६१ ।

उत्तरजम्पया - उत्तराध्वनानि । आथ० ७५५ ।

उत्तरजम्पयाई - उत्तराध्वनानि-मनौष्यि चाप्यनानि
प्रानान्येव तथाऽप्यम्येव रूपयोगाभ्यनमद्वयान्यन्येन
प्रतिद्वानि । नदी २५६ ।

उत्तरजम्प - उत्तराध्यायाः - उत्तराः - प्राना अर्थावन्त इत्य-
ध्याया - अध्वनानि तत् उत्तराद्य ते अध्यायाः । उत्त०
७१२ ।

उत्तरहृभरदकूड - उत्तरार्धभरतनाम्नो द्वेष्य निवास-
भूतं कूटं उत्तरार्धभरतकूटम् । जे० प्र० ७७ ।

उत्तरणं - निरंतरं । नि० ५० डि० ७७ अ । एवाए चेद आणो
य गण्डा मे उत्तरणं । नि० ५० डि० ७७ आ । मुंबीदुपादिभि-
नीचजितैर्द उदीर्यते तद् उत्तरणम् । वृ० वृ० १९१ अ ।
जय तरंगो जले संप्रेक्षितं ते मध्य उत्तरणं भवति । नि०
५० डि० ७८ आ ।

उत्तरहारिता - उत्तराहारिका । ठाणा० ४०८ ।

उत्तरजे - उत्तरार्ध - उत्तरभागे । जे० प्र० ४८२ ।

उत्तरप्रयोगकरणे - उत्तरप्रयोगकरणं, नीचयोगाकर्णद्वितीय-
भेदः । आथ० ८५८ ।

उत्तरपट्टो - उत्तरपट्टः । ओष० २१७ । उत्तरपट्टः । ओष०
८३ ।

उत्तरपट्ट्याहृतं - गत्यामनितसणे द्वितीये भेदः । अथ०
२८१ ।

उत्तरपरिकर्मक्रियते - उद्विष्यते । आथ० ७६५ ।

उत्तरपासो - उत्तरपार्श्वः । श्रीवा० २०४, ३५० ।

उत्तरपुरच्छिमिहामो - उत्तरपूर्वम्, उत्तरपूर्वमां शिति ।
जीवा० १४४ ।

उत्तरपुरच्छिमे - अतिरूपेण, उत्तरपूर्वको शिक्तिभग-
ईमानयोगः । हर्ष० २ ।

उत्तरपुरस्त्रिमोहं - उत्तरपूर्व, ईमाने चेनं इत्यर्थः । हर्ष०
२१ ।

उत्तरपुण्या - ईमानचेनः । आथ० ६३० ।

उत्तरपुण्यी - उत्तरपुण्यी, इत्योणा । आथ० २५५ ।

उत्तरपुल्लिस्त्रहृगणे - गणविशेषः । ठाणा० ४५१ ।

उत्तरमद्रपट्टः - प्रोटराः । हर्ष० ११४ ।

उत्तरमंदा - उत्तरमंदाभित्ता गान्धारस्वरगान्धारी गान्धरी
मूर्तना । जे० प्र० ३८ । मन्थमन्थमन्थ प्रथमा मूर्तना ।
ठाणा० ३९३ । गान्धारस्वरगान्धारी मूर्तना । श्रीवा०
१९३ ।

उत्तरमहुर - नगिर्विशेषः । नि० ५० प्र० ३१० अ ।

उत्तरपाप - उत्तरपादः - उत्तरपादः । आथ० १४३ ।

उत्तरवेउत्थिये - उत्तरवैधियम् । प्रभा० २५८ ।

उत्तरवेउत्थियं - उत्तरवैधियम्, उत्तरमुत्तराभित्तिमन्थम
तिनमन्थमितिधियं, वैद्विदि विद्विदि तेन विद्विदि
वैद्विदि । तिसिष्टकम् विविष्टामगामुविष्टमन्थमिधानम-
मीनीनुत्तरमागुत्तेन जनिनमनिमनोहारिमगीयकम् । अथ०
प्र० १९५ आ । उत्तरवैधियम् - वैद्विदिताद्वैद्विद्योगात्त-
आदि वैधियम् । अथ० ७७ ।

उत्तरवेउत्थिया - उत्तरवैधिया, नद्विष्टमोत्तरात्तं कर्तव्यमा-
धिर वा विद्यते वा । अनु० १९३ ।

उत्तरसत्तासुमो - उत्तरसत्तासुमो, उत्तरपौर्णमासभेदः ।
आथ० ३६६ ।

उत्तरसादा - उत्तरगण्डा, अकर्मितजन्मनशायम् । आथ०
२५५ ।

उत्तरसाला - अथनिकार्थिद्वयो दयमान वा साला -
उत्तरमाला । नि० ५० प्र० २६५ अ ।

उत्तरा - उत्तरमपुरा । अथ० ६८८ । उत्तरावाला । आथ०
१०५ । उत्तराभादपदा - उत्तराभादपदा "उत्तराभाद" । हर्ष०
१३० । उत्तराभादपदा, उत्तराभाद, उत्तरमपदा । जे०
प्र० ५०२ । उत्तरमपुरा । अथ० ३५६ । केद्विष्टि-

भूतेर्मणिनी । आष० ३२४ । शिवभूतेर्मणिनी । वि० १०२२ । मध्यमग्रामस्य तृतीया मूर्छा । ठाणा० ३९३ ।

उत्तरार्धयम् । अग० २६८ ।

उत्तरापथे-देशविशेषः । नि० चू० तु० ४४ अ ।

उत्तरावक्रमणं-उत्तरस्यां दिश्यपक्रमणं-अन्तरणं यस्माद् उत्तरापक्रमणम्-उत्तराभिमुखं पूर्वं तु पूर्वाभिमुखमापीदिति । अग० ४७७ । उत्तरस्यां दिश्यपक्रमणं-अन्तरणं यस्मात्पुनरावक्रमणं-उत्तराभिमुखम् । ज्ञाता० ५६ ।

उत्तरापथ-उत्तरापथः, उत्तरदिशिभागः । आष० ९९ । नि० चू० प्र० ९६ आ । उत्तरदिशाता देशाः । वि० ६२४ । उत्तरदिक्षुस्वन्धी देशः । आष० ८३०, २९५ । वृ० द्वि० २२७ अ । नि० चू० प्र० १६ अ ।

उत्तरासंग-उत्तरासङ्गः, वक्षसि निर्धमिदस्तारितवक्षसिविशेषः । ज० प्र० १८७ । उत्तरीयस्य देहे व्यासविशेषः । अग० १३८ ।

उत्तासनगं-उत्तासनकं-भयंकरम् । ज्ञाता० १३३ ।

उत्तरासमा-मध्यमग्रामस्य चतुर्थी मूर्छा । ठाणा० ३९३ ।

उत्तरासाढा-उत्तरापाढानां-उत्तरापाढार्पन्तानां नक्षत्राणाम् । सूर्ये ११४ ।

उत्तरासाढाणक्षत्ते-उत्तरापाढानक्षत्रम् । सूर्ये १३० ।

उत्तरिक्तम्-उत्तरीय-लक्षयितुम् । ठाणा० ३०९ ।

उत्तरिज-उत्तरीयम्-उत्तरासङ्गः । ज० प्र० १८९ । अग० ३९९ । वसनविशेषः । अग० ४६८ । उपस्किायाच्छादनम् । ज्ञाता० २७ ।

उत्तरिज्य-उत्तरीयकं-उपरितनवसनम् । उपा० ५० ।

उत्तरीकरणं-उत्तरकरणं पुनः संस्काराद्विर्णोपरिकरणम् अथैव, उत्तरं च तत्करणं च इत्युत्तरकरणं, अनुत्तरमुत्तरं क्रियत इत्युत्तरीकरणम् । आष० ७७९ ।

उत्तरीयं-प्रावरणं प्रच्छदपटीत्यर्थः । उत्तरीयं पुनर्यत् तदुपरि प्रतीर्यते । वृ० प्र० ९८ अ ।

उत्तरोट्टोमा-दादियाओ । नि० चू० प्र० १९० अ ।

उत्तरो-उत्तरप्रज्ञानं सज्जतस्ममिद्विगहनं । नि० चू० प्र० ६३ अ ।

उत्ताणग-उत्ताणः । आष० ६४८ । उत्ताणकाः-ऊर्ध्वमुख-आयिनः । ज० प्र० २३९ ।

उत्ताणतो-उत्ताणकः । उपा० २४४ ।

उत्ताणयं-उत्ताणकं-उत्ताणीकृतम् । प्रभा० १०७ । उत्ताणकम्-ऊर्ध्वमुखम् । उपा० ६८५ । अग० १२५ ।

उत्ताणसेज्यम् । निरव० ३४ ।

उत्ताणा-उत्ताणा । ठाणा० २९९ ।

उत्ताणं-स्पष्टम् । प्रभा० ५९९ । प्रतलम् । ठाणा० २७८ ।

स्वच्छतयोपलभ्यमध्यस्वरूपत्वम् । ठाणा० २७८ ।

उत्ताणीकृतं । सूर्ये ३६ ।

उत्ताणती-अन्तरायन्ती । आष० ६७६ ।

उत्तारो-उत्तारः-अधस्ताद्वन्तरणम् । जीवा० २६९ ।

जलमध्याद्वर्हिर्निर्गमनम् । जीवा० १७७ ।

उत्ताल-उत्-प्राबल्यायै इत्यन्तितालमस्थानताले वा । ठाणा० ३९६ । अनु० १३२ । उत्-प्राबल्येन अतितालं अस्थान-ताले वा । ज० प्र० ४० । जीवा० १९४ ।

उत्तालिजंताणं-आलपनम् । राज० ४६ ।

उत्तासणओ-उद्देशजनकः । ठाणा० ४६९ ।

उत्तासणयं-उत्तासणिका-स्मरणं तापुद्देशजनिका । अग० १७५ ।

उत्तासिया-उत्तासिता-आस्फालिता । अग० १५४ ।

उत्तिग-उत्तिगः-पिपीलिकसन्तानकः । आषा० २८५ ।

तृणमः । आषा० ३२३ । रज्जुम् । आषा० ३७९ ।

उदयं हस्तादिना पितृते । नि० चू० तु० ६३ अ । कृत्तिका-

नगरम् । दश० १७५ । सर्वच्छत्रादिः । दश० २२९ ।

गर्भभाकृतिशीकविशेषः, कीटिगनगरं वा । आष० ५७३ ।

कीटिगवासे । नि० चू० प्र० २५५ आ । कीटिगनगरम् ।

उत्तिगो, फणहओ वा । नि० चू० द्वि० ८३ अ । कीटिगन-

गरम् । वृ० तु० १६६ अ । छिद्रं । नि० चू० तु० ६३ अ ।

कीटिगनगरयं । दश० चू० ८० ।

उत्तिगसुदुम-उत्तिगसूर्य-कीटिगनगरम् । दश० ३३० ।

उत्तिणो-उत्तीर्ण-अवतीर्णः । औप० २० ।

उत्तिघ्न-अवतीर्णः । दश० १९५ ।

उत्तिमं-उत्तमम्-श्रेष्ठम् । आष० ४८७ ।

उत्तिमद्वो-उत्तमार्थ-अनशनम् । वृ० द्वि० १०० अ । उत-

मार्थ-कास्तम्यम् । आष० ६९६ । भक्तप्रत्याख्यानम् ।

आष० ५६३ ।

उत्ती-उत्ति, इच्छकरणम् । आष० ४६४ ।

उत्तुवणा-उत्तेजना । वृ० द्वि० ७२ आ ।

उत्तुड-देवी० गन्धे० ध्य० प्र० २१० आ ।

उत्तुया-उपेक्षिता । वृ० तु० २७ आ ।

उत्तुडियाह-राज्यादि । आव० ५५५ ।

उत्तुपियं-उत्पत्ति-स्नेहितम् । प्रथ० ५९ ।

उत्तेड-विन्दुः । विण्ड० १० ।

उत्तेसा-अपवर्त्य । आव० ६२४ ।

उत्थरंत-आस्तृणन्-आच्छादयन् । प्रथ० ४७ ।

उत्थरमाणी-अभिभवन् । आव० ५६७ ।

उत्थल - उन्नतानि-स्फाति ध्रुवपुच्छवृक्षाणि । जं० प्र० १६८ ।

उत्थलं । ओष० १९२ ।

उत्थान-उत्थानं-मूलोत्पत्तिम् । उत० ४७५ ।

उत्थाण-अतिसारः । ध्य० द्वि० २७४ अ ।

उत्थिय-दुर्ध-सह्यान्तरं, तीक्ष्णान्तरमित्यर्थः । उपा० १३ ।

उत्थितयादः-उत्थितस्तद्वादः । आचा० २०३ ।

उत्थिय-उत्थियः-दुष्टिकः । अग० ३२४ ।

उत्थुमण-अवस्तोभनम्, अनिष्टोपशान्तये निष्ठीवनेन युक्त-रणम् । वृ० प्र० २१५ अ ।

उत्थला-हस्तिनागपुरे भीमस्य भार्या । ठाणा० ५०७ ।

उत्थलिनीकन्द-पद्मनीकन्दः । प्रज्ञा० ३७ ।

उत्पातनिपातप्रसक्तसंकुचितप्रसारितरेकरचित-
भ्रान्तसङ्भ्रान्तः-एकचित्तमो नाव्यविधिः । जीवा० २४७ ।

उत्पादपूर्व-प्रथमपूर्वनाम । उत० ३८२ ।

उत्पादसभा-उत्पादभवनविमानभाविनीसभा । प्रथ० १३५ ।

उत्पादिताच्छिन्नकौ-तुल-स्वविषये ध्येयानां जलितम्-
विच्छिन्नं कौतुकं येन तत्तथा । पदविशिततमो वचनातिशयः ।
सम० ६३ ।

उत्प्रासनं । उत० ४३४ ।

उत्प्रासयेत्-आचा० १२९ ।

उत्प्रासयचनं । नि० धृ० प्र० १०८ आ ।

उत्प्रास्यमान-उन्नतमाना-मर्वाभ्यातो महता चारित्र्यमोहेन
मुपनि ससारमोहेन बोधत इति । आचा० २१६ ।

उत्प्लुत-भीतः । शाता० १६१ ।

उत्प्लुत्य-पुष्टया गत्वा । सूत्रे० ४७ ।

उत्प्लुत्य-अनुजानीह । ओष० ६८ ।

उत्सर्गसमितिः-स्पष्टिते स्यात्तज्ज्ञानमनुप्राप्तिं निरीक्ष्य
प्रमुञ्च्य च मृत्युपरीक्षादीनामुपगमः । तरगा० ९-५ ।

उत्सर्गसूत्रं । वृ० प्र० ५१ आ ।

उत्सर्गविवादसूत्रं । वृ० प्र० ५१ आ ।

उत्सर्पण-धियाविरोधः । आचा० ३६४ ।

उत्सादितं । उत० ६५ ।

उत्साहः-सुशार्परावर्तनायामभियोगः । वृ० प्र० ११३ आ ।

उत्सिक्तं-काञ्चिकस्य मीढिरिणीतो यद् भित्काशनं तद् । वृ०
प्र० २७५ अ ।

उत्सिका । उत० ३१९ ।

उत्सूर वेलातिममः । पिण्ड० ७१ । विरो० ६१७ ।

उत्सृजति-मुपति, निमुजति । विज्ञे० २०९ ।

उत्सृज्य-सृज्य-प्रासादादि । आव० ८९६ ।

उत्सृष्टम्-उत्सर्जनम्-स्वायः । आचा० ३६२ ।

उत्सेधयदुलं-उत्सेधाख्यो नामेरधस्तनो देहभागो मृष्टते,
ततः सह आदिना-नामेरधस्तनभागेन यथोक्तप्रमाणल-
क्षणेन वर्तते इति नादि, उत्सेधयदुलमिति भावः । जीवा०
४२ ।

उदक-उदको-येनोदकमुदयते । जं० प्र० १०१ । जीवा०
२६६ ।

उदखसम्-अपहृष्टपीनवहादिभिक्षुनेषनम् । उत० ५९९ ।
पिण्ड० १५३ ।

उदन्त-सरीरवृद्धाणी, वृत्ता । नि० धृ० तु० १३३ अ ।

उदन्तः-वृत्तान्तः । आव० ६९९ ।

उदन्तवाहयो-उदन्तवाहकः, वृत्तान्तवाहकः । आव० ५३९ ।

उदन्तवाहतो-उदन्तवाहकः-दूतः । उत० १०८ ।

उद्वह्य-उद्वहः-हर्मणां विपाकः स एदीदिक-क्रियामात्रं,
उद्वेन निष्पन्न-औदधिकः । अग० ६४९, ७१२ । औद-
धिक-ज्ञानावरणादीनामध्यानां प्रवृत्तीनामात्मीयात्मीयस्वरू-
पेण विपाकतोऽनुभवमुद्वहः स एव, यथोक्तं कौद्वेन
निष्पन्नः । अनु० ११८ ।

उद्वह्य-उद्वहः-अनुक्रमोदिनस्मरेति । अग० ५१२ । अनुक-
मगतानामुद्वहः । अग० ९०३ ।

उद्वह्य-उद्वहः, यद् विन्दुमहितं भाजनादि गलद्विन्दु-
रिति । ओष० १७० । स्पष्टोपलभ्यमानत्रयसंघर्षः, अन्ध-

यस्यक्षितान्तुर्यमेद । पिण्ड० १४० । उन्वेनाद् । अ० १६० । ग३द्विदु । आचा० ३४६, ३७९ ।

उद० उह्यादि-उदकादि । आव० ५२ ।

उदप-पर्वगवनस्पतिविशेष । प्रज्ञा० ३३ । उदय । ओष० ११३ । उदक-अन्ययुक्त । भग० ३२३ । पेडाळपुत्रो निर्मन्य । सूत्र० ४०९ । यष्ट आजीविकोपासक । भग० ३६९ । जलरहचनस्पतिविशेष । प्रज्ञा० ३१, ३३ । जम्बूद्वीपभरते आगामिसप्तमतीर्थकर । सम० १५३ । तृतीयतीर्थरूपवर्भवनाम । सम० १५४ । उदय-जीवगतो हेत्यातिप्रियाणाम्, पर्वप्रदानाभिमुख्यवर्णनं कम् । उत० ३५ । उदय-विपाकवेदनानुभवइव । पिण्ड० ४१ । उदक । प्रश्न० २० । निर्मन्यविशेष । सूत्र० ४०७ ।

उदपचरा-उदकचरा-उदक चरन्तीति उदकचरा-पुतरक चरन्तकलोत्पन्नकसा मस्यवच्छपादय । आचा० २३८ । उदक-पक्वविशेष । आचा० २६ । जलरहमेद । आचा० ५७ ।

उदकगृहम्-उदकभवनम् । आचा० ३४१, २३८ ।

उदकप्रतिष्ठापनमात्रक-उपकरणभावोदकप्रक्षेपस्थानम् । आचा० ३४१ ।

उदकरज-उदकरैरुत्तमम् । औप० ४७ । आचा० १९१ ।

उदकार्द्र-विदुस्तुति । सू० २० २८२ आ ।

उदग-उदक । सूत्र० ३०७ । भगवत्पर्व । दश० सू० १२० । नि० सू० द्वि० ७९ अ । उदकम्-अनन्तवनस्पति विशेष । दश० ७९९ । नगरपरिखाजलम् । ज्ञाता० १० । जलाधायमानम् । भग० ९२ । जनपदसत्ये पय उद कार्द्रव्यम् । दश० २०८ । एतद्देवोपमावत् खल्वक्षय नमुपभोग्यम् । माधोरुपमानम् । दश० १९ । शिराषा नीयम् । दश० १५३ ।

उदगाग्ने-उदकाग्ने-वागन्तरेण जलप्रवर्णहेत । भग० १३३ ।

उदगजोगिया-उदकस्य यानय-पणिनामकारणभूता उद कयोमय त एवोदकयोनिवा-उदकजननस्यभावा । ठाणा० १४२ ।

उदगणाध-पश्चात्तद्वादी ज्ञातम् । उत० ६१४ । उदक-नगरपरिखाजलं तदेव नात-उदाहृण्य उक्तं ज्ञातम् । पाता०

१० । सम० ३९ । ज्ञाताया द्वाद्वागम्ययनम् । आ० ५५३ ।

उदगतीर-उदगागारात् तस्य निजति उदगं त उदगतीरं दूषि गजति उदगं तस्माद्वा होइ त उदगतीरं, तो जपिय गरीपूरेण भवमति त उदगतीरं अहवा जहि ठिएहि जल बीमति अहवा गरीए नदीए उदगतीर अहवा जहि ठितो जलद्विएण सिंचति सिधुगंगादिना तं जत्तीरं, अहवा जावतिय विविभो फुसति अहवा जावतिय जलेण फम् त उदगतीरं । नि० सू० १६ अ ।

उदगत्ताभा-गीतमगोशतरमेद । ठाणा० ३९० ।

उदगद्रोणी-उदगद्रोणी वा अरहृदस भवति नीए उक्कि यदीओ पाणिय पावति । अहवा परंगणए कट्टमया अप्पोदएम् देसेसु कीरइ तस्य मणुस्मा ष्ठावात् । दश० सू० ११० । जलभाचनं यत्र तप्तं लोहं शीतलीकरणाय सिध्यते । भग० ६९७ । उदकद्रोणि-अर्हदृजलधारिका । दश० २१८ आ ।

उदगपउरो-उदकप्रचुर-देशविशेष मिन्धुविषयवत् । द० सू० १३८ आ ।

उदगपहण-उदकपननम् । आव० १७३ ।

उदगविदु उदकविन्दु । अ० १६१ ।

उदगभाविषा-ज्ञा उक्ते छत्रपुष्पा मा । नि० सू० २० ४६ अ ।

उदगभासो-उदकभास-प्राग्वक्तुजगोदस्यावामपयत । आचा० ३११ ।

उदगमच्छ-उदकमस्य-इन्द्रधनु लण्डम् । भग० १९६ । इन्द्रधनुष लण्डम् । जीवा० २८३ । इन्द्रधनु मण्डानि । अनु० १९१ ।

उदगमाला-उदकमाला-समपानीयोपरिभूता माला । जीवा० ३९४ । उदकशिक्षा केलार्थ । ठाणा० ४८० ।

उदगवलणी । नि० सू० २० २४ अ ।

उदगजोरसमाण-उदकचारकसमान-रघुपानीयपत्रगमा मम् । जीवा० १२२ ।

उदगावस-उदगावताद्वय-नेम य अवगाप्य तिष्ठतित्यर्थ । अनु० १६१ ।

उदग-उदग-उदगनपयवगायेन उत्तरातरं वृद्धिमान् । भग० १२० । उदं ममुत्तिष्ठति इत्यर्थं प्रधानं महि । जीवा०

३४३। उदग्रः-उग्रः। शाता० ६६। उदग्रः-तीव्रः।
शाता० ७६।

उद्दृढे-रत्नप्रभाया अपम्रान्तमहानरकः। ठाण० ३६५।

उदतण-उदयणं-उदयगामि, प्रवृत्तमानं। ठाण० ३४२।

उदत्त-उदयम् भूमिस्तोदनशक्तविशेषः। आव० ८२९।

उदात्तः-उत्ततभाववान्। भग० १२५।

उदधि-जलनिचयः। ठाण० १७७।

उदधियनं। जीवा० १९१।

उदयानं-दृष्यः। सू० प्र० १८३ अ।

उदयपील-उदकोपीलः-तटाणादिषु जलसमूहः। भग०
१९९।

उदयमेया-उदकोद्भेदः-गिरितटादिभ्यो जलोद्भवः। भग०
१९९।

उदय-उदीरणावलिग्रगततत्पुद्गलोद्भूतसामर्थ्यता। आव०
७७। आयामः। भग० १८७। पनाका। भग० १८७।
पैतालपुत्रः। पाश्चिजिनशिष्यः। ठाण० ४५७। भाविवा।
नि० सू० प्र० २६४ आ।

उदयद्वी-उदयार्थी, सामर्थ्यी। सूत्र० ३९४।

उदयण-उदयनः-वीणावसरराजः। उक्त० १४२।

उदयणकुमार-उदयनकुमारं, शृंगावतीपुत्रः। आव० ६७।

उदयणमाया-उदयनमाता, भावप्रतिकर्मदृष्टान्ते शृंगा-
वती आर्या। आव० ४८५।

उदयनिष्पन्ने-औदयिकभावस्य द्वितीयभेदः। भग० ७२२।

उदयपहो-उदकपथः, लोकानां जलानयनमार्गः। आव०
६४०।

उदयभासे-बेलन्धरनागराजस्यावासः। ठाण० २२६।

उदयवहलं-उदकवहलं भाविरेणुसन्तापोपशान्तये। आव०
३३०।

उदयवर्षित्वं-समुद्रयः, समुद्रायो वा। प्रश्न० ६३।

उदयास्ताम्रतं-तापक्षेत्रम्। जं० प्र० ४४२। प्रकाशक्षेत्रं,
तापक्षेत्रम्। जं० प्र० ४५५।

उदरं। आवा० ३८।

उदरपोष्यं-उदरमर्शनम्। आव० ६६।

उदरवलिमंसं-उदरवलिमंसं, उदरोपरि वा बलयाकारा
मांसरेखा तस्या मांसं। आव० ६७८।

उदरि-वा-पितादिमसुन्धमद्योदरं तदस्यास्तीत्युदरी। आवा०
२३५। उदरी-जलेदरी। प्रश्न० १६१।

उदवाहा-उदकवाहाः-अपकृष्टान्यल्पानुदकवहनानि। भग०
१९९।

उदसि-उदस्विन्। नि० सू० प्र० ६ अ।

उदहिकुमार-उदधिकुमारः-वहगस्याशोपपातवचननिर्देश-
वर्तिनो देवाः। भग० १९९। भुवनपतिदेवविशेषः।
प्रश्न० ६९।

उदहिकुमारीभो-उदधिकुमार्यः-वहगस्याशोपपातवचन-
निर्देशवर्तिन्यो देव्यः। भग० १९९।

उदहिनामार्ण-उदधिनामार्ण-आर्यमुद्राणां। आव०
२६२।

उदहीसरिसनामार्ण-उदधिः-समुद्रस्तेन सह-सदृशो
नाम-अभिधानमेवामुद्रासहस्रनामानि-सागरोपमाणि स्रजः
६४७।

उदाह-उदायी-कृणिकराज्ञो हस्ती। भग० ३१७। वृष-
विशेषः। आव० ६८७। भग० ६७३, ६७५।

उदाहजा। भग० १८३।

उदाहमारक-साधुवैषधारकः। नि० सू० प्र० २९३ आ।

उदाहमारय-अमणवैषधारको विनयरत्नमुनिः। नि० सू०
तु० २३ आ।

उदाहयाय-असिबं उदाहयाय अभिवृत्तः। नि० सू० प्र०
९७ अ।

उदासं-उदासवं-उच्चेष्टिता। द्वितीयो वचनातिशयः। सम०
६३।

उदायण-वीतमयराजः। भग० ६१८। नि० सू० द्वि०
१४५ अ। शतानीकुराजपुत्रः। विवा० ६८। भग० ५५६।

अन्तिमराजपि। ठाण० ४३०। उदायनः-विगतद्वारे
वीतमयनगराधिपतिः। आव० ५३७। आव० २९८।

सौवीरराजद्वयो राजा। उक्त० ४४८। प्रयोत्तराज्ये गान्ध-
र्वविद्याप्रधानः। आव० ६७३। विदर्भकनगराधिपतिः।

प्रश्न० ८९। अन्तिमराजपि। सू० प्र० १६६ अ।

उदायितकुमारो-उदायिकुमारः-पद्मावतीपुत्रः। आव०
६८३।

उदायिनृपः-यः कृत्रिमसाधुभिर्मारितः। सूत्र० २५०।
आव० ५२९। सूत्र० ३६५। आवा० ९५।

उदायिनुपमारक — श्रमणवेषधारको मुनिः । वृ० प्र० २०४ अ । वि० १३५५ । ठाणा० १८५ ।

उदायिमारको — उदायिमारकः — श्रमणवेषधारको मुनिः । नि० वृ० दि० ३९ अ, ४१ अ ।

उदायी — कृणिकराजस्य हस्तिराजः । भग० ७२० । कोणि-
कपुरः । ठाणा० ४५६ ।

उदार — उदारः — उदुत्तम् । जं० प्र० २०३ । उदारस्य — अभि-
धेयार्थस्यानुच्छलं गुम्फगुणविशेषो वा । द्वाविंशतितमो वचना-
तिशयः । सम० ६३ । शोभनं । ठाणा० २३३ । प्रधा-
नम् । प्रज्ञा० २६९ । ठाणा० २९५ । तीर्थकरणपरश-
रीरापेक्षया श्रेयशरीरेभ्यः प्रधानं, सातिरेक्योजनसहस्रमा-
नत्वाच्छेषशरीरेभ्यो महाप्रमाणं वा । अनु० १९६ ।
औदार्यवान् । भग० १२५ ।

उदाला — उदालाः — महान्तः । उत० ४१९ ।

उदाह — भगिन्या । नि० वृ० तृ० ४९ आ ।

उदाहरण — चरितकल्पितमेदम् । आच० ५९७ । कवनम् ।
उत० ३२२ । उदाहरणम् — साध्यसाधनान्वयव्यतिरेकप्रदर्श-
नमुदाहरणं, दृष्टान्तः । द्वा० ३३ ।

उदाहरे — उदाहरेत् — उदाहृतवान् । उत० २४१ ।

उदाह — उताहो निपातो विकल्पार्थः । भग० १७ । भग०
२३७ । उक्तवान् । आच० १२८ । आहोर्ध्व । उपा०
३८ ।

उद्दिष्ट — उदितः — उद्यं प्राप्तः, स्थित इत्यर्थः । जं० प्र० ५२८ ।

उद्दिष्टोदय — उदितोदयः, कायोरसर्गदृष्टान्ते राजा । आच०
५९९ । पारिणामिकीशुद्धी पुरिमताल्लपुरे राजा । आच०
४३० । उदितोदितः — पुरिमताल्लनगराधिपतिः । विषा० ५८ ।
श्रीकान्तापतिः । मंथी १९९ ।

उद्दिक्वन्ते — प्रतीक्षमाणः । वृ० तृ० ११६ आ ।

उद्दिगण — उदीर्गम् — पीडितम् । आच० ८६३ । विषाक्षोदय-
मागतम् । प्रज्ञा० ४०३ ।

उद्दिग् — उदीर्गम् — दयत उदीर्गणरणेन कोदितम् । भग० ९० ।

उद्दिप्रमोह — उदीर्गमोहः — उत्कटरेदमोहनीयः । भग० ९२३ ।

उदीणवाहण — उदगेव उदीचीर्षं प्रागेव प्राचीर्षं उदीचीर्षं च
तदुदीच्या आगमत्वात् प्राचीर्षं च तदुदीच्याः प्रत्यागमत्वाद्
उदीचीर्षं प्राचीर्षम् । दिग्मन्त्रं क्षेत्रदिग्पेक्षया पूर्वोत्तरदिगित्यर्थः ।

भग० २०७ । उदीचीर्षं च तदुदीच्या आगमत्वात् प्राचीर्षं
च प्राच्याः प्रत्यागमत्वादिति । जं० प्र० ४८० ।

उदीणवाह — यः उदीच्या दिशः समागच्छति वातः स उदी-
चीर्षवातः । जीवा० २९ । यः उदीच्या दिशः समागच्छति
वातः, स उदीचीर्षवातः । प्रज्ञा० ३० ।

उदीर — उदीरिषु उदयप्राप्ते दक्षिते अनुदितास्ताव आह-
स्य करणेन वेदिनयन्तः ३ । ठाणा० १८९ । उदीरितवन्तः —
अध्यवसायवशेनानुशीर्षाद्यप्रवेशनतः । ठाणा० १७९ ।

उदीरिह — उदीरयति — प्राक्स्थेन प्रेरयति, पदार्थान्तरं प्रतिपा-
दयति वा । भग० १८३ ।

उदीरण — अनुदयप्राप्तस्य कारणेनाकृष्योदये प्रक्षेपणमिति ।
ठाणा० १०१, १९५ । उदीरणम् — अनुदितस्य कारणविशे-
षादुदयप्रवेशनम् । भग० ५३ । उदीरणाकरणवशातः कर्म-
पुद्गलानामनुदयप्राप्तानामुदयावलिकार्या प्रवेशनम् । प्रज्ञा०
२९२ । करणेनाकृष्य दक्षिणस्थोदये दानम् । ठाणा० ४१७ ।

उदीरणा — अग्राप्तसमये उदयप्रापणं तैव उदीरणा । जं०
प्र० १६८ । अग्राप्तकालफलानां कर्मणामुदये प्रवेशनम् ।
ठाणा० २२१ ।

उदीरणाभिव्ययं — उदीरणाभविकम् — तत्र अभिव्ययतीति भवा
तैव भविका, 'उदीरणा भविका यत्येति, उदीरणायां वा
भञ्जं — योग्यमुदीरणमभ्यमिति । भग० ५८ ।

उदीरिष्य — उदीरणम् — स्थिरस्य सतः प्रेरणम् । भग० १८ ।
उदीरणा — उदीरणा नाम अनुदयप्राप्ते विरेणाऽऽगमिना कालेन
यदेदमित्यर्थे कर्मदक्षिते तस्य विशिष्टाध्यवसायलक्षणेन कर-
णेनाकृष्योदये प्रक्षेपणं । भग० १५ ।

उदीरिय — उद् — प्राक्स्थेनेरित् — प्रेरितं उदीरितं । जीवा० १९९ ।

उदीरिया — उदीरिता — स्वभावतोऽनुदितां पुद्गलानुदय-
प्राप्ते कर्मदक्षिते कारणविशेषेण प्रसिष्य याव वेदयते ।
भग० २४ । उदीरिता — उदयमुपनीता, वैरिता । भग०
१८५ ।

उदीरितं — उदीरयन्तं — वसवन्तरं प्रेरयन्तम् । ठाणा० १८५ ।

उदीरेह — उदीरयति — मग्निः, प्रवर्णयति । ठाणा० १९७ ।

उदुम्बर — द्वितीयं महावृक्षम् । प्रज्ञा० १५१ । महावृक्षेण ।
आच० २३५ । कर्मविषाक्षव्याप्तमभ्यवनम् । ठाणा०
५०८ । स्वाप्राप्तविशेषः । आच० ८२८ ।

उदुम्बरदक्ष — सागरद्वारार्थदाहस्तः । ठाणा० ५०८ ।

उदुलसेज्जा-रघ्वेत । नि० सू० द्वि० ४९ आ ।
 उदुलसुह-ऋतुसुह, ऋतुशुभ वा-कालोचितम् । प्रश्न० १४१ ।
 उदु, उद्दु-द्विमासप्रमाणकालविशेष ऋतु । ठाणा० ३६९ ।
 उदुखल-काष्ठनिमित्त खण्डनोपयोगि शालम् । भग० २३३ ।
 आचा० ३४४ ।
 उदुलदो-पाहनियतो । नि० सू० प्र० १८४ अ ।
 उदो-उद-स्लेच्छविशेष । चित्तातदेशनिकासी । प्रश्न० १४ ।
 उद्गमनप्रविभक्ति-अनुसृत्योद्गमन-उदयन तत्प्रवि
 भक्ती-रचना तादन्मन्यमर्थ यथा उदये सर्ववन्द्योर्मण्डल-
 मर्ण प्राचया चारुण प्रकाशस्तथा यथाभिनीयते तदुदय
 मनप्रविभक्ति । पद्यो नाव्यविधि । अ० प्र० ४१६ ।
 उद्गीर्णो वास्तम् । उक्त० ३३९ ।
 उद्ग्राहित-मेष्टितम् । टी १५९ ।
 उद्घाटित-प्रकाशित, प्रकटित । ठाणा० ४१२ ।
 उद्घाटितक-अथो निवेग । प्रज्ञा० ४२५ ।
 उद्देहका-उद्देहका । शृ० द्वि० ६० आ ।
 उद्दगा-ऊर्ध्वकृतदण्डा ये सञ्चरन्ति । भग० ५१९ ।
 उद्दपुर-नगरनाम । भग० ६७५ ।
 उद्दडा ऊर्ध्वकृतदण्डा ये सञ्चरन्ति । निरय० २५ ।
 उद्दुको-जनोपहास । शृ० द्वि० २४२ अ ।
 उद्दस-नीन्द्रियजीवमेव । उक्त० ६१५ ।
 उद्दसा-नीन्द्रियविशेष । प्रज्ञा० ४२ ।
 उद्दसे-उद्दस । भाव० २१७ ।
 उदय मारणसिद्ध-उदये मारणान्तिके वेदगोदये मारणा
 गितकेऽपि न शोभन् कार्य । योगसमूहे एकोनविंशतमो योग ।
 भाव० ६६४ ।
 उद्दर-सुभिक्ष । नि० सू० प्र० ८९ आ सुभिक्ष । नि०
 सू० प्र० ३१५ अ । ऊर्ध्वदरं ते ददा ऊर्ध्वं यत्र पूर्वन्ते
 सद्दुददाम् । शृ० द्वि० १०० अ । दुविषा दय-वर्णदया
 य पोद्दरा य, ते ऊर्ध्वं पूरति जलम् । उद्दर-सुभिक्ष ।
 नि० सू० प्र० २२६ अ ।
 उद्दयण-उत्थान-नाश । शृ० द्वि० ७९ अ ।
 उद्दयण - अपद्रावणम्-अतिपातविर्वाञ्छिता पीडा । पिण्ड-
 ३७ ।
 उद्दयणकर - मारणात्तत्वेदनाकारि धनहण्युपद्रवकारि
 वा । औप० ४२ ।

उद्दयणया-कृष्णात्पारणता । भग० ६३ । विज्ञाए सत्यो
 अन्यत्र नीयते । नि० सू० प्र० ३३५ अ ।
 उद्दयणा-उपद्रवणमपद्रवण वा । प्राणवधस्य नवमं पर्याय ।
 प्रश्न० ५ ।
 उद्दयान्तगणे-मगविशेष । ठाणा० ४५१ ।
 उद्दयिया-अवदाविता - उदरासिता । भाव० ५७४ ।
 मारिता । भग० ७६६ ।
 उद्दयति - अपद्रावयति-नीविताद् व्यपरोपयति । प्रज्ञा०
 ५९३ ।
 उद्दयेउ-अपद्राव्य । उक्त० २०७ ।
 उद्दयेह-विनाशयत । उक्त० ४९ ।
 उद्दयेहिह - अपद्रावयिष्यति-उपद्रवान् करिष्यति । भग०
 ६९१ ।
 उद्दयिता-लोभमाना । ज्ञाता० २७ ।
 उद्दयि उद्दयति-रचयति । भग० ६३ । उद्दयति-जलस्योपरि
 यतते । भग० १८४ । अपद्रवति-म्रियते । भग० १११ ।
 उद्दयिमा-उपद्राविका, उपद्रवकारिणी । औप० १७ । उप
 द्रोही । औप० १५ ।
 उद्दयिमा-अपद्राव-मृदा । भग० १११ । अपद्राव-मृदा ।
 ठाणा० ४७१ । अपद्राव-मृदा । जीवा० २६२ । ज०
 प्र० ४२५ ।
 उद्दयण-उदयण, वैषम्यम् । भाव० ४३७ ।
 उद्दयण-भूतकम् । भाव० ७०० ।
 उद्दयणमसाय-अपद्रावमलुका, भगारेण परिद्विता । नि०
 सू० प्र० १०९ आ ।
 उद्दयणि - उद्द -सिद्धिविषये मरस्यान्त-सूदनचर्मनिषेधानि
 उद्दयि । आचा० ३१४ ।
 उद्दाम - दहाम - चरणविनाशकोपमर्माग्निदेहात्वाद् हुत
 चारी । अनु० २६ ।
 उद्दामिया-उद्दामिता-अपनीनबन्धन, प्रलभिता । विषा०
 ४९ ।
 उद्दयति-अपद्रावित-अपैर्निमुच्यन्ते । उक्ता० १७७ ।
 उद्दयण नीतमयणपरे राया । नि० सू० प्र० ३४६ आ ।
 उद्दाल - अवदाल, म्दिलनं, पादादिग्रन्थे अधोगमनम् ।
 म्दिलनम् । जीवा० २३२ । राज० ९१ ।
 उद्दालक-एकोऽकद्वीप इत्यविशेष । जीवा० १४५ ।

उद्दाला-उद्दालाः, हुमविशेषः । जं० प्र० १८१ ।

उद्दालिथो-उद्दालितः-बलादुद्धीतः । भाष० ७१७ । अप-
हृतः । उक्त० ३०१ ।

उद्दावणया-उद्दासनम् । भग० १८४ ।

उद्दायो - उद्दावः-स्थानान्तरेष्वद्याप्यसङ्कामितः । जीवा०
३५५ ।

उद्दाह-प्रकृते दाहः । ठाणा० ५०८ ।

उद्दिक्खाहि-प्रतीक्षस्व । नि० चू० प्र० ३२२ अ ।

उद्दिह-भावदक्षिकाः फलपेडनः धमगान्-साधून उद्दिहय
दुमिक्षापगमादी यद्भिभावितरणं तदीहेनिकमुद्दिहम् । प्रथ०
१५३ । उद्दिहम्-स्वार्थेव निष्पन्नमनानादिकं भिक्षाचरणं
दानाय यद् वृषकल्पितं तत् । पिण्ड० ७७ । उद्दिहउद्दिह
भाषासंज्ञे । नि० चू० द्वि० १६३ अ । भाषति । नि० चू०
द्वि० १६३ अ । वक्ष्यपणायाः प्रथमो भेदः । भाषा० ३५७ ।
उद्दिष्टा-अमावास्या । भग० १३५ ।

उद्दिहभावेसं-समगा निगमं सङ्गं तावत्ता मेदय आजीव
एतेषु उद्दिहभावेसं भणति । नि० चू० प्र० २३० आ ।
उद्दिहभक्तं-उद्दिहभक्तं-दानाय परिकल्पितं यद्गुणपानादिकं
तत् । द्वि० ३९९ ।

उद्दिहभक्तपरिणपाय - उद्दिष्टं-तमेव भावकमुद्दिहय कृतं
भक्तं-ओदनदि उद्दिहभक्तं तत्परिणपायं केनास्युद्दिहभक्त-
परिणप्तः, धमगोपासकस्य दशमी प्रतिमा । सम० १९ ।
उद्दिहवज्रप-उद्दिहवर्जकः, भावकस्य दशमी प्रतिमा । भाष०
६४६ ।

उद्दिहसमावेसं-निगमेषा-साह । नि० चू० प्र० २३० आ ।

उद्दिह्या-उद्दिष्टा-यस्याः स्थापनायाः उद्दिष्टा आरोपणा हांनु-
मिष्टा सा ईदितता । भग० प्र० ७५ आ । अमावास्या ।
जीवा० ३०५ । ठाणा० २३७ । राज० १२३ । उपदिष्टा ।
औप० १०० । विषा० ९३ । कथिताः । उक्त० २२९ ।

उद्दिह्याभो-उद्दिष्टा-सामान्यतोऽभिहितः । ठाणा० ३०८ ।

उद्दिह्यो-उद्दिष्टः-प्रतिपादितः । सूत्र० १०६ ।

उद्दिह्या-प्रगुह्यतः । वृ० द्वि० ६१ आ ।

उद्दिह्यं । वृ० प्र० ८३ अ ।

उद्दिह्यति-उद्दिह्यते इत्यर्थः । नि० चू० प्र० २९१ आ ।

उद्दिह्ययस्य-गुरुसमक्षं उद्दिष्टं-प्रतिपातं वक्षं उद्दिह्ययम् ।

वृ० प्र० ९७ आ ।

उद्दिह्य-उद्दिह्य, उद्दिह्यति । भाषा० ३२५ ।

उद्दिह्यस्यप्रविमर्शगती-उद्दिह्यप्रविमर्शगतिः-प्रविमर्शप्रति-
नियतमाचार्यादिकमुद्दिह्य यत्तत्पार्श्वं गच्छति सा । विद्यायो-
गोत्तमोदसो भेदः । प्रज्ञा० ३२७ ।

उद्दिह्यमि-वाचयामि । विष्टे० १२९५ ।

उद्दिह्य-उद्दिह्यम्, (देष्टे०) । वृ० द्वि० १०५ अ । नि०
चू० प्र० २२७ अ ।

उद्दिह्यसे-अं छुं गेहिं, अप्यगुह्या हाहि गिणीतं तं मौं
सेतं छुतिं । नि० चू० द्वि० २० आ ।

उद्दिह्य-उद्दिह्य-अध्ययनेकदेशभूतम् । दश० ७ । उद्दिह्यं
उद्दिह्य-वस्तुनः सामान्याभिधानं । विशे० ६३९ । राज-
नास्यप्रदानम् । भग० प्र० २६ अ । उद्दिह्यसे इति उप-
देशः, मन्दवर्तकमव्यादेशः । नारकादिभ्योपदेशः उद्दावचगोप्रा-
दिभ्योपदेशो वा । भाषा० १२४ । गुरुवचनविशेषः । अनु०
४ । यावदर्थिकादिप्रतिधानम् । पिण्ड० ३५ । उद्दिह्यसम्-
उद्देश-सामान्याभिधानरूपः । अनु० २५७ । उद्दिह्यशः-
द्वीप्सुयुद्धोद्देशकावयवविशेषः । भग० ७६९ । अध्ययनार्थ-
देशाभिधायी अध्ययनविभागः । भग० ५ । सामान्याभि-
धानमध्ययनम् । भाष० १०४ । गुरोः सामान्याभिधायि
वचनम् । उक्त० ७३ । उद्दिह्यो अभिनवस्तः । नि० चू०
प्र० २२३ आ । वाचयामीति गुरुमतिहास्यः उद्दिह्यः । विशे०
१२९६ । अविवेतिभो उद्दिह्यो । नि० चू० द्वि० १०८ अ ।
क्षेत्रधलविभागः । वृ० द्वि० २६९ अ ।

उद्दिह्य-उद्दिह्यशः-श्रीश्रियजन्मुविशेषः । जीवा० ३२ ।

उद्दिह्यतेवासी-उद्दिह्यनान्तेवासी । ठाणा० २४० ।

उद्दिह्यकाह्य-उद्दिह्यनकाह्य-उद्दिह्यकाह्यः श्रुतोपचार-
रूपाः । सम० ४६ ।

उद्दिह्यणारिय-उद्दिह्यनान्तर्यामि, आचार्यविशेषः । दश०
३१ ।

उद्दिह्यणारिय-उद्दिह्यनम्-आदिः पठनेप्रकारिवर्कणं
तत्र तेन वाऽऽचार्यः-गुरु-उद्दिह्यनान्तर्यामि । ठाणा० २४० ।

उद्दिह्यमि-उद्दिह्यय इत्यम् आदेशिकम्-उद्दिह्यय इत्यम्-
भेदम् । दश० १७४ ।

उद्दिह्यमचरिमतिग-उद्दिह्यनान्तर्यामि, आचार्यविशेषः । दश०
१६० ।

उद्गाह्या-उद्गायिताः । उत० १०० । कोन प्रमृताः । उत० ३६४ ।

उद्गाह्या-उद्गायिताः सज्जयताः । उत० १७९ ।

उद्गायमाणो-उत्तिष्ठन् । प्रश्न० ६२ । उद्गायमाणः-प्रत्येमानः । ज्ञाता० ५० ।

उद्गारपल्लोचने -- तत्र चक्षुषामाणस्वरूपवात्प्रमाणं तत्त्व-
/ण्डानां वा तद्द्वारेण द्वीपममुद्राणां वा प्रतिमममुद्राण-
अपोद्गारमपहरणमुद्गारः तद्विषये सारप्रधानं वा पल्लोपम-
मुद्गारपल्लोपमम् । अतु० १८० ।

उद्गाद्यर्णो-कार्णव्य निष्पादनम् । अतु० प्र० १७२ अ ।

उद्दिष्ट-उद्भूतः-वेदादिप्रयोगैः । अ० प्र० २७७ ।

उद्दिष्ट-उद्भूता-निष्काशनम् । ठाणा० ४६३ ।

उद्गी-उद्भिः । अ० प्र० ४५४ । 'भेदितु पण्डितो च लणे
विन्धारिण्य बाहिरभो । उल्लसन्त्य एवो बाहिरउद्गी मुणे-
वक्तो । अंगुष्ठे मेरुवित् विन्धारिण्य पण्डितो बाहिरु । ठा-
न्मार्ग एवो भणितो अर्द्धभूतवदिति ।' आप० ७९८ ।

उद्गीमुल्लसन्तुभापुष्कसंदिता - ऊर्ध्वमुल्लसन्तुकापुष्प-
सरिता-ऊर्ध्वमुखस्य कलमुकापुष्पस्यैव-नालिकापुष्पस्यैव
संस्थितं-संस्थानं यस्याः सा । सर्व० ६७ ।

उद्गुह-उत्पन्नतो विप्रसृतः । अ० प्र० ५१ । जीवा०
१६०, २०६ ।

उद्गताप-उद्गतया-द्वर्णातिशयेन । अग० ५२७ ।

उद्गुह्यमाणो-उपाद्यमानम् । औप० ४७१ ।

उद्गुह्य-उद्गतः-उद्भूतः । औप० ५ । इतस्ततो विप्रसृतः ।
सर्व० २१३ । उद्गुह्यतः । अग० ५४० । उद्गुह्यता-तापुना ।
ज्ञाता० ८० ।

उद्गुहाप-उद्गतया-कलादीनामुद्भूतत्वेन, उद्गतया वा
तदप्यया । अग० १६७ ।

उद्गुह्यमाणो-उपाद्यमानम् । औप० ४७१ ।

उद्गुह्य-उपाद्यमानम् । उद्गुह्यमाणः । नि० चू० प्र० ३१५ आ ।

उद्गुह्य-उद्गतः । आ० ५२० ।

उद्गुह्यता-मर्यादा । नि० चू० प्र० ३२४ आ ।

उद्गुह्यतः-उद्गुह्यतः । ठाणा० ११४ ।

उद्गुह्यतः-उद्गुह्यतः । अ० प्र० १६८ अ ।

उद्गुह्यतः-उद्गुह्यतः । अ० प्र० २०६ आ ।

उद्गुह्यतः-उद्गुह्यतः । प्रश्न० १५४ । पामिन्व, मिश्रादीपः ।
आ वा० ३२९ ।

उद्गुह्यतः-उद्गुह्यतः । अ० प्र० ५८७ ।

उद्गुह्यतः-उद्गुह्यतः । अ० प्र० २९ आ ।

उद्गुह्यतः-उद्गुह्यतः । अ० प्र० ५८७ ।

उद्गुह्यतः-उद्गुह्यतः । अ० प्र० ५८७ ।

उद्गुह्यतः-उद्गुह्यतः । अ० प्र० ५८७ ।

उद्गुह्यतः-उद्गुह्यतः । अ० प्र० ५८७ ।

उद्गुह्यतः-उद्गुह्यतः । अ० प्र० ५८७ ।

उद्गुह्यतः-उद्गुह्यतः । अ० प्र० ५८७ ।

उद्गुह्यतः-उद्गुह्यतः । अ० प्र० ५८७ ।

उद्गुह्यतः-उद्गुह्यतः । अ० प्र० ५८७ ।

उद्गुह्यतः-उद्गुह्यतः । अ० प्र० ५८७ ।

उद्गुह्यतः-उद्गुह्यतः । अ० प्र० ५८७ ।

उद्गुह्यतः-उद्गुह्यतः । अ० प्र० ५८७ ।

उद्गुह्यतः-उद्गुह्यतः । अ० प्र० ५८७ ।

उद्गुह्यतः-उद्गुह्यतः । अ० प्र० ५८७ ।

उद्गुह्यतः-उद्गुह्यतः । अ० प्र० ५८७ ।

उद्गुह्यतः-उद्गुह्यतः । अ० प्र० ५८७ ।

उद्गुह्यतः-उद्गुह्यतः । अ० प्र० ५८७ ।

उद्गुह्यतः-उद्गुह्यतः । अ० प्र० ५८७ ।

उद्गुह्यतः-उद्गुह्यतः । अ० प्र० ५८७ ।

उद्गुह्यतः-उद्गुह्यतः । अ० प्र० ५८७ ।

उद्गुह्यतः-उद्गुह्यतः । अ० प्र० ५८७ ।

उन्नामिज्जर(प) - उन्नामिन् - उन्निष्पन्नः, प्रमिदि यन् इति-
यावत् । अनु० १४३ ।

उन्निर्दीकृतं - नैपितम् । जीवा० २७१ ।

उन्निष्पन्न - औषिकम् । टाणा० ३३० ।

उन्मिश्रजटा - मदीविशेषः । टाणा० ७१ ।

उन्माधितः । आर० १५६ ।

उपकारिका - राजधानीस्थासितस्त्रप्रस्तादावनमकारीनां पी-
ठिता । जीवा० ७७२ ।

उपकार्यकारिका - राजासुपराजोपकारिका । अ० प्र०
३२१ । जीवा० ७२७ ।

उपगतस्त्रार्थ - उपगतभाष्यत्वं - उपगतयोगाश्चानुपायता ।
चतुर्विधितमो मयनामिश्रयः । सम० ६३ ।

उपगृह्णन् - परिव्रजन् । नि० चू० प्र० २५६ आ ।

उपघटन - निर्दोषनम् । औष० १६२ ।

उपचयद्रव्यमन्त्रः - य पविस्थितरजरीरतया मननादि
व्यापारे जने न गच्छति । सू० प्र० ११२ अ ।

उपचयभाष्यमन्त्रः - यो जुष्टेयवयेन यत्नतः कार्यं जनुं
नोत्तरेत् । सू० प्र० ११३ अ ।

उपचारोपेत - उपचारोपेतत्वं - अभाष्यता । मृतीयो वचनाति-
त्य । सम० ६३ ।

उपचयमन्त्रो - पविस्थितरीरः । नि० चू० प्र० २६६ आ ।

उपदर्शना - लज्जुदीपनीलवर्णपरपेते नवमन्त्र । टाणा०
७३ ।

उपदिष्टा - महाकल्याणरुग्मन्त्रितया पुण्यतिथिरेव प्र-
ख्याता, तथा धीर्मातीषु च निरुपयानि ननुमामकनि
थिचिरार्थं । सू० ४०८ ।

उपदेशः - भुतस्य पद्याय । विश० ४१६ ।

उपधानकं - द्रव्योपधानम् । आर० ६६८ । विष्णुवेद्या ।
विन्तोमना, तपनीयस्यो यो भण्डोपधानकः । पीला० ७३१ ।

उपनीतवार्य - उपनीतवार्यत्वं - मालकोभादिधामगणपुनरुत्ता ।
मालो वचनातिशयः । सम० ८२ ।

उपपत्तिः । भग० १५ ।

उपशृङ्खल - अनुलोदयन । ज्ञावा० १८ ।

उपयोगपरिभोगः - अग्रमादिवाहनान्ताना बहुसम्पत्तानां
वर्धनमप्यसाधनानामपि परिभोगम् । तन्वा० ७-५६ ।

उपमानं - हणन् । औष० १७१ । भृगुपरिभाष्यम्
समानार्थोपमाने मन्त्रमन्त्रिगन्धर्वज्ञानमुपमानम् । टाणा०
२६७ ।

उपयुक्तद्रव्यसम्पत् - यदुत्पन्नं - अल्पवर्द्धां प्रथमं सत -
ममाधानाय प्रयानि तर । आवा० १५६ ।

उपरतकापिषी - अल्पमन्त्रदत्तयोगात्तया साधनसंकेतो
निरुक्तस्य विद्या । द्वाद्विदीकियागमन्यायो मेर । आर०
६११ ।

उपरिगन्तुल्लङ्घनतरा - तत्र निर्युक्तोऽसम्पत्तिः । नी
लपुष्पप्रमाणम् । लुङ्गप्रमाणदत्तस्य साधनो नै नील-
नद्यानि तावन्मया रत्नमन्त्राय बुधिमो नै द्रवा । मे त-
रितनपुष्पप्रतया । मेरी ११० ।

उपरिमाण - उपरितया । आर० ६४१ ।

उपर्यविभ्रमः । आवा० १०६ ।

उपलिपति - पदचुम्बनस्य तत्किमान्वयस्य च योगपठिता
रूपं भवति । ज्ञावा० ११० ।

उपयस्तु - उपतयाव कर्तुम् । निज० १६३ ।

उपयैतो - उपागच्छन्, आयच्छन् । आर० ४१४ ।

उपशान्तिपथः - उपशान्तिकोश इत्यादि उदुगमवर्णनस्य
आत्मपरिणाम इति भावना । टाणा० ३७६ ।

उपशान्ता - प्रवेशतोऽप्यवैद्यमाना कथाया । टाणा० ५ ।

उपधा - द्वेय । अ० प्र० ३ अ ।

उपसंघ - उपागच्छन् - उपसंगतिः । भग० १०४ ।

उपसंघदातोचना - अन्वेषनाया द्वितीयो मेर । सम० प्र०
४८ आ ।

उपसंहृत - अनेष्टवस्तुवद्भावा । मेरी १११ ।

उपसर्ग - उपसंगतम् । अ० प्र० १२२ आ ।

उपस्थापनं - पुनर्दीक्षणं पुनस्तर्षं पुनस्तर्षारोपणम् । तन्वा०
५-२२ ।

उपस्थापयितुं - अन्वेषणाकारण । सम० प्र० २१५ अ ।

उपसृजति - चम्राणि प्रसारयति । आर० ४२४ ।

उपहित - भोजनमन्त्रे नैविन अग्नियि भाष । टाणा०
१४८ ।

उपादानकारणं - मृदादि । टाणा० ८१ ।

उपाधिः - उपाधानमुपाधि - दक्षिणः । भग० ४ ।

उपाया - व्याख्याज्ञानि । आवा० ८२ ।

उपायोपेयभावलक्षणः - वचनरूपायत्नं प्रकरणमुपायः तत्त्व-

रिक्तानं गोपेयम् । प्रज्ञा २१

उपाद्वैभाग - पोषचतुर्धभागः । आचा ३२६ ।

उपालम्भ - उपाालम्भः विनियोगविहितविषयविनः । ज्ञाता ५७ ।

उपालक - निर्व्यूहः, गवाक्षः । द्य ५० १३३ अ ।

उपैति - करोति । आचा २१७ ।

उपोद्घातनिर्युक्तिः - निर्व्युक्तिमेव । ठाणा ६ ।

उपपश्यं - उत्पत्तिर्ह - उद्भूतम् । उत्त ११९ ।

उपपञ्जते - उपपद्यते, एतदभावात् रूपादिमद्भवन्ति । जं ५० २५६ ।

उपपञ्जमाणकालं - उपपद्यमानकालं - आद्यसमयादारभ्यो-
त्पन्नवन्तसमयं यावदुत्पन्नमानस्यैष्टव्याद् वृत्तमानभविष्य-
त्कालविषयं द्रव्यम् । भग १८ ।

उपपङ्का - त्रीन्विषयविशेषः । प्रज्ञा ४२ ।

उपपण - उत्पन्न - विधिना प्राप्यम् । दश १८१ ।

उपपणमिद्विस्तया - उत्पन्नमिधित्वा - उत्पन्ना मिधित्वा अनु-
त्पन्नं सह सहक्या पूरणार्थं यत्र सा । सत्यामुपाभावाभा-
वप्रयोगो मेवः । प्रज्ञा २५६ ।

उपपत्ति - उत्पत्ति - निदानम् । द्य ५० ११ अ ।

उपपत्तिर्ह - पर्वतिथिमतैरौपचितिकं ओज्यम् । धृ ७ डि-
१९२ अ ।

उपपत्तिर्भा - उत्पत्तिरेव न शास्त्राभ्यासकर्मपरिशीलनादिकं
प्रयोजनं - कारणं यस्याः सा औपत्तिकी । नदी १४४ ।

उपपत्तिकसाय - द्रव्यादेर्वाहात् क्वायप्रभवः तदेव क्वाय-
मिति तत्वात् उपपत्तिकसायः । आच २१० । शरीरौपधि-
क्षेत्रवास्तव्यावाद्यो यदाद्रिय सौमयुर्गति । आचा ११ ।

उपपत्तिया - औपत्तिकी - उत्पत्तिरेव प्रयोजनं यस्याः सा,
बुद्धिविशेषः । आच ४१४ । उत्पत्तिर्ह - अवस्थाभूतानु-
भूतविषयवाच्यमाद्रुसन्दीक्षा । राज ११६ ।

उपपत्ती - उत्पत्तिरः स्वस्वस्वमादिपत्तिनिमित्तं दातव्यकादि ।
आच ४५१ । आरम्भमानम् । ठाणा २८५२ मासा-
न्यतो या न विशेषतः । ठाणा ४४९ ।

उपपन्न - उत्पन्नविषयः - सत्यामुपाभावाभेदः । दश २५९ ।

उपपन्नमीसते - उत्पन्नविषयं मिश्रं - सत्यामुपा उपपत्तिमर्थं
तदेतौत्पन्नमिदम् । ठाणा ४६९ ।

उपपन्ते - भूतव्यवृत्ततः । ज्ञाता ४६ ।

उपपयनिषय - उत्पातः - आकाशे उपलब्धं निपात - तस्माद्-
वपतनं उत्पातपूर्वो निपातो यस्मिन् तदुत्पातनिषयम् ।

दिव्यनाथविधिः । जं ५० ४१२ ।

उपप्राउ - उपरितः - उपरिष्ठात् । दश १८ ।

उपप्रामुहो - उपरिमुखः । आच १६१ ।

उपप्राहुसो - उपरिभूतः । आच ५०२ ।

उपपलं - उपल - नीलोत्पलादिः । आचा १४८ । चतुरशीति-
दत्तकान्तगतसहस्राणि । जीवा ३४५ । गर्दभकम् ।

राज ८ । जीवा १७७ । उपलउष्ट्रं, नीलोत्पलं वा ।

जीवा २७७ । उपलं । प्रज्ञा ३७ । जलसहविशेषः ।

प्रज्ञा २३ । कालविशेषः । भग २७५ । उपलं - चतु-

रशीत्या सत्सहस्रकालैः । अनु १०० । उपलार्धः एका

दशवर्ते प्रथम उद्देशः । भग ५११ । कालविशेषः । भग ८८८ । भग २१० । कालविशेषः । सूर्य ९१ । नीलो-

त्पलमुत्पलउष्ट्रं वा । सम ६१ । औप १६ । आर्यकन्ये

विमालविशेषः । सम ३८ । उपलकुष्ठं - गोमयद्रव्यविशेषः ।

ज्ञाता १२९ । उपलं - नीलोत्पलादिः । दश १८५ ।

उपलं - कुष्ठम् । जं ५० ११५ ।

उपपलंग - उपलार्धः - चतुरशीतिर्हृकगतसहस्राणि । जीवा-

३४५ । कालविशेषः । ठाणा ८६ । उपलार्धः, कालवि-

शेषः । सूर्य ९१ । भग ८८८ । उपलार्धः चतुरशीत्या

लक्षेर्हृकं । अनु १०० ।

उपपलगुप्ता - उत्पलगुप्ता, पुष्करिणीनाम । जं ५० ३१५,

३६० ।

उपपलनालं - उत्पलनाल - उत्पलं - नीलोत्पलादि नालं - तार्यै-

वाधारः । आचा ३४८ ।

उपपलपडमोपसोमिता - उत्पलपडोपसोमिता । आच-

८१९ ।

उपपलवेष्टिया - उत्पलवेष्टितानि निम्नमन्विषोपात्रं प्राशयता

मैक्षवेष्टि-जेषा सन्ति ते उत्पलवेष्टितकाः । औप १०९ ।

उपपल्यं - उत्पल्य - यस्मिन्कम् । जीवा १८२ ।

उपपलहृत्थया - उत्पलहृत्थजलजमुमुसमृद्धविशेषः । जं-

५० ४४ । उत्पलहृत्थजलजमुमुसमृद्धविशेषः । राज ८ ।

उपपलहृत्थय - उत्पलहृत्थकः - उत्पलहृत्थजलजमुमुसमृद्ध-

विशेषः । जीवा १९९ ।

उष्णला-पिशचिन्द्रकालस्य स्तीथान्नमहिषी । ठाणा० २०४ ।
 पुष्परिणीविशेषः । जे० प्र० ३६० ।
 उष्णलाई-गर्भकानि ईषज्जीलानि वा । जे० प्र० २६ ।
 उष्णलाघय-उत्पलावयति । दश० २०५ ।
 उष्णलुज्जला-उत्पलोज्ज्वला, पुष्परिणीनाम । जे० प्र० ३३५, ३६० ।
 उष्णलुहस्य - उत्पलोद्देशकः-एकादशशते प्रथमः । भग० १६६ ।
 उष्णह-उत्पय - उन्मार्ग । उता० ५४८ । परममयः । ठाणा० २४१ ।
 उष्णा-उत्पाद । ठाणा० १९ ।
 उष्णाहभो-उत्पातः । भाव० १९८ ।
 उष्णाहसा-उत्पादयितुं-सम्पादनाय, अथवाऽनुत्पन्नानां भोगा-
 नानुत्पादयितुं-उत्पादकः । ठाणा० २६४ । सम्पादनशीलः ।
 ठाणा० ३८६ ।
 उष्णाहसा-उत्पाता-अनिष्टसूचका धिररहस्यादयस्तनुदे-
 का येनप्राप्ते औत्पातिकाः । सम० ६२ ।
 उष्पाय - उत्पात-सहजधिररहस्यादिलक्षणोत्पातफलनिष्पन्न-
 निमित्तशास्त्रम् । सम० ४९ । उत्पादः । भाव० ६६२ ।
 उष्पायति - उत्प - आगत्येन वाक्ययति । नि० बृ० प्र० २५२ आ ।
 उष्पायमाणे-उत्पादयन् । उता० १५७ ।
 उष्पाजो - उत्पाद - उत्पातितुभूतः क्रियालक्षण । विशेषे २४१ ।
 उष्पाते-उत्पाद - सहजधिररहस्यादिः । ठाणा० ४२७ ।
 उष्पाय-उत्पातपूर्व-प्रथमपूर्वनाम । ठाणा० ४८४ । उत्पात -
 प्रवृत्तिविकारी रक्तप्रवादि । प्रथ० १०९ । उत्कृष्टातद्विरदा-
 दादिवम् । अनु० २१९ । उत्पाद-यतो नानुत्पन्नं यस्तु
 लक्ष्यते अतोऽयमपि वस्तुलक्षणम् । भाव० २८२ । उत्पा-
 त-सहजधिररहस्यादिकम् । भाव० ६६० । उत्पान-वपि
 हस्तितादि । सूत्र० २१८ । प्रथमपूर्वम् । नदी ५२ । ठाणा० १९९ ।
 उष्पायण-उत्पादक - जे भूमि भित्वा समुत्तिष्ठन्ति ते । ब्य०
 डि० २८८ आ ।
 उष्पायण - उत्पादना - सम्पादने, गृहस्थातिपन्नादेशपार्जन-
 मिलनं । ठाणा० १५९ ।

उष्पायणा-उत्पादना-भाष्यादिका योऽन्यथा । प्रथ० १५५ ।
 भाष्यादिलक्षणोपविशेषः । भाव० ५७६ ।
 उष्पायणोद्यताते- उत्पादनाया-उत्पादनाये, उत्पात-
 मशुद्धता उत्पादनोपपातः । ठाणा० ३२० ।
 उष्पायणव्यय-उत्पातपूर्वतः । सम० ३३ । निम्नलोदगम-
 नाय यत्रायत्योस्तति सः । भाव० १५४ ।
 उष्पायणव्ययया-उत्पातपूर्वता-यत्रागल बहवः स्वार्थमपि-
 मानवायितो वैमानिका देवा देव्यथ त्रिविधजीवनिमित्तं
 वैकियशरीरमारचयन्ति । राज० ७९ ।
 उष्पायणव्ययया-यत्रागल बहवो व्यन्तरदेवा देव्यथ त्रिवि-
 दप्रजानिमित्तं वैकियशरीरमारचयन्ति । जे० प्र० ४४ ।
 जीवा० १९९ ।
 उष्पायणव्यय-उत्पादपूर्वम्, तस्य मन्वदस्वार्थं पञ्चवाम य
 उष्पायमगीकां पण्यवणा कया । नदी २४१ । यत्रोत्पाद-
 माश्रित इव्ययवार्थानां प्रत्यक्षा कृता तद् । सम० २६ ।
 उष्पाया-त्रीन्द्रियविशेषः । प्रता० ४२ ।
 उष्पाल-प्रहरणयोगविशेषः । जीवा० २३२ । प्रहरणबीदा -
 प्रहरणरामम् । राज० ९३ । मलवारणम् । जीवा० २७५ ।
 उष्पालसंतिभो-उत्पादसंतिभ - मलवारणसंतिभ । जीवा० २७९ ।
 उष्पासितो-उत्पासित - अनुमितः । भाव० १०१ ।
 उष्पासिया-हमिता । नि० बृ० प्र० ६९ अ ।
 उष्पि-उपरि । भग० ८२ । ठाणा० ४३२ ।
 उष्पिजल-उष्पिजल-आकुलम् । राज० ५२ ।
 उष्पिकुल-श्यामयुक्तम् । जे० प्र० ४० । श्यामयुक्तं, त्वरि-
 तम् । ठाणा० ३९६ । अनु० १३७ । आकुल रोपमूर्तं
 बोध्यते । श्यामयुक्तं वा । जीवा० १९४ । भेती । जाला० १६१ ।
 उष्पिहृणयं-उत्पिहृणयं-कुट्टनोपिहृण । उता० ८ ।
 उष्पिहृणा-उत्पिहृण-आगत्येन चिदना उत्पिहृणा । उता० ८ ।
 उष्पिहृण-श्यामयुक्तम् ।
 उष्पियंत-उत्पिहृण-आगत्येन । प्रथ० ६३ ।
 उष्पियंत-मुहुः श्वमनम् । ब्य० डि० ५२ आ ।
 उष्पियजं-मुहुः श्वमनम् । ब्य० डि० ५२ अ ।
 उष्पिलणा-उत्पिहृण-आगत्येन । ब्य० डि० १० अ ।

उप्पील-उत्पील.-समूहः । प्रश्न० ५० ।

उप्पील-उत्पील-प्रावत्येन वाधते । शीवा० ३२६ ।

उप्पीलिय-उत्पीलित्वा प्रत्ययारोपणेन, चाहौ बद्धा । भग० १९३ ।

गादोक्ता । रात्रि० ११८ । भग० ३१७ । ज्ञाना० २२१ ।

जीवा० २५१ । उत्पीडितः-मादं बद्धः । प्रश्न० ४७ । उत्पी-

डिता-गुणसारणेन कृतावमीडा, शरी बद्धा वा । भग०

३१८ । कृत्प्रत्ययारोपणा । विपा० ४७ । आरोपितप्रत्ययाः ।

ओष० ७१ । आक्रान्ता गुणेन । ज्ञाता० ८५ ।

उप्पीलेजा । भग० ७६६ ।

उप्पुया-उत्प्लुता-उत्सुका । प्रश्न० ५२ ।

उप्पूर-उत्पूर-प्राचुर्यम् । प्रश्न० ४३ । जलप्लव । प्रश्न० ७६ ।

उप्पेक्खेज्ज-उपेक्षयते । भाव० ६४० ।

उप्फंदति-उत्स्पन्दते-प्रविवृति । उत० ३५५ ।

उप्फंसणं । ओष० १५५ ।

उप्फणिसु-साध्वर्थं याताम् दत्तवन्तः । आचा० ३४३ ।

उप्फसणा-अप्फास्यस्पर्शेन अस्पर्शविरितं तन्मणोत्तारणम् ।
बृ० द्वि० ६१ आ ।

उप्फालगा-उत्प्रासवम् । उत० ६५६ ।

उप्फिड्ड-मण्डकवापल्लवते । उत० ५५१ ।

उप्फुल्लं-विगमिषुद्धिं दृष्टीमारीरं रमणादि वा न निजसाह-
य्यं । दत्ता० सू० ७७ । उत्पुल्लं-विरसितलोचनम् ।

दत्ता० १६८ । निष्पुणः । नि० सू० प्र० २०१ आ ।

उप्फेणभोफेणीयं-सकरोष्मवर्णं यथा भवति । विपा० ८३ ।

उप्फेस-सुष्ठुम् । शीवा० ३० । शिरोवेष्टनम् । आचा० १८० । प्रमा० ८७ ।

उप्फेसि-शिरोवेष्टनं, शेषक इत्यर्थः । टाण० ३०४ ।

उप्फोसं-उत्तरीय छेदनम् । बृ० प्र० ३८५ आ ।

उप्फोसणं-किंवाविशेषः । नि० सू० द्वि० १६६ आ ।

उप्फोसणा-जलमण्डल । नि० सू० द्वि० १३ आ ।

उप्फोसेज्ज-उत्थे । नि० सू० प्र० १८६ आ ।

उप्फुलो-निष्पुणः । ओष० ९७ ।

उबद्धो-अवबद्धः । भाव० २९९ ।

उब्धसमो-उद्बद्धः । भाव० ४५३ ।

उप्पुसा-उत्पत्ता । भाव० ६७७ ।

उप्पुह-अन्तःप्रवेक्षितम् । अनुत० ७१ ।

उप्पुहनिबुद्धं-उन्मत्तमिममत्वम् । प्रश्न० ६३ ।

उप्पं-सव । उत० १४७ ।

उप्पंडो-असंश्रुतपरिधानादि । बृ० सू० २२५ आ ।

उप्पज्जिय-उद्भिद्य । उत० १९२ ।

उप्पहु-आवर्धितम् । पिण्ड० ९० ।

उप्पह-उद्भूत-विक्रान्तम् । जं० प्र० १५० । अनुत० ७१ ।

भग० ३०८ । स्पष्टम् । भग० ३०८ ।

उप्पमा-उत्-प्रावत्येन भ्रमयन्ति उद्गमाः-भिक्षाचरा । भग० प्र० १५३ आ ।

उप्पमे-उद्गमे-याचात् । आचा० २९१ ।

उप्पम-उद्भवः-सम्भवः । ज्ञाता० ५० । सम्भूति । भग० ४७० ।

उप्पपणं-निष्पावणं । नि० सू० प्र० ५३ आ ।

उप्पयेति-उत्पद्यति । भाव० ३४२ ।

उप्पातो-निष्पण्णो । नि० सू० प्र० ३५ आ ।

उप्पाम-भिक्षाचरप्रामः । द्य० प्र० २५० आ ।

उप्पामइला-उद्गामिला-स्वेरिणी । द्य० द्वि० ११ आ ।

उप्पामभो-उद्गामकः, जारः । पिण्ड० १२३ । पारदा-
रिकः । ओष० ९२ । बृ० सू० ४८ आ ।

उप्पामरी-भिक्षायरिवा । नि० सू० प्र० ७७ आ । नि०
सू० प्र० ३६ आ । पारदारिकाः । ओष० ७५ । बृ० द्वि०

२६ आ । पारदारिगो । नि० सू० प्र० १०७ आ । सपा-
टगो । नि० सू० द्वि० ९४ आ ।

उप्पामनितोय-उद्गामनितोयः-प्रागः । द्य० प्र० १५३ आ ।

उप्पामिगा-उद्गामिगा कुतला । द्य० द्वि० १५० आ । उद्ग-
मिगा-मनोपुतिष्ठन्ते धेष्टवृत्तभाष्यजितशामना । भाव०

५७८ । अगती । दत्ता० ५७ ।

उप्पामिज्जेल्लि-अपक्रायन्ते । बृ० सू० ११७ आ ।

उप्पामिया-पृथ्वी । बृ० द्वि० २६४ आ । उद्गामिग-
रक्षिणी । भाव० ४२१ ।

उप्पामे-भिक्षाचरिणे मण्डपि । नि० सू० प्र० ११३ आ ।
भिक्षाभ्रमणम् । टाण० २६६ ।

उप्पायण-उद्गायनं-महर्षिनामाकार्यं दृग्गतं । बृ०
सू० ९३ आ । पवित्रम् । ओष० १४८ ।

उच्चायणा—उद्गावना—उद्देशना । मय० ४८९ । उद्गेषणाति ।
शाता० १७७ । उद्गावना । दश० ४४ । प्रकाशनम् ।
मैत्री० ५३ । अपघ्राजना । उत० १६९ ।

उग्भिगा—उद्भिरो—भूमिमेदाज्जाता उद्भिजाः—राजनवाद्यः ।
ठाणा० ३८९ ।

उग्भिज । नि० वृ० प्र० ३३५ आ ।

उग्भिज — उद्देशा — पञ्चलप्रवृत्तिशाकमजिवा । पिण्ड०
१९८ । उद्भिध भुवं आना उद्भिजा गजनवादिः । प्रभ०
९० ।

उग्भिजमाण—उद्भिदमान—उद्गादमानम् । जीवा० १९१ ।

उग्भिज—उद्भिदं उद्भिजं साधुभ्यो घृतादिशानिमित्तं द्रुमुपादे-
स्यस्य गोमयादिभ्यमित्तक्षेद्यात् तयोमादेवमपि घृतादि
उद्भिजम् । द्वाप्तं उद्भुतमदोषः । पिण्ड० ३८ ।

उग्भिय—उद्भिदमुद्भिज उद्भिजम् येषां ते उद्भिजाः—पतत्र-
तक्षरीशारिक्लवाद्यः । दश० १४३ । उद्भिज—लघुवाक-
राण्यसम् । आचा० ३५५ ।

उग्भुतिया—आभ्युदयिनी, देवतापरिहृता गोवीर्यवन्दन-
मयी मैत्री । आच० ९७ ।

उग्भुयायेड । दश० वृ० ८० ।

उग्भिति—उग्भुवन्ति । आच० ३५२ । ऊर्ध्वगति । उत०
१२७ ।

उग्भेदम्—उद्देश्यं—मासुरादि । अग्रामुरम् । दश० १९८ ।

उग्भो—उगयत—उग्भो—विरोद्धतादानताकाधिल । ज्ञाता०
१५ ।

उग्भय—उग्भय—संयमार्थमस्त्वयं आकरोषयोगि । दश०
१५८ । संपादसाधन, संज्ञासंज्ञानकरण, गत्यं सचक्रोदाह-
रणम् । आच० ४६९ ।

उग्भयभागा—उग्भयभागा—चन्द्रगोमयतः—उग्भयभागभ्यां
पूर्वतः पश्चात्पक्षयोः मध्यन्ते—भुजवन्ते याति तानि उग्भय-
भागानि, चन्द्रस्य पूर्वतः पृष्ठतश्च भ्रममुपगच्छन्तीत्यर्थः ।
ठाणा० ३६८ । उग्भयभागानि—उग्भय—दिवनरात्री तस्य-
दिवस रात्रौत्यर्थः, चन्द्रगोमयादिमधिकृत्य भागो येषां
ताति । सुर्वे १०४ ।

उग्भयभो—उग्भयतः, उग्भयो—पार्श्वयोः । सुर्वे २९३ ।

उग्भयकण्डिय—उग्भयकण्डिय—यो द्वावि सुवार्धो दुग्भय-
मदीदं ममर्थः । दृ० प्र० ६३ अ ।

उग्भयकाला—दिया रात्रौ य । नि० वृ० प्र० ३१३ आ ।

उग्भयकिक्रमम्—उग्भयकिक्रमम्—गन्दम् । भोष० ३३ ।

उग्भयजं—गुणनिष्पन्नं, समयमिदम् । पिण्ड० ४ ।

उग्भयतरो—तं च तर्कं करंते आपरिधादनेषाकर्मणि करेणि
तालद्वितयमेव एव उग्भयतरो । नि० वृ० प्र० १२३ आ ।

उग्भयनितेहो—उग्भयनितेह, महापरागिमागम्य, यस्य मू-
णोदाहरणम् । आच० ४६३ ।

उग्भयपंता—उग्भयपंता—अमदित्वा, भोगोपेत्य । भोष०
१५ ।

उग्भयपद्भिः—उग्भयपद्भिः—आगमपद्भिः । ठाणा०
१९३ ।

उग्भयपद्भ्यादृतं—गत्यागनिलक्षणे मेरः । आच० ३८३ ।

उग्भयपद्भ्यादृतं—गत्यागनिलक्षणे मेरः । आच० ३८३ ।

उग्भयमयिप—उग्भयमयिप—उद्गातृक्षणाद्योभयतः वस्तुना-
नितया वर्गते तदुत्तममयिपम् । मय० ३३ ।

उग्भयामया—यमविधायापरिज्ञानकरणोपगुणोद्गातृक्षणा-
याकण्यलक्षणया शुद्धरानीकद्रव्यलिङ्गधार्यमेकप्रमयया गुणा-
योभेदविधायेत्यर्थः । मय० ११३ ।

उग्भयान्तिकः । तम० ४२ ।

उग्भयधन—अग्भयधनोपगुणम् । द्य० द्वि० ३३३ आ ।

उग्भयधनसगोत्रे—उग्भयधनस्य गोत्रम् । सुर्वे १५० ।

उग्भय—प्रयोदरागम्यागुत्तमिण्यां गमिक । आच० ९८६ ।
द्विशुष्काभुदयमाता । आच० १९२ । तम० १५३ ।

उग्भय—भगमितः पग्मितो वा । सुर्वे ९७ ।

उग्भाणि—प्रिय स्वयस्यगुणधर्मावेषु तानि त्वा । आचा०
३३८ ।

उग्भायतिकर । आचा० १४६ ।

उग्भयार्थ—विपर्ययमेवमेवेति बोधमयम्, कदापि या मार्ग-
मुन्मागे, सर्वथा अरन्ध्रमित्यर्थः । आचा० ३३४ । अग्र-
गतिरणम् । आना० २०३ । उग्भयार्थः । आच० ७७८ ।
मार्गोद्गर्भ, क्षायोपगमिकमागम्योद्गर्भविस्मयमन्त्रयः ।
आच० ५५१ ।

उग्भयगो—उग्भयगो—मन्त्रिणम् मन्त्रिण भदवा अरन्ध्रं वेत् । नि०
वृ० प्र० ३१९ ।

उग्भयगजला—उग्भयं जलं गुह्यं सा उग्भयगजला । उ-
प्र० २३० ।

उम्भगदेसणाय - उम्भगदेसनाया - मम्भगदेसनादिरुपभाव-
मार्गातिक्रान्तधर्मप्रत्ययेन । ठाणा० २७५ ।

उम्भगनिम्भगो - उम्भगनिम्भगं - ऊर्ध्वार्धोच्चलमनम् ।
प्रश्न० ६३ ।

उम्भजगा - उम्भजनमात्रेण ये स्नान्ति । सापराविशेषाः ।
निरय० २५ । भग० ५१९ ।

उम्भजगो - उम्भजका - उम्भजनमात्रेण यः स्नान्ति । औप०
९० ।

उम्भजगिमज्जिय - उम्भगनिमज्जिका - उत्पत्तिनपता । ठाणा०
१९१ ।

उम्भजति - स्फुरति । नि० सू० प्र० ११५ अ ।

उम्भजा - उम्भजनमुम्भजा - नरकतिर्यग्गतिनिर्गमवातिमका ।
उत्त० २८० ।

उम्भसज्जला - रम्यविविधे महानदी । जं० प्र० ३५२ ।
नदीविशेषः । ठाणा० ८० ।

उम्भना - मन्मयोन्मादयुक्ताः, विटाः । वृ० डि० १३८ आ ।

उम्भसिणा - उम्भसाः । आष० ४०० ।

उम्भत्तो - उत्त-प्रावत्येन म्रौ उम्भो, दरमणौ वा उम्भतो ।
नि० सू० प्र० २७६ आ ।

उम्भरीय - उम्भरीयः - प्रसुप्तस्वरूपको दातव्य द्रव्यैर्लक्षणः ।
वृ० तृ० ५१ अ ।

उम्भाओ - उम्भादः - क्षिप्तचितादिकः । आष० ७५९ ।

उम्भाणो - उम्भाने - तुलारोपितस्यार्द्धभारप्रमाणता । प्रश्न० ७४ ।
जं० प्र० २५२ । ठाणा० ४६१ । कण्डमुडादि धरिमम् ।

ठाणा० ४४९ । तुलारुपादि तद्विषयम् । ठाणा० ४४९ ।
नाराचादिः । आषा० ४१३ । तुलारुपादि । ठाणा० १९८ ।

तुलारूपम् । भग० ५४४ । कर्षणलादि मण्डमुडादिद्रव्यमा-
नहेतुः । जं० प्र० २३० । अर्द्धभारमानता । भग० ११९ ।
अर्द्धभारप्रमाणता । ज्ञाता० ११ ।

उम्माणुत्तो - जड तुलारु भारोविभो अद्भारं तुलति तो
उम्माणुत्तो । नि० सू० तृ० ६१ अ । पुरिमो तुलारोविभो

अद्भारं तुलमाणो उम्माणुत्तो । नि० सू० द्वि० ८५ आ ।

उम्माणो - उम्भानानि - मुलायाः कर्णोसीनि । ठाणा० ८६ ।
उम्भाद् - चतुर्दशशते द्वितीय उर्ध्वः । उम्भानायां जिभायकवा-
हुमादौ द्वितीयः । भग० ६३० ।

उम्भाय - उम्भादः - नष्टचित्तया भालजालभाषणम् । अश-
प्राप्तकामभेदः । दश० १९४ । चित्तविक्षमः । ठाणा० १५० ।

महाभिध्यात्त्वलक्षणः तीर्थकरादीनामवर्णं वदतो भवत्येव
तीर्थकरायवर्णवदनकृपितप्रवचनदेवतातो - वा यत् । ठाणा०

३६० । सप्तह्रस्वम् । ठाणा० ३६० । प्रहो सुदिविचलवः ।
ठाणा० ४७ ।

उम्भिमालिणीओ - नदीविशेषः । ठाणा० ८० ।

उम्भिल्लिज्जते - उम्भिल्लयमाने । आष० ६३ ।

उम्भी - ऊर्मयः - महाच्छेलाः । भग० ७११ । कर्मि-
संवाचः । औप० ५७ । विविः, तरङ्गः । आष० ६०१ ।

कर्मिः - संवाचः । भग० ४६३ । कक्षोलः । ठाणा० ५०९ ।
संवाचः, तरङ्गः, कक्षोलकादौ वा जनसमुदायः । भग०

११५ ।

उम्भीलिभा - उम्भितस्तोचनाः । जं० प्र० ५४, २९८ ।
बहिष्कृता । जं० प्र० २९७, ५४ ।

उम्भीलिय - उम्भीलिते - बहिष्कृतम् । सू० २६४ । प्रज्ञा०
९१ । जीवा० २०९ ।

उम्भीसं - उन्मिष-शब्दलीभूतम् । आषा० ३२१ । आगासु-
कनरवर्षवर्षिर्लुक्तुकादि । आषा० ३२२ । एकीकृतः ।

ओष० १९९ । पुष्पादिपत्रिमिश्रम्, सप्तम एषणादोषः ।
पिण्ड० १४७ ।

उम्भुजो - उम्भुकः - प्रावत्येन मुक्तः, वृषभभूतः । आष० ५०८ ।

उम्भुगगा - उम्भगा - नदीविशेषः । आष० १५० ।

उम्भुय - औत्सुक्यः । प्रश्न० ७३ ।

उम्भुलणा सरीराओ - उम्भुलना सरीराए, निष्कारानं
जीवस्य देहादिति । प्राणवपस्य द्वितीयः वर्षावः । प्रश्न० ५ ।

उम्भु - उम्भा - परितापः । वृ० द्वि० १९४ अ ।

उयट्ठी - कटी, जहा । उत्त० ११८ ।

उयत्ति - वेपथेनो । नि० सू० प्र० ३०१ आ ।

उयत्तिया - भयणलः । आषा० ३४६ ।

उयरे - जलोयरे । नि० सू० प्र० ५८ आ ।

उयहा - युता । आष० २७२ ।

उयविय - विविधे परिफलितम् । भग० ११ ।

उययेति - एतद्वदे तत्र मयुरशाब्दे उत्यर्थः । भग० ११० ।

४५२ अ ।

उयारं - उपकारः । (मदायः) ।

शाना चण्डधारमट्टरुपाधयणत । उत० ४३८ । तथापि
निमित्तन कर्त्तुमिच्छाम्युत्तमे गताप्रतिवन्धे वा । उत०
५१९ ।

उल्लेखे-विगतकण्ठन रगेति । ज्ञाना० ८८ ।

उल्लेखे-उल्लेखल । आच० ३८८ ।

उल्लेखता-सुदृगलता । नि० चू० प्र० ३७६ आ ।

उल्लेखणा-उल्लेखणा । दण० चू० ७७ ।

उल्लेख-सुदृगोलता । चू० द्वि० २७१ आ ।

उल्लेख-उल्लेखन-वृक्षकाष्ठानामुल्लेखनम् । तथ० १२६ ।

उल्लेखियगा - अवलम्बितता - उज्जवा वद्धा गताप्रतिवन्ध
रिता । औप० ८७ ।

उल्ले-भार्द्र । औप० १८८ । उत० ५३० । अग० ४३२ ।

भार्द्रा रिमितसकलबीजरेतिवाचता । उत० ४९३ ।

उल्ले-भार्द्र । आच० ६०१ ।

उल्लेगजाति-बौरगसज्जा । नि० चू० प्र० १०४ आ ।

उल्लेच्छणा-अपवर्त्तना, अपभ्रंशना । प्रथ० ५६ ।

उल्लेख-वेनोदनाभार्द्राकृत्योपयुज्यते उल्लेखम् । पिण्ड० १६८ ।
औप० १४६ ।

उल्लेखिया-स्नानजलाश्रयरीत्य जलल्लेखयज्ञम् । उपा० ४ ।

उल्लेखता-अवलाट-उताये । आच० १९१ ।

उल्लेखसाडभो-भार्द्रपश्चादक । आच० २११ ।

उल्लेखसाडभो-भार्द्रसाडिकापड । आच० ६८७ ।

उल्लेखसाडय-स्नानेतिभेदे वस्त्राणिके-उत्तरीनगरिधानवले ।
ज्ञाना० ८४ ।

उल्लेखिया-चलिता । चू० द्वि० १४९ आ ।

उल्लेख-उत्-प्राप्त्येतासम्बद्धाभित्तिरूपेण रूपि-यत्किं
उत्पत्ति । उत० ३४४ ।

उल्लेखिते-उत्पन्नम् । आच० ३४३ ।

उल्लेखिय-उत्पन्नम्-अन्तर्भावित्तिरिति । उत० ४२८ ।

उल्लेखिते-उदापयन् । आच० ६९२ ।

उल्लेखिते-आलापयन्ति । (गणि०) ।

उल्लेखे-उत्पत्ति । आच० १९६ ।

उल्लेखेयव्यो-विद्याप्राप्तये । आच० ३८४ ।

उल्लेखिते-उत्पत्त्यमाना । आच० २०० ।

उल्ला-विता । नि० चू० प्र० ४६ आ । भार्द्र । आच० ६२२ ।

उल्लाटा-प्रसार्त्त । व्य० प्र० १६७ आ ।

उल्लेखमाणे-उल्लेखन-तादयन । ज्ञ० प्र० ३०७ ।

उल्लाव - उल्लाव - वचनम् । उत० ३३४ । काष्ठावचनम् ।

ठागा० ४७७ । साक्षावचनम् । ज्ञाना० ५७ । अग० ४७८ ।

प्रतिवचनम् । औप० ५३ । टगपम् । आच० २०३ ।

साक्षावचनम् । औप० ५७ ।

उल्लावितो-उत्पापयन् । उत० ८५ ।

उल्लिख-उल्लिखित-आरपति । पिण्ड० ११८ ।

उल्लिखण-उत्तरनिष्ठावचनम् । नि० चू० प्र० २७७ आ ।

उल्लिखाविलिखिते । औप० १३ ।

उल्लिख-उत्पत्ति । उत० ४०१ ।

उल्लिख-भार्द्र । आच० ६११ ।

उल्लिखवै-उल्लिखयति-आस्थापयति । आच० ६८० ।

उल्लि - पनक । ठाणा० ४३० । पनसो । नि० चू० प्र०
५५ आ । पनसा । दण० चू० ८० ।

उल्लिख-अन्तर्गत । (मर०) ।

उल्लिख-उत्पत्ति-प्रवृत्तम् । आच० ३७१ ।

उल्लाहार । औप० १३७ ।

उल्लुका-जनपदा नगरीविशेष । पिण्ड० ९८७ । नगील
क्षेत्र । विशे० ९२७ ।

उल्लुकातीर-उल्लुकानथा तमीरे नगरविशेष । धूम्र
कारागतत्वात् खेमुपपत्ते । विशे० ९२७ ।

उल्लुग-अवराणम्-मगम् । प्रथ० २२ ।

उल्लुगतीर - उल्लुगतीर-उल्लुकानगरीतीरे नगरविशेष ।
उत० १६५ ।

उल्लुगा - उल्लुगा-नदीविशेष । उत० १६५ । आच०
३९७ ।

उल्लुगतीर - उल्लुगतीरम् । पद्ममहिषा-पतिस्थानम् ।
विशे० ९३४ । आच० ३१२, ३१७ ।

उल्लुगमी-मलानादी । आच० ३९४ ।

उल्लुगिह-शिव्यो । नि० चू० द्वि० १४८ आ ।

उल्लुगतीरे - उल्लुगतीर-उल्लुगानगरीतीरे नगरविशेष ।
अग० ७०५ ।

उल्लुह । औप० १४८ ।

उल्लेति-भार्द्रयति । आच० १०१ ।

उल्लोभ-उल्लोभ-उत्पत्तिमान । ज्ञ० प्र० ३९१ ।

उल्लोहभा-उल्लोहमिव उल्लोह च मेदिनादिना वृज्जातिषु
धवलम् । उ० प्र० ७६ ।

उल्लोहयन्-मेदिनादिना वृज्जाना धवलम् । भग० ५८० ।
वृज्जाना मालम् च मेदिनादिभिः समशीकरणम् । जीवा०
१६० । राज० ३६ । मग० १३८ । वृज्जमालाना मेदि-
नादिभिः समशीकरणम् । औप० ५ । वृज्जाना मालम्
च मेदिनादिभिः समशीकरणम् । जीवा० २७७ । प्रज्ञा० ८६ ।

उल्लोह-उल्लोह, उल्लोहः । भग० ६४० । उपरिभाग ।
उ० प्र० १९, ४०० । जीवा० २०५ । उल्लोह-नन्द्शो-
दय । मय० २९३ । उल्लोह-उपरितनभाग । जीवा०
१०९, ३६० ।

उल्लोह-उल्लोह-उपरिभाग । मग० ५४० । उद्देश ।
मग० ६९१ । ऐश्वर्येण । वृ० प्र० २५० आ ।

उल्लोहयन्-उल्लोहम् । आ० १०४ ।

उल्लोलिया-मलमुद्रितम् । गुप्तिः । आ० ६८० ।

उल्लोह-उल्लोहयन् । आचा० ४२३ ।

उल्लोहजिह्वन्तो-रियापित । आ० ३८४ ।

उर्गमा-उपज्ञानि । निष्ठादिपदज्ञाथैश्वर्यमपरा । प्ररन्धा ।
उ० प्र० ११४ । निष्ठादिपदज्ञाथैश्वर्यमपरा । अनु० ३२ ।

उर्वगाह-उपज्ञानि-अज्ञातययभनान्यवृत्त्यादीनि । प्रज्ञा०
४६९ ।

उय-उप-मासीयार्थ । प्रज्ञा० ४ । दण० १४५ । भग०
३० । उपमेतिपराभाद्वैश्वि इदमेते । उ० २३९ । सहृदये,
अन्नवैचन । आ० ८०८ । अन्धविद पुन पुन ।
उ० ६४४ ।

उयइह-उपचिन्ता, उन्नती, औपचिन्ता, तन्विनी, अकपतिनी,
मनेण हीममानोपचयी । उ० प्र० ११२ ।

उयइह-उल्लोह । नि० वृ० प्र० ७७ आ ।

उयइह-अवपत्तेन, आभादेन । आचा० ३६५ ।

उयइह-उपचिन्ता-धोनुभावापेक्षया मासीयेन रूपेण ।
दण० ११० ।

उयउमाहकरो-क्रियावापने । नि० वृ० प्र० २६६ अ ।

उयउत्त-उपयुक्त-अनन्धचित । दण० १०६ । अवहित ।

मग० ८९ । गमोद्गमपश्यती । नि० वृ० प्र० ४७३ । उप-

पुन-अभिप्रेतज्ञान । भग० १०५ । व्यापृत, निज गत ।

नि० १०४ । गत्यारहतम् । आचा० १७९ ।

उयएस-उपदेश-आदेश । व्य० प्र० १० आ । गुग्गा-
उन्नात । औष० १५१ । हिताहितप्रगतिनिश्चयदिश-
नामुपदेश । अनु० ३८ । अन्यतरात्रियाया प्ररत्नेनलो-
त्पादनं उपदेश । चवनविभक्तोद्वितीयो मेद । अनु० १३४ ।
यथा आत्मा न च्यत इत्यादिपरिचय । दण० १२० ।
उपदेश-गुरादिना वस्तुतत्त्वचर्यनम् । प्रज्ञा० ५८ । धृतम्
पर्याय । विश्वे० ८२३ । उच्यते । आ० ६०४, २६५ ।

उयएसद्वयमूल-उपदेशद्वयमूल-यत्किञ्चिदसौ । गेयप्रति-
धानमर्थ मूलमुपदिशस्तानुरायेति । आचा० ८८ ।

उयएसर-उपदेशो-गुरादिना वस्तुतत्त्वचर्यनं तेन रवि-
जिनप्रणीततत्त्वामित्यापरायणं यन् स उपदेशमिति । प्रज्ञा०
५८ ।

उयएस्यि-उप-मासीयेन त्रेविना उपदेशिना । आ०
६० ।

उयओग-उपयोग-स्वस्वविषये लब्धनुसारोत्पन्न परि-
च्छेदव्यापार । जीवा० १६ । उपयोजनमुपयोग-विषयित-
रूपमिति मननोपनिवेश । मदी १६४ । ज्ञान, मरिचकं,
प्रलय । विश्वे० ३६ । सारागनाकारमेद चैतन्यम् । दण०
३३४ । शेषम् यो रूपो व्यापार । अनु० १६ । भरहित
त्वम् । उ० ५६१ । भावोद्विषय द्वितीयो मेद । मग० ८७ ।

मति । आ० ११६ । उपयोग-लब्धिनिमित्त आत्मनो
मनस्माद्विज्ञाद्वयार्थग्रहण प्रति व्यापार । आचा० १०४ ।

उपयोग-आन्तर्य भुतपरिणाम । विश्वे० २९७ । चैतना-
विशेष । भग० १४९ । चैतन्य माकागनाकारमेदम् ।

भग० १४८ । उपयोजनमुपयोग-निराशिते कर्मणि मननो
उपनिवेश । आ० ४२६ । विपारानुवचनम् । दण०

८६ । धानुस्तद्विभक्तयुत । आ० ३४९ । मावधानम् ।
औप० ४८ । स्वाभाव्यानुवचनम् । उ० १६५ । स्वस्व

विषये लब्धनुसारोत्पन्नो व्यापार प्रणिधानम् । प्रज्ञा०
२९४ । प्रमाणाना लब्धेनद्रिगम परम् । प्रज्ञा० ६ ।

उपयोजन उपयोग भावे च, यदा उपयुज्यते-चरतुभित्-
तदे प्रति व्यापार्यते जीवोपनिवेशोपयोग, 'पुनरिजि य' इति

करणे धर्माद्यो यो रूपो जीवस्य तत्त्वभूतो व्यापार । प्रज्ञा०
५०६ । दण० १०८ ।

उयकल्पिया-उपकल्पिता । उ० २८७ ।

उचकरण-उपरण-अज्ञानाख्य । बृ० सू० १८अ । उपकरण-ग्लानाद्यवस्थायामन्येनोपरकरणम् । प्रश्न० ११९ । उपधि । परिग्रहस्य पञ्चदश नभः । प्रश्न० १२ । अङ्गम् । भग० २२४ ।

उचकरणप्रणिधाने-उचकरणस्य लोकिन्लोकोत्तरूपस्य वस्त्रपात्रादेः सम्यगस्यमोपकराय प्रणिधान-प्रयोग उपकरणप्रणिधानम् । टाण० ११६ ।

उचकरणसंवरे-उपरणसंवर-अश्रितनियताकल्पनीयवस्त्राद्यप्रवृत्त्युपेक्षया विप्रकीर्णस्य वस्त्राद्युपकरणस्य संवरणम् । टाण० ४४३ ।

उचकरिंसु-अवकीर्ण्यन्त । आचा० ३११ ।

उचकरिज्ज-उपकुर्गात्-डौकयेत् । आचा० ३५१ ।

उचकरेड-उपकरोतु । उपा० १५ ।

उचकरणे-उपकरणे । बृ० द्वि० २८१ अ ।

उचकुलं-कुलस्य समीप उपकुलम् । ज० प्र० ५०६ ।

उचकुला-उपकुलानि । सूर्य० १११ ।

उचकोसा-कोशायां लब्धी भगिनी उपकोसा । आव० ६९५ । आव० ४२९ ।

उचक्रम-उपक्रमण-आयु पुद्गलानां स्वर्त्तनं समुपरिधनं तत् । आचा० २९१ । उपक्रमणमुपक्रम, उपक्रम्यतेऽनेनास्मादेशमिति बोधक्रम-व्याचिख्यानितशास्त्रस्य समीपानयनम् । आचा० ३ । उपक्रमण उपक्रम-दीर्घनालभा विभ्यो स्थिते स्वरपल्लवाऽऽपादनम् । उता० ३२१ ।

उपेति-सामीप्येन क्रमण उपक्रम-दूरस्थस्य समीपानयनम् । ओष० १ । उपायेन पशितानम् । टाण० १५५ । उपायपूर्वक आरम्भ । टाण० १५६ । प्रकृतादिवेन पुद्गलानां परिणमनसमर्थ जीववीर्यम् । टाण० २०१ । अभिप्रेतार्थसामीप्यान्वयनलक्षण । आव० २५७ । कालगमनम् । बृ० द्वि० १३० अ । नाक्ष । (आठ०) । उप-सामीप्यं 'ब्रह्मपाद्विक्षेपे' उपक्रमण दूरस्थस्य शाखादिवस्तुनस्तैस्तै प्रतिपादनप्रकारे समीपीकरणं न्यासदेशनयनं निक्षेपयोग्यताकरणमित्युपक्रम । विशेष० ४३० । कर्मवेदनोपाय । भग० ६५ ।

स्वयमेव समीपे भजनसुदीरणकरणेन वा समीपानयनम् । प्रज्ञा० ५५७ । उपक्रम-दूरस्थस्य वस्तुनस्तैस्तै प्रतिपादनप्रकारे समीपमानीय निक्षेपयोग्यताकरण, उपक्रम्यते-निक्षेपयोग्यं कियतेऽनेन गुरुवायोगेनेति, उपक्रम्यते

ऽस्मिन् शिष्यधरणभावे मतीति, उपक्रम्यतेऽस्माद्विनीनविनेय विनयादिति वा । अनु० ४५ । विशेष० ४३० । उपक्रमजमुपक्रम इति भावमाधनं व्याचिख्यासितताख्यस्य समीपानयनेन निक्षेपात्मनः प्रापव, उपक्रम्यते वाऽनेन गुरुवायोगेनेत्युपक्रम इति वरणसाधनं, उपक्रम्यतेऽस्मिन्निति वा शिष्यधरणभावे मतीत्युपक्रम इत्यधिकरणसाधनं, उपक्रम्यतेऽस्मादिति वा विनेयविनयादित्युपक्रम इत्युपादानसाधनं इति । ज० प्र० ५ । उपक्रम्यते-कियतेऽनेनेत्युपक्रम-रमणो बहद्वरोदीरितेवातिना परिगमनहेतुर्ज्ञास्यं ज्ञानि

रिशयो योऽभ्यन्तरेण विना तत्, व-धनानीनामात्मन । टाण० २०१ । वस्तुपरिष्कारम् । टाण० २०१ । अश

सफलस्य निर्वरणम् । भग० ७१० । आतुर्यार्थि । सम० ११५ । निरुक्तिस्तु उपक्रमण उपक्रम इति भावमाधनं,

शास्त्रस्य स्वाभाव्येशसमीपीकरणं, उपक्रम्यते वाऽनेन वा वायोगेनेत्युपक्रम इति वरणसाधनं, उपक्रम्यतेऽस्मिन्निति वा शिष्यधरणभावे समीपमुपक्रम इत्यधिकरणसाधनं, उप

क्रम्यतेऽस्मादिति वा विनीनविनेयादित्युपक्रम इत्युपादानं इति । टाण० ४ । कर्मोदीरणकारणम् । टाण० २१ ।

उचक्रमकाल-उपक्रमकाल-अभिप्रेताधनसमीपानयनलक्षण । विशेष० ८३७ । अभिप्रेतार्थसामीप्यान्वयनलक्षणं सामाचार्योपक्रमेदभिध । दश० ९ ।

उचक्रमिधो-औपवर्त्मिक-वृत्तकृष्णशास्त्रादिनाऽपान्तवेनीया दयापादक । सूत्र० ७८ ।

उचक्रमिध-उपक्रममुपक्रम-स्वयमेव समीपे भजनसुदीरणकरणेन वा समीपानयनं तेन निरृता औपवर्त्मिका । प्रज्ञा० ५५७ । औपवर्त्मिका । सम० १४६ । प्रा० ५५४ ।

उपक्रमेण-कर्मोदीरणकरणेन निरृता तत्र वा भवा औपवर्त्मिका-उचरातीतारादिजन्या । टाण० ८९ । कर्मवेदनोपाय

एतत् भवा औपवर्त्मिका स्वयमुदीर्गेश्वरीदीपानयनं चान्न यमुपनीतस्य वयसोऽनुभवः । भग० ६५ । स्वयमुदीर्गेश्वरी

दीपानयनेन चोदयमुपनीतस्य वेद्यस्यानुभवात् औपवर्त्मिका । भग० ४९७ ।

उचक्रम-उपक्रम्य-आगत्य । सूत्र० ३१६ ।

उचकर्य-उपकृत-निदुक्कम् । जीवा० २६८ ।

उचकस-उपदेश-वृत्तिगुणान्वयादिज्याद्यनुप्रानुगतापठितजननार्थिना श्रीतोषप्रभादया धृतजनन-नाद

- गध । दश० २७३ । उपज्जेन-उपगतसोहादिः । भग० १०५ ।
- उपकण्ड** - उपगृह्यन् - उपकर्तुमागच्छम् । फिड० १५१ ।
- उपकर्णमुपसृष्टं-पाकः** । उपा० २०० । लक्षणमेवरागदि- संज्ञनम् । उत० ३६० ।
- उपकण्डडणस्तान्ता**-महाभगो । नि० चू० प्र० २७२ अ ।
- उपकण्डडामे**-जहा । चणयादीण उपकर्णटियाण जेण निज्जति ते कम्पुया न उपकर्णटियास भण्णति । नि० चू० डि० १०५ अ ।
- उपकण्डडियं** । ओप १६० ।
- उपकण्डहेति**-उपसृष्टेति । आष० २९१ ।
- उपकण्डडे**-उपगृह्याति-विश्रुणोति । ज० प्र० १०५ ।
- उपकण्डडेउ**-उपसृष्टीनु-गच्छन् । उपा० १५ ।
- उपकण्डडेजा**-तद्वनादि पथेन । आषा० १५१ ।
- उपकण्डरो**-मर्षादि । नि० चू० प्र० १५६ अ । उप- रणम् । (मर०) । उपक्रियतेऽनेनेति उपसृष्ट - हिङ्ग्यादि । ठाण० २३० ।
- उपग**-गच्छां । घृ० डि० ३१ अ ।
- उपगभो**-उपगतः । आष० १०० । गामीष्वेन कर्मणिष्म लक्षणो न प्राप्तः । आष० ३८६ ।
- उपगच्छया**-चक्रा । नि० चू० प्र० २५५ अ ।
- उपगत**-उपगतः । आष० ३०८ । उपगत-आश्रितः । उत० १७८ ।
- उपगमं**-उपगच्छति-माहस्येन प्राप्नोति । उत० २३५ ।
- उपगमण**-उपगमनं-अवस्थानम् । मम० ३५ । अस्पन्द तयाऽवस्थानम् । भग० १३० ।
- उपगमं**-उपगत-सामीप्येनास्मिन् शब्दादिज्ञानं परिणतम् । नदी १८० । मृतम् । फिड० १३४ । उपगमं-ज्ञानम् । आष० ८१२ ।
- उपगरण**-मोलादृशं रजोत्तरण नैषाद्वयोपेनं मुगवचिका उपलक्षणवादीणिक्मीप्रियो न कल्पी । घृ० प्र० २९५ अ ।
- दंष्ट्रं रजोहरणं च । घृ० प्र० ७१ अ । उपकरण-आपमदि- कम् । प्रदा० १५६ । उपकरणं-उपपिपेयः । आष० ५६८ ।
- आवरणप्रहरणादिकम् । भग० ५४ । लौहीवडुल्लुकादि । भग० २३८ । वडुटादिकम् । भग० ३२२ । व्यवजकटक-
- कलद्वारादिः । आषा० ६० । उपकीर्तिः उपकारम् । ओप० २०७ । वयादि । भग० ७०० । धर्ममार्गिगोपमहेतुः । उत० ३५८ । अनेकविधं कर्तव्यदृष्ट्यादिकम् । अनु० १५९ ।
- रजोहरणदृष्ट्यादि । ओप० १२५ । धर्ममार्गिगोपमहेतुः । भग० ८७ । उपा० २३ । गच्छमानाया वाचनित्वेर्वा- यत्प्रागवस्थानीया रजोहरणदुपसृष्टमहा मकाऽऽपमद- निमित्तमप्याः कालिनिपेयः । उपा० १६ । इन्द्राधुमण- मन्त्रादि । आषा० १०० । औपमदिकम् । उत० ३०८ ।
- उपगरणपडिया** - उपकरणजनिता-उपकरणपडिनाः समा- गच्छन्तु । आषा० ३८६ ।
- उपगरणसंज्ञमे**-उपकरणम-महागुणवर्णादिगिराः, पुस्तकवस्तुनान्यमप्युपगृहीतं वा । ठाण० २३३ ।
- उपगारयं(यप)**-अपारम् । आष० ६६६ ।
- उपगसिन्धुप**-उपसिन्धु, समीपमागः । मृत० १०३ ।
- उपगहिओ**-उपगृहीत-उपगतः । आष० ७६८ । उप- दिवः । आष० ७९३ ।
- उपगा**-उपगाः-जहा । प्रजा० ७० । उपगगति-मर्ष- विगतया तापगच्छे वर्णते । उपा० २६० ।
- उपगारय**-उपगारय-यत्पुत्रोक्तस्य रिश्वरतोऽनुकम्पया च प्रतिगारयतुपगारं वर्णते तद् । आषा० ३१८ ।
- उपगारियलेपा** - औपगारिकयनानि-यगादिपीठ- न्यानि । भग० ६१३ ।
- उपगारिया**-साम्प्रदायीराविगच्छमादावर्णमादाय उप- गेति-उपगृह्णतीति उपगारिका-साम्प्रदायीराविगच्छमा- दावर्णमादायौ पीठिका । उपा० २२० । पीठिका । गत० ८१ ।
- उपगिणह**-उपगृहीत उपगमे इत्यनं । भग० २११ ।
- उपगहिम** - उपगृहिन्-परिणतम् । मरुतमरुतम तयो मेतः । दश० १०४ ।
- उपगो**-अन्वगच्छीय गावु । घृ० प्र० २१० अ । मृग- इमागे वा । नि० चू० प्र० ८८ अ ।
- उपगं**-उपार्थ-समीपभूतम् । आष० ४०३ ।
- उपगमछाया**-छायामेतः । मृत० १०५ ।
- उपगमा**-उपम - विपद्यामेतः प्रजादिषु मन्त्राधुमदिक- रणम् । मय० प्र० १३२ अ । उपमम् । फिड० २७ ।
- उपगृह्णतीति उपमटः । ओप० २०३ । विपद्यां भग-

- उवचिष**—उपशोभित—वृत्त । जं० प्र० २९२ । उपचिष— पञ्चोत्तिष्ठा—अभिप्रेतार्थान्वितो महान्वितः कविता वा । ममूढ । ज्ञाना० ९८ ।
उवचिषो—उपभित—स्त्रियेत । प्रज्ञा० ८६ । जीवा० २७७, १६० ।
उवचिञ्जलि—निपेक्षचयन निरञ्जनतो वा उपनीयन्ते । भग० २१३ ।
उवचिद्विज्ञा—उपतिष्ठन्—विनयेन मेनेन । दृष्टा० २४० ।
उवचिष—उपचिनवन्त—परिपोषणत । ठाणा० १७९ ।
 उपचयन—चित्तस्यावाधाकालं मुमुखा ज्ञानावरणीयादितया निषेक । ठाणा० ११५ । परिपोषणम् । ठाणा० ४१७ ।
उवचिणाह—प्रदणयन्वापेक्षया निरञ्जनपेक्षया वेति । भग० १०२ ।
उवचिणिस्तु—उपचितवन्त । ठाणा० २८९ ।
उवचिय—उपचित—नेजितम् । प्रज्ञा० ९१ । उपचिन—परि कर्मितम् । राज० ३७ । जीवा० २१० । युक्तम् । जीवा० २०४ । मासलम् । जीवा० २७१ । समानजातीयप्रवृत्त्यन्त रत्निकम्पकमेवोपचय नीत । प्रज्ञा० ४०९ । वृत्त । जं० प्र० ८० । परिचयितम् । भग० ५४० । विविध परिचयितम् । राज० ९३ । उपचय—चौन पुन्येन प्रदेना तुभागादेर्धनम् । भग० ५३ । औपचयिह—उपचयनिर्गत औपचिको वा—उचिन । प्रध० ८१ । निर्दिष्ट । औप० ५ । बहुवच प्रदेतामीत्येन धारिरे चित्ता एवेति । भग० २४ । युक्ता । जं० प्र० ४८ ।
उवचीयह—उपचीयते—उपचयमायाति । जीवा० ३२२, ३०६ । उपचयमुपगच्छति । जीवा० ४०० ।
उवच्छगो—रम्भो । नि० चू० प्र० २११ अ ।
उवच्छुमे । आब० १८० ।
उवजाइय—उपवाचिते देशनाराधने भव औपवाचितक । ठाणा० ५१६ ।
उवजीचह—उपजीवति—अनुभवति । भग० ११२ ।
उवजीवति—उपजीवति—जीवनाधमाधयते । व्य० प्र० १६३ आ ।
उवजीविओ—उपजीवति । ठाणा० ३७७ ।
उवजेमणा—रत्नरत्नी । नि० चू० प्र० ३४५ आ ।
उवजोइया—उपोजिप समीपे येन उपउपोजिपयन् त्वो
- उवजोतिष्ठा**—अभिप्रेतार्थान्वितो महान्वितः कविता वा । उत० ३६४ ।
उवज्जाप—उपायाय । प्रज्ञा० ३७७ । अभ्यास । आ० ३१३ ।
उवज्जाओ—उपयोगार्थं पापपरिवर्जनं ध्यानार्हणेन र्माध्ययनयमीति उपायाय । आ० ४४९ ।
उवज्जाय—उपायाय—उप—सर्मापमागल अर्थायते—पटपते यस्य स, उप अधि—आधिक्येन गम्यते स, उप अधि—आधिक्येन स्मर्यते मृदनी जिनप्रवचनं यस्मात् स, उपाधि—गतिविशेषेन सप्त वा भाव—लाभ धनस्य यस्य, उपा—धनो—विशेषणाना आयो—लाभ यस्मात् स, उपाधिरेव—गतिविशेषे आर्थ—उद्यत्—देवजलितरत्न आयाना—उद्यत्—जाना गमस्मन्नेकहेतुताय यस्य, आधीना—मन पीडना आयो—लाभ आयाय, अधिवा—उपुदीना आयोऽध्याय, कुर्यान् वाऽध्याय, उपवत् आयायो वा अध्यायो वेत् स । भग० ३ । सूत्रज्ञाना । ठाणा० २९९ ।
 आचार्योचरविनय स्वाध्याय वा आचार्यादितु तस्मात् पा शीयते मद्रहोपग्रहातुप्रदायं वा । तत्ता० ९—२४ । उप-गम्योपेय यतो येभ्योऽधीयते पठति शिष्यात् उपाध्याया, यच्च यस्मादुप—समीपे गन—यान्ति शिष्यमाचार्यमिति सत उपाध्याया, यस्माच्च स्वपरहितस्योपाध्यायायका उपायिनि ज्ञकास्तन्मन् उपाध्याया । विशेषे १०३० । मूत्रायनदु-भयविद ज्ञानवर्धनचारित्र्येयुक्तका—उपयुक्तताम्भा शिष्याणा मृत्वाचनयशस्वाभिनिष्ठाया एतासा भवति । व्य० प्र० १७१ आ ।
उवट्टगा । नि० चू० प्र० २३२ आ ।
उवट्टण—गृह्ण उवट्टण । नि० चू० प्र० १९० आ ।
उवट्टित्ता—उद्वृत्त—तन्परिहाणेनान्वृत्त गता । उत० २१६ ।
उवट्टिय—उपस्थापित । आब० २८८ ।
उवट्टवेनि—उपस्थापयति, उपट्टीकयति, प्रामूनीकमेति । ५० प्र० २४४ ।
उवट्टाह—उत्तप्यते । आ० ३१८ ।
उवट्टापज्जा—उपतिष्ठन्, उपस्थानम्—परलोकनिवासव्युत्-गम उद्योगि र्थ । भग० ६४ ।
उवट्टाणं—गोपादिठाण । नि० चू० डि० ५० अ । उपस्थानं—धर्मवचनानामावयमेन वर्तते इति उपस्थान । आचा० २२१ ।

उद्यट्टाणगिह - उपस्थानगृहं - आस्थानमण्डपः । ठाणा० २१८ । अण० २८० ।

उद्यट्टाणसाला - उपस्थानसाला - आस्थानसभा । औप० २३ । आस्थानसाला । आव० ३०० । उपवेशनमण्डपः । निरय० ८ । आस्थानमण्डपः । निरय० १० । जं० प्र० १८७ ।

उद्यट्टाणा - सान्द्रव्यं चतुर्मासद्वयं चावर्जयित्वा पुनस्तद्वैद्यं यत्नमुपस्थापितम् । ठाणा० ३२१ ।

उद्यट्टायणा - उपस्थापना - महाप्रतारोपणरूपा । उत्त० ५६८ । उप-साम्प्रत्येन मण्डपस्थानलक्षणेन तिष्ठन्त्यस्यामिति उप-स्थापना-शब्दाः । दश० द्वि० १०४ अ ।

उद्यट्टायणाय गृहणं - तत्रोपस्थापनायां विधिवमानायां दृढिगन्तुसुताकारहस्तविभ्रियं रजोहरणादि कृष्टे तद् उपस्थापनाग्रहणम् । दृ० द्वि० २५६ अ ।

उद्यट्टायणापरिते - उत्थापनयाचार्यः । ठाणा० २३९ ।

उद्यट्टायिष गृहणं - उपस्थापितव्यं - ऐश्वर्यव्यापनीयचारित्र्यं प्रापितस्य यद् उपपेपरिणं परिमोमे वा नद् उपस्थापितग्रहणम् । दृ० द्वि० २८६ अ ।

उद्यट्टापित्तप - उत्थापयितुं - महाप्रतेषु व्यवस्थापयितुम् । ठाणा० ५७ ।

उद्यट्टिभ - उपरिधने - उद्यतम् । औप० १०६ ।

उद्यट्टिप - उपरिधने - प्रयुक्तम् । आश० ५४१ । वीक्षितः । दृ० द्वि० २६४ अ । अत्यन्तावधारि । अण० १०० ।

उद्यट्टिना - रजिहना । नि० पू० द्वि० ९४ अ ।

उद्यट्टिनामो - गोमोपममयिनः । नि० पू० द्वि० ४० अ ।

उद्यट्टिय - उपरिधिनः । आश० ५५९ । उपरिधिनः - उद्यतः । तण० ६१७ । प्रतापश्रीभूतम् । उत्त० ६६८ ।

उद्यजये - उपनयनं - कर्मप्रदत्तं मयने धर्मप्रदत्तमित्यर्थः वा माधुमया । मयनम् । आश० १२९ ।

उद्यजयं - कर्मप्रदत्तम् । अण० ५४५ । उपनयनं - शावना । मयनम् । प्रता० १९ ।

उद्यजित्वापि - उपरिधिनः । आश० ५५५ ।

उद्यजिवाय - उपरिधिनः - उपरिधिनः । ठाणा० ४३ ।

उद्यजिविद्वत् - उपरिधिनः - उपरिधिनः । ठाणा० १९९ ।

उद्यजित्वा - उपरिधिनः - उपरिधिनः । ठाणा० १९९ । उपरिधिनः - उपरिधिनः । ठाणा० १९९ । उपरिधिनः - उपरिधिनः । ठाणा० १९९ । उपरिधिनः - उपरिधिनः । ठाणा० १९९ ।

उद्यणीध - उपनीतः - नियोजितः । ठाणा० २५९ । उपसंदा-रोपनव्युक्तमुपनीतम् । अनु० १३३ । उपनयोपसंहृतमुपनीतम् । अनु० २६२ । उपसंहारव्युक्तम् । ठाणा० १९७ । प्रापितम् । ठाणा० ४९४ । निगमितं, योजितम् । ठाणा० २५९ ।

उद्यणीय - उपनीतं - योजितम् । जं० प्र० १०५ ।

उद्यणीते - उपनीतं - प्रापितं, दत्तं विरोधः । ठाणा० ४९२ ।

उद्यणीय - उपनीतं - योजितम् । औप० २६८ । उपनयोपसंहृतम् । आश० २७३ । विनीतं, योजितं, शब्देन वणि-तव्यं वा । औप० ३९ । प्रापितः । आश० ७८ ।

उद्यणीयप्रयनीयवचनं - उपनीताप्रयनीयवचनं - कर्त्तव्यं गुणः प्रसासः कर्त्तव्यतया । आश० ३८७ ।

उद्यणीयवचनं - उपनीतवचनं - प्रयोगान्वयम् । आश० ३८७ । प्रता० २६७ । गुणोपनयनम् । प्रता० १९८ ।

उद्यणीयाधणीयवचनं - उपनीताप्रयोगवचनं - यत्प्रसास्य निन्दितः । प्रता० २६७ । यत्प्रसास्य गुणोपनयनम् । प्रता० १९८ ।

उद्यणे - उपनयनं, प्राप्तिप्रकारः । जं० प्र० १०४ ।

उद्यणं - प्रोक्षितं । नि० पू० प्र० २७४ अ ।

उद्यणरथ - उपनयनं - उपनयनम् । दश० १७१ ।

उद्यणरथं - उपनयनं - उपनयनम् । नि० पू० प्र० ११६ अ ।

उद्यतस्तो - उपनयनं - आपवर्जनायः । प्रता० १९ ।

उद्यतेमणे - उपनयनं इति उपनयनं - उपनयनक्रियायां व्याप-मुपनयनक्रियायां व्याप-मुपनयनं । ठाणा० ४२८ ।

उद्यतेस्तर्क - उपनयनं - उपनयनं । ठाणा० ४२८ । उपनयनं - उपनयनं । ठाणा० ४२८ ।

उद्यतापनिय - उपनयनः । ठाणा० ४८ ।

उद्यतापन - उपनयनः । ठाणा० ४८ ।

उद्यतापन - उपनयनः । ठाणा० ४८ ।

उद्यतापन - उपनयनः । ठाणा० ४८ ।

उद्यतापन - उपनयनः । ठाणा० ४८ ।

उद्यतापन - उपनयनः । ठाणा० ४८ ।

उद्यतापन - उपनयनः । ठाणा० ४८ ।

उद्यतापन - उपनयनः । ठाणा० ४८ ।

उद्यतापन - उपनयनः । ठाणा० ४८ ।

उपलिपिज्ञ-उपलिप्पनम् । आचा० १३० ।

उपलिप्ता-जातिहृमितामेओ । नि० चू० द्वि० ६३आ ।

उपलेद्धा-समुद्धा । उक्त० १९२ ।

उपलेखण-उपलेखेन छगणदिना । अनु० २६ । छगण-
मडियाए दिखण । नि० चू० प्र० ३३१अ ।

उपलेखणकप्रोद्योगारो-वृत्तोपलेखनोपगार । आच० ४१६ ।

उपल्लिप्यंती-उपलीयन्ते-आध्रयणि । व्य० द्वि० २७८आ ।

उपल्लिसामि-उपल्लिष्ये-व्यव्यामि । आचा० ४०६ ।

उपपज्जति-उपपज्जे । जीवा० ११० ।

उपपज्जिऊण-उपपुज्ज-उपपोज्ज दृष्ट्या । ओष० ११६ ।

उपपज्जना-उपपाद्या-राजादिपञ्चमा । औपपाद्या-राजादि
पञ्चमाना समकरा इति । दृष्ट० २४८ ।

उपपवणो-उपपव । जीवा० ९७ ।

उपपत्तारो-वचनव्यव्याप्यपत्ता भवति इति । टाण० ४२० ।

उपपत्तो-उपपन्न-आभित । मयि० २८१ ।

उपपाद्य-उपपात-श्रुतार्थो जन्मान्तरमवाप्तिः, उप-
पाते भव औपपातिह । आचा० १५ । उपपादुक-
भगवत्तत्त्वव्याप्तिभाह । आचा० २० ।

उपपाद्य-उपपातेन निरुक्त औपपातिह-भवाद्भवात्तर-
गामीणि । सूत्र० २० । उपपात्यन्ते-मृगयते स्म यत् उप-
पाचिन-इति गत वस्तु । ज्ञाता० ८६ ।

उपपाद्या-उपपाताज्ज्ञाता उपपातज्ञा-अथवा उपपाते
भरा औपपातिका-देवा नारायण । दृष्ट० १८१ ।

उपपाद्य-उपपात-उपपातभिमुत्थितापातारत्नविशेषे
कार्ये । भग० १६३ । विद्वत्तम । टाण० ४१९ । वादकापु-
पातार्थे, वादकाशब्दे धर्मादेशक । भग० ५९६ । उपपात-
श्रुतार्थ । प्रज्ञा० ३९८ ।

उपपापण-उपपातनमुपपात, वादपुष्पव्रीकाधिराना पर्वी
पाना यत्तन्तरुत्तं स्थान तन्मालाभिमुखमिति भाव-
नेतोपपातेन, उपपातमतीत्यर्थः । प्रज्ञा० ७३ ।

उपपात-उपपाते-नारकदेवानां उन्म । टाण० ४६२ ।
उपपात-गमनमात्रम् । टाण० ३३६ ।

उपपातसभा-उपातसभा-व्यवस्थापनार्थे सा । टाण०
३९० ।

उपपातो-व्यवस्थापन । नि० चू० प्र० २४१अ ।

उपपातो-उपपाते-उन्म । आचा० १६३ । भगवत्तत्त्व-
स्थानकाभिमुखम् । भग० १४३ । उपपातेन निरुक्त
औपातिहम् । आच० ७३१ । उप-गमये पतन-मार्गं
उपपात दृष्टव्यमपि योऽप्युपातार्थः । उक्त० ४४ । उप-
पात-मोहा । भग० १६८ ।

उपपापवर्ग-उपपातो-उपादाय समनं सा उपातगति ।
भग० ३८१ ।

उपपापवर्गी-उपपात एव गति उपपातगति । गति-
प्रधानस्य चतुर्थो मेद । प्रज्ञा० ३३६ ।

उपपापसभा-निदायतनस्थोत्तरपूर्वार्थे गता उपपातसभा ।
गीवा० २३६ ।

उपपात-उपपात, अभिपार्थक्यम् । टाण० १२६ ।

उपपूह-उपपूहण-समानपार्थक्याणां सद्व्युत्पत्त्यनेन तदु-
पपूहिरणम् । दृष्ट० १०२ । उपपूहणमुपपूहा-दृष्टमादि-
गुणान्तिरुताना मुलव्यवस्थानो युषं मुने च भगवन्नामि-
हमियादिव्याप्तिस्तद्व्युत्पत्त्यवर्द्धने सा । उक्त० ७६७ ।
समानपार्थक्याणां सद्व्युत्पत्त्यवर्द्धने तद्व्यवस्थाम् । प्रज्ञा०
७६ ।

उपपूह-उपपूहणे-समर्थयति । दृष्ट० ४४ ।

उपप्रेषो-उपपेन इति लोचनव्यवस्थानुपपेन । टाण०
४११ ।

उपप्रेष-उपपेन-वृत्त । जीवा० २७४ । भग० ११४ ।
उप भव इव इति शब्दप्रत्यय लाने भवन्तिरुताना
वपेत-वृत्त । ज्ञाता० ११ ।

उपसंक्रमित्ता-उपसंक्रम्य । मयि० ११ ।

उपसंक्रमित्तु-उपसंक्रम्य भावनीय । आचा० ३३१ ।
उपसंक्रम्य-उपेय । आचा० २७१ ।

उपसंस्था-उपसंस्था-सम्यग्गतिविषयार्थविज्ञानम् । मयि०
२१४ ।

उपसंन-उपसंन-अवगत्यम् । ओष० ११६ । यत् तेन
यतायामनुवर्तमानं वर्तते तदु । विचित्रिमोदसमुत्पत्तिमिदया
हमने च । विद्वे० २८६ । किञ्चित्स्थानात्तद्व्युत्पत्त्यवर्द्धने
सम्यक्त्वव्यवस्था परिणत विचित्रिमोदव्यवस्थेन । सू-
त्र० २१३ । रागद्वेषावकीर्षमाद उपसंन । आचा०
१०० । व्याप्योऽनातीत्यव्यवस्था । अनु० १८० ।
अनर्थावस्था उपसंन । भग० ४९० । विचित्रिमो-

दयमपनीतमिध्यास्वभाव च । विष्कम्भितोदयमित्यर्थः ।
ठाणा० ४८ । उपशान्त-न सर्वाऽभावमापन्नं, निवाचि
ताद्यवस्थोद्वेकहितं वा । प्रज्ञा० ४०३ । औप० ३५ ।
ज० प्र० १४६ । ज० प्र० ३८९ । जम्बूद्वीपैरवते तीर्थं
करनाम । सम० १५३ । पञ्चापरिणत । नि० ब० दि०
२८अ । उपशान्त-उपरत । दश० २०६ । सूत्र० ४१५ ।
अपगतसन्देह स्रुत इति । सूत्र० ४०९ । अनुदयावस्थ ।
प्रज्ञा० २९९ ।

उचसंतकसातो उपशान्तकषाय । उत० २५७ ।

उचसंतजीवी - अन्तर्दृश्यपेक्षया उपशान्तजीवी । प्रक्ष०
१०६ ।

उचसंतमोह - उपशान्तमोह - अनुत्पद्यवेदमोहनीय । भग०
२२३ । श्रेयिपरिसमाप्तावन्तमुहूर्तं मानदुपशान्तवीतराग ।
भूतप्राप्त्यैकादश गुणस्थानम् । आच० ६३० ।

उचसंतमोहनिजो - उपशान्तमोहनीय - उपशान्त-अनु
दय प्राप्त मोहनीय दर्शनमोहनीय यस्यासौ । उत० ३०६ ।

उचसंपञ्जहण - उचसंपदन् उपसम्पद् - अन्तरूपप्रतिपत्ति,
सा च हान च स्वरूपपरिणाम उपसम्पद्भानम् । उत० ४७० ।

उचसंपञ्जह - उपसम्पद्यते । आच० ८२५ ।

उचसंपञ्जणा - उपसम्पद्य । दश० १०५ ।

उचसंपञ्जमागति - उपसंप्रवमानगति - यदन्यमुपसम्पद्य-
आश्रित्य तद्वत्प्रमेन गमनम् । विहायोगनेस्तृतीयो मेद ।
प्रज्ञा० ३२७ ।

उचसंपञ्जसेणियपरिकम्मे - पञ्चम परिकर्म । सम० १२८ ।

उचसंपञ्जज्ञा - उपसम्पद्य-सामीप्येनाङ्गीकृत्य । दश० १५० ।

उचसंपञ्ज - उपसम्पत्त-निजवाच्योदितम् । दश० २१९ ।

उचसंपया - उपसंपत्-सामीप्येनाङ्गीकरणं यदेतदुपपन्नम् ।
दश० २०३ । सामाचार्या दशमो मेद । उपसम्पत्-इतो
भवतीयोऽहमित्यनुपगम । ठाणा ४९९ । उपसम्पत् । आच०
२५९ । सामाचार्या दशमो मेद । उपसम्पत्-ज्ञानादि
निमित्तमाचार्यान्तराधयणम् । भग० ९२० । उपसम्पत्तिरप
संपत्-ज्ञानार्थं भवतीयोऽहमित्यनुपगम । ठाणा १४० ।
त्वरीयाऽहमित्येतं धुतायर्षमन्यदीयमन्त्राऽनुपगम । अनु०
१०३ । उपसंपदन् उपसम्पत्-अन्तरूपप्रतिपत्ति । उत०
४१० ।

उचसंहार - उपसंहार - उपनय । दश० १२ । वृ० तृ०
१३६आ ।

उचसम्भ - उपमृज्यते-धातुमर्षि नियुज्यते इति उपसर्ग ।
प्रश्न० ११७ । बाधाविशेषा । ठाणा० २८७ । राजादि
जनित । ओष० १९० । उप-सामीप्येन मर्जयन्,
उपमृज्यतेऽनेति वा करणमाधन, उपसृज्यतेऽसाविति
वा कर्ममाधन । आच० ४०४ । प्रमृज्यामहणे निवारणम् ।
पिण्ड० १३९ । देवादिक्तोपद्रवा । ठाणा० ५०३ ।
राजस्वजनादिक्तो देवमनुष्यवर्तिर्यङ्करो वा । पिण्ड० १५० ।
उप-सामीप्येन सृज्यते तिर्यग्मनुष्यामरं कर्मवशेनात्मना
क्रियत इति उपसर्ग । उत० १०९ । उपसर्ग-उप
सर्जनं, धर्मव्रतनम् । दिव्यादय । भग० १०१ ।

उचसम्भपरिणाम - उपसर्गपरिणाम, सूत्रहृताङ्गाद्यधुतरकम्भे
तृतीयमध्ययनम् । आच० ६५१ । उत० ६१४ ।

उचसम्भपरिभा - सूत्रकृतात्रे तृतीयमध्ययनम् । सम० ३१ ।

उचसम्भसहो - उपसर्गसह । आच० ६४८ ।

उचसत्तो - उपगत्-सादमानगत् । उत० ६३२ ।

उचसमंति - उपशाम्यन्ति - सर्वतन्त्राद्युविद्वर्णनाच्चित्तंते,
सर्वतन्त्रातविद्वर्णनमुपसहरन्तीति भावः । राज० २३ ।

उचसम - उपशाममिति औपशमिकम् । विपाकोदयाद्यवस्थमण
लक्षण । दश० ४३ । उपशम विपाकोदयाद्यवस्थमणलक्षण ।
नदी ७७ । श्रोत्रागुदयाभावे भवति । आच० १५० ।
सान्तिरूप । दश० २३४ । पञ्चसविधनानाम् । ज० प्र०
४९० । सूत्र० १४७ । आशेषममिक । सूत्र० ६ । विंशति
तमो मुहूर्तनाम । ज० प्र० ४९१ । मध्यस्थपरिणाम ।
आच० ८१९ । उदीयमानं अथ अनुदीयमानं च उपसम्पत्त
प्रेरितभानुवृत्तनम् । सर्वेषां विष्कम्भितोदयावस्थमित्यर्थः ।
भग० ५९ । गमा । दश० ब० १२४ । उदयनिरोधोदय
प्राप्तापत्त्यकरणम् । दश० २३४ ।

उचसमणा - उपसमना - उदयोरीरणनिघणनिकाचनारण
नामगम्यत्वेन कर्मणोऽवस्थापनम् । ठाणा० २२१ ।

उचसमविवेयसंर - उपसमविवेकमवगम्, विलासतस्य प
रेण । आच० ३७१ ।

उचसमिण उपशम - उदीयमानं कर्मणोऽनुदीयमानं विप
म्भितोदयार्थं स सर्वपरमिक विनामात्र उपशमेन वा

निर्गत औपशमिक - सम्प्रदर्शनादि । भग० ६५९ । औप-
शमिक - उपसमनमुपशम - कर्मणोऽनुदाधीनावस्था मस्म-
पट्यावच्छासमिव । ॥ त्वय, त्वे वा निर्गत । अनु०
११४ ।

उवसामिभ - उपसमित - अस्मत्प्रामाणिकपता प्रापितम् ।
आव० ५९ ।

उवसामेमाण - धुद्र-यन्त्राविहित समयप्रसिद्धविधिनोपशम
यन्त्र इति । ठाणा० ३५३ ।

उवसाहिञ्जसि - पश्यताम् । नि० चू० प्र० ३४९आ ।

उवसित - उपाधित - भङ्गीकृत । वैद्यास्त्रयस्त्रयवादिना प्रत्या
मन्त्रतः । द्वेप । शिष्यप्रतीच्छात्रकुलपक्षेसा । भग० ३८५ ।

उवस्सग - उपाधय । प्रश्न० १०७ ।

उवस्सओ - उपाधय - वसति । प्रश्न० १०७ ।

उवस्सग - उपाधय - वसति । आप० १०३ ।

उवस्सता - उपाधया । वृ० द्वि० १८३अ ।

उवस्सते - उपाधय - नित्य । प्रश्न० १२८ ।

उवस्सय - उपाधय वसति । औष० ६५, १०३ ।
दश० २१८ । न० प्र० १२१ । उपाधय - गृहणतिशब्दा
दिम् । ठाणा० ३१९ । वसतेर्गुणपरिचित, परेणामना
लोकवत् इत्यर्थे । जाता० २०५ । उपाधया - उपा
धीयन्ते - भज्यन्ते स्त्रीतादिनामर्थे ये ते उपाधया - वस
न्त्य । ठाणा० १५७ । पटिम्भयो । मध्यम वा आस्य ।

दश० चू० १११ ।
उवस्सयमङ्गिलेसे - द्वितीय सङ्ख्या । उपाधयो - वसतिस्तदु-
त्पिप मङ्गलेण - अगताधि उपाधयमङ्गलं । ठाणा०
६८९ ।

उवस्सित - उपाधित - रूप । निष्पृक्कुलपक्षेसा । ठाणा०
६४१ । द्वेप, शिष्यप्रतीच्छात्रकुलपक्षेसा । ठाणा० ३१९ ।

उवहटे - उपहत - मोचनस्थाने गीर्णित भवमिति भाव ।
ठाणा० १४८ ।

उवहतो - भविसुदा । नि० चू० द्वि० ११६अ ।

उवत्य - उपहति । उत० १४५ । यनेम । नि० चू० वृ०
८१आ ।

उवहयपरिणामो - उपनतपरिणाम । भाष० ५१३ ।

उवहर - उपहरति - धिनागमति । जाता० १९२ ।

उवहाण - उपाधान - तप । सूत्र० ६५, ६९, ५९ । तप

धरणम् । सूत्र० २५१ । अनजनादि तप । सूत्र०
५८ । आगमोपचाररूपाचारमादि । उत० १२८ ।
मुणोपपन्नकारि । प्रश्न० १५७ । उच्छीर्षम् । वृ० द्वि०
२००अ । उपधान - तरणम् । न्य० प्र० ५०आ । व्यगमम् । व्य०
द्वि० १आ । प्रायश्चित्तम् । न्य० द्वि० १९५अ । सिद्धि-

शास्त्रोपचार । उत० ६५६ । तप । ठाणा० ४४० ।
उपाधान - तप । सम० ५७ । ठाणा० ६५, १५५ । उप
धीयते - उपहयते धुतमनेनेति उपधान - धुतपिपवत्तपउप
चार । ठाणा० १८१ । विधानम् । सम० १२७ ।
उपदाती - उपधान - उपकरोतीत्यर्थे । औष० १११ । अन्ता-
नन्तायवनादी यथायोगमात्राचारमादितपोविशेष । उत० ३४७ ।

उवहाण्य - पश्यान्तिस्म मिगवहाण । नि० चू० द्वि०
६१अ । उपधानम् । ठाणा० ४३४ । उपधानम् - भ्रष्टति
लेखितदृष्ट्यवशं द्वितीया भेद । भाष० ६५२ ।

उवहाणपडिमा - उपधान - तपस्तरतिमोपधानप्रतिमा, ॥
दश मिधुप्रतिमा एकादशापानकप्रतिमाद्येत्येवरूपा । ठाणा०
६५ । सम १६ ।

उवहाणवीरिय - उपधान - तपस्तरन धीर्यं वस्य स उपधान
वीर्यं - तपस्यमिगद्वितबलवीर्ये । सूत्र० ६५ ।

उवहाणसुय - उपधानधुते - आचारसङ्ख्याप्रमव्ययम् ।
उत० ६१६ । सम० ४४ । उपधानधुते, आचारप्रवरूपे
प्रथमधुनस्कन्धव्याघ्रमयव्ययम् । भाष० ६६० । प्रश्न०
१४१ ।

उवहार - उपहार । भाष० १९० । वसि । भाष० ६९८ ।

उवहारा - वसिमादवा । नि० चू० प्र० २६९अ ।

उवहारिय - अवधारित - निर्णीतम् । भाष० ६३५ ।

उवहि - उपदातीति उपधि - उप - सामान्येन समय धार
यति गोपयति त्वेत्यर्थे । क च पात्रादिषु । औष० १२ ।
उपस्तरणम् । उत० ५८८ । वर्षाकरादि । उत०
३५० । उपकाणमाभरणदिश्र-यनो, भावनस्तु छत्रादि
यन्त्रमा नरक उपधीयते । उत० ४६३ । उपधि - वस्त्रा
रकादि । आप० ८० । रजोहरणादि । ठाणा० ३१७ ।
उपधीयते - वद्वेषत इति उपधि । आचा० १८० । आग-
मोक्त वस्त्रादि । दश० ११९ । पात्रनिधोवादि । व्य० प्र०
२३७अ । उपधि - वस्त्रादि । प्रश्न० १२४ । उप
धीयते - त्रीकृते दुर्गति प्रत्यात्मा येनामातुपधि - माया, अष्ट

प्रकार वा कर्म । सूत्र० ६८ । उपकरणम् । आव० ५६८ ।
 प्रश्ना० २९१ । प्रश्न० ३९ । उपधातीति उपधि । ओष०
 २०७ । माया । प्रश्न० २८ । औषि । प्रश्न० १५६ ।
 माया । सूत्र० १०३ । उपधातीति उपधि — उप-सामी
 प्येन सयम धारयति पोषयति चेति पात्रादिरूप । ओष० १२ ।
 आव० ६६१ । उपधीयते सेनासाधुषि — चयनीयतमीप
 तमनहेतुभाष । अग० ५७२ । उपधि — उपकरणम् । पिण्ड०
 १२ । कषाय । दश० ७६ । उषकरण । नि० चू० प्र० ६४ आ ।
 उद्योगसूत्रं — उपधिना — मायया अशुद्धं — सान्ध उपधुद्धं,
 अपमदारस्यैकोनत्रिंशत्तम नाम । प्रश्न० २६ ।
 उद्योग — उपधिक — माथित्वेन प्रकृत्यधारी । ज्ञाता० ८१ ।
 उपहित — प्रक्षिप्त — प्राप्त । अग० १०० । उपहितानि — गुरो
 राहारायर्थं कृतानि । विशे० ४४० ।
 उद्योगी — अधिकज्ञानाद्यर्थं सन् गुरुषु बहुमानवर । व्य०
 प्र० २३६ अ ।
 उद्योग्य — उपहित — क्षिप्त । विशे० ९४३ । औषधिक —
 मायत्वाची । प्रश्न० ३० ।
 उद्योगिकित्तेसे — प्रथमतः क्लेश । उपधीयते — उपधुयते
 सयम सयमरीर वा येन स उपधि — वलादिरुद्रिष्य सध
 क्लेश — असमाधि । टाणा० ४८९ ।
 उद्योगिभ्यो — उपधे सभोग उपधिसभोग । व्य० द्वि०
 ११९ आ ।
 उद्योगी — उपधि — परवचनाभिप्राय । सू० सू० ४६ आ । नि०
 चू० प्र० २८९ आ ।
 उद्योग — उद्योगप्रधाना विद्या । विशे० ९८२ ।
 उद्योगिक — उद्योगिप्रश्न — सम्बन्ध बरिहृत । आचा० ३५६ ।
 उद्योगावित्तम् — उपानामितु सभापतिषु । सू० सू०
 ११४ आ । उपादापयितु प्राहियमित्यर्थ । ज्ञाता० १०० ।
 उद्योगावित्ता — उपादापय — अपय । अग० २९२ ।
 उद्योगिता — उपनीय — अतिवाढ । आचा० ३६५ ।
 उद्योगिता — उपयाचते । आव० ४०४ ।
 उद्योग्य — उपादित — उपयुक्तम् । आचा० १०८ ।
 उद्योग्यसेसेण — उपादित — उपयुक्तम्, तस्य सेपयुक्तसेपम् ।
 आचा० १०८ ।
 उद्योग — उद्योग — अतिदृढत्वकारणम् । ज्ञाता० ३४ ।
 उद्योगी — अवपात । यत्ते । आचा० ३३८ । उपाय ।

आव० ४१४ ।
 उद्योगच्छति — पविमति । नि० चू० प्र० २२० अ ।
 उद्योगच्छिञ्जा — उपागच्छेयु — अतिथी ३ वैयु । आचा० ४०३ ।
 उद्योगमण — उपागमन — स्थानम् । आचा० ३७५ ।
 उद्योग — अवपात । सेवा । अग० १२९, ५१६ । ज्ञाता० ४ ।
 उद्योगिता — नयति । नि० चू० द्वि० २२ आ ।
 उद्योगित्य । नि० चू० द्वि० १४४ अ ।
 उद्योगिता — उपयाचितम् । नि० चू० प्र० ३५१ आ ।
 उद्योगे — उपाय — उपेय प्रति गुरुषु व्यापारादिका साधनसामग्री
 स यत्र द्रव्यादावुपेय अस्तीत्यभिधीयते यथेतु द्रव्याणि
 विरूपेण साधनीयेष्वस्तुपाय, उपादेयता वाऽस्य यनाभि
 धीयते तदाहरणमुपाय । आहारस्य द्वितीयो भेद । टाणा०
 २५३ ।
 उद्योगी — आणानिदेवी । दश० चू० १३९ ।
 उद्योगदान — उपादान — आश, हेतु । विशे० ५४३ ।
 उद्योगिवासेष्वा — उपादाय — दहीत्वा, आकम्प्य । सूत्र० २३४ ।
 उद्योगीयमाणा — उपाधीयन्ते — कर्ममा बध्यते । आचा० ७८ ।
 उद्योग्य — स्वा । दश० चू० ७८ । उपाय — उदाहरणस्य
 द्वितीयो भेद । ३५ । एकान्तसुदुष्कमनादिरक्षण । दश०
 २४७ । उप सामीप्येन (आय) लब्धवस्तुनोऽविरुद्धता
 हेतुत्वाद्दस्तुतो साध एवोपाय — अमिलापतवस्तुवाप्तये वापा
 रावोप । दश० ४० । उपायैर्न हेतु । दश० ६३१ ।
 उद्योगकारी — उपायकारी — सुशोषेनप्रवर्तक । सूत्र० २३४ ।
 उद्योगकिरिया — उपायकिरिया — बद्ध्वा येनोपायेन क्रियते सा ।
 सूत्र० ३०४ ।
 उद्योग्य — अवपातयते प्रयातेऽशुर्वत् । व्य० प्र० २९ अ ।
 उद्योग्य — अवपातवान् — बन्दनशील, निकृष्टशक्ति । दश०
 २५३ ।
 उद्योग्यालेणे — चमरवषट्कलीचक्षामिषानराजधान्योर्मध्य
 भागे तद्भक्षणयोर्मध्योऽन्तर्गतः पट्टरत्नपादौ पीठस्ये अवतारिकत
 येन । अग० ३१ ।
 उद्योगलम् — उपायलम्भन उपायलम्भो — भक्ष्य-तरणानुसामनमेव स
 यनाभिधीयते स । आहरणतद्देश द्वितीयो भेद । टाणा०
 २५३ । उपायलम्भ — द्रव्यमेवानोक्त्वित्युक्तिरुपायलम्भो ।
 टाणा० १०५ । संपिपादसिधिरूप उपायलम्भ । सू० प्र०
 १५० आ । मानुनयोपेक्षप्रमाणम् । व्य० प्र० ११७ अ ।

उपालम्भः उपालम्भ - भंगवैय विचित्र भग्नम् । दश० ४६ ।

उवाहियह-उवाहियते । आचा० ३६५ ।

उवासंतर-अवशान्तर-आकाशविशेष, अवकाशरूपान्तराल वा । भग० ७७ ।

उवासंतराति । ठाणा० ८६ ।

उवासतरे-द्वयोरन्तरमवकाशान्तरम् । भग० २७२ । ठाणा० ४३२ ।

उवासग-उपायन - धावन् । आच० ६४६ । नि० चू० द्वि० २०४ । सम० ११९ । साधू चेत् वा पोषह उवासतो उवासगो भवति । नि० चू० द्वि० १२१आ । उवासते-सेवन्ते यतोनि-पुरासना - धावका । उत० ६१३ ।

उवासगद्वा-उपासकाना-धर्मगोपासकाना सम्बन्धिनोऽमुष्टानस्य प्रतिपादिता दत्ता - दत्ताभ्ययनरूपा उपासकदत्ता । उपा० १ । दश० ४७ ।

उवासणा-उपासना-नामितकर्म । आच० १२९ ।

उवासमाणा-रात्रिजागरणतदुपासना विदधाना । ठाणा० ३५३ ।

उवास्य-उपासक । दश० ४७ ।

उवाहण-उपायन । आच० ३०५, ३४१ ।

उवाही-उपाधीयते - व्यपदिश्यते केनियुपाधि - विशेषण स उपाधि । आचा० १५६ ।

उविह-उपेक्ष स्वप्नस्या । उत० ३९१ ।

उविहो-अवग्रह । आच० ३५१ ।

उविय परिक्रमिनम् । आता० २३ ।

उवील्लगो-आलोचय गृह्यत नो मधुरादिवयनपआदि तदा भगद तदा ताम आल्लगति सो उवील्लगो । नि० चू० पू० १२८आ ।

उवील्लग-निश्चयम् । नि० चू० प्र० १४२अ । अवपीडना, बन्धननिपा । आता० २३२ ।

उवील्लगो-उवील्लयन्-वाचयन् । निपा० ३९ ।

उवेक्ष्यज्ञा-उपेक्षेत-अवपीडयन् । उत० ११२ ।

उवेक्ष्यय-ज्ञो-उपेक्षितव्य । आच० ६४१ ।

उवेद्य-उपेक्ष, आदृष्टिकया । चू० द्वि० १३९आ ।

उवेक्षमाण-उपेक्षमाण - अनुसरे । आचा० १५६ । वरी पक्षोपमर्गान् महानां दृष्टान्तिविषयेषु गोपेक्षमाणो माध्यस्थ्य

मवगम्यमान । आचा० ४३० । उपेक्षमाण - अवगच्छन् ।

आचा० २१२ । पर्वलोचयन् । आचा० २२४ ।

उवेहा-उपेक्षा-उप - सामीप्येनेहा, अवधीरणमां वर्तते । ओष० ११४ ।

उवेहे-उपेक्षेत-औदासीन्येन परयेत् । उत० ९१ ।

उवहृत्तो-अवपतन् । आप० २०३ ।

उवहृद्-उद्वर्तयति-प्रतिवर्ततेऽपनयन करोति । जं० प्र० ३९४ ।

उवहृद्-उद्वर्तन-तत्प्रथमतया वामपार्श्वेन सुप्तस्य दक्षिणपार्श्वेन वर्तनम् । आच० ५७४ । अववर्तना । विशे० १००६ ।

उवर्तना-वारकस्तिरगेने-द्विदेशो निर्गम । आच० ५१३ ।

उवर्तन-लोटनम् । पिप्प० १६४ । पञ्चापनयनरक्षणम् ।

दश० ११७ ।

उव्वहृद्-उद्वर्तनार्थ-उद्वर्तननिमित्तम् । दश० २०६ ।

उवहृद्-उद्वर्तक-वृत्तिपिडम् । जं० प्र० ३९४ ।

उव्वहृद्-उद्वृत्ता । आता० ३१७ ।

उव्वहृत्ताणि-उद्वर्तितानि । आच० ९८ ।

उव्वहृत्ता-उद्वर्तित-व्यावृत्ता । पिप्प० १२३ ।

उव्वहृत्ति-एकसि उव्वहृत्ति । नि० चू० प्र० ११६आ ।

उव्वहृत्तो-उद्वृत्त । आच० १५३ ।

उव्वहृत्तो-उव्वहृत्त । ओष० १४६ ।

उव्वहृत्तो उव्वहृत्ति । इय० द्वि० २०३आ ।

उव्वहृत्तो-उद्वर्तयन् । आच० ३१३ । ओष० ८४ ।

उव्वहृत्तो-उद्वर्तयन्-मार्गपरावर्तन । दृ० सु० १२१आ ।

उव्वहृत्तो-उद्वर्तयन्-पारिपत्यम् । नि० चू० प्र० २११अ । उद्वर्तते-यतो व्रजस्ततो याति । ओष० ४७ ।

उव्वहृत्तो-परावर्तणमुच्यतेसारणा वायव्या । नि० चू० प्र० ६०अ ।

उव्वहृत्तो-अवर्तयन् । आचा० ३३३ ।

उव्वहृत्तो-उपाहृत्तारिप्येह तं । नि० चू० प्र० २२५आ ।

उव्वहृत्तो-उपेक्ष अवधिनिश्चित ओषतेऽय एवपातेन देति ।

दश० चू० ८० ।

उव्वहृत्तो-उद्वर्तय । आच० ३५८ ।

उव्वहृत्तो-अतिप्रशस्यम् । वय० द्वि० ४२१आ ।

उव्वहृत्तो-दृ० द्वि० ६२अ ।

उव्वहृत्तो-अववर्तयम् । आच० ६२२ । नि० चू० प्र० १७४अ ।

उच्चरति-उद्धरति । आच० ८५९ ।

उच्चरयं-अपहरकम् । आच० ५६१ ।

उच्चरिभ-उद्धरिते । गद्यविज्ञानम् । ओष० १८८ ।

अतिरिक्तम् । ओष० १८६ ।

उच्चरियं-उद्धरितम् । पिण्ड ७९ । अगनादे शेषभाग ।
आच० ८५९ ।

उच्चरो-उद्धर-धर्मोपताय । बृ० द्वि० २९३अ ।

उच्चलणं-उद्धलणं, अभ्यङ्गनम् । बृ० द्वि० २९९अ ।

उच्चलणेहि-उद्धलेनानि-देहोपलेपनविशेष । ज्ञाता० १८३ ।

उच्चस्तिप-उद्धसित-उत्थित । ओष० ४९ ।

उच्चस्तिप-उद्धस्य (उद्धुष्य) । आच० ७१ ।

उच्चवाओ-धाम्ना । नि० नृ० प्र० १६०अ ।

उच्चवाण-उद्धानं-किञ्चित्सस्मिन् । ओष० १७१ ।

उच्चवाता-परिधाम्ना । बृ० द्वि० ८०आ । व्य० द्वि० १५७अ ।

उच्चवाया-उद्वाता । अतीवपरिधाम्ना । बृ० प्र० २४३आ ।
परिधाम्नाः । व्य० द्वि० २०३आ ।

उच्चवालना-उद्वालना, निष्काशना । बृ० द्वि० २५०अ ।

उच्चवासिभ-उद्वाप्त-क्षोपित । ओष० १७४ ।

उच्चवासेह-उद्धसति । आच० ६६९ ।

उच्चिगम-उद्धिगम-क्षिप्तम् । अग० १६६ । सजातमय ।
वि० ४१ । उद्धिगम-अथ पुनर्नित सार्द्धं मुद्रणमहे
इत्युन कणाशयवन्त । जं० प्र० २३९ । उद्धिगवान् । प्रभा०
५२ ।

उच्चिह-उद्धिह-ऊर्ध्वम् । औप० ३ । उद्धिह-उण्डम् ।
ज्ञाता० २ । ऊर्ध्वगत । जं० प्र० १४४ । उच्चा । आच०
१८४ । उन्नता, उच्चैस्त्वेन वा । अनु० १५८ । उद्धिह-
अवर्गमुच्च । औप० ९ । उच्च । राज० ५ ।

उच्चिहृताई-उत्पतन्ति । ज्ञाता० २३२ ।

उच्चिहृद्-ऊर्ध्वं विजहाति, ऊर्ध्वं क्षिपति । मग० २३० । उद्धि
जहाति-ऊर्ध्वं क्षिपति । ज्ञाता० १६८ ।

उच्चिहृति-उत्पादति । नि० नृ० प्र० २५६आ ।

उच्चिहृमि-नयामि । ज्ञाता० १३९ ।

उच्चिहृपि-उद्धृप्य-उद्ग्रेथ्य । मग० ६२८ ।

उच्चीलप-अपवीटव-रत्नागोदरो यथा परं मुखमालोक्य
यतीनि । टाण० ४८६ ।

उच्चीलणं-अपवर्गनम् । उप० मा० मा० ७७ ।

उच्चिहृमि-उच्चेष्यामि । नि० नृ० प्र० २०१अ ।

उच्चवेग-उद्देग-इष्टप्रयोगादियज्य उद्देग, उद्देजको वा
लोमेद्देगकरी चौरादिव । मग० १९८ ।

उच्चवेग-उद्देजन-चलनम् । अग० ४७१ ।

उच्चवेगओ-उद्देजनक-निक्षिप्तवल्गुशरी, उद्देगकर । प्रध०
५ ।

उच्चवेगयं-उद्देगवृत् । महाप्र० ।

उच्चवेला-उद्देला । आच० ५१४ ।

उच्चवेलयं-उद्देलित, उत्सारितम् । बृ० द्वि० २५५आ ।

उच्चवेलेति-उद्देलयन्ति । आच० १८९ ।

उच्चवेलेउं-उद्देलयितु, उद्देलयितुम् । बृ० द्वि० २५७अ ।

उच्चवेह-उद्देव । अनु० १७१ । वीगा० ३२२ । उच्चवेहम् ।
३२५, ३४३, २२७ । राज० ९१ । जं० प्र० २८४ ।

सम० ९७ । टाणा० ५२५ । बाह्व्यम् । जं० प्र०

३२७ । मुवि प्रवेश । टाणा० ६९ । भूरातत्वम् । जं०

प्र० २८२ । भूरातवगाह । टाणा० ४७९ । भूमिप्रवेश ।

जं० प्र० ७२ ।

उच्चवेहलिया-वनस्पतिविशेष । मग० ८०४ ।

उच्चवेह-स्पर्शस्याप्तमो मेद । प्रभा० ४७३ ।

उच्चवेह-भूमिमेद । आच० २४ ।

उच्च-अवस्था । विशेष १०२९ ।

उच्च-रंधियपु-वस्तु उच्चकण करेज । नि० नृ० प्र० १४२आ ।

उच्चकायेउ-उच्चवक्ष्य, अध प्राप्य । आच० ६२१ ।

उच्चको-उच्चकुल । नि० नृ० प्र० ३६५ ।

उच्चको-उच्चवक्ष्य । नि० नृ० प्र० १४२आ ।

उच्चको-उच्चता-उच्च । जं० प्र० ४८ ।

उच्चण-उच्च-प्रतिवृत्त । टाणा० ४४४ ।

उच्चण-लोअपपरिजोय उच्चण मण्ड । नि० नृ० द्वि०
१५१अ ।

उच्चणहसिहृआओ-अतिशयेन प्राययेन न अहसिहृ
का उच्चणहसिहृका । अनु० १६३ ।

उच्चभ-उच्चभ, पददम कुलकरनाम । जं० प्र० १३० ।

भरतपक्षिपिता । आच० १६२ । सम० १५२ । प्रथम-

भूषणविधिविशेष । जीवा० २६९ । मद्रदलपन्था शिलाया

पिता । उच० ३७९ । उच्चमययभाराद्वहनाद् प्रथम ।

आग्निनि । आच० ७०० । मद्रदागमय इतिवच

सू० प्र० १०७। १६ । सम० १४९। परिवेष्टनपट्ट । ठाणा० ३५७ । प्रज्ञा० ४७२ ।

उसभकण्डो-उपभरुण्ड-उपभरुण्डप्रमाणो रत्नविशेष । जीवा० २३४ ।

उसभकूड-अपभट्ट, जम्बूद्वीपे उत्तरार्द्धभारते पर्वत । ज० प्र० ८७। आब० १५१ ।

उसभज्जया-उपभञ्जना-अपभञ्जिहोषेता भञ्जा । जीवा० २१५ ।

उसभनाराय-अपभनाराच-यत्पुन कीलिकारहित सहनन तत् । प्रज्ञा० ४७२ ।

उसभदत्त-नामविशेष । भग० ६२०, ५३३, ५४९, ५५६, ५५७। आचा० ४२९। नवमद्यते त्रयनिगतमोक्षकेऽभिहित । भग० ४७५। ऋषभदत्त इयुकारनगरे गोत्रापति । विषा० ९५ । जम्बूस्वामिन पिता । नि० सू० दि० २९३।

उसभपुरं-अपभपुर, द्वितीयनिहकोषतिष्ठानम् । विज्ञे० ९३४ । धनचहुराजधानी । विषा० ९४ । राजगृहस्था परनाम । भाव० ३१५ । नगरविशेष । उत० १०४ । राजगृहम् । ठाणा० ४१४ । जीयप्रदेशप्रपरनिद्रकोषतिष्ठानम् । आब० ३१९ ।

उसभसिरि-धीरुपभ । सम० १०६ ।

उसभसेण-सुमिस्रतजिनस्य भिक्षुशता । सम० १५१ । अपभस्वामिन प्रथमनगर । सम० १५२ । सू० प्र० २०४४ । ऋषभमेन-भरतपुत्र । आब० १४९ ।

उसभा-ऋषभा-शाधुतप्रथमप्रतिमानाम् । जीवा० २१८ ।

उसभियं-उरगामिय । नि० सू० प्र० २९४४ ।

उसह-ऋषभ, सयममारीद्वहनादयम् द्वय ऋषभ, उपभो वा इति संस्कार, तत्र उपभ द्वय वृषभ इति वा, उपेण भातीति वा उपभ । ज० प्र० १३५ ।

उसहकूडपमाई-अपभट्टप्रमाणि, अपभट्टकाराणि । ज० प्र० ८८ ।

उसहकूडे-अपभट्ट । ज० प्र० २५० ।

उसहकाया-उपभट्टाया-छायाया गततो मेने । प्रज्ञा० ३०७ ।

उसहपुरं-अपभपुरं-नगरविशेष । उत० १०५ ।

उसा-मेने । नि० सू० दि० ८३३ ।

उमिण-तामिर् तं चेत्त धवमयजीव, एवमि धोवण । नि०

सू० दि० ११८३। निदापादितापात्मम् । उत० ८३ ।

उष्ण-धर्म । ठाणा० २८७। आहारपादादिकारणं वदथा धनुगत । अनु० ११०। उष्णो मार्हपाकटम् । ठाणा० २६।

उष्ण-अग्रमुकम् । दश० २०६ ।

उसिणपरितावे-उष्णपरिताप-उष्ण-उष्णस्पर्शवद् भूति-छादि तेन परिताप । उत० ८९ ।

उसिणधूप-अस्वाभाविरुमीष्य प्राप्त । भग० १७५ ।

उसिणोद्व-उष्णोद्व-स्वाभावत एव क्वचित्तिर्नराकायुष्ण-पारेषामम् । बाद्राप्तायमेद । प्रज्ञा० २८ ।

उसिणोद्व-उष्णोद्व-क्वचित्थोद्वम् । दश० २२८ । उद्व-उत्पन्नोद्वम् । पिण्ड० १७ ।

उसिणोद्वविषयेण-उष्णोद्वविषयेण-उष्णोद्वेनप्राप्तये जातिरुद्वोद्वेन पथात्ता सचितीभूतेन । भाषा० ३४७ ।

उसिय-उत्स्यता-उत्स्यमाना । राज० ६४ ।

उसीर-उशीर-वीरणीमूलम् । ज्ञाता० २३२ । जीवा० १९१।

राज० ३४ । मूलविशेष । जीवा० १३६ । ओशीर-वीरणी मूलम् । प्रज्ञ० १९२ ।

उसीरद्वय-सीमस्य सीमिव उवमीष, सीमस्य वा उवमभर्ग उवमीष द्वय-शिकमेनो । नि० सू० प्र० २४७३ ।

उसु-इयु-बाण । भग० ९३, २३०। शरपन्नकादिमसु दाय । भग० २३० ।

उसुअ इयु-इयुकारमभरण, सिल्क वा । पिण्ड० १७४ ।

उसुभार-इयुकार-राजपुत्रविशेष । उत० ३९४ ।

उसुभारपुर-इयुकारपुर-नगरविशेष । उत० ३७५ ।

उसुकारिर्ज-इयुकारीय-उत्तराययने चतुर्गममध्ययनम् । उत० ३९३ ।

उसुकाल-उक्कल, उक्कल । नि० सू० दि० ८३३।

उसुमारपव्वय-पर्वतविशेष । ठाणा० ८० ।

उसुत्तियल्लये-लेण वा कट्ठाद सचालेति त गमिष उर्यात्त यत्त । नि० सू० प्र० ११६३।

उसुदसरीरो-मल्लकियसरीरो उसुदसरीरो भञ्जति । नि० सू० दि० ६५३ ।

उसुमहिता-इडिया पुणो महियाग मह इडिज्जति म । नि० सू० नृ० ६४३ ।

उसुयार-इयुकार-नगरविशेष, ऋषभदत्ताश्रयतिष्ठानम् । विषा० ९५ । उयुकारपुरम् । उत० ३९५ ।

उद्युत्तरपुरं-दुपुकारपुरं, कुरुजनपदेनगरं, दुपुकारराजधानी ।
उत्त० ३९५ ।

उद्युत्तरिजं-उत्तराध्याये चतुर्दशमध्यायनम् । सम० ६४ ।

उद्यु-दुपुः-शरः । सिद्धिमने हृष्टान्तः । आव० ४४२ ।
तिलगे । नि० चू० द्वि० ९५अ ।

उद्युपालं-उद्युत्वलम् । आचा० ३९७ ।

उद्ये-उपः-पशुक्षारः । दश० १७० ।

उद्युओ-उद्युयः भावोन्नतत्वम् । अहिमायाः पञ्चवर्षारि-
शतम् नाम । प्रश्न० ९९ ।

उद्युक्कई-उद्युक्कते-तदाकारभावमात्रधारणसत्त्वप्रतिबिम्ब-
मात्रधारणतो योत्सर्पतीत्यर्थः, कृष्णलेखातो हि नीललेखा
विशुद्धा तत्तत्तदाकारभावं ताप्रतिबिम्बमात्रं वा दधाना मती
मनाद् विशुद्धा भवतीत्युत्सर्पतीति । प्रज्ञा० ३७२ ।

उद्युक्कण-उद्युक्कणं-परतः करणम् । पिण्ड० ९९ ।

उद्युत्तर्गनिवाह्याण-उत्सर्गपातिनासुत्सर्गं सयममनुपादे-
यतां यासाम् । द्य० द्वि० ४२९अ ।

उद्युत्तर्गो-उत्सर्ग-उपयोगः । औप० १५५ । परिष्ठापनम् ।
औप० १३८ । फोयोत्सर्गः । आय० ७८२ । उवओगं,
फाउत्सर्गो । नि० चू० द्वि० १६४अ । पङ्कणकहा । नि०
चू० प्र० २४०अ । कारणनिरपेक्षं सामान्यस्वरूपम् । द्य०
दृ० ९७आ ।

उद्युत्सर्णं-लोभगपरिभोगं उत्सर्णं भण्डम् । नि० चू० द्वि०
१५९अ । उत्सर्णं एकान्तेनैव अलक्ष्ययुक्ता बोधि सतीरमित्यर्थः ।
नि० चू० द्वि० ८५आ । उत्सर्ग-बाहुत्यतः । औप० ८६ ।
उत्सर्ग-अनुपरतम् । आव० ५९० ।

उद्युत्सर्णदोस-उत्सर्गदोषः-अनुपरतं बाहुत्येन प्रवर्तते इति ।
आव० ५९० ।

उद्युत्सर्णपद-उत्सर्णपदे-प्रभूतपदे । द्य० प्र० ९३अ ।

उद्युत्सर्णा-अवमन्ताः-पङ्क द्वय निमग्नाः । प्रश्न० ६९ ।

उद्युत्सर्णो-बहुतरगुणावराही । नि० चू० द्वि० ९०आ ।

उद्युत्सर्णहसिहृद्भा-उत्तरप्रमाणपेक्षया उत्-प्राबल्येन शृङ्ग-
शृङ्गिता उत्पलङ्गशृङ्गिका । जै० प्र० ९४ ।

उद्युत्सर्णहसिहृद्या-व्यावहारिकवरमाणुद्वयस्त्रिणां समु-
दायाः-द्वयादिवसुदायास्तेषां समितयो-मीलनानि तासां सम्या-
यमः-परिणामवशादेदीभवनं समुदयममितिसमागमरतेन या
पणिमामाधेनि गम्यते, मा एकाऽत्यन्तं शृङ्गा शृङ्गशृङ्गा

नैव शृङ्गशृङ्गिका उत्-प्राबल्येन शृङ्गशृङ्गिका उत्प-
लङ्गशृङ्गिका । भग० २७५ ।

उद्युत्सर्ग-प्रायशः । आव० ५६८ । अविरुद्धं । नि० चू० द्वि०
७०अ ।

उद्युत्सर्गकयाहारी-प्रायशोऽकृताहारः । आव० ५६८ ।

उद्युत्सर्पिञ्च-उत्सर्पिता वस्तुत्सर्पणेन । जै० प्र० १०२ ।

उद्युत्सर्पिणी-सागरोपमाणां दशशेटीश्रेष्ठ एव दुष्पमदुष्पमा-
शरकर्मणैकोत्सर्पिणी । औवा० ३४५ । उत्सर्पति-वर्धते
आरकापेक्षया वर्धयति (वा) ममेणसुरादीन् भावानित्युत्सर्पिणी ।

जै० प्र० ८९ । उत्सर्पिणी-दशसागरोपमकोटाश्रेष्ठिमाना ।
अनु० १०० । ठाणा० ८६ । उत्सर्पति-वर्धतेऽरकापेक्षया
उत्सर्पयति वा भावानांशुष्कादीन् वर्धयतीति । ठाणा० २७ ।

उद्युत्सय-यस्मिंश्च सत्यपूर्वं भवति ज्ञात्यादिना दपमातः पुरुष
उत्तानीभवति सः उद्युत्सायः-मानः । सूत्र० १८० ।

उद्युत्सरति-उत्सर्पति । आव० ३०३ ।

उद्युत्सविच्चा-उद्युत्तुपाणि काऊणः । दश० चू० ८० ।

उद्युत्सविद्या-सत्याद्योचचाबच्चैर्विधम्भजनरालापैविध्रमो
पातयित्वा । सूत्र० १०६ ।

उद्युत्सा-अवद्याय-श्रेष्ठः । अप्वायमेदः । प्रज्ञा० २८ ।
रजन्त्यां यक्षेहः पतति । आचा० ४० ।

उद्युत्साग-यन्निर्विशेषेण क्रियते । उप० मा० गा० ४०० ।

उद्युत्सायिन्दुधिबुगो-अवद्यायविन्दुः । आय० ८४५ ।

उद्युत्सारिता-उत्सारिता-नदीपमागता । आव० ८४९ ।

उद्युत्सासनाम-उद्युत्सासनाम-यदुदयवशादात्मन उद्युत्सास-
निःश्वासलक्ष्यरूपजायते तत् । उद्युत्सासनिःश्वासयोग्यदुग्दल-
ग्रहणमोक्षविषया लक्ष्यरूपजायते तत् । प्रज्ञा० ४७३ ।

उद्युत्सासविद्या-उद्युत्सास विषं शेषा ॥ उद्युत्सासविद्याः ।
प्रज्ञा० ४६ ।

उद्युत्सासा-उद्युत्सासः-सुरादिना वायुमहणम् । भग० ४७० ।

उद्युत्सासो-उद्युत्सासः । आव० ८४५ ।

उद्युत्साहि-उत्साहः-ध्रुवणविषये मनस उन्नतिराविशेष । गर्भ०
२९६ ।

उद्युत्सिंचण-उत्सिंचप्रति, जिप्रति । आव० ९०४ ।

उद्युत्सिंचणा-उद्युत्सिंचणम् । आव० ४२४ ।

उद्युत्सिंचण-उद्युत्सिंचणं-उत्सर्पणं-उत्सर्पणं-उत्सर्पणं-
पणम् । आचा० ४२ । इती धातव्य प्राबल्येन पूरणम् । आचा०

ऊरणिषा-ऊरणिषा । आच० ६२३ ।

ऊरणी-अविला । पिण्ड० ७१ ।

ऊर । आचा० ३८ ।

ऊरगं-ऊर । ओष० १२५ ।

ऊरघंट-जङ्घाघण्ट । ज्ञाता० २३९ ।

ऊरयाल-ऊरदार-ऊर्यो-ऊर्योदरो-दारणं उगालो वा
उगालन य स । प्रश्न० ५७ ।

ऊरयाल-ऊरयोरालन ऊरयाल । प्रश्न० ५७ ।

ऊर्यलोक-गुमलोक । ज० प्र० २४९ ।

ऊर्यवेदिका-यन जानुनोरपरि हस्तौ कृत्वा प्रत्युपेक्षते । वेदि
काया प्रथममेद । ठाणा० ३६२ ।

ऊर्यस्थितः । आचा० २५४ ।

ऊर्योपविष्टा । पिण्ड० १०५ ।

ऊल्लेऊण-आर्द्रकर्तुं, जलेन भेज्जुम् । विशे० ६२७ ।

ऊस-उषो-यद्रसाक्षर क्षेत्रम् । प्रज्ञा० २७ । ऊसरादिक्षेत्रोद्-
भवो लवणमसम्मिश्रो रजोविशेष । पिण्ड० ८ । क्षारसृ-
त्तिका । उप्त० ६८९ । ओष०-क्षारसृत्तिका । आचा०
३४२ । अवद्याय । ओष० १३० ।

ऊसङ्ग-उत्सृज्य, उच्च । जीवा० २०० ।

ऊसदं-उच्छ्रित घर्णादिगुणोपेत । आचा० ३३९ । उत्सृज्य-
नक्षत्रमाकुलम् । दश० १८६ । घर्णगन्धरमस्योपपेतम् ।
आच० ७०६ । उच्छ्रित घर्णगन्धाणुपेतम् । आचा० ३९० ।
उत्सृज्यम् । व्य० द्वि० १८९ अ । उच्च । दश० चू०
८७ ।

ऊसत्त-उत्सक्त-उपरिलम्बन । ज० प्र० ७६ । ऊर्वं मत्त
उत्सक्त-उल्लेखतले उपरिसंबद्ध । प्रज्ञा० ६ । जीवा १६०,
२२७ ।

ऊसभूमि-मिथुविषये भूमि । नि० चू० प्र० १६१ अ ।

ऊसरणं-उत्सरण-आरोहणम् । विशे० ५३८ ।

ऊसरदेस-ऊसरदेश । आच० ८३९ ।

ऊसविष्ट-उत्सर्प्य-ऊर्मिभिरुज्ज्वल्य, ऊर्ध्वीकृत्य वा ।
भग० ९३ ।

ऊसविय-उच्छ्रितानि । भग० ५४१ । उत्सृज्य-ऊर्ध्वीकृतम् ।
ज्ञाना० १३९ ।

ऊसवेष्ट-उच्छ्रित करोति । भग० १७५ ।

ऊसयो-जल मामणमभविसेनो यस्मि नो उगरो । नि० चू०

द्वि० १६० अ । जलं न च उवमाहिउज्जति जगो य अल्लिय
विभूमितो उज्जगणादिम मित्तादिजणपरिवुत्तो सज्जपेउज्जगिणा
उगललति । नि० चू० वृ० १४ आ । उत्सव-शवोऽमवादि ।
आच० १२९ ।

ऊससंति-उच्छ्रवसन्ति-ग्राहयिषा कुर्वन्ति । प्रज्ञा० २१९ ।

ऊससिन्ध-उच्छ्रवसितं-उत्त-ऊर्वं प्रवल वा ध्वमितम् ।
आच० ७७९ ।

ऊससिय-उच्छ्रवसनमुच्छ्रवसितम् । अनक्षरभुतमेद । विशे०
२७४ । उच्छ्रवसिता-उच्छ्रिषा । उप्त० ४८१ ।

ऊससियरोमकृत्यो-उच्छ्रवसितरोमकृत्य-उच्छ्रवसिता द्रवो
च्छ्रवसिता-उच्छ्रिषा रोमकृपा-रोमरन्ध्राणि यस्यासौ । उप्त०
४८१ ।

ऊसासनीसासे-उच्छ्रवासेन युक्तो निश्चाम उच्छ्रवामनि
श्वास-प्राण । जै० प्र० ९० ।

ऊसासपण्य-उच्छ्रवामपण्य, प्रज्ञापनाया मत्तमे पदम् ।
भग० १९ ।

ऊसासा-यावद्धि समर्थे पादो दृप्तस्य नीयते तावत्त
मया उच्छ्रवासा । ठाणा० ३९३ । उच्छ्रवासा । प्रज्ञा०
२४६ । सट्ठयेया आबलिका उच्छ्रवासा । जीवा० ३४४ ।
प्रज्ञापनाया सप्तम पदम् । प्रज्ञा० ६ । सट्ठयेया आपलिषा
उच्छ्रवाम-अन्तर्मुखा पवन । जै० प्र० ९० ।

ऊसासेहि-उच्छ्रवास्य-मारय । आच० ८१९

ऊसिञ्च-उच्छ्रितानि-लम्बमानानि । ज० प्र० ५० । प्रवल-
तया सर्वायु दिक्षु प्रवृत्ता उत्सृता । ज० प्र० ५३ । जीवा०
१७५ । उच्छ्रितं-उत्सृज्यम् । ज० प्र० ५२२ ।

ऊसिष्ट-उच्छ्रितं-लम्बमानम् । जीवा० ३६१ ।

ऊसिभोदयं-उच्छ्रित-ऊर्व उदय-आयामो यत्र गमने तद्
च्छ्रितोदयं, ऊर्वीभूतामिलय । भग० १८७ ।

ऊसिता-उच्छ्रिता-प्रवलतया सर्वायु दिक्षु प्रवृत्ता । जीवा०
३७९ । सर्व० २६३ ।

ऊसितोदय-उच्छ्रितोदय-उच्छ्रितमुदय यस्मिन् य ।
जीवा० ३७१ ।

ऊसित्तो-उपसिक्त, अपरतोत्पादनमामर्ग्यविरल, निर्वाण ।
वृ० वृ० ९७आ । णो नस्म अवर्ष उपपन्नं निष्पीभो गो ।
नि० चू० द्वि० ३१अ ।

उसिध-उत्थित-ऊर्ध्वीकृतम् । अण० ५४१ । उत्थितः-
ऊर्ध्वीकृतः, उत्थितो वा-अपगतः । राज० १२३ । उत्थित-ऊर्ध्व
नीतम् । ज्ञाता० १९ । उत्थिता-उत्थक्तया सर्वामु दिष्ट
प्रस्ता । सम० १३९ । उत्थित-ऊर्ध्वीकृतः । जीवा० २५९
उत्थितः । भाव० ७७२ । उत्थित-लब्धमानम् । जीवा० १०५ ।
उत्थितम्-उत्थतम् । ऊर्ध्वीकृतः, अपगतः, अपनीतः । अण०
११५ । मरी ४६ । उत्थित-ऊर्ध्वीकृतम् । अण० १८७ ।

उसिधपङ्काशं-उत्थितपङ्काशम् । भाष० ३०० ।

उसिधफलद्व-उत्थितफलद्विकाः-उत्थितमुक्तं रक्षतिकमिव
रक्षिकं चित्तं येषां ते । मीमीन्द्रप्रवचनाभाषया परितुष्टमानना
इत्यर्थः । उत्थितः-अर्थमास्थानादपनीतोऽर्ध्वीकृतो न तिर-
धीनः कपाटप्रभाद्रागादपनीत इत्यर्थः परिधः-अगला येषां ते
उत्थितपरिधाः, उत्थितः-शुद्धाद्वारादपगतः परिधो येषां ते
उत्थितपरिधाः । अण० १३५ । उत्थित रक्षतिकमिव रक्षा-
दिकं-अभ्यःकरणं यस्य सः । राज० १२३ ।

उसिध-जीवाध्वस्यान्तिमवर्धः । नि० सू० द्वि० ६० भा ।

ऊर्ध्वीकृतं-उ-ऊर्ध्वीकृतम् । भाष० १२४ ।

ऊर्ध्व-वैलासिकमः । ओष० १४२ ।

ऊर्ध्वो-ऊर्ध्वः । भाष० १०३ ।

ऊर्ध्व-सम्भवापर्यायविशेषादिनात्वात्कणाय ऊर्ध्वतर्क-एवमेव
वैतस्यात् । भाषा० १३० ।

ऊर्ध्व-बुद्धिः । दश० १२९ । औषधमात्रज्ञाः विदो २८१ ।
स्वतर्कबुद्धिः । भाष० ३२६ । स्ववितर्कमिका । उण०
१८१ ।

ऊर्ध्व-ऊर्ध्व-ज्ञातः । भाष० ७२१ ।

ऊ

ऊक्षा-अच्छा । जीवा० २८ ।

ऊक्षुप्रवर्ध-म-धर्मजिनयतीत्या विमेषणम् । भाष० ७२ ।

ऊक्षुप्रकञ्जद्वय । भाष० ७६ ।

ऊक्षुप्रमिप्रतिपक्षः-यो प्रवोक्ताधिकर्मजालं अपयिन्वाऽपृ
गद्वयस्य गिद्वयीति । अण० ४४१ ।

ऊक्षुप्रव-गात्रप्रधानात्मविधानपरिज्ञानम् । तस्या-
१-३५ ।

ऊक्षुप्र-यस्यामेको दिशमभिमुखोपाधवाद विगतः प्राप्तेनैव ।
एषा समर्थेतिप्रवक्ष्यतमृग्यकृत्मी मिश्रो परिश्रम्य तावत् ।

यानि यावत्पृथ्वी चरमशब्दं ततो मिश्रामृग्येवपर्याये-
ऽपि प्राप्तयेव गत्या प्रतिनिर्णये ता ज्ञयी । वृ० प्र०
२५७ भा ।

ऊर्ण-गणम् । प्रथ० ७ ।

ऊर्णप्रा-ऊर्ण-कर्म तद्वत् । भाष० ५९५ ।

ऊर्ण-दुर्म, कीदृशम् । टापा० १८८ । दुःखम् । भाष०
५८४ । कीदृशः । अण० ५६० । दुःखमपिवाची ।
उण० ६०६ ।

ऊर्णवदायप्रवृद्धः-अथमदृश्य द्वितीयो वेदः । तम० १३ ।

ऊर्णमासः-कर्ममाणः, न प्रिण्णिवममाणः । वृ० प्र०
१८६ भा ।

ऊर्णसंयत्सदः-साधनसंयत्सदः । टापा० ३४५ ।

ऊर्ण-अवनादिभिर्भिद्विष्टपगत । ज्ञाता० ११ ।

ऊर्णम-प्रथमतीक्ष्णः । ज्ञाता० १२९ ।

ऊर्णममङ्गलप्रविमर्शितः-एकदशो मासविधिः । जीवा०
२४६ ।

ऊर्णमवृत्तः-संज्ञालक्षणेयप्रमाणवर्तिनः । भाष० १३८ ।

ऊर्णमस्यामी-प्रथमतीक्ष्णः । वृ० द्वि० २ भा ।

ऊर्णितः-सोपवर्धनी । वृ० द्वि० १२४ भा ।

ऊर्णितिका-कम्पयमेतिमेधः । प्रमा० ७० ।

वृ

वृत्ती-आगच्छन्ती । वृ० द्वि० ११७ भा ।

वृत्तो-आगच्छन । भाष० ८७० ।

वृत्तवृत्तो-आगच्छन । भाष० ११६ ।

वृ-वाङ्मयात्करो । अनु० १३६ । अलङ्कारे । अण० १०५ ।

वाङ्मयालङ्कारे । अण० ८३ । आत्मन्त्रपार्थः, अलङ्कारा-

वीडवा । अण० ३३ ।

वृत्तु-आवृत्तान्प्रभुभूतवन्तः । अण० ७३ ।

वृत्त-अनेन । वृ० द्वि० ११० भा ।

वृत्-द्वयनी । भाष० ५१३ ।

वृत्कटा-अप्यवर्णविधेयः । टापा० ३८० ।

वृत्कटु-अथगोहृदिगिद्वयः । तम० ११५ ।

वृत्कटुकार्ण-एकस्वो विधि नटान् वृत्कटुकार्ण नतं-

नम् । तम० प्र० ४१५ ।

एकतोषकद्विधातोषकएकतश्चकालद्विधातश्चकया
'लचकाद्वैचक्रयालाभिनयात्मक -चतुर्थी नाव्यविधि ।

जीवा० २४६ । ज० प्र० ४१५ ।

एकतोषक-एतोरुक्तं नाम भटागं एकस्मादिशि घनुषा
कारधेय्या नर्तनम् । ज० प्र० ४१५ ।

एकतोषेदिका एक जानु पाहोरग्नतरे कृषेति । ठाणा०
३९२ ।

एकतचियर्क-एकस्ववितर्कम् । भाव० ३२७ । -

एकस्ववितर्कमविचारै - शुक्रभ्यानदितोषमेद । भाव०
६०३ ।

एकधारै-शालविशेष । दश० २०१ ।

एकभधिक-तन एरिमन् भवे तस्मिन्नेवातिमान्ते भावी ।
एकभधिक -योऽन्तर एव भवे इन्द्रतयोः परम्भत इति । ठाणा०
१०३ ।

एकभार्य-एकवत् । उत० ५८० ।

एकमुखं । ओष० ९९ ।

एकह्रओ-एकाकी । भाव० ३०६ ।

एकह्रडादिक-एकदशक । ओष० ४३ ।

एकविहारप्रतिमा-पञ्चमी प्रतिमा । सम० १६ ।

एकस्थीकृतं-न एकस्थमनेकरव अनेकस्थमेकस्थमिव कृत
मेकस्थीकृतम् । भावा० ६३ ।

एका-एका-धृष्टः सञ्ज्ञाशब्दत्वात् सर्वादिभ्यम् । ज० प्र०
१११ ।

एकाए-एक । व्य० डि० ४१७ अ ।

एका त-एक एवाह्मिल्यन्तो-निधय । उत० ३०७ ।

एकान्तर-अनन्तरसमय । भाव० १४ ।

एकान्तवित् एकान्तेन विदितसमारस्वभावतया मीनोन्त्र
मेव शारान तथ्य नाम्यदिष्टेयं केति । सूत्र० २६५ ।

एकायतन - एक-अद्वितीय आयतन-ज्ञानादिनयम् ।
भावा० २०७ ।

एकारुह-भूयगविधिविशेष । जीवा० २६८ ।

एकावली-विविधमणिकरुणा एतद्विधा । ज० प्र० १०५ ।
विविधमणिका । ज्ञाता० ४३ । कनकावल्याभिनयैर्लभ्य ।
ओष० ३० ।

एवाशीतिपदवास्तुन्यासः । ज० प्र० २०८ ।

एकिका-प्रवरणम् । भावा० ४०९ ।

एकई-एकैक्य-योगपथेन । ओष० १११ ।

एकगमा-एकगमा -तुल्याभिलषा । ठाणा० ५८ ।

एकगमे-एकगम -पदभ्योऽप्यन्तेऽङ्ग एव पाठ । अन्त० ४ ।

एकदे-पर्वगविशेष । प्रज्ञा० ३३ ।

एकमुहा-जेति एकोऽनो नात्वाण मुहा ते एकतोमुहा । नि०
वृ० प्र० १६१ अ ।

एकह्रओ-एकाकी । भाव० १९३ ।

एकवारिमा । ओष० ९७ ।

एकसंकलितयद्धा-एकमुखलायद्धा । भाव० ६३ ।

एकसरा-सर्वव । भाव० ३६७ ।

एकसि-एकश । भाव० ८१३ ।

एकसेल-एकशैल -वक्षस्कारपर्वत । ज० प्र० ३४७ ।

एकानिया-एकानिनी । भाव० ५६० ।

एकहारली-एकादशी तिथि । ज्ञाता० १५३ ।

एकहिजा-व्यन्तविशेषः । नि० वृ० प्र० ३०४ अ ।

पगमिओ सधातिमासधानिमो एगमिओ भवति । नि० वृ०
हि० ७९ अ ।

पगमियं-एकानिकं तज्जातदधिकं सदस्तिकाकम्बलीकृत
निष्पादितम् । ओष० २१४ । य एकैक कल्पादिना कृत ।

वृ० वृ० १६२ अ । एकाग्रिक-तज्जातदधिकं न वा ह्यगवि
लोकनिष्पद्यम् । वृ० हि० २२९ अ ।

पगत-एकान्त-विजयम् । ज्ञाता० ८८ । निवम । उत०
२४१ । एक-अद्वितीय, कर्मणामन्तो यस्मिन्किं, मोक्ष ।

उत० ३०७ । एकनिधय । भय० २९० । एकात-
अनुपपातक स्थानम् । दश० १५६ । निधय । उत०

५८७ । इतरव्यातप्रपरिहारात्मकम् । उत० ६२२ । मोक्ष ।
दश० १६५ । विजयम् । सम० ३२३ । योजनमण्डला

दन्त्यद्र । ज० प्र० ३८८ ।

पगतचरित्र-एकान्तचरित्र-द्रव्यभेदकालभावेयत्तद्वत् ।
दश० ११५ ।

पंगतदिष्टी-एकान्तदिष्टि - एकोऽन्तो-निधयो यस्या सा
तया, सा चासी दष्टि, अनन्यादिष्टि । उत० ४५७ । एता

न्तदिष्टि - एकान्तेन तद्विष्ट-जीवादिषु पदविष्ट दिष्टिरेवासी ।
वृ० २३४ । एकोऽन्तो-निधयो यस्या सा एकान्ता सा

दिष्टि - बुद्धिर्विरमन् एकातदिष्टिः । ज्ञाता० ५१ । गता-मा

क्षमेवेदं मयेत्येवमेव निधया दृष्टिर्यस्य सः । ज्ञाता० ८० ।
 एकान्तेन निधया जीवादितत्त्वेण दृष्टिः-सम्पददर्शनं यस्य
 स एकान्तदृष्टिः-निष्कम्पमध्यकन्दः । सूत्र० १८१ ।

पंगतदिष्टीप-एरोऽन्तो-निधयो यस्याः सा एकान्ता सा
 दृष्टिः-बुद्धिरिमिभिर्न्ये प्रवचने-चारिप्रणालेन प्रति तदेगन्त-
 दृष्टिकम् । एकान्ता-एकनिधया दृष्टिः-हृक् यस्य स एकान्त-
 दृष्टिकः । ज्ञाता० ५१ ।

पंगतधारा-एकप्रान्ते-वस्तुभागेऽपहृत्यलक्षणे धारा-परो-
 पतापप्रधानवृत्तिलक्षणा यस्य ॥ एकधारा । ज्ञाता० ८० ।
 एकान्तधारा-तीक्ष्णधारा । उक्त० १२७ । एकान्तो-एकवि-
 भागाधया धारा यस्य सा एकान्तधारा । ज्ञाता० ५१ ।

पंगतपंडिप-एकान्तपण्डितः-साधुः । भग० ९१ ।

पंगतयत्ने-एकान्तयत्नः-निध्यादृष्टिः अविरतो वा । भग०
 ९० ।

पंगतमते-एक इत्येवमन्तो-निधयः सप्रामावेकान्त एक
 इत्यर्थः अतस्त्रयम् । भूभागम् । भग० २९० ।

पंगतमोणेन-एकान्तमीनेन-संघमेन करणभूतेन । सूत्र० १३९ ।

पंगतूर-एकान्तरोऽन्तस्तत्समयः । त्वष्टे० २०९ । एकान्तरे-
 एकैतन् चतुर्थलक्षणेन तत्पसाऽन्तरे-व्यवधानं यस्मिन्तन्

उक्त० ७०६ ।

पग-एकः-असहायो रागद्वेषादिहभावविरहितो गीतमादि-
 रित्यर्थः । उक्त० २४१ । तथाविधतीर्करनामकर्मोद्वादन-
 तारागान्निभूतिरद्वितीयः, तीर्थकरः । पातिकर्ममादित्यरहितः ।
 उक्त० २४१ । एकत्र । ओप० ३३ । अमहायः । ठाणा० ३५ ।

तत्र प्रेक्षाशयतया असंख्यतत्प्रेक्षोऽपि जीवो ह्यव्ययतया एकः,
 अथवा प्रतिक्षणं पूर्वस्वभावव्यापारवृत्तौ सादयोगेनानन्त-
 मेनेऽपि कालत्रयानुगामिभेदव्यमात्रपेक्षया एकः, अथवा
 प्रतिक्षणान्तेनैतन्व्यमेदेनानन्तत्वेऽप्यात्मनो संघटन

याधितसामान्यरूपापेक्षैरेकत्वम् इति । सम० ५ ।

मोक्षोऽप्यमलकलरद्विधात् संयमो वा रागद्वेषरहितत्वम् ।
 आचा० २१२ । पूर्वदूरस्थः । उक्त० १८८ । असायः, पूर्व-
 वमानो वा । प्रज्ञा० २६५ । धर्ममहायतिप्रसूकः अन्वया-

वमानो वा । प्रज्ञा० २६५ । धर्ममहायतिप्रसूकः अन्वया-
 वमानो वा । प्रज्ञा० २६५ । धर्ममहायतिप्रसूकः अन्वया-

गुणेन स्पर्शाख्येनोपलक्षितः इति एकः-वायुः । आचा० ७५ ।
 एकान्ती, असायः । ठाणा० १९० । आन्तरव्यवहारादि-

सहायविशेषान् अद्वितीयः तस्याविषयदासादिमहायतिरनु ।

ज्ञाता० ३४ । सदतः । ज्ञाता० ५७ । एकः-रागद्वेषरहित-
 तया ओजाः, यद्विधाऽस्मिन् संसारचक्रवाले पर्यवृत्तमुमान्
 स्तनकनमुपानु गतलभाकर्तृवैककृत्येव परलोकगमनतया सदेक
 एव भवति । सूत्र० २६५ । समानः । राज० ४९ । मोक्षः
 संयमो वा । सूत्र० २३५ ।

पगइओ-एकदा कदाचिद् एकचरो वा । आना० ३३० ।

पगइया-एककाः, एकै केचनेत्यर्थः । भग० ३९ ।

पगइयार्ण-एकेशो, न तु सर्वेषाम् । भग० १२९ ।

पगइओ-एकः कथितेगमनी वा । आचा० ३३० ।

पगड-एकस्मिन् देशे । ज्ञाता० ५३ ।

पगओ-एकनः । ज्ञाता० ७० । एकः स एव एककः, एको
 वा प्रतिमाप्रतिपत्त्यवधौ सच्यतीत्येकः । एकं वा कर्मसादि-
 स्वविगमतो मोक्षं सच्यति-तत्प्राप्तियोगानुष्ठानप्रवृत्तेर्यतीत्ये-
 कः । उक्त० १०८ ।

पगओखहा-एकस्यां दिग्बहुशाकारा । ठाणा० ४०७ । यथा
 जीवः पुद्गलो वा नाच्या वामपाश्वरेतां प्रविष्टंरतयैव
 गत्वा पुनस्त्रयामपाश्वरास्तुल्यपक्षे सा एकनःवा, एकस्यां
 दिशि वामादिपार्श्वलक्षणया स्वयं-भाकाद्यस्य लोकैर्नामी
 व्यतिरिक्तलक्षणस्य भावादिति । भग० ८६६ ।

पगओजण्णोचययकिञ्चगए । भग० १९० ।

पगओवेका-एकनः-एकस्यां दिशि बद्धा-वना पुंकेतीवका ।
 भग० ८६६ ।

पगओवचा-दीन्निगवीवविशेषाः । प्रज्ञा० ४११ ।

पगखम्भ-एकनम्भ-एकः स्तम्भो यस्मिन् सः प्रसादः ।
 दस० ४१ ।

पगगुर-यतिप्रदेकः सुतो येषां ते एकगुरः-अथादयः ।

जीवा० ३८ । प्रतिप्रदेकं गुरः-सतो येषां ते एकगुरा-
 अथादयः । प्रज्ञा० ४१ । ए. गुरः-याने येषामधोवर्त्य-

द्विगुरेते येषां ते एकगुरा-अथादयः । उक्त० १९९ ।

पगगव-ग्यामिके-तवम् । द्य० द्वि० ८१ आ ।

पगगुण-पगुणः एतेन गुणो-गुणने-ताडनं यस्य स एक-

गुणः । ठाणा० ३५ ।

पगगुणकालए-एव-सर्वत्रयन्तो गुण-अंशस्तेन कालः

पगगुणकालः-सर्वत्रयन्तो गुणः । अनु० १११ ।

पगगुणकालए-एव-सर्वत्रयन्तो गुणः । अनु० १११ ।

पगगुणकालए-एव-सर्वत्रयन्तो गुणः । अनु० १११ ।

पगगुणकालए-एव-सर्वत्रयन्तो गुणः । अनु० १११ ।

पगगुणकालए-एव-सर्वत्रयन्तो गुणः । अनु० १११ ।

एगपक्की—एकपक्षि—एकपक्षि, एककुलवर्ती। व्य० प्र०

२१२ अ। एकपक्षि अर्थात्। व्य० प्र० २१२ अ।

गुरुप्राता—प्राता गुरुगुरुस्वनप्रा समानकृत्य समानधुनौ वा।

ब० नृ० १३६ आ।

एगपत्ती—एकपत्ती। आय० ९०।

एगपयेलोमहं—एगपयेलोमहं—गीतापेयया कमदस्या

पेयया च ये एके प्रदेमास्तेष्ववगात्रम्। भग० २३।

एगभयिय—एकभयि—नोआगमत प्रयदुमस्य प्रथम प्रकार, च एके भयनानन्तरं दुमेप्रपश्यते। न्य० १०।

एगभायणो—समर्पण। नि० ब० नृ० ६० अ।

एगभाय—एगो भाव—भासातिरयविषयवात् लाभाविषय एव एगो यस्यामविष्कारः। भग० ६४०। मध्यस्थता।

आय० ११३।

एगभूत—एकभूत एकत्व—आत्मोपम। टाणा० २१। एकत्व प्राप्त। नग० ६४०।

एगमह्ये—एगमह्य नाम वस्त्र निवेगस्य सर्वासि दिक्षु विदिषु च नास्ति सोऽयस्यो ग्रामो नगरं वा नोऽस्मिन्मह्येऽप्ये। व्य० टि० २१६ अ।

एगमणा—एग दगनात्तगकृताजीवाजीवभक्तादिवान्तेन मन विन येना ते एकममन—धृष्टानवन्त। उता० ६३१।

एगमणो—एगमना एकामपिता। आय० ७६०।

एगमना—एगम् एकत्र प्रस्तुते वस्तुन्यभिनिविष्ट येन मनो वस्याती एगमना। न्य० ५९९।

एगमेग—एगम्। स्य० ३३।

एगयभो—एगय एकययययया। भग० १०४। एकन एगयय, सययययय। भग० ७७६। एकन। टाणा० ३१४।

एगयद—एगय, अन्यतमम्। आय० ३३। एकन अतुदल। आय० ४००।

एगयदियाग—डादनी एकयययययय। ज्ञाना० ३३।

एगयदिया—एगयदिया—अपान्तरादे वनाम लय मातुलायी प्रतुगारागदिल्लादेऽपि प्रतिबन्धमयवेना कारणमन्तरैर्गर्भक गतमेव वस्तुन्य नाप्यस्ति यस्यापेनाभिप्रेतम्। व्य० प्र० १३२ आ। एगयदिया। उता० ५३१। आय० २१२।

एगयदियाभिकगुण्डिम—एगयदिया डादनी मिष्टान्नमा। मम० ११।

एगयदिया—एगयदिया। आय० ६४८।

एगयदिया—एगयदिया लय एगयदिया। एगयदिया लय तन। उता० ११०।

एगयदिया—एगयदिया लय एगयदिया लय तन। उता० ११०।

एगयदिया—एगयदिया लय एगयदिया लय तन। उता० ११०।

एगयदिया—एगयदिया लय एगयदिया लय तन। उता० ११०।

एगयदिया—एगयदिया लय एगयदिया लय तन। उता० ११०।

एगयदिया—एगयदिया लय एगयदिया लय तन। उता० ११०।

एगयदिया—एगयदिया लय एगयदिया लय तन। उता० ११०।

एगयदिया—एगयदिया लय एगयदिया लय तन। उता० ११०।

एगयदिया—एगयदिया लय एगयदिया लय तन। उता० ११०।

एगयदिया—एगयदिया लय एगयदिया लय तन। उता० ११०।

एगयदिया—एगयदिया लय एगयदिया लय तन। उता० ११०।

एगयदिया—एगयदिया लय एगयदिया लय तन। उता० ११०।

एगयदिया—एगयदिया लय एगयदिया लय तन। उता० ११०।

एगयदिया—एगयदिया लय एगयदिया लय तन। उता० ११०।

एगयदिया—एगयदिया लय एगयदिया लय तन। उता० ११०।

एगयदिया—एगयदिया लय एगयदिया लय तन। उता० ११०।

एगयदिया—एगयदिया लय एगयदिया लय तन। उता० ११०।

एगयदिया—एगयदिया लय एगयदिया लय तन। उता० ११०।

एगयदिया—एगयदिया लय एगयदिया लय तन। उता० ११०।

एगयदिया—एगयदिया लय एगयदिया लय तन। उता० ११०।

एगयदिया—एगयदिया लय एगयदिया लय तन। उता० ११०।

एगयदिया—एगयदिया लय एगयदिया लय तन। उता० ११०।

एगयदिया—एगयदिया लय एगयदिया लय तन। उता० ११०।

एगयदिया—एगयदिया लय एगयदिया लय तन। उता० ११०।

एगयदिया—एगयदिया लय एगयदिया लय तन। उता० ११०।

एगयदिया—एगयदिया लय एगयदिया लय तन। उता० ११०।

एगयदिया—एगयदिया लय एगयदिया लय तन। उता० ११०।

एगयदिया—एगयदिया लय एगयदिया लय तन। उता० ११०।

एगयदिया—एगयदिया लय एगयदिया लय तन। उता० ११०।

एगयदिया—एगयदिया लय एगयदिया लय तन। उता० ११०।

एगयदिया—एगयदिया लय एगयदिया लय तन। उता० ११०।

एगयदिया—एगयदिया लय एगयदिया लय तन। उता० ११०।

एगयदिया—एगयदिया लय एगयदिया लय तन। उता० ११०।

एगयदिया—एगयदिया लय एगयदिया लय तन। उता० ११०।

एगयदिया—एगयदिया लय एगयदिया लय तन। उता० ११०।

पद्मगारो-एकाकारः एकस्वरूपः । जीवा १४३ ।

पद्मगामिसुहृदिसा-वे न मण्डल्युपभूतिनः । ओष ८७ ।

पद्मगिओ-एकाक्षी । आष ५५८ ।

पद्मगुण्येहा-एकस्य-एककिंते असद्व्यवस्थाप्रक्षेप-भावना
एकावृत्तिः । ठाणा १९० ।

पद्मगभिमुहा-एकं भगवन्तं अभिमुखं येषां ते एकभि-
मुखः । शाता ४५ ।

पद्मगभोगो-एवा योगो भणति । नि० च० प्र० ४४ अ ।

पद्मगोसुर-श्रिभिरंशुलीभिरा यद्दृष्टोत्तमं तदेकायै
गृहति सा, मध्ये गृहीत्वा हस्ताभ्यां बलं दृष्ट्वा त्रिनाग-
वक्षोर्ध्वं यावत्तयति द्वाभ्यां वा पार्श्वोर्ध्वं यावद् ग्रहणा ।
ओष ११० । एकावर्तनं एकमर्जा । ततः ५४१ ।

पद्मग-एकविनः । सुप्र० १८० ।

पद्मगालमी-एकलामी-यः प्रधानः शिष्यः तमेकं यो न
ददाति भवशेषादनु सर्वांश्चि प्रवृत्तिनाम् गुरुणां प्रवृत्तति ।
येषामेक एव सामो-यथा यदि भक्तं लभन्ते ततो वक्ता-
हीनि न, यथा वक्ताहीनि लभन्ते तर्हि न भक्तमपि,
एकमेव लभन्ते इत्येकीका एकलामिनः । क्य० प्र०
२३९ आ ।

पद्मगलि-तपविशेषः । आषा० ४२३ । एकापली-नानामणिक-
मयी माला । शीप० ५५ । विविद्रमणिका । शाता ४३ ।
विविद्रमणिकमयी । भग० ४७७ ।

पद्मगलिस्तिष्ठते-एकावलिस्तिष्ठतः-अनुराधानक्षत्रसेस्थानम् ।
सू० १३० ।

पद्मगलि-एकावलि-जन्मयुगात्पञ्चम्यातकसमयानां मनु-
दायः । जीवा० ३४४ । विविद्रमणिकमयी । भग० ४५९ ।

पद्मगाती-एकवाटी-तत्रैक एवाग्यादिरर्थ इत्येवं वदतीति ।
ठाणा ४२५ ।

पद्मगार्ध-एवार्धं नाम सङ्गुणितपुत्राचारलेन भोजनम् ।
आष० ८५३ ।

पद्मार्ह-गार्ह एवमर्घ्याङ्गम् । जीवा० १०९ । दिने दिने गन्वा
नोदयति, एकान्नति वा । च० वृ० १४२ आ । गार्ह-अध-
वार्थम् । क्य० द्वि० ३८६ अ ।

पद्मगृह्ये-एका हन्या-हनने-ग्रहारे सत्र जीविनव्यपरोपणे
नदीराह्यम् । भग० ३०३ । एका एव आहत्या-आहनं

ग्रहारे यत्र भस्मीकरणे तदेकाह्यम् । भग० ६७० ।
एकं घातं, एकेन घातेनेति भावः । राज० १३४ ।

पद्मगृहाजता-एकाहजता एकदिशमोक्षताः । आष० ११६ ।

पद्मगृहगारिग-एरस्मिन् सध्यातरं पिण्डादावधिकृतशेषे-
नालोचिते एव यानि शेषशेषसमुत्थितानि प्रापयित्वा तानि
एकाधिकारिकाणि, एकाधिकारे भवान् एकाधिकारिकाणि ।
व्य० प्र० ३० अ ।

पद्मगृह्य-उपविशेषः । भग० १५७ ।

पद्मगृह्य-एतेकः-अन्तरहीपविशेषः । जीवा० १४४ ।

पद्मगृह्य । ठाणा० २२५ ।

पद्मगृह्यदीवे-मन्तर्हीने प्रथमः । ठाणा० २०५ ।

पद्मगृह्य-एकं मन्त्रं । शाता० ११० ।

पद्मगृह्य-एतेकं, सर्वोत्तमोदकावितम् । जीवा० ३६६ ।

पद्मगृह्य-अन्तरहीपविशेषः । प्रज्ञा० ५० ।

पद्मगृह्य-इयता । ओष० ६५ ।

पद्मगृह्य-एजनीति एजः-वायुः कृष्णशीलत्वात् । आषा० ७५ ।

पद्मगृह्य-आवाप्तमागच्छन्तम् । ततः ३५८ । आमान्तम् ।
आष० २८७ ।

पद्मगृह्य-एवाता-समापन्त्यताम् । वृ० वृ० १४१ अ ।

पद्मगृह्य-इयत्, आगच्छत् । जं० प्र० २३३ । प्रत्यागच्छत् ।
शाता० १३८ । एवमार्ध-अव्ययमानम् । जीवा० १८१ ।

पद्मगृह्य-आपच्छेत् । वृ० द्वि० १८७ अ ।

पद्मगृह्य-एकान्तः । आष० ४१७ ।

पद्मगृह्य-एवमन्ति-अपत्यति । जं० प्र० ३८८ ।

पद्मगृह्य-उदयति, तीरे प्रक्षिति । जं० प्र० ३१० ।

पद्मगृह्य-अपत्यति । भग० ६६५ ।

पद्मगृह्य-उदयति । शाता० ९९ ।

पद्मगृह्य-एणी स्नायुः । प्रज्ञा० ८० । हरिणी । जं० प्र० ११० ।

जीवा० २७० । एण्य-स्नायवः । जं० प्र० ११० ।

पद्मगृह्य-एणी-हरिणी मृगप्रद्वयार्थं चारयति-प्रापयति
ये ते । प्रज्ञा० १४ ।

पद्मगृह्य-योगात्प्रापयित्वायम् । भग० ६७४ ।

पद्मगृह्य-एवम्-एवम् । प्रज्ञा० १५ ।

पद्मगृह्य-एव-पुद्गलानामपरापरपरिष्कारभगवन्तम् । शाता०
१७० ।

एसणोवघाते-एषणया तसोपेयंभिमि शङ्कितानि तस्यो
पघत -अश्रन्यता । ठाण० ३०० ।

एसि-एषणीय-शुद्धम् । णिण्ड० १८८ ।

एणिआ गोष्ठा । आषा० ३२७ ।

एसिज्जा-एययन्-पर्यवसितत्रया कुयात् । उता० ४६ ।

एसिये-एषणीय-आशारुमदिनेपरहितम् । आषा० ३३१ ।

एषणीय-गरेषणाविशुद्धया मपेयितम् । अण० २९३ ।

एसिया-एषितु शीलमेयामिणि एषिका-मृगलुब्धया हरित
तापनाश्च मागहेतोर्मृगान् हरितिनश्च एषयति, ये चान्ते पात्र
णिङ्का नागाविषेरावेमैश्चमेपन्त्यन्यानि वा विषयमाध
मानि ते । सूत्र० १७७ ।

एसु-एष्याम । ओष० ७० ।

एसुद्धम-एताकमद्धम् । प्रज्ञा० ६०१ । जीवा० ३७५ ।

एसै-एष्यति-आगमिष्यति । णिण्ड० १६७ ।

एससा-एष्या -अविध्यन्ते । आष० ६८७ ।

एसुद्धमो-एतमद्धम् । औष० १०१ ।

एहता-एषयन्त -अनुभवन्त । दश० २४६ ।

एहति-एषते-प्राप्नोति । उता० ३१४ ।

एहा-एषा -ममिषीयकभिराग्निं प्रज्वालयते । उता० ३७२ ।

एषा -समिध, काष्ठानि । आषा० १०९ ।

एहामो-एष्याम । ओष० ६५ ।

एहि-अषाकालिङ्ग । इषानीम् । नि० चू० छि० १०९ अ ।

एहिअशुणा-एहिकशुणा -इहलोअशुणा अक्षयानादय ।

ओष० १९ ।

एहिइ-एषति । उता० ४० ।

ते

पेर्यापधिक-केवलशेषप्रत्यय कर्मवच । प्रश्न० १४३ ।

पेरावणाएदम् । ठाणा० ४९९ ।

पेरायती-शित्तानि वर्गपदे दशम कृत् । ठाणा० ७२ ।

परायतीया-आप्रियेप । जीवा० ६० ।

ओ

ओअ-आज मानमाडग्गम् । औष० ३३ ।

ओअसो-आजस्वी-आजमा जीवधिक । ज० प्र० २१९ ।

ओअट्टण-उद्धतम् । माडतसुद्धतयमि । वृ० लृ० ५१ अ ।

ओअधिअ-परिक्रमिषुम् । ज० प्र० ५५ ।

ओअधिआ-आगेयिनामि । ज० प्र० २९७ ।

ओअवेहि-साधय अस्मदाश्रयवर्तनेनास्मद्विज्ञानं कुट । ज० प्र० २१८ ।

ओआलिङ्ग-द्रवितम् । आन० ३५० ।

ओइधइ-उत्तरयति । पठ० ३४-१५ ।

ओइणोसु-उत्तिण्णो-अवर्तनीयु नियन्त्रयपि शक्तिं मये
स्थितं प्रयाति । आष० ३२ ।

ओए-ओज-तैजसम् । सूत्र० ३४३ । एक-अमहाय
। सूत्र० १०८ । विषम, पथमत्तृतीयपथमसप्तमा । पिण्ड० १६९ ।

एको रागादिविरहान् । आषा० २५६ । एकोऽयमलकलङ्का-
इहति । आषा० २३१ ।

ओओ-ओज-आरोहान्तिकुण्डला । टू० प्र० ३०९ अ ।

ओकच्छिआ । ओष० २०९ ।

ओकसण-एकपन्नस्यो एरिरस्सणम् । वृ० लृ० ९२९ अ ।

ओकुरडो-उत्तुड-इण्डाशान्तर्वा आयातिनर उपाध्याय
विशेष । आष० ४६५ ।

ओगसण-नागनम् । महाय० ।

ओगाठ-अवधीर्णा अवगाडा वा प्रत्येप्राप्तम् । ठाण० ३९९ ।

आत्मस्तेन सह एउहेतावस्थायि अमगाडम् । प्रज्ञा० ७०२ ।

भग० २१ । लेलीभारं यत् । अण० ८३ । अट्टभूत । नि० चू०
प्र० ३२४ अ । मायुत्तयामसीभूत । ठाणा० १९० ।

ओगाठरइ-आगाठनमचयाव-इन्द्रावागावगाहो विद्वता
क्षिप्रस्तेन हवि, अथवा ओगाठ-साधुप्रयासोभूतस्तेन
साधुपदेशाव रचिरवगाडइति । अण० ९२६ ।

ओगाठरती-अवगाहनमचयाव-इन्द्रावागावगाहो विद्व-
राक्षिप्रस्तेन हवि सप्ता-यते सेन हवि, अथवा ओगाठति-
साधुप्रयासोभूतस्तेन साधुपदेशाव रति । ठाणा० १९० ।

ओगाडा-अविण । ताता० १३७ ।

ओमालीफल्लम-अर्पक(प्रयक)ववृत्तीनामावचा समायन
व्यवपशुदिवत्तम । अण० टि० १०७ अ ।

ओमास-पठिदमास्तेमदेमो । नि० चू० प्र० ८३ अ । अव
कास-स्थानम् । आष० ५३५ । मागे । आष० ६७८ ।

ओमाहती-अवगाहन्ती-आगच्छन्ती । आष० ३३२ ।

ओमाहणमा-ययस्य द्रव्यापस्तद्वगाड तन्वगाहनाप्रम् ।
आषा० ३१८ ।

ओमाहणनामनिष्ठाउप- अवगाहनानामनिष्ठायु-
अवगाहते द्रव्या जीव साऽऽवगाहना-हरीस्रोत्रिकादि
सह-नाम औदारिकशरीरनामकमे तेन मह निषत्तमायु
। प्रज्ञा० २९७ ।

ओगाहणवर्गणाओ-अवगाहना एतेभ्यः भाषाद्वयस्या
 भागभूता अमहत्त्वेयप्रदेशात्मकक्षेत्रविभागरूपस्तामामवगा
 हनाता वर्गणा-समुदाया अवगाहनावर्गणा । प्रज्ञा० २६५ ।
 ओगाहणसंडाण-प्रतापनायामेकविंशतितमपदम् । भग० ३९९
 ४९५, ८४२ । अवगाहनास्थानम् । प्रज्ञापनाया गृहविंशतितम
 पदम् । प्रज्ञा० ६ ।
 ओगाहणसेगियापरिकस्मे परिकम चतुर्थमेद । भग० १२८ ।
 ओगाहणा-अवगाहना-तनु, तदाधारभूतं वा क्षेत्रम् ।
 भग० ७१ । नियतपरिमाणक्षेत्रावगाहियम् । भग० २३६ ।
 पञ्चवीनिकायाना पादसङ्घटनम् । पिण्ड० १६१ । अव-
 गाहन्तेऽस्यामवस्थायांमिति अवगाहना-स्वावस्थेय । आध०
 ४४४ । प्रज्ञा० १०८ । अवग्रहण-परि-तेज । प्रज्ञा० ३०९
 अवगाहन्ते क्षेत्रं यस्या रिपता जन्तव साऽवगाहना-तनु-रि-
 त्वर्थे । नदी ९१ । अवगाहते यस्या जीव सा अवगाहना
 शरीर औदारिकादि । प्रज्ञा० २१८ । ज्ञाता० २५० ।
 ओगाहिर्म-आग्निं जे तिष्ठि घाणा पयति ते चलवर्तेत,
 तेन ते चलवत् ओगाहिर्म भणति । नि० चू० प्र० १९७ अ ।
 ओगाहिर्म-पञ्चाक्षम् । वृ० प्र० ३१२ आ । अवगाहिर्म
 । आध० ८५४ ।
 ओगाहिर्मतो-अवगाहक । उक्त० १९८ ।
 ओगाहिमाह-अवगाहिमादि-पञ्चाक्षमण्डकप्रभृति ।
 सिन्ध० १५२ ।
 ओगाहे-भागच्छति । आध० १०८ । अवगाह-हारीरोचस्रम् ।
 प्रज्ञा० १८१ ।
 ओगाहेक्षा-अवगाहत-आश्रयेत । भग० २३३ ।
 ओगाहेक्षा-प्रविश्य । सुम० ८८ ।
 ओगाहो-पतदग्रह । वृ० दि० २५० आ ।
 ओगिज्झय-अवश्य-आश्रय । आचा० ४०३ ।
 ओगिपहणयाते-अवग्रहणतायैमनोविषयकारणाय ।
 ठाणा० ४४९ ।
 ओगुद्धि-ज्जिमा, निम्नम् । पठ० ५६-१५ ।
 ओगुडिया-मन्त्रिधरेन्द्र । वृ० प्र० २७८ आ ।
 ओगोपहणया-अवग्रहणनेनेति अवग्रहण, करणेऽनट्, प्रथम
 ममयप्रविश-दादिपुदगगदानपणिम, तत्पञ्चोऽनग्रहणता ।
 नदी १७४ ।

ओगाह-अवधारण अवग्रह । आध० ३४१ ।
 ओघ-औघिक, अशुभकर्मप्रवृत्तिजनितो भागोपसर्ग । मृत्० ७८
 ओघ-सामान्यम् । आध० २५८, ४५८, ४८० । रिशे०
 ८४२ ४५० ।
 ओघजीवितं नारकाविक्षेपितयुर्देव्यमान सामान्य जीवितम्
 ठाणा० ७ ।
 ओघनिष्पन्नः-ओघ-सामान्यमव्ययनादिर्न क्षुताभिधान तेन
 निष्पन्न । अनु० २९१ । सामान्यशास्त्रनिष्पन्न । आध० ५८ ।
 ओघनिष्पन्ननिक्षेपः । ठाणा० ६ ।
 ओघरूपा-सामाचारीविशेष । उक्त० ५४७ ।
 ओघसामाचारी-सामाचार्या प्रथममेद । भग० प्र० १९ आ ।
 ओघनियुक्ति । आध० १ ।
 ओघसामाचार्युपक्रमकालः-सामाचार्युपक्रमकालस्य
 प्रथमो मेद । आध० १ ।
 ओघस्तरा । ज० प्र० ४०४ ।
 ओघा-रन्मुया निगिहमाणा । भग० प्र० १३० ॥ ।
 ओघाडिज्झ-उत्पन्नाब्धे-वाय त्रियते । आध० ६९७ ।
 ओघादेसेण-सामान्यत । भग० ८५३ ।
 ओघाययण-आधायितनानि यानि प्रवाहते एव पूज्य
 स्थानानि तडागजलप्रवेशोपमाया वा । आधा० ४११ ।
 ओघार-अपचारि-पीर्यनरधान्यमोष्टाकारविशेष । अनु० १५१
 ओजिया-आगेरिता । जीवा० १९९ ।
 ओचूल-अवचूला-प्रत्यक्षगुच्छ । ज० प्र० २६५ । प्रत्यक्ष
 भाग्युत् । औष० ७० । भग० ४८० । ज० प्र० ५३० ।
 ओचूलग-अवचूलर-अधोमुखाग्र, मुक्कलाग्रम् ।
 ज० प्र० २४७ ।
 ओच्छर्ग-वहन, आलिङ्गनम् । आध० ६८२ ।
 ओच्छरपरिच्छन्-अवच्छमपरि-छन्न-अन्तमच्छा
 जित । पीता० १८८ ।
 ओच्छाविय-अवच्छादितम् । ज्ञाता० २८ ।
 ओच्छाहय-आच्छादित-निरद ३ प्र० १३४ । अवच्छा
 दित ३ ज्ञाता० २८ ।
 ओच्छाहिओ-उत्साहित-लक्ष्मण । पिण्ड० १३४ ।
 ओज-ओज-उत्तम । प्र० १९६ । आहारि । भग० २० ।

ओषधपिंडितो-अवधदण्डिकः । उक्त० २१५ ।

ओथारं-अवधारम् । आध० ३४९ ।

ओथोलेउ-उद्बुद्धयितुम् । आध० १९७ ।

ओभाचणा-उवाचणा-परिभवः । ओष० १३१ । अण-
भाचना-लाघयम् । वृ० प्र० २७९ अ ।

ओभासंति-अवभासयन्ति-सप्रकाशा अवन्ति । भग० ३२७ ।
अवभासयन्ति । सूर्य० ६३ ।

ओभासंते-अवभासयन् । ईषदुद्योतयन् । जं० प्र० ४६१ ।

ओभास-अवभासः-प्रभा । ज्ञाता० ४ । अवभासः, प्रभा-
विनिर्गमः । प्रज्ञा० ८० । प्रतिभाविनिर्गमः । जीवा० १०७ ।
पञ्चपण्डितो ग्रहः । जं० प्र० ५३५ । सप्तपण्डितो महाप्रह-
विशेषः । ठाणा० ७९ ।

ओभासई-अवभासते । आविर्भवति, प्राप्यते इति ।
सूत्र० २१४ । अवभासयति-प्रकाशयति । सूर्य० ६ ।

ओभासणता । नि० वृ० प्र० २४७ अ ।

ओभासिज्ज-अवभासेत-दातारं याचन् । आचा० ३४० ।

ओभासिज्जा-अवभासेत-याचेत । आचा० ३५३ ।

ओभासितं-अवभाषितं-याचितं याचनं वा । वृ० द्वि० १४३ अ ।

ओभासी-अवभासने-प्रतिभाति, अवभाषते-याचत इत्येवं-
शीलोऽवभासी । ठाणा० २०७ ।

ओभासेई-अवभासयति-ईषत्प्रकाशयति । भग० ७८ ।

ओभुग्ग-अवभुग्नं-वक्रम् । ज्ञाता० १३८ ।

ओमंघ-पायमवाङ्मुखम् । वृ० प्र० १०७ आ ।

ओमंघिये-अधोमुखीकृतम् । विपा० ४९ । निरय० ६ ।

ज्ञाता० १२१ । अणद्वयम् । वृ० वृ० ११८ आ । ठाणा० २११ ।

ओम-पालः । ओष० १५१ । लघुपदार्थः । ओष० १८५ ।

अवं-दुग्धिम् । ओष० ११, १८, ६३ । पिण्ड० ५७ । आच०

५३९ । न्यूनम् । आच० १३० । दुग्धिम् । नि० वृ० प्र०

१८३ आ । नि० वृ० प्र० ५४ आ । अवमानि-असारणि ।

उक्त० ३५९ । अवमरारिणः । वृ० द्वि० १९ आ । दुग्धिम् ।

वृ० प्र० १९८ आ । अवमं-हीनम् । अक्षा० १६४ । उर्ण ।

दवा० वृ० १६३ । ऊनम् । उक्त० ६०४ । अवगा-न्यूना ।

उक्त० ५३७ । पदयितव्यः । ओष० १५० । अवमम् ।

न्यूनम् । दवा० २७२ ।

ओमचरमो-ओमसि-अवमसुरलक्षणत्वादवमीदर्यं चरने-

असेवते अवमचरकः-न्यूनत्वमेवकः । उक्त० ६०६ ।

ओमचेलिप-अवमचेलिकः, असारवन्धारी । आचा० ३१७ ।

ओमच्छगरयहरणं-उन्मस्तकरजोहरणम् । आच० ६३८ ।

ओमज्जायणं-अवमज्जायनं, पुण्यगोप्रविशेषः । जं० प्र० ५०० ।

ओमसं-अवमसं-ऊनता । भग० ७४२ । अवमता-हीन-
त्वम् । प्रज्ञा० ३०३ ।

ओमस्थिअ-उद्घाटमस्तकः, प्रच्छन्न इति । ओष० १५ ।

ओमस्थिय-ओमस्थितः, अधोमुखीकृतः । ओष० १४१ ।

ओमद्विया-उन्मद्विका-बहुमदनकारिका । भग० ५४८ ।

ओमथा-पराजयः, पथप्रचनम् । वृ० द्वि० ७९ अ ।

ओमरत्तं-अहोरात्रम् । ओष० ११९ । अवमा-हीना
रात्रिरवमरात्रो-दिनक्षयः । ठाणा० ३६९ ।

ओमराइणिओ-अवमरारिणः । ओष० १५० ।

ओमराइणिय-अवमरारिणः । आच० ७९१ ।

ओमरायणिको-अवमरारिणः । ओष० ११९ ।

ओमार्ण-प्रवेतः । उक्त० ५५९ । अवमानम् । वृ० वृ० ११० अ ।

समवधिम् । नि० वृ० प्र० ३०५ आ । अवमानानि-क्षेत्रादीनां
प्रमाणानि हस्तादीनि । ठाणा० ८९ । अवमानं-स्वपक्षपरपक्ष-
प्राभृत्यं लोकावहुमानादि । दश० २८० ।

ओमार्ण-अवमानं-अवमम् । वृ० प्र० २९० आ ।

ओसुयं-उत्सुकम् । ओष० ११२ ।

ओमोअं-अवमोचकः, आभरणम् । जं० प्र० १८८ । अण-
मुच्यते-परिधीयते यस्मोऽवमोचकः-आभरणम् । जं० प्र० १८८ ।

ओमोअर-अवनं-न्यूनसुरं-उत्तरमस्तकत्वमेवमोअरस्तकत्वः
अवमोदर्यं-न्यूनोदरता । उक्त० ६०४ । अण्पाहाराययम् ।

उक्त० ६०४ ।

ओमोदरिता-दुग्धिययम् । नि० वृ० प्र० ७५ अ ।

ओमोदरिप-अवमोदरिका, धर्मधर्मिणोऽमेदाद्घातः । अवमोद-
रिका-साधुः । भग० २९३ ।

ओमोयं-अवमुच्यते-परिधीयते यः । ओमोयमो-आभरणम्
। भग० ५४३ ।

ओमोयरण-अवमं च तदुदरं चावमोदरं तरमाः क्रोरुषं
निचि वृत्ति चावमोदरं, अवमोदरकरणम् । उक्त० ६०४ ।

ओमोरिय-अवमौदर्य-दुःखिष्ठम् । आव० ६२६ । अवम-
मूनमुदर-जठरमस्यापायवमौदरस्तद्भावे अवमौदर्य-यू-
मौदरता । उत० ६०४ ।

ओमोरिया-अवम ऊनमुदर-जठर अवमौदर तस्य करण
मवमौदरिया । ठाण० ३६४ । अवम-ऊनमुदर-जठर
यस्य स, अवम मौदर अवमौदर तद्भावेऽवमौदरता, अव
मौदरस्य वा करणमवमौदरिका । ठाण० १४८ ।

ओस्मिनालिणी-ओस्मिनालिनी-नदीविशेष । ज० प्र० ३५७ ।

ओय-रसम् । (त०)

ओयंसी-ओजश्चित्र-मानसावपम्भयुक्ता । भग० १३६ ।

ओय-मानमोऽवष्टम्भस्तद्भावे ओजस्वी । राज० ११८ ।
निरय० २ । शाता० ७ । ओजश्चित्र-मानसवर्णावपम्भयुक्ता
। सम० ११६ ।

ओय-ओज-आहारग्रहणे प्रथमो भेद । ठाण० ९३ । ओज-
-आर्तवम् । ठाण० १४५ । ओज-प्रकाश । सूर्य० ७ ।
विषय० । सूर्य० १५६ । उत्पत्तिदेशे आहारव्यवहृतसमूहस्य
प्रमाणं ५१० ।

ओयद्-पदगति । विश० ३७४ ।

ओयर्ण-ओदन । सूर्य० २९३ । पूर । प्रभ० १५३ ।
पूरादि । ओय० १३३ । ओदन-वाश्नीरूनादि । आपा०
३१३ ।

ओयसण-व्यापात । पिण्ड० १६२ ।

ओयसुत्ति-परावर्तिते । वश० १०८ ।

ओयस्ने-ज्ञाताया सप्तदशमवयवम् । आव० ६५१ ।

ओयपपस-विषयमवयवप्रदेश । भग० ८६१ ।

ओयरद्-अवतरत । आव० ३५२ ।

ओयरिन्ना-ओदरिका नाम-यत्र गता तत्र रूपकात्मिका प्र
क्षिप्य समुद्रागच्छति, समुद्रमग्नान्तरे भूयोऽप्यगच्छति
। वृ० द्वि० १२५५ ।

ओयरिया-ओदरिका-उदरसरणैक्यविता । ओष० ७१ ।

ओयवण सायनम् । ज० प्र० ०४८ ।

ओयविशं-अल्पसागरिण-आवक, खेदस्तम् । ओष० ५१ ।

ओयविष-प्रकाशिते । व्य० द्वि० १७०५ ।

ओयसिय-सुरकिर्मितम् । सूर्य० २९३ । तेजितम् । जीवा-
१६४ । विशिष्ट परिकर्मितम् । जीवा० २३२ । परिकर्मितम् ।

जीवा० ०२ । परिर्मितम् । प्रभ० ८१ ।

ओयविषा-उत्तमा । वृ० वृ० ५८५ ।

ओयवेष्ट-उपैति । आव० १५० ।

ओयसंस्थिती-ओजस्य-प्रसारण्य संस्थिति-अवस्थानम् ।
सूर्य० ७९ ।

ओया-ओज-प्रकाश । सूर्य० ७९ ।

ओयाप-उपापात-उपागत । भग० ३१९ । मन्त्राग ।

निरय० ६ । उपापात-उपागत । ठाण० १६७ ।

ओयमा-साहायनवर्णादिप्रकाशप्रकाशरता । शाता० १७० ।

ओयामेष्टि-अनुष्ठेतोपासिनी, वासीयानुपासिनी । नि०
वृ० प्र० ४८ भा ।

ओयारिया-अवधारिता । आर० ६८० । अवधारिका ।
आर० ३५० ।

ओयारी-अवधार-जलमध्यवयवम् । जीवा० ११७ ।

ओयाहारे-ओय-उत्पत्तिदेशे आहारव्यवहृतसमूहस्य,
ओज आहारव्येष्टौ तु ओजआहार । प्रमाणं ५१० । संप्रमाण
काम्येन च सूर्यरीपादिकादिचरितानिपेतसिंधेयं च य
आहार म सवाऽपि आहार, औदारिकादिगर्भ
पराप्या पवा-नकोऽपीन्द्रियानामावधानं पर्यानिर्मि
वर्तितं गर्भरेणाहारयन् ओयाहार । मृ० ३५३ ।

ओयो-सन्धो । नि० वृ० प्र० २१७ भा ।

ओरस्य-ओरस-उत्तराधयवेत्तु गतमध्यवयवम् । उत० ९१

ओरस-आन्तर । भग० ६३१ ।

ओरस्स-उर्गा मर्ष-ओरस्स-परिष्कारम् । मृ० १६६ ।

ओरस्सवली-महापरिष्कार । वृ० मृ० १७६ भा ।

भोराल-स्मिन्वय, समवधारितायां भागां सम्मानवाचक
वदम् । प्रमाणं २६९ । भागारिपरमाप्यायवदम् । ठाण०
२५५ । उदार-अवधुतम् । सूर्य० २९४ । उदार-प्रधान ।
जीम । जीव० ८४ । आराट्-आधवारहितया प्रधानम् ।
भग० १२५ । उदारः-प्रधान । भग० १२ । जीम-अवधुतः ।
शाता० ७ । उद्यराका । राज० ११९ । जीम, उपासि
विशेषविनिर्गुणं कथ्यते पार्श्वस्थानावप्यवधुतः ।
ज० प्र० १६ । मय० १२ । सूर्य० ५१ । उदार । शाता० ३०० ।
एरेन्ड्यापेक्षया प्राय स्थूला इन्द्रियाण्येति । नि० ६०३ ।

ओराततसा-उत्सवे तेओवायुध्वषि प्रसिद्धं अतस्तद्व्य-
वच्छेदेन द्वीन्द्रयादिप्रतिपत्त्यर्थमोरातप्रहणम् । टाणा० ३३५।

ओरात्ता तसा-औदारिकतसाः-स्थूरतसाः । जीवा० २८ ।
ओरातवणकित्सहा-उदारवणेनीतिशब्दाः । आव०
२९३ ।

ओरातसरीरे-उदारसरीरः । उत० ३२५ ।

ओरात्ताई-मनोहराणि । टाणा० २९४ । उदारानि-आर्षसा-
दोषरहिततयोदारचित्तपुणानि । टाणा० २४७ ।

ओरातिय-उदार-प्रधानं, विस्तरवत्, उरल-विरलप्रदेशं न
तु घनं, ओरालं-सम्यक्प्रमाणया मांसास्थिस्नाय्वायवषट्
तदेव शरीरं, उदारमेव औदारिकम् । प्रहा० २६८ ।

ओरातिय-औदारिकम् । प्रहा० ४६९ । उदारमेव-प्रधानमेव
वृद्धेव वा औदारिकम् । जीवा० १४ । उदार-प्रधानं
उदारमेव औदारिकम् । टाणा० २९५ ।

ओरातियसरीरानाम-अमुदमादौदारिकशरीरप्राप्तोक्त्यान् पु-
द्गलानादाय औदारिकशरीररूपतया परिणमयति परिणम्य
थ जीवप्रदेशे सह परस्परानुगमनवतया सम्पद्ययति तच्चौ-
दारिकशरीरानाम् । प्रहा० ४६९ ।

ओरातियशरीरा-औदारिकशरीराः । आव० ७९९ ।

ओरुह-अवतरति । आव० १८९ ।

ओरोह-अवरोधः, अन्तपुरम् । उत० ३०७ । अतेपुरं ।
नि० सू० प्र० ८०अ । विपा० ८२ । अवरोध-प्रतोलिद्वारे-
ष्ववान्तराकारः । ओष० ३ । प्रतौलीद्वारेष्वन्तः प्रकारः ।
राज० ३ । अवरोधः-अन्तपुरम् । उत० १२० ।
अवरोधः । भाष० १५५ । प्रतौलीद्वारेष्ववान्तराकारः ।
ज्ञाता० २ ।

ओलंडैति-उलङ्घयति । ज्ञाता० ९२ ।

ओलंडेह-उलङ्घयत । दत्त० ९९ । आव० ३५० ।

ओलेंध-अवलम्बे-अवलम्बनस्थानम् । जं० प्र० ५२९ ।

ओलेंधणदीय-शृङ्गलाघटद्वीपः । भग० ५४७ ।

ओलेंधितो-अवलम्बितः । उत० १२५ ।

ओल्टओ-अवलम्बितः । आव० २९७ ।

ओल्टाये-अवलम्बित-गोत्रियम् । उत० ११६ ।

ओल्टाये-उल्लगयति । भाष० २९७ ।

ओलमिडे-अवलम्बितम् । उत० ३०० ।

ओलमगय-अवलम्बः । आव० १७६ ।

ओलमगति-अवलम्बित-अनुसरति । उत० ८७ ।

ओलमगयमणूसो-अवलम्बकमनुष्यः । आव० ९२ ।

ओलमगा-सेवा । परिचर्या । दत्त० ९७ । जीर्ण । ज्ञाता०
२८ ।

ओलमगाय-अवलम्बनया । भाष० ९० ।

ओलमिगउं-अवलम्बितम् । आव० ७९९ ।

ओलमिगऊं-अवलम्बितम् । दत्त० ९७ ।

ओलमिगजामि-अवलम्बामि । आव० ३५६ ।

ओलमिगता-सिन्धुमारुखा । आव० ८९८ ।

ओलमिगय-अवलम्बित । भाष० ४०१ ।

ओलिति-अवलीयन्ते-प्रलम्बयन्ति । विशे० ८५२ ।

ओलिकापातः । ओष० २०७ ।

ओलित्त-अवलम्बितः । भग० २७४ । आव० ५५९ ।

ओलित्ता-द्वारदेशे विधानेन सह गोमयादिना अवलिताः
। टाणा० १२४ ।

ओलिहति । नि० सू० प्र० १९०अ ।

ओलुग्गसरीरा-भ्रमदेहाः । विपा० ४९ । निरय० ९ ।
अवलम्बयितव्य-जीर्णविव शरीरं यस्याः सा, अवलम्बा वा चेतसा
अवलम्बयशरीरा । ज्ञाता० २८ ।

ओलुग्गा-अवलम्बा-सम्प्रमनोष्ठित । विपा० ४९ । निरय० ९।
दीप्ता । आव० ७९६ । जीर्ण । ज्ञाता० २३ ।

ओलुहति-अवरोधति । भाष० १८९ ।

ओलेति-प्रीतिप्रगति । भाष० २७४ ।

ओलेता-आर्द्रविषा । भाष० ३०९ ।

ओलोयणं-अवलम्बनम् । आर० २२४, ३७८ ।

ओलोयणमय-अवलम्बनमयम् । उत० ९९ ।

ओलोयणट्टिओ-अवलम्बनमयिणः । भाष० १०५ ।

ओलोयणे । नि० सू० प्र० १९०अ ।

ओल्या-पत्रे वा आगन्तुकान्तनुद्वये कांम एव ओल्याम् ।
टाणा० ३२८ ।

ओलुं-वामं । नि० सू० प्र० १०अ ।

ओलि । नि० सू० प्र० १२१अ ।

ओषध्या-तैन्द्रियकर्माद्यैः । दत्त० ४२ ।

ओचक्रमिय-उपमम्यतेऽनेनायुक्तियुक्तमो ज्वरातीक्षारादिस्तत्र भवा या सा औपक्रमिकी । ठाणा० २७ ।
ओचस्त्रुडित-उपस्कृतम् । आष० ३५३ ।
ओचग्गहिओ औपग्रहिक । उरम्महित - गच्छमाहारणो । ओष० १२ ।
ओघज्झण-प्रवाहे बहन । वृ० लृ० २२९अ ।
ओघट्टणा-वालना पक्षादानयनम् । वृ० द्वि० ८५आ ।
ओचणिहिप्-उपनिहितं यथा कथञ्चित् प्रत्यासत्तीभूतं तेन चरति य म औपनिहितम्, उपनिधिना वा चरतीति ता औपनिधिक । औष० ३९ ।
ओरतिडं-अवपतितु-जैतुम् । दण० ५० ।
ओरत्तिया अवपत्तये-अभिनिक्षिप्तेन भावनेगान्धेन वा दद्यात् । दण० १७५ ।
ओषमिप्-उपमया निर्गतमौषमिः, उपमानमन्तरेण यत्काल प्रमाणमनतिशायिना ग्रहीतु न शक्यते तदौषमिम् । ज० प्र० ९२ । उपमया निर्गतमौषमिः, उपमानमन्तरेण यत्कालप्रमाणमनतिशायिना ग्रहीतु न शक्यते तदौषमिम् । अनु० १८१ ।
ओषमिय-उपमया निर्गत औषमिम्, उपमान तरेण यत् कालप्रमाणमनतिशायिना ग्रहीतु न शक्यते तदौषमिम् । भग० १७६ ।
ओषम्म-औषम्य-उपमा । उत० ३२१ । उपमानमुपमा सैवौषम्य-सदृश । ठाणा० २६२ ।
ओषम्मसत्ता-औषम्यसत्ता - पर्याप्तिकर्मरथाभाषाया दशमो भेद । प्रज्ञा० २९६ । उपमैवीषम्य तेन सत्य औषम्यसदृशम् । सत्ताभाषाया दशमो भेद । ठाणा० ४८९ । औषम्यसत्ता नाम समुद्रवत्तटाग । सत्ताभाषाया दशमो भेद । दश० २०९ । उपमीयते-गच्छतया गृह्यते नस्त्वनयेयुष्मा सैव औषम्यम् । भग० २२२ । उपमानमुपमा सैवौषम्य अनन गमयेन सदृशोऽगौ गौरिति सादृश्यप्रतिपत्तिरूपम् । ठाणा० २५४ ।
ओषयइ-उत्पतति-ऊर्ध्वं गच्छति । भग० १३९ ।
ओषयण-अवपदन-प्रोह्वनकम् । ज्ञाता० ४२ ।
ओषयमाण-अवपत्नो-क्योमाङ्गणादवतरत । ज्ञाता० ४६ ।
 अनपत्न । ज्ञाता० १६६ ।

ओचयारिअणिणय । औपचारिः ऋणिय - विनयस्य द्वितीयो भेद । दश० ३१ ।
ओचरणं-अपवरकम् । आष० ५६० ।
ओचरिऊण-अवतीर्थ । उत० ११९ ।
ओचसमिप् कसोपसमेन निर्गुत औपसामिन् रमोनुदयलक्षण । सूत्र० २३० ।
ओचहिप्-औषधिः - उपधिना-छद्मना चरती-औषधिक । उत० ६५६ ।
ओधहिया-औषधिका-मायाप्रयोजना-रूपायप्रलया, उपकरणप्रयोजना वा । औष० १०७ ।
ओधारणिस्सप्-उपादानु-ग्रहीतु, प्रवेष्टुम् । ठाणा० १५७ ।
ओधाइय-उपयाचितम् । विपा० ७७ । याचितस्य-प्राप्ति-स्य प्राप्त्येपरि देव्यो देवम् । उत० १३८ । उपया-चितम् । आष० ७०९ ।
ओधाई-ओलावयप्रधाना विद्या । आष० ३१९ ।
ओचाय-उपाये-यदुपस्थापणमादौ भव औपाय, उपपत्तनमुपपान-समीपभवन् तत्र भव औपपात-गुरुसन्तारोत्तरण विधायमादित्यलम् । उत० ५८ । विग्रम् (मर०) अवपात-निर्देश । सूत्र० ३४२ । अवपान-प्रपातस्थान, यत्र चक्षन् जन सप्रकाशेऽपि पतति । ज० प्र० १९४ । अवपात-गतादिरूपम् । दश० १६४ । अवपात-गता-विशेष । प्रश्न० २२ ।
ओचायकारी-उपपातकारी-आचार्यनिर्देशकारी, यथोपदेशं क्रियामु प्रजत सूत्रोपदेशप्रवर्तक । सूत्र० ३३४ । अवपातो-निर्देशस्तत्कार्यवपातकारी-वचननिर्देशकारी सदा भाङ्गा विधायी । सूत्र० २४२ ।
ओचास्ती-अवकाश । दश० ५८ ।
ओचाही विशेषेण उपाधीयन् इति बोधापि । भाषा० १७४ ।
ओविअ-आपिन-परिकर्मितम् । भग० ४७८ । ओपिन - उज्ज्वलित । ज० प्र० २००, ४६ ।
ओविय-परिकर्मितम् । औष० २४, ६६ । राज० ४८ । उज्ज्वलित । ज्ञाता० २२२ । ओपिन - परिकर्मितम् । प्रश्न० ७६ । ज्ञाता० १९ ।
ओविद्या-आरोपिता । ज० प्र० ४३ ।
ओवील-अवपीड-क्षुरं, उपपीडा वा वेदना । विपा० ७२ ।

ओवीलप-अपठयति विलज्जीकरोति यो लज्जया सम्य-
गनालोचयन्त सर्वे यथा सम्यगालोचयति तथा करोतील-
पवोऽङ्कः । ठाणा० ४४ ।

ओष्वत्तिऊण-अपत्यम् । ओष० २१ ।

ओष्विगमणो-उद्दिग्मनोः । आब० २२० ।

ओष्ठः-दन्तच्छदः । आचा० ३० ।

ओस्-अवश्यायः, शरत्कालभावी श्लक्ष्णवर्णः । उक्त० ३३४ ।

अपाजलम् । ठाणा० ७८७ । अवश्यायः-त्रैरः । दश० १७१ ।

अवश्यायः-शरदादिषु प्रभातिकसूक्ष्मवर्णः । उक्त० ६९१ ।

ओसक्कहासा-उष्वक्कम्-उत्थल लम्बावसरतगोत्थकीभूयः ।

अवष्वक्कम्-अपमत्तावसरलाभाय वातहरणं कृत्वा यो

विपीयते न तथा । ठाणा० ३६५ । अवमर्ष्य, प्राप्य वा ।

आब० १९ ।

ओसक्कणं-रन्ध्रमथेना । ओष० १४८ । अवष्वक्कणम्,

विचक्षितविष्वंसनादिकालस्य ह्रासकरणम्, अर्वाक्करणम् ।

वृ० प्र० २६१आ । अवष्वक्कणं-स्वयोगप्रवृत्तनियतकालव-

धेराद्वारणम् । पिण्ड० ६१ ।

ओसक्किय-प्रशयाय । आचा० ३४५ ।

ओसक्किया-अवसर्प्य, अनिदाहयबाहुन्मुकान्मुकामैल्यम् ।

दश० १७५ ।

ओसद्ध-उत्थुन-उपवर्तिभ्यो निर्गमः । दश० २१९ ।

एगमितं । नि० चू० द्वि० १८आ ।

ओसरण-चिरायणं अपरिभोगद्वयम् । नि० चू० प्र० १९३अ ।

ओमर्ध-बाहुल्यम् । प्रज्ञा० ५०३ । बाहुल्येन । भग० ३०८ ।

अवसन्ना-प्रान्ता । भग० ५०२ । ओ ओ वा संज्ञो

तमि गणो ओमगो । नि० चू० प्र० २१७अ ।

ओसत्तद्धो-अपसमदः । उत्समदः । आब० ७१२ ।

ओसत्तमल्लदामा । आचा० ४२३ ।

ओसत्तो-उत्सफः-उपरिबंधः । औष० ५ । ज्ञाता० ४ ।

ओसत्ती-वण्णादृष्टा अंशदिया । नि० चू० द्वि० १५७अ ।

ओसत्तीओ । ठाणा० ८० ।

ओसत्त-उत्सध-प्रयेग । विशे० ९२६ । अवसन्तः-विपक्षिता-

उशानालतः, आवश्यकद्वयध्यायप्रपुषेधनाप्यानादीनामसम्य-

गारीत्यर्थः । ज्ञाना० ११३ । बाहुल्यलक्षणम् । भग० २१ ।

प्रायः । भग० ३०९ । प्रत्येः प्रातुर्वा बाहुन्य, बाहुल्ये-

नानुपरतत्वेन । ठाणा० १८९ । प्रायसः । आब० २८५ ।

उत्सवर्णः-प्रातुर्वा । प्रज्ञा० २२ । अवसन्नः-सामाचार्यसेव-

नेऽसन्नवत् अवसन्नः । आब० ५० । एकान्तः । वृ० प्र०

११आ ।

ओसन्नकारण-बाहुल्यं, वाशकारणम् । प्रज्ञा० २२३ ।

बाहुल्यकारणम् । प्रज्ञा० ५०३ ।

ओसन्नदोसे-बाहुल्येनानुपरतत्वेन दोषो हिंसापीनां चतुर्णा-

मन्यतर ओसन्नदोषः । ठाणा० १८९ ।

ओसन्नया-पगमवः । उप० मा० गा० ३०० ।

ओसन्नविहारी-अवमर्शनां विहारी यद्भिन्निमानि यावत्तथा

वर्तन्तं अस्यास्तीति अवसन्नविहारी । ज्ञाता० १११ ।

ओसत्पिणि-अवमर्शनि हीयमानारक्तयाऽवमर्शयति वा-ममे-

णायु शरीरादिभावात् हापयतीत्यवसर्पिणी । जे० प्र० ८५ ।

दशमोटीशेव्यः सागरोपमार्णो सुयमसुपमाद्यरक्त्वमेव अव-

मर्पिणी । जीवा० ३८५ ।

ओसत्पिणी-अवसर्पन्ति-प्रतिसमयं कालप्रमाणं जन्तूनां

वा शरीराद्युपमावादिक्तमपेक्ष्य ह्यमनुसन्धन्यवयमिति अव-

मर्पिण्यः, दश सागरोपमकोटिकोटीपरिमाणाः । उक्त० ६९७ ।

अवसर्पिणी-अवसर्पति हीयमानारक्तया अवसर्पयति वा-

ऽऽनुष्करीरादिभावात् हापयतीति, सागरोपमकोटीकोटीवशक-

प्रमाणः कालविशेषः । ठाणा० ३७ । अवसर्पिणी-दश-

सागरोपमकोटीकोटिमाना । अनु० ९९ । कालविशेषः । आब०

१२०, भग० ८८८ । दशसागरोपमकोटीकोट्यः प्रमाणाः ।

ठाणा० ८६ ।

ओसमण-व्यवसामणम् । वृ० द्वि० ७७अ ।

ओसरद्ध-अवसर्पति । उक्त० ५३ । अपसरति । उक्त० ३०२ ।

आब० ६४०, ३५९ ।

ओसरणं-मृदूनां साधूनामेकप्रमीलनम् । वृ० द्वि० २१८आ ।

गमवसरणम् । वृ० प्र० २७७आ । चउ० । व्याख्यानधवणादि ।

वृ० द्वि० २५२आ । अवसरणं-प्रातुपमुदायः । पिण्ड० ९२ ।

ओसरणा-आर्यिकाणामुपकरणविशेषः । ओष० २०९ ।

ओसरिऊण-अपत्यम् । आब० २९२ ।

ओसरिओ-अमृतः । आब० ४०५ ।

ओसरिस्ता-अपत्यम् । आब० ९१३ । शुययय । आउ० ।

ओसरे-अवमर्शन्ति । आब० ६१८ ।

ओसवर्ण-प्रथमम् । नि० चू० प्र० २०७ अ ।
 ओसह-ओषयः । अन्तरपुण्यते । ओष० १३४ । एवा-
 प्रम् । प्र० १५३ । महातिक्रमपृतादि । भग० ३२६ । केव-
 लहरीतक्यादि, अन्तरपयोषि वा । पिण्ड० १९ । एकद्रव्यरूपम् ।
 विपा० ४१ । ज्ञाता० १८१ । त्रिकटुकृदि । ज्ञाता० १३६ ।
 आव० ११५ । उत० १४२ । हरितक्यादि । ओष० ६८ ।
 एलायचूर्णादि । नि० चू० प्र० ७६ अ । बहुद्रव्यसमुदायः ।
 नि० चू० प्र० १४४ अ । एकद्रव्याश्रयं, त्रिफलादि । ओष० १०० ।
 ओसहङ्ग-ओषधाङ्गम् । ओषधकारणम् । उत० १४२ ।
 ओसहजुत्ती - ओषधयुक्ति - ओषधारीनां - अयुक्तुमादीनां
 सज्जिकाराजिकादीनां च युक्तिः - योजनं समविषयविभाग-
 नीतिर्था । उत० ३० ।
 ओसहाह-ओषधादि - अयुक्तुमादि सज्जिकाराजिकादि च ।
 उत० ३० ।
 ओसहि-ओषधयः, फलवान्ताः, से च शान्त्यादयः । प्रज्ञा०
 ३० । औषधि - शान्त्यादि । भग० ३०६ । आचा० ३० ।
 ओसहिपत्ता - सर्वरोगापहारिवाचपध्वरप्रभवो लक्ष्मिविशेषः ।
 प्र० १०५ ।
 ओसही-औषधि - जयात्रिजयद्विजयादयः । उत० ४९० ।
 फलवान्ताः । उत० ६९२ । औषधी राजधानीनाम् ।
 ज० प्र० ३४७ । औषधि - फलवान्ताः, शान्त्यादि ।
 जीता० २६ ।
 ओसहीओ-औषधयः, शान्त्यादिकाः । ज० प्र० १६८ ।
 शान्तिमातिवाओ । नि० चू० प्र० १५५ अ ।
 ओसही तिणा-औषधितृणानि - शान्त्यादीनि । उत० ६९२ ।
 ओसा-अवदाय - जलविशेषः । आव० ५७३ । नेदः । जीवा०
 २५ । स्थानविशेषः । उत० ३७९ । रात्रिबलम् । भग०
 ६१४ ।
 ओसारिथ-अवसारितं - अवलंबितम् । भग० ३१८ । ज्ञाता०
 २२१ । प्रलम्बीकृता । ज्ञाता० २२९ ।
 ओसारिजा-अपसारयेत् - पाटयेत् । अउ० १७६ ।
 ओसावणि । नि० चू० प्र० ७६ अ ।
 ओसारियव्यो-परित्यागः । नि० चू० प्र० ३४७ अ ।
 ओसास्त्रिभ-आवस्यती । वृ० द्वि० २१७ अ ।
 ओसिचं - अवसिचं, आसीकृतम् । आचा० ३२१ ।
 ओसीरं - ओसीरं - वीरणीमूलम् । प्र० १६३ । चन्दनम् ।

उत० १४२ । ओसीरं - वीरणी मूलम् । ज० प्र० ३१ ।
 वीरणीमूलम् । ज्ञाता० २३२ ।
 ओसीरपुड-पुण्यजानिरीशेयः । ज्ञाता० २३२ ।
 ओसीसं - उच्छीर्षम् । आव० ४५३ ।
 ओसीसओ - उच्छीर्षकः । आव० ३१४ ।
 ओसीसा - सीमरुण ममीरं वरमीमं । नि० चू० प्र० २४७ अ ।
 ओसुरो - उपसुरः । आव० ४१६ ।
 ओसोषणि - अरस्वापिनीम् । आव० ३७१ ।
 ओस्सट्टो - उरमाहः । नि० चू० प्र० २८४ अ ।
 ओस्ससं - बाहुव्येन - अनुपगतत्वेन । भग० ९२६ ।
 ओस्सादेह - उरमार्यत - पारयत । उत० १७८ ।
 ओहंजलिया - चतुरिन्द्रियजन्मिरीशेयः । जीता० ३२ । प्रज्ञा०
 ४२ ।
 ओह-ओषोषि - उपषेः प्रथमो भेदः यो निमनं मृगम् ।
 ओष० २०८ । मत्तैप । नि० चू० प्र० १७९ अ । ओष -
 प्रसाह । जीवा० २०७ । सामान्यं, स्वररूपविभागान्ता-
 मारूपः । पिण्ड० ७७३ । प्रसाह । उत० २४१ । ज० प्र० ५३,
 ११७ । ओष - सामान्यं धुनाभिधानम् । दत्त० १५ । मरीप,
 समार, अष्टप्रारं कर्म वा । मृग० २९ । अरिच्छेद,
 अविघ्नितत्वम् । प्र० ८२ । मृगारम्भम् । मृग० १४५ ।
 प्रसाहेणाविच्छिद्यम् । प्र० ७४ । सामान्यम् । पिण्ड०
 १४७ । सामान्यम् । आव० ३३६ । प्रसाही । जीता० २७३ ।
 सामान्यम् । ज० प्र० ७ । उरमाहो - नक्षत्रसंज्ञं काट्यमुक्तं
 आचरति तं सर्वं ओदो भग्नं । वेदिवा त्विरीशेयः ।
 नि० चू० प्र० ९७ अ । मुने मुने ज उरमाहदिरमं न ओदो,
 जो पुण अविग्नित आचरती नो ओदो । नि० चू० प्र० १४५ अ ।
 सामान्यमर्थयनादि नाम । डाता० ५ । ओष - नक्षत्रशब्द-
 लभ्यमानं मृगारम्भम् । दत्त० १५५ । मत्तैपः । ओष०
 ८८ ।
 ओहजीय-ओषधीय, मरुकीयस्य प्रथमो भेदः । दत्त० १२१ ।
 ओहद्वं - मरुकीयम् । ओष० ६७ । याविन । नि० चू० प्र०
 १६५ अ ।
 ओहनिष्कृण्ण-ओषधिन्यवः । निक्षेपभेदः । दत्त० १५ ।
 अज्ञाययनादि सामान्याभिधानम्यायः । आचा० ३ ।
 ओहवले-ओषधलः । अद्वयत-उत्तमलः । औ० १७८ ।

ओहय-उपहतः-विनाशितः । जं० प्र० २७७ । राज्यापहरा-
उपहताः । ठाणा० ४६३ । विनाशनेनोपहता । ज्ञाता०
५११ ।

ओहयमणसंकल्प-उपहतः-ध्वस्तो मनसः संकल्पो दर्पहरा-
दिप्रमनो विकल्पो यस्य सः । अर्थ० १८० । ज्ञाता० २९१ ।
उपहतमनःसंकल्पः । आव० ६८१ ।

ओहयहय-उपहतहयः । आव० ६५० ।

ओहरति-उपहरति-विनाशयति । ज्ञाता० १९२ ।

ओहरति-विनाशयति । ज्ञाता० १९० ।

ओहरितभारो-उत्तारितभारः । ओप० २२७ ।

ओहरित-आश्रितयोपरि व्यस्यति पितृस्त्रादिकमाहारभा-
जनमपत्यम् । आचारा० ३४५ । तिरस्त्रो भूत्वा ।
आचारा० ३४४ । पार्थिवो मुक्तः । उप० भा० गा० ४९९ ।

ओहसंयोग-ओपसंयोगः, उपप्रादिद्वयसंस्कारः । व्यं०
हि० ११९भा ।

ओहसंयोग-मतिज्ञानापातरणक्षयोगशामच्छब्दादर्शनेष्वरा-
सामान्यावबोधकियैव सञ्जायतेऽनैकौपर्वका । ठाणा० ५०५ ।

ओहसंज्ञा-ओपसंज्ञा-मतिज्ञानावरणवैमोक्षयोगशामच्छब्दा-
दर्शनेष्वरा सामान्यावबोधकिया, दर्शनेष्वयोग इति, सामान्य-
प्रवृत्तियैवा वक्ष्या दृष्टयारोहणं वा । प्रज्ञा० २२२ । मति-
ज्ञानावरणक्षयोगशामच्छब्दादर्शनेष्वरा सामान्यावबोधकियैव
सञ्जायते यस्त्वनेयैति ओपसंज्ञा । दर्शनेष्वयोगः । सामान्य-
प्रवृत्तिरोचयज्ञा । अर्थ० ३४४ ।

ओहसामाचारी-ओपसामाचारी-सामान्येन संज्ञितः साधु-
समाचारमिधानरूपा । विशेष० ८४२ ।

ओहसिद्धि-अवधर्षणमवधर्षितं भूलादिना निमज्जनम् ।
जीवा० ३११ ।

ओहस्वर-ओपस्वर-चमरेद्रव्यं घण्टा । जं० प्र० ४०७ ।
ओपेन-प्रवाहेण स्त्रो यासो तत्र ओपस्वरः । जीवा० १०७१ ।

ओहा-अपञ्चाना । वृ० प्र० १९भा ।

ओहाड्या-उदाविताः । आव० ६६ ।

ओहाडणी-अवपादिनी-आच्छादनदेवकन्दोहरिस्थव्यमान-
महाप्रमाणकित्यस्थानीया । जीवा० १८० । जं० प्र० २१ ।

ओहाडिअ-अवपाटित-आच्छादितः । जं० प्र० ७३ ।

ओहाडिओ-आपाटी । आव० २०५ । विद्वन्निष्ठः । आव०
१५८ ।

ओहाडियं-स्थगितम् । आव० ८८८ । स्फेदितम् । आव० २०५१ ।
ओहाडिया-उग्रयिता । आव० ५१४ । अपस्फेदितः ।
आव० ३६८ ।

ओहाडेह-आच्छादयति । आव० ३७० ।

ओहाडेति । दश० वृ० ८८ ।

ओहाण-उपयोगी । नि० वृ० दि० ५८भा । विहायी, धावणेन
स्त्रियो धावणेन वा । नि० वृ० तु० ३५ अ । अवधानम्-अप-
सरणम् । दश० ३७१ । अवधावधानाः । ओप० ६९ ।
अवधावनम् । ठाणा० २११ ।

ओहाणपेदी-छिद् अलममाणो रातो समद्विपरिद्वन्लक्षण
ओहावेरजा । नि० वृ० प्र० १९४अ ।

ओहाणुपेदी-अवधावनलुपेदी । दश० ९४ ।

ओहासेजा-उपहन्त्या । ठाणा० ३२८ ।

ओहामिप-अपञ्चजितः । आव० ६६५ ।

ओहामिओ-अपञ्चजितः, हस्तितः । आव० ६९४ । अप-
ञ्चजितः, तिरस्कृतः । ओप० ५३ ।

ओहामिउज्ज-अवधावन्तः । आव० २१५ ।

ओहार-अथो जले नावो मेता मत्स्यविशेष । वृ० तु० १११भा ।
जलजन्तुविशेष । प्रज्ञ० ५१ । कुच्छपः । पिड्ड० १०२ ।
मच्छो । नि० वृ० हि० ७८भा ।

ओहारपिस्ता-अवधारयिता-छदितस्याप्यर्थस्य नि शङ्कितस्ते-
ष्वर्थेवापमिवैव स्वता, अवधारयितान्परगुणानामपहारकारी ।
सर्ग० ३८ ।

ओहारसंज्ञ-नि० वृ० हि० १०७ अ १ ।

ओहारिणी-अवधारणी-अवधारणात्मिका । उक्त० ५१ ।
अवधार्यते-अवगम्यतेऽर्थोऽवधेति अवधारणी-अवबोधनीय-
भूता । प्रज्ञा० २४६-२४७ । एकवा । दश० वृ० १४० ।

अवधारणी-अवबोधनीयभूता । अर्थ० १४२ ।

ओहारितं-अवहृतं-ग्रहीतम् । आव० ८५९ ।

ओहारमाणीओ-ओपवन्तः । जीवा० २१३ ।

ओहार्यत-अवधार्यते, अवधर्षयति । ओप० ६२ ।

ओहार्य-अवधारयति । उक्त० १३३ ।

ओहार्यण-अपञ्चजनं, अपमानं, निन्दा वा । पिड्ड० १४० ।

अवधारण-पार्थक्यादिविहारार्थवन्तम् । वृ० हि० १६१भा ।

द्विगविनेनपुद्गल समन्तम् । व्यं० प्र० २४९अ । अपञ्चजन-
साधना । आव० ५३७ । अपञ्चजना । आव० २१९, ६६१ ।

मलना । ओष० १३ । शुद्धस्वीयवनम् । वृ० वृ० १४४ अ ।
अपञ्जना । उत० १९२ । परिभ्रव । ओष० १४८ । हीलना ।
ओष० ७४ ।

ओहाधिभ-अवधायित-अवयुत । दश० २४४ ।

ओहाविउकामो अवधावितुकाम । उमिष्मिन्नुकाम । उत०
१३१ ।

ओहावेज्जा-अवधावेत् । व्य० प्र० १६६ आ ।

ओहासर्ग-समवपरिभाषया विविष्टद्वययाचनम् । आव०
५७६ ।

ओहासर्गभिक्षा-ओहासर्गभिक्षा-विशिष्टद्वययाचन स
मवपरिभाषया ओहासर्गं तत्प्रधाना या भिक्षा । आव० ५७६ ।

ओहास्त्रिभ-ओमास्त्रिभ-पाथित । ओष० ७०० । सूत्र० ३८६ ।

ओहिजलिपा-चतुरिन्द्रियमीवभेद । उत० ६९६ ।

ओहि-अधि । अवधीयतेऽनेनासादरिन्वेति । ठाण० ३४७ ।

रुपिमयादा, करणनिरूपेणो बोधहय । ठाण० ४४८ ।

अवधीयतेऽनेनेति, अवधीयत इति, अपोऽधोविस्तृत परि-
च्छिद्यते मयादाया वेति, अवधीयतेऽस्माद् अरिमन् वा,

अवधाना वा विषयपरिच्छेदनम् । आव० ८ । अन्वये । ओष० २०८ ।

अपोऽधो विस्तृतविषयवेदकम् । पारच्छद । मयादा । उत०
५५७ । अव-अधोऽधो विस्तृत वस्तु धीयते-परिच्छिद्यतेऽने

नेत्यवधि, अथवा अवधिमयादा रूपिष्वेव द्रव्येषु परिच्छेद-
कतया प्रवृत्तिरुपा तदुपलक्षित ज्ञानमप्यवधि, यदा अवधान

-आत्मनोऽप्यवधानात्करणव्यापारोऽवधि । त्रीदीक्षया अवधि -
अवशब्दोऽथ शब्दार्थ, तत्तथाप्य इत्यवधस्तादावधिति अपोऽधो

विस्तृतविषयवेदकतयेत्यवधि, औणादिको डि, यदा 'अवे-
त्यथ एव धानं धातुनामनेकार्कवात् परिच्छेदोऽवधि, 'उप

सर्गं यो क्रिरिति (या ३-३-८२) कि, अधस्तावधि-
मयादा रूपिष्वेव द्रव्येषु परिच्छेदकतया प्रवृत्तिरित्येव

तदुपलक्षितं ज्ञानमप्यवधि । तृतीयं ज्ञानम् । उत० ५५७ ।

औचिक-विशेषगरहित । प्रज्ञा० ३४२ ।

ओहिर्दृसर्ग-अवधिदर्शन अवधिरेव दर्शनरूपिसामान्यग्रह-
णम् । जीवा० १८ ।

ओहिर्मरण-अवधिमरण सप्तदशमरणमेवेद्वितीय । उत० २३० ।

पञ्चविधमरणे द्वितीय । भग० ६९४ । अवधि-मयादा तेन
मरणं अवधिमरणं, यानि हि नारकदिग्भवनित्यन्वयतयाऽऽयु-

यमेरिलका-वस्तुभूय क्षिपते यदि पुनस्तान्येववस्तुभूय मरिष्यति
तदा तत् । सम० ३३ ।

ओहिर्य-ओपिर्यम् । ओष० ७१७, १९९ । ओपिर्यम्-निर्वि-
द्वेषण नरवम् । भग० ४९ ।

ओहियमसर्ग-प्रथममाश्रयम् । नि० वृ० १३० आ ।

ओहिया-ओपिरी-निर्वन्त्री । जीवा० ५९ ।

ओही-अवधि-प्रज्ञापनायाश्चयन्निश्चातम् पदम् । प्रज्ञा० ६ ।

अव-अधो विस्तृत वस्तु धीयते परिच्छिद्यतेऽनेनेति अवधि
मयादा वा रूपिष्वेव द्रव्येषु परिच्छेदकतया प्रवृत्तिरुपा

तदुपलक्षितं ज्ञानमप्यवधि । प्रज्ञा० ५३७ ।

ओहीपदं-प्रज्ञापनाया प्रवृत्तिशामनं पदम् । भग० ७१९ ।

ओहीरमाणी-प्रचलायमाना । भग० ५४० । कर्तारं

ईपनिदां गच्छन्तीत्यर्थ । ज्ञाता० १५ ।

ओहृय-अवयुत उर्वयि । वृ० द्वि० ६९ अ ।

ओहे-ओपमरण सामान्यत सर्वपाणिनां प्राणपरित्यागात्
कम् । उत० ३२० ।

ओहेणं-ओपेण-संक्षेपेण । ओष० ८८ ।

ओहोयधी-ओह-संक्षेपः, स्तोत्रः, लिङ्गकारक, अवश्य-
प्राणः । उपधेमेदः । नि० वृ० प्र० १७९ अ ।

ओहोयही-ओपोपधि-उपधेमेदः । उत० ५३७ । ओपोपधि-
नित्यमेव यो गृह्यते औपोपधि । ओष० २०८ ।

औदारिक-चक्रिकम् । ओष० ९० । उपादानाद्यवृत्ति अत्र
समयबुद्धयस्त्विति वर्धते जीयते क्षीयते । तत्वा० २-४९ ।

औदारिकयन्धनं-यदुदयवशाद् औदारिकपुद्गलानां गृही-
तानां गृहमाणानां च परस्परं तैत्तसादिपुद्गलैश्च सह

सम्बन्ध उपजायते तत् । प्रज्ञा० ४७० ।

औदारिकसहातनाम-यदुदयवशादीदारिकगरीरचनाऽनु-
कारिसह्यवशात् जायते तत् । प्रज्ञा० ४७० ।

औदारिकाहोपाङ्गनाम-यदुदयवशादीदारिकगरीरत्वेन प-
रिणताना पुद्गलानामाहोपाङ्गविभाषापरिणतित्वप्राप्तये तत् ।

प्रज्ञा० ४७० ।

औदार्यं दक्षिणम् । ज० प्र० १८४ ।

औदितिक-शालस्य पृष्ठो मेद । प्रश्न० १४४ । आवाकनं ।
सूत्र० १९१ ।

औद्भुतिकी-द्वितीयमेरीनाम । विज्ञे० ६१९ ।

औपसर्गिक-पदस्य लुगीभो भेद । आव० २७९ । परीति
औपसर्गिकम् । श्रुत० ११३ ।

औत्सर्ग्यं-मतविशेष । उत० ३३०

इति प्रथमो विभागः समाप्तः ।

भागमवाचनादातु - यहुश्रुत-गुणप्रधानसदृश - देवसूतपागच्छसामाचापी-
सरक्षणकटिवद्ध-श्रेष्ठिदेवचन्द्रलालभाईजैनपुस्तकोद्वार-
श्रीजैनानन्दपुस्तकालयाद्यनेरसंस्थासंस्थापक
अनेकग्रन्थप्रणेत् - श्रीवर्धमानजैननागममंदिर-
(सिद्धक्षेत्र) श्रीवर्धमानजैनताम्रपत्रागममंदिर
(सूर्यपुर) संस्थापक-आगमोद्वारक-ध्यानस्थस्वर्गत-

चाप्रीश्रीअज्ञानन्दमागरसूरीश्वरसङ्कलितः

श्रीअल्पपरिचितसैद्धान्तिकशब्दकोषः

(समस्तस्वरस्वरूपः प्रथमो विभागः)

श्रेष्ठि देवचन्द्रलालभाई-जैनपुस्तकोद्वारे ग्रन्थाङ्क १०१ ॥

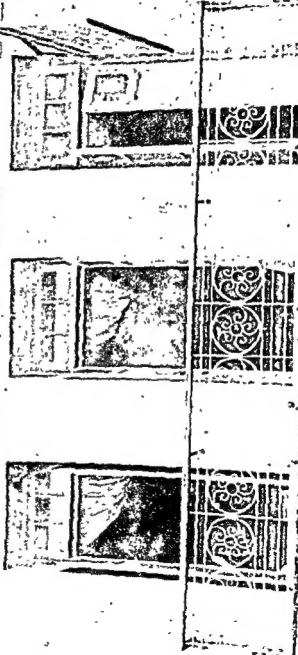
आ मकान

शेठ देवचंद लालभाई जैन पुस्तकोदर फहर्ती कायमी रकमयी स्मृतिद्वयमां आवेषुं छे-

रु-१,१०,०००. एक लाख दश हजार.

शेठ देवचंद लालभाई जैन पुस्तकोदर फहर्ती कायमी रकमयी स्मृतिद्वयमां आवेषुं छे-

आयमोधारक

कालचिद्वयी नं १६६ आ स्थान छे. तैमां भौक्तथिए सयानी विजय योशिम रु. पहिले मोटे-
एल. वार्शिनिय चंकर चीले मोटे- जादवजी प्रेमजी गांधी ना जोने छे.

હાલમાં મળતા નવીન, ઋથો, . .

૯૩	જાન કુમારસંભવ	૨-૮-૦
૯૪	મિહિરુમરાજાનાશાસન બૃહદ્વૃત્તચૂર્ણી નવપાદ અવચૂર્ણિકાર શ્રીમદ્ અમરચંદ્ર	૫-૦-૦
૯૫	વીનરાગતોત્ર અવચૂર્ણી વિવરણ અને ભાષાંતર સંગ્રહ	૧-૮-૦
૯૮	પંચપ્રતિક્રમણ વિધિ અક્ષિત	૧-૪-૦
૯૯	અમણસૂતાદિ અવચૂરિ	૧-૦-૦
૧૦૦	વહન પ્રતિક્રમણ અવચૂરિ	૧-૮-૦
૧૦૪	ઉત્તરાધ્યયન અવચૂરિ	પ્રેસમાં
૧૦૫	પિંડનિયુક્તિ અવચૂરિ	”
૧૦૬	આહવિધિ	”
૧૦૭	નાંદિ અવચૂરિ	”
૧૦૮	સૂયગંગા દીપીકા	”
૧૧૦	જ્યુલિપ ચૂર્ણી	”
૧૧૧	ચંદ્રપ્રગપ્તી	”

૫૫	નર્મદા ગાયાત્રીકારાદિ સુતો (અપ્તસૂત્ર)	વિધ્યાનુક્રમ	૨-૦-૦
૫૬	આવચ્ચક મલયગિરિકુલ દીકા યુક્ત પૂર્વભાગ		૪-૦-૦
૫૭	લોકપ્રકાશ પ્રથમવિભાગ, ક્રમ્યલોક ૧ થી ૧૧	ભાષાતર	૩-૮-૦
૫૮	અર્થવિજ્ઞાનિકા મિત્રાનંદ અનુલિ મેઝવિજ્યમૂલ	ભાષાતર સમેત	૬-૦-૦
૬૦	આવચ્ચક અવયગિરિકુલ દીકા યુક્ત	બીજો ભાગ	૨-૮-૦
૬૧	લોકપ્રકાશ દ્વિતીય વિભાગ ક્ષેત્રલોક સર્ગ	૧૦ થી ૨૦	૩-૮-૦